จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า มีบางกรณีที่ผลลัพธ์ค่าร้อยละมีตัวเลขหลังจุดทศนิยมหลายหลัก เนื่องจากการวิเคราะห์การแปรทั้งทางศัพท์และทางเสียงในงานวิจัยนี้จำแนกเป็นการวิเคราะห์หลายแง่มุม (ดูรายละเอียดของผลการวิเคราะห์แต่ละแง่มุมในการนำเสนอผลการวิจัยในบทที่ 4-7) และมีการนำเสนอผลการวิจัยด้วยการแสดงทั้งค่าความถี่และค่าร้อยละ ดังนั้นเพื่อให้การนำเสนอผลการวิจัยมีความกระชับ เข้าใจง่าย ในงานวิจัยนี้จึงตัดให้ตัวเลขหลังจุดทศนิยมเหลือเพียง 1 หลักเท่านั้นซึ่งสามารถทำได้โดยอัตโนมัติในโปรแกรม Microsoft Excel 2007 ส่วนผลลัพธ์ที่เป็นความถี่หรือจำนวนของคำศัพท์จะแสดงผลเป็นจำนวนเต็ม โดยไม่มีจุดทศนิยม

ตัวอย่างการนำเสนอผลความถี่หรือจำนวนคำและค่าร้อยละของการใช้คำเดิมของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุในข้างต้น จึงสรุปได้ดังนี้

รุ่นอายุที่ 1 ใช้เฉพาะคำเดิมจำนวน 136 คำหรือคิดเป็น 24.7%

รุ่นอายุที่ 2 ใช้เฉพาะคำเดิมจำนวน 121 คำหรือคิดเป็น 22.0%

รุ่นอายุที่ 3 ใช้เฉพาะคำเดิมจำนวน 79 คำหรือคิดเป็น 14.4%

ค่าเฉลี่ยของการใช้เฉพาะคำเดิมของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุ คิดเป็น 112 คำ หรือ 20.4%

หมายเหตุ (1): ตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูลในข้างต้นเป็นเพียงตัวอย่างการวิเคราะห์การแปรทางศัพท์ในแง่มุมเดียวเท่านั้น การวิเคราะห์ข้อมูลการแปรทั้งทางศัพท์และทางเสียงในแง่มุมอื่น ๆ ได้กล่าวไว้ในเนื้อหาของการนำเสนอผลการวิจัยในบทที่ 4-7 อย่างไรก็ตาม แม้งานวิจัยนี้จะมีการวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการแปรทางศัพท์และทางเสียงในแง่มุมอื่น ๆ ที่แตกต่างจากแง่มุมที่แสดงเป็นตัวอย่าง แต่สถิติที่ใช้เป็นหลักในการคำนวณ คือ การวิเคราะห์หาความถี่และค่าร้อยละดังกล่าวในข้างต้น

หมายเหตุ (2): ในการวิเคราะห์การแปรของวรรณยุกต์ในงานวิจัยนี้จะไม่ใช้วิธีการคำนวณหาค่าความถี่และค่าร้อยละเช่นเดียวกับการวิเคราะห์การแปรทางศัพท์ การแปรของเสียงพยัญชนะและการแปรของเสียงสระ เนื่องจากจำนวนคำที่ใช้สำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์มีจำนวนจำกัด และตัวอย่างที่แสดงการแปรของวรรณยุกต์บางส่วนนำมาจากรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรของเสียงพยัญชนะและสระ หากนำมารวมกันและคำนวณออกมาเป็นค่าร้อยละอาจทำให้เกิดผลที่คลาดเคลื่อนได้ ในการนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการแปรของวรรณยุกต์ในงานวิจัยนี้ จึงใช้วิธีนำเสนอให้เห็นการใช้วรรณยุกต์ของผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละรุ่นอายุในภาพรวมว่ามีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ใดบ้างที่มีการแปร วรรณยุกต์แต่ละหน่วยเสียงมีการแปรในลักษณะใด และการแปรของวรรณยุกต์มีปัจจัยใดเข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นต้น

บทที่ 4

การแปรทางศัพท์ในภาษาไทถิ่น

ในการศึกษาการแปรทางศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง (ถิ่นจังหวัดน่าน) หรือภาษายวน[105] ภาษาลื้อ ภาษาขืน ภาษาพวน และภาษาลาวในงานวิจัยนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา 3 รุ่นอายุ โดยใช้รายการคำสำหรับเปรียบเทียบคำศัพท์จำนวน 2 ชุด ได้แก่ **ชุดที่ 1 รายการคำศัพท์ที่ภาษาไทถิ่นทุกภาษาใช้เหมือนกัน** ประกอบด้วยคำศัพท์จำนวน 250 คำ และ**ชุดที่ 2 รายการคำศัพท์ที่ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาใช้แตกต่างกัน หรือภาษาไทถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่งหรือภาษาไทถิ่นบางภาษาใช้แตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ** จำนวน 550 คำ[106] การเก็บข้อมูลด้วยรายการคำที่กำหนดไว้ในชุดที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อนำมาใช้วิเคราะห์ให้เห็นว่าคำศัพท์ชุดที่ 1 ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่คาดว่าภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ร่วมกันนั้นจะมีการแปรหรือไม่ การแปรมีรูปแบบอย่างไรบ้าง และภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษายังใช้คำศัพท์เหล่านั้นร่วมกันหรือไม่ ส่วนการเก็บข้อมูลรายการคำชุดที่ 2 นั้นเพื่อวิเคราะห์ให้เห็นว่า คำศัพท์ที่คาดว่า ภาษาไทถิ่นต่าง ๆ ใช้แตกต่างกัน หรือภาษาไทถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่งหรือภาษาไทถิ่นบางภาษาใช้แตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ นั้นจะมีการแปรหรือไม่ และการแปรมีรูปแบบอย่างไรบ้าง คำศัพท์เหล่านี้ยังคงใช้ในภาษาไทถิ่นบางภาษา หรือภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษายังคงใช้คำเหล่านี้แตกต่างกันหรือไม่ นอกจากนี้การเก็บข้อมูลด้วยรายการคำศัพท์ทั้ง 2 ชุดยังมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุมีรูปแบบการใช้คำศัพท์ที่เหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร มีการแปรทางคำศัพท์เกิดขึ้นในการพูดของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุหรือไม่ และการแปรดังกล่าวนำไปสู่การสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาได้หรือไม่ อย่างไร

ในที่นี้จะนำเสนอภาพรวมของการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา จากการวิเคราะห์รายการคำศัพท์ทั้ง 2 ชุดในหัวข้อ 4.1 และนำเสนอเกี่ยวกับการแปรทางศัพท์และแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในหัวข้อ 4.2–4.6 ดังนี้

4.1 การแปรทางศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา

4.1.1 การแปรทางศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1

จากการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 ซึ่งเป็นรายการคำศัพท์ที่คาดว่าภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้เหมือนกัน ประกอบด้วยคำศัพท์จำนวน 250 คำนั้นพบว่า คำส่วนใหญ่ในภาษาไทถิ่น

---

[105] ในงานวิจัยนี้จะเรียกภาษายวนหรือภาษาคำเมือง (ถิ่นจังหวัดน่าน) ว่า “ภาษาคำเมือง” เนื่องจากผู้พูดส่วนใหญ่เรียกภาษาของตนเองว่า “ภาษาคำเมือง” ส่วนคำว่า “ยวน” นั้นเป็นคำที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นภาษาอื่น เช่น ภาษาลาวใช้เรียกภาษาคำเมืองหรือภาษาที่พูดโดย “คนเมือง” แต่เป็นคำที่แม้ว่าผู้พูดภาษาคำเมืองในงานวิจัยนี้จะรู้จัก แต่ก็ไม่ได้ใช้เรียกชื่อภาษาของตนเองแต่อย่างใด

[106] ดูเกณฑ์ในการเลือกคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และ 2 ในบทที่ 3 หัวข้อ 3.1.3 และดูรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาคผนวก ก

ทั้ง 5 ภาษามีการแปร และการแปรปรากฏในการใช้คำของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุที่พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา จำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่มีการแปรและไม่มีการแปร แสดงในตารางที่ 76 และภาพที่ 59 ต่อไปนี้

ตารางที่ 76 จำนวนและร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 ที่มีการแปรและไม่มีการแปร

จำนวนคำศัพท์ / ภาษา	คำศัพท์ที่มีการแปร		คำศัพท์ที่ไม่มีการแปร	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
คำเมือง	216	86.4	34	13.6
ลื้อ	199	79.6	51	20.4
ขืน	230	92.0	20	8.0
พวน	217	86.8	33	13.2
ลาว	228	91.2	22	8.8

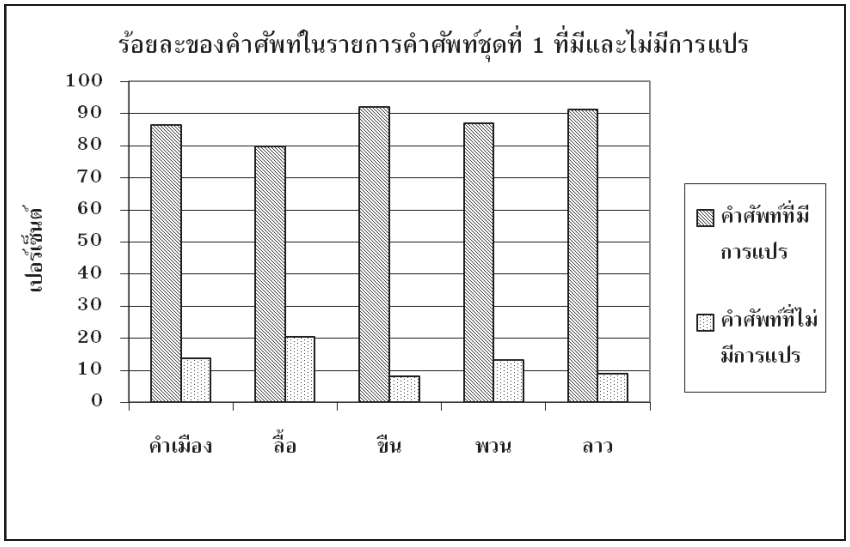

ภาพที่ 59 แผนภูมิแสดงร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 ที่มีการแปรและไม่มีการแปร

ตารางที่ 76 และภาพที่ 59 แสดงให้เห็นว่า จากคำศัพท์ทั้งสิ้น 250 ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 มีคำศัพท์มากกว่า 50% ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่มีการแปรเกิดขึ้น แต่ละภาษามีร้อยละของคำศัพท์ที่มีการแปรเรียงตามลำดับมากไปหาน้อย คือ ภาษาขืน ภาษาลาว ภาษาพวน ภาษาคำเมือง และภาษาลื้อ

เมื่อวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ทั้ง 250 คำในแต่ละภาษา เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นการใช้คำศัพท์ในแต่ละภาษาดังตารางที่ 77

ตารางที่ 77 จำนวนและร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 ที่ใช้ในภาษาไทถิ่น

จำนวนและร้อยละ / การใช้คำศัพท์	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
คำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทถิ่นเพียง 1 ภาษา		
คำเมือง	65	5.5
ลื้อ	97	8.2
ขืน	74	6.2
พวน	105	8.9
ลาว	143	12.1
คำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทถิ่น 2 ภาษา		
คำเมือง, ลื้อ	7	0.6
คำเมือง, ขืน	18	1.5
ลื้อ, ขืน	14	1.2
ลื้อ, พวน	17	1.4
ลื้อ, ลาว	13	1.1
คำเมือง, ลาว	16	1.4
คำเมือง, พวน	14	1.2
ขืน, พวน	17	1.4
ขืน, ลาว	21	1.8
พวน, ลาว	23	1.9
คำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทถิ่น 3, 4 และ 5 ภาษา		
คำเมือง, ลื้อ, ขืน	7	0.6
คำเมือง, ลื้อ, พวน	5	0.4
คำเมือง, ลื้อ, ลาว	5	0.4
คำเมือง, ขืน, พวน	11	0.9
คำเมือง, ขืน, ลาว	21	1.8
คำเมือง, พวน, ลาว	16	1.4
ลื้อ, ขืน, พวน	6	0.5

จำนวนและร้อยละ / การใช้คำศัพท์	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
ลื้อ, ขืน, ลาว	11	0.9
ลื้อ, พวน, ลาว	3	0.2
ขืน, พวน, ลาว	13	1.1
คำเมือง, ลื้อ, ขืน, พวน	21	1.8
คำเมือง, ลื้อ, ขืน, ลาว	12	1.0
คำเมือง, ขืน, พวน, ลาว	21	1.8
ลื้อ, ขืน, พวน, ลาว	16	1.3
คำเมือง, ลื้อ, พวน, ลาว	8	0.7
ทั้ง 5 ภาษา	365	30.8
รวม	1,185	100

จากตารางที่ 77 จะเห็นได้ว่า เมื่อรวมทั้งคำศัพท์จำนวนทั้งหมด 250 คำ กับคำที่เป็นรูปแปรของคำศัพท์ต่าง ๆ ในรายการคำทำให้ได้จำนวนคำศัพท์ทั้งสิ้น 1,185 คำ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ คำศัพท์ที่นับเป็นรูปแปรของคำศัพท์จำนวน 250 คำในรายการคำมีจำนวนทั้งสิ้น 935 คำซึ่งนับเป็นจำนวนค่อนข้างมาก แสดงให้เห็นว่า แม้แต่คำศัพท์ชุดที่ 1 ซึ่งคาดว่าจะเป็นชุดคำศัพท์ที่ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ร่วมกัน แต่กลับมีการแปรปรากฏค่อนข้างมาก

แผนภูมิแสดงร้อยละของการใช้คำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 แสดงในภาพที่ 60 และ 61 ต่อไปนี้[107]

[107] อักษรย่อที่ใช้ในภาพที่ 60 และ 61 ใช้แสดงชื่อภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา ได้แก่ ค = ภาษาคำเมือง ข = ภาษาขืน พ = ภาษาพวน และ ล = ภาษาลาว ส่วนภาษาลื้อใช้คำว่า “ลื้อ” แทน

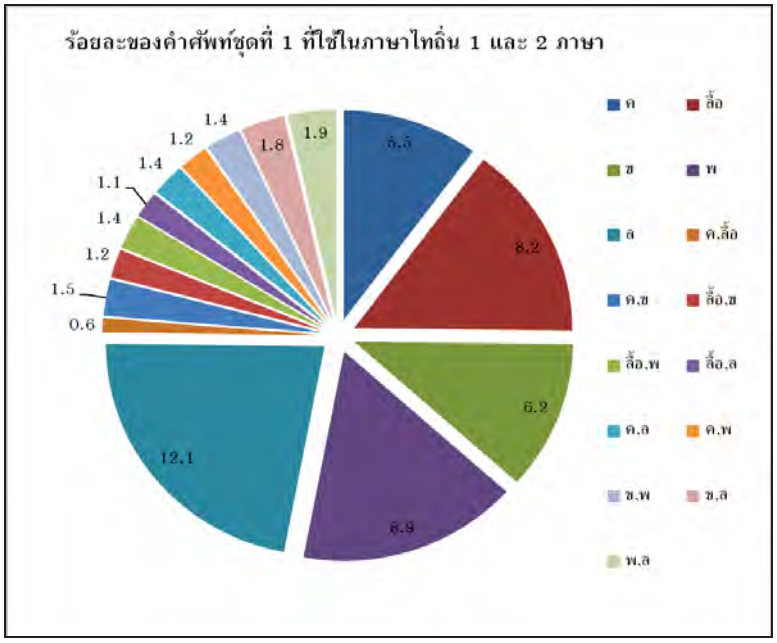

ภาพที่ 60 แผนภูมิแสดงร้อยละของการใช้คำศัพท์ชุดที่ 1 ในภาษาไทถิ่น 1 และ 2 ภาษา

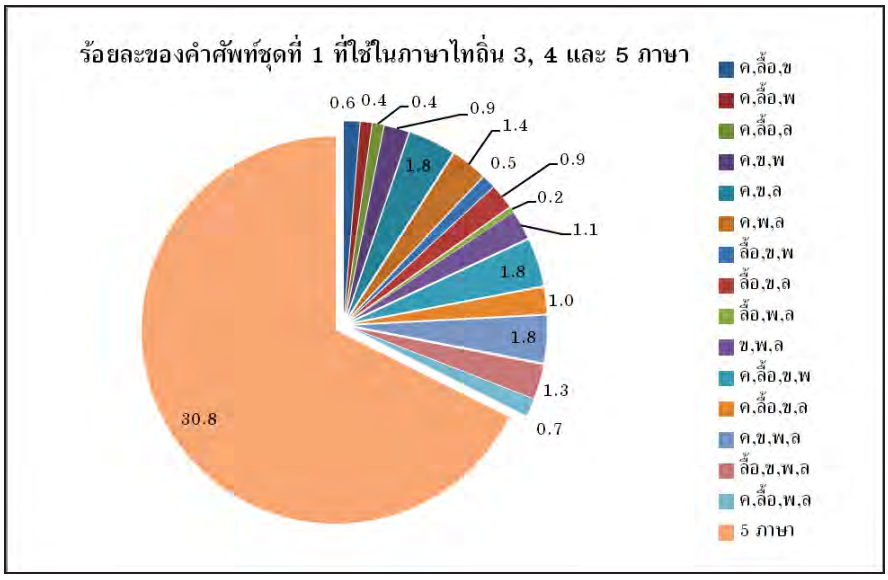

ภาพที่ 61 แผนภูมิแสดงร้อยละของการใช้คำศัพท์ชุดที่ 1 ในภาษาไทถิ่น 3, 4 และ 5 ภาษา

ดังที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ 3 หัวข้อ 3.1.3 ว่า ในการเลือกคำศัพท์เพื่อบรรจุในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการเลือกคำศัพท์จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ พจนานุกรมและงานที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ และได้ข้อสันนิษฐานว่า ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีแนวโน้มที่จะใช้คำศัพท์ทั้ง 250 คำร่วมกัน นั่นคือ คิดเป็น 100% อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 พบว่า มีคำศัพท์เพียง 30.8% เท่านั้นที่ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ร่วมกัน ในขณะที่คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาลาวมีมากที่สุด คือ 12.1% ซึ่งมากกว่าคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาพวน (8.9%) ภาษาลื้อ (8.2%) ภาษาขืน (6.2%) และภาษาคำเมือง (5.5%) ตามลำดับ ส่วนคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทถิ่น 2–4 ภาษานั้นมีเพียง 0.1%–1.9% เท่านั้น

ตารางที่ 79 และ 80 แสดงตัวอย่างคำศัพท์ที่ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ร่วมกัน และคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทถิ่นใดถิ่นหนึ่ง ตัวอย่างที่นำมาแสดงบางคำเป็นคำศัพท์หลัก และบางคำเป็นคำศัพท์ที่เป็นรูปแปรของคำศัพท์หลัก กรณีที่คำศัพท์บางคำมีรูปแปรมากกว่า 1 รูปแปร ในที่นี้จะนำเฉพาะบางรูปแปรเท่านั้นมาแสดงเป็นตัวอย่าง เช่น คำที่ 6 “กระดาน” ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีคำศัพท์ที่เป็นคำหลักและคำที่เป็นรูปแปรดังตารางที่ 78 ต่อไปนี้

ตารางที่ 78 ตัวอย่างการแปรของคำว่า “กระดาน” ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา

คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
	pɛn^{213ʔ}		pɛn^{41ʔ}	
pɛːn^{44ʔ}	pɛːn^{213ʔ}	pɛːn^{44ʔ}	pɛːn^{41ʔ}	pɛːn^{35ʔ}
			pɛːn^{33ʔ}	
	may^{22ʔ} pɛːn^{213ʔ}	may^{41ʔ} pɛːn^{44ʔ}	may^{41ʔ} pɛːn^{41ʔ}	may^{35ʔ} pɛːn^{35ʔ}
				maːy^{35ʔ} pɛːn^{35ʔ}
			may^{41ʔ} pɛːn^{33ʔ}	
			pɛn^{41ʔ} may^{41ʔ}	
			may^{41ʔ} phɛn^{22}	
			pɛːn^{41ʔ} phɨːn^{41ʔ}	
				may^{35ʔ} pɨːn^{35ʔ}
				may^{35ʔ} phɨːn^{35ʔ}
ka-daːn^{35}		ka-daːn^{35}		ka-daːn^{232}
		ka-daːn^{35} phɨːn^{41ʔ}		
		may^{41ʔ} ka-daːn^{35}	may^{41ʔ} ka-daːn^{35}	may^{35ʔ} ka-daːn^{232}
				maːy^{35ʔ} ka-daːn^{232}
		may^{41ʔ} puː^{23} pɨːn^{41ʔ}		
				may^{35ʔ} ʔat^{35}

ตารางที่ 79 ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 ที่ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ร่วมกัน[108]

คำศัพท์	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
6. กระดาน	pɛːn^{44ʔ}	pɛːn^{213ʔ}	pɛːn^{44ʔ}	pɛːn^{41ʔ}	pɛːn^{35ʔ}
11. กระต๊อบ	tuːp^{22}	tuːp^{24}	tuːp^{22}	tuːp^{22}	tuːp^{44}
19. กระรอก	hɔːk^{31}	hɔːk^{33}	hɔːk^{31}	hɔːk^{31}	hɔːk^{35}
57. ข้าวเย็น	khaw^{44ʔ} lɛːŋ^{35}	khaw^{213ʔ} lɛːŋ^{31}	khaw^{44ʔ} lɛːŋ^{35}	khaw^{33ʔ} lɛːŋ^{35}	khaw^{44ʔ} lɛːŋ^{232}
84. ด้วน	kut^{35}	kut^{35}	kut^{35}	kut^{35}	kut^{35}
94. ตะกั่ว	cɨːn^{35}	cɨːn^{31}	cɨːn^{35}	sɨːn^{35}	sɨːn^{232}
128. ปลาร้า	haː^{41ʔ}, paː^{23} haː^{41ʔ}	haː^{22ʔ}, paː^{35} haː^{22ʔ}	haː^{41ʔ}, paː^{23} haː^{41ʔ}	haː^{41ʔ}, paː^{35} haː^{41ʔ}	haː^{35ʔ}, paː^{232} haː^{35ʔ}
142. ผ่าน	kaːy^{23}	kaːy^{35}	kaːy^{23}	kaːy^{35}	kaːy^{232}
220. สาหร่าย (น้ำนิ่ง)	taw^{35}	taw^{31}	taw^{35}	thaw^{35}	thaw^{232}
223. สิ่งของ	khuə^{35}, khɔːŋ^{23}	khoː^{31}, khɔːŋ^{35}	khoː^{35}, khɔːŋ^{23}	khuə^{35}, khɔːŋ^{23}	khuə^{232}, khɔːŋ^{434}

ตารางที่ 80 ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทถิ่นใดถิ่นหนึ่ง

คำศัพท์	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
9. กระเดือก	khɔː^{35} hɔːy^{23}	khɔː^{31} hɔːy^{35}, **ba-tɔm^{24} khɔː^{31}**	khɔː^{35} hɔːy^{23}	khɔː^{35} hɔːy^{23}	khɔː^{232} hɔːy^{434}
18. กระเพาะ	ka-phɔʔ^{44}	ka-phɔʔ^{33}	ka-phɔʔ^{44}	ka-phɔʔ^{22}, **khiː^{33ʔ} phoːn^{31}**	ka-phɔʔ^{33}
53. ขยับ	khot^{35}	khot^{35}	khot^{35}	khot^{35}	khot^{35}, **thəp^{35}**
63. คบ (น.)	may^{41ʔ} khɛː^{31}	may^{22ʔ} khɛː^{33}, **may^{22ʔ} khɛː^{33} fay^{31}**	may^{41ʔ} khɛː^{31}	may^{41ʔ} khwɛː^{31}	may^{35ʔ} khɛː^{33}
65. คลุม	pok^{35}, **ka-lum^{35}**	pok^{35}	pok^{35}	pok^{35}	pok^{35}

[108] ตัวเลขที่กำกับหน้าความหมายของคำศัพท์แต่ละคำแสดงลำดับของคำในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูล

คำศัพท์	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
102. ตืด (ตัว~)	khɨː^{44ʔ} tɨːk^{22}	khiː^{213ʔ} tɨːk^{24}	khiː^{44ʔ} tɨːk^{22}	khiː^{33ʔ} tɨʔ^{22}, toː^{35} thɔːŋ^{41ʔ}	khiː^{44ʔ} tɨːk^{44}, khiː^{44ʔ} ka-tɨːk^{44}, **mɛː^{33} thɔːŋ^{35ʔ}**
103. ตูด	huː^{35} khiː^{44ʔ}, tuːt^{22}	huː^{31} khiː^{213ʔ}	huː^{35} khiː^{44ʔ}, tuːt^{22}	huː^{35} khiː^{33ʔ}, tuːt^{22}	huː^{232} khiː^{44ʔ}, tuːt^{44}, **daːk^{44}**
105. ถ็อง	taŋ^{31}	taŋ^{33}	taŋ^{31}, **sap^{35} sɔːk^{33}**	thaŋ^{31}	thaŋ^{33}
122. บ่น	com^{33}	cum^{24}, com^{24}	cum^{33}, com^{33}, **com^{33} sɛm^{31}, sɛm^{31} com^{33}**	com^{22}	com^{33}
152. พาน	khan^{23}, phaːn^{35} **khan^{23} phaːn^{35}**	khan^{35}, phaːn^{31}	khan^{23}, phaːn^{35}	khan^{23}, phaːn^{35}	khan^{434}, phaːn^{232}

จากตัวอย่างคำศัพท์ที่แสดงในตารางที่ 79 และ 80 ข้างต้นจะเห็นได้ว่า รูปแปรของคำศัพท์บางคำที่ใช้เฉพาะในภาษาไทถิ่นบางภาษาเกิดจากการประสมคำที่มีอยู่แต่เดิมในภาษาและเกิดเป็นคำใหม่ขึ้น เช่น คำที่ 152 “พาน” ในภาษาคำเมือง มีคำศัพท์เดิมคือ [khan^{23}] ซึ่งผู้พูดภาษาคำเมืองบางคนยังใช้คำศัพท์เดิม ในขณะที่ผู้พูดบางคนใช้คำที่เกิดจากการประสมระหว่างคำศัพท์เดิมคือ [khan^{23}] กับคำยืมภาษาไทยกลางคือ [phaːn^{35}] ได้คำใหม่คือ [khan^{23} phaːn^{35}] เป็นต้น (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการแปรทางศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในหัวข้อ 4.2–4.5)

4.1.2 การแปรทางศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 2

การคัดเลือกคำศัพท์เพื่อใช้บรรจุในรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 จำนวนรวมทั้งสิ้น 550 คำนั้นได้ใช้เกณฑ์คือ เป็นคำศัพท์ที่ได้จากการที่ผู้วิจัยศึกษาและค้นคว้าจากงานอื่น ๆ ที่ผ่านมา รวมทั้งพจนานุกรมภาษาไทถิ่นเท่าที่เคยมีผู้รวบรวมไว้และพบว่า มีคำศัพท์บางคำที่ใช้เฉพาะในภาษาไทถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่งเท่านั้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นคำศัพท์ที่สามารถใช้แยกภาษาไทถิ่นภาษาหนึ่งออกจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ได้ นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์บางคำมีเพียงภาษาไทถิ่นบางภาษาที่ใช้ร่วมกันและแตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น

จากการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 จำนวน 550 คำ พบปรากฏการณ์ที่คล้ายคลึงกับการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 นั่นคือ คำส่วนใหญ่ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีการแปร และการแปรปรากฏในการใช้คำของผู้พูดภาษาต่าง ๆ ทั้ง 3 รุ่นอายุ จำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่มีการแปรและไม่มีการแปรแสดงในตารางที่ 81 และภาพที่ 62 ต่อไปนี้

ตารางที่ 81 จำนวนและร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 ที่มีการแปรและไม่มีการแปร

จำนวนคำศัพท์ / ภาษา	คำศัพท์ที่มีการแปร		คำศัพท์ที่ไม่มีการแปร	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
คำเมือง	504	91.6	46	8.4
ลื้อ	518	94.2	32	5.8
ขืน	522	94.9	28	5.1
พวน	536	97.5	14	2.5
ลาว	520	94.5	30	5.5

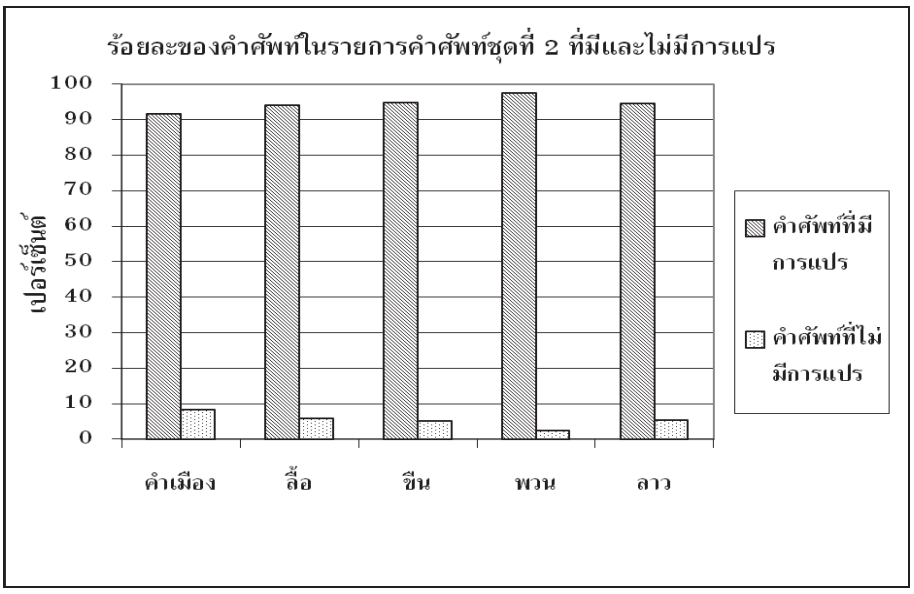

ภาพที่ 62 แผนภูมิแสดงร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 ที่มีการแปรและไม่มีการแปร

จากคำศัพท์จำนวนทั้งสิ้น 550 ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 มีคำศัพท์มากเกินกว่า 90% ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่มีการแปรเกิดขึ้น ภาษาที่มีร้อยละของคำศัพท์ที่มีการแปรมากที่สุดคือ ภาษาพวน (97.5%) ในขณะที่ภาษาขืน ภาษาลาว และภาษาลื้อมีร้อยละของคำศัพท์ที่มีการแปรใกล้เคียงกัน คือ 94.9% 94.5% และ 94.2% ตามลำดับ ส่วนภาษาคำเมืองมีร้อยละของคำศัพท์ที่มีการแปรน้อยที่สุด คือ 91.6% ซึ่งนับว่าเป็นร้อยละของการแปรที่ค่อนข้างมากเช่นเดียวกับภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ

เมื่อวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ทั้ง 550 คำในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา เพื่อดูว่า คำศัพท์แต่ละคำที่คัดเลือกมาสามารถใช้แยกภาษาไทถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่งออกจากภาษาไทถิ่นอื่น ๆ ได้หรือไม่ คำศัพท์ที่ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาใช้แตกต่างกันมีร้อยละเท่าใด หรือมีคำศัพท์ที่ภาษาไทถิ่นบางภาษาใช้ร่วมกันและแตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละเท่าใด ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นการใช้คำศัพท์จากรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 ดังตารางที่ 82

ตารางที่ 82 จำนวนและร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 ที่ใช้ในภาษาไทถิ่น

จำนวนและร้อยละ / การใช้คำศัพท์	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
คำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทถิ่นเพียง 1 ภาษา		
คำเมือง	297	7.6
ลื้อ	279	7.2
ขืน	187	4.8
พวน	514	13.2
ลาว	543	14.0
คำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทถิ่น 2 ภาษา		
คำเมือง, ลื้อ	36	0.9
คำเมือง, ขืน	59	1.5
ลื้อ, ขืน	56	1.4
ลื้อ, พวน	48	1.2
ลื้อ, ลาว	43	1.1
คำเมือง, ลาว	51	1.3
คำเมือง, พวน	62	1.6
ขืน, พวน	58	1.5
ขืน, ลาว	31	0.8
พวน, ลาว	99	2.6
คำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทถิ่น 3, 4 และ 5 ภาษา		
คำเมือง, ลื้อ, ขืน	70	1.8
คำเมือง, ลื้อ, พวน	26	0.7
คำเมือง, ลื้อ, ลาว	25	0.6

จำนวนและร้อยละ / การใช้คำศัพท์	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
คำเมือง, ขืน, พวน	45	1.2
คำเมือง, ขืน, ลาว	41	1.1
คำเมือง, พวน, ลาว	35	0.9
ลื้อ, ขืน, พวน	37	1.0
ลื้อ, ขืน, ลาว	21	0.5
ลื้อ, พวน, ลาว	21	0.5
ขืน, พวน, ลาว	37	1.0
คำเมือง, ลื้อ, ขืน, พวน	179	4.6
คำเมือง, ลื้อ, ขืน, ลาว	84	2.1
คำเมือง, ขืน, พวน, ลาว	85	2.2
ลื้อ, ขืน, พวน, ลาว	41	1.1
คำเมือง, ลื้อ, พวน, ลาว	43	1.1
ทั้ง 5 ภาษา	733	18.9
รวม	3,886	100

เมื่อรวมทั้งคำศัพท์จำนวนทั้งหมด 550 คำ กับคำที่เป็นรูปแปรของคำศัพท์ต่าง ๆ ในรายการคำทำให้ได้จำนวนคำศัพท์ทั้งสิ้น 3,886 คำ นั่นหมายความว่า คำศัพท์ที่นับเป็นรูปแปรของคำศัพท์จำนวน 550 คำในรายการคำมีจำนวนมากถึง 3,336 คำ หรือประมาณ 6 เท่าของคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำ เพื่อให้เห็นสัดส่วนของร้อยละในการใช้คำศัพท์ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงได้แสดงแผนภูมิแสดงร้อยละของการใช้คำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 ไว้ในภาพที่ 63 และ 64 ต่อไปนี้

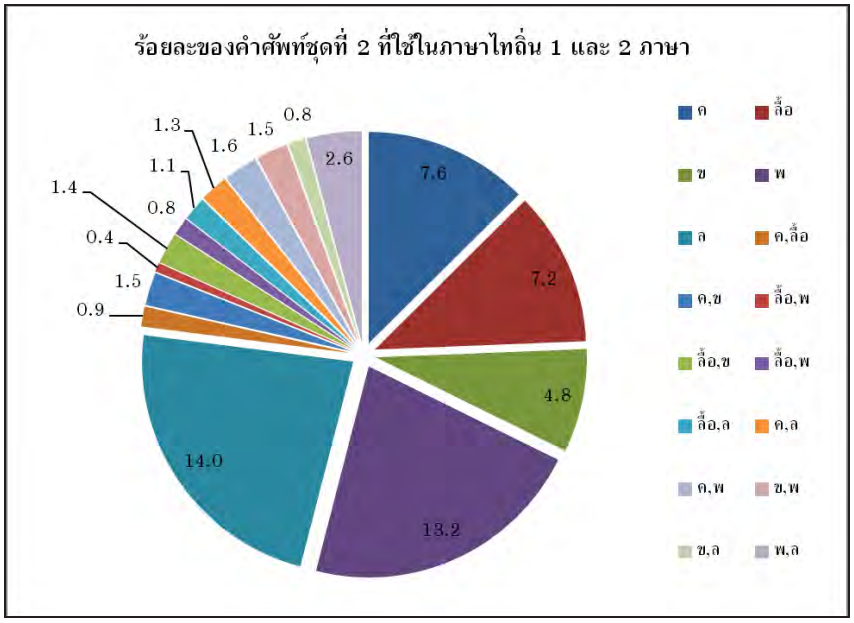

ภาพที่ 63 แผนภูมิแสดงร้อยละของการใช้คำศัพท์ชุดที่ 2 ในภาษาไทถิ่น 1 และ 2 ภาษา

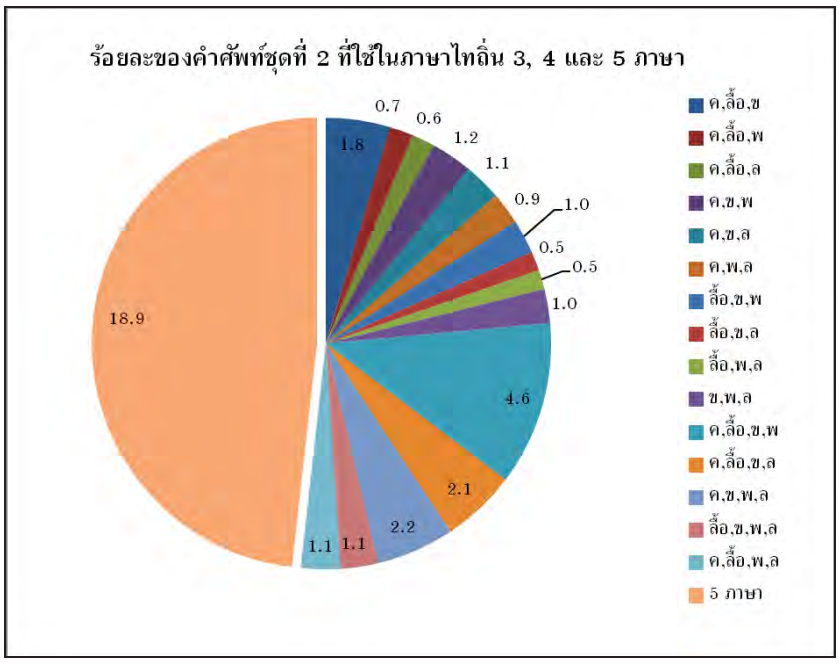

ภาพที่ 64 แผนภูมิแสดงร้อยละของการใช้คำศัพท์ชุดที่ 2 ในภาษาไทถิ่น 3, 4 และ 5 ภาษา

เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของร้อยละการใช้คำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 ดังที่แสดงในภาพที่ 63 และ 64 ข้างต้น จะเห็นได้ว่า มีคำศัพท์เพียง 18.9% ที่ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ร่วมกัน ในขณะที่ร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาลาวและภาษาพวนมีความใกล้เคียงกัน คือ 14.0% และ 13.2% ตามลำดับ ซึ่งมากกว่าร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาคำเมือง (7.6%) ภาษาลื้อ (7.2%) และภาษาขืน (4.8%) ตามลำดับ ส่วนคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทถิ่น 2-4 ภาษานั้นมีเพียง 0.5%-4.6% เท่านั้น

ในที่นี้ได้แสดงตัวอย่างคำศัพท์ที่ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ร่วมกัน และคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่ง หรือคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทถิ่นบางภาษาและแตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่นในตารางที่ 83 และ 84 โดยตัวอย่างที่นำมาแสดงบางคำเป็นคำศัพท์หลัก และบางคำเป็นคำศัพท์ที่เป็นรูปแปรของคำศัพท์หลัก และบางคำเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน กรณีที่คำศัพท์บางคำมีรูปแปรมากกว่า 1 รูปแปร ในที่นี้จะนำเฉพาะบางรูปแปรเท่านั้นมาแสดงเป็นตัวอย่าง (ดูตารางที่ 78) เช่นเดียวกับที่แสดงไว้ในตารางที่ 79 และ 80 ข้างต้น

ตารางที่ 83 ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 ที่ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ร่วมกัน

คำศัพท์	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
1. กด	tek^{35}, kot^{35}	tek^{35}, kot^{35}	tek^{35}, kot^{35}	tek^{35}, kot^{35}	tek^{35}, kot^{35}
6. กระจกเงา	wɛn^{31}, wɛːn^{31}	wɛn^{33}, wɛːn^{33}	wɛn^{31}, wɛːn^{31}	wɛn^{31}, wɛːn^{31}	wɛn^{33}, wɛːn^{33}
13. กระดอง	ʔɔːŋ^{35}, ka-dɔːŋ^{35}	ʔɔːŋ^{35}, ka-dɔːŋ^{35}	ʔɔːŋ^{35}, ka-dɔːŋ^{35}	ʔɔːŋ^{35}, ka-dɔːŋ^{35}	ʔɔːŋ^{232}, ka-dɔːŋ^{232}
50. เกลียด	caŋ^{35}	caŋ^{31}	caŋ^{35}	saŋ^{35}	saŋ^{232}, caŋ^{232}
59. โกง (หลัง ~)	kɔŋ^{22}	kɔŋ^{24}	kɔŋ^{22}	kɔŋ^{22}	kɔŋ^{33}
81. ข่าย	nɛŋ^{31}, nɛːŋ^{31}	nɛŋ^{33}, nɛːŋ^{33}	nɛŋ^{31}, nɛːŋ^{33}	nɛŋ^{31}, nɛːŋ^{31}	nɛŋ^{33}, nɛːŋ^{33}
82. ข้าวเช้า	khaw^{44ʔ} ŋaːy^{35}, khaw^{44ʔ} caw^{41ʔ}	khaw^{213ʔ} ŋaːy^{31}, khaw^{213ʔ} caw^{22ʔ}	khaw^{44ʔ} ŋaːy^{35}, khaw^{44ʔ} caw^{41ʔ}	khaw^{33ʔ} ŋaːy^{35}, khaw^{33ʔ} saw^{41ʔ}	khaw^{44ʔ} ŋaːy^{232}, khaw^{44ʔ} saw^{35ʔ}
167. ชอบ	mak^{44}	mak^{33}	mak^{44}	mak^{22}	mak^{33}
429. ลิง	wɔːk^{31}, liŋ^{35}	wɔːk^{33}, liŋ^{31}	wɔːk^{31}, liŋ^{35}	wɔːk^{31}, liŋ^{35}	wɔːk^{35}, liŋ^{232}
460. ส้มตำ	tam^{23} som^{44ʔ}	tam^{35} sum^{213ʔ}, tam^{35} som^{213ʔ}	tam^{23} sum^{44ʔ}, tam^{23} som^{44ʔ}	tam^{35} som^{33ʔ}	tam^{232} som^{44ʔ}

ตารางที่ 84 ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทถิ่นใดถิ่นหนึ่ง หรือใช้ในภาษาไทถิ่นบางภาษาและแตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น

คำศัพท์	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
5. กระจก (~ตู้)	kɛːw^{44ʔ}	kɛːw^{213ʔ}	kɛːw^{44ʔ}	kɛːw^{33ʔ}	kɛːw^{35ʔ}, **kɛːw^{35ʔ} ka-cok^{35}**
11. กระซิบ	saːp^{22}, sɔːp^{22} sɛːp^{22}	saːp^{33}, sɔp^{33} sɛp^{33}	**saːp^{22} sɛːp^{22}**, sɔːp^{22} sɛːp^{22}	saːp^{33}, sɔːp^{22} sɛːp^{22}, **sɨm^{31}**	saːp^{44}
14. กระดึง	hɔːk^{31}	hɔːk^{33}	hɔːk^{31}, ma-hɔːk^{31}	hɔːk^{31}	hɔːk^{35}, **khik^{33}**, **mak^{35} khik^{35}**
18. กระถิน	phak^{35} laʔ^{35} ton^{44ʔ}	phak^{35} laʔ^{35}	**phak^{35} kan^{22} sin^{23}**	**phak^{35} kham^{35} tay^{41ʔ}**	phak^{35} ka-thin^{34}, **phak^{35} naw^{33}**
28. กล้วยน้ำว้า	kuəy^{44ʔ} ʔɔŋ^{22}, koːy^{44ʔ} ʔɔŋ^{22}, kuəy^{44ʔ} nam^{41ʔ} waː^{41ʔ}, koːy^{44ʔ} nam^{41ʔ} waː^{41ʔ}	koːy^{213ʔ} ʔɔŋ^{24}, **koːy^{213ʔ} ʔɨŋ^{24} tɨːŋ^{24}**, koːy^{213ʔ} nam^{22ʔ} waː^{22ʔ}	koːy^{44ʔ} ʔɔŋ^{22}, koːy^{44ʔ} nam^{41ʔ} waː^{41ʔ}	kuəy^{41ʔ} ʔɔŋ^{22}, koːy^{41ʔ} ʔɔŋ^{22}, kuəy^{41ʔ} nam^{41ʔ} waː^{41ʔ}, koːy^{41ʔ} nam^{41ʔ} waː^{41ʔ}	kuəy^{35ʔ} ʔɔŋ^{33}, koːy^{35ʔ} ʔɔŋ^{33}, koy^{35ʔ} nam^{35ʔ} waː^{35ʔ}
35. กลีบ (~ส้ม)	liːp^{22}, khiːp^{33}, kiːp^{22}	khiːp^{24}, kiːp^{24}, **sɛː^{213ʔ}**	liːp^{22}, liː^{22}, kiːp^{22}	liːp^{22}, kiːp^{22}	kiːp^{44}, **ŋiːm^{232}**
41. กับ (~ข้าว)	kam^{35} kin^{23}, kap^{35} khaw^{44ʔ}, **khuə^{35} khaw^{44ʔ}**	kam^{31} kin^{35}, kap^{35} khaw^{213ʔ}	kam^{35} kin^{23}, kap^{35} khaw^{44ʔ}	kham^{35} kin^{35}, kap^{35} khaw^{33ʔ}	kap^{35} khaw^{44ʔ}, **khwaːm^{232} kin^{232}**, **ɲiəŋ^{33} kin^{232}**
43. กางเกง	tew^{22}, teːw^{22}	tew^{24}, teːw^{24}	tew^{22}, teːw^{22}	teːw^{22}, **soŋ^{33ʔ}**, **soːŋ^{33ʔ}**	**soŋ^{44ʔ}**, **soːŋ^{44ʔ}**

คำศัพท์	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
148. จาน	caːn^{23}	caːn^{35}, **phɛn^{31}**	caːn^{23}	caːn^{23}, **bɛn^{35}**	caːn^{232}
193. ด้าย	faːy^{44ʔ}, faːy^{44ʔ} may^{23} ɲip^{35}, **may^{23} lɔː^{41ʔ}**	faːy^{213ʔ}, faːy^{213ʔ} may^{35} yip^{35}	faːy^{44ʔ}	faːy^{33ʔ}, faːy^{33ʔ} may^{23} ɲip^{35}	faːy^{44ʔ}, **khaw^{232} may^{434} ɲip^{35}**

เมื่อพิจารณาตัวอย่างคำศัพท์ที่แสดงในตารางที่ 83 ข้างต้นจะเห็นได้ว่า แม้คำศัพท์หลักจะมีรูปแปร เช่น มีการแปรของเสียงสระสั้นและสระยาวดังในคำที่ 6 และ 81 หรือมีการแปรของเสียงสระ [u] และ [o] ในคำที่ 460 แต่หากพิจารณาในภาพรวมจะยังเห็นการใช้คำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวร่วมกันระหว่างภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา ในขณะที่ตัวอย่างคำศัพท์ที่แสดงไว้ในตารางที่ 84 บางคำจะสามารถใช้แยกภาษาไทถิ่นบางภาษาออกจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ได้ เช่น คำที่ 11 “กระซิบ” มีเพียงภาษาพวนเท่านั้นที่ใช้คำว่า /sɨm^{31}/ คำที่ 18 “กระถิน” มีเพียงภาษาขืนเท่านั้นที่ใช้คำว่า /phak^{35} kan^{22} sin^{23}/ คำที่ 28 “กล้วยน้ำว้า” มีเพียงภาษาลื้อเท่านั้นที่มีการใช้คำว่า /koːy^{213ʔ} ʔɨŋ^{24} tɨːŋ^{24}/ คำที่ 193 “ด้าย” พบการใช้คำว่า /may^{23} lɔː^{41ʔ}/ เฉพาะในภาษาคำเมือง หรือคำที่ 43 “กางเกง” พบคำว่า /soŋ^{33ʔ}/ หรือ /soːŋ^{33ʔ}/ ในภาษาพวน และคำว่า /soŋ^{44ʔ}/ หรือ /soːŋ^{44ʔ}/ ในภาษาลาวเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะมีคำศัพท์บางคำที่สามารถใช้แยกภาษาไทถิ่นภาษาหนึ่งจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ หรือมีคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทถิ่นบางภาษาและแตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ดังกล่าวข้างต้น แต่จากการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 พบว่า มีบางกรณีที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษานำคำยืมภาษาไทยมาตรฐานมาใช้ในภาษาของตน และใช้ควบคู่ไปกับคำศัพท์เดิม

นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 ในงานวิจัยนี้กับพจนานุกรมที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ พบว่า มีคำศัพท์บางคำในภาษาไทถิ่นบางภาษาที่ใช้แตกต่างจากคำศัพท์ที่ระบุไว้ในพจนานุกรมฉบับต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น คำที่ 1 “กด” (ดูตารางที่ 83) ที่ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ทั้งคำว่า /tek^{35}/ และคำว่า /kot^{35}/ เมื่อเปรียบเทียบกับพจนานุกรมเท่าที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ พบว่า ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาใช้คำที่มีความหมายว่า “กด” แตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 85

ตารางที่ 85 ตัวอย่างการใช้คำที่มีความหมายว่า “กด” ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาเปรียบเทียบกับพจนานุกรมที่เคยมีผู้รวบรวมไว้[109]

คำเมือง เชียงใหม่	คำเมือง (ม.ท่าค้ำ สอง จ.น่าน)	ลื้อเมืองยอง (Y) และ เชียงรุ้ง (H)	ลื้อ (ม. หนองบัว จ.น่าน)	ขืนกลาง เมือง	ขืน (ม.หนอง ม่วง จ. น่าน)	พวน	พวน (ม.ฝาย มูล จ. น่าน)	ลาว (สปป. ลาว)	ลาว (ม. น้ำ ปั้ว จ.น่าน)
tek^{24}	tek^{35}	$tek^{45/55}$	tek^{35}	$tɛk^{23/45}$	tek^{35}	-	tek^{35}	-	tek^{35}
-	-	-	-	-	-	เหน็ก	-	nēk, nék	mek^{33}
-	kot^{35}	($kot^{45/55}$ = 1. ‘to write, note’ YH, 2. ‘to gather together’ H)	kot^{35}	-	kot^{35}	-	kot^{35}	kót	kot^{35}
$cam^{44ʔ}$	$cam^{44ʔ}$	-	-	-	-	-	$cam^{33ʔ}$	-	$cam^{35ʔ}$
-	-	-	-	-	-	-	-	-	$ciː^{35ʔ}$
$neːŋ^{24}$	-	-	-	-	-	เหนี่ยง	-	-	-
-	-	-	-	$nɛn^{51/51ʔ}$	-	-	-	-	-
								tèː	
								$k^{h}ōm$	
								ɲân	

เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายว่า “กด” ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน ภาษาพวน และภาษาลาวที่ศึกษาในงานวิจัยนี้กับในพจนานุกรมและเอกสารที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ดังแสดงในตารางที่ 85 จะเห็นได้ว่า มีคำศัพท์บางคำในงานที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ไม่ปรากฏในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ตัวอย่างเช่น ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) ไม่มีคำว่า /neːŋ^{24}/ ดังที่ปรากฏในภาษาคำเมืองเชียงใหม่ ในภาษาขืนเมืองยองและเชียงรุ้งมีคำว่า /nɛn$^{51/51ʔ}$/ ซึ่งไม่ปรากฏใน

[109] พจนานุกรมและเอกสารที่เป็นแหล่งข้อมูลคำศัพท์ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่อ้างถึงในตารางที่ 85 มีดังนี้ คำศัพท์ภาษาคำเมืองถิ่นจังหวัดเชียงใหม่มาจากพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) ภาษาลื้อเมืองยองและเชียงรุ้ง โดยวิลเลี่ยม เจ. เก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ภาษาขืนกลางเมือง (Kang Muang Khuen) ในวิทยานิพนธ์ของราศี เพชรศุข (Petsuk, 1978) ภาษาพวนจากพจนานุกรมภาษาไทยพวน รวบรวมโดยวรวิทย์ เลี้ยงถนอม (2532) และภาษาลาว ดัดแปลงจากพจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติ โดยคณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2543) ข้อมูลคำศัพท์ที่นำมาจากพจนานุกรมบางฉบับมีทั้งที่เขียนด้วยอักษรไทย อักษรลาวซึ่งในที่นี้ได้ดัดแปลงให้เป็นอักษรไทย และข้อมูลที่ถ่ายถอดเสียงด้วยสัทอักษรสากล (IPA)

ภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) ในภาษาพวนจากพจนานุกรมภาษาพวนมีคำว่า “เหน็ก” และ “เหนี่ยง” ซึ่งไม่พบในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และในภาษาลาว สปป.ลาวมีคำว่า /tɛ̀ː/ /kʰōm/ และ /ɲân/ ซึ่งไม่พบในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์บางคำที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นในงานวิจัยนี้ แต่ไม่ปรากฏในพจนานุกรมที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ ตัวอย่างเช่น คำว่า /kot^{35}/ ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) ภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) และภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ไม่ปรากฏในพจนานุกรมแต่อย่างใด ส่วนคำว่า /kot^{35}/ ที่ใช้ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) นั้นมีความหมายแตกต่างจากคำว่า /kot$^{45/55}$/ ในภาษาลื้อเมืองยองและเชียงรุ้ง ในที่นี้จึงอาจสันนิษฐานได้ว่า คำว่า /kot^{35}/ ที่ใช้ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวนในงานวิจัยนี้เป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน และไม่น่าจะเป็นคำยืมจากภาษาลาวเนื่องจากหมู่บ้านทั้ง 4 หมู่บ้านที่เป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาไทถิ่น 4 ภาษาดังกล่าวอยู่ในอำเภอท่าวังผา ส่วนหมู่บ้านที่เป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาลาวอยู่ในอำเภอเวียงสาซึ่งมีระยะทางห่างจากกันประมาณ 22 กิโลเมตรและจากการสอบถามผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้และผู้คนในหมู่บ้านที่เป็นจุดเก็บข้อมูลทำให้ทราบว่าผู้คนในหมู่บ้านที่เป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาไทถิ่น 4 ภาษาในอำเภอท่าวังผาและผู้คนในหมู่บ้านน้ำปั้ว อำเภอเวียงสาแทบจะไม่เคยติดต่อไปมาหาสู่กันเลย

นอกจากนี้ยังมีคำว่า /cam^{33ʔ}/ ในภาษาพวน และคำว่า /cam^{35ʔ}/ ในภาษาลาวที่ไม่ปรากฏในพจนานุกรมภาษาพวนและภาษาลาว แต่ปรากฏทั้งในพจนานุกรมภาษาคำเมืองเชียงใหม่และในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) จึงเป็นที่แน่นอนว่า คำศัพท์ดังกล่าวเป็นคำยืมภาษาคำเมือง นอกจากนี้ยังมีคำว่า /ciː^{35ʔ}/ ปรากฏในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) แต่ไม่ปรากฏในพจนานุกรมภาษาลาวหรือภาษาอื่น ๆ รวมทั้งไม่ปรากฏในภาษาไทถิ่นอื่น ๆ ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ด้วย จึงเป็นไปได้ว่า ผู้พูดภาษาลาวในหมู่บ้านน้ำปั้วใช้คำว่า /ciː^{35ʔ}/ ในความหมายที่กว้างขึ้นคือ นอกจากจะหมายถึง “จี้” แล้วยังมีความหมายว่า “กด” ด้วย

รายละเอียดเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์ในผู้พูด 3 รุ่นอายุ รูปแบบการแปรทางคำศัพท์ รวมทั้งแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาจะนำเสนอในหัวข้อ 4.2–4.5 ต่อไปนี้

4.2 การแปรทางศัพท์ในภาษาคำเมือง

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป รุ่นอายุที่ 2 อายุ 35–50 ปี และรุ่นอายุที่ 3 อายุ 15–25 ปีที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านท่าค้ำสอง ตำบลริม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยใช้รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลคำศัพท์จำนวน 2 ชุด ชุดที่ 1 มีจำนวนคำ 250 คำ และชุดที่ 2 มีจำนวนคำ 550 คำดังกล่าวมาแล้วในตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า มีการแปรของคำศัพท์ปรากฏในภาษาคำเมืองที่พูดโดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ ในที่นี้จะนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์และการแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมือง โดยจะแยกกล่าวตามผลการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลทั้ง 2 ชุดดังนี้

4.2.1 การใช้คำศัพท์ในภาษาคำเมือง

ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยใช้รายการคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 พบว่า การใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาคำเมืองแบ่งได้ 7 ลักษณะดังนี้

1) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 1
2) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 2
3) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 3
4) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 1 และ 2
5) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 2 และ 3
6) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 1 และ 3
7) คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุ

การใช้คำศัพท์ในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 แยกกล่าวได้ดังนี้

4.2.1.1 การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาคำเมือง

ในรายการคำชุดที่ 1 มีคำศัพท์หลักตามที่กำหนดไว้ในรายการคำทั้งสิ้น 250 คำดังที่กล่าวในตอนต้น อย่างไรก็ตามจากการเก็บข้อมูลคำศัพท์จากผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ พบว่า นอกจากคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำแล้ว ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้คำอื่น ๆ อีก 503 คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก โดยคำอื่น ๆ ดังกล่าว ได้แก่ คำที่มาจากการแปรของคำศัพท์หลัก คำยืม คำใหม่ และคำที่ผู้พูดใช้เฉพาะบุคคล เมื่อรวมคำศัพท์หลักและคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักดังกล่าว จึงทำให้ข้อมูลในรายการคำชุดที่ 1 ที่ได้จากเก็บข้อมูลผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุจำนวน 15 คน (รุ่นอายุละ 3 คน) มีคำศัพท์รวมทั้งสิ้น 753 คำ (คำศัพท์หลัก 250 คำ + คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 503 คำ)

จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ใน 7 ลักษณะดังกล่าวในหัวข้อ 4.2.1 แสดงไว้ในตารางที่ 86 และแผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละของการใช้คำศัพท์แสดงในภาพที่ 65 ต่อไปนี้

ตารางที่ 86 จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 1)

รุ่นอายุ / จำนวนและร้อยละ	ลักษณะการใช้คำศัพท์ภาษาคำเมืองในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดแต่ละรุ่นอายุ							รวม
	1 (รุ่นอายุที่ 1)	2 (รุ่นอายุที่ 2)	3 (รุ่นอายุที่ 3)	4 (รุ่นอายุที่ 1 และ 2)	5 (รุ่นอายุที่ 2 และ 3)	6 (รุ่นอายุที่ 1 และ 3)	7 (ทั้ง 3 รุ่นอายุ)	
จำนวนคำศัพท์	61	54	215	43	64	26	290	753
ร้อยละ	8.1	7.2	28.6	5.7	8.5	3.4	38.5	100

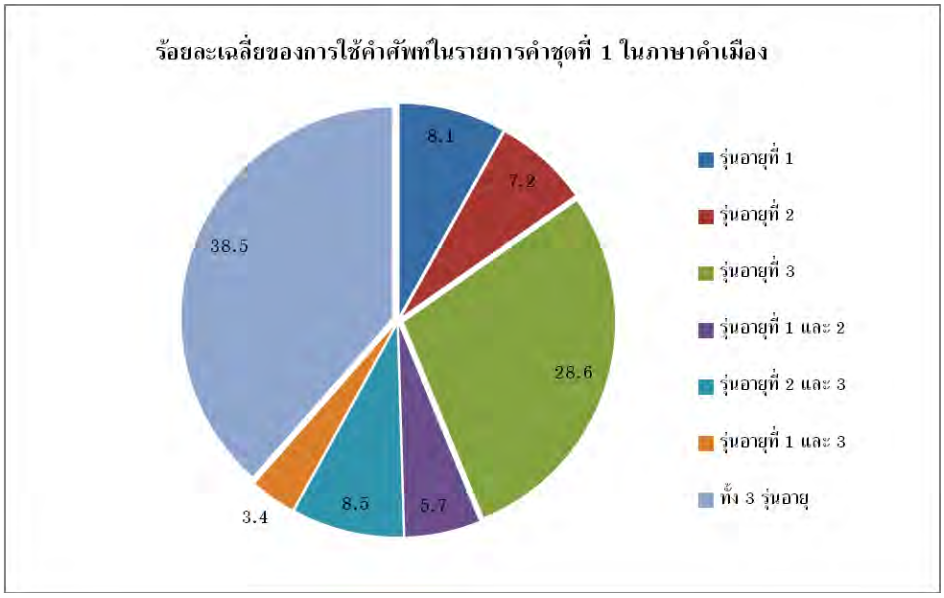

ภาพที่ 65 แผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 1)

เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ภาษาคำเมืองในรายการคำชุดที่ 1 ที่มีจำนวนคำทั้งคำศัพท์หลักและคำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักรวมทั้งสิ้น 753 คำจะเห็นได้ว่าคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีจำนวนมากที่สุดคือ 290 คำ หรือ 38.5% และเมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์แต่ละรุ่นอายุพบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 3 มีมากถึง 215 คำ หรือ 28.6% มากกว่าคำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ประมาณ 3-4 เท่า นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูด 2 รุ่นอายุ จะเห็นได้ว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 มีมากที่สุด รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 ส่วนคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 3 นั้นมีจำนวนน้อยที่สุด

ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองใช้ใน 7 ลักษณะแสดงไว้ในตารางที่ 87 ในกรณีที่มีการใช้คำศัพท์อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก ผู้วิจัยจะแสดงตัวอย่างโดยนำคำศัพท์หลักแสดงไว้เป็นอันดับแรก และคำศัพท์อื่น ๆ อยู่ในลำดับถัดไป

ตารางที่ 87 ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองใช้ใน 7 ลักษณะ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
14. กระเทียม	hɔ:m^{23} tiəm^{35}	hɔ:m^{23} tiəm^{35}	hɔ:m^{23} tiəm^{35}	7
	-	hɔ:m^{23} kha:w^{23}	hɔ:m^{23} kha:w^{23}	5
	-	-	tiəm^{35}	3
	-	-	hɔ:m^{23}	3
	-	-	ka-thiəm^{35}	3

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
17. กระพือ (~ปีก)	top^{35}	top^{35}	**-**	4
	tiː^{23}	tiː^{23}	-	4
	phap^{44}	-	phap^{44}	6
	-	**saːy^{22}**	-	2
	-	**-**	**ka-phiː^{35}**	3
27. กลางวัน	ma-wan^{35}	ma-wan^{35}	ma-wan^{35}	7
	-	-	**kaːŋ^{23} wan^{35}**	3
30. กะลา	koːŋ^{44ʔ}	koːŋ^{44ʔ}	koːŋ^{44ʔ}	7
	-	**kɔk^{35}**	-	2
	-	ka-laː^{35}	ka-laː^{35}	5
33. กา (~ต้มน้ำ)	kaː^{23}	kaː^{23}	kaː^{23}	7
	-	kaː^{23} tom^{44ʔ} nam^{41ʔ}	kaː^{23} tom^{44ʔ} nam^{41ʔ}	5
	-	**kaː^{23} nam^{41ʔ}**	-	2
35. ก้าว	**baːt^{22}**	-	-	1
	-	kaːw^{44ʔ}	kaːw^{44ʔ}	5
53. ขยับ	khot^{35}	khot^{35}	khot^{35}	7
	khaːy^{41ʔ}	-	-	1
	-	-	**kha-yap^{35}**	3
64. ครั้ง	tɨə^{31}	tɨə^{31}	tɨə^{31}	7
	-	kam^{35}	kam^{35}	5
	khaŋ^{41ʔ}	-	khaŋ^{41ʔ}	6
65. คลุม	pok^{35}	pok^{35}	pok^{35}	7
	-	khum^{35}	khum^{35}	5
	-	**ka-lum^{35}**	-	2
88. เดือนที่หนึ่ง	dɨən^{35} kiəŋ^{23}	-	-	1
	-	-	**dɨən^{35} lɛːk^{31}**	3
	-	-	**dɨən^{35} nɨŋ^{33}**	3
	-	dɨən^{35} mak^{44} ka-laː^{35}	dɨən^{35} mak^{44} ka-laː^{35}	5
	-	dɨən^{35} mok^{44} ka-laː^{35}	dɨən^{35} mok^{44} ka-laː^{35}	5

จากตัวอย่างคำศัพท์ที่แสดงไว้ในตารางที่ 87 จะเห็นได้ว่า มีบางกรณีที่ผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุใช้คำศัพท์คำใดคำหนึ่งอย่างชัดเจน โดยไม่มีการใช้คำอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น คำที่ 35 “ก้าว” ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้คำว่า /ba:t^{22}/ เพียงคำเดียว เช่นเดียวกับผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 ที่ใช้คำศัพท์เพียงคำเดียว แต่แตกต่างจากรุ่นอายุที่ 1 คือ คำว่า /ka:w^{44ʔ}/ ซึ่งในที่นี้จัดให้เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน เนื่องจากเมื่อเปรียบเทียบกับคำที่ใช้ในภาษาคำเมืองเชียงใหม่ตามที่ปรากฏในพจนานุกรมภาษาถิ่นภาคเหนือ (ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่และศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, 2539) พบว่าในภาษาคำเมืองถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ มีการใช้คำว่า /ba:t^{21}/ เช่นเดียวกับภาษาคำเมืองที่พูดโดยผู้พูดรุ่นสูงอายุในงานวิจัยนี้ แต่ไม่พบคำว่า /ka:w^{44ʔ}/ ในพจนานุกรมฉบับดังกล่าวแต่อย่างใด

ประเด็นที่น่าสนใจประการหนึ่งเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ คือ ส่วนใหญ่ผู้พูดจะใช้ทั้งคำศัพท์หลักและคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก ดังจะเห็นได้จากจำนวนคำที่เพิ่มขึ้นในรายการคำชุดที่ 1 มีมากถึง 503 คำหรือประมาณ 2 เท่าของคำศัพท์หลัก ในที่นี้สามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักส่วนใหญ่มักเป็นคำที่เกิดจากการแปรของคำศัพท์หลัก เป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน รวมทั้งยังมีคำที่เกิดจากการแปรของคำยืมด้วย

ตัวอย่างเช่น คำที่ 33 “กา (~ต้มน้ำ)” ในที่นี้ผู้วิจัยวิเคราะห์คำว่า /ka:^{23}/ ให้เป็นคำศัพท์หลัก โดยเปรียบเทียบกับคำว่า /ka:^{24}/ ที่ปรากฏในภาษาคำเมืองถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ในพจนานุกรมภาษาถิ่นภาคเหนือ และคำว่า /ka:^{23}/ เป็นผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุใช้เหมือนกัน อย่างไรก็ตามนอกเหนือจากคำว่า /ka:^{23}/ แล้ว จะเห็นได้ว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 ใช้คำว่า /ka:^{23} tom^{44ʔ} nam^{41ʔ}/ ซึ่งเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานด้วย นอกจากนี้ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ยังใช้คำว่า /ka:^{23} nam^{41ʔ}/ ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้คำดังกล่าวมาจากการละพยางค์ที่ 2 ในคำว่า /ka:^{23} tom^{44ʔ} nam^{41ʔ}/ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังตั้งข้อสังเกตได้ว่า ในภาษาคำเมืองที่พูดโดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ ไม่พบการใช้คำว่า /mɔ:^{44ʔ} ka:^{24}/ ซึ่งใช้ในภาษาคำเมืองถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ตามที่ปรากฏในพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการแปรทางศัพท์ในหัวข้อ 4.2.2)

4.2.1.2 การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาคำเมือง

ในรายการคำชุดที่ 2 มีคำศัพท์หลักตามที่กำหนดไว้ในรายการคำทั้งสิ้น 550 คำ แต่หลังจากเก็บข้อมูลคำศัพท์จากผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ พบว่า นอกจากคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำแล้ว ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักอีก 1,897 คำ นั่นคือ มากกว่าคำศัพท์หลักประมาณ 3 เท่า โดยคำอื่น ๆ ดังกล่าวมีที่มาเช่นเดียวกับคำอื่น ๆ ที่พบในการเก็บข้อมูลรายการคำชุดที่ 1 ได้แก่ คำที่มาจากการแปรของคำศัพท์หลัก คำยืม คำใหม่ และคำที่ผู้พูดใช้เฉพาะบุคคล เมื่อรวมคำศัพท์หลักและคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักทำให้ข้อมูลในรายการคำชุดที่ 2 มีคำศัพท์รวมทั้งสิ้น 2,447 คำ (คำศัพท์หลัก 550 คำ + คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 1,897 คำ)

จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ใน 7 ลักษณะดังกล่าวในหัวข้อ 4.2.1 แสดงไว้ในตารางที่ 88 และแผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละของการใช้คำศัพท์แสดงในภาพที่ 66 ต่อไปนี้

ตารางที่ 88 จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 2)

รุ่นอายุ / จำนวนและร้อยละ	ลักษณะการใช้คำศัพท์ภาษาคำเมืองในรายการคำชุดที่ 2 ในแต่ละรุ่นอายุ							รวม
	1 (รุ่นอายุที่ 1)	2 (รุ่นอายุที่ 2)	3 (รุ่นอายุที่ 3)	4 (รุ่นอายุที่ 1 และ 2)	5 (รุ่นอายุที่ 2 และ 3)	6 (รุ่นอายุที่ 1 และ 3)	7 (ทั้ง 3 รุ่นอายุ)	
จำนวนคำศัพท์	388	243	490	199	206	74	847	2,447
ร้อยละ	15.9	9.9	20.0	8.1	8.4	3.1	34.6	100

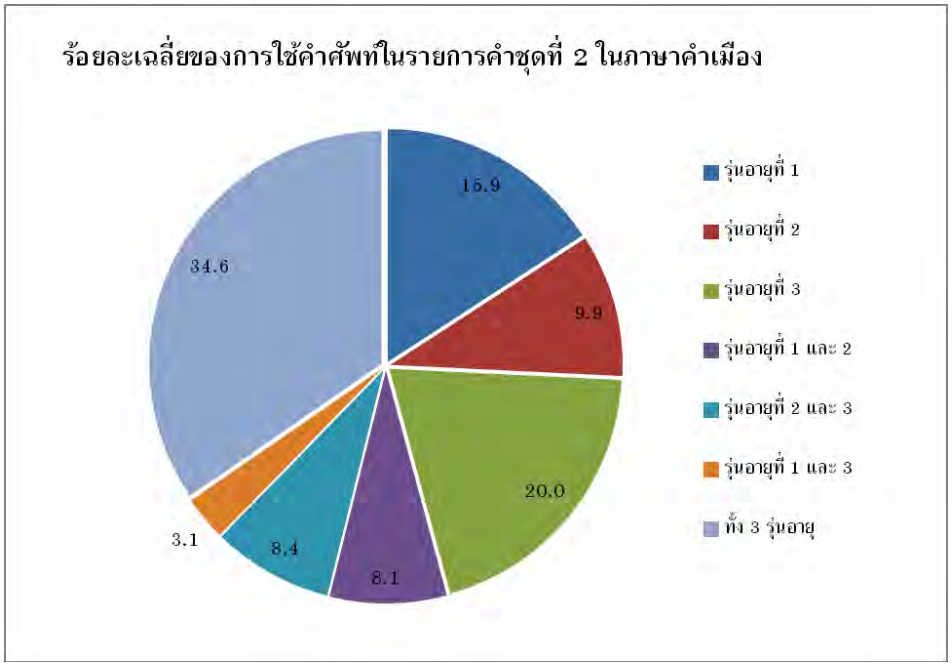

ภาพที่ 66 แผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 2)

เมื่อวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ที่มีจำนวนคำทั้งคำศัพท์หลักและคำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักรวมทั้งสิ้น 2,447 คำ พบลักษณะการใช้คำศัพท์เช่นเดียวกับรายการคำชุดที่ 1 ดังนี้ คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีจำนวนมากที่สุดคือ 847 คำ หรือ 34.6% และเมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์แต่ละรุ่นอายุ พบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 3 มีมากถึง 490 คำ หรือ 20% ในขณะที่คำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 1 มีจำนวน 388 คำหรือ 15.9% ซึ่งนับว่าใกล้เคียงกับจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 3 ส่วนคำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 2 นั้นมีจำนวนและร้อยละน้อยที่สุด คือ พบเพียง 243 คำหรือ 9.9% เท่านั้น

ส่วนจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูด 2 รุ่นอายุนั้น พบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 มีมากที่สุด (8.4%) รองลงมาคือ คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 (8.1%) ส่วนคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 3 นั้นมีจำนวนน้อยที่สุด (3.1%) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์รายการคำชุดที่ 1 ข้างต้น

ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองใช้ใน 7 ลักษณะแสดงไว้ในตารางที่ 89 ในกรณีที่มีการใช้คำศัพท์อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก คำศัพท์หลักจะอยู่อันดับแรก และคำศัพท์อื่น ๆ อยู่ในลำดับถัดไป

ตารางที่ 89 ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองใช้ใน 7 ลักษณะ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
4. กรอง	kɔːŋ^{23}	kɔːŋ^{23}	kɔːŋ^{23}	7
	kɔːŋ^{35}	kɔːŋ^{35}	kɔːŋ^{35}	7
	-	tha-lɔːŋ^{23}	-	2
39. กะพริบ	phap^{44}	phap^{44}	-	4
	-	ka-phip^{44}	ka-phip^{44}	5
50. เกลียด	caŋ^{35}	caŋ^{35}	caŋ^{35}	7
70. ข่วน	ɲaːt^{31}	ɲaːt^{31}	ɲaːt^{31}	7
	khuːt^{22}	-	-	1
	-	-	khuən^{22}	3
84. ข้าวโพด	khaw^{44ʔ} poːt^{31}	khaw^{44ʔ} poːt^{31}	khaw^{44ʔ} poːt^{31}	7
	khaw^{44ʔ} phoːt^{31}	-	-	1
	khaw^{44ʔ} saː^{23} liː^{35}	khaw^{44ʔ} saː^{23} liː^{35}	-	4
	khaw^{44ʔ} sa-liː^{35}	khaw^{44ʔ} sa-liː^{35}	-	4
101. ไข้	khay^{44ʔ}	khay^{44ʔ}	khay^{44ʔ}	7
	məːy^{31}	məːy^{31}	-	4
	-	bɔː^{33} sa-baːy^{35}	-	2
149. จำ	cam^{23}	cam^{23}	cam^{23}	7
	cɨː^{22}	cɨː^{22}	-	4
225. ใต้ (~โต๊ะ)	pɨːn^{41ʔ}	pɨːn^{41ʔ}	pɨːn^{41ʔ}	7
	lum^{31}	-	lum^{31}	6
	-	-	tay^{44ʔ}	3
	-	-	taːy^{44ʔ}	3

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
246. ทองคำ	thɔːŋ^{35}	thɔːŋ^{35}	thɔːŋ^{35}	7
	thɔːŋ^{35} kham^{35}	thɔːŋ^{35} kham^{35}	thɔːŋ^{35} kham^{35}	7
	kham^{35}	-	kham^{35}	6
361. ฟูก	saː^{23} liː^{35}	saː^{23} liː^{35}	-	4
	sa-liː^{35}	sa-liː^{35}	sa-liː^{35}	7
	phaː^{44ʔ} sɨə^{22}	phaː^{44ʔ} sɨə^{22}	phaː^{44ʔ} sɨə^{22}	7
	-	sa-liː^{35} tiː^{31} nɔːn^{35}	-	2
	-	phaː^{44ʔ} sɨə^{33} tiː^{31} nɔːn^{35}	-	2
	-	tiː^{31} nɔːn^{35}	tiː^{31} nɔːn^{35}	5
	-	-	fuːk^{31}	3

ตัวอย่างคำศัพท์ที่แสดงไว้ในตารางที่ 89 แสดงให้เห็นว่า มีกรณีที่ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำศัพท์หลักเพียงคำเดียว เช่น คำที่ 50 “เกลียด” ใช้คำว่า /caŋ^{35}/ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า การใช้คำศัพท์หลักเพียงคำเดียวเช่นกรณีดังกล่าวพบไม่มากนักในภาษาคำเมือง เนื่องจากการแปรของคำศัพท์มีค่อนข้างมาก ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างการใช้คำศัพท์บางกรณีที่มีทั้งการใช้คำศัพท์หลักและคำอื่น ๆ ร่วมด้วย โดยเฉพาะคำที่แปรจากคำศัพท์หลัก และคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ตัวอย่างเช่น คำที่ 361 “ฟูก” มีการแปรของคำศัพท์ค่อนข้างมาก กล่าวคือ หากเปรียบเทียบกับภาษาคำเมืองถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ในพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) จะเห็นว่าในพจนานุกรมฉบับดังกล่าวมีคำที่หมายถึง “ฟูก” ทั้งสิ้น 5 คำ ได้แก่ /fuːk^{42}/, /sɨa^{21}/, /sa^{33} liː^{33}/ /sa^{33} liː^{33} tiː^{42} nɔːn^{33}/ และ /tiː^{42} nɔːn^{33}/ ซึ่งมีเพียงคำว่า /sɨa^{21}/ เท่านั้นที่ไม่พบในภาษาคำเมืองที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ในพจนานุกรมภาษาล้านนาระบุไว้ด้วยว่า คำว่า /sɨa^{21}/ (เสื่อ) เป็นคำโบราณ หมายถึง “ฟูก – ที่นอนยัดนุ่น ปัจจุบันใช้ สะลี” (น.531) และระบุไว้ว่า คำว่า /fuːk^{42}/ (ฟูก) หมายถึง “ที่นอนใหญ่ที่ยัดด้วยนุ่น” เป็นคำยืม และในภาษาล้านนาใช้คำว่า “สะลี” หรือ “ที่นอน” ในภาษาไทยพวนเรียกฟูกหรือที่นอนว่า “เสื่อ” (น.370) จากข้อมูลที่ระบุในพจนานุกรมฉบับดังกล่าวประกอบกับการพิจารณาการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุ ในงานวิจัยนี้จึงกำหนดให้คำศัพท์หลักที่หมายถึง “ฟูก” คือ คำว่า /saː^{23} liː^{35}/ มีรูปแปรคือคำว่า /sa-liː^{35}/ ซึ่งเกิดจากการลดพยางค์หน้าของคำศัพท์หลัก ส่วนคำว่า /phaː^{44ʔ} sɨə^{22}/ นั้นสันนิษฐานว่าเป็นคำยืม เนื่องจากในงานวิจัยนี้พบว่า คำดังกล่าวมีใช้ทั้งในภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวนซึ่งหมู่บ้านที่พูดภาษาไทถิ่นต่าง ๆ ดังกล่าวมีระยะทางไม่ไกลจากหมู่บ้าน

ท่าค้ำสองที่เป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาคำเมือง โดยเฉพาะหมู่บ้านหนองบัวที่เป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาลื้อ และหมู่บ้านฝายมูลที่เป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาพวน (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการแปรทางศัพท์ในหัวข้อ 4.2.2)

4.2.2 รูปแบบของการใช้คำศัพท์และการแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมือง

การศึกษาวิจัยการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นในงานวิจัยนี้แยกออกเป็น 2 ตอนใหญ่ ๆ คือ การศึกษาวิจัยรูปแบบการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทถิ่น 3 รุ่นอายุและรูปแบบการแปรของคำศัพท์ ในการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์จะพิจารณาว่า ผู้พูดภาษาไทถิ่น 3 รุ่นอายุใช้คำศัพท์รูปแบบใดบ้าง มีการใช้คำศัพท์เดิม หรือมีการใช้คำยืม คำศัพท์ใหม่ หรือคำอื่น ๆ หรือไม่ และการแปรของคำศัพท์มีรูปแบบใดบ้าง

จากการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาไทถิ่นในผู้พูด 3 รุ่นอายุ พบว่า ผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีลักษณะร่วมกันในการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ ได้แก่

- ใช้คำศัพท์เดิมเท่านั้น ในที่นี้เรียกคำศัพท์เดิมว่า “คำเดิม”
- ใช้คำที่แปรมาจากคำศัพท์เดิม ในที่นี้เรียกว่า “คำกลาย”
- ใช้คำยืมเท่านั้น โดยเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ในที่นี้เรียกว่า “คำยืม”
- ใช้คำใหม่ที่เกิดจากการประสมบางส่วนของคำศัพท์เดิมในภาษาและบางส่วนของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ในที่นี้เรียกคำที่มีลักษณะดังกล่าวว่า “คำใหม่”
- ใช้คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวมา โดยอาจเป็นคำที่สร้างขึ้นจากวลี หรือเป็นคำที่มีความหมายอื่นและไม่เกี่ยวข้องกับคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำ แต่ผู้พูดภาษาไทถิ่นให้ข้อมูลคำ ๆ นั้น และยืนยันว่าใช้คำ ๆ นั้นด้วย ในที่นี้จะเรียกคำในลักษณะดังกล่าวว่า “คำอื่น ๆ”
- ใช้คำแต่ละประเภทดังกล่าวมาข้างต้นร่วมกัน เช่น ใช้ทั้งคำเดิมและคำกลาย ใช้ทั้งคำเดิมและคำยืม ใช้ทั้งคำกลายและคำยืม ใช้คำเดิมและคำอื่น ๆ หรือใช้ทั้งคำเดิม คำยืม คำกลาย และคำใหม่ เป็นต้น

ผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาคำเมือง และรูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมือง พบว่า ภาษาคำเมืองมีรูปแบบการใช้คำศัพท์ และมีการแปรของคำศัพท์ทั้งคำศัพท์ที่อยู่ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 แยกกล่าวได้ดังนี้

4.2.2.1 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาคำเมือง

4.2.2.1.1 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาคำเมือง

ผลการศึกษาวิจัยรูปแบบการใช้คำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 จำนวน 250 คำที่เก็บข้อมูลจากผู้พูดภาษาคำเมืองที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านท่าค้ำสอง ตำบลริม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านพบว่า ผู้พูดภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ สรุปได้ 19 รูปแบบ จำนวนคำศัพท์และร้อยละของ

คำศัพท์แสดงไว้ในตารางที่ 90 และแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ แสดงไว้ในภาพที่ 67

ตารางที่ 90 จำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ[110]

รุ่นอายุ / รูปแบบการใช้คำศัพท์	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
1. คำเดิม	124	49.6	113	45.2	45	18.0	94	37.6
2. คำกลาย	21	8.4	15	6.0	7	2.8	14	5.7
3. คำยืม	7	2.8	11	4.4	10	4.0	9	3.7
4. คำใหม่	3	1.2	3	1.2	0	0.0	2	0.8
5. คำเดิม, คำกลาย	21	8.4	25	10.0	27	10.8	24	9.7
6. คำเดิม, คำยืม	27	10.8	36	14.4	78	31.2	47	18.8
7. คำเดิม, คำใหม่	5	2.0	4	1.6	3	1.2	4	1.6
8. คำกลาย, คำยืม	9	3.6	6	2.4	16	6.4	10	4.1
9. คำกลาย, คำใหม่	1	0.4	1	0.4	0	0.0	1	0.3
10. คำยืม, คำใหม่	2	0.8	4	1.6	8	3.2	5	1.9
11. คำกลาย, คำอื่น ๆ	3	1.2	3	1.2	2	0.8	3	1.1
12. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม	5	2.0	5	2.0	23	9.2	11	4.4
13. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่	3	1.2	4	1.6	9	3.6	5	2.1
14. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่	1	0.4	0	0.0	1	0.4	1	0.3
15. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	0	0.0	0	0.0	3	1.2	1	0.4
16. คำเดิม, คำอื่น ๆ	12	4.8	12	4.8	4	1.6	9	3.7
17. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่น ๆ	1	0.4	3	1.2	1	0.4	2	0.7
18. คำเดิม, คำยืม, คำอื่น ๆ	3	1.2	5	2.0	13	5.2	7	2.8
19. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	2	0.8	0	0.0	0	0.0	1	0.3
รวม	250	100	250	100	250	100	250	100

[110] ในตารางที่แสดงจำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาไทถิ่นภาษาต่าง ๆ ที่นำเสนอในงานวิจัยนี้จะแรเงาส่วนที่เป็นการใช้ “คำเดิม” และการใช้คำศัพท์รูปแบบอื่น ๆ ที่มีร้อยละโดยเฉลี่ยตั้งแต่ 10 ขึ้นไป เพื่อให้เห็นชัดเจนว่า การใช้คำศัพท์รูปแบบใดบ้างที่มีร้อยละโดยเฉลี่ยมากกว่ารูปแบบอื่น ๆ

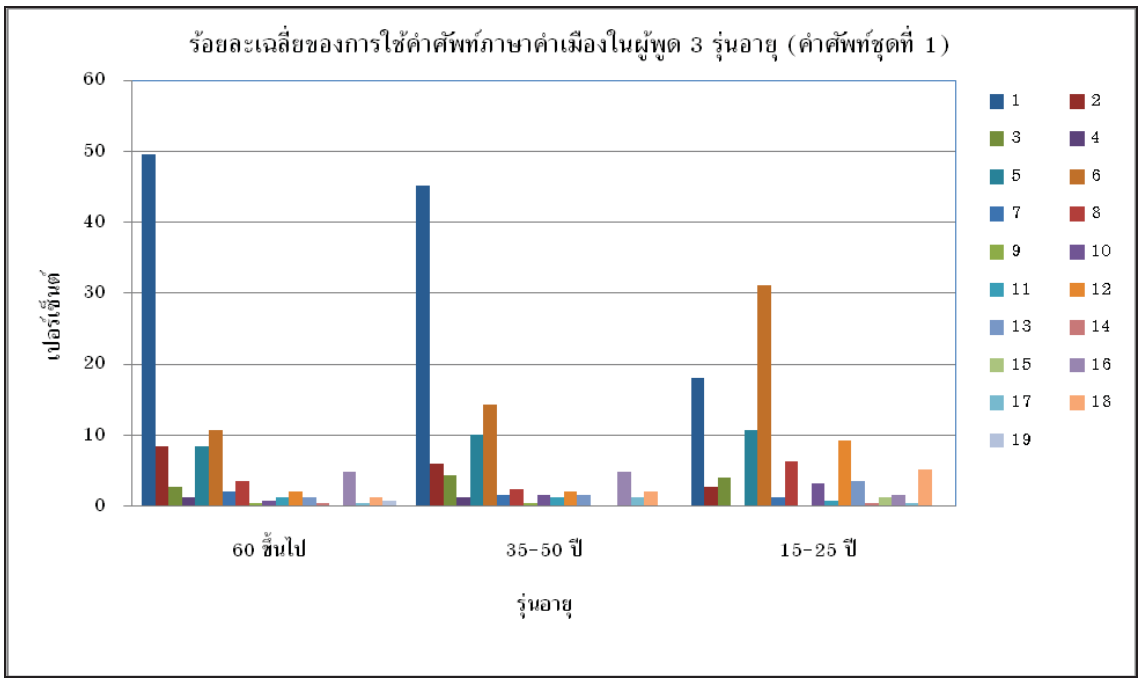

ภาพที่ 67 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

เมื่อพิจารณารูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาคำเมืองจากรายการคำชุดที่ 1 จะเห็นภาพรวมได้อย่างชัดเจนว่า โดยเฉลี่ยแล้วการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ปรากฏมากที่สุดคือคิดเป็น 37.6% รองลงมาคือการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้ทั้งคำเดิมและคำยืม) พบโดยเฉลี่ย 18.8% ส่วนการใช้คำศัพท์รูปแบบอื่น ๆ พบค่อนข้างน้อย โดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.3%-9.7%

จากการเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ 3 รูปแบบข้างต้นในรุ่นอายุต่าง ๆ พบว่า รุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) มากที่สุด รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมน้อยกว่ารุ่นอายุที่ 1 และ 2 มากเกือบ 3 เท่า และในทางกลับกันรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 7 (ใช้ทั้งคำเดิมและคำยืม) มากที่สุดและมากกว่ารุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 1 ประมาณ 2-3 เท่า

4.2.2.1.2 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาคำเมือง

จากการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 จำนวน 550 คำที่เก็บข้อมูลจากผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุพบว่า มีการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ สรุปได้ 23 รูปแบบซึ่งมากกว่ารูปแบบการใช้คำศัพท์ที่สรุปจากรายการคำชุดที่ 1 เนื่องจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้คำศัพท์ประเภท “คำอื่น ๆ” ทั้งเฉพาะการใช้คำอื่น ๆ เท่านั้น และใช้คำอื่น ๆ ร่วมกับคำบางประเภท เช่น คำเดิม และคำกลาย เป็นต้น

จำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์แสดงไว้ในตารางที่ 91 และแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ แสดงไว้ในภาพที่ 68 ต่อไปนี้

ตารางที่ 91 จำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / รูปแบบการใช้คำศัพท์	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
1. คำเดิม	136	24.7	121	22.0	79	14.4	112	20.4
2. คำกลาย	27	4.9	24	4.4	12	2.2	21	3.8
3. คำยืม	18	3.3	23	4.2	34	6.2	25	4.5
4. คำใหม่	2	0.4	1	0.2	0	0.0	1	0.2
5. คำอื่นๆ	2	0.4	0	0.0	0	0.0	1	0.1
6. คำเดิม, คำกลาย	37	6.7	35	6.4	41	7.4	38	6.9
7. คำเดิม, คำยืม	69	12.5	100	18.2	120	21.8	96	17.5
8. คำเดิม, คำใหม่	20	3.6	9	1.6	7	1.3	12	2.2
9. คำกลาย, คำยืม	21	3.8	28	5.1	42	7.6	31	5.5
10. คำกลาย, คำใหม่	8	1.5	4	0.7	1	0.2	4	0.8
11. คำยืม, คำใหม่	6	1.1	10	1.8	12	2.2	9	1.7
12. คำยืม, คำอื่นๆ	21	3.8	17	3.1	31	5.6	23	4.2
13. คำกลาย, คำอื่นๆ	11	2.0	10	1.8	5	0.9	9	1.6
14. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม	23	4.2	23	4.2	51	9.3	32	5.9
15. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่	20	3.6	14	2.5	21	3.8	18	3.3
16. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่	7	1.3	6	1.1	2	0.4	5	0.9
17. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	2	0.4	6	1.1	7	1.3	5	0.9
18. คำเดิม, คำอื่นๆ	48	8.7	38	6.9	18	3.3	35	6.3
19. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่นๆ	16	2.9	11	2.0	4	0.7	10	1.9
20. คำเดิม, คำยืม, คำอื่นๆ	41	7.4	50	9.1	55	10.0	49	8.8
21. คำเดิม, คำใหม่, คำอื่นๆ	6	1.1	9	1.6	3	0.5	6	1.1
22. คำกลาย, คำใหม่, คำอื่นๆ	1	0.2	1	0.2	1	0.2	1	0.2
23. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	8	1.5	10	1.8	4	0.7	7	1.3
รวม	550	100	550	100	550	100	550	100

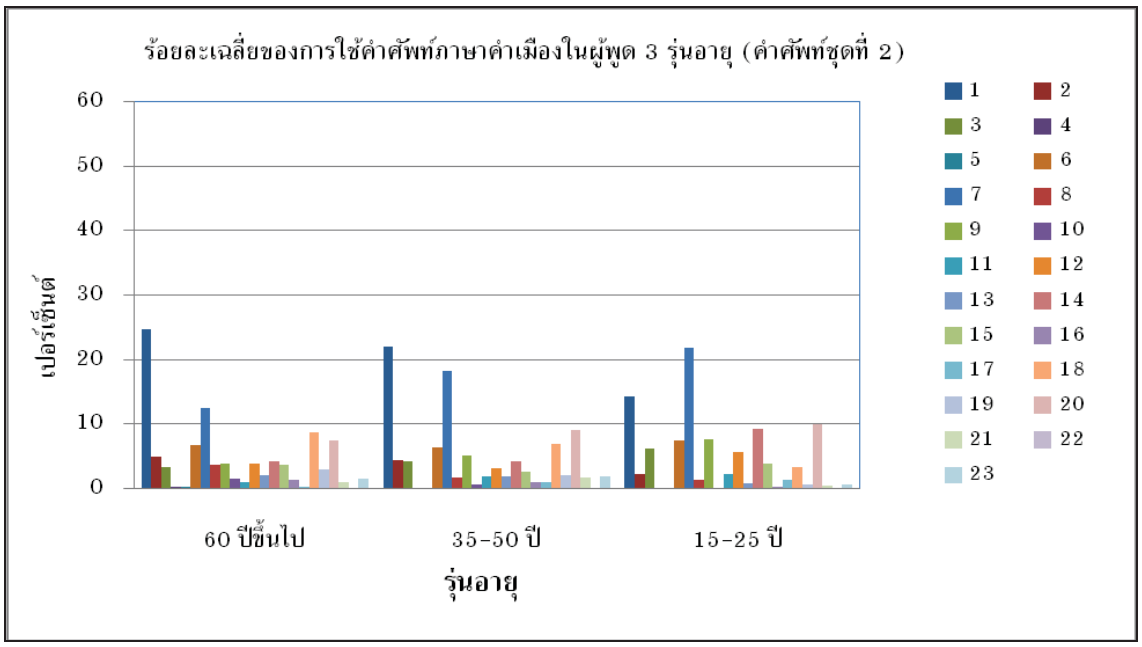

ภาพที่ 68 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

เมื่อเปรียบเทียบกับผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 กับรายการคำชุดที่ 2 จะเห็นได้ชัดเจนว่า ผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์จากทั้ง 2 รายการคำสอดคล้องกัน กล่าวคือ โดยเฉลี่ยจากผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุ พบว่ามีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้คำเดิม) มากที่สุด (20.4%) รองลงมาคือการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 7 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ซึ่งพบ 17.5% ส่วนการใช้คำศัพท์รูปแบบอื่น ๆ นั้นพบโดยเฉลี่ยระหว่าง 0.1%-8.8%

เมื่อเปรียบเทียบรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ระหว่าง 3 รุ่นอายุพบว่า รุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) มากที่สุด รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นใช้เฉพาะคำเดิมน้อยกว่ารุ่นอายุที่ 1 และ 2 มากเกือบ 3 เท่า และในทางกลับกันรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 7 (ใช้ทั้งคำเดิมและคำยืม) มากที่สุด และใกล้เคียงกับรุ่นอายุที่ 2 แต่มากกว่ารุ่นอายุที่ 1 ประมาณ 2 เท่า

ประเด็นที่น่าสนใจประการหนึ่งคือ เมื่อเปรียบเทียบร้อยละของการใช้เฉพาะคำเดิม นั่นคือ การใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 ระหว่างรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 จะเห็นได้ว่า การใช้เฉพาะคำเดิมในรายการคำชุดที่ 1 มีร้อยละที่สูงกว่าการใช้คำเดิมในรายการคำชุดที่ 2 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากคำศัพท์ที่อยู่ในรายการคำชุดที่ 1 เป็นคำศัพท์ที่ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ร่วมกัน และมีคำศัพท์จำนวนมากที่ใช้ในภาษาไทยมาตรฐานด้วย ดังนั้นการยืมคำจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่นหรือจากภาษาไทยมาตรฐานเข้ามาใช้ในคำเดิมที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 จึงปรากฏค่อนข้างน้อย

4.2.2.2 การแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมือง

จากการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 จำนวน 250 คำ และการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 จำนวน 550 คำของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ พบว่า สามารถจัดรูปแบบการแปรของคำศัพท์จำแนกออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ตามปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดการแปร

ได้แก่ ปัจจัยภายใน ในที่นี้หมายถึง การแปรที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติในตัวภาษา โดยเฉพาะการออกเสียงคำให้ง่ายขึ้น (simplification) และปัจจัยภายนอก ในที่นี้หมายถึง การแปรของภาษาอันเนื่องมาจากการสัมผัสภาษา (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับการสัมผัสภาษาในบทที่ 2 หัวข้อ 2.3)

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมืองที่จำแนกตามปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก สรุปโดยภาพรวมได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน มีตัวอย่างรูปแบบการแปรดังนี้

- การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)
- การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)
- การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)
- การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)
- การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)

กลุ่มที่ 2 การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา) มีตัวอย่างรูปแบบการแปรดังนี้

- การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)
- การแปรของเสียงสระ (vowel variation)
- การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)
- การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)
- คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)
- คำยืมภาษาลื้อ (Lue loanword)
- การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)
- การแปรทางความหมาย (semantic variation)

ตัวอย่างคำศัพท์ภาษาคำเมืองในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่มีการแปรแต่ละรูปแบบแสดงในตารางที่ 92 ต่อไปนี้[111]

[111] มีคำศัพท์หลายคำในภาษาคำเมืองที่ผู้พูดใช้ทั้งคำศัพท์เดิมและคำที่มีการแปรเกิดขึ้น แต่ในตารางที่ 92 จะแสดงเฉพาะตัวอย่างคำที่มีการแปรเท่านั้น กรณีที่มีคำศัพท์บางคำไม่ปรากฏในข้อมูลภาษาคำเมืองในงานวิจัยนี้ หรือมีคำศัพท์บางคำที่ผู้พูดใช้แตกต่างจากคำที่ปรากฏในพจนานุกรม ในตารางที่ 92 จะแสดงตัวอย่างบางคำที่นำมาจากพจนานุกรมที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ ได้แก่ พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคเหนือ (ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่และศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, 2539) และพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550)

ตารางที่ 92 ตัวอย่างคำศัพท์ภาษาคำเมืองในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม[112]	คำที่มีการแปร
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	“กระท้อน” /maːk^{22} tɔːŋ^{44ʔ}/ (พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคเหนือ: /maːk^{21} tɔːŋ^{44ʔ}/)	/mak^{35} tɔːŋ^{44ʔ}/ (aː → a)
		“กระทง (เล็ก)” /ʔɔːŋ^{44ʔ}/ (พจนานุกรมภาษาล้านนา: /ʔɔːŋ^{44ʔ}/)	/ʔɔŋ^{44ʔ}/ (ɔː → ɔ)
	การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	“พร้อมกัน” /phuəm^{31} kan^{23}/ (พจนานุกรมภาษาล้านนา: /phuam^{42} kan^{24}/)	/pham^{31} kan^{23}/ (uə → a)
		“เพิ่ม” /tɨəm^{33}/ (พจนานุกรมภาษาล้านนา: tɨam^{21})	/təːm^{33}/ (ɨə → əː)
	การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	“ล่าม” /laːm^{31}/ (พจนานุกรมภาษาล้านนา: laːm^{42})	/laːm^{33}/ (31 → 33)
		“หา” /sɔʔ^{35} haː^{23}/ (พจนานุกรมภาษาล้านนา: /sɔʔ^{45} haː^{24}/)	/sɔʔ^{33} haː^{23}/ (35 → 33)
	การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)	“กลอน” /swɛː^{31}/ (พจนานุกรมภาษาล้านนา: /swɛː^{42}/)	/sɛː^{31}/ (sw- → s-)
		“เขย่า” /swaːy^{22}/ (พจนานุกรมภาษาล้านนา: /swaːj^{21}/)	/saːy^{22}/ (sw- → s-)
	การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	“กระดุม” /maːk^{22} tɔm^{22}/ (พจนานุกรมภาษาล้านนา: /maːk^{21} tɔm^{21}/)	/ma-tɔm^{22}/ (maːk^{22} → ma-)

[112] การสันนิษฐานว่าคำศัพท์ใดเป็นคำศัพท์เดิมในภาษาคำเมือง ใช้วิธีการพิจารณาคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 คือ อายุ 60 ปีขึ้นไป หรือเป็นคำที่ใช้โดยผู้พูดส่วนใหญ่ที่เป็นผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้ ในกรณีที่ตรวจสอบแล้วพบว่าคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 หรือคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดส่วนใหญ่เป็นคำที่เกิดการแปรแล้วโดยสิ้นเชิง จะสันนิษฐานเกี่ยวกับคำศัพท์เดิมโดยใช้วิธีเปรียบเทียบคำศัพท์ต่าง ๆ ที่พบในงานวิจัยนี้กับคำศัพท์ที่ปรากฏในพจนานุกรมภาษาคำเมืองที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ โดยในที่นี้ใช้ข้อมูลคำจากพจนานุกรมภาษาถิ่นภาคเหนือ (ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่และศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, 2539) และพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยนี้พบว่ามีหลายกรณีที่มีคำศัพท์ปรากฏในพจนานุกรมแต่ไม่ปรากฏในภาษาคำเมืองที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ความแตกต่างกันดังกล่าวอาจเป็นความแตกต่างระหว่างภาษาไทถิ่นภาษาเดียวกัน แต่พูดต่างบริเวณกัน หรืออาจเป็นความแตกต่างที่เกิดจากการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏในงานวิจัยนี้หรือแม้แต่ที่ปรากฏในพจนานุกรมที่เคยมีผู้รวบรวมไว้

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม[112]	คำที่มีการแปร
		“ขนม” /khaw^{44ʔ} nom^{23}/	/nom^{23}/ (khaw^{44ʔ} → ∅)
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	“ก้ามปู (พืช)” /sam^{23} saː^{23}/	/cham^{23} chaː^{23}/ (s- → ch-)
		“จิก” /sap^{35}/	/sak^{35}/ (-p → -k)
	การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	“ตกปลา” /cɔm^{22} bet^{35}/	/cɔːm^{22} bet^{35}/ (ɔ → ɔː)
		“หนวกหู” /mɨːn^{23} huː^{23}/ (พจนานุกรมภาษาล้านนา: mɨːn^{24} huː^{24})	/mɨən^{23} huː^{23}/ (ɨː → ɨə)
	การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	“กลอง” /kɔːŋ^{23}/	/kɔːŋ^{35}/ (23 → 35)
		“ก้ามปู (พืช)” /sam^{23} saː^{23}/	/sam^{44ʔ} saː^{23}/ (23 → 44ʔ)
	การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	“ตะเข็บ (~เสื้อ)” /duːk^{22}/	/duːk^{22}/ (คำเมือง) /ta-khep^{35}/ (ไทยมาตรฐาน)
		“ตะกั่ว” /cɨːn^{35}/	/cɨːn^{35}/ (คำเมือง) /ta-kuə^{33}/ (ไทยมาตรฐาน)
	คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	“ตะพาบ” /paː^{23} faː^{23}/	/ta-phaːp^{31} naːm^{41ʔ}/
		“ตำลึง” /phak^{35} khɛːp^{31}/	/tam^{23} lɨŋ^{35}/
	คำยืมภาษาลื้อ (Lue loanword)	“กระพือ (~ปีก)” /pɨː^{22}/ (พจนานุกรมภาษาล้านนา: /pɨː^{33}/)	/phap^{44}/
		“กระถิน” /ka-thin^{23}/ (พจนานุกรมภาษาล้านนา: /ka^{33} thin^{24}/)	/phak^{35} laʔ^{35} ton^{44ʔ}/
	การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	“ไข่แมลงวัน” /khay^{22} khaːŋ^{23}/ (พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคเหนือ: /khaj^{21} khaːŋ^{24}/; พจนานุกรมภาษาล้านนา: /khaj^{21} khaːŋ^{24}/)	/khay^{22} mɛːŋ^{35} wan^{35}/ (คำเมือง: /khay^{33}/ + ไทยมาตรฐาน: /mɛːŋ^{35} wan^{35}/ (← ma-lɛːŋ^{33} wan^{33}))
		“ซัง (~ข้าว)” /tɔː^{23} fɨəŋ^{35}/ (พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคเหนือ: /tɔː^{24} fɨaŋ^{24}/; พจนานุกรมภาษาล้านนา 2550: /tɔː^{24} fɨaŋ^{33}/)	/tɔː^{23} khaw^{44ʔ}/ (คำเมือง: /tɔː^{23}/ + ไทยมาตรฐาน: /khaw^{44ʔ}/ (← khaːw^{42ʔ}))

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม[112]	คำที่มีการแปร
	การแปรทางความหมาย (semantic variation)	“อาชาย” /ʔaː^{35}/ (พจนานุกรมภาษาล้านนา: /naː^{45}/ น้องของแม่ หรือผู้มีวัยอ่อนกว่าแม่)	/naː^{41ʔ}/ (ความหมายเดิม: น้องของแม่ ความหมายปัจจุบัน: น้องของแม่หรือน้องของพ่อ)
		“กระดอง” /ʔɔːŋ^{35}/ (พจนานุกรมภาษาล้านนา: /ʔɔːŋ^{44ʔ}/, /ʔɔːŋ^{33}/ (ออง น. กระดอง – ส่วนแข็งที่หุ้มสัตว์บางชนิด เช่น ปูหรือเต่า อ้อง ก็ว่า)	/ʔɔːŋ^{35}/ (ความหมายเดิม: กระดองของปูหรือเต่า ความหมายปัจจุบัน: กระดองของปู) หมายเหตุ: มีคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คือ /ka-dɔːŋ^{35}/ ใช้ในความหมายว่า “กระดองเต่า”

รายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 แยกกล่าวในหัวข้อ 4.2.2.2.1 และ 4.2.2.2.2 ต่อไปนี้

4.2.2.2.1 การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาคำเมือง

เมื่อวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 พบว่า มีรูปแบบการแปรรวม 12 รูปแบบ โดยแยกเป็นการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน 4 รูปแบบ ได้แก่ การสั้นลงของเสียงสระ การทำให้สระมีรูปอ่อนลง การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น และการละหรือการลดพยางค์ ส่วนการแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษามี 8 รูปแบบ ได้แก่ การแปรของเสียงพยัญชนะ การแปรของเสียงสระ การแปรของเสียงวรรณยุกต์ การปนกันของคำศัพท์ คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คำยืมภาษาลื้อ การสร้างคำศัพท์ใหม่ และการกลายความหมาย

อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ภาษาคำเมืองในรายการคำชุดที่ 1 นี้ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตที่สำคัญประการหนึ่ง คือ มีคำศัพท์จำนวนมากที่ไม่ได้มีการแปรเพียงรูปแบบเดียว เช่น มีบางกรณีที่คำศัพท์ 1 คำมีการแปรทั้งเสียงพยัญชนะ (รูปแบบที่ 5) และการแปรของเสียงสระ (รูปแบบที่ 6) หรือคำศัพท์ 1 คำอาจมีทั้งการละหรือการลดพยางค์ (รูปแบบที่ 4) และมีการออกเสียงวรรณยุกต์ของพยางค์ที่เหลือให้ง่ายขึ้นด้วย (รูปแบบที่ 3) เป็นต้น

จำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ที่มีการแปรแต่ละรูปแบบแสดงไว้ในตารางที่ 93 และแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ แสดงไว้ในภาพที่ 69 ในที่นี้ได้นำจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ที่เป็นคำศัพท์เดิมและคำอื่น ๆ มาแสดงไว้ด้วย เพื่อให้เห็นชัดเจนว่า ผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุยังใช้คำศัพท์เดิมอยู่มากน้อยต่างกันเพียงใด และมีการใช้คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำที่มีการแปรแต่ละรูปแบบหรือไม่ เพียงใด

ตารางที่ 93 ค่าเฉลี่ยของจำนวนและร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาคำเมืองที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ / รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	0. คำศัพท์เดิม (old words)	171	68.4	166	66.4	154	61.6	164	65.5
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	1. การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	4	1.6	4	1.6	5	2.0	4	1.7
	2. การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	2	0.8	2	0.8	3	1.2	2	0.9
	3. การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	1	0.4	2	0.8	1	0.4	1	0.5
	4. การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	24	9.6	20	8.0	23	9.2	22	8.9
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (ความสัมพันธ์ทางภาษา)	5. การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	39	15.6	36	14.4	28	11.2	34	13.7
	6. การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	20	8.0	17	6.8	9	3.6	15	6.1
	7. การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	4	1.6	4	1.6	8	3.2	5	2.1
	8. การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	11	4.4	17	6.8	38	15.2	22	8.8
	9. คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	22	8.8	34	13.6	85	34.0	47	18.8

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ / รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	10. คำยืมภาษาลื้อ (Lue loanword)	1	0.4	0	0	0	0	0	0.1
	11. การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	12	4.8	12	4.8	11	4.4	12	4.7
	12. การแปรทางความหมาย (semantic variation)	7	2.8	9	3.6	6	2.4	7	2.9
	13. อื่น ๆ (คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะบุคคล) (individual use)	5	2	9	3.6	7	2.8	7	2.8

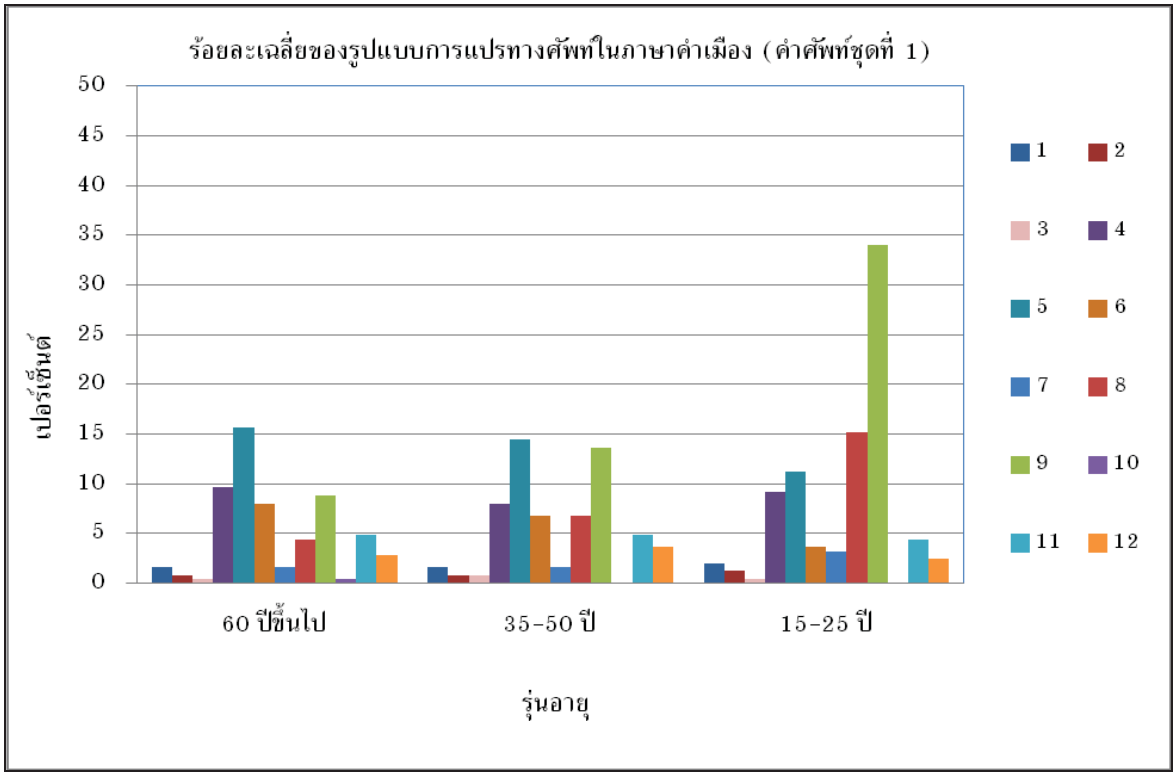

ภาพที่ 69 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาคำเมืองที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

จากตารางที่ 93 จะเห็นได้ว่า คำศัพท์เดิมหรือคำศัพท์ที่ไม่มีการแปรรูปใด ๆ เกิดขึ้นที่ใช้โดยผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 1 มีร้อยละสูงที่สุด (68.4%) ซึ่งใกล้เคียงกับร้อยละของคำศัพท์เดิมที่ใช้

โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (66.4%) และคำศัพท์เดิมที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มีร้อยละน้อยที่สุด (61.6%) เมื่อเฉลี่ยการใช้คำศัพท์เดิมที่พบในรายการคำชุดที่ 1 ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุสรุปได้ว่า มีการใช้คำศัพท์เดิมที่อยู่ในรายการคำที่ 1 โดยเฉลี่ย 65.5%

เมื่อวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุ พบว่า รูปแบบการแปรที่ปรากฏมากที่สุด คือ รูปแบบที่ 9 นั่นคือ คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ซึ่งมีค่าร้อยละโดยเฉลี่ยที่สรุปจากการใช้ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ คือ 18.8% และไม่น่าแปลกใจที่ผลการวิจัยนี้พบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 1 ตามลำดับ

นอกจากนี้ยังมีการแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 5 ซึ่งได้แก่ การแปรของเสียงพยัญชนะปรากฏในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 โดยเฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ 13.7% และเป็นที่น่าสนใจว่า ผู้พูดรุ่นสูงอายุใช้คำศัพท์ที่มีการแปรในรูปแบบนี้มากที่สุด (15.6%) และใกล้เคียงกับรุ่นอายุที่ 2 (14.4%) ส่วนรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำศัพท์ที่มีการแปรรูปแบบนี้น้อยที่สุด (11.2%)

การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ที่น่าสนใจอีกรูปแบบหนึ่ง ได้แก่ การแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 8 นั่นคือ การปนกันของคำศัพท์ ในที่นี้หมายถึงการที่ผู้พูดใช้ทั้งคำศัพท์เดิมและคำยืมร่วมกัน ตารางที่ 93 และภาพที่ 69 แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำศัพท์เดิมและคำยืมร่วมกันมากที่สุด (15.2%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (6.8%) และรุ่นอายุที่ 1 (4.4%) ตามลำดับ

ส่วนการแปรรูปแบบอื่น ๆ ที่พบในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 ที่พูดโดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุนั้น มีร้อยละโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.1%–8.9% เท่านั้น

4.2.2.2.2 การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาคำเมือง

จากการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาคำเมืองของผู้พูด 3 รุ่นอายุ พบว่า มีรูปแบบการแปรรวม 13 รูปแบบ โดยแยกเป็นการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน 5 รูปแบบ ได้แก่ การสั้นลงของเสียงสระ การทำให้สระมีรูปอ่อนลง การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น และการละหรือการลดพยางค์ แตกต่างจากผลการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 คือ มีรูปแบบการแปรเพิ่มขึ้นมา 1 รูปแบบที่เป็นการออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น ส่วนการแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษามี 8 รูปแบบเช่นเดียวกับที่ปรากฏในผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ได้แก่ การแปรของเสียงพยัญชนะ การแปรของเสียงสระ การแปรของเสียงวรรณยุกต์ การปนกันของคำศัพท์ คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คำยืมภาษาลื้อ การสร้างคำศัพท์ใหม่ และการแปรทางความหมาย

ในการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ภาษาคำเมืองในรายการคำชุดที่ 2 ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตเช่นเดียวกับการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 นั่นคือ มีคำศัพท์จำนวนมากที่มีการแปรมากกว่า 1 รูปแบบ เช่น คำศัพท์ 1 คำ อาจมีรูปแบบการแปรทั้งการทำให้เสียงสระมีรูปอ่อนลง และการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น หรือมีบางกรณีที่ผู้พูดใช้คำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาลื้อและใช้คำที่คล้ายคลึงคำศัพท์เดิม แต่มีการแปรเกิดขึ้น เช่น การออกเสียงสระให้สั้นลง เป็นต้น

ตารางที่ 94 ต่อไปนี้แสดงจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ที่มีการแปรแต่ละรูปแบบ รวมทั้งแสดงจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ที่เป็นคำศัพท์เดิมและคำอื่น ๆ ไว้ด้วย ส่วนภาพที่ 70 เป็นแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์รายการคำชุดที่ 2

ตารางที่ 94 ค่าเฉลี่ยของจำนวนและร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาคำเมืองที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ / รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	0. คำศัพท์เดิม (old words)	330	60.0	321	58.4	296	53.8	316	57.4
การเปลี่ยนแปลงมาจากปัจจัยภายใน	1. การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	23	4.2	22	4.0	22	4.0	22	4.1
	2. การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	3	0.5	3	0.5	2	0.4	3	0.5
	3. การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	7	1.3	8	1.5	7	1.3	7	1.3
	4. การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)	3	0.5	4	0.7	4	0.7	4	0.7
	5. การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	42	7.6	50	9.1	45	8.2	46	8.3

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ / รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	6. การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	55	10.0	74	13.5	56	10.2	62	11.2
	7. การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	45	8.2	38	6.9	24	4.4	36	6.5
	8. การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	9	1.6	8	1.5	22	4.0	13	2.4
	9. การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	69	12.5	89	16.2	99	18.0	86	15.6
	10. คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	127	23.1	173	31.5	242	44.0	181	32.9
	11. คำยืมภาษาลื้อ (Lue loanword)	25	4.5	21	3.8	15	2.7	20	3.7
	12. การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	58	10.5	49	8.9	40	7.3	49	8.9
	13. การแปรทางความหมาย (semantic variation)	52	9.5	59	10.7	41	7.5	51	9.2
	14. อื่น ๆ (คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะบุคคล) (individual use)	75	13.6	75	13.6	60	10.9	70	12.7

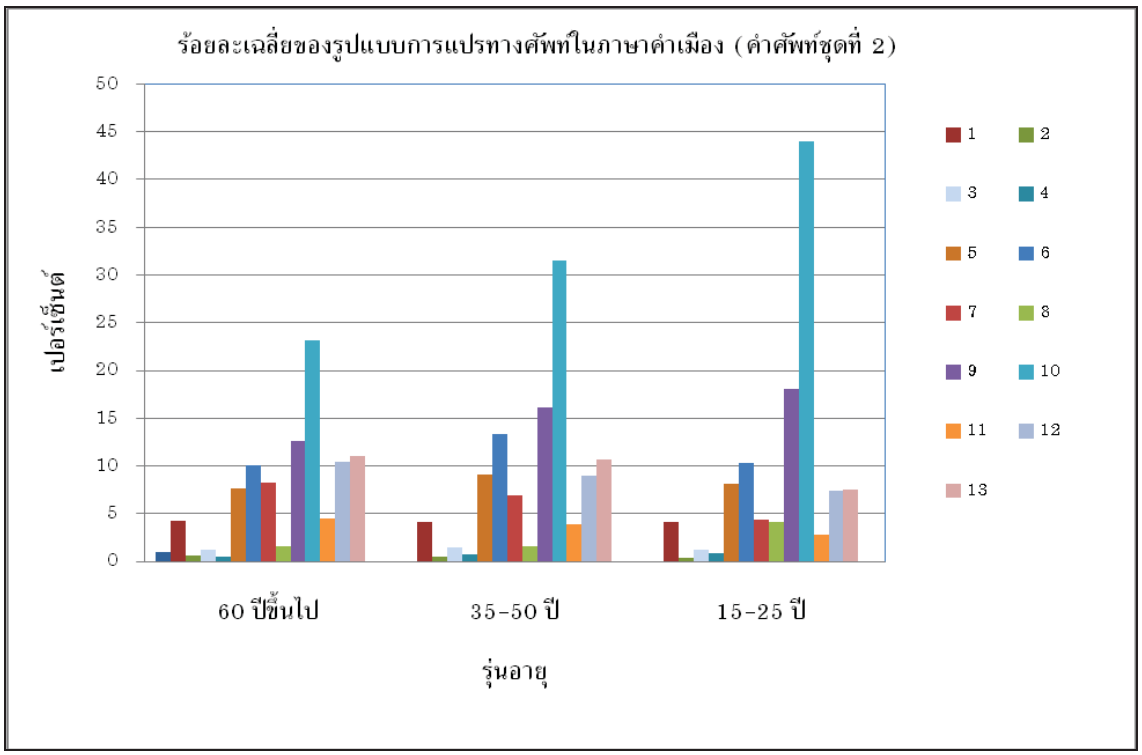

ภาพที่ 70 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาคำเมืองที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ตารางที่ 94 ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การใช้คำศัพท์เดิมหรือคำศัพท์ที่ไม่มีการแปรรูปแบบใด ๆ ที่อยู่ในรายการคำชุดที่ 2 มีร้อยละโดยเฉลี่ยจากการใช้คำของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุสูงถึง 57.4% ซึ่งต่ำกว่าร้อยละของการใช้คำศัพท์เดิมในรายการคำชุดที่ 1 เพียง 8.1% เท่านั้น ผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 1 มีร้อยละของการใช้คำศัพท์เดิมสูงที่สุด (60.0%) ใกล้เคียงกับร้อยละของคำศัพท์เดิมที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (58.4%) และผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (53.8%) ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์เดิมในรายการคำชุดที่ 2 จึงสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์รายการคำชุดที่ 1 ดังกล่าวในข้างต้น

จากการวิเคราะห์รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า ผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ได้จากรายการคำชุดที่ 1 กล่าวคือ รูปแบบการแปรที่ปรากฏมากที่สุด คือ รูปแบบที่ 10 ได้แก่ คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ซึ่งมีค่าร้อยละโดยเฉลี่ยจากการใช้ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ คือ 32.9% ซึ่งมากกว่าค่าร้อยละโดยเฉลี่ยของการยืมคำภาษาไทยมาตรฐานในรายการคำชุดที่ 1 (18.8%) เกือบ 2 เท่า เมื่อพิจารณาการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาคำเมืองพบว่า รุ่นอายุที่ 3 ใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานคิดเป็นร้อยละมากที่สุด (44.0%) รองลงมาคือผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (31.5%) และรุ่นอายุที่ 1 (23.1%) ตามลำดับ (ดูตารางที่ 94 และภาพที่ 70)

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ที่มีร้อยละสูงรองจากการยืมคำภาษาไทยมาตรฐาน ได้แก่ รูปแบบที่ 9 นั่นคือ การปนกันของคำศัพท์หรือการที่ผู้พูดภาษาคำเมืองใช้ทั้งคำศัพท์เดิมและคำยืมร่วมกัน รูปแบบการแปรดังกล่าวปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 คิดเป็น 15.6% ซึ่ง

มากกว่ารายการคำชุดที่ 1 (8.8%) เกือบ 2 เท่าเช่นเดียวกับการยืมคำภาษาไทยมาตรฐานดังกล่าวข้างต้น

รูปแบบการแปรที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งที่พบในข้อมูลรายการคำชุดที่ 2 ได้แก่ การแปรรูปแบบที่ 6 นั่นคือ การแปรของเสียงพยัญชนะ พบโดยเฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ 11.2% น้อยกว่าที่พบในรายการคำชุดที่ 1 (13.7%) เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 2 มีการใช้คำศัพท์ที่มีการแปรของเสียงพยัญชนะมากที่สุดคือ 13.5% รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 3 (10.2%) ซึ่งแตกต่างจากรุ่นอายุที่ 1 (10.0%) เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวแตกต่างจากผลการวิเคราะห์รายการคำชุดที่ 1 ซึ่งพบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นสูงอายุมีการแปรของเสียงพยัญชนะมากที่สุด รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ

4.3 การแปรทางศัพท์ในภาษาลื้อ

ภาษาลื้อที่เก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้เป็นภาษาลื้อที่พูดในหมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านท่าค้ำสองของผู้พูดภาษาคำเมืองประมาณ 5 กิโลเมตร การเก็บข้อมูลคำศัพท์ภาษาลื้อจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป รุ่นอายุที่ 2 อายุ 35–50 ปี และรุ่นอายุที่ 3 อายุ 15–25 ปี ใช้วิธีเดียวกันกับการเก็บข้อมูลคำศัพท์ภาษาคำเมือง โดยใช้รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลคำศัพท์จำนวน 2 ชุด ชุดที่ 1 มีจำนวนคำ 250 คำ และชุดที่ 2 มีจำนวนคำ 550 คำ

ผลการวิจัยพบว่า มีการแปรของคำศัพท์ปรากฏในข้อมูลที่ได้จากผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุ และลักษณะการแปรของคำศัพท์ในภาษาลื้อคล้ายคลึงกับการแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมือง ในที่นี้จะนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์และการแปรของคำศัพท์ในภาษาลื้อ โดยแยกกล่าวตามผลการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลทั้ง 2 ชุดดังนี้

4.3.1 การใช้คำศัพท์ในภาษาลื้อ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยใช้รายการคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 พบว่า การใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลื้อแบ่งได้ 7 ลักษณะเช่นเดียวกับลักษณะการใช้คำศัพท์ในภาษาคำเมืองดังนี้

1) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 1
2) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 2
3) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 3
4) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 1 และ 2
5) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 2 และ 3
6) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 1 และ 3
7) คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุ

การใช้คำศัพท์ในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 แยกกล่าวได้ดังนี้

4.3.1.1 การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาลื้อ

จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 จากผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ พบว่า นอกจากคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำจำนวน 250 คำแล้ว ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้คำอื่น ๆ อีก 516 คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักซึ่งนับว่าใกล้เคียงกับจำนวนคำอื่น ๆ ที่ปรากฏในข้อมูลภาษาคำเมือง เมื่อรวมคำศัพท์หลักและคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักแล้ว ทำให้ข้อมูลในรายการคำชุดที่ 1 ที่ได้จากเก็บข้อมูลผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุจำนวน 15 คน (รุ่นอายุละ 3 คน) มีคำศัพท์รวมทั้งสิ้น 766 คำ (คำศัพท์หลัก 250 คำ + คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 516 คำ)

จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ใน 7 ลักษณะดังกล่าวในหัวข้อ 4.3.1 แสดงไว้ในตารางที่ 95 และแผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละของการใช้คำศัพท์แสดงในภาพที่ 71

ตารางที่ 95 จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 1)

รุ่นอายุ / จำนวนและร้อยละ	ลักษณะการใช้คำศัพท์ภาษาลื้อในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดแต่ละรุ่นอายุ							รวม
	1 (รุ่นอายุที่ 1)	2 (รุ่นอายุที่ 2)	3 (รุ่นอายุที่ 3)	4 (รุ่นอายุที่ 1 และ 2)	5 (รุ่นอายุที่ 2 และ 3)	6 (รุ่นอายุที่ 1 และ 3)	7 (ทั้ง 3 รุ่นอายุ)	
จำนวนคำศัพท์	88	99	153	49	74	12	291	766
ร้อยละ	11.5	12.9	20.0	6.4	9.7	1.5	38.0	100

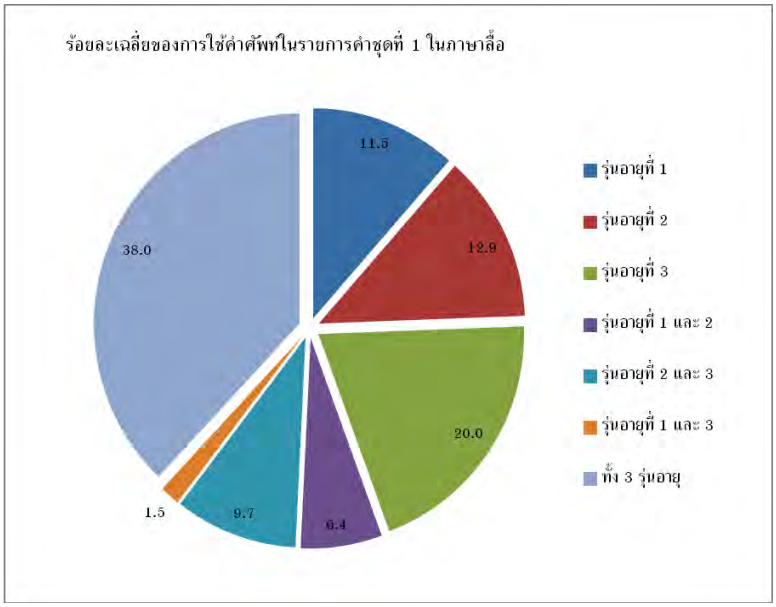

ภาพที่ 71 แผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 1)

เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ภาษาลื้อในรายการคำชุดที่ 1 ที่มีจำนวนคำทั้งคำศัพท์หลักและคำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักรวม 766 คำจะเห็นได้ว่าคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีจำนวนมากที่สุดคือ 291 คำ หรือคิดเป็น 38.0% ซึ่งแตกต่างคำศัพท์ภาษาคำเมืองที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุเพียง 0.5% เท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์แต่ละรุ่นอายุ พบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 3 มีมากที่สุด คือ 153 คำ หรือ 20% ซึ่งมากกว่าคำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ประมาณ 2 เท่า เมื่อพิจารณาจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูด 2 รุ่นอายุ จะเห็นได้ว่าคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 มีมากที่สุด รองลงมาคือ คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 ส่วนคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 3 นั้นมีจำนวนน้อยที่สุดเช่นเดียวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้คำศัพท์ในภาษาคำเมือง

ตารางที่ 96 ต่อไปนี้แสดงตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ที่ผู้พูดภาษาลื้อใช้ใน 7 ลักษณะดังที่แสดงไว้ในตารางที่ 95 ข้างต้น กรณีที่มีการใช้คำศัพท์อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก ผู้วิจัยจะแสดงตัวอย่างโดยนำคำศัพท์หลักแสดงไว้เป็นอันดับแรก และคำศัพท์อื่น ๆ อยู่ในลำดับถัดไป

ตารางที่ 96 ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ที่ผู้พูดภาษาลื้อใช้ใน 7 ลักษณะ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
4. กระชาย	ka-saːy^{31}	ka-saːy^{31}	-	4
	ka-chaːy^{31}	ka-chaːy^{31}	ka-chaːy^{31}	7
9. กระเดือก	khɔː^{31} hɔːy^{35}	khɔː^{31} hɔːy^{35}	khɔː^{31} hɔːy^{35}	7
	ba-tɔm^{24} khɔː^{31}	-	-	1
	-	ka-dəːk^{24}	ka-dəːk^{24}	5
	-	ka-dɬək^{24} khɔː^{31}	-	2
	-	-	luːk^{33} ka-dəːk^{24}	3
21. กล้วยไม้	dɔːk^{24} ʔəːŋ^{213ʔ}	dɔːk^{24} ʔəːŋ^{213ʔ}	dɔːk^{24} ʔəːŋ^{213ʔ}	7
	ʔəːŋ^{213ʔ}	-	-	1
	-	koːy^{213ʔ} may^{22ʔ}	koːy^{213ʔ} may^{22ʔ}	5
40. เกาะ	cap^{35}	cap^{35}	cap^{35}	7
	-	caːp^{33}	caːp^{33}	5
	-	-	kɔʔ^{35}	3
64. ครั้ง	təː^{33}	təː^{33}	təː^{33}	7
	-	-	kam^{31}	3
68. เงียบ	dak^{35}	dak^{35}	dak^{35}	7
	-	ŋeːp^{33}	-	2

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
98. ตะปู	lek^{35} cam^{31}	lek^{35} cam^{31}	lek^{35} cam^{31}	7
125. ใบบัวบก	phak^{35} nɔːk^{24}	phak^{35} nɔːk^{24}	phak^{35} nɔːk^{24}	7
	-	-	bay^{35} boː^{35} bok^{35}	3
164. ไม้เรียว	may^{22ʔ} sɛː^{213ʔ}	may^{22ʔ} sɛː^{213ʔ}	may^{22ʔ} sɛː^{213ʔ}	7
	sɛː^{213ʔ}	-	sɛː^{213ʔ}	6
217. สะอึก	sa-ʔəʔ^{35}	sa-ʔəʔ^{35}	sa-ʔəʔ^{35}	7
	-	-	ʔəʔ^{35}	3
	-	sa-ʔɨk^{35}	sa-ʔɨk^{35}	5
224. สุริยุปราคา	kop^{35} kin^{35} ta-wan^{31}	kop^{35} kin^{35} ta-wan^{31}	kop^{35} kin^{35} ta-wan^{31}	7
	-	ta-wan^{31} kaːŋ^{35} cɔːŋ^{213}	-	2
	-	-	su-li-yuʔ^{33} pa-laː^{31} khaː^{31}	3
231. หนวด (ผักตำลึง)	mɨː^{31}	mɨː^{31}	mɨː^{31}	7
	noːt^{24}	-	noːt^{24}	6
	-	yay^{31}	yay^{31}	5
236. หิว	yaːk^{24}	yaːk^{24}	yaːk^{24}	7
	-	khay^{33} yaːk^{24}	-	2
	-	-	hiw^{35}	3

เมื่อพิจารณาตัวอย่างคำศัพท์ที่แสดงไว้ในตารางที่ 96 จะเห็นได้ว่า มีตัวอย่างคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำศัพท์เพียงคำเดียว โดยไม่มีการใช้คำอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น คำที่ 98 “ตะปู” ผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำว่า /lek^{35} cam^{31}/ เหมือนกัน และใช้คำดังกล่าวเพียงคำเดียวเท่านั้น

ส่วนตัวอย่างคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาลื้อใช้ทั้งคำศัพท์หลักและคำอื่น ๆ นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก โดยเฉพาะคำยืมจากภาษาอื่นนั้น ได้แก่ คำที่ 9 “กระเดือก” ในที่นี้วิเคราะห์ให้คำว่า /khɔː^{31} hɔːy^{35}/ เป็นคำศัพท์หลักเนื่องจากเป็นคำที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุใช้เหมือนกัน และมีข้อมูลจากรายการคำภาษาลื้อเมืองยองและเชียงรุ้ง ประเทศพม่าที่รวบรวมโดยวิลเลี่ยม เจ. เก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ซึ่งมีคำว่า /xɔɔ^{21} hɔɔy^{11}/ ที่ใช้ในความหมายว่า “ลูกกระเดือก (Adam’s apple)” รวบรวมไว้ด้วย

อย่างไรก็ตาม นอกจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุจะใช้คำศัพท์หลักคือคำว่า /khɔː^{31} hɔːy^{35}/ แล้ว ยังมีการใช้คำอื่น ๆ อีกด้วยเช่น ผู้พูดรุ่นที่ 2 และ 3 ใช้คำว่า /ka-dəːk^{24}/ ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทย

มาตรฐานแต่มีการปรับเสียงสระในพยางค์ที่ 2 ตามระบบเสียงสระในภาษาลื้อ (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับระบบเสียงในภาษาลื้อในบทที่ 6 หัวข้อ 6.2) และมีคำศัพท์อื่น ๆ ที่ใช้โดยผู้พูดเพียงรุ่นอายุเดียวเท่านั้น ได้แก่ คำว่า /ba-tɔm^{24} khɔː^{31}/ /ka-dɨəkˀ^{24} khɔː^{31}/ และ /luːk^{33} ka-dəːk^{24}/ ซึ่งใช้เฉพาะในรุ่นอายุที่ 1 รุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ

ประเด็นที่น่าสนใจในที่นี้คือ คำว่า /ba-tɔm^{24} khɔː^{31}/ ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 นั้นไม่พบในรายการคำของทั้งภาษาลื้อเมืองยองและภาษาลื้อเชียงรุ้งที่เก็ดนีย์รวบรวมไว้ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) และไม่พบในภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาขืน ภาษาพวน และภาษาลาวที่ศึกษาในงานวิจัยนี้แต่อย่างใด ในที่นี้จึงสันนิษฐานว่า คำดังกล่าวเป็นคำที่ผู้พูดสร้างคำขึ้นมาใช้เองโดยการประสมคำว่า /ba-tɔm^{24}/ กับคำว่า /khɔː^{31}/ คำว่า /ba-tɔm^{24}/ ในภาษาลื้อที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีความหมายว่า “กระดุม” และผู้วิจัยสันนิษฐานว่า อาจหมายความรวมถึงสิ่งที่มีลักษณะกลม หรือมีลักษณะเป็นลูกหรือเป็นก้อนด้วย ส่วนคำว่า /khɔː^{31}/ น่าจะมาจากพยางค์แรกของคำศัพท์เดิมคือ /khɔː^{31} hɔːy^{35}/ ดังนั้นคำว่า /ba-tɔm^{24} khɔː^{31}/ ที่ใช้โดยผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 1 ในงานวิจัยนี้จึงอาจจัดเป็นคำศัพท์ใหม่ก็เป็นได้ เช่นเดียวกับคำว่า /ka-dɨəkˀ^{24} khɔː^{31}/ ที่ใช้เฉพาะในผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ก็อาจนับเป็นคำศัพท์ใหม่ที่เกิดจากการประสมคำว่า /ka-dɨəkˀ^{24}/ ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน กับคำว่า /khɔː^{31}/ ที่เป็นส่วนหนึ่งของคำศัพท์เดิม ส่วนคำว่า /luːk^{33} ka-dəːk^{24}/ ที่ใช้เฉพาะในรุ่นอายุที่ 3 นั้นจัดเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานได้อย่างชัดเจน (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการแปรทางศัพท์ในภาษาลื้อในหัวข้อ 4.3.2.2)

4.3.1.2 การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลื้อ

จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 จากผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ พบว่า นอกจากคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำจำนวน 550 คำแล้ว ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้คำอื่น ๆ เช่น คำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน คำยืมจากภาษาคำเมือง และคำใหม่ เป็นต้น คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักดังกล่าวปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลื้อมากถึง 1,814 คำซึ่งมากกว่าคำศัพท์หลักประมาณ 3 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับภาษาคำเมือง จะเห็นได้ว่าคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาคำเมืองและในภาษาลื้อค่อนข้างใกล้เคียงกัน (ดูหัวข้อ 4.2.1.2)

เมื่อรวมคำศัพท์หลักและคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลื้อทำให้ในรายการคำชุดที่ 2 มีคำศัพท์รวมทั้งสิ้น 2,364 คำ (คำศัพท์หลัก 550 คำ + คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 1,814 คำ) จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ใน 7 ลักษณะดังกล่าวในหัวข้อ 4.3.1 แสดงไว้ในตารางที่ 97 และแผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละของการใช้คำศัพท์แสดงในภาพที่ 72 ต่อไปนี้

ตารางที่ 97 จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 2)

รุ่นอายุ / จำนวนและร้อยละ	ลักษณะการใช้คำศัพท์ภาษาลื้อในรายการคำชุดที่ 2 ในแต่ละรุ่นอายุ							รวม
	1 (รุ่นอายุที่ 1)	2 (รุ่นอายุที่ 2)	3 (รุ่นอายุที่ 3)	4 (รุ่นอายุที่ 1 และ 2)	5 (รุ่นอายุที่ 2 และ 3)	6 (รุ่นอายุที่ 1 และ 3)	7 (ทั้ง 3 รุ่นอายุ)	
จำนวนคำศัพท์	334	330	451	192	247	49	761	2,364
ร้อยละ	14.1	14.0	19.1	8.1	10.4	2.1	32.2	100

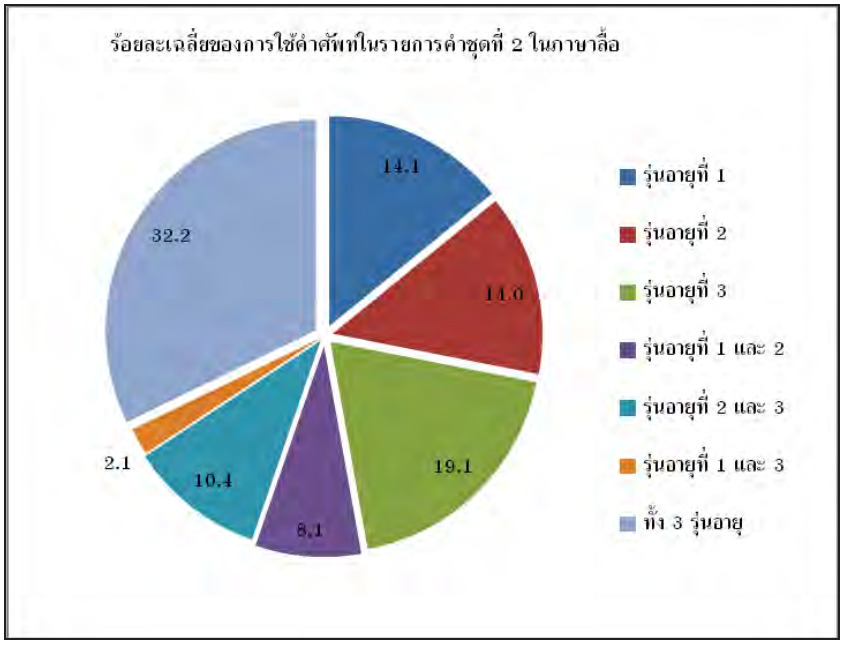

ภาพที่ 72 แผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 2)

ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลื้อที่มีจำนวนคำทั้งคำศัพท์หลักและคำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักรวมทั้งสิ้น 2,364 คำ พบลักษณะการใช้คำศัพท์เช่นเดียวกับรายการคำชุดที่ 1 กล่าวคือ คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีจำนวนมากที่สุดถึง 761 คำ หรือคิดเป็น 32.2% และเมื่อพิจารณาคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุใดรุ่นอายุหนึ่งเท่านั้น พบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 3 มีมากที่สุดคือ 451 คำ (19.1%) ส่วนคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 นั้นมีจำนวนและร้อยละใกล้เคียงกันมาก คือ 334 คำ(14.1%) และ 330 คำ (14%) ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูด 2 รุ่นอายุ ตารางที่ 97 และภาพที่ 72 แสดงให้เห็นว่า การใช้คำศัพท์ในรายการคำที่ 2 ของผู้พูดภาษาลื้อ 2 รุ่นอายุมีลักษณะคล้ายกับการใช้คำศัพท์ในภาษาคำเมือง กล่าวคือ คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 มีมากที่สุด (10.4%) รองลงมาคือ คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 (8.1%) ส่วนคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 3 นั้นมีจำนวนน้อยที่สุด (2.1%) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์รายการคำชุดที่ 1 ข้างต้น

ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ที่ผู้พูดภาษาลื้อใช้ใน 7 ลักษณะแสดงไว้ในตารางที่ 98 ในกรณีที่มีการใช้คำศัพท์อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก คำศัพท์หลักจะอยู่อันดับแรก และคำศัพท์อื่น ๆ อยู่ในลำดับถัดไป

ตารางที่ 98 ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ที่ผู้พูดภาษาลื้อใช้ใน 7 ลักษณะ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
32. กลับ (~บ้าน)	məː^{31}	məː^{31}	məː^{31}	7
	pik^{33}	pik^{33}	pik^{33}	7
	-	pay^{35}	pay^{35}	5
	-	-	kap^{35}	3
34. กลัว	yaːn^{213ʔ}	yaːn^{213ʔ}	yaːn^{213ʔ}	7
	-	-	koː^{35}	3
55. แกล้ง	khwiː^{31}	khwiː^{31}	-	4
	khuy^{31}	khuy^{31}	khuy^{31}	7
	-	kɛːŋ^{213ʔ}	kɛːŋ^{213ʔ}	5
	-	cuʔ^{35}	-	2
61. โกน	khuːt^{24}	khuːt^{24}	khuːt^{24}	7
	-	koːn^{35}	koːn^{35}	5
	-	-	loːn^{22ʔ} (v.) (~phum^{35})	3
87. ขี้โกหก	khiː^{213ʔ} cuʔ^{35}	khiː^{213ʔ} cuʔ^{35}	khiː^{213ʔ} cuʔ^{35}	7
96. เขย่า	saːy^{24}	saːy^{24}	saːy^{24}	7
	saw^{35}	-	-	1
	kha-yaw^{24}	kha-yaw^{24}	kha-yaw^{24}	7
	-	-	ka-yaw^{24}	3

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
148. จาน	phɛn^{31}	-	-	1
	caːn^{35}	caːn^{35}	caːn^{35}	7
149. จำ	cɨː^{24}	cɨː^{24}	-	4
	cam^{35}	cam^{35}	cam^{35}	7
167. ชอบ	mak^{33}	mak^{33}	mak^{33}	7
	hum^{35}	hum^{35}	hum^{35}	7
	-	chɔːp^{33}	chɔːp^{33}	5
	-	sɔːp^{33}	-	2
252. ทำ	yeʔ^{33}	yeʔ^{33}	yeʔ^{33}	7
	-	tham^{31}	-	2
280. น้ำตก	nam^{22ʔ} tok^{35} taːt^{24}	-	-	1
	nam^{22ʔ}tok^{35} taːt^{24} phaː^{35}	-	-	1
	nam^{22ʔ} taːt^{24}	-	-	1
	taːt^{24}	taːt^{24}	-	4
	nam^{22ʔ} tok^{35}	nam^{22ʔ} tok^{35}	nam^{22ʔ} tok^{35}	7
395. ยางรัด	naŋ^{35} tuː^{213ʔ}	naŋ^{35} tuː^{213ʔ}	naŋ^{35} tuː^{213ʔ}	7
	naŋ^{35} wɔŋ^{22ʔ}	naŋ^{35} wɔŋ^{22ʔ}	naŋ^{35} wɔŋ^{22ʔ}	7
	yaːŋ^{35} tuː^{213ʔ}	-	yaːŋ^{35} tuː^{213ʔ}	6
516. เหนื่อย	mɔːy^{33}	mɔːy^{33}	mɔːy^{33}	7
	məːy^{33}	məːy^{33}	məːy^{33}	7
	ʔit^{35}	-	ʔit^{35}	6

จากตัวอย่างการใช้คำศัพท์ลักษณะต่าง ๆ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุจะเห็นได้ว่า มีคำศัพท์บางคำที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุใช้เพียงคำศัพท์หลักเพียงคำเดียว เช่น คำที่ 87 “ขี้โกหก” มีการใช้คำว่า /khiː^{213ʔ} cuʔ^{35}/ เพียงคำเดียวเท่านั้นซึ่งตรงกับคำว่า /xii^{11ʔ} cuʔ^{45}/ ในรายการคำภาษาลื้อเมืองยองและคำว่า /xii^{11ʔ} cuʔ^{55}/ ในภาษาลื้อเชียงรุ้งที่เก็ดนีย์รวบรวมไว้ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)

ส่วนตัวอย่างการใช้คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาลื้อใช้ทั้งคำศัพท์หลักและคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก เช่น คำที่ 280 “น้ำตก” จากข้อมูลภาษาลื้อในที่นี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ให้คำว่า /nam^{22ʔ} tok^{35} taːt^{24}/ เป็นคำศัพท์หลักเนื่องจากคำศัพท์ดังกล่าวพบในการใช้ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1

แต่ไม่พบในการใช้ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 นอกจากนี้ยังมีหลักฐานจากการใช้คำว่า /nam^{31ʔ} tok^{45} taat^{12}/ ในภาษาลื้อเมืองยองและคำว่า /nam^{31ʔ} tok^{55} taat^{12}/ ในภาษาลื้อเชียงรุ้ง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) นอกจากนี้ยังพบการใช้คำว่า /nam^{22ʔ} tok^{35} ta:t^{24} pha:^{35}/ และ /nam^{22ʔ} ta:t^{24}/ ในการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 1 ด้วย ในงานวิจัยนี้ได้วิเคราะห์ให้คำศัพท์ทั้ง 2 คำดังกล่าวเป็นคำใหม่ กล่าวคือ คำว่า /nam^{22ʔ} tok^{35} ta:t^{24} pha:^{35}/ เกิดจากการประสมคำระหว่างคำศัพท์เดิมคือ /nam^{22ʔ} tok^{35} ta:t^{24}/ กับคำว่า /pha:^{35}/ “หน้าผา” ส่วนคำว่า /nam^{22ʔ} ta:t^{24}/ นั้นเกิดจากการตัดพยางค์ที่ 2 ของคำศัพท์เดิม นอกจากนี้ยังมีกรณีของการตัดทั้ง 2 พยางค์แรกของคำศัพท์เดิมเหลือเป็นคำว่า /ta:t^{24}/ ที่ใช้โดยผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 1 กับรุ่นอายุที่ 2 เท่านั้น นอกเหนือจากการใช้คำศัพท์เดิม และคำศัพท์ใหม่ที่เกิดจากการแปรของคำศัพท์เดิมดังกล่าวแล้ว ยังพบผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำว่า /nam^{22ʔ} tok^{35}/ ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานอีกด้วย (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการแปรทางศัพท์ในหัวข้อ 4.3.2)

4.3.2 รูปแบบของการใช้คำศัพท์และการแปรของคำศัพท์ในภาษาลื้อ

การศึกษาวิจัยการแปรของคำศัพท์ในภาษาลื้อในที่นี้แยกออกเป็น 2 ตอนใหญ่ ๆ เช่นเดียวกับการศึกษาการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ได้แก่ การศึกษาวิจัยรูปแบบการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุและรูปแบบการแปรของคำศัพท์

ในการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์จะพิจารณาว่า ผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุใช้คำศัพท์รูปแบบใดบ้าง มีการใช้คำศัพท์เดิม หรือมีการใช้คำยืม คำศัพท์ใหม่ หรือคำอื่น ๆ หรือไม่ และการแปรของคำศัพท์มีรูปแบบใดบ้าง ผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาลื้อของผู้พูด 3 รุ่นอายุ พบว่า มีการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ เช่นเดียวกับที่พบในภาษาคำเมือง ได้แก่

- ใช้ “คำเดิม” เท่านั้น
- ใช้ “คำกลาย” หรือคำที่แปรมาจากคำศัพท์เดิม
- ใช้ “คำยืม” เท่านั้น โดยเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาคำเมือง
- ใช้ “คำใหม่” ที่เกิดจากการประสมบางส่วนของคำศัพท์เดิมในภาษาและบางส่วนของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ
- ใช้คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวมา เช่น คำที่สร้างขึ้นในรูปแบบของวลี หรือเป็นคำที่มีความหมายอื่นและไม่เกี่ยวข้องกับคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำ
- ใช้คำแต่ละประเภทดังกล่าวมาข้างต้นร่วมกัน เช่น ใช้ทั้งคำเดิมและคำกลาย ใช้ทั้งคำเดิมและคำยืม ใช้ทั้งคำกลายและคำยืม ใช้คำเดิมและคำอื่น ๆ หรือใช้ทั้งคำเดิม คำยืม คำกลาย และคำใหม่ เป็นต้น

ผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาลื้อ และรูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาลื้อ พบว่า ภาษาลื้อมีรูปแบบการใช้คำศัพท์ และมีการแปรของคำศัพท์ทั้งคำศัพท์ที่อยู่ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 แยกกล่าวได้ดังนี้

4.3.2.1 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาลื้อ

4.3.2.1.1 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาลื้อ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 จำนวน 250 คำที่เก็บข้อมูลจากผู้พูดภาษาลื้อที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านพบว่า ผู้พูดภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ สรุปได้ 19 รูปแบบ จำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์แสดงไว้ในตารางที่ 99 และแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ แสดงไว้ในภาพที่ 73

ตารางที่ 99 จำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / รูปแบบการใช้คำศัพท์	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
1. คำเดิม	125	50.0	103	41.2	81	32.4	103	41.2
2. คำกลาย	10	4.0	11	4.4	13	5.2	12	4.8
3. คำยืม	1	0.4	2	0.8	5	2.0	3	1.2
4. คำใหม่	1	0.4	0	0.0	0	0.0	0	0.0
5. คำเดิม, คำกลาย	34	13.6	25	10.0	28	11.2	29	11.6
6. คำเดิม, คำยืม	26	10.4	46	18.4	67	26.8	46	18.4
7. คำเดิม, คำใหม่	13	5.2	8	3.2	4	1.6	8	3.2
8. คำกลาย, คำยืม	2	0.8	6	2.4	3	1.2	4	1.6
9. คำกลาย, คำใหม่	1	0.4	2	0.8	1	0.4	1	0.4
10. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม	8	3.2	12	4.8	22	8.8	14	5.6
11. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่	1	0.4	8	3.2	7	2.8	6	2.4
12. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่	2	0.8	1	0.4	1	0.4	1	0.4
13. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	0	0.0	1	0.4	0	0.0	0	0.0
14. คำเดิม, คำอื่น ๆ	14	5.6	17	6.8	8	3.2	13	5.2
15. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่น ๆ	3	1.2	1	0.4	1	0.4	2	0.8
16. คำเดิม, คำยืม, คำอื่น ๆ	6	2.4	6	2.4	9	3.6	7	2.8
17. คำเดิม, คำใหม่, คำอื่น ๆ	1	0.4	0	0.0	0	0.0	0	0.0
18. คำกลาย, คำใหม่, คำอื่น ๆ	1	0.4	0	0.0	0	0.0	0	0.0
19. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	1	0.4	1	0.4	0	0.0	1	0.4
รวม	250	100	250	100	250	100	250	100

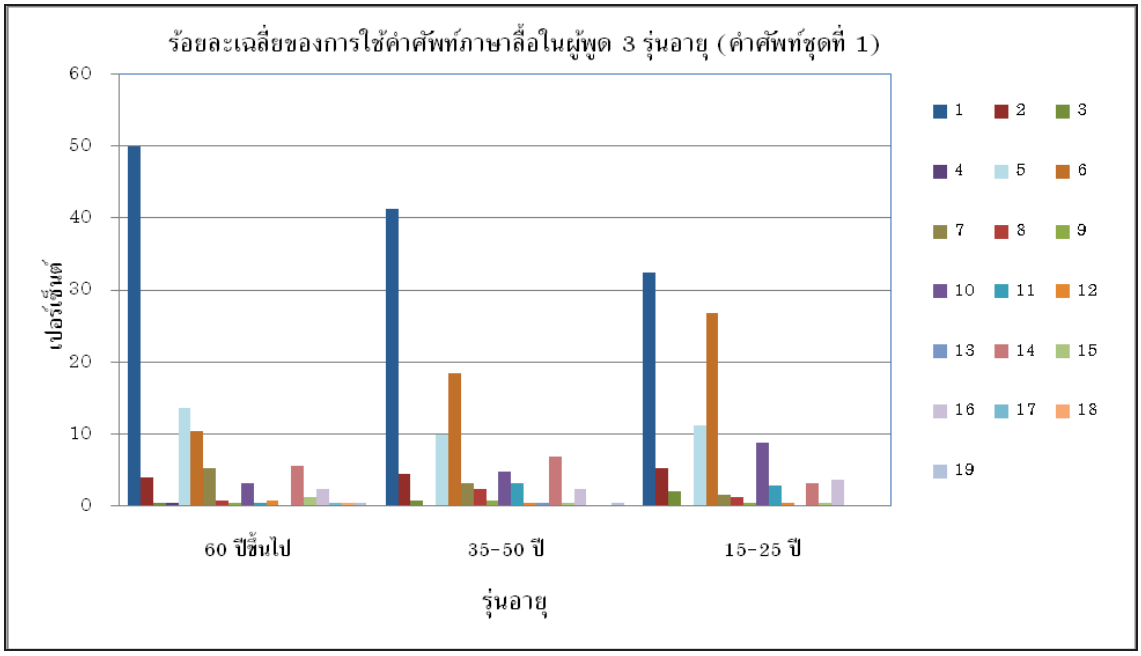

ภาพที่ 73 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

จากการเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุดังแสดงในตารางที่ 99 และภาพที่ 73 จะเห็นได้ว่า การใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) เป็นรูปแบบที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 มากที่สุด นั่นคือ จำนวนคำศัพท์ที่เฉลี่ยทั้ง 3 รุ่นอายุ 103 คำหรือคิดเป็น 41.2% รองลงมาคือการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) มีจำนวนคำศัพท์โดยเฉลี่ย 46 คำหรือคิดเป็น 18.4% และการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 5 (ใช้คำเดิมและคำกลาย) มีจำนวนคำศัพท์โดยเฉลี่ย 29 คำหรือ 11.6% ส่วนการใช้คำศัพท์รูปแบบอื่น ๆ พบเพียงเล็กน้อยเท่านั้นคือ โดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.1%-5.6%

เมื่อพิจารณาการใช้คำศัพท์ 3 รูปแบบที่ปรากฏมากกว่ารูปแบบอื่น ๆ ของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุจะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) มากที่สุด (50%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (41.2%) และรุ่นอายุที่ 3 (32.4%) ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาคำเมืองที่พบว่า ผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำศัพท์เดิมมากกว่ารุ่นอายุที่ 2 และ 3

ส่วนการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (การใช้ทั้งคำเดิมและคำยืม) นั้นพบมากที่สุดในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (26.8%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (18.4%) และรุ่นอายุที่ 1 (10.4%) ตามลำดับ ในขณะที่รุ่นอายุที่ใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 5 (ใช้คำเดิมและคำกลาย) นั้นพบมากที่สุดในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุ 1 (13.6%) มากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (11.2%) และรุ่นอายุที่ 2 (10%) ตามลำดับ

4.3.2.1.2 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลื้อ

ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ที่มีคำศัพท์หลักจำนวน 550 คำในภาษาลื้อจากผู้พูด 3 รุ่นอายุพบว่า มีการใช้คำศัพท์สรุปได้ 19 รูปแบบเช่นเดียวกับผลการวิเคราะห์รายการ

คำชุดที่ 1 แต่รายละเอียดเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์ประเภทต่าง ๆ เช่น คำเดิม คำกลาย คำยืม คำใหม่ หรือคำอื่น ๆ ในบางรูปแบบแตกต่างจากในรายการคำชุดที่ 1

จำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์แสดงไว้ในตารางที่ 100 และแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ แสดงไว้ในภาพที่ 74

ตารางที่ 100 จำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / รูปแบบการใช้คำศัพท์	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
1. คำเดิม	120	21.8	88	16.0	70	12.7	93	16.8
2. คำกลาย	48	8.7	33	6.0	27	4.9	36	6.5
3. คำยืม	21	3.8	42	7.6	68	12.4	44	7.9
4. คำใหม่	4	0.7	3	0.6	1	0.2	3	0.5
5. คำเดิม, คำกลาย	31	5.6	44	8.0	31	5.6	35	6.4
6. คำเดิม, คำยืม	106	19.3	151	27.5	157	28.5	138	25.1
7. คำเดิม, คำใหม่	23	4.2	9	1.6	6	1.1	13	2.3
8. คำกลาย, คำยืม	28	5.1	28	5.1	54	9.8	37	6.7
9. คำกลาย, คำใหม่	6	1.1	7	1.3	10	1.8	7	1.4
10. คำยืม, คำใหม่	3	0.6	3	0.5	2	0.4	3	0.5
11. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม	29	5.3	52	9.5	50	9.1	44	7.9
12. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่	18	3.3	24	4.4	12	2.2	18	3.3
13. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่	2	0.4	10	1.8	3	0.5	5	0.9
14. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	5	0.9	4	0.7	9	1.6	6	1.1
15. คำเดิม, คำอื่น ๆ	44	8.0	11	2.0	8	1.5	21	3.8
16. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่น ๆ	19	3.5	9	1.6	11	2.0	13	2.4
17. คำเดิม, คำยืม, คำอื่น ๆ	31	5.6	22	4.0	24	4.4	25	4.7
18. คำเดิม, คำใหม่, คำอื่น ๆ	3	0.5	0	0.0	0	0.0	1	0.2
19. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	9	1.6	10	1.8	7	1.3	8	1.6
รวม	550	100	550	100	550	100	550	100

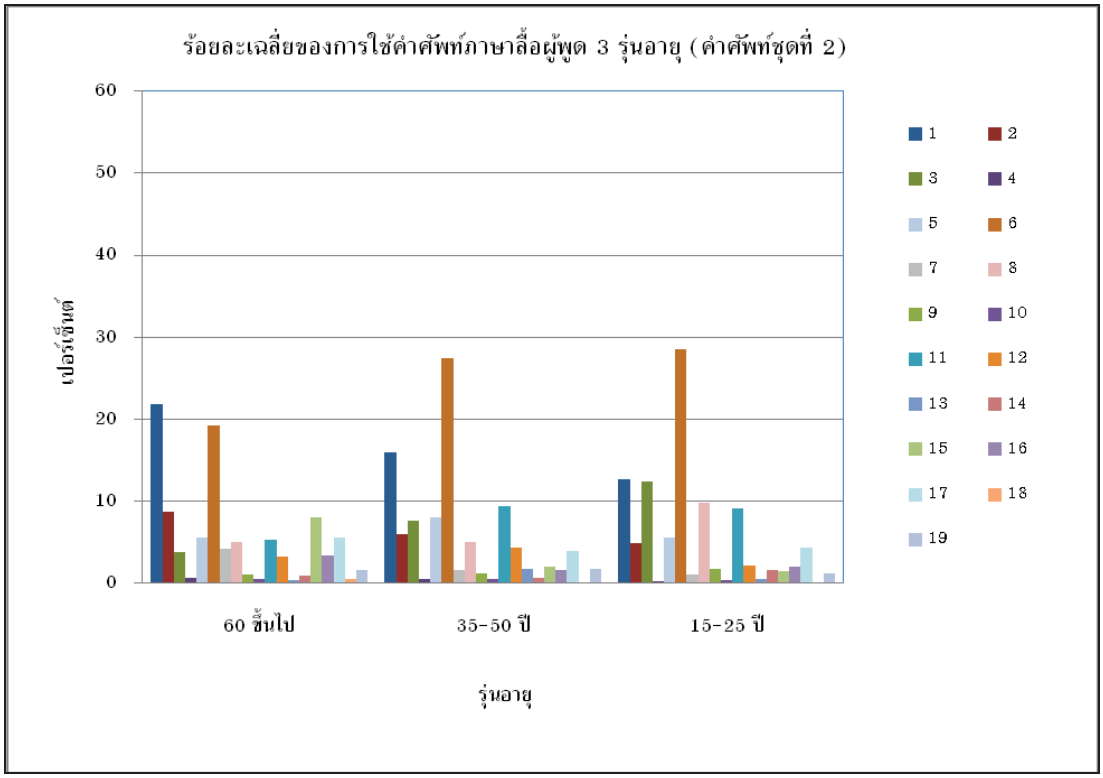

ภาพที่ 74 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

จากตารางที่ 100 และภาพที่ 74 จะเห็นได้ว่า โดยเฉลี่ยแล้ว ผู้พูดภาษาลื้อมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) มากที่สุดคือคิดเป็น 25.1% รองลงมาคือรูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) คิดเป็น 16.8% ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวแตกต่างจากผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในข้างต้น และแตกต่างจากผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาคำเมืองซึ่งพบว่า โดยเฉลี่ยแล้วการใช้เฉพาะคำเดิม (รูปแบบที่ 1) ปรากฏมากกว่าการใช้คำเดิมและคำยืม (ในภาษาคำเมืองจัดเป็นรูปแบบที่ 7) คือ 19.5% และ 17.2% ตามลำดับ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ค่าเฉลี่ยของร้อยละในการใช้คำศัพท์ทั้ง 2 รูปแบบดังกล่าวในภาษาคำเมืองแตกต่างกันเพียง 2.3% เท่านั้นซึ่งนับว่าเป็นไม่แตกต่างกันเท่าใดนัก นอกจากนี้จากข้อมูลในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลื้อยังพบการใช้คำศัพท์รูปแบบอื่น ๆ เช่นเดียวกับที่พบในภาษาคำเมือง แต่พบเพียงเล็กน้อยคือโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.1%-7.9% เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบกับผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุ สามารถสรุปได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) มากที่สุด (21.8%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (16%) และรุ่นอายุที่ 3 (12.7%) ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้เฉพาะคำเดิมน้อยกว่ารุ่นอายุที่ 1 มากเกือบ 2 เท่า ส่วนผลการเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) สรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 มากที่สุด (28.5%) แต่มากกว่ารุ่นอายุที่ 2 (27.5%) เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ในขณะที่รุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำเดิมและคำยืมร่วมกันน้อยที่สุดคือ คิดเป็น 19.3%

4.3.2.2 การแปรของคำศัพท์ในภาษาลื้อ

ผลการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 จำนวน 250 คำ และคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 จำนวน 550 คำที่เก็บข้อมูลจากผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ พบข้อสรุปเช่นเดียวกับการแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมือง กล่าวคือ การแปรของคำศัพท์ในภาษาลื้อสามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ การแปรที่เกิดจากปัจจัยภายใน และการแปรที่เกิดจากปัจจัยภายนอก

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาลื้อที่จำแนกตามปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก สรุปโดยภาพรวมได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน มีตัวอย่างรูปแบบการแปรดังนี้

- การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)
- การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)
- การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)
- การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)
- การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)

กลุ่มที่ 2 การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา) มีตัวอย่างรูปแบบการแปรดังนี้

- การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)
- การแปรของเสียงสระ (vowel variation)
- การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)
- การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)
- คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)
- คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)
- การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)
- การแปรทางความหมาย (semantic variation)

ตารางที่ 101 ต่อไปนี้แสดงตัวอย่างคำศัพท์ภาษาลื้อในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ[113]

[113] ในภาษาลื้อมีหลายกรณีที่ผู้พูดใช้ทั้งคำศัพท์เดิมและคำที่มีการแปรเกิดขึ้น แต่ตัวอย่างที่นำมาแสดงในตารางที่ 101 เป็นตัวอย่างเฉพาะคำที่มีการแปรเท่านั้น กรณีที่มีคำศัพท์ใดปรากฏในภาษาลื้อที่เคยมีผู้ศึกษาหรือรวบรวมไว้แต่ไม่ปรากฏในข้อมูลภาษาลื้อในงานวิจัยนี้ หรือมีคำศัพท์บางคำที่ผู้พูดภาษาลื้อในงานวิจัยนี้ใช้แตกต่างจากคำที่ปรากฏในงานที่เคยมีผู้ศึกษาหรือรวบรวมไว้ ในตารางที่ 101 จะแสดงตัวอย่างบางคำที่นำมาจากงานที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ด้วย

ตารางที่ 101 ตัวอย่างคำศัพท์ภาษาลื้อในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม[114]	คำที่มีการแปร
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	“ตะกร้อ” / maːk^{24} tɔː^{213ʔ}/ (ลื้อ เมืองยอง: /maak^{12} tɔɔ^{11ʔ}/ หมายเหตุ: ในภาษาลื้อ เชียงรุ้งใช้คำว่า /maak^{12} lum^{21}/)	/mak^{35} tɔː^{213ʔ}/ (aː → a) ข้อสังเกต: เมื่อมีการแปรของเสียงสระจากสระเสียงยาวเป็นสระเสียงสั้น มีการแปรของวรรณยุกต์เกิดขึ้นด้วยคือจากวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น /24/ แปรเป็นเสียงกลาง-ขึ้น /35/)
		“ผีเสื้อ” /kaːp^{24} bəː^{213ʔ}/ (ลื้อ สิบสองปันนา: /kaːp^{35} bɤ^{13}/; ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: /kaap^{12} bɤɤ^{11ʔ}/)	/kap^{35} bəː^{213ʔ}/ (aː → a) ข้อสังเกต: เมื่อมีการแปรของเสียงสระจากสระเสียงยาวเป็นสระเสียงสั้น มีการแปรของวรรณยุกต์เกิดขึ้นด้วยคือจากวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น /24/ แปรเป็นเสียงกลาง-ขึ้น /35/
	การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	“ลับ (~มีด)” /fun^{35}/ (ลื้อ เมืองยอง: /fun^{45}/)	/fon^{35}/ (u → o)
		“ตึง” /khiŋ^{33}/	/kheŋ^{33}/ (i → e)
	การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone	“เอื้อม” /yɨː^{213ʔ}/	/yɨː^{22ʔ}/ (213ʔ → 22ʔ)

[114] การสันนิษฐานว่าคำศัพท์ใดเป็นคำศัพท์เดิมในภาษาลื้อ งานวิจัยนี้ใช้วิธีเดียวกันกับการสันนิษฐานคำศัพท์เดิมในภาษาคำเมืองที่กล่าวมาในตอนต้น นั่นคือ การพิจารณาคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 หรือเป็นคำที่ใช้โดยผู้พูดส่วนใหญ่ที่เป็นผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้ ในกรณีที่ตรวจสอบแล้วพบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 หรือคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดส่วนใหญ่เป็นคำที่เกิดการแปรแล้วโดยสิ้นเชิง ผู้วิจัยจะใช้วิธีเปรียบเทียบคำศัพท์ต่าง ๆ ที่พบในงานวิจัยนี้กับคำศัพท์ที่ปรากฏในเอกสารหรือรายการคำที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ ได้แก่ ภาษาลื้อ สิบสองปันนา (ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ, 2527) ภาษาลื้อ เมืองยอง และภาษาลื้อ เชียงรุ้งจากการรวบรวมของวิลเลี่ยม เจ. เก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) อย่างไรก็ตาม มีบางกรณีที่ในงานที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ไม่ได้บรรจุคำศัพท์บางคำไว้ด้วย ดังนั้นตัวอย่างคำศัพท์ที่นำมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยนี้จึงเป็นคำศัพท์เท่าที่ผู้วิจัยสามารถสืบค้นได้เท่านั้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังตั้งข้อสังเกตได้ว่า มีหลายกรณีที่มีคำศัพท์ปรากฏในรายการคำที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ แต่ไม่ปรากฏในภาษาลื้อที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ และได้สันนิษฐานว่า ความแตกต่างกันดังกล่าว อาจเป็นความแตกต่างระหว่างภาษาลื้อถิ่นต่าง ๆ ที่พูดต่างบริเวณกัน หรืออาจเป็นความแตกต่างที่เกิดจากการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏในงานวิจัยนี้หรือแม้แต่ที่ปรากฏในงานที่เคยมีผู้รวบรวมไว้

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม[114]	คำที่มีการแปร
	simplification)	“กลางคืน” /mɨː^{22ʔ} khɨːn^{31}/ หมายเหตุ: ในภาษาลื้อ สิบสองปันนาใช้คำว่า /kaːŋ^{55} xɯn^{51}/ และภาษาลื้อ เชียงรุ้งใช้คำว่า /kaaŋ^{55} xɯn^{21}/	/mɨː^{33} khɨːn^{31}/ (22ʔ → 33) หมายเหตุ: ในภาษาลื้อที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีการใช้คำว่า /kaːŋ^{35} khɨːn^{31}/ เช่นเดียวกับในรายการคำที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ ในที่นี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า /mɨː^{22ʔ} khɨːn^{31}/ อาจเป็นคำยืมภาษาคำเมือง และผู้พูดปรับเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้นเป็น /mɨː^{33} khɨːn^{31}/
	การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)	“แกล้ง” /khwiː^{31}/ (ลื้อ เมืองยอง: /xii^{342}/; ลื้อ เชียงรุ้ง: /xwii^{21}/)	/khuy^{31}/ (khw- → khu-)
		“มดตะนอย” /mot^{33} kway^{35} ŋoː^{35}/ (ลื้อ เมืองยอง: /mot^{33} kway^{342} hoo^{342}/, /mot^{33} ca-lɯk^{33}/, ลื้อเชียงรุ้ง: /mot^{33} saam^{55} hɔy^{31ʔ} bee^{11ʔ}/)	/mot^{33} khuəy^{35} ŋuə^{35}/ (kw- → khu-)
	การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	“ลูกอ๊อด” /ʔiː^{24} hoːk^{33}/ (ลื้อ เมืองยอง: /ʔii^{45} hok^{33}/, ลื้อเชียงรุ้ง: /ʔii^{55} hok^{33}/)	/ʔi-hoːk^{33}/ (ʔiː^{24} → ʔi-)
		“กระบก” /maːk^{24} mɨːn^{33}/	/ma-mɨːn^{33}/, /m̩-mɨːn^{33}/ (maːk^{24} → ma- → m̩-)
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	“เหงื่อ” /hɔː^{24}/ (ลื้อ สิบสองปันนา: /hɤ^{35}/; ลื้อเชียงรุ้ง: /hɤɤ^{12}/)	/ŋəː^{24}/ (h- → ŋ-)
		“พัด2 (ลม~)” /pat^{33}/ (ลื้อ สิบสองปันนา: /pat^{33}/; ลื้อเมืองยองและลื้อ เชียงรุ้ง: /pat^{33}/)	/phat^{33}/ (p- → ph-)
	การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	“กล้วย” /koːy^{213ʔ}/ (ลื้อ สิบสองปันนา: /koi^{13}/; ลื้อเมืองยองและลื้อ เชียงรุ้ง: /koy^{11ʔ}/)	/kuəy^{213ʔ}/ (oː → uə)
		“ป่าช้า” /paː^{24} hɛw^{33}/ (ลื้อ เมืองยองและลื้อ เชียงรุ้ง:	/paː^{24} heːw^{33}/ (ɛ → eː)

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม[114]	คำที่มีการแปร
		/hɛw^{33}/, /paa^{12} hɛw^{33} paa^{12} caa^{31ʔ}/)	
	การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	“สาระแหน่” /hɔːm^{35} doːn^{24}/ (ลื้อ เชียงรุ้ง: /hɔm^{55} don^{12}/)	/hɔːm^{35} doːn$^{\mathbf{35}}$/ (doːn^{24} → doːn^{35}; 24 > 35)
		“ร้าง” /haːŋ^{24}/ (ลื้อ เมืองยองและลื้อ เชียงรุ้ง: /haaŋ^{31ʔ}/)	/haːŋ^{35}/, /haːŋ^{33}/, /haːŋ^{22ʔ}/ (24 → 35, 33, 22ʔ)
	การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	“จันทรุปราคา” /kop^{35} kin^{35} dəːn^{35}/ (ลื้อ เมืองยอง: /kop^{45} kin^{45} dɤn^{342}/)	/kop^{35} kin^{35} dəːn^{35}/ (ลื้อ) /can^{35} tha-luʔ^{33} pa-laː^{31} khaː^{31}/ (ไทยมาตรฐาน)
		“ตกปลา” /cɔm^{24} bet^{35}/ (ลื้อ เมืองยอง: /cɔm^{12} bet^{45}/, ลื้อ เชียงรุ้ง: /cɔm^{12} bet^{55}/)	/cɔm^{24} bet^{35}/ (ลื้อ) /tok^{35} bet^{35}/ (ไทยมาตรฐาน)
	คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	“ละลาย” /nay^{33}/ (ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: /nay^{33}/)	/la-laːy^{31}/
		“ก้าม” /kiːm^{31}/ (ลื้อ เมืองยอง: /kim^{342}/, ลื้อ เชียงรุ้ง /kim^{21}/)	/kaːm^{213ʔ}/
	คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	“กระซิบ” /sɔp^{33} sɛp^{33}/ (ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: /sɔp^{33} sɛp^{33}/)	/saːp^{33}/
		“ร้าย” /haːy^{22ʔ}/ (ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: /haːy^{31ʔ}/)	/soːk^{24}/ (ภาษาคำเมืองมีคำว่า /khiː^{44ʔ} suək^{33}/ และ /suək^{33}/ เมื่อคำว่า /suək^{33}/ เป็นคำยืมในภาษาลื้อ ผู้พูดมีการปรับเสียงสระให้สอดคล้องกับระบบสระของภาษาลื้อเป็นคำว่า /soːk^{24}/)
	การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	“ไม้เรียว” /sɛː^{213ʔ}/, /khɔːn^{213ʔ} sɛː^{213ʔ}/ (ลื้อ เมืองยองและลื้อ เชียงรุ้ง: /sɛː^{11ʔ}/, /xɔn^{31ʔ} sɛː^{11ʔ}/)	/sɛː^{213ʔ}/ (คำศัพท์เดิม) /may^{22ʔ} sɛː^{213ʔ}/ (คำศัพท์ใหม่) (ไทยมาตรฐาน: /maːy^{45ʔ}/ จากคำว่า /maːy^{45ʔ} riəw^{33}/ + ลื้อ /sɛː^{213ʔ}/ และมีการปรับเสียงสระและวรรณยุกต์

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม[114]	คำที่มีการแปร
			ในพยางค์แรกตามระบบเสียงในภาษาลื้อเป็นคำว่า /may^{22ʔ}/)
		“คุย” /ʔuː^{213ʔ}/, /foː^{33}/ (ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: / foo^{33}/, ลื้อ เมืองยอง: /ʔuu^{11ʔ}/, /ʔuup^{12}/, /ʔuu^{11ʔ} foo^{33} kan^{45}/, ลื้อ เชียงรุ้ง: /ʔuup^{12} foo^{33} kan^{45}/)	/ʔuː^{213ʔ}/, /foː^{33}/ (คำศัพท์เดิม) /ʔuː^{213ʔ} khuy^{31}/ (คำศัพท์ใหม่) (ลื้อ /ʔuː^{213ʔ}/ + ไทยมาตรฐาน: /khuy^{33}/ และมีการปรับเสียงวรรณยุกต์ในคำยืมให้สอดคล้องกับระบบวรรณยุกต์ในภาษาลื้อเป็นคำว่า /khuy^{31}/)
	การแปรทางความหมาย (semantic variation)	“โซ่” /cəːk^{33} lek^{35}/, /soː^{213ʔ}/ (ลื้อ เมืองยอง: /cɤɤk^{33} lek^{45}/, /soo^{11ʔ}/ “โซ่”, ลื้อ เชียงรุ้ง: /cɤɤk^{33} lek^{55}/, /soo^{31ʔ}/ “โซ่”)	/cəːk^{33} lek^{35}/, /soː^{213ʔ}/ (ความหมายเดิม: โซ่ (ทั้ง 2 คำความหมายเหมือนกัน) ความหมายปัจจุบัน: /cəːk^{33} lek^{35}/ โซ่ขนาดใหญ่, /soː^{213ʔ}/ โซ่ขนาดเล็ก เช่น โซ่รถ)
		“ม่าน” /phaː^{213ʔ} kaŋ^{213ʔ}/ (ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: /phaa^{11ʔ} kaŋ^{11ʔ}/ “ม่านประตูหรือหน้าต่าง”)	/phaː^{213ʔ} kaŋ^{213ʔ}/ (ความหมายเดิม: ม่านประตูหรือหน้าต่าง ความหมายปัจจุบัน: ม่านหรือผ้าที่ใช้กั้นแบ่งห้องหรือกั้นที่นอนให้แยกเป็นสัดส่วน) (มีคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คือ /phaː^{213ʔ} maːn^{213ʔ}/ ใช้ในความหมายว่า “ม่านหน้าต่าง”)

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลื้อแยกกล่าวในหัวข้อ 4.3.2.2.1 และ 4.3.2.2.2 ต่อไปนี้

4.3.2.2.1 การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาลื้อ

ผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาลื้อที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ พบว่า มีรูปแบบการแปรรวม 12 รูปแบบ โดยแยกเป็นการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน 4 รูปแบบ ได้แก่ การสั้นลงของเสียงสระ การทำให้สระมีรูปอ่อนลง การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น และการละหรือการลดพยางค์ ส่วนการแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษามี 8 รูปแบบ ได้แก่ การแปรของเสียงพยัญชนะ การแปรของเสียงสระ การแปรของเสียง

วรรณยุกต์ การปนกันของคำศัพท์ คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คำยืมภาษาคำเมือง การสร้างคำศัพท์ใหม่ และการแปรทางความหมาย

จากการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ภาษาลื้อในรายการคำชุดที่ 1 ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการแปรของคำศัพท์เช่นเดียวกับกรณีที่พบในภาษาคำเมือง กล่าวคือ มีคำศัพท์จำนวนมากในภาษาลื้อที่ไม่ได้มีการแปรเพียงรูปแบบเดียว เช่น มีกรณีที่คำศัพท์ 1 คำมีการแปรทั้งเสียงสระ (รูปแบบที่ 7) และการแปรของเสียงวรรณยุกต์ (รูปแบบที่ 8) เป็นต้น

จำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ที่มีการแปรแต่ละรูปแบบแสดงไว้ในตารางที่ 102 และแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ แสดงไว้ในภาพที่ 75 นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ที่เป็นคำศัพท์เดิมและคำอื่น ๆ มาแสดงไว้ด้วย เพื่อให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุยังใช้คำศัพท์เดิมอยู่มากน้อยต่างกันเพียงใด และมีการใช้คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำที่มีการแปรแต่ละรูปแบบหรือไม่ เพียงใด

ตารางที่ 102 ค่าเฉลี่ยของจำนวนและร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาลื้อที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ / รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	0. คำศัพท์เดิม (old words)	206	82.4	189	75.6	173	69.2	189	75.7
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	1. การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	3	1.2	2	0.8	3	1.2	3	1.1
	2. การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	0	0.0	1	0.4	3	1.2	1	0.5
	3. การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	1	0.4	0	0.0	2	0.8	1	0.4
	4. การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	23	9.2	24	9.6	18	7.2	22	8.7

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ / รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	5. การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	17	6.8	20	8.0	21	8.4	20	7.7
	6. การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	18	7.2	16	6.4	14	5.6	16	6.4
	7. การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	5	2.0	4	1.6	4	1.6	4	1.7
	8. การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	14	5.6	16	6.4	21	8.4	17	6.8
	9. คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	22	8.8	40	16.0	64	25.6	42	16.8
	10. คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	0	0.0	1	0.4	0	0.0	0	0.1
	11. การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	6	2.4	8	3.2	9	3.6	8	3.1
	12. การแปรทางความหมาย (semantic variation)	1	0.4	1	0.4	5	2.0	2	0.9
	13. อื่น ๆ (คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะบุคคล) (individual use)	9	3.6	15	6.0	11	4.4	12	4.7

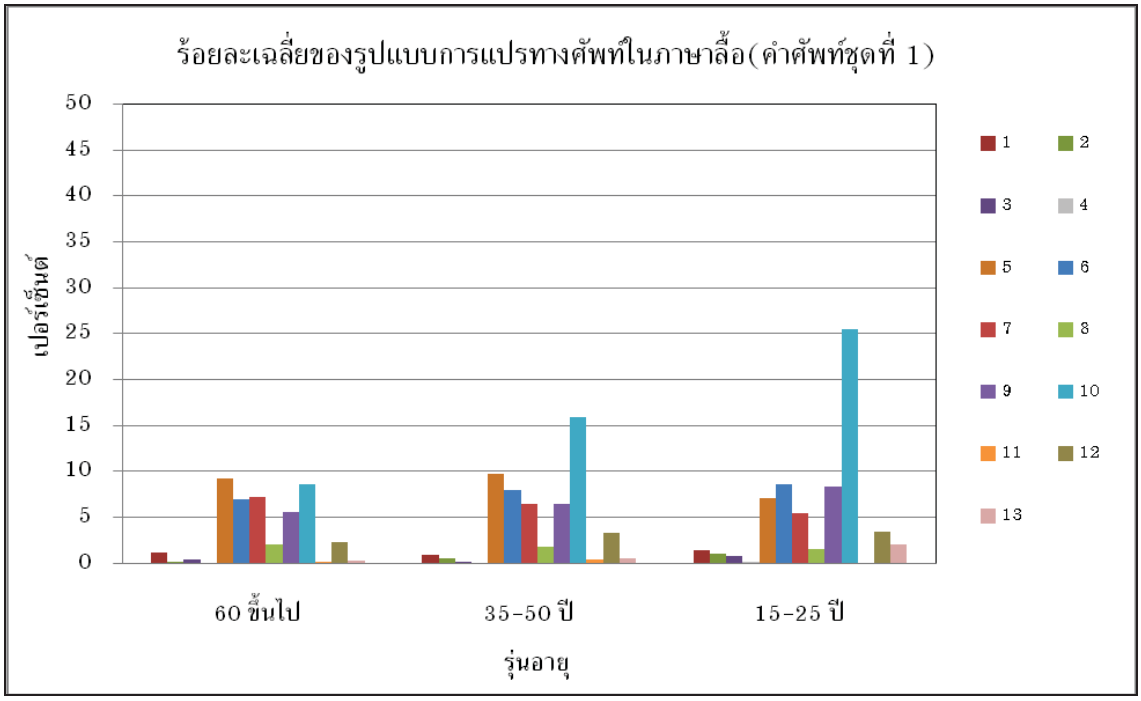

ภาพที่ 75 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาลื้อที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

จากตารางที่ 102 จะเห็นได้ว่า ในรายการคำชุดที่ 1 ผู้พูดภาษาลื้อใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมหรือคำที่ไม่มีการแปรรูปแบบใด ๆ โดยเฉลี่ยมากถึง 75.7% และรุ่นอายุที่ใช้คำศัพท์เดิมมากที่สุด ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 (82.4%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (75.6%) และรุ่นอายุที่ 3 (69.2%) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณารูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุ พบผลการวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมือง กล่าวคือ การแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 9 ซึ่งได้แก่ การใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานนั้น มีค่าร้อยละโดยเฉลี่ยสรุปจากการใช้ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุสูงที่สุด คือ 16.8% เมื่อพิจารณาการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุ พบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานมากที่สุด (25.6%) รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (16.0%) และรุ่นอายุที่ 1 (8.8%) โดยจะเห็นได้ว่ารุ่นอายุที่ 3 ใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานมากกว่ารุ่นอายุที่ 2 และ 1 มากเกือบ 2 และ 3 เท่าตามลำดับ

การแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 4 ซึ่งได้แก่ การละหรือการลดพยางค์เป็นรูปแบบการแปรที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาลื้อเป็นอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 9 ข้างต้น ซึ่งพบโดยเฉลี่ยจากการใช้ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ 8.7% และพบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นที่ 1 ใช้การแปรรูปแบบนี้โดยเฉลี่ยใกล้เคียงกันคือ 9.6% และ 9.2% ตามลำดับ ส่วนผู้พูดอายุรุ่นที่ 3 ใช้คำศัพท์ที่มีการแปรรูปแบบดังกล่าวโดยเฉลี่ย 7.2%

ส่วนการแปรในอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 4 ได้แก่ การแปรรูปแบบที่ 5 คือ การแปรของเสียงพยัญชนะ ซึ่งพบในรายการคำชุดที่ 1 โดยเฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุคิดเป็น 7.7% และพบในการใช้ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (8.4%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (8.0%) และรุ่นอายุที่ 1

(6.8%) ส่วนการแปรรูปแบบอื่น ๆ ที่พบในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 ที่พูดโดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีร้อยละโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.1%–6.8% เท่านั้น

4.3.2.2.2 การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลื้อ

ผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลื้อของผู้พูด 3 รุ่นอายุ พบว่า มีรูปแบบการแปรรวม 12 รูปแบบ โดยแยกเป็นการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน 5 รูปแบบ และการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษามี 8 รูปแบบเช่นเดียวกับที่ปรากฏในผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 นอกจากนี้จากการพิจารณาการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ผู้วิจัยยังได้ตั้งข้อสังเกตเช่นเดียวกับการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 นั่นคือ มีคำศัพท์จำนวนมากที่มีการแปรมากกว่า 1 รูปแบบ เช่น คำศัพท์ 1 คำ อาจมีการแปรทั้งการสั้นลงของเสียงสระ และการแปรของวรรณยุกต์ เป็นต้น

จำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลื้อที่มีการแปรแต่ละรูปแบบแสดงไว้ในตารางที่ 103 ในที่นี้ได้แสดงจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ที่เป็นคำศัพท์เดิมและคำอื่น ๆ ไว้ด้วย ส่วนแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์รายการคำชุดที่ 2 นั้นแสดงไว้ในภาพที่ 76

ตารางที่ 103 ค่าเฉลี่ยของจำนวนและร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลื้อที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ / รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35–50 ปี		15–25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	0. คำศัพท์เดิม (old words)	361	65.6	346	62.9	306	55.6	338	61.4
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	1. การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	3	0.5	3	0.5	3	0.5	3	0.5
	2. การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	5	0.9	10	1.8	9	1.6	8	1.5
	3. การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	3	0.5	3	0.5	5	0.9	4	0.7
	4. การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)	1	0.2	2	0.4	3	0.5	2	0.4
	5. การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	39	7.1	47	8.5	51	9.3	46	8.3

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ / รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	6. การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	19	3.5	26	4.7	18	3.3	21	3.8
	7. การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	44	8.0	50	9.1	30	5.5	41	7.5
	8. การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	9	1.6	9	1.6	5	0.9	8	1.4
	9. การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	58	10.5	80	14.5	94	17.1	77	14.1
	10. คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	88	16.0	152	27.6	206	37.5	149	27.0
	11. คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	47	8.5	49	8.9	61	11.1	52	9.5
	12. การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	34	6.2	31	5.6	24	4.4	30	5.4
	13. การแปรทางความหมาย (semantic variation)	6	1.1	8	1.5	11	2.0	8	1.5
	14. อื่น ๆ (คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะบุคคล) (individual use)	73	13.3	80	14.5	61	11.1	71	13.0

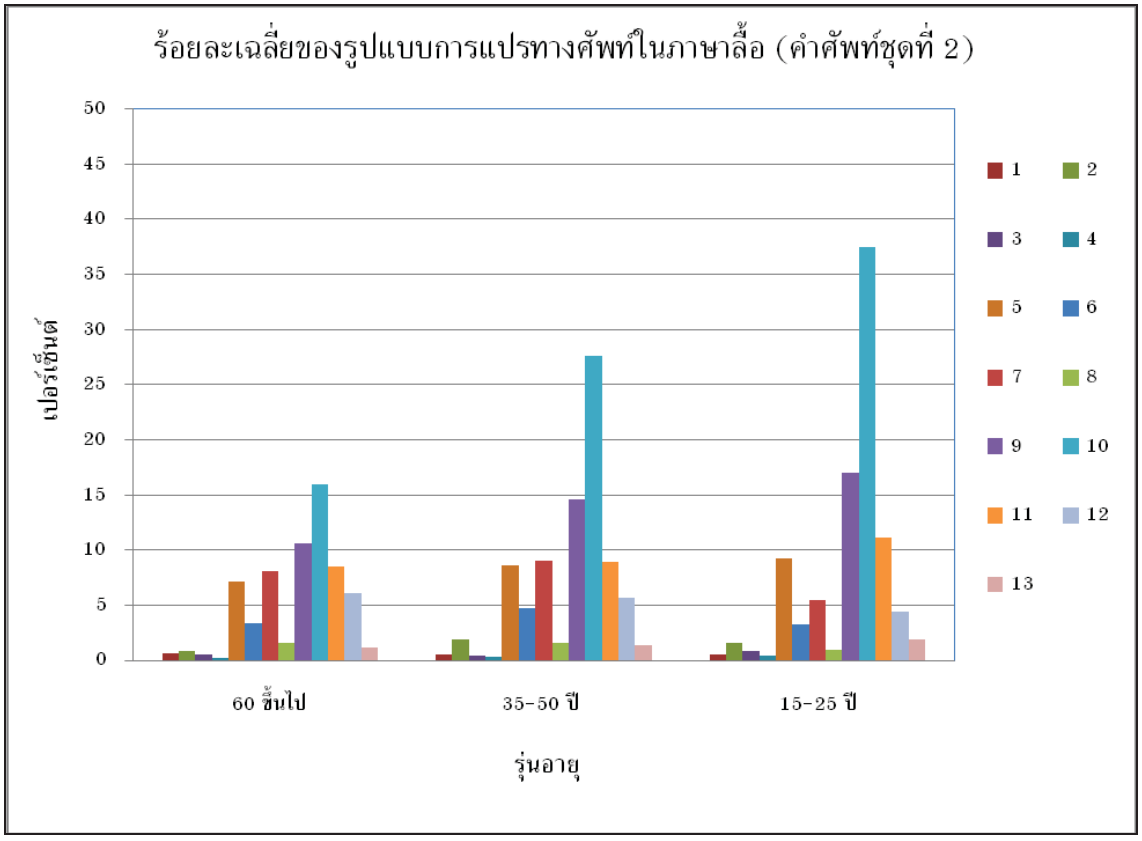

ภาพที่ 76 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลื้อที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ตารางที่ 103 แสดงให้เห็นว่า การใช้คำศัพท์เดิมหรือคำศัพท์ที่ไม่มีการแปรรูปใด ๆ ที่อยู่ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลื้อมีร้อยละโดยเฉลี่ยจากการใช้คำของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุสูงถึง 61.4% ซึ่งต่ำกว่าร้อยละโดยเฉลี่ยของการใช้คำศัพท์เดิมในรายการคำชุดที่ 1 คิดเป็น 14.3% ผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 1 มีร้อยละของการใช้คำศัพท์เดิมสูงที่สุด (65.6%) ใกล้เคียงกับร้อยละของคำศัพท์เดิมที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (62.9%) ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นใช้คำศัพท์เดิมน้อยที่สุด (55.6%)

ผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 กล่าวคือ รูปแบบการแปรที่ปรากฏมากที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ 10 (คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน) ซึ่งมีค่าร้อยละโดยเฉลี่ยจากการใช้ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ คือ 27.0% เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานระหว่างผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุ ในที่นี้สรุปได้ว่า รุ่นอายุที่ 3 ใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานคิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยมากที่สุด (37.5%) รองลงมาคือผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (27.6%) และรุ่นอายุที่ 1 (16.0%) ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 กับที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า คำยืมภาษาไทยมาตรฐานปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 โดยเฉลี่ยจากผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุมากกว่าที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 คิดเป็น 10.2% หรือประมาณเกือบ 2 เท่า

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ที่มีร้อยละสูงรองจากการยืมคำภาษาไทยมาตรฐาน ได้แก่ รูปแบบที่ 9 นั่นคือ การปนกันของคำศัพท์หรือการที่ผู้พูดภาษาลื้อใช้ทั้งคำศัพท์เดิม

และคำยืมร่วมกัน รูปแบบการแปรดังกล่าวปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 คิดเป็น 14.1% ผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำศัพท์เดิมควบคู่ไปกับคำยืมมากที่สุดโดยเฉลี่ยคิดเป็น 17.1% รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (14.5%) และรุ่นอายุที่ 1 (10.5%)

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ที่พบเป็นอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 9 คือ การแปรรูปแบบที่ 11 ซึ่งได้แก่การใช้คำยืมภาษาคำเมือง พบโดยเฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ 9.5% โดยผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำยืมภาษาคำเมืองมากที่สุดโดยเฉลี่ยคิดเป็น 11.1% รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (8.9%) ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกับรุ่นอายุที่ 1 (8.5%) ในที่นี้เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำยืมภาษาคำเมืองที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 กับรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลื้อ จะเห็นได้ชัดเจนว่า การใช้คำยืมภาษาคำเมืองปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 โดยเฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมากกว่าในรายการคำชุดที่ 1 คิดเป็น 9.3%

รูปแบบการแปรของคำศัพท์อีกรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจได้แก่ รูปแบบที่ 5 ได้แก่การละหรือลดพยางค์ ซึ่งพบเฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุคิดเป็น 8.3% และพบในการใช้ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (9.3%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (8.5%) และรุ่นอายุที่ 3 (7.1%) ตามลำดับ ส่วนการแปรรูปแบบอื่น ๆ ในรายการคำชุดที่ 2 นั้นพบโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.4%–7.5%

4.4 การแปรทางศัพท์ในภาษาขืน

ในงานวิจัยนี้เก็บข้อมูลภาษาขืนที่พูดในหมู่บ้านหนองม่วง ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านฝายมูลจุดเก็บข้อมูลภาษาพวนประมาณ 9 กิโลเมตร ห่างจากหมู่บ้านท่าค้าสอง จุดเก็บข้อมูลภาษาคำเมืองประมาณ 12 กิโลเมตร และห่างจากหมู่บ้านหนองบัว จุดเก็บข้อมูลภาษาลื้อประมาณ 17 กิโลเมตร จากการเก็บข้อมูลภาษาขืนในหมู่บ้านหนองม่วง ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตได้ว่า ผู้พูดภาษาขืนในหมู่บ้านหนองม่วงที่อยู่รุ่นอายุที่ 1 หรือผู้สูงอายุส่วนใหญ่เรียกชื่อภาษาของตนเองว่า “ภาษาเมือง” [mɔːŋ^{35}][115] และยืนยันว่าเป็นคนละภาษากับภาษา “เมืองน่าน” [mɔːŋ^{35} naːn^{31}] หรือภาษาคำเมืองถิ่นจังหวัดน่าน ส่วนผู้พูดภาษาขืนรุ่นอายุที่ 2 และ 3 หรือผู้ที่อยู่ในวัยกลางคนและวัยรุ่นส่วนใหญ่มักเรียกชื่อภาษาของตนเองว่า “ภาษาขืน” [khɨːn^{23}] “ภาษาไทขืน” [tay^{35} khɨːn^{23}] “ภาษาเขิน” [khɔːn^{23}] หรือ “ภาษาไทเขิน” [tay^{35} khɔːn^{23}][116] และยืนยันชัดเจนเช่นเดียวกับรุ่นอายุที่ 1 ว่า ภาษาพูดของตนกับภาษา “เมืองน่าน” ไม่เหมือนกันหรือเป็นคนละภาษากัน ในงานวิจัยนี้จะใช้ชื่อเรียกภาษาว่า “ภาษาขืน” ซึ่งผู้วิจัยสังเกตว่าคำดังกล่าวเป็นคำที่คนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านหนองม่วงใช้เรียกภาษาของตน

ในงานวิจัยนี้เก็บข้อมูลคำศัพท์ภาษาขืนจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป รุ่นอายุที่ 2 อายุ 35–50 ปี และรุ่นอายุที่ 3 อายุ 15–25 ปี โดยใช้วิธีเดียวกันกับการเก็บข้อมูล

---

[115] เสียงสระเอือ [ɨa] ในภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาขืนออกเสียงเป็นสระเออ [ɔː] เช่น คำว่า “เมือง” ในภาษาไทยมาตรฐานออกเสียงเป็น [mɨaŋ^{33}] ในภาษาขืนออกเสียงเป็น [mɔːŋ^{35}] เป็นต้น

[116] ผู้พูดภาษาขืนในหมู่บ้านหนองม่วงส่วนใหญ่ (โดยเฉพาะผู้สูงอายุและวัยกลางคน) มักออกเสียงสระ “อือ” [ɨː] กับสระ “เออ” [ɔː] ในคำบางคำโดยมีการแปรอิสระ (free variation) เช่น ออกเสียงชื่อเรียกภาษาว่า “ขืน” [khɨːn^{23}] และ “เขิน” [khɔːn^{23}] สลับกันไปมา

คำศัพท์ภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลคำศัพท์ประกอบด้วยรายการคำจำนวน 2 ชุด ชุดที่ 1 มีคำศัพท์จำนวน 250 คำ และชุดที่ 2 มีคำศัพท์จำนวน 550 คำ

ผลการวิเคราะห์คำศัพท์ในภาษาขืนพบว่า มีการแปรของคำศัพท์ปรากฏในข้อมูลที่ได้จากผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุ และลักษณะการแปรคล้ายคลึงกับการแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมืองและภาษาลื้อที่กล่าวมาในตอนต้น ในที่นี้จะนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์และการแปรของคำศัพท์ในภาษาขืน โดยแยกกล่าวตามผลการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลทั้ง 2 ชุดดังนี้

4.4.1 การใช้คำศัพท์ในภาษาขืน

จากการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในภาษาขืนของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยใช้รายการคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 พบว่า ผู้พูดภาษาขืนมีการใช้คำศัพท์แบ่งได้ 7 ลักษณะเช่นเดียวกับที่พบในภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ ดังนี้

1) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาขืนรุ่นอายุที่ 1
2) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาขืนรุ่นอายุที่ 2
3) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาขืนรุ่นอายุที่ 3
4) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาขืนรุ่นอายุที่ 1 และ 2
5) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาขืนรุ่นอายุที่ 2 และ 3
6) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาขืนรุ่นอายุที่ 1 และ 3
7) คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุ

การใช้คำศัพท์ในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 มีรายละเอียดดังนี้

4.4.1.1 การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาขืน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุ พบว่านอกจากคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำจำนวน 250 คำแล้ว ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้คำอื่น ๆ อีกจำนวน 605 คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก เมื่อรวมคำศัพท์หลักและคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักแล้ว ทำให้ข้อมูลในรายการคำชุดที่ 1 ที่ได้จากเก็บข้อมูลผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุจำนวน 15 คน (รุ่นอายุละ 3 คน) มีคำศัพท์รวมทั้งสิ้น 855 คำ (คำศัพท์หลัก 250 คำ + คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 605 คำ)

ตารางที่ 104 ต่อไปนี้แสดงจำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ใน 7 ลักษณะดังกล่าวในหัวข้อ 4.4.1 และภาพที่ 77 เป็นแผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุ

ตารางที่ 104 จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 1)

รุ่นอายุ / จำนวนและร้อยละ	ลักษณะการใช้คำศัพท์ภาษาขืนในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดแต่ละรุ่นอายุ							รวม
	1 (รุ่นอายุที่ 1)	2 (รุ่นอายุที่ 2)	3 (รุ่นอายุที่ 3)	4 (รุ่นอายุที่ 1 และ 2)	5 (รุ่นอายุที่ 2 และ 3)	6 (รุ่นอายุที่ 1 และ 3)	7 (ทั้ง 3 รุ่นอายุ)	
จำนวนคำศัพท์	79	119	147	61	88	18	343	855
ร้อยละ	9.2	13.9	17.2	7.1	10.3	2.2	40.1	100

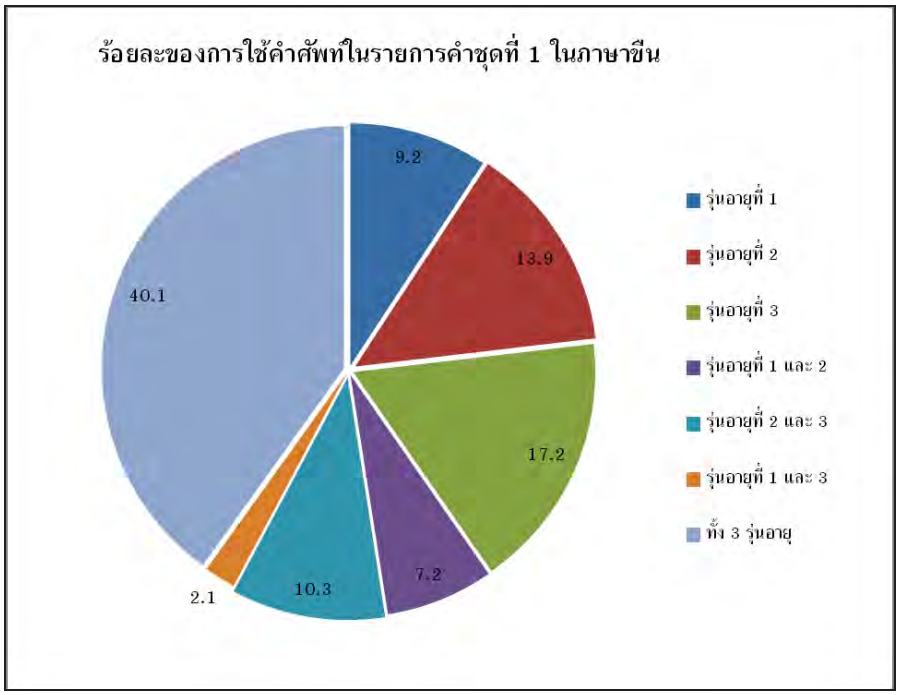

ภาพที่ 77 แผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 1)

จากตารางที่ 104 และภาพที่ 77 จะเห็นได้ว่า การใช้คำศัพท์ภาษาขืนในรายการคำชุดที่ 1 ที่มีจำนวนคำทั้งคำศัพท์หลักและคำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักรวม 855 คำนั้น คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีจำนวนมากที่สุดคือ 343 คำ หรือคิดเป็น 40.1% เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์แต่ละรุ่นอายุ พบข้อสรุปเช่นเดียวกับภาษาคำเมืองและภาษาลื้อที่กล่าวมาในตอนต้น กล่าวคือ คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 3 มีมากที่สุดคือ 147 คำ หรือคิดเป็น 17.2% รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 2 ซึ่งพบ 119 คำหรือ 13.9% และคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 1 พบน้อยที่สุดคือ 79 คำหรือ 9.2% ซึ่งน้อยกว่าคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 3 เกือบ 2 เท่า

เมื่อพิจารณาจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูด 2 รุ่นอายุ พบข้อสรุปเช่นเดียวกับกรณีของภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ กล่าวคือ คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 มีมากที่สุด (10.3%) รองลงมาคือ คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 (7.2%) ส่วนคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 3 นั้นมีจำนวนน้อยที่สุด (2.1%)

ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ที่ผู้พูดภาษาขืนใช้ใน 7 ลักษณะ (ดูตารางที่ 104) แสดงไว้ในตารางที่ 105 ต่อไปนี้ กรณีที่มีการใช้คำศัพท์อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก ผู้วิจัยจะแสดงตัวอย่างโดยนำคำศัพท์หลักแสดงไว้เป็นอันดับแรก และคำศัพท์อื่น ๆ อยู่ในลำดับถัดไป

ตารางที่ 105 ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ที่ผู้พูดภาษาขืนใช้ใน 7 ลักษณะ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
2. กรอก (น้ำ)	haːy^{22}	haːy^{22}	haːy^{22}	7
	-	kɔːk^{22}	-	2
4. กระชาย	ka-saːy^{35}	ka-saːy^{35}	ka-saːy^{35}	7
	-	ka-chaːy^{35}	ka-chaːy^{35}	5
14. กระเทียม	hɔːm^{23}	-	-	1
	hɔːm^{23} teːm^{35}	hɔːm^{23} teːm^{35}	hɔːm^{23} teːm^{35}	7
	hɔːm^{23} tiəm^{35}	hɔːm^{23} tiəm^{35}	hɔːm^{23} tiəm^{35}	7
	hɔːm^{23} ka-theːm^{35}	-	-	1
	-	hɔːm^{23} khaːw^{23}	hɔːm^{23} khaːw^{23}	5
	-	-	hɔːm^{23} məːŋ^{35}	3
	-	ka-thiəm^{35}	ka-thiəm^{35}	5
16. กระเป๋า (~เสื้อ)	thuŋ^{23}	thuŋ^{23}	thuŋ^{23}	7
	-	ka-paw^{23}	ka-paw^{23}	5
30. กะลา	koːŋ^{44ʔ}	koːŋ^{44ʔ}	koːŋ^{44ʔ}	7
	koːŋ^{44ʔ} ma-paːw^{41ʔ}	koːŋ^{44ʔ} ma-paːw^{41ʔ}	koːŋ^{44ʔ} ma-paːw^{41ʔ}	7
	-	koːk^{22}	-	2
	-	kɔk^{35}	-	2
	-	-	ka-laː^{35}	3
40. เกาะ (นก~)	cap^{35}	cap^{35}	cap^{35}	7
	kɔʔ^{35}	-	kɔʔ^{35}	6

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
42. แกง	kɛːŋ^{23}	kɛːŋ^{23}	kɛːŋ^{23}	7
68. เงียบ	dak^{35}	dak^{35}	dak^{35}	7
	-	dak^{35} piːŋ^{44ʔ}	-	2
	-	-	ŋeːp^{31}	3
	-	ŋiəp^{31}	-	2
93. ตะกร้อ	ma-tɔː^{44ʔ}	-	-	1
	ta-kɔː^{44ʔ}	ta-kɔː^{44ʔ}	ta-kɔː^{44ʔ}	7
95. ตะเข็บ	duːk^{22}	duːk^{22}	duːk^{22}	7
(~เสื้อ)	-	ta-khep^{35}	ta-khep^{35}	5
139. ผมหงอก	phum^{23} ŋɔːk^{22}	phum^{23} ŋɔːk^{22}	-	4
	phom^{23} ŋɔːk^{22}	phom^{23} ŋɔːk^{22}	phom^{23} ŋɔːk^{22}	7
	hoː^{23} ŋɔːk^{22}	-	hoː^{23} ŋɔːk^{22}	6
	phom^{23} khaːw^{23}	phom^{23} khaːw^{23}	-	4
153. พี่ชาย	piː^{31} ʔaːy^{44ʔ}	piː^{31} ʔaːy^{44ʔ}	piː^{31} ʔaːy^{44ʔ}	7
	piː^{31} caːy^{35}	-	piː^{31} caːy^{35}	6
	-	-	piː^{31} baːw^{22}	3
245. อาชาย	ʔaːw^{35}	-	-	1
	ʔaː^{35}	ʔaː^{35}	ʔaː^{35}	7
	naː^{41ʔ}	naː^{41ʔ}	naː^{41ʔ}	7

ตารางที่ 105 ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาขืนมีคำศัพท์บางคำที่ผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำศัพท์หลักเพียงคำเดียว ไม่มีการใช้คำอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น คำที่ 42 “แกง” ผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำว่า /kɛːŋ^{23}/ เหมือนกัน และใช้คำดังกล่าวเพียงคำเดียวเท่านั้น

ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาขืนใช้ทั้งคำศัพท์หลักและคำอื่น ๆ นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก โดยเฉพาะคำยืมจากภาษาอื่นนั้น เช่น คำที่ 2 “กรอก (น้ำ)” ในที่นี้วิเคราะห์ให้คำว่า /haːy^{22}/ เป็นคำศัพท์หลักเนื่องจากเป็นคำที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุใช้เหมือนกัน นอกเหนือจากคำศัพท์หลักแล้ว ยังมีการใช้คำว่า /kɔːk^{22}/ ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่พบจากข้อมูลของผู้พูดภาษาขืนรุ่นอายุที่ 2 เท่านั้น

นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างการใช้คำศัพท์ที่มีการแปรค่อนข้างหลากหลายปรากฏในภาษาขืนด้วย ตัวอย่างเช่น คำที่ 14 “กระเทียม” ในที่นี้วิเคราะห์ให้คำว่า /hɔːm^{23}/ เป็นศัพท์หลักเนื่องจากเป็นคำที่

พบในการใช้ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และมีหลักฐานคำว่า /ho^{15} hɔːm^{15}/ ปรากฏในภาษาขืน กลางเมือง (Kang Muang Khuen) ในงานของราศี เพชรศุข (Petsuk, 1978) อย่างไรก็ตามในภาษาขืนที่พูดในหมู่บ้านหนองม่วงนั้น มีการใช้คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำว่า /hɔːm^{23}/ จำนวนหลายคำ เช่น ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้คำว่า /hɔːm^{23} teːm^{35}/ (“หอมเทียม”) ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาลื้อ เนื่องจากในข้อมูลภาษาลื้อ หมู่บ้านหนองบัวมีคำว่า /hɔːm^{35} teːm^{31}/ ปรากฏอยู่ นอกจากนี้ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้คำว่า /hɔːm^{23} tiəm^{35}/ ซึ่งเป็นไปได้ที่คำยืมภาษาลื้อมีการแปรของเสียงสระในพยางค์ที่ 2 จาก /eː/ เป็น /iə/ ตามอิทธิพลของภาษาไทยมาตรฐาน และมีความเป็นไปได้เช่นกันที่คำว่า /hɔːm^{23} tiəm^{35}/ ที่ใช้ในภาษาขืนเป็นคำยืมภาษาคำเมืองเนื่องจากพบว่า ในภาษาคำเมืองมีการใช้คำว่า /hɔːm^{23} tiəm^{35}/ เช่นกัน

นอกจากคำต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ยังมีการใช้คำอื่น ๆ ที่ผู้พูดแต่ละรุ่นอายุใช้ในความหมายว่า “กระเทียม” อีกด้วย เช่น คำว่า /hɔːm^{23} ka-theːm^{35}/ (“หอมกระเทียม”) ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 1 และในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้คำว่า /hɔːm^{23} ka-theːm^{35}/ เป็นคำศัพท์ใหม่ที่เกิดจากการประสมระหว่างคำว่า /hɔːm^{23}/ ในภาษาลื้อกับคำว่า /kra-thiəm^{33}/ ในภาษาไทยมาตรฐานแต่มีการปรับเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำในพยางค์แรกจาก /kr-/ เป็น /k-/ และมีการปรับเสียงสระและวรรณยุกต์ในพยางค์ที่ 2 จาก /thiəm^{33}/ เป็น /theːm^{35}/ ตามระบบพยัญชนะ สระและวรรณยุกต์ในภาษาขืน นอกจากนี้ยังมีคำว่า /ka-thiəm^{35}/ ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และคำว่า /hɔːm^{23} khaːw^{23}/ (“หอมขาว”) ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ในที่นี้สันนิษฐานว่า คำว่า /hɔːm^{23} khaːw^{23}/ เป็นคำยืมภาษาคำเมือง เนื่องจากในงานวิจัยนี้พบคำดังกล่าวในภาษาคำเมือง และในพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) ก็มีคำว่า /hɔːm^{24} khaːw^{24}/ ปรากฏอยู่ด้วย ส่วนคำว่า /hɔːm^{23} məːŋ^{35}/ (“หอมเมือง”) ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาขืนรุ่นอายุที่ 3 ในที่นี้สันนิษฐานให้เป็นคำศัพท์ใหม่ที่เกิดจากการประสมคำว่า /hɔːm^{23}/ ซึ่งเป็นคำศัพท์เดิมกับคำว่า /məːŋ^{35}/ หรือ “เมือง” เป็นต้น (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการแปรทางศัพท์ในภาษาขืนในหัวข้อ 4.4.2.2)

4.4.1.2 การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาขืน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุ พบว่านอกจากคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำจำนวน 550 คำแล้ว ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้คำอื่น ๆ นอกเหนือจากการใช้คำศัพท์หลักด้วย เช่น คำที่มีการแปรจากคำศัพท์หลัก คำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน คำยืมจากภาษาคำเมือง และคำศัพท์ใหม่ เป็นต้น คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักดังกล่าวปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาขืนมากถึง 1,987 คำซึ่งมากกว่าคำศัพท์หลักเกือบ 4 เท่า แต่เมื่อเปรียบเทียบกับภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ จะเห็นได้ว่าคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาขืนมีจำนวนใกล้เคียงกับภาษาลื้อ แต่น้อยกว่าภาษาคำเมือง ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การใช้คำศัพท์ในภาษาคำเมืองมีการแปรมากกว่าการใช้คำศัพท์ในภาษาขืนและภาษาลื้อ

เมื่อรวมคำศัพท์หลักและคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาขืนทำให้ในรายการคำชุดที่ 2 มีคำศัพท์รวมทั้งสิ้น 2,537 คำ (คำศัพท์หลัก 550 คำ + คำที่

นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 1,987 คำ) จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ใน 7 ลักษณะดังกล่าวในหัวข้อ 4.4.1 แสดงไว้ในตารางที่ 106 และแผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละของการใช้คำศัพท์แสดงในภาพที่ 78 ต่อไปนี้

ตารางที่ 106 จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 2)

รุ่นอายุ / จำนวนและร้อยละ	ลักษณะการใช้คำศัพท์ภาษาขืนในรายการคำชุดที่ 2 ในแต่ละรุ่นอายุ							รวม
	1 (รุ่นอายุที่ 1)	2 (รุ่นอายุที่ 2)	3 (รุ่นอายุที่ 3)	4 (รุ่นอายุที่ 1 และ 2)	5 (รุ่นอายุที่ 2 และ 3)	6 (รุ่นอายุที่ 1 และ 3)	7 (ทั้ง 3 รุ่นอายุ)	
จำนวนคำศัพท์	392	399	329	226	247	75	869	2,537
ร้อยละ	15.5	15.7	13.0	8.9	9.7	3.0	34.2	100

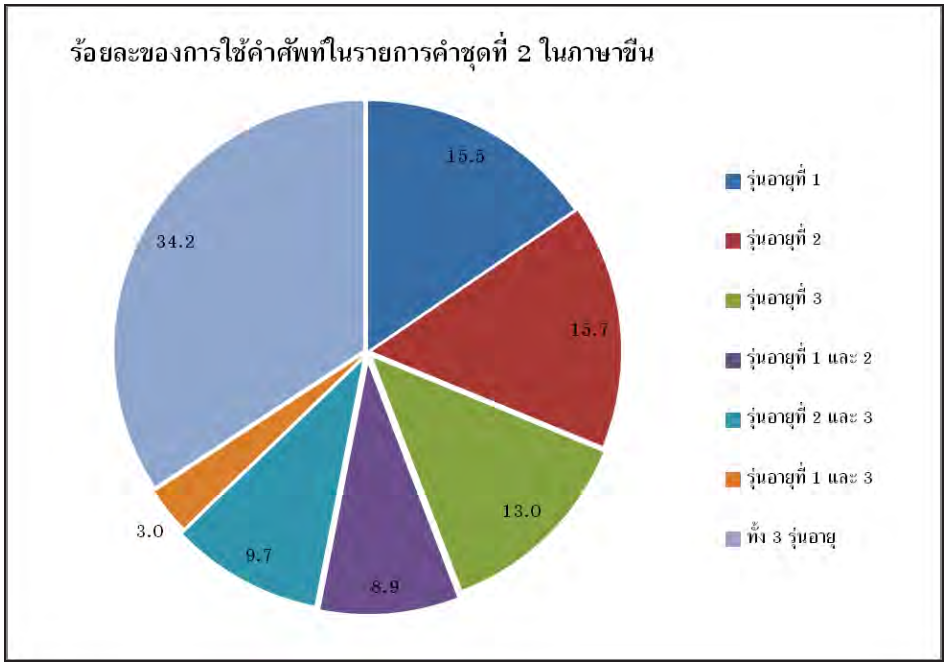

ภาพที่ 78 แผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 2)

จากผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาขืนที่แสดงให้เห็นว่า มีจำนวนคำทั้งคำศัพท์หลักและคำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักรวม 2,537 คำนั้น พบลักษณะการใช้คำศัพท์เช่นเดียวกับรายการคำชุดที่ 1 กล่าวคือ คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีจำนวนมากที่สุดถึง 869 คำ หรือคิดเป็น 34.3% อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุใดรุ่นอายุหนึ่ง

เท่านั้น พบว่า ผลการวิเคราะห์แตกต่างจากลักษณะการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาคำเมืองและภาษาลื้อซึ่งพบว่ามีคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 ตามลำดับ แต่จากการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาขืนกลับพบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 2 มีมากที่สุดคือ 399 คำ (15.7%) ค่อนข้างใกล้เคียงกับจำนวนคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 คือ 392 คำ (15.5%) ส่วนคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นกลับมีจำนวนน้อยที่สุด คือ 329 คำ(13%) อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาความแตกต่างของจำนวนและร้อยละโดยเฉลี่ยของการใช้คำศัพท์เฉพาะผู้พูดภาษาขืนรุ่นอายุที่ 1 รุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า แม้คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 2 จะปรากฏในรายการคำมากที่สุด แต่มากกว่าคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียง 0.2% และมากกว่าคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เพียง 2.7% เท่านั้น

เมื่อพิจารณาจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดภาษาขืน 2 รุ่นอายุ ตารางที่ 106 และภาพที่ 78 แสดงให้เห็นว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 มีมากที่สุด (9.7%) รองลงมาคือ คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 (8.9%) ส่วนคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 3 นั้นมีจำนวนน้อยที่สุด (3.0%) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์รายการคำชุดที่ 1 ข้างต้น และสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในผู้พูด 2 รุ่นอายุที่พบในภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ

ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ที่ผู้พูดภาษาขืนใช้ใน 7 ลักษณะแสดงไว้ในตารางที่ 107 ในกรณีที่มีการใช้คำศัพท์อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก คำศัพท์หลักจะอยู่อันดับแรก และคำศัพท์อื่น ๆ อยู่ในลำดับถัดไป

ตารางที่ 107 ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ที่ผู้พูดภาษาขืนใช้ใน 7 ลักษณะ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
1. กด	tek^{35}	tek^{35}	tek^{35}	7
	-	kot^{35}	kot^{35}	5
28. กล้วยน้ำว้า	koːy^{44ʔ} ʔɔŋ^{22}	koːy^{44ʔ} ʔɔŋ^{22}	koːy^{44ʔ} ʔɔŋ^{22}	7
	koːy^{44ʔ} ma-niː^{35} ʔɔŋ^{22}	-	-	1
	koːy^{44ʔ} nam^{41ʔ} waː^{41ʔ}	-	koːy^{44ʔ} nam^{41ʔ} waː^{41ʔ}	6
32. กลับ (~บ้าน)	məː^{35}	məː^{35}	məː^{35}	7
	pik^{44}	pik^{44}	pik^{44}	7
	-	-	pik^{35}	3
	pay^{23}	pay^{23}	-	4
	kap^{35}	kap^{35}	-	4

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
45. ก้าม	kiːm^{35}	kiːm^{35}	kiːm^{35}	7
	-	kaːm^{44ʔ}	kaːm^{44ʔ}	5
57. แกว่ง	kway^{23}	-	-	1
(~ของ)	kwɛŋ^{22}	kwɛŋ^{22}	kwɛŋ^{22}	7
62. โกหก	cuʔ^{35}	cuʔ^{35}	cuʔ^{35}	7
	koː^{23} hok^{35}	-	-	1
66. ขมิ้น	khaw^{44ʔ} min^{44ʔ}	khaw^{44ʔ} min^{44ʔ}	khaw^{44ʔ} min^{44ʔ}	7
	khaw^{44ʔ} miːn^{44ʔ}	khaw^{44ʔ} miːn^{44ʔ}	-	4
	-	-	kha-min^{44ʔ}	3
80. ขาด	put^{35}	put^{35}	put^{35}	7
157. จุด	ciʔ^{35}	ciʔ^{35}	ciʔ^{35}	7
(~เทียน)	-	cut^{35}	cut^{35}	5
193. ด้าย	may^{23} yip^{35}	may^{23} yip^{35}	may^{23} yip^{35}	7
	may^{23} ɲip^{35}	may^{23} ɲip^{35}	-	4
	-	may^{23} yip^{35} phaː^{44ʔ}	-	2
	daːy^{44ʔ} may^{23} yip^{35} phaː^{44ʔ}	daːy^{44ʔ} may^{23} yip^{35} phaː^{44ʔ}	-	4
	faːy^{44ʔ}	faːy^{44ʔ}	faːy^{44ʔ}	7
	-	daːy^{44ʔ}	daːy^{44ʔ}	5
201. ตลาด	kaːt^{22}	kaːt^{22}	kaːt^{22}	7
214. ตาตุ่ม	taː^{23} tiːn^{23}	taː^{23} tiːn^{23}	taː^{23} tiːn^{23}	7
	-	taː^{23} tum^{22}	taː^{23} tum^{22}	5
265. นกเขา	nok^{44} dɔːy^{35}	-	-	1
	nok^{44} khaw^{23}	nok^{44} khaw^{23}	nok^{44} khaw^{23}	7
292. บ่อ	nam^{41ʔ} bɔː^{22}	nam^{41ʔ} bɔː^{22}	nam^{41ʔ} bɔː^{22}	7
	-	-	bɔː^{22} nam^{41ʔ}	3
	-	-	bɔː^{22}	3
405. รักแร้	kaw^{41ʔ} hɛː^{41ʔ}	kaw^{41ʔ} hɛː^{41ʔ}	kaw^{41ʔ} hɛː^{41ʔ}	7
	-	kha-lɛː^{41ʔ}	-	2
	cak^{35} ka-lɛː^{41ʔ}	-	cak^{35} ka-lɛː^{41ʔ}	6

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
433. ลูกข่าง	mak^{35} kha:ŋ^{22}	-	-	1
	ma-kha:ŋ^{22}	ma-kha:ŋ^{22}	ma-kha:ŋ^{22}	7
	-	-	lu:k^{31} kha:ŋ^{22}	3

ตารางที่ 107 ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า มีคำศัพท์บางคำที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำศัพท์หลักเพียงคำเดียว เช่น คำที่ 201 “ตลาด” มีการใช้คำว่า /ka:t^{22}/ เท่านั้น และเป็นคำเดียวกันกับที่ปรากฏในรายการคำภาษาขืน กลางเมือง (Kang Muang Khuen) ในงานของราศี เพชรศุข (Petsuk, 1978) ซึ่งมีการใช้คำว่า /ka:t$^{23/45}$/ เช่นเดียวกัน

ส่วนตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาขืนรุ่นอายุเดียว เช่น คำที่ 433 “ลูกข่าง” ซึ่งในรายการคำภาษาขืน กลางเมือง (Petsuk, 1978) ใช้คำว่า /ma:k^{21} kha:ŋ^{21}/ (“หมากข่าง”) แต่ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาขืนที่ศึกษาในงานวิจัยนี้พบการใช้คำว่า /mak^{35} kha:ŋ^{22}/ เฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เท่านั้น ในที่นี้สันนิษฐานว่า คำดังกล่าวผ่านการแปรมาจากคำว่า /ma:k^{22} kha:ŋ^{22}/ นั่นคือ พยางค์หน้ามีการแปรของเสียงสระจากสระเสียงยาวเป็นสระเสียงสั้น และเสียงวรรณยุกต์แปรจากเสียงต่ำระดับ /22/ เป็นเสียงกลาง-ขึ้น /35/ นอกจากนี้ยังมีการแปรของพยางค์แรกเกิดขึ้นอีกขั้นหนึ่ง คือ การลดพยางค์ (syllable reduction) จาก /ma:k^{22}/ เป็น /ma-/ กลายเป็นคำว่า /ma-kha:ŋ^{22}/ ซึ่งปรากฏในการใช้ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ นอกจากคำศัพท์ทั้งสองคำดังกล่าวแล้ว ในภาษาขืนยังมีการใช้คำว่า /lu:k^{31} kha:ŋ^{22}/ ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานและพบเฉพาะในการใช้ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เท่านั้น (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการแปรทางศัพท์ในภาษาขืนในหัวข้อ 4.4.2)

4.4.2 รูปแบบของการใช้คำศัพท์และการแปรของคำศัพท์ในภาษาขืน

ผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในภาษาขืนในงานวิจัยนี้แยกออกเป็น 2 ตอนใหญ่ ๆ เช่นเดียวกับการศึกษาการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ได้แก่ การศึกษาวิจัยรูปแบบการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุและรูปแบบการแปรของคำศัพท์

ในการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ในที่นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาดูว่า ผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้คำศัพท์รูปแบบใดบ้าง เช่น มีการใช้คำศัพท์เดิมเท่านั้น มีการใช้คำยืมร่วมกับคำศัพท์เดิม มีการใช้เฉพาะคำศัพท์ใหม่ หรือมีการใช้คำอื่น ๆ หรือไม่ รวมทั้งศึกษาว่าการแปรของคำศัพท์มีรูปแบบใดบ้าง ผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาขืนของผู้พูด 3 รุ่นอายุ พบว่ามีการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ เช่นเดียวกับที่พบในภาษาคำเมืองและภาษาลื้อที่กล่าวมาในตอนต้น ได้แก่

- ใช้ “คำเดิม” เท่านั้น
- ใช้ “คำกลาย” หรือคำที่แปรมาจากคำศัพท์เดิม

- ใช้ “คำยืม” เท่านั้น โดยเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาคำเมือง
- ใช้ “คำใหม่” ที่เกิดจากการประสมบางส่วนของคำศัพท์เดิมในภาษาและบางส่วนของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ
- ใช้คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวมา เช่น คำที่สร้างขึ้นในรูปแบบของวลี หรือเป็นคำที่มีความหมายอื่นและไม่เกี่ยวข้องกับคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำ
- ใช้คำแต่ละประเภทดังกล่าวมาข้างต้นร่วมกัน เช่น ใช้ทั้งคำเดิมและคำกลาย ใช้ทั้งคำเดิมและคำยืม ใช้ทั้งคำกลายและคำยืม ใช้คำเดิมและคำอื่น ๆ หรือใช้ทั้งคำเดิม คำยืม คำกลาย และคำใหม่ เป็นต้น

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับรูปแบบการใช้คำศัพท์และรูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาขืน พบว่า ภาษาขืนมีรูปแบบการใช้คำศัพท์ และมีการแปรของคำศัพท์ทั้งคำศัพท์ที่อยู่ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 แยกกล่าวได้ดังนี้

4.4.2.1 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาขืน

4.4.2.1.1 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาขืน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 จำนวน 250 คำของผู้พูดภาษาขืนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองม่วง ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านพบว่า ผู้พูดภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ สรุปได้ 21 รูปแบบ จำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์แสดงไว้ในตารางที่ 108 และแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ แสดงไว้ในภาพที่ 79 ต่อไปนี้

ตารางที่ 108 จำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / รูปแบบการใช้คำศัพท์	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
1. คำเดิม	67	26.8	51	20.4	43	17.2	54	21.5
2. คำกลาย	20	8.0	21	8.4	13	5.2	18	7.2
3. คำยืม	2	0.8	9	3.6	14	5.6	8	3.3
4. คำใหม่	1	0.4	1	0.4	1	0.4	1	0.4
5. คำเดิม, คำกลาย	45	18.0	43	17.2	36	14.4	41	16.5
6. คำเดิม, คำยืม	38	15.2	41	16.4	52	20.8	44	17.5
7. คำเดิม, คำใหม่	3	1.2	1	0.4	2	0.8	2	0.8
8. คำกลาย, คำยืม	16	6.4	19	7.6	27	10.8	21	8.3

รูปแบบการใช้คำศัพท์ \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
9. คำกลาย, คำใหม่	2	0.8	0	0.0	1	0.4	1	0.4
10. คำยืม, คำใหม่	0	0.0	1	0.4	0	0.0	0	0.0
11. คำกลาย, คำอื่น ๆ	2	0.8	2	0.8	2	0.8	2	0.8
12. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม	20	8.0	20	8.0	27	10.8	22	8.9
13. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่	5	2.0	8	3.2	10	4.0	8	3.1
14. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่	7	2.8	6	2.4	1	0.4	5	1.9
15. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	1	0.4	3	1.2	4	1.6	3	1.1
16. คำกลาย, คำยืม, คำอื่น ๆ	0	0.0	3	1.2	3	1.2	2	0.8
17. คำเดิม, คำอื่น ๆ	10	4.0	7	2.8	4	1.6	7	2.8
18. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่น ๆ	2	0.8	5	2.0	2	0.8	3	1.2
19. คำเดิม, คำยืม, คำอื่น ๆ	6	2.4	6	2.4	6	2.4	6	2.4
20. คำเดิม, คำใหม่, คำอื่น ๆ	1	0.4	1	0.4	0	0.0	1	0.3
21. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	2	0.8	2	0.8	2	0.8	2	0.8
รวม	250	100	250	100	250	100	250	100

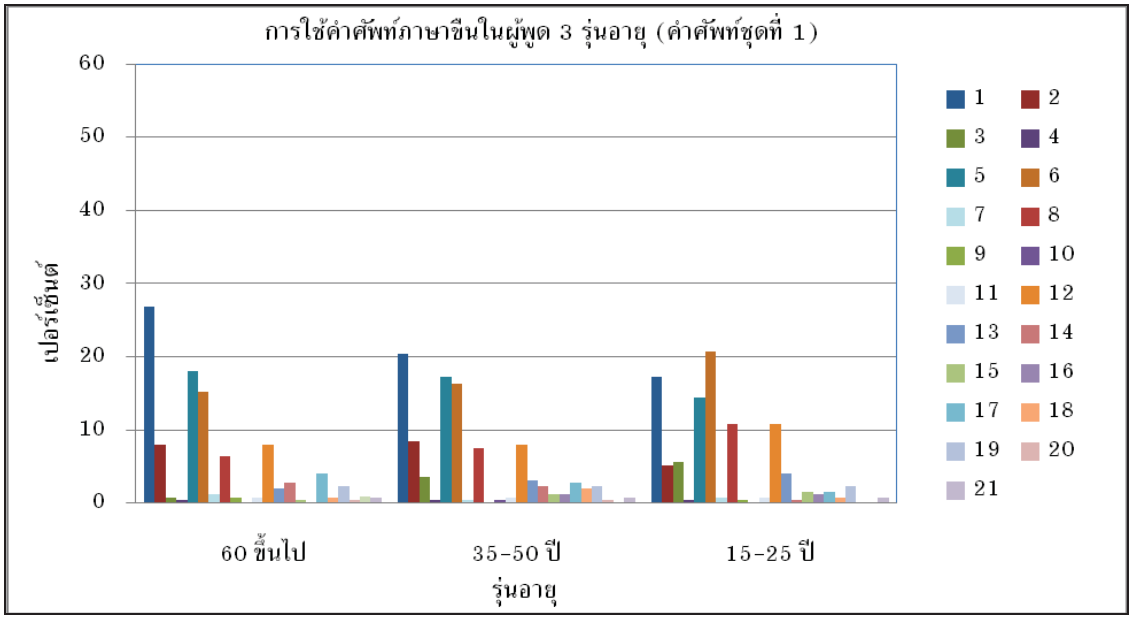

ภาพที่ 79 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุ

เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ ของผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุจะเห็นได้ว่า การใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) เป็นรูปแบบที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 มากที่สุด นั่นคือ จำนวนคำศัพท์ที่เฉลี่ยทั้ง 3 รุ่นอายุ 54 คำหรือคิดเป็น 21.5% รองลงมาคือการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) มีจำนวนคำศัพท์โดยเฉลี่ย 44 คำหรือคิดเป็น 17.5% และการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 5 (ใช้คำเดิมและคำกลาย) มีจำนวนคำศัพท์โดยเฉลี่ย 41 คำหรือ 16.5% ส่วนการใช้คำศัพท์รูปแบบอื่น ๆ ปรากฏเพียงเล็กน้อยเท่านั้นคือ โดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.1%-8.9%

จากการพิจารณาการใช้คำศัพท์ 3 รูปแบบที่ปรากฏมากกว่ารูปแบบอื่น ๆ ของผู้พูดภาษาขืนแต่ละรุ่นอายุจะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาขืนรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) มากที่สุด (26.8%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (20.4%) และรุ่นอายุที่ 3 (17.2%) ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาคำเมืองและภาษาลื้อที่พบว่า ผู้พูดภาษาคำเมืองและผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำศัพท์เดิมมากกว่ารุ่นอายุที่ 2 และ 3

ส่วนการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้ทั้งคำเดิมและคำยืม) นั้นพบมากที่สุดในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (20.8%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (16.4%) และรุ่นอายุที่ 1 (15.2%) ในขณะที่รุ่นอายุที่ใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 5 (ใช้คำเดิมและคำกลาย) พบมากที่สุดในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุ 1 (18%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (17.2%) และรุ่นอายุที่ 3 (14.4%) ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ระหว่างภาษาขืนกับภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ เป็นที่น่าสังเกตว่า โดยเฉลี่ยแล้วการใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมในภาษาขืนปรากฏน้อยกว่าการใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมในภาษาคำเมืองและภาษาลื้อประมาณ 2 เท่า กล่าวคือ ในภาษาลื้อมีการใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมโดยเฉลี่ย 41.2% ภาษาคำเมือง 37.6% และภาษาขืนพบเพียง 21.5% ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ภาษาขืนมีการแปรของคำศัพท์ที่อยู่ในรายการคำชุดที่ 1 มากกว่าภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ

4.4.2.1.2 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาขืน

เมื่อวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ที่มีคำศัพท์หลักจำนวน 550 คำในภาษาขืนจากผู้พูด 3 รุ่นอายุพบว่า มีการใช้คำศัพท์สรุปได้ 21 รูปแบบเช่นเดียวกับผลการวิเคราะห์รายการคำชุดที่ 1 และรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์ประเภทต่าง ๆ เช่น คำเดิม คำกลาย คำยืม คำใหม่หรือคำอื่น ๆ เหมือนกับในรายการคำชุดที่ 1

ตารางที่ 109 แสดงจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ และแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ แสดงไว้ในภาพที่ 80 ต่อไปนี้

ตารางที่ 109 จำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / รูปแบบการใช้คำศัพท์	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
1. คำเดิม	91	16.5	58	10.6	53	9.6	67	12.2
2. คำกลาย	24	4.4	22	4.0	15	2.7	20	3.7
3. คำยืม	33	6.0	46	8.4	69	12.6	49	8.9
4. คำใหม่	6	1.1	4	0.7	4	0.7	5	0.8
5. คำเดิม, คำกลาย	65	11.8	50	9.1	45	8.2	53	9.7
6. คำเดิม, คำยืม	90	16.4	99	18.0	127	23.1	105	19.2
7. คำเดิม, คำใหม่	12	2.2	4	0.7	3	0.5	6	1.2
8. คำกลาย, คำยืม	11	2.0	14	2.6	41	7.5	22	4.0
9. คำกลาย, คำใหม่	4	0.7	4	0.7	3	0.5	4	0.7
10. คำยืม, คำใหม่	10	1.8	16	2.9	15	2.7	14	2.5
11. คำกลาย, คำอื่น ๆ	6	1.1	9	1.6	4	0.7	6	1.2
12. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม	45	8.2	71	12.9	56	10.2	57	10.4
13. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่	20	3.6	23	4.2	17	3.1	20	3.6
14. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่	10	1.8	9	1.6	5	0.9	8	1.5
15. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	6	1.1	9	1.6	8	1.5	8	1.4
16. คำกลาย, คำยืม, คำอื่น ๆ	4	0.7	9	1.6	18	3.3	10	1.9
17. คำเดิม, คำอื่น ๆ	41	7.5	28	5.1	17	3.1	29	5.2
18. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่น ๆ	27	4.9	12	2.2	6	1.1	15	2.7
19. คำเดิม, คำยืม, คำอื่น ๆ	35	6.4	51	9.3	39	7.1	42	7.6
20. คำเดิม, คำใหม่, คำอื่น ๆ	2	0.4	2	0.4	0	0.0	1	0.2
21. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	8	1.4	10	1.8	5	0.9	8	1.4
รวม	550	100	550	100	550	100	550	100

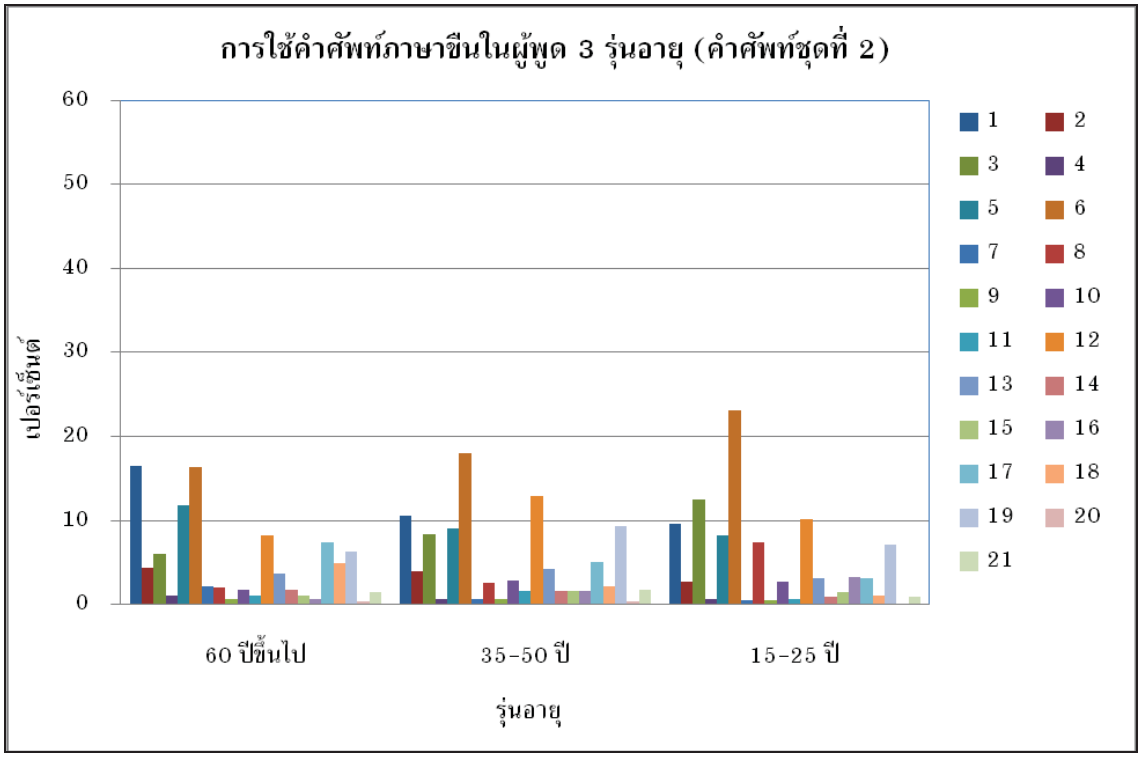

ภาพที่ 80 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุ

ตารางที่ 109 และภาพที่ 80 แสดงให้เห็นว่า โดยเฉลี่ยแล้ว ผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) มากที่สุดคือคิดเป็น 19.2% รองลงมาคือรูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) คิดเป็น 12.2% และรูปแบบที่ 12 (ใช้คำเดิม คำกลาย และคำยืม) คิดเป็น 10.4% ส่วนการใช้คำศัพท์รูปแบบอื่น ๆ นั้นปรากฏโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.2%-9.7% ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำที่ 2 ดังกล่าวแตกต่างจากผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ดังจะเห็นได้ว่า การใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 นั้นมีร้อยละโดยเฉลี่ยสูงกว่าการใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมในรายการคำชุดที่ 2 เกือบ 2 เท่า หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาขืนมีการแปรมากกว่าการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากคำศัพท์ที่อยู่ในรายการคำชุดที่ 2 เป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่ง หรือใช้ร่วมกันระหว่างภาษาไทถิ่นบางภาษา แต่แตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่จะมีการยืมคำศัพท์จากภาษาอื่น ๆ เข้ามาใช้ในภาษาขืน โดยเฉพาะคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานและภาษาคำเมืองซึ่งเป็นภาษาที่ผู้พูดภาษาขืนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยกลางคนและวัยรุ่นสามารถพูดได้คล่อง

เมื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาขืนแต่ละรุ่นอายุดังแสดงในตารางที่ 109 และภาพที่ 80 ข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) มากที่สุด (16.5%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (10.5%) และรุ่นอายุที่ 3 (9.6%) ตามลำดับ ส่วนผลการเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) นั้นสรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาขืนรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 มากที่สุด (23.1%)

รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (18%) และรุ่นอายุที่ 1 (16.4%) ส่วนการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 12 (ใช้คำเดิม คำกลาย และคำยืม) นั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (12.9%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 3 (10.2%) และรุ่นอายุที่ 1 (8.2%) ตามลำดับ จากผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาขืนรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำยืมร่วมกับคำศัพท์เดิมมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 ประมาณ 1-2 เท่า และผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 มีการใช้คำศัพท์เดิม ร่วมกับคำกลาย และคำยืมมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียง 4.7% และมากกว่ารุ่นอายุที่ 3 เพียง 2.7% เท่านั้น

4.4.2.2 การแปรของคำศัพท์ในภาษาขืน

จากการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 จำนวน 250 คำ และคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 จำนวน 550 คำที่เก็บข้อมูลจากผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุ สามารถสรุปได้ว่า การแปรของคำศัพท์ในภาษาขืนสามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ การแปรที่เกิดจากปัจจัยภายใน และการแปรที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาขืนที่จำแนกตามปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก สรุปโดยภาพรวมได้เช่นเดียวกับที่ปรากฏในภาษาลื้อ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน มีตัวอย่างรูปแบบการแปรดังนี้

- การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)
- การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)
- การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)
- การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)
- การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)

กลุ่มที่ 2 การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา) มีตัวอย่างรูปแบบการแปรดังนี้

- การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)
- การแปรของเสียงสระ (vowel variation)
- การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)
- การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)
- คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)
- คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)
- การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)
- การแปรทางความหมาย (semantic variation)

ตัวอย่างคำศัพท์ภาษาขืนในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ แสดงในตารางที่ 110 ต่อไปนี้[117]

---

[117] ปรากฏการณ์การใช้คำศัพท์ที่พบในภาษาขืนมีลักษณะคล้ายกับที่พบในภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ กล่าวคือ มีหลายกรณีที่ผู้พูดใช้ทั้งคำศัพท์เดิมและคำที่มีการแปรเกิดขึ้น แต่ตัวอย่างที่นำมาแสดงในตารางที่ 110 เป็นตัวอย่างเฉพาะคำที่มีการแปรเท่านั้น กรณีที่มีคำศัพท์ใดปรากฏในภาษาขืนที่เคยมีผู้ศึกษาหรือรวบรวมไว้ แต่ไม่ปรากฏใน

ตารางที่ 110 ตัวอย่างคำศัพท์ภาษาขืนในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม[118]	คำที่มีการแปร
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	“ดัง (พูด~)” /hɛːŋ^{35}/ (ขืน กลางเมือง (Petsuk, 1978): /hɛːŋ$^{23/45}$/)	/hɛŋ^{35}/ (ɛː → ɛ)
		“ขนุน” /maːk^{33} nun^{23}/ (ขืน กลางเมือง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994): /maak^{12} nun^{35}/)	/mak^{35} nun^{23}/ (aː → a) ข้อสังเกต: นอกจากจะมีการสั้นลงของเสียงสระแล้ว ยังมีการแปรของวรรณยุกต์จากเสียงสระกลางระดับ /33/ เป็นเสียงกลาง-ขึ้น /35/
	การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	“กล้วยหักมุก” /koːy^{44ʔ} sum^{44ʔ}/	/koːy^{44ʔ} som^{44ʔ}/ (u → o)
		“หลีก” /win^{41ʔ}/ (ขืน กลางเมือง (Petsuk, 1978): /wɛn$^{51/51ʔ}$/)	/wen^{41ʔ}/ (i → e)
	การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	“ข้น” /khun^{44ʔ}/	/khun^{33}/ (44ʔ → 33)
		“ที่ไหน” /tiː^{31} nay^{23}/ (ขืน กลางเมือง (Petsuk, 1978): /naj^{15}/)	/tiː^{31} nɛː^{22}/ (23 → 22) ข้อสังเกต: นอกจากจะมีการแปร

ข้อมูลภาษาขืนในงานวิจัยนี้ หรือมีคำศัพท์บางคำที่ผู้พูดภาษาขืนในงานวิจัยนี้ใช้แตกต่างจากคำที่ปรากฏในงานที่เคยมีผู้ศึกษาหรือรวบรวมไว้ ในตารางที่ 110 จะแสดงตัวอย่างบางคำที่นำมาจากงานที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ด้วย

[118] การสันนิษฐานว่าคำศัพท์ใดเป็นคำศัพท์เดิมในภาษาขืน งานวิจัยนี้ใช้วิธีเดียวกันกับการสันนิษฐานคำศัพท์เดิมในภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ นั่นคือ การพิจารณาคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 หรือเป็นคำที่ใช้โดยผู้พูดส่วนใหญ่ที่เป็นผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้ ในกรณีที่ตรวจสอบแล้วพบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 หรือคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดส่วนใหญ่เป็นคำที่เกิดการแปรแล้วโดยสิ้นเชิง ผู้วิจัยจะใช้วิธีเปรียบเทียบคำศัพท์ต่าง ๆ ที่พบในงานวิจัยนี้กับคำศัพท์ที่ปรากฏในเอกสารหรือรายการคำที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ ได้แก่ ภาษาขืน กลางเมือง (Kang Muang Khuen) ในวิทยานิพนธ์ของราศี เพชรศุข (Petsuk, 1978) ภาษาขืน กลางเมือง (Klang Muong Khuen) และภาษาขืน บ้านเวียง (Baan Veng Khuen) ในรายการคำของวิลเลี่ยม เจ. เก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak 1996) อย่างไรก็ตาม มีกรณีที่ในงานอื่น ๆ ไม่ได้บรรจุคำศัพท์บางคำไว้ด้วย ดังนั้นตัวอย่างคำศัพท์ที่นำมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยนี้จึงเป็นคำศัพท์เท่าที่ผู้วิจัยสามารถสืบค้นได้เท่านั้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังตั้งข้อสังเกตได้ว่า มีหลายกรณีที่มีคำศัพท์ปรากฏในรายการคำที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ แต่ไม่ปรากฏในภาษาขืนที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ และได้สันนิษฐานว่า ความแตกต่างกันดังกล่าว อาจเป็นความแตกต่างระหว่างภาษาขืนถิ่นต่าง ๆ ที่พูดต่างบริเวณกัน หรืออาจเป็นความแตกต่างที่เกิดจากการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏในงานวิจัยนี้หรือแม้แต่ที่ปรากฏในงานที่เคยมีผู้รวบรวมไว้

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม[118]	คำที่มีการแปร
			ของเสียงวรรณยุกต์แล้วคำว่า /tiː^{31} nay^{23}/ ยังมีการแปรของเสียงสระในพยางค์ที่ 2 จากเสียงสระ /ay/ เป็นเสียงสระ /ɛː/ ด้วย
	การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)	“ไกว” /kway^{23}/ (ขืน กลางเมือง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994): /kway^{35}/)	/koːy^{23}/ (kw- → k-)
		“รังแก” /khwiː^{35}/	/khuy^{35}/ (khw- → kh-)
	การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	“ขนม” /khaw^{44ʔ} num^{23}/	/kha-num^{23}/
		“ซี่โครง” /duːk^{33} khiː^{44ʔ} khaːŋ^{44ʔ}/ (ขืน กลางเมือง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994): /luuk^{12} khii^{33ʔ} khaaŋ^{33ʔ}/)	/duːk^{33} khaːŋ^{44ʔ}/
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	“กระชาย” /ka-saːy^{35}/	/ka-chaːy^{35}/
		“เดือนที่หนึ่ง” /dəːn^{35} ceːŋ^{35}/ (ขืน กลางเมือง (Petsuk, 1978): /ceŋ^{15}/)	/dəːn^{35} keːŋ^{23}/ (c- → k-)
	การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	“กระบวย” /nam^{41ʔ} boːy^{35}/ (ขืน กลางเมือง (Petsuk, 1978): /woj$^{23/45}$/, /boj$^{23/45}$/)	/nam^{41ʔ} buəy^{35}/ (oː → uə)
		“กล้วยไม้” /dɔːk^{33} ʔəːŋ^{44ʔ}/	/dɔːk^{33} ʔɨəŋ^{44ʔ}/ (əː → ɨə)
	การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	“ครีบ” /ca-khiː^{35}/	/ca-khiː^{31}/ (35 → 31)
		“ชี้น” /cɨːn^{41ʔ}/	/cɨːn^{44ʔ}/, /cɨːn^{31}/ ($41^{ʔ}$ → $44^{ʔ}$, 31)
	การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	“กระเดือก” /khɔː^{35} hɔːy^{23}/ (ขืน กลางเมือง (Petsuk, 1978): /khɔː$^{23/45}$ hɔːj^{15}/, ขืน กลางเมือง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994): /khɔɔ^{44} hɔy^{35}/)	/khɔː^{35} hɔːy^{23}/, /khɔː^{35} hɔy^{23}/ (ขืน) /ka-dɨək^{33}/ (ไทยมาตรฐาน) /ka-dəːk^{33}/ (ไทยมาตรฐาน แต่มีการปรับเสียงสระในพยางค์ที่ 2 ตามระบบเสียงสระในภาษาขืน)

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม[118]	คำที่มีการแปร
		“คุย” /ʔuː^{44ʔ}/ (ขืน กลางเมือง (Petsuk, 1978): /ʔu^{32ʔ}/, /ʔup^{21}/, /ʔup^{21} ʔu^{32ʔ}/)	/ʔuː^{44ʔ}/ (ขืน) /khuy^{35}/ (ไทยมาตรฐาน)
	คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	“กัด” /khop^{35}/ (ขืน กลางเมือง (Petsuk, 1978): /khɔp$^{23/45}$/; ขืน กลางเมือง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994): /khɔp^{44}/)	/kat^{35}/
		“เข็น” /yuː^{41ʔ}/ (ขืน กลางเมือง (Petsuk, 1978): /ju$^{51/51ʔ}$/)	/khen^{23}/
	คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	“ตกปลา” /bet^{35}/, /tok^{35} bet^{35}/ (ขืน กลางเมือง (Petsuk, 1978): /bɛt$^{23/45}$/, /wɛt$^{23/45}$/; ขืน กลางเมือง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994): /bɛt^{44} paa^{35}/, ขืน บ้านเวียง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994): /tok^{44} bɛt^{44}/, /tɔk^{44} pɛt^{44}/)	/cɔm^{22} bet^{35}/
		“แคบ” /cɔːm^{41ʔ}/ (ขืน กลางเมือง (Petsuk, 1978): /cɔːm$^{51/51ʔ}$/)	/kiːt^{22}/
	การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	“ไข่ขาว” /kəːm^{44ʔ}/ (ขืน กลางเมือง (Petsuk, 1978): /kəm^{32ʔ}/)	/kəːm^{44ʔ} khay^{22}/, /khay^{22} kəːm^{44ʔ}/ (ขืน: /kəːm^{44ʔ}/ + ไทยมาตรฐาน: /khay^{21}/ ในคำว่า /khay^{21} khaːw^{24}/ หรือ ไทยมาตรฐาน: /khay^{21}/ ในคำว่า /khay^{21} khaːw^{24}/ + ขืน: /kəːm^{44ʔ}/)
		“ครัว (~ไฟ)” /həːn^{35} phay^{35}/, /həːn^{35} fay^{35}/ (ขืน กลางเมือง (Petsuk, 1978): /həŋ$^{23/45}$ phaj$^{23/45}$/, /həŋ$^{23/45}$ faj$^{23/45}$/)	/khoː^{35} phay^{35}/, /khoː^{35} fay^{35}/ (ไทยมาตรฐาน: /khruə^{33}/ + ขืน: /phay^{35}/ หรือ /fay^{35}/ ใน /khoː^{35} phay^{35}/, /khoː^{35} fay^{35}/ หมายเหตุ: มีการปรับเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ใน

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม[118]	คำที่มีการแปร
			คำว่า khruə^{33} เป็น khoː^{35} ตามระบบเสียงของภาษาขืน)
	การแปรทางความหมาย (semantic variation)	“โซ่” /cəːk^{31} lek^{35}/ (ขืน กลางเมือง (Petsuk, 1978): /cək^{21} lɛk$^{23/45}$/)	/cəːk^{31} lek^{35}/ (ความหมายเดิม: โซ่ ความหมายปัจจุบัน: โซ่ขนาดใหญ่) หมายเหตุ: มีคำยืมภาษาไทยมาตรฐานคือ /soː^{44ʔ}/ ใช้ในความหมายว่า “โซ่ขนาดเล็ก” เช่น โซ่รถ
		“เพื่อน” /sew^{22}/ (ขืน กลางเมือง (Petsuk, 1978): /sew^{21}/, /kɔː$^{51/51ʔ}$ sew^{21}/, /pɔː^{21} sew^{21}/, /pɔː^{21} kɔː$^{51/51ʔ}$/)	/sew^{22}/ (ความหมายเดิม: เพื่อน ความหมายปัจจุบัน: เพื่อนสนิทอายุเท่ากัน) หมายเหตุ: มีคำยืมภาษาไทยมาตรฐานคือ /pəːn^{31}/ ใช้ในความหมายว่า “เพื่อนอายุไม่เท่ากัน รู้จักและสนิทกัน” ข้อสังเกต: คำยืมภาษาไทยมาตรฐานมีการปรับเสียงพยัญชนะต้นและเสียงสระจากคำว่า /phɬən^{42ʔ}/ เป็นคำว่า /pəːn^{31}/ ตามระบบเสียงพยัญชนะและสระในภาษาขืน

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาขืนแยกกล่าวในหัวข้อ 4.4.2.2.1 และ 4.4.2.2.2 ต่อไปนี้

4.4.2.2.1 การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาขืน

ผลการศึกษาวิจัยการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาขืนที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุพบว่า มีรูปแบบการแปรรวม 12 รูปแบบเช่นเดียวกับในภาษาคำเมือง โดยแยกเป็นการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน 4 รูปแบบ ได้แก่ การสั้นลงของเสียงสระ การทำให้สระมีรูปอ่อนลง การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น และการละหรือการลดพยางค์ (ไม่พบการออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น) ส่วนการแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษามี 8 รูปแบบ ได้แก่ การแปรของเสียงพยัญชนะ การแปรของเสียงสระ การแปรของเสียงวรรณยุกต์ การปนกันของ

คำศัพท์ คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คำยืมภาษาคำเมือง การสร้างคำศัพท์ใหม่ และการแปรทางความหมาย

จากการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ภาษาขืนในรายการคำชุดที่ 1 ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการแปรของคำศัพท์เช่นเดียวกับกรณีที่พบในภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ กล่าวคือ มีคำศัพท์จำนวนมากในภาษาขืนที่ไม่ได้มีการแปรเพียงรูปแบบเดียว เช่น มีกรณีที่คำศัพท์ 1 คำมีการแปรทั้งการสั้นลงของเสียงสระ และการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น เป็นต้น

ตารางที่ 111 ต่อไปนี้แสดงจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ที่มีการแปรแต่ละรูปแบบ และภาพที่ 81 แสดงแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ นอกจากนี้ในตารางที่ 111 ผู้วิจัยได้นำจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ที่เป็นคำศัพท์เดิมและคำอื่น ๆ มาแสดงไว้ด้วย เพื่อให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาขืนแต่ละรุ่นอายุยังใช้คำศัพท์เดิมอยู่มากน้อยต่างกันเพียงใด และมีการใช้คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำที่มีการแปรแต่ละรูปแบบหรือไม่เพียงใด

ตารางที่ 111 ค่าเฉลี่ยของจำนวนและร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาขืนที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ / รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	0. คำศัพท์เดิม (old words)	171	68.4	161	64.4	143	57.2	158	63.3
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	1. การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	**2**	0.8	**2**	0.8	**3**	1.2	2	0.9
	2. การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	19	7.6	22	8.8	20	8.0	20	8.1
	3. การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	0	0.0	0	0.0	1	0.4	0	0.1
	4. การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	23	9.2	20	8.0	18	7.2	20	8.1

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ / รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	5. การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	22	8.8	20	8.0	24	9.6	22	8.8
	6. การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	42	16.8	42	16.8	27	10.8	37	14.8
	7. การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	3	1.2	3	1.2	3	1.2	3	1.2
	8. การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	20	8.0	33	13.2	38	15.2	30	12.1
	9. คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	33	13.2	57	22.8	75	30.0	55	22.0
	10. คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	3	1.2	3	1.2	4	1.6	3	1.3
	11. การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	17	6.8	14	5.6	12	4.8	14	5.7
	12. การแปรทางความหมาย (semantic variation)	6	2.4	6	2.4	6	2.4	6	2.4
	13. อื่น ๆ (คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะบุคคล) (individual use)	8	3.2	12	4.8	8	3.2	9	3.7

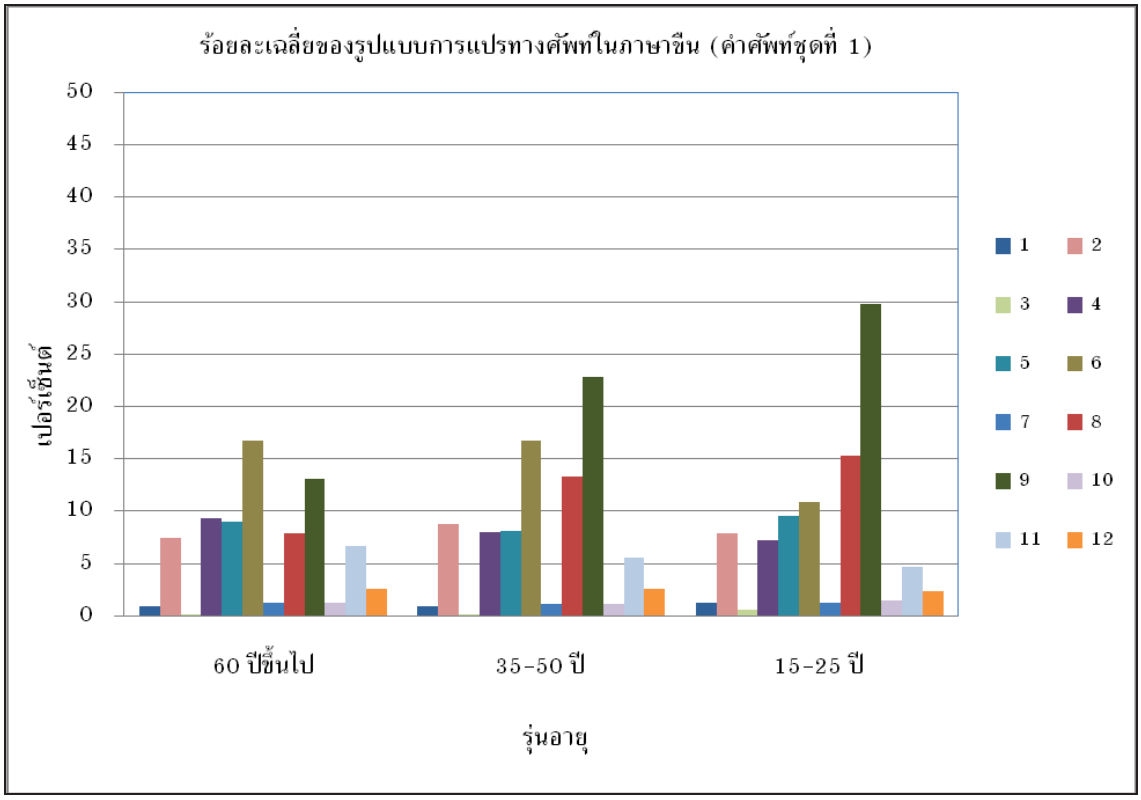

ภาพที่ 81 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาขืนที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ตารางที่ 111 แสดงให้เห็นว่า ในรายการคำชุดที่ 1 ผู้พูดภาษาขืนใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมหรือคำที่ไม่มีการแปรรูปแบบใด ๆ โดยเฉลี่ย 158 คำหรือคิดเป็น 63.3% และรุ่นอายุที่ใช้คำศัพท์เดิมมากที่สุด ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 (68.4%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (64.4%) และรุ่นอายุที่ 3 (57.2%)

ผลการวิเคราะห์รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ กล่าวคือ การแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 9 ในที่นี้ได้แก่ การใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานนั้น มีค่าร้อยละโดยเฉลี่ยสรุปจากการใช้ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุสูงที่สุด คือ 22.0% เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานระหว่างผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุพบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานมากที่สุด (30.0%) รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (22.8%) และรุ่นอายุที่ 1 (13.2%)

การแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 6 ซึ่งได้แก่ การแปรของเสียงสระเป็นรูปแบบการแปรที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาขืนเป็นอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 9 ข้างต้น โดยเฉลี่ยแล้วพบการแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 6 ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุคิดเป็น 14.8% และพบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ใช้การแปรรูปแบบนี้โดยเฉลี่ยเท่ากันคือ 16.8% ส่วนผู้พูดอายุรุ่นที่ 3 ใช้คำศัพท์ที่มีการแปรรูปแบบดังกล่าวโดยเฉลี่ย 10.8%

ส่วนการแปรในอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 6 ได้แก่ การแปรรูปแบบที่ 8 คือ การปนกันของคำศัพท์ ซึ่งในที่นี้หมายถึงการใช้ทั้งคำศัพท์เดิมและคำยืมร่วมกัน การแปรรูปแบบดังกล่าวพบในรายการคำชุดที่ 1 โดยเฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุคิดเป็น 12.1% และพบในการใช้ของผู้พูดรุ่นอายุที่

3 มากที่สุด (15.2%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (13.2%) และรุ่นอายุที่ 1 (8.0%) ส่วนการแปรรูปแบบอื่น ๆ ที่พบในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 ที่พูดโดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุนั้น มีร้อยละโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.1%–8.8% เท่านั้น

4.4.2.2.2 การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาขืน

จากการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาขืนของผู้พูด 3 รุ่นอายุ พบว่า มีรูปแบบการแปรรวม 13 รูปแบบ โดยแยกเป็นการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน 5 รูปแบบ แตกต่างจากผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 คือ ในรายการคำชุดที่ 2 นี้มีการออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้นเป็นรูปแบบการแปรของคำศัพท์เพิ่มขึ้นมาอีกรูปแบบหนึ่ง ส่วนการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษานั้นมี 8 รูปแบบเช่นเดียวกับที่ปรากฏในผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1

นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตเช่นเดียวกับการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 นั่นคือ มีคำศัพท์จำนวนมากที่มีการแปรมากกว่า 1 รูปแบบ เช่น คำศัพท์ 1 คำ อาจมีการแปรทั้งการสั้นลงของเสียงสระ และการแปรของวรรณยุกต์ เป็นต้น

ตารางที่ 112 ต่อไปนี้แสดงจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาขืนที่มีการแปรแต่ละรูปแบบ ในที่นี้ได้แสดงจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ที่เป็นคำศัพท์เดิมและคำอื่น ๆ ไว้ด้วย ส่วนแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์รายการคำชุดที่ 2 นั้นแสดงไว้ในภาพที่ 82

ตารางที่ 112 ค่าเฉลี่ยของจำนวนและร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาขืนที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ / รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35–50 ปี		15–25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	0. คำศัพท์เดิม (old words)	353	64.2	318	57.8	281	51.1	317	57.7
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	1. การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	12	2.2	17	3.1	19	3.5	16	2.9
	2. การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	33	6.0	37	6.7	31	5.6	34	6.1
	3. การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	2	0.4	5	0.9	5	0.9	4	0.7

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ / รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	4. การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)	1	0.2	2	0.4	3	0.5	2	0.4
	5. การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	49	8.9	51	9.3	53	9.6	51	9.3
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	6. การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	40	7.3	51	9.3	62	11.3	51	9.3
	7. การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	58	10.5	58	10.5	37	6.7	51	9.3
	8. การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	16	2.9	22	4.0	27	4.9	22	3.9
	9. การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	90	16.4	112	20.4	122	22.2	108	19.6
	10. คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	135	24.5	187	34.0	230	41.8	184	33.4
	11. คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	61	11.1	64	11.6	59	10.7	61	11.2
	12. การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	63	11.5	60	10.9	36	6.5	53	9.6
	13. การแปรทางความหมาย (semantic variation)	17	3.1	18	3.3	27	4.9	21	3.8
	14. อื่น ๆ (คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะบุคคล) (individual use)	72	13.1	74	13.5	56	10.2	67	12.3

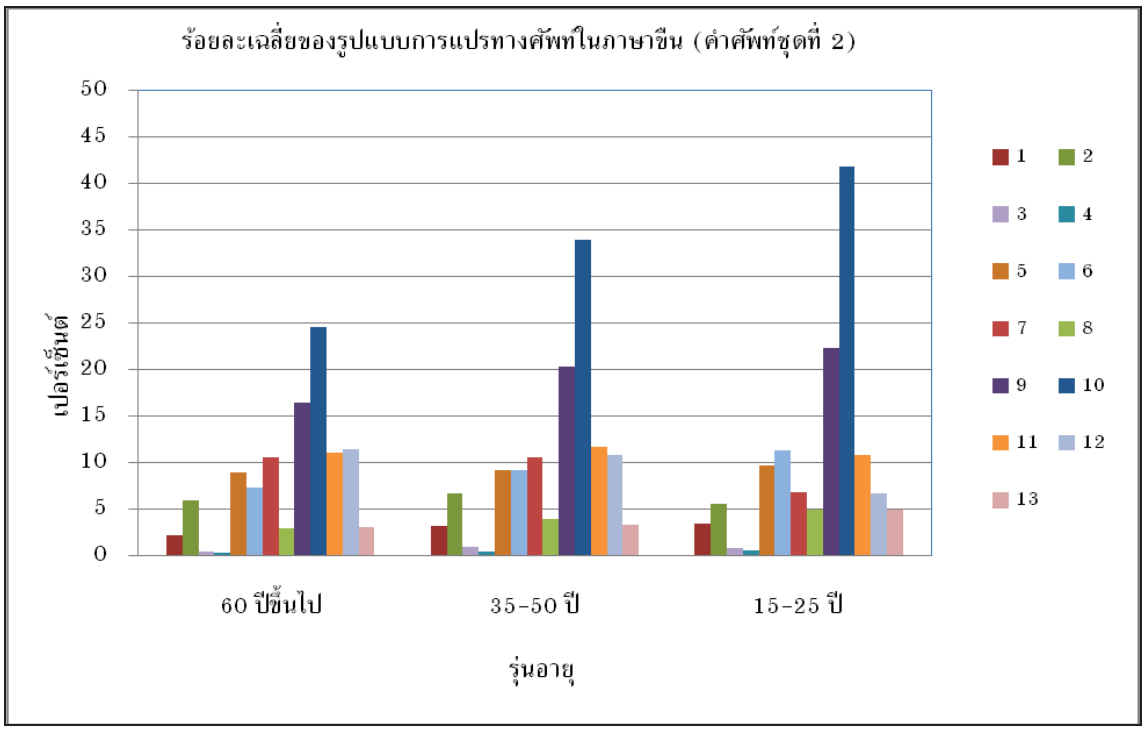

ภาพที่ 82 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาขืนที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

เมื่อพิจารณารูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาขืน จะเห็นได้ว่า การใช้คำศัพท์เดิมหรือคำศัพท์ที่ไม่มีการแปรรูปใด ๆ มีร้อยละโดยเฉลี่ยจากการใช้คำของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ คิดเป็น 57.7% ซึ่งต่ำกว่าร้อยละโดยเฉลี่ยของการใช้คำศัพท์เดิมในรายการคำชุดที่ 1 คิดเป็น 5.6% ผู้พูดภาษาขืนรุ่นอายุที่ 1 มีร้อยละของการใช้คำศัพท์เดิมสูงที่สุด (64.2%) รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (57.8%) ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นใช้คำศัพท์เดิมน้อยที่สุด (51.1%) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์เดิมในรายการคำชุดที่ 2 ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์รายการคำชุดที่ 1 ดังกล่าวในข้างต้น

เมื่อเปรียบเทียบรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏมากที่สุด 3 ลำดับแรกในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า รูปแบบการแปรที่ปรากฏมากที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ 10 (คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน) ซึ่งมีค่าร้อยละโดยเฉลี่ยจากการใช้ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ คือ 33.4% เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานระหว่างผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุ จะเห็นได้ว่า รุ่นอายุที่ 3 ใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานคิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยมากที่สุด (41.8%) รองลงมาคือผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (34.0%) และรุ่นอายุที่ 1 (24.5%) ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 กับที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า คำยืมภาษาไทยมาตรฐานปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 โดยเฉลี่ยจากผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุมากกว่าที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 คิดเป็น 11.4%

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ที่มีร้อยละสูงรองจากการยืมคำภาษาไทยมาตรฐาน ได้แก่ รูปแบบที่ 9 นั่นคือ การปนกันของคำศัพท์หรือการที่ผู้พูดภาษาขืนใช้ทั้งคำศัพท์เดิมและคำยืมร่วมกัน รูปแบบการแปรดังกล่าวปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 โดยเฉลี่ยคิดเป็น 19.6%

ผู้พูดภาษาขืนรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำศัพท์เดิมควบคู่ไปกับคำยืมมากที่สุดโดยเฉลี่ยคิดเป็น 22.2% รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (20.4%) และรุ่นอายุที่ 1 (16.4%)

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการที่ 2 ที่พบเป็นอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 9 คือ การแปรรูปแบบที่ 11 ซึ่งได้แก่การใช้คำยืมภาษาคำเมือง พบโดยเฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ 11.2% เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำยืมภาษาคำเมืองของผู้พูดภาษาขืนแต่ละรุ่นอายุ พบว่า ผลการเปรียบเทียบแตกต่างจากภาษาลื้อที่พบว่า ผู้พูดภาษาลื้อรุ่นที่ 3 มีการใช้คำยืมภาษาคำเมืองมากที่สุด รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 1 แต่ในภาษาขืนมีปรากฏการณ์การแปรของคำศัพท์แตกต่างออกไปคือ ผู้พูดภาษาขืนรุ่นอายุที่ 2 มีการใช้คำยืมภาษาคำเมืองมากที่สุดโดยเฉลี่ยคิดเป็น 11.6% ใกล้เคียงกับการใช้ของรุ่นอายุที่ 1 (11.1%) และรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำยืมภาษาคำเมืองน้อยที่สุดคือคิดเป็น 10.7% ซึ่งนับว่าไม่แตกต่างจากรุ่นอายุที่ 2 และ 1 เท่าใดนัก เมื่อพิจารณาการแปรรูปแบบอื่น ๆ ในรายการคำชุดที่ 2 นั้นพบว่า การแปรรูปแบบอื่น ๆ ปรากฏโดยเฉลี่ยระหว่าง 0.4%–9.6%

4.5 การแปรทางศัพท์ในภาษาพวน

ในงานวิจัยนี้เก็บข้อมูลภาษาพวนที่พูดในหมู่บ้านฝายมูล ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านหนองม่วงจุดเก็บข้อมูลภาษาขืนประมาณ 9 กิโลเมตร ห่างจากหมู่บ้านท่าค้ำสอง จุดเก็บข้อมูลภาษาคำเมืองประมาณ 5 กิโลเมตร และห่างจากหมู่บ้านหนองบัว จุดเก็บข้อมูลภาษาลื้อประมาณ 10 กิโลเมตร ข้อมูลคำศัพท์ภาษาพวนในงานวิจัยนี้เก็บข้อมูลจากผู้พูด 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป รุ่นอายุที่ 2 อายุ 35–50 ปี และรุ่นอายุที่ 3 อายุ 15–25 ปี โดยใช้วิธีเดียวกันกับการเก็บข้อมูลคำศัพท์ภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลคำศัพท์ประกอบด้วยรายการคำจำนวน 2 ชุด ชุดที่ 1 มีคำศัพท์จำนวน 250 คำ และชุดที่ 2 มีคำศัพท์จำนวน 550 คำ

ผลการวิเคราะห์คำศัพท์ในภาษาพวนพบว่า มีการแปรของคำศัพท์ปรากฏในข้อมูลที่ได้จากผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุ และลักษณะการแปรคล้ายคลึงกับการแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขืนที่กล่าวมาแล้ว ในที่นี้จะนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์และการแปรของคำศัพท์ในภาษาพวน โดยแยกกล่าวตามผลการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลทั้ง 2 ชุดดังนี้

4.5.1 การใช้คำศัพท์ในภาษาพวน

ผลการศึกษาวิจัยการใช้คำศัพท์ในภาษาพวนของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยใช้รายการคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 พบว่า ผู้พูดภาษาพวนมีการใช้คำศัพท์แบ่งได้ 7 ลักษณะเช่นเดียวกับที่พบในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขืน ดังนี้

1) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 1
2) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 2
3) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 3
4) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 1 และ 2
5) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 2 และ 3

6) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 1 และ 3

7) คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุ

การใช้คำศัพท์ในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 มีรายละเอียดดังนี้

4.5.1.1 การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาพวน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ พบว่า นอกจากคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำจำนวน 250 คำแล้ว ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้คำอื่น ๆ อีกจำนวน 725 คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก เมื่อรวมคำศัพท์หลักและคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักแล้ว ทำให้ข้อมูลในรายการคำชุดที่ 1 ที่ได้จากเก็บข้อมูลผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุจำนวน 15 คน (รุ่นอายุละ 3 คน) มีคำศัพท์รวมทั้งสิ้น 975 คำ (คำศัพท์หลัก 250 คำ + คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 725 คำ)

จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ใน 7 ลักษณะในภาษาพวนดังกล่าวในหัวข้อ 4.5.1 แสดงไว้ในตารางที่ 113 และแผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงไว้ในภาพที่ 83

ตารางที่ 113 จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 1)

รุ่นอายุ / จำนวนและร้อยละ	ลักษณะการใช้คำศัพท์ภาษาพวนในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดแต่ละรุ่นอายุ							รวม
	1 (รุ่นอายุที่ 1)	2 (รุ่นอายุที่ 2)	3 (รุ่นอายุที่ 3)	4 (รุ่นอายุที่ 1 และ 2)	5 (รุ่นอายุที่ 2 และ 3)	6 (รุ่นอายุที่ 1 และ 3)	7 (ทั้ง 3 รุ่นอายุ)	
จำนวนคำศัพท์	153	94	220	102	78	25	303	975
ร้อยละ	15.7	9.6	22.6	10.5	8.0	2.6	31.0	100

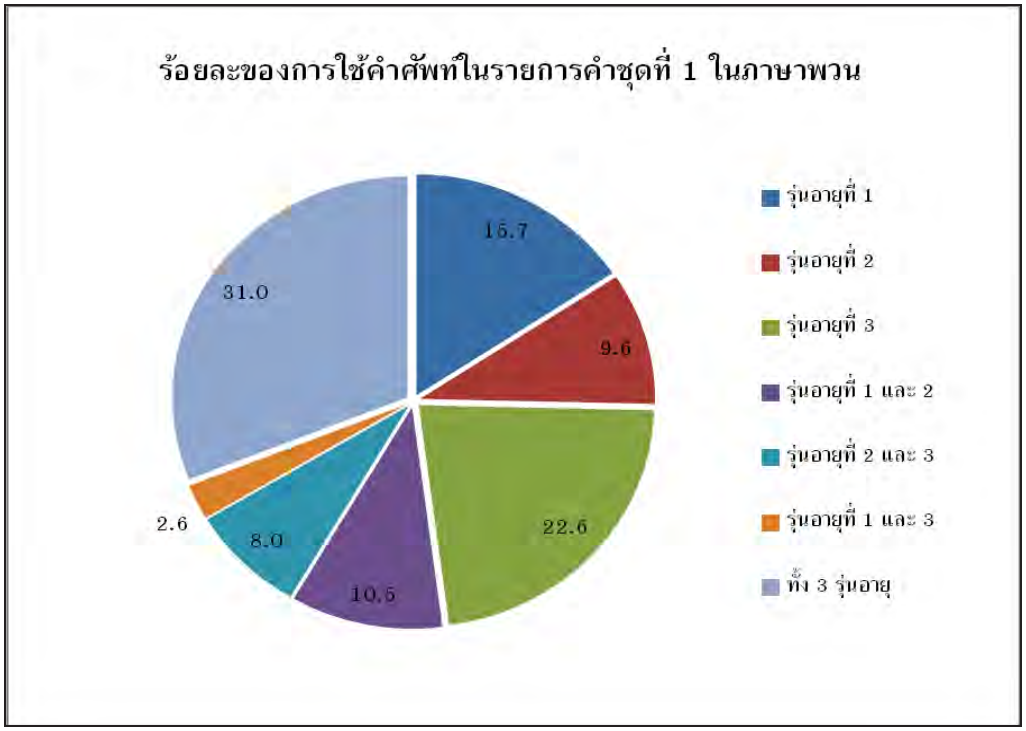

ภาพที่ 83 แผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 1)

ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาพวนดังแสดงในตารางที่ 113 และภาพที่ 83 พบว่า การใช้คำศัพท์ภาษาพวนในรายการคำชุดที่ 1 ที่มีจำนวนคำทั้งคำศัพท์หลักและคำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักรวม 975 คำนั้น คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีจำนวนมากที่สุด คือ 303 คำ หรือคิดเป็น 31.0% ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขืนที่พบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีจำนวนมากที่สุด

เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์แต่ละรุ่นอายุของผู้พูดภาษาพวน พบว่า คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 3 มีมากที่สุดคือ 220 คำ หรือคิดเป็น 22.6% รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 1 ซึ่งพบ 153 คำหรือ 15.7% และคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 2 นั้นพบน้อยที่สุดคือ 94 คำหรือ 9.6% ซึ่งน้อยกว่าคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 3 และรุ่นอายุที่ 1 ประมาณ 2 เท่า ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาคำเมืองที่พบว่า จำนวนคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มีมากที่สุด รองลงมาคือจำนวนคำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ตามลำดับ แต่ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวแตกต่างจากผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในภาษาลื้อและภาษาขืนซึ่งพบว่า จำนวนคำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 3 มีมากที่สุดเช่นเดียวกัน แต่คำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 2 นั้นมีมากกว่าคำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 1

เมื่อพิจารณาจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูด 2 รุ่นอายุจะเห็นได้ว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 มีมากที่สุด (10.5%) รองลงมาคือ คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 (8%) และคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 3 มีจำนวนน้อยที่สุด (2.6%) ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในผู้พูด 2 รุ่นอายุดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และ

ภาษาขืนในแง่ที่ว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 3 นั้นมีน้อยที่สุด แต่มีผลการวิเคราะห์ส่วนที่ไม่สอดคล้องกันที่ว่า ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขืนนั้นมีคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 มีมากที่สุด หรือมากกว่าคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 ซึ่งตรงกันข้ามกับผลการวิเคราะห์ในภาษาพวนที่พบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 นั้นมีมากกว่าคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3

ตารางที่ 114 ต่อไปนี้แสดงตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ที่ผู้พูดภาษาพวนใช้ใน 7 ลักษณะ (ดูตารางที่ 113) กรณีที่มีการใช้คำศัพท์อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก ผู้วิจัยจะแสดงตัวอย่างโดยนำคำศัพท์หลักแสดงไว้เป็นอันดับแรก และคำศัพท์อื่น ๆ อยู่ในลำดับถัดไป

ตารางที่ 114 ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ที่ผู้พูดภาษาพวนใช้ใน 7 ลักษณะ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
10. กระได	khan^{35} day^{35}	-	-	1
	khan^{33ʔ} day^{35}	khan^{33ʔ} day^{35}	khan^{33ʔ} day^{35}	7
	-	kha-day^{35}	kha-day^{35}	5
	-	ban^{35} day^{35}	ban^{35} day^{35}	5
13. กระทืบ	-	tham^{31}	-	2
	thɨ:p^{31}	thɨ:p^{31}	thɨ:p^{31}	7
	-	thɨ:p^{22}	-	2
	ka-thɨ:p^{31}	-	ka-thɨ:p^{31}	6
	-	dɛʔ^{22}	-	2
14. กระเทียม	hɔ:m^{23} thiəm^{35}	hɔ:m^{23} thiəm^{35}	hɔ:m^{23} thiəm^{35}	7
	-	hɔ:m^{22} thiəm^{35}	hɔ:m^{22} thiəm^{35}	5
	-	-	hɔ:m^{22} kha:w^{22}	3
	-	-	hɔ:m^{22}	3
	ka-thiəm^{35}	-	ka-thiəm^{35}	6
24. กลั่น (~เหล้า)	tom^{41ʔ}	tom^{41ʔ}	tom^{41ʔ}	7
	kan^{22}	-	kan^{22}	6
32. กัด	khop^{35}	khop^{35}	khop^{35}	7
33. กา (~ต้มน้ำ)	ka:^{35}	ka:^{35}	ka:^{35}	7
	ka:^{35} nam^{41ʔ}	-	-	1
	-	ka:^{35} tom^{41ʔ} nam^{41ʔ}	-	2
	mɔ:^{33ʔ} ka:^{35}	mɔ:^{33ʔ} ka:^{35}	-	4
39. เกวียน	lɔ:^{41ʔ}	lɔ:^{41ʔ}	lɔ:^{41ʔ}	7

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
	-	-	kwiən^{35}	3
	-	-	kiən^{35}	3
40. เกาะ	cap^{35}	cap^{35}	cap^{35}	7
(นก~)	-	kɔʔ^{35}	kɔʔ^{35}	5
57. ข้าวเย็น	khaw^{33ʔ} lɛːŋ^{35}	khaw^{33ʔ} lɛːŋ^{35}	khaw^{33ʔ} lɛːŋ^{35}	7
58. ขี้ขโมย	khiː^{33ʔ} lak^{22}	khiː^{33ʔ} lak^{22}	khiː^{33ʔ} lak^{22}	7
	-	khiː^{33ʔ} cok^{35} khiː^{33ʔ} lak^{22}	-	2
	-	-	khiː^{33ʔ} cok^{35}	3
	-	-	khiː^{33ʔ} kha-moːy^{35}	3
129. ปลาไหล	yiən^{22}	-	-	1
	ʔiən^{22}	ʔiən^{22}	ʔiən^{22}	7
	-	-	paː^{35} lay^{23}	3
141. ผ่า	boʔ^{35}	boʔ^{35}	boʔ^{35}	7
(~ฟืน)	-	buʔ^{35}	-	2
	-	phaː^{22}	phaː^{22}	5
142. ผ่าน	kaːy^{35}	kaːy^{35}	kaːy^{35}	7
	-	phaːn^{22}	-	2
154. พี่สาว	phiː^{31} ʔəːy^{41ʔ}	phiː^{31} ʔəːy^{41ʔ}	-	4
	piː^{31} ʔəːy^{41ʔ}	piː^{31} ʔəːy^{41ʔ}	piː^{31} ʔəːy^{41ʔ}	7
	-	-	ʔəːy^{41ʔ}	3
	-	-	piː^{31} saːw^{22}	3
162. เมฆ	fiə^{33ʔ}	fiə^{33ʔ}	-	4
	-	-	kɔːn^{33ʔ} meːk^{31}	3
	-	-	meːk^{31}	3
163. ไม้กวาด	ɲuː^{35}	ɲuː^{35}	ɲuː^{35}	7
231. หนวด	mɨː^{35} (~phak^{35} khɛːp^{31})	mɨː^{35} (~phak^{35} khɛːp^{31})	-	4
(ผักตำลึง)	-	nuət^{22} (~phak^{35} khɛːp^{31})	nuət^{22} (~phak^{35} khɛːp^{31})	5
	-	tiːn^{35} (~phak^{35} khɛːp^{31})	-	2

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
	ɲay^{35} (~phak^{35} khɛːp^{22})	-	-	1
245. อาชาย	ʔaːw^{35}	ʔaːw^{35}	ʔaːw^{35}	7
	-	-	ʔaː^{35}	3

จากตัวอย่างการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาพวนที่แสดงในตารางที่ 114 ข้างต้น แสดงให้เห็นว่า มีคำศัพท์บางคำที่ผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำศัพท์หลักเพียงคำเดียว ไม่มีการใช้คำอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น คำที่ 32 “กัด” ผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำว่า /khop^{35}/ (“ขบ”) หรือคำที่ 163 “ไม้กวาด” ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำว่า /ɲuː^{35}/ (“ญู”) เหมือนกัน และใช้คำดังกล่าวเพียงคำเดียวเท่านั้น

ส่วนคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาพวนที่ใช้เฉพาะผู้พูดเพียงรุ่นอายุเดียว หรือใช้เฉพาะในผู้พูด 2 รุ่นอายุและจัดว่าเป็นคำศัพท์ที่มีการแปรค่อนข้างหลากหลาย มีตัวอย่างเช่น คำที่ 10 “กระได” มีเพียงผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ที่ใช้คำว่า /khan^{35} day^{35}/ (“คันได”) เหมือนที่ปรากฏในภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมือง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และภาษาพวนที่พูดในตำบลน้ำเชี่ยว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรีที่ศึกษาในงานของอุทัยวรรณ ตันหยง (2526) ซึ่งใช้คำว่า /khan^{34} daj^{34}/ ตรงกับข้อมูลในพจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนอม, 2532) ที่มีคำว่า “คันได” รวบรวมไว้ด้วย

อย่างไรก็ตามในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีคำศัพท์อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำว่า /khan^{35} day^{35}/ ด้วย โดยเฉพาะคำว่า /khan^{33ʔ} day^{35}/ (หรือ “ขั้นได”) ซึ่งเป็นคำที่ใช้ในผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยจะสังเกตเห็นว่า เสียงวรรณยุกต์ในพยางค์แรกแตกต่างจากคำที่ใช้เฉพาะในผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ที่กล่าวในตอนต้น นอกจากคำว่า /khan^{35} day^{35}/ (“คันได”) และ /khan^{33ʔ} day^{35}/ (“ขั้นได”) แล้ว งานวิจัยนี้ยังพบว่า มีคำว่า /kha-day^{35}/ ที่ปรากฏในการใช้ของผู้พูดภาษาพวนเฉพาะรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 เท่านั้น ในที่นี้สันนิษฐานว่าคำดังกล่าวเกิดจากการแปรของคำว่า /khan^{35} day^{35}/ หรือ /khan^{33ʔ} day^{35}/ นั่นคือ มีการลดพยางค์หน้าจาก /khan^{35}/ หรือ /khan^{33ʔ}/ เป็น /kha-/ และเกิดคำว่า /kha-day^{35}/ ซึ่งคล้ายกับคำว่า /kə^{34} daj^{34}/ ที่ปรากฏในภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมือง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และภาษาพวนที่พูดตำบลน้ำเชี่ยว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรีในงานของอุทัยวรรณ ตันหยง (2526) นอกจากนี้ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ยังมีการใช้คำว่า /ban^{35} day^{35}/ ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานและพบเฉพาะในการใช้ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เท่านั้น (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการแปรทางศัพท์ในภาษาพวนในหัวข้อ 4.5.2)

4.5.1.2 การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาพวน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ พบว่า นอกจากคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำจำนวน 550 คำแล้ว ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้คำอื่น ๆ นอกเหนือจากการใช้คำศัพท์หลักด้วย เช่น “คำกลาย” หรือในที่นี้หมายถึง คำที่มีการแปรจากคำศัพท์หลัก คำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน คำยืมจากภาษาคำเมือง และคำศัพท์ใหม่ เป็นต้น คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักดังกล่าวปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาขืนมากถึง 2,523 คำซึ่งมากกว่าคำศัพท์หลักเกือบ 5 เท่า และมากกว่าคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขืน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การใช้คำศัพท์ในภาษาพวนมีการแปรมากกว่าการใช้คำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 3 ภาษาดังกล่าว

เมื่อรวมคำศัพท์หลักและคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาพวนทำให้ในรายการคำชุดที่ 2 มีคำศัพท์รวมทั้งสิ้น 3,073 คำ (คำศัพท์หลัก 550 คำ + คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 2,523 คำ) จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ใน 7 ลักษณะดังกล่าวในหัวข้อ 4.5.1 แสดงไว้ในตารางที่ 115 และแผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละของการใช้คำศัพท์แสดงในภาพที่ 84 ต่อไปนี้

ตารางที่ 115 จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 2)

รุ่นอายุ / จำนวนและร้อยละ	ลักษณะการใช้คำศัพท์ภาษาพวนในรายการคำชุดที่ 2 ในแต่ละรุ่นอายุ							รวม
	1 (รุ่นอายุที่ 1)	2 (รุ่นอายุที่ 2)	3 (รุ่นอายุที่ 3)	4 (รุ่นอายุที่ 1 และ 2)	5 (รุ่นอายุที่ 2 และ 3)	6 (รุ่นอายุที่ 1 และ 3)	7 (ทั้ง 3 รุ่นอายุ)	
จำนวนคำศัพท์	565	436	521	429	245	75	802	3,073
ร้อยละ	18.4	14.2	17.0	14.0	8.0	2.4	26.0	100

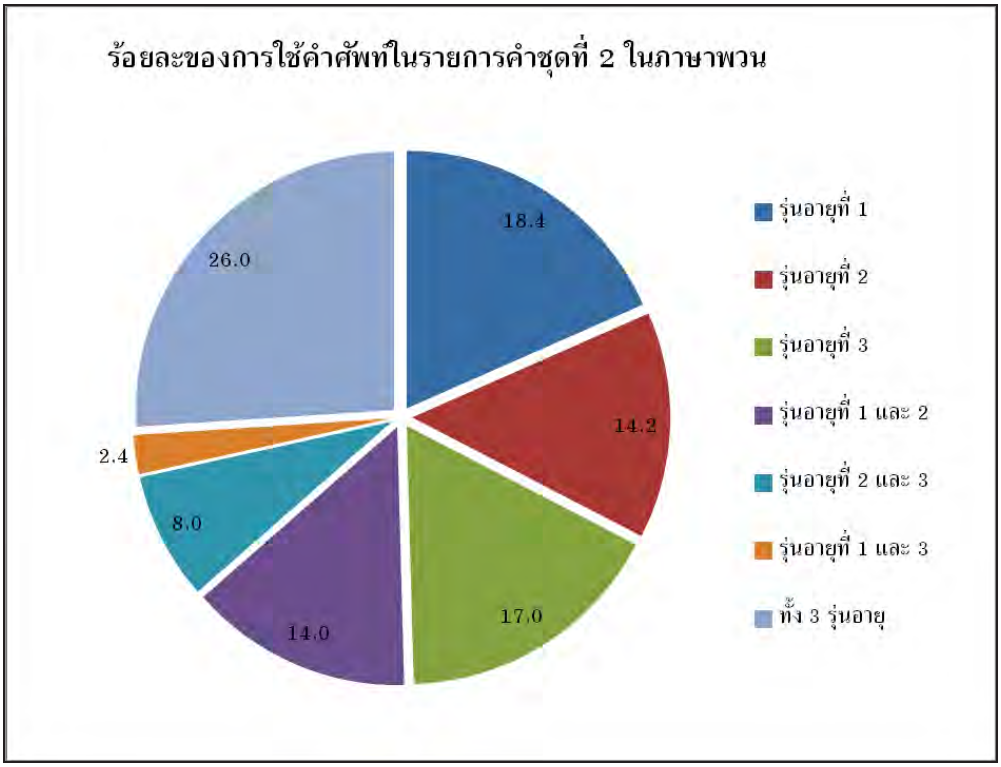

ภาพที่ 84 แผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 2)

จากการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาพวนที่มีจำนวนคำทั้งคำศัพท์หลักและคำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักรวม 3,073 คำนั้น พบลักษณะการใช้คำศัพท์สอดคล้องกับการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 กล่าวคือ คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีจำนวนมากที่สุดถึง 802 คำ (26.1%) อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุใดรุ่นอายุหนึ่ง พบว่าผลการวิเคราะห์แตกต่างจากลักษณะการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาคำเมืองและภาษาลื้อซึ่งพบว่ามีคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 ตามลำดับ และยังแตกต่างจากผลการวิเคราะห์ในภาษาขืนที่พบว่า คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 มีมากที่สุด รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ แต่จากการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาพวนพบว่า คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มีมากที่สุดคือ 565 คำ (18.4%) รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 3 มีจำนวน 521 คำ (17%) และคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 มีน้อยที่สุดคือจำนวน 436 คำ (14.2%)

เมื่อพิจารณาจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดภาษาพวน 2 รุ่นอายุ ตารางที่ 115 และภาพที่ 84 จะเห็นได้ว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 มีมากที่สุด (14%) รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 (8%) ส่วนคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 3 นั้นมีจำนวนน้อยที่สุด (2.4%) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ข้างต้น และสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในผู้พูด 2 รุ่นอายุที่พบในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขืน

ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ที่ผู้พูดภาษาพวนใช้ใน 7 ลักษณะแสดงไว้ในตารางที่ 116 ในกรณีที่มีการใช้คำศัพท์อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก คำศัพท์หลักจะอยู่อันดับแรก และคำศัพท์อื่น ๆ อยู่ในลำดับถัดไป

ตารางที่ 116 ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ที่ผู้พูดภาษาพวนใช้ใน 7 ลักษณะ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
11. กระซิบ	sɨm^{31}	sɨm^{31}	-	4
	-	sɔːp^{22} sɛːp^{22}	-	2
	-	sɔp^{33} sɛp^{33}	-	2
	saːp^{33}	-	-	1
	ka-sip^{22}	ka-sip^{22}	ka-sip^{22}	7
	-	-	ka-sip^{35}	3
13. กระดอง	dɔːŋ^{35}	dɔːŋ^{35}	-	4
	-	ka-dɔːŋ^{35}	ka-dɔːŋ^{35}	5
	ʔɔːŋ^{35}	ʔɔːŋ^{35}	-	4
	-	ʔɔŋ^{33ʔ}	-	2
20. กระทง (เล็ก)	ʔɔŋ^{33ʔ}	ʔɔŋ^{33ʔ}	ʔɔŋ^{33ʔ}	7
	ka-thoŋ^{35}	-	ka-thoŋ^{35}	6
34. กลัว	yaːn^{41ʔ}	yaːn^{41ʔ}	yaːn^{41ʔ}	7
35. กลีบ (~ส้ม)	liːp^{22}	-	-	1
	kiːp^{22}	kiːp^{22}	kiːp^{22}	7
43. กางเกง	soːŋ^{33ʔ}	soːŋ^{33ʔ}	-	4
	soŋ^{33ʔ}	soŋ^{33ʔ}	-	4
	tiəw^{22}	tiəw^{22}	tiəw^{22}	7
	-	-	teːw^{22}	3
	-	kaːŋ^{22} keːŋ^{22}	-	2
	-	kaŋ^{22} keːŋ^{22}	-	2
65. ขมับ	miːt^{22}	miːt^{22}	miːt^{22}	7
	-	-	kha-map^{35}	3
96. เขย่า	saw^{22}	saw^{22}	saw^{22}	7
	saːy^{22}	-	saːy^{22}	6
	kha-yaw^{22}	kha-yaw^{22}	kha-yaw^{22}	7
	-	kha-ɲaw^{22}	-	2

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
106. ครัว (~ไฟ)	-	khuə^{35}	khuə^{35}	5
	khuə^{35} fay^{35}	khuə^{35} fay^{35}	khuə^{35} fay^{35}	7
	-	hɔŋ^{33ʔ} khuə^{35}	hɔŋ^{33ʔ} khuə^{35}	5
	-	hɔŋ^{33ʔ} khuə^{35} fay^{35}	-	2
	hiən^{35} fay^{35}	hiən^{35} fay^{35}	-	4
	loŋ^{35} khuə^{35}	-	-	1
123. คุย	loːm^{35}	-	-	1
	fuː^{31}	fuː^{31}	fuː^{31}	7
	waw^{41ʔ}	-	-	1
	ʔuː^{33ʔ}	ʔuː^{33ʔ}	ʔuː^{33ʔ}	7
	khuy^{35}	-	khuy^{35}	6
148. จาน	bɛn^{35}	bɛn^{35}	-	4
	caːn^{23}	-	-	1
	caːn^{35}	-	caːn^{35}	6
	-	caːn^{22}	caːn^{22}	5
149. จำ	cɨː^{22}	cɨː^{22}	cɨː^{22}	7
	cam^{35}	cam^{35}	cam^{35}	7
169. ชะพลู	phak^{35} ʔiː^{22} ləːt^{22}	-	-	1
	phak^{35} khɛː^{35}	phak^{35} khɛː^{35}	phak^{35} khɛː^{35}	7
170. ชะอม	phak^{35} naw^{31}	phak^{35} naw^{31}	phak^{35} naw^{31}	7
	phak^{35} laʔ^{35}	-	-	1
213. ตา (พ่อของแม่)	phɔː^{31} ɲəː^{22}	-	-	1
	phɔː^{31} loːŋ^{33ʔ}	phɔː^{31} loːŋ^{33ʔ}	phɔː^{31} loːŋ^{33ʔ}	7
327. แปลง	dɔːn^{35}	-	-	1
	-	lɛŋ^{31}	-	2
	lɛːŋ^{31}	lɛːŋ^{31}	lɛːŋ^{31}	7
	pɛːŋ^{35}	pɛːŋ^{35}	pɛːŋ^{35}	7
348. พูด	-	paːʔ^{22}	-	2
	-	-	paʔ^{22}	3

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
	waː^{31}	waː^{31}	waː^{31}	7
	ʔuː^{33ʔ}	ʔuː^{33ʔ}	ʔuː^{33ʔ}	7
422. ล้อ (~รถ)	woŋ^{35}	woŋ^{35}	woŋ^{35}	7
	-	lɔː^{41ʔ}	lɔː^{41ʔ}	5
	-	woŋ^{35} lɔː^{41ʔ}	woŋ^{35} lɔː^{41ʔ}	5

ตัวอย่างที่แสดงในตารางที่ 116 ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า มีคำศัพท์บางคำในรายการคำชุดที่ 2 ที่ผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุใช้เพียงคำศัพท์หลักเพียงคำเดียว โดยไม่มีการใช้คำอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น คำที่ 34 “กลัว” มีการใช้คำว่า /yaːn^{41ʔ}/ (“ย้าน”) เท่านั้น ซึ่งตรงกับข้อมูลในรายการคำที่รวบรวมไว้ในงานอื่น ๆ ที่ผ่านมา เช่น ภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมือง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และที่พูดในตำบลน้ำเชี่ยว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี (อุทัยวรรณ ตันหยง, 2526) ใช้คำว่า /jaan^{45}/ ในพจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนอม, 2532) มีคำว่า “ญ้าน” และในภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ และกันทิมา วัฒนะประเสริฐ, 2539) ใช้คำว่า /yaːn^{41ʔ}/ เป็นต้น

มีตัวอย่างคำศัพท์บางคำที่ปรากฏในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ในงานวิจัยนี้ แต่ไม่ปรากฏในงานอื่น ๆ ที่เคยมีผู้ศึกษาหรือรวบรวมไว้ เช่น คำที่ 213 “ตา (พ่อของแม่)” ในภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมือง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และที่พูดในตำบลน้ำเชี่ยว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี (อุทัยวรรณ ตันหยง, 2526) ใช้คำว่า /phɔɔ^{43} thaw^{43}/ (“พ่อเฒ่า”) และ /phɔɔ^{43} ɲaj^{22}/ (“พ่อใหญ่”) แตกต่างจากภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ และกันทิมา วัฒนะประเสริฐ, 2539) ที่ใช้คำว่า /phɔː^{452} khun^{33}/ (“พ่อคุณ”) ในขณะที่ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ใช้คำว่า /phɔː^{31} ɲəː^{22}/ (“พ่อใหญ่” ออกเสียงเป็น “พ่อเหญ่อ”) และ /phɔː^{31} loːŋ^{33ʔ}/ (“พ่อโหล้ง”) ในที่นี้วิเคราะห์ให้คำว่า /phɔː^{31} ɲəː^{22}/ เป็นคำเดียวกันกับคำว่า /phɔɔ^{43} ɲaj^{22}/ ในงานของอุทัยวรรณ ตันหยง (2526) แต่เนื่องจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) มีลักษณะการออกเสียงสระในคำที่สะกดด้วย “ใ-” ด้วยเสียง [əː] จึงออกเสียงคำว่า “พ่อใหญ่” เป็น [phɔː^{31} ɲəː^{22}] ส่วนข้อมูลคำศัพท์ที่ใช้ในความหมายว่า “ตา (พ่อของแม่)” ที่ปรากฏในภาษาพวน หมู่บ้านฝายมูล แต่ไม่ปรากฏในงานอื่น ๆ ได้แก่ คำว่า /phɔː^{31} loːŋ^{33ʔ}/ (“พ่อโหล้ง”) ในการเก็บข้อมูลคำศัพท์ทั้งในภาษาพวน และในภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาลาว ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่า ไม่มีคำว่า /phɔː^{31} loːŋ^{33ʔ}/ ปรากฏในภาษาไทถิ่นภาษาต่าง ๆ ดังกล่าวแต่อย่างใด

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสันนิษฐานว่า คำว่า /phɔː^{31} loːŋ^{33ʔ}/ เป็นคำศัพท์ใหม่ในภาษาพวนที่เกิดจากการแปลความหมายของคำว่า /phɔː^{31} ɲəː^{22}/ โดยคำว่า /loːŋ^{33ʔ}/ อาจเป็นคำเดียวกันกับคำว่า /luəŋ^{23}/ (“หลวง”) ที่หมายถึง “ใหญ่” ที่ใช้ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขืน ซึ่งในภาษาลื้อและภาษา

ขึนออกเสียงคำที่สะกดด้วยสระ ัว [uə] เป็นเสียง โ- [oː] ดังนั้นคำว่า /luəŋ^{23}/ (“หลวง”) ในภาษาลื้อและภาษาขึนจึงออกเสียงเป็น [loːŋ^{23}] และภาษาพวน ฝ่ายมูลอาจยืมคำดังกล่าวไปใช้แทนคำว่า /ɲəː^{22}/ หรือ “ใหญ่” และมีการปรับเสียงวรรณยุกต์จากเสียงต่ำ-ขึ้น [23] เป็นเสียงกลางระดับ มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย [33ʔ] กลายเป็นคำว่า /phɔː^{31} loːŋ^{33ʔ}/ ซึ่งกลายเป็นคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาพวนในหมู่บ้านฝ่ายมูลต่างก็ยืนยันกับผู้วิจัยว่า เป็นคำที่เป็นเอกลักษณ์ของภาษาพวนในหมู่บ้านฝ่ายมูล และเป็นคำที่คนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านใช้ ส่วนคำว่า /phɔː^{31} ɲəː^{22}/ นั้นใช้เฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยสูงอายุบางคนเท่านั้น (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการแปรทางศัพท์ในหัวข้อ 4.5.2)

4.5.2 รูปแบบของการใช้คำศัพท์และการแปรของคำศัพท์ในภาษาพวน

ในงานวิจัยนี้วิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในภาษาพวนแยกออกเป็น 2 ตอนใหญ่ ๆ เช่นเดียวกับการศึกษาการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ได้แก่ การศึกษาวิจัยรูปแบบการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุและรูปแบบการแปรของคำศัพท์

การวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาดูว่า ผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้คำศัพท์รูปแบบใดบ้าง เช่น มีการใช้คำศัพท์เดิมเท่านั้น มีการใช้คำกลายหรือคำที่มีการแปรจากคำศัพท์เดิม มีการใช้คำยืมร่วมกับคำศัพท์เดิม มีการใช้เฉพาะคำศัพท์ใหม่ หรือมีการใช้คำอื่น ๆ หรือไม่ รวมทั้งศึกษาว่าการแปรของคำศัพท์มีรูปแบบใดบ้าง ผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาพวนของผู้พูด 3 รุ่นอายุ สรุปได้ว่า ในภาษาพวน หมู่บ้านฝ่ายมูลมีการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ เช่นเดียวกับที่พบในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขึนที่กล่าวมาในตอนต้น ได้แก่

- ใช้ “คำเดิม” เท่านั้น
- ใช้ “คำกลาย” หรือคำที่แปรมาจากคำศัพท์เดิมเท่านั้น
- ใช้ “คำยืม” เท่านั้น โดยเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาคำเมือง
- ใช้ “คำใหม่” ที่เกิดจากการประสมบางส่วนของคำศัพท์เดิมในภาษาและบางส่วนของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ
- ใช้คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวมา เช่น คำที่สร้างขึ้นในรูปแบบของวลี หรือเป็นคำที่มีความหมายอื่นและไม่เกี่ยวข้องกับคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำ
- ใช้คำแต่ละประเภทดังกล่าวมาข้างต้นร่วมกัน เช่น ใช้ทั้งคำเดิมและคำกลาย ใช้ทั้งคำเดิมและคำยืม ใช้ทั้งคำกลายและคำยืม ใช้คำเดิมและคำอื่น ๆ หรือใช้ทั้งคำเดิม คำยืม คำกลาย และคำใหม่ เป็นต้น

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับรูปแบบการใช้คำศัพท์และรูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาพวน พบว่า ภาษาพวนมีรูปแบบการใช้คำศัพท์ และมีการแปรของคำศัพท์ทั้งคำศัพท์ที่อยู่ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 แยกกล่าวได้ดังนี้

4.5.2.1 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาพวน

4.5.2.1.1 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาพวน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 จำนวน 250 คำของผู้พูดภาษาพวนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านฝายมูล ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านพบว่า ผู้พูดภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ สรุปได้ 19 รูปแบบ จำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์แสดงไว้ในตารางที่ 117 และแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ แสดงไว้ในภาพที่ 85

ตารางที่ 117 จำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / รูปแบบการใช้คำศัพท์	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
1. คำเดิม	77	30.8	75	30.0	54	21.6	69	27.6
2. คำกลาย	14	5.6	20	8.0	13	5.2	16	6.3
3. คำยืม	13	5.2	12	4.8	16	6.4	14	5.6
4. คำเดิม, คำกลาย	42	16.8	36	14.4	28	11.2	35	14.0
5. คำเดิม, คำยืม	22	8.8	29	11.6	41	16.4	31	12.4
6. คำเดิม, คำใหม่	4	1.6	5	2.0	2	0.8	4	1.6
7. คำกลาย, คำยืม	3	1.2	9	3.6	28	11.2	13	5.2
8. คำกลาย, คำใหม่	0	0.0	2	0.8	3	1.2	2	0.8
9. คำกลาย, คำอื่น ๆ	4	1.6	2	0.8	4	1.6	3	1.2
10. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม	20	8.0	24	9.6	33	13.2	26	10.4
11. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่	4	1.6	2	0.8	3	1.2	3	1.2
12. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่	5	2.0	7	2.8	5	2.0	6	2.4
13. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	1	0.4	1	0.4	4	1.6	2	0.8
14. คำเดิม, คำอื่น ๆ	18	7.2	9	3.6	2	0.8	9	3.6
15. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่น ๆ	10	4.0	7	2.8	6	2.4	7	2.8
16. คำเดิม, คำยืม, คำอื่น ๆ	6	2.4	5	2.0	7	2.8	6	2.4
17. คำเดิม, คำใหม่, คำอื่น ๆ	2	0.8	1	0.4	0	0.0	1	0.4
18. คำกลาย, คำใหม่, คำอื่น ๆ	0	0.0	1	0.4	0	0.0	0	0.1
19. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	5	2.0	3	1.2	1	0.4	3	1.2
รวม	250	100	250	100	250	100	250	100

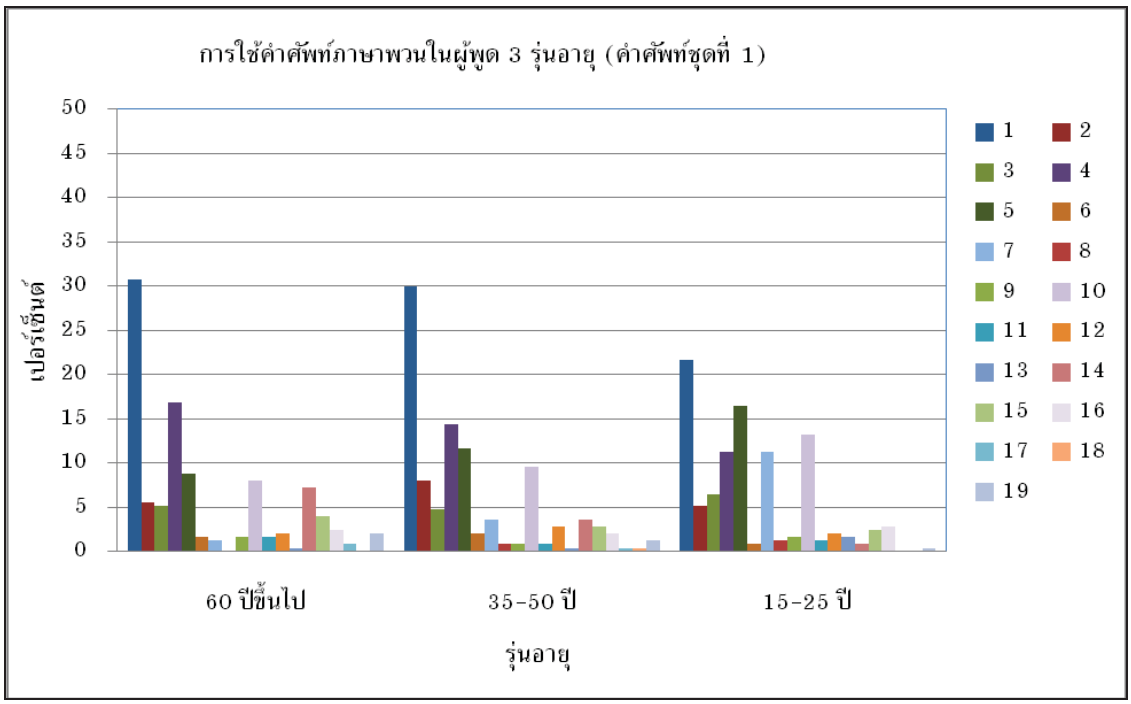

ภาพที่ 85 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ สรุปได้ว่า การใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) เป็นรูปแบบที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 มากที่สุด นั่นคือ จำนวนคำศัพท์ที่เฉลี่ยทั้ง 3 รุ่นอายุ 69 คำ (27.5%) รองลงมาคือการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 4 (ใช้คำเดิมและคำกลาย) มีจำนวนคำศัพท์โดยเฉลี่ย 35 คำ (14.1%) การใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 5 (ใช้คำเดิมและคำยืม) มีจำนวนคำศัพท์โดยเฉลี่ย 31 คำ (12.3%) และการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 10 (ใช้คำเดิม คำกลาย และคำยืม) มีจำนวนคำศัพท์โดยเฉลี่ย 26 คำ (10.3%) ส่วนการใช้คำศัพท์รูปแบบอื่น ๆ ปรากฏโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.1%-6.3% เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ 4 รูปแบบที่ปรากฏมากกว่ารูปแบบอื่น ๆ ของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุจะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) มากที่สุด (30.8%) ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกับการใช้คำศัพท์ของรุ่นอายุที่ 2 (30%) ส่วนรุ่นอายุที่ 3 นั้นใช้คำศัพท์เดิมน้อยที่สุด (21.6%) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขืนที่พบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำศัพท์เดิมมากกว่ารุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3

สำหรับการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 4 (ใช้ทั้งคำเดิมและคำกลาย) นั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 (16.8%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (14.4%) และรุ่นอายุที่ 3 (11.2%) ตามลำดับ ในขณะที่รุ่นอายุที่ใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 5 (ใช้คำเดิมและคำยืม) พบมากที่สุดในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุ 3 (16.4%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (11.6%) และรุ่นอายุที่ 1 (8.8%) ตามลำดับ ส่วนการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 10 (ใช้คำเดิม คำกลาย และคำยืม) ปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 3 (13.2%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (9.6%) และรุ่นอายุที่ 1 (8%)

เมื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ระหว่างภาษาพวน กับภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขืน สามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า โดยเฉลี่ยแล้วการใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมที่อยู่ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาพวนปรากฏน้อยกว่าการใช้คำศัพท์เดิมในภาษาลื้อและภาษาคำเมือง แต่มากกว่าการใช้คำศัพท์เดิมในภาษาขืน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาพวนมีการแปรมากกว่าคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาลื้อและภาษาคำเมือง แต่น้อยกว่าการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาขืน

4.5.2.1.2 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาพวน

ผลการศึกษาวิจัยการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ที่มีคำศัพท์หลักจำนวน 550 คำในภาษาพวนจากผู้พูด 3 รุ่นอายุพบว่า มีการใช้คำศัพท์สรุปได้ 21 รูปแบบแตกต่างจากผลการวิเคราะห์รายการคำชุดที่ 1 ที่พบการใช้คำศัพท์ 19 รูปแบบ

ตารางที่ 118 แสดงจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ และแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ แสดงไว้ในภาพที่ 86 ต่อไปนี้

ตารางที่ 118 จำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / รูปแบบการใช้คำศัพท์	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
1. คำเดิม	48	8.7	48	8.7	42	7.6	46	8.4
2. คำกลาย	20	3.6	27	4.9	29	5.3	25	4.6
3. คำยืม	44	8.0	52	9.5	80	14.5	59	10.7
4. คำใหม่	5	1.0	4	0.7	2	0.4	4	0.7
5. คำเดิม, คำกลาย	72	13.1	63	11.5	43	7.8	59	10.8
6. คำเดิม, คำยืม	78	14.2	81	14.7	77	14.0	79	14.4
7. คำเดิม, คำใหม่	11	2.0	8	1.5	10	1.8	10	1.8
8. คำกลาย, คำยืม	20	3.6	31	5.6	72	13.1	41	7.5
9. คำกลาย, คำใหม่	1	0.2	5	0.9	1	0.2	2	0.4
10. คำยืม, คำใหม่	3	0.6	7	1.3	10	1.8	7	1.2
11. คำกลาย, คำอื่น ๆ	5	0.9	3	0.5	6	1.1	5	0.8
12. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม	53	9.6	61	11.1	60	10.9	58	10.5
13. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่	30	5.5	25	4.5	15	2.7	23	4.2
14. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่	14	2.5	14	2.5	5	0.9	11	2.0
15. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	2	0.4	11	2.0	19	3.5	11	1.9

รูปแบบการใช้คำศัพท์ \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
16. คำเดิม, คำอื่น ๆ	38	6.9	19	3.5	19	3.5	25	4.6
17. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่น ๆ	25	4.5	24	4.4	21	3.8	23	4.2
18. คำเดิม, คำยืม, คำอื่น ๆ	52	9.5	48	8.7	26	4.7	42	7.6
19. คำเดิม, คำใหม่, คำอื่น ๆ	3	0.5	1	0.2	1	0.2	2	0.3
20. คำกลาย, คำใหม่, คำอื่น ๆ	1	0.2	0	0.0	0	0.0	0	0.1
21. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	25	4.5	18	3.3	12	2.2	18	3.3
รวม	550	100	550	100	550	100	550	100

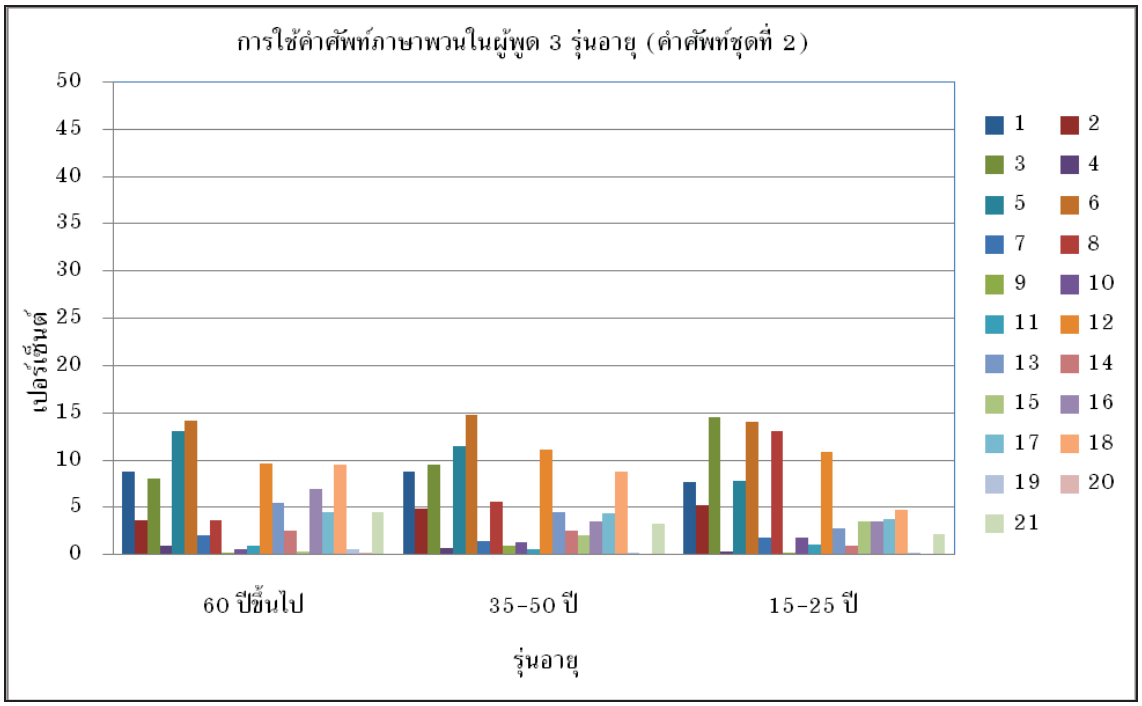

ภาพที่ 86 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุดังแสดงในตารางที่ 118 และภาพที่ 86 จะเห็นได้ว่า โดยเฉลี่ยแล้ว ผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) มากที่สุดคือคิดเป็น 14.4% รองลงมาคือรูปแบบที่ 5 (ใช้คำเดิมและคำกลาย) คิดเป็น 10.8% ใกล้เคียงกับรูปแบบที่ 3 (ใช้เฉพาะคำยืม) และรูปแบบที่ 12 (ใช้คำเดิม คำกลาย และคำยืม) ซึ่งปรากฏในข้อมูลภาษาพวนโดยเฉลี่ยคิดเป็น 10.7% และ 10.5% ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวแตกต่างจากผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในข้างต้นในแง่ที่ว่า การใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ในรายการคำชุดที่ 2 นี้ปรากฏโดย

เฉลี่ยเพียง 8.4% เท่านั้นซึ่งน้อยกว่าที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 ประมาณ 3 เท่า ดังนั้นจึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 มีการแปรเกิดขึ้นมากกว่าการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1

ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขืนที่พบว่า การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 มีการแปรมากกว่าการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในที่นี้สันนิษฐานว่า สืบเนื่องมาจากคำศัพท์ที่อยู่ในรายการคำชุดที่ 2 เป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่ง หรือใช้ร่วมกันระหว่างภาษาไทถิ่นบางภาษา แต่แตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่จะมีการยืมคำศัพท์จากภาษาอื่น ๆ เข้ามาใช้ในแต่ละภาษา ตัวอย่างเช่น การใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานและคำยืมภาษาคำเมืองในภาษาพวนและภาษาขืน การใช้คำยืมภาษาคำเมืองในภาษาลื้อ หรือการใช้คำยืมภาษาลื้อในภาษาคำเมือง เป็นต้น

เมื่อพิจารณารูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ที่มีการใช้โดยเฉลี่ยสูงที่สุดทั้ง 4 รูปแบบระหว่างผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุ สามารถสรุปได้ว่า รุ่นอายุที่ 2 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) มากที่สุด (14.7%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 1 (14.2%) ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกับรุ่นอายุที่ 3 (14.0%) ส่วนผลการเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 5 (ใช้คำเดิมและคำกลาย) พบว่า ผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 5 มากที่สุด (13.1%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (11.5%) และรุ่นอายุที่ 3 (7.8%) ตามลำดับ ส่วนการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 3 (ใช้เฉพาะคำยืม) นั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (14.5%) ซึ่งมากกว่ารุ่นอายุที่ 2 (9.5%) และรุ่นอายุที่ 1 (8%) เกือบ 2 เท่า ในขณะที่การใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 12 (ใช้คำเดิม คำกลาย และคำยืม) ปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (11.1%) ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกับรุ่นอายุที่ 3 (10.9%) และรุ่นอายุที่ 1 (9.6%)

4.5.2.2 การแปรของคำศัพท์ในภาษาพวน

จากผลการศึกษาวิจัยการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 จำนวน 250 คำ และคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 จำนวน 550 คำที่เก็บข้อมูลจากผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ สรุปได้ว่า การแปรของคำศัพท์ในภาษาพวนจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ การแปรที่เกิดจากปัจจัยภายใน และการแปรที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขืนดังกล่าวมาในตอนต้น

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาพวนที่จำแนกตามปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก สรุปโดยภาพรวมได้เช่นเดียวกับที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน มีตัวอย่างรูปแบบการแปรดังนี้

- การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)
- การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)
- การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)
- การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)
- การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)

กลุ่มที่ 2 การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา) มีตัวอย่างรูปแบบการแปรดังนี้

- การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)
- การแปรของเสียงสระ (vowel variation)
- การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)
- การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)
- คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)
- คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)
- การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)
- การแปรทางความหมาย (semantic variation)

ตัวอย่างคำศัพท์ภาษาพวนในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ แสดงในตารางที่ 119 ต่อไปนี้[119]

[119] การใช้คำศัพท์ที่พบในภาษาพวนมีรูปแบบการแปรคล้ายกับที่ปรากฏในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขืน กล่าวคือ มีหลายกรณีที่ผู้พูดใช้ทั้งคำศัพท์เดิมและคำที่มีการแปรเกิดขึ้น แต่ตัวอย่างที่นำมาแสดงในตารางที่ 119 เป็นตัวอย่างเฉพาะคำที่มีการแปรเท่านั้น กรณีที่มีคำศัพท์ใดปรากฏในภาษาพวนที่เคยมีผู้ศึกษาหรือรวบรวมไว้ แต่ไม่ปรากฏในข้อมูลภาษาพวนในงานวิจัยนี้ หรือมีคำศัพท์บางคำที่ผู้พูดภาษาพวนในงานวิจัยนี้ใช้แตกต่างจากคำที่ปรากฏในงานที่เคยมีผู้ศึกษาหรือรวบรวมไว้ ในตารางที่ 119 จะแสดงตัวอย่างบางคำที่นำมาจากงานที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ด้วย

ตารางที่ 119 ตัวอย่างคำศัพท์ภาษาพวนในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม[120]	คำที่มีการแปร
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	"ริ้น" /hiːn^{41ʔ}/ (พจนานุกรมภาษาไทยพวน: "ฮี้น")	/hin^{41ʔ}/ (iː → i)
		"ใช่" /mɛːn^{31}/ (พวน ลพบุรีและสิงห์บุรี: /mɛɛn^{43}/; พจนานุกรมภาษาไทยพวน: "แม่น")	/mɛn^{31}/ (ɛː → ɛ)
	การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	"มอง" /bɨŋ^{22}/, /mɨŋ^{22}/ (พจนานุกรมภาษาไทยพวน: "บึ่ง, เบิ่ง")	/məŋ^{22}/ (ɨ → ə)
		"สงสาร" /ʔin^{35} duː^{35} ton^{35}/ (พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: /ʔin^{34} duu^{34} ton^{34}/, /duu^{34} ton^{34}/, /soŋ^{22} saan^{23}/; พวน สุพรรณบุรี: /soŋ^{24} saːn^{24}/)	/ʔen^{35} duː^{35}/ (i → e) ข้อสังเกต: นอกจากจะมีการแปรของเสียงสระในพยางค์แรกให้มีรูปอ่อนลงแล้ว คำศัพท์ดังกล่าวยังมีการละพยางค์ที่ 3 ด้วย
	การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	"ขวาน (ใหญ่)" /khwaːn^{23}/	/khwaːn^{22}/ (23 → 22)
		"เด็ด (~เป็นชิ้นเล็ก)" /say^{41ʔ}/	/say^{31}/ (41ʔ → 31)

[120] ในการสันนิษฐานเกี่ยวกับคำศัพท์เดิมในภาษาพวน งานวิจัยนี้ใช้วิธีเดียวกันกับการสันนิษฐานคำศัพท์เดิมในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขืนที่กล่าวมาในตอนต้น นั่นคือ การพิจารณาคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 หรือเป็นคำที่ใช้โดยผู้พูดส่วนใหญ่ที่เป็นผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้ ในกรณีที่ตรวจสอบแล้วพบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 หรือคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดส่วนใหญ่เป็นคำที่เกิดการแปรแล้วโดยสิ้นเชิง ผู้วิจัยจะใช้วิธีเปรียบเทียบคำศัพท์ต่าง ๆ ที่พบในงานวิจัยนี้กับคำศัพท์ที่ปรากฏในเอกสารหรือรายการคำที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ ได้แก่ ภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมือง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และที่พูดในตำบลน้ำเชี่ยว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรีในวิทยานิพนธ์ของอุทัยวรรณ ตันหยง (2526) (ในตารางที่ 119 จะเรียกว่า "พวน ลพบุรีและสิงห์บุรี") ภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีในงานวิจัยของสุวัฒนา เลี่ยมประวัติและกันทิมา วัฒนะประเสริฐ (2539) (ในตารางที่ 119 จะเรียกว่า "พวน สุพรรณบุรี") และข้อมูลภาษาพวนจากพจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนอม, 2532) (ในตารางที่ 119 จะเรียกว่า "พจนานุกรมภาษาไทยพวน") อย่างไรก็ตาม มีกรณีที่ในงานอื่น ๆ ไม่ได้บรรจุคำศัพท์บางคำไว้ด้วย ดังนั้นตัวอย่างคำศัพท์ที่นำมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยนี้จึงเป็นคำศัพท์เท่าที่ผู้วิจัยสามารถสืบค้นได้เท่านั้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังตั้งข้อสังเกตได้ว่า มีหลายกรณีที่มีคำศัพท์ปรากฏในรายการคำที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ แต่ไม่ปรากฏในภาษาพวนที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ และได้สันนิษฐานว่า ความแตกต่างกันดังกล่าว อาจเป็นความแตกต่างระหว่างภาษาพวนถิ่นต่าง ๆ ที่พูดต่างบริเวณกัน หรืออาจเป็นความแตกต่างที่เกิดจากการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏในงานวิจัยนี้หรือแม้แต่ที่ปรากฏในงานที่เคยมีผู้รวบรวมไว้

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม[120]	คำที่มีการแปร
	การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)	“บ้วน” /kwaːŋ^{41ʔ}/ (พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: /kwaaŋ^{45}/, /buuan^{43}/)	/kuəŋ^{41ʔ}/ (kw- → k-)
		“แมงกว่าง” /kwaːŋ^{22}/	/kuəŋ^{22}/ (kw- → k-)
	การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	“ขมิ้น” /khaw^{33ʔ} min^{33ʔ}/ (พจนานุกรมภาษาไทยพวน: “เข้ามิ้น, เข้าหมิ้น, ขี้มิ่น”)	/kha-min^{33ʔ}/ (khaw^{33ʔ} → kha-)
		“จิ้งหรีด” /ciŋ^{41ʔ} hiːt^{31}/ (พจนานุกรมภาษาไทยพวน: “จิ้งหลีด”)	/ci-hiːt^{31}/ (ciŋ^{41ʔ} → ci-)
การเปลี่ยนแปลงมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	“ขน (น.)” /hon^{23}/ (พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: /hon^{23}/, /khon^{23}/; พจนานุกรมภาษาไทยพวน: “หน”)	/khon^{22}/ (h- → kh-) ข้อสังเกต: นอกจากการแปรของเสียงพยัญชนะต้นแล้ว ยังมีการแปรของเสียงวรรณยุกต์จากเสียงต่ำ-ขึ้น /23/ เป็นเสียงต่ำระดับ [22] ด้วย
		“ช้าง” /saːŋ^{41ʔ}/	/caːŋ^{41ʔ}/, /chaːŋ^{41ʔ}/ (s- → c-, ch-)
	การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	“กล้วย” /kuəy^{41ʔ}/ (พวน ลพบุรีและสิงห์บุรี: /kuuaj^{45}/)	/koːy^{41ʔ}/ (41ʔ → 33ʔ)
		“ถึง (เอื้อม~)” /thəŋ^{23}/ (พจนานุกรมภาษาไทยพวน: “เถิง”)	/ thɨŋ^{23}/ (ə → ɨ)
	การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	“กระดาน” /pɛːn^{41ʔ}/ (พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: /pɛɛn^{45}/; พจนานุกรมภาษาไทยพวน: “แป๊น”)	/pɛːn^{33ʔ}/ (41ʔ → 33ʔ)
		“จืด” /caːŋ^{35}/	/caːŋ^{23}/ (35 → 23)
	การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	“โกรธ” /khiət^{31}/ (พวน ลพบุรีและสิงห์บุรี: /khiiat^{43}/, /koot^{22}/)	/khiət^{31}/ (พวน) /koːt^{22}/ (ไทยมาตรฐาน)
		“ตรง” /sɨː^{31}/ (พวน ลพบุรีและสิงห์บุรี: /sɯɯ^{43}/)	/sɨː^{31}/ (พวน) /toŋ^{35}/ (ไทยมาตรฐาน)
	คำยืมภาษาไทย	“เมฆ” /fiə^{33ʔ}/	/meːk^{31}/, /kɔːn^{33ʔ} meːk^{31}/

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม[120]	คำที่มีการแปร
	มาตรฐาน (Standard Thai loanword)	(พจนานุกรมภาษาไทยพวน: “เฝื้อ, ขี้เฝื้อ”; พวน สุพรรณบุรี: /khiː^{43} meːk^{452}/)	
		“ปะ” /taːp^{22}/ (พวน ลพบุรีและสิงห์บุรี: /taap^{22}/; พวน สุพรรณบุรี: / taːp^{22}/, /paʔ^{44}/; พจนานุกรมภาษาไทยพวน: “ตาบ”)	/paʔ^{35}/
	คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	“รื้อ” /maaŋ^{41ʔ}/ (พวน ลพบุรีและสิงห์บุรี: /maaŋ^{45}/, /lɯɯ^{45}/; พจนานุกรมภาษาไทยพวน: “ม้าง, ฮื้อ”)	/theːː^{35}/ (คำเมือง)
		“ยอ (น.)” /kə-duŋ^{35}/ (พวน ลพบุรีและสิงห์บุรี: /kə^{34} duŋ^{45}/, /ɲɔɔ^{34}/, /jɔɔ^{34}/; พจนานุกรมภาษาไทยพวน: “กะดุ๊ง, ญอ”; พวน สุพรรณบุรี: /ka^{33} dun^{44}/, /jɔː^{33}/)	/cam^{35}/ (คำเมือง)
	การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	“โคน” /kok^{35}/ (พจนานุกรมภาษาไทยพวน: “กก”)	/kok^{35} kaw^{41ʔ}/ (พวน: /kok^{35}/ + คำเมือง/ลื้อ: /kaw^{41ʔ}/)
		“แช่ง” /pɔːy^{41ʔ}/ (พจนานุกรมภาษาไทยพวน: “ป๊อย”)	/pɔːy^{41ʔ} cɛːŋ^{31}/, /pɔːy^{41ʔ} cɛŋ^{31}/ (พวน: /pɔːy^{41ʔ}/ + ไทยมาตรฐาน: /chɛŋ^{42ʔ}/) ข้อสังเกต: ในภาษาพวนมีการปรับเสียงวรรณยุกต์ของพยางค์ที่ 2 ในคำศัพท์ใหม่ตามระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาพวน (42ʔ → 31) และมีการปรับเสียงพยัญชนะต้น (ch- → c-) ซึ่งเป็นอิทธิพลของภาษาคำเมือง

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม[120]	คำที่มีการแปร
	การแปรทางความหมาย (semantic variation)	“ปลาร้า” /paː^{35} dɛːʔ^{22}/ (พวน ลพบุรีและสิงห์บุรี: /paa^{34} dɛʔ^{22}/; พวน สุพรรณบุรี: /paː^{33} dɛʔ^{44}/, /paː^{33} laː^{44}/; พจนานุกรมภาษาไทยพวน: “แดะ, ปาแดะ”)	/paː^{35} dɛːʔ^{22}/, /paː^{35} dɛʔ^{22}/ (ความหมายเดิม: ปลาร้า ความหมายปัจจุบัน: ปลาร้าที่ทำเอง) หมายเหตุ: มีคำยืมภาษาคำเมือง คือ /paː^{35} haː^{41ʔ}/ และ /haː^{41ʔ}/ ใช้ในความหมายว่า “ปลาร้าที่ซื้อจากคนเมืองหรือซื้อจากตลาด”
		“ช้อน (น.)” /buəŋ^{22}/ (พวน ลพบุรีและสิงห์บุรี: /buuaŋ^{22}/, /sɔɔn^{45}/; พวน สุพรรณบุรี: /buaŋ^{22}/, /sɔːn^{44}/)	/buəŋ^{22}/ (ความหมายเดิม: ช้อน ความหมายปัจจุบัน: ช้อนทำด้วยกะลามะพร้าว) หมายเหตุ: มีคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คือ /sɔːn^{41ʔ}/ ซึ่งมีคำแปรอื่น ๆ ได้แก่ /chɔːn^{41ʔ}/ และ /cɔːn^{41ʔ}/ ใช้ในความหมายว่า “ช้อนทำด้วยเหล็กหรืออะลูมิเนียม”

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาพวนแยกกล่าวในหัวข้อ 4.5.2.2.1 และ 4.5.2.2.2 ต่อไปนี้

4.5.2.2.1 การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาพวน

จากการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาพวนที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุพบว่า มีรูปแบบการแปรรวม 12 รูปแบบ โดยแยกเป็นการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน 5 รูปแบบ ได้แก่ การสั้นลงของเสียงสระ การทำให้สระมีรูปอ่อนลง การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น และการละหรือการลดพยางค์ (ไม่มีการออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น) ส่วนการแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษามี 8 รูปแบบ ได้แก่ การแปรของเสียงพยัญชนะ การแปรของเสียงสระ การแปรของเสียงวรรณยุกต์ การปนกันของคำศัพท์ คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คำยืมภาษาคำเมือง การสร้างคำศัพท์ใหม่ และการแปรทางความหมาย

ในการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ภาษาพวนในรายการคำชุดที่ 1 ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการแปรของคำศัพท์เช่นเดียวกับกรณีที่พบในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขืน กล่าวคือ มีคำศัพท์จำนวนมากในภาษาพวนที่ไม่ได้มีการแปรเพียงรูปแบบเดียว เช่น มีกรณีที่คำศัพท์ 1 คำมีการแปรทั้งการสั้นลงของเสียงสระ และการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น เป็นต้น

จำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาพวนที่มีการแปรแต่ละรูปแบบแสดงในตารางที่ 120 และแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ แสดงในภาพที่ 87 นอกจากนี้ในตารางที่ 120 ผู้วิจัยได้นำจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ที่เป็นคำศัพท์เดิมและคำอื่น ๆ มาแสดงไว้ด้วย เพื่อให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุยังใช้คำศัพท์เดิมอยู่มากน้อยต่างกันเพียงใด และมีการใช้คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำที่มีการแปรแต่ละรูปแบบหรือไม่ เพียงใด

ตารางที่ 120 ค่าเฉลี่ยของจำนวนและร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาพวนที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ / รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	0. คำศัพท์เดิม (old words)	181	72.4	163	65.2	127	50.8	157	62.8
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	1. การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	6	2.4	12	4.8	15	6.0	11	4.4
	2. การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	2	0.8	4	1.6	4	1.6	3	1.3
	3. การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	6	2.4	12	4.8	25	10.0	14	5.7
	4. การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	26	10.4	28	11.2	28	11.2	27	10.9
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	5. การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	24	9.6	26	10.4	29	11.6	26	10.5
	6. การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	8	3.2	10	4.0	8	3.2	9	3.5
	7. การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	7	2.8	9	3.6	7	2.8	8	3.1
	8. การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	15	6.0	18	7.2	26	10.4	20	7.9

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ / รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	9. คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	21	8.4	28	11.2	65	26.0	38	15.2
	10. คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	16	6.4	20	8.0	17	6.8	18	7.1
	11. การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	8	3.2	9	3.6	5	2.0	7	2.9
	12. การแปรทางความหมาย (semantic variation)	1	0.4	3	1.2	4	1.6	3	1.1
	13. อื่น ๆ (คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะบุคคล) (individual use)	13	5.2	10	4.0	10	4.0	11	4.4

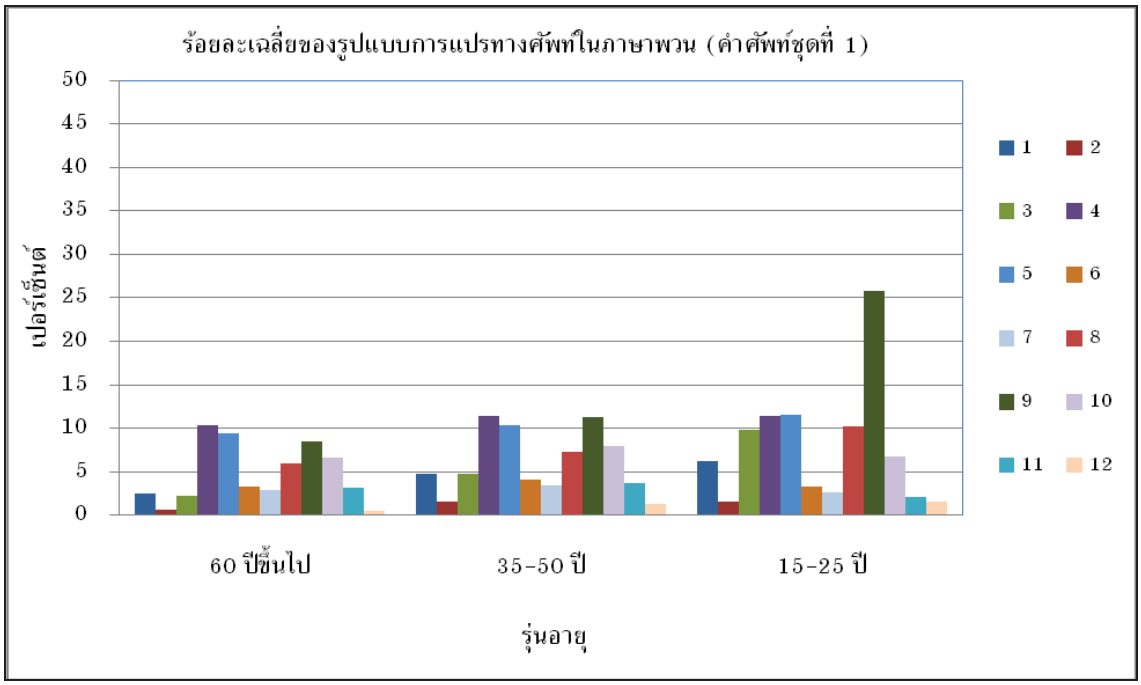

ภาพที่ 87 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาพวนที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

จากการพิจารณาค่าร้อยละโดยเฉลี่ยของการแปรรูปแบบต่าง ๆ ของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาพวนดังแสดงในตารางที่ 120 จะเห็นได้ว่า ในรายการคำชุดที่ 1 ผู้พูดภาษาพวนใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมหรือคำที่ไม่มีการแปรรูปแบบใด ๆ โดยเฉลี่ย 157 คำหรือคิดเป็น 62.8% โดย รุ่นอายุที่ 1 เป็นรุ่นอายุที่ใช้คำศัพท์เดิมมากที่สุด (72.4%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (65.2%) และรุ่นอายุที่ 3 (50.8%) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขืน กล่าวคือ การแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 9 ซึ่งได้แก่ การใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานนั้น มีค่าร้อยละโดยเฉลี่ยสรุปจากการใช้ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุสูงที่สุด คือ 15.2% โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานมากที่สุด (26.0%) รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (11.2%) และรุ่นอายุที่ 1 (8.4%) ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานมากกว่ารุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 1 มากถึง 2 และ 3 เท่าตามลำดับ

การแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 4 ซึ่งในที่นี้คือ การละหรือการลดพยางค์ เป็นรูปแบบการแปรที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาพวนคิดเป็นค่าร้อยละโดยเฉลี่ยมากรองจากการแปรรูปแบบที่ 9 ข้างต้น กล่าวคือ โดยเฉลี่ยแล้วพบการแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 4 ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุคิดเป็น 10.9% และพบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ใช้การแปรรูปแบบนี้โดยเฉลี่ยเท่ากันคือ 11.2% ซึ่งใกล้เคียงกับผู้พูดอายุรุ่นที่ 1 ที่ใช้คำศัพท์ที่มีการแปรรูปแบบดังกล่าวโดยเฉลี่ย 10.4%

ส่วนการแปรในอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 4 ได้แก่ การแปรรูปแบบที่ 5 ได้แก่ การแปรของเสียงพยัญชนะซึ่งปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 โดยเฉลี่ยจากผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุคิดเป็น 10.5% และพบในการใช้ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (11.6%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (10.4%) และรุ่นอายุที่ 1 (9.6%) ส่วนการแปรรูปแบบอื่น ๆ ที่พบในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 ที่พูดโดยผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุนั้น มีร้อยละโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.1%–7.9% เท่านั้น

4.5.2.2.2 การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาพวน

ผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาพวนของผู้พูด 3 รุ่นอายุ พบว่า มีรูปแบบการแปรรวม 13 รูปแบบ โดยแยกเป็นการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน 5 รูปแบบ แตกต่างจากผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 คือ ในรายการคำชุดที่ 2 นี้มีการออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้นเป็นรูปแบบการแปรของคำศัพท์เพิ่มขึ้นมาอีกรูปแบบหนึ่ง ส่วนการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษานั้นมี 8 รูปแบบเช่นเดียวกับที่ปรากฏในผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตเช่นเดียวกับการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 นั่นคือ มีคำศัพท์จำนวนมากที่มีการแปรมากกว่า 1 รูปแบบ เช่น คำศัพท์ 1 คำ อาจมีการแปรทั้งการลดหรือการละพยางค์ การแปรของเสียงพยัญชนะ และการแปรของวรรณยุกต์ เป็นต้น

ตารางที่ 121 ต่อไปนี้แสดงจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาพวนที่มีการแปรแต่ละรูปแบบ ในที่นี้ได้แสดงจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ที่เป็น

คำศัพท์เดิมและคำอื่น ๆ ไว้ด้วย ส่วนแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์รายการคำชุดที่ 2 ในภาษาพวนนั้นแสดงไว้ในภาพที่ 88

ตารางที่ 121 ค่าเฉลี่ยของจำนวนและร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาพวนที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ / รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	0. คำศัพท์เดิม (old words)	326	59.3	294	53.5	212	38.5	277	50.4
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	1. การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	30	5.5	35	6.4	36	6.5	34	6.1
	2. การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	5	0.9	4	0.7	6	1.1	5	0.9
	3. การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	23	4.2	56	10.2	110	20.0	63	11.5
	4. การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)	0	0.0	1	0.2	1	0.2	1	0.1
	5. การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	53	9.6	55	10.0	44	8.0	51	9.2
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	6. การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	52	9.5	65	11.8	70	12.7	62	11.3
	7. การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	36	6.5	43	7.8	27	4.9	35	6.4
	8. การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	18	3.3	19	3.5	21	3.8	19	3.5
	9. การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	79	14.4	111	20.2	85	15.5	92	16.7
	10. คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	115	20.9	155	28.2	201	36.5	157	28.5
	11. คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	100	18.2	109	19.8	96	17.5	102	18.5

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ / รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	12. การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	45	8.2	45	8.2	36	6.5	42	7.6
	13. การแปรทางความหมาย (semantic variation)	16	2.9	20	3.6	15	2.7	17	3.1
	14. อื่น ๆ (คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะบุคคล) (individual use)	61	11.1	63	11.5	46	8.4	57	10.3

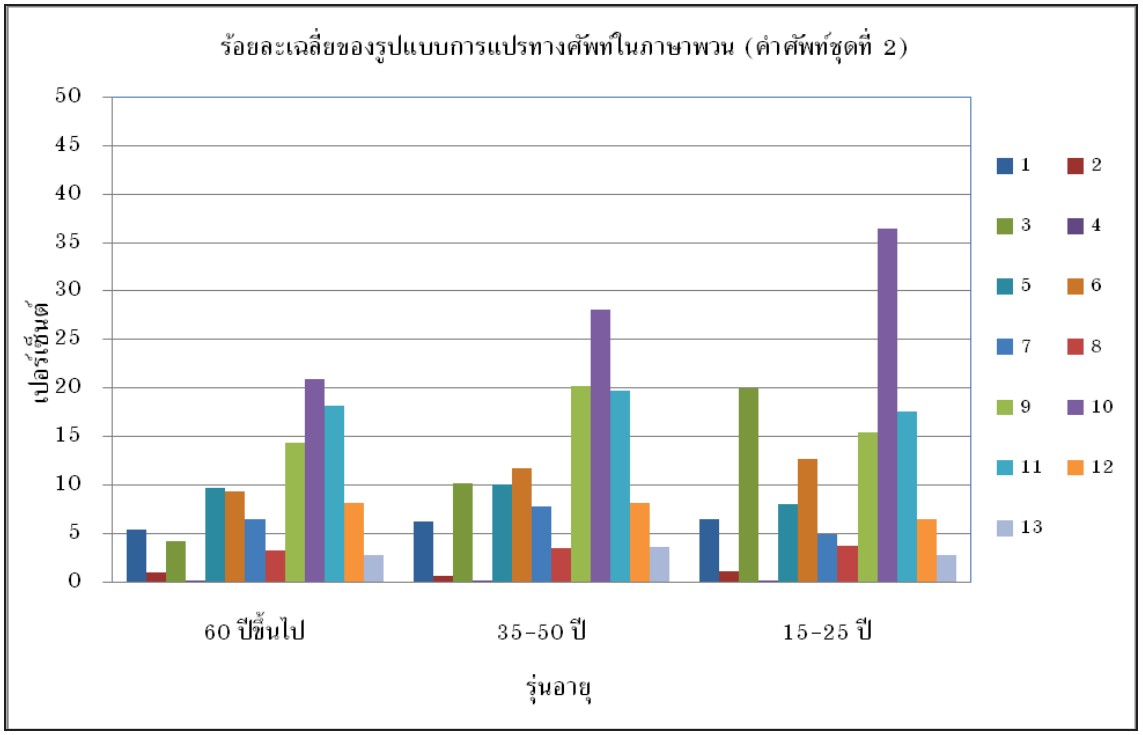

ภาพที่ 88 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาพวนที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาพวน แสดงให้เห็นว่าการใช้คำศัพท์เดิมหรือคำศัพท์ที่ไม่มีการแปรรูปใด ๆ มีร้อยละโดยเฉลี่ยจากการใช้คำของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุคิดเป็น 50.4% ซึ่งต่ำกว่าร้อยละโดยเฉลี่ยของการใช้คำศัพท์เดิมในรายการคำชุดที่ 1 คิดเป็น 12.4% เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์เดิมระหว่างผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุจะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 1 มีร้อยละของการใช้คำศัพท์เดิมสูงที่สุด (59.3%) รองลงมาคือผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (53.5%) ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นใช้คำศัพท์เดิมน้อยที่สุด (38.5%) จึงอาจกล่าวได้ว่า ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์เดิมในรายการคำชุดที่ 2 ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์รายการคำชุดที่ 1 ข้างต้น

เมื่อพิจารณาการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 แต่ละรูปแบบ อาจสรุปได้ว่า มีการแปรของคำศัพท์ที่มีค่าเฉลี่ยร้อยละในการปรากฏมากตั้งแต่ 10% ขึ้นไปรวม 4 รูปแบบ เรียงตามลำดับการปรากฏมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้

รูปแบบการแปรที่ปรากฏมากที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ 10 (คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน) ซึ่งมีค่าร้อยละโดยเฉลี่ยจากการใช้ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ คือ 28.5% โดยผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 3 เป็นรุ่นอายุที่ใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานคิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยมากที่สุด (36.5%) รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (28.2%) และรุ่นอายุที่ 1 (20.9%) ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 กับที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า คำยืมภาษาไทยมาตรฐานปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 โดยเฉลี่ยจากผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุมากกว่าที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 คิดเป็น 13.3%

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาพวนที่มีค่าเฉลี่ยร้อยละของการปรากฏมากรองจากการยืมคำภาษาไทยมาตรฐาน ได้แก่ รูปแบบที่ 11 ในที่นี้ได้แก่ คำยืมภาษาคำเมือง ซึ่งมีค่าร้อยละโดยเฉลี่ยจากการใช้ของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุคือ 18.5% น้อยกว่าการปรากฏของคำยืมภาษาไทยมาตรฐานประมาณ 10% และเมื่อเปรียบเทียบการใช้คำยืมภาษาคำเมืองระหว่างผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ อาจสรุปได้ว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ใช้คำยืมภาษาคำเมืองมากที่สุด (19.8%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 1 (18.2%) และรุ่นอายุที่ 3 (17.5%) ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์การใช้คำยืมภาษาคำเมือง (รูปแบบที่ 11) และการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (รูปแบบที่ 10) ข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผลการวิเคราะห์ไม่สอดคล้องกัน กล่าวคือ การใช้คำยืมภาษาคำเมืองปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ และในทางกลับกัน รุ่นอายุที่ใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานมากที่สุดคือ รุ่นอายุที่ 3 รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 1 ตามลำดับ

การแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 9 ซึ่งในที่นี้ได้แก่ การปนกันของคำศัพท์หรือการที่ผู้พูดภาษาพวนใช้ทั้งคำศัพท์เดิมและคำยืมร่วมกันเป็นรูปแบบของการแปรที่ปรากฏเป็นอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 11 ข้างต้น กล่าวคือ รูปแบบการแปรดังกล่าวปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 โดยเฉลี่ยคิดเป็น 16.7% โดยผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 2 มีการใช้คำศัพท์เดิมควบคู่ไปกับคำยืมมากที่สุดโดยเฉลี่ยคิดเป็น 20.2% รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 3 (15.5%) ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกับรุ่นอายุที่ 1 ที่มีการใช้คำศัพท์เดิมและคำยืมร่วมกันน้อยที่สุด (14.4%)

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ที่พบเป็นอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 9 ได้แก่ การแปรรูปแบบที่ 3 หรือการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น ซึ่งพบโดยเฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุคิดเป็น 11.5% โดยการแปรรูปแบบดังกล่าวปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (20.0%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (10.2%) และรุ่นอายุที่ 1 มีการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้นน้อยที่สุด (4.2%)

ส่วนรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 3 ข้างต้นได้แก่ การแปรรูปแบบที่ 6 หรือการแปรของเสียงพยัญชนะซึ่งปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ค่อนข้างใกล้เคียงกับการแปรรูปแบบที่ 3 ข้างต้น กล่าวคือ พบปรากฏโดยเฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ

คิดเป็น 11.3% โดยพบในการใช้ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (12.8%) ซึ่งใกล้เคียงกับรุ่นอายุที่ 2 (11.7%) ส่วนรุ่นอายุที่ 1 นั้นมีการแปรของเสียงพยัญชนะในคำศัพท์น้อยที่สุด (9.5%)

เมื่อพิจารณาการแปรรูปแบบอื่น ๆ ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาพวนจะเห็นได้ว่า การแปรรูปแบบอื่น ๆ ปรากฏโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.1%–9.2%

4.6 การแปรทางศัพท์ในภาษาลาว

งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลภาษาลาวในหมู่บ้านน้ำปั้ว ตำบลน้ำปั้ว อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ซึ่งเป็นจุดเก็บข้อมูลแห่งเดียวที่ไม่ได้อยู่ในอำเภอท่าวังผาซึ่งเป็นที่ตั้งของจุดเก็บข้อมูลภาษาไทถิ่นอื่น ๆ ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้อีก 4 ภาษาได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวน

ข้อมูลคำศัพท์ภาษาลาวในงานวิจัยนี้เก็บข้อมูลจากผู้พูด 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป รุ่นอายุที่ 2 อายุ 35–50 ปี และรุ่นอายุที่ 3 อายุ 15–25 ปี และใช้วิธีเดียวกันกับการเก็บข้อมูลคำศัพท์ภาษาไทถิ่นอื่น ๆ โดยรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลคำศัพท์ประกอบด้วยรายการคำจำนวน 2 ชุด ชุดที่ 1 มีคำศัพท์จำนวน 250 คำ และชุดที่ 2 มีคำศัพท์จำนวน 550 คำ

จากการวิเคราะห์คำศัพท์ในภาษาลาวพบว่า มีการแปรของคำศัพท์ปรากฏในข้อมูลที่ได้จากผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุ และลักษณะการแปรคล้ายคลึงกับการแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวนดังกล่าวในข้างต้น ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์และการแปรของคำศัพท์ในภาษาลาว แยกกล่าวตามผลการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลทั้ง 2 ชุดได้ดังนี้

4.6.1 การใช้คำศัพท์ในภาษาลาว

จากการศึกษาวิจัยการใช้คำศัพท์ในภาษาลาวของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยใช้รายการคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 พบว่า ผู้พูดภาษาลาวมีการใช้คำศัพท์แบ่งได้ 7 ลักษณะเช่นเดียวกับที่พบในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวนดังนี้

1) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 1
2) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 2
3) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 3
4) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 1 และ 2
5) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 2 และ 3
6) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 1 และ 3
7) คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุ

การใช้คำศัพท์ในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 มีรายละเอียดดังนี้

4.6.1.1 การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาลาว

จากการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ พบว่านอกจากคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำจำนวน 250 คำแล้ว ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้คำอื่น ๆ อีกจำนวน 721 คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก เมื่อรวมคำศัพท์หลักและคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจาก

คำศัพท์หลักแล้ว ทำให้ข้อมูลในรายการคำชุดที่ 1 ที่ได้จากเก็บข้อมูลผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุจำนวน 15 คน (รุ่นอายุละ 3 คน) มีคำศัพท์รวมทั้งสิ้น 971 คำ (คำศัพท์หลัก 250 คำ + คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 721 คำ)

ตารางที่ 122 ต่อไปนี้แสดงจำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ใน 7 ลักษณะดังกล่าวในหัวข้อ 4.6.1 ส่วนแผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงไว้ในภาพที่ 89

ตารางที่ 122 จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 1)

รุ่นอายุ / จำนวนและร้อยละ	ลักษณะการใช้คำศัพท์ภาษาลาวในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดแต่ละรุ่นอายุ							รวม
	1 (รุ่นอายุที่ 1)	2 (รุ่นอายุที่ 2)	3 (รุ่นอายุที่ 3)	4 (รุ่นอายุที่ 1 และ 2)	5 (รุ่นอายุที่ 2 และ 3)	6 (รุ่นอายุที่ 1 และ 3)	7 (ทั้ง 3 รุ่นอายุ)	
จำนวนคำศัพท์	150	114	184	84	124	32	283	971
ร้อยละ	15.5	11.7	18.9	8.7	12.8	3.3	29.1	100

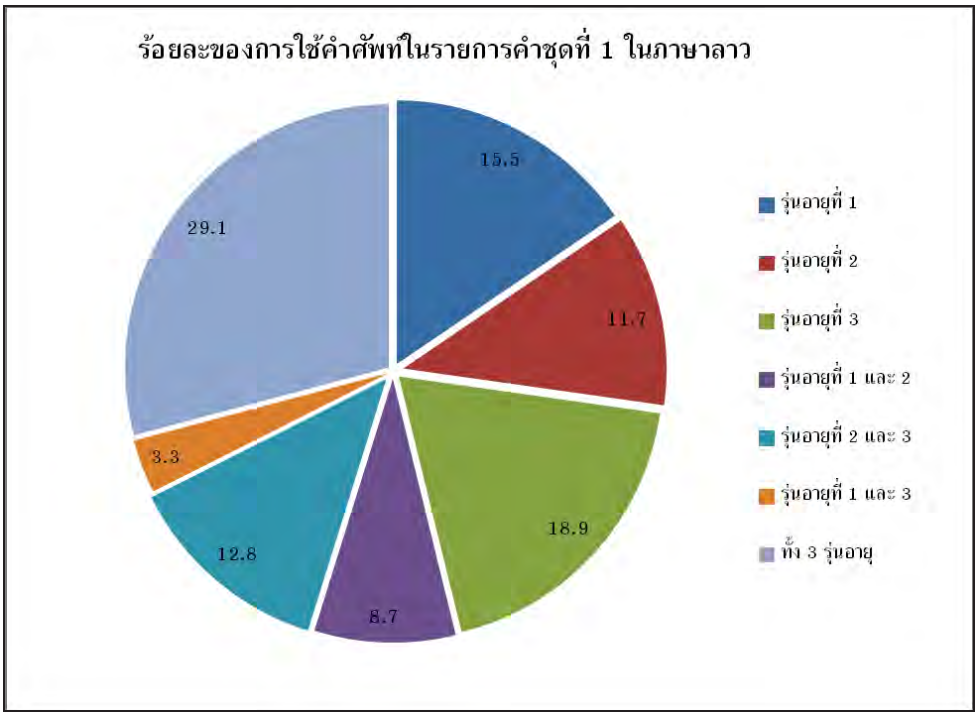

ภาพที่ 89 แผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 1)

จากตารางที่ 122 และภาพที่ 89 จะเห็นได้ว่า การใช้คำศัพท์ภาษาลาวในรายการคำชุดที่ 1 ที่มีจำนวนคำทั้งคำศัพท์หลักและคำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักรวม 971 คำนั้น คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีจำนวนมากที่สุดคือ 283 คำ หรือคิดเป็น 29.1% ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวนที่พบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีจำนวนมากที่สุดเมื่อเทียบกับคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูด 2 รุ่นอายุและคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุใดรุ่นอายุหนึ่งเท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลาวแต่ละรุ่นอายุ จะเห็นได้ว่า คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 3 มีมากที่สุดคือ 184 คำ หรือคิดเป็น 18.9% รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 1 ซึ่งพบ 150 คำหรือ 15.4% และคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 2 นั้นพบน้อยที่สุดคือ 114 คำหรือ 11.7% ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาคำเมือง และภาษาพวนที่พบว่า จำนวนคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นมีมากที่สุด รองลงมาคือจำนวนคำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ตามลำดับ แต่ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวแตกต่างผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในภาษาลื้อ และภาษาขืนซึ่งพบว่า จำนวนคำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 3 มีมากที่สุดเช่นเดียวกัน แต่คำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 2 นั้นมีมากกว่าคำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 1

เมื่อพิจารณาจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาลาวที่ใช้โดยผู้พูด 2 รุ่นอายุจะเห็นได้ว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 มีมากที่สุด (12.8%) รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 (8.7%) และคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 3 มีจำนวนน้อยที่สุด (3.3%) ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในผู้พูด 2 รุ่นอายุดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวนในแง่ที่ว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 3 นั้นมีน้อยที่สุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขืนที่พบว่ามีคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 มากที่สุด แต่ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวแตกต่างจากผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ของผู้พูด 2 รุ่นอายุในภาษาพวนที่พบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 มีมากกว่าคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3

ตารางที่ 123 ต่อไปนี้แสดงตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ที่ผู้พูดภาษาลาวใช้ใน 7 ลักษณะ (ดูตารางที่ 122) กรณีที่มีการใช้คำศัพท์อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก ผู้วิจัยจะแสดงตัวอย่างโดยนำคำศัพท์หลักแสดงไว้เป็นอันดับแรก และคำศัพท์อื่น ๆ อยู่ในลำดับถัดไป

ตารางที่ 123 ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ที่ผู้พูดภาษาลาวใช้ใน 7 ลักษณะ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
2. กรอก (น้ำ)	haːy^{33}	haːy^{33}	haːy^{33}	7
	kɔːk^{44}	-	kɔːk^{44}	6
	-	ʔaw^{35} nam^{35ʔ} saə^{33} khuət^{44}	-	2

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
8. กระดูก	duːk^{44}	-	-	1
	ka-duːk^{44}	ka-duːk^{44}	ka-duːk^{44}	7
10. กระได	khan^{44ʔ} day^{232}	khan^{44ʔ} day$^{232/23}$	khan^{44ʔ} day^{23}	7
19. กระรอก	hɔːk^{35}	-	-	1
	ka-lɔːk^{35}	ka-lɔːk^{35}	ka-lɔːk^{35}	7
	-	ka-len$^{232/23}$	-	2
	-	-	ki-leːn^{23}	3
30. กะลา	poʔ^{35}	-	-	1
	-	ka-poʔ^{35}	-	2
	koːŋ^{35ʔ}	koːŋ^{35ʔ}	-	4
	-	ka-laː$^{232/23}$	ka-laː^{23}	5
	-	-	ka-laː^{31}	3
33. กา (~ต้มน้ำ)	kaː^{232}	kaː$^{232/23}$	kaː^{23}	7
	kaː^{232} tom^{35ʔ} nam^{35ʔ}	kaː$^{232/23}$ tom^{35ʔ} nam^{35ʔ}	-	4
	kaː^{232} nam^{35ʔ}	-	kaː^{23} nam^{35ʔ}	6
	-	-	kaː^{23} naːm^{35ʔ}	3
39. เกวียน	lɔː^{35ʔ}	lɔː^{35ʔ}	lɔː^{35ʔ}	7
	-	-	kwiən^{23}	3
40. เกาะ (นก~)	cap^{35}	cap^{35}	cap^{35}	7
	-	kɔʔ^{35}	kɔʔ^{35}	5
64. ครั้ง	thɨə^{33}	thɨə^{33}	thɨə^{33}	7
	-	-	hɨə^{33}	3
	khaŋ^{35ʔ}	khaŋ^{35ʔ}	-	4
65. คลุม	pok^{35}	pok^{35}	pok^{35}	7
	khum^{232}	khum$^{232/23}$	-	4
87. เดิน	ɲaːŋ^{33}	ɲaːŋ^{33}	ɲaːŋ^{33}	7
	-	dəːn$^{232/23}$	dəːn^{23}	5
93. ตะกร้อ	mak^{35} tɔː^{35ʔ}	-	-	1
	-	-	mak^{35} kɔː^{35ʔ}	3
	ta-kɔː^{35ʔ}	ta-kɔː^{35ʔ}	ta-kɔː^{35ʔ}	7

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
94. ตะกั่ว	sɨːn^{232}	sɨːn$^{232/23}$	-	4
	ta-kuə^{33}	ta-kuə^{33}	ta-kuə^{33}	7
100. ตำลึง	-	-	tam^{23} lɨŋ^{23}	3
	phak^{35} khɛːp^{35}	phak^{35} khɛːp^{35}	phak^{35} khɛːp^{35}	7
106. ถอด (~เสื้อผ้า)	kɛː^{35ʔ}	kɛː^{35ʔ}	kɛː^{35ʔ}	7
	-	thɔːt^{44}	thɔːt^{44}	5
127. ปลากราย	paː^{232} tɔːŋ^{232}	paː$^{232/23}$ tɔːŋ^{232}	paː^{23} tɔːŋ^{23}	7
	-	-	paː^{23} kaːy^{23}	3
128. ปลาร้า	paː^{232} haː^{35ʔ}	paː$^{232/23}$ haː^{35ʔ}	paː^{23} haː^{35ʔ}	7
	-	-	haː^{35ʔ}	3
	-	-	paː^{23} laː^{35ʔ}	3
137. เปรี้ยว	som^{44ʔ}	som^{44ʔ}	som^{44ʔ}	7
156. แพ้	khaːn^{35ʔ}	khaːn^{35ʔ}	khaːn^{35ʔ}	7
163. ไม้กวาด	ɲuː^{232}	ɲuː$^{232/23}$	ɲuː^{23}	7
	ɲuː^{232} kwaːt^{44}	ɲuː$^{232/23}$ kwaːt^{44}	-	4
	-	ɲuŋ$^{232/23}$ kwaːt^{44}	ɲuŋ^{23} kwaːt^{44}	5
	-	-	may^{35ʔ} ɲuː^{23}	3
	-	may^{35ʔ} kwaːt^{44}	may^{35ʔ} kwaːt^{44}	5
	-	-	may^{35ʔ} ɲuː^{23} kwaːt^{44}	3
165. ยอ (น.)	cam^{232}	cam$^{232/23}$	cam^{23}	7
	-	-	yɔː^{23}	3
	-	ɲɔː$^{232/23}$ cam$^{232/23}$	-	2

ตารางที่ 123 ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า มีคำศัพท์บางคำที่ผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำศัพท์หลักเพียงคำเดียว ไม่มีการใช้คำอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น คำที่ 137 “เปรี้ยว” ผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำว่า /som^{44ʔ}/ (“ส้ม”) หรือคำที่ 156 “แพ้” ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำว่า /khaːn^{35ʔ}/ (“ค้าน”) เหมือนกัน และใช้คำดังกล่าวเพียงคำเดียวเท่านั้น

ส่วนคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาลาวที่ใช้เฉพาะผู้พูดเพียงรุ่นอายุเดียว หรือใช้เฉพาะในผู้พูด 2 รุ่นอายุและจัดว่าเป็นคำศัพท์ที่มีการแปรค่อนข้างหลากหลาย มีตัวอย่างเช่น คำที่ 30 “กะลา” มีเพียงผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ที่ใช้คำว่า /poʔ^{35}/ (“โปะ”) ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ใช้คำว่า /ka-poʔ^{35}/ (“กะโปะ”) ซึ่งคำศัพท์ทั้ง 2 คำดังกล่าวตรงกับข้อมูลคำศัพท์ที่ปรากฏในพจนานุกรมลาว-ไทย-

อังกฤษ (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) ซึ่งมีคำว่า /pó/ และ /ká-pó/ รวบรวมไว้ด้วย อย่างไรก็ตาม นอกจากคำศัพท์ทั้ง 2 คำดังกล่าวแล้ว ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ยังมีการใช้คำว่า /ka-laː^{232}/ ("กะลา") ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานและใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 นอกจากนี้ในภาษาลาว หมู่บ้านน้ำปั้วยังมีการใช้คำว่า /ka-laː^{31}/ ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานแต่มีการออกเสียงวรรณยุกต์ในพยางค์ที่ 2 แปรวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก /232/ เป็นวรรณยุกต์เสียงกลาง-ตก /31/ โดยคำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์ดังกล่าวนี้ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เท่านั้น

นอกจากการใช้คำศัพท์บางคำที่แตกต่างกันในแต่ละรุ่นอายุดังกล่าวแล้ว ยังมีตัวอย่างคำศัพท์บางคำที่ปรากฏในพจนานุกรมภาษาลาวที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ แต่ไม่ปรากฏในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ตัวอย่างเช่น คำที่ 165 "ยอ (น.)" ในพจนานุกรมลาว-ไทย (Lao-Thai Dictionary) ซึ่งรวบรวมโดยวีระพงศ์ มีสถาน (2543) มีคำว่า "กะดุ้ง" และ "สะดุ้ง" ซึ่งหมายถึง "ยอ, อุปกรณ์จับปลา" อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยนี้ไม่พบคำศัพท์ทั้ง 2 คำในภาษาลาวที่พูดในหมู่บ้านน้ำปั้วแต่อย่างใด แต่พบว่าผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำว่า /cam^{23}/ ("จำ") ซึ่งเป็นคำยืมภาษาคำเมือง นอกจากนี้ยังพบว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำว่า /yɔː^{23}/ ("ยอ") ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ใช้คำว่า /ɲɔː$^{232/23}$ cam$^{232/23}$/ ("ญอจำ") ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นคำศัพท์ใหม่ที่เกิดจากการประสมระหว่างคำยืมภาษาไทยมาตรฐานคือคำว่า /yɔː$^{232/23}$/ กับคำยืมภาษาคำเมืองคือคำว่า /cam$^{232/23}$/ และมีการปรับเสียงพยัญชนะต้นในพยางค์แรกตามอิทธิพลของภาษาคำเมืองคือจาก /y-/ เป็น /ɲ-/ จึงเกิดคำศัพท์ใหม่คือคำว่า /ɲɔː$^{232/23}$ cam$^{232/23}$/ นั่นเอง (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการแปรทางศัพท์ในภาษาลาวในหัวข้อ 4.6.2)

4.6.1.2 การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลาว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ พบว่านอกจากคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำจำนวน 550 คำแล้ว ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้คำอื่น ๆ นอกเหนือจากการใช้คำศัพท์หลักด้วย เช่น คำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน คำยืมจากภาษาคำเมือง และคำศัพท์ใหม่ เป็นต้น คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักดังกล่าวปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลาวมากถึง 2,259 คำซึ่งมากกว่าคำศัพท์หลักประมาณ 4 เท่า อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบจำนวนคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลาวกับภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ภาษาพวน (2,523 คำ) ภาษาขืน (1,987 คำ) ภาษาคำเมือง (1,897 คำ) และภาษาลื้อ (1,814 คำ) จะเห็นได้ว่า คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลาวมีจำนวนน้อยกว่าภาษาพวน แต่มากกว่าภาษาขืน ภาษาคำเมือง และภาษาลื้อตามลำดับ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลาวมีการแปรน้อยกว่าการใช้คำศัพท์ในภาษาพวน แต่มากกว่าการแปรในภาษาขืน ภาษาคำเมือง และภาษาลื้อ ในที่นี้อาจสันนิษฐานได้ว่า สาเหตุที่ภาษาลาวมีการแปรของการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ค่อนข้างมาก อาจสืบเนื่องมาจากการที่หมู่บ้านน้ำปั้วที่คนลาวอาศัยอยู่นั้นอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับ

หมู่บ้านที่มีผู้พูดภาษาคำเมืองอาศัยอยู่และอยู่ไม่ไกลจากตัวอำเภอเวียงสาซึ่งมีผู้พูดภาษาคำเมืองเป็นภาษาหลักอาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่ ภาษาที่มีอิทธิพลต่อภาษาลาวจึงมีทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานซึ่งผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยเฉพาะรุ่นอายุที่ 3 สามารถพูดได้คล่องพอ ๆ กับภาษาลาว

เมื่อรวมคำศัพท์หลักและคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลาวทำให้ในรายการคำชุดที่ 2 มีคำศัพท์รวม 2,809 คำ (คำศัพท์หลัก 550 คำ + คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 2,259 คำ) จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ใน 7 ลักษณะ(ดูหัวข้อ 4.6.1) แสดงไว้ในตารางที่ 124 และแผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละของการใช้คำศัพท์แสดงในภาพที่ 90

ตารางที่ 124 จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 2)

รุ่นอายุ / จำนวนและร้อยละ	ลักษณะการใช้คำศัพท์ภาษาลาวในรายการคำชุดที่ 2 ในแต่ละรุ่นอายุ							รวม
	1 (รุ่นอายุที่ 1)	2 (รุ่นอายุที่ 2)	3 (รุ่นอายุที่ 3)	4 (รุ่นอายุที่ 1 และ 2)	5 (รุ่นอายุที่ 2 และ 3)	6 (รุ่นอายุที่ 1 และ 3)	7 (ทั้ง 3 รุ่นอายุ)	
จำนวนคำศัพท์	542	366	481	238	338	96	748	2,809
ร้อยละ	19.3	13.0	17.1	8.5	12.0	3.5	26.6	100

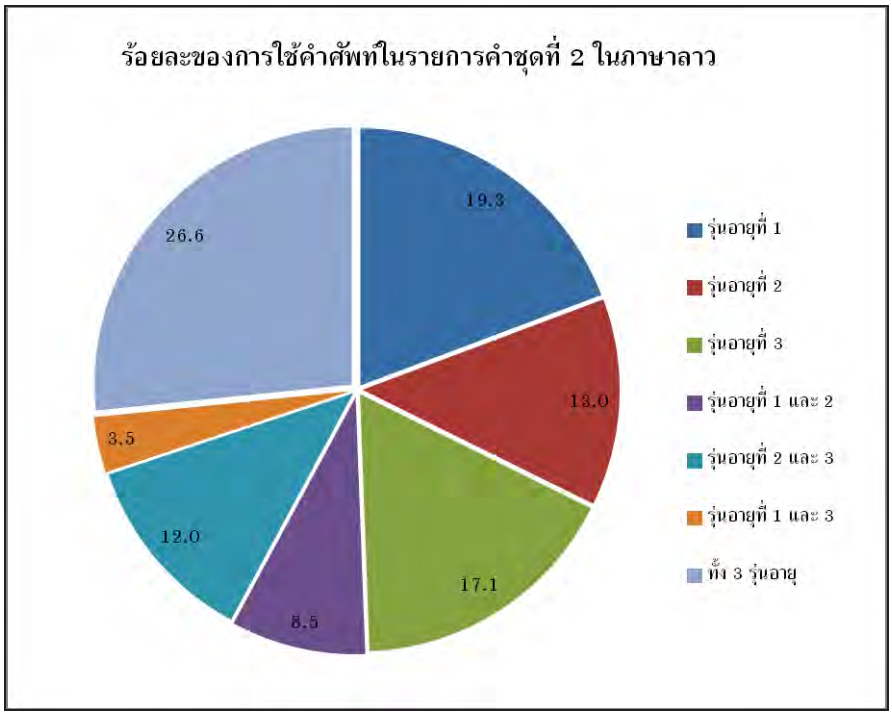

ภาพที่ 90 แผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 2)

ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลาวที่มีจำนวนคำทั้งคำศัพท์หลักและคำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักรวม 2,809 คำนั้น พบลักษณะการใช้คำศัพท์สอดคล้องกับการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 กล่าวคือ คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีจำนวนมากที่สุดถึง 748 คำ (26.6%) เมื่อเปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุใดรุ่นอายุหนึ่งเท่านั้น พบว่า มีคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด คือ 542 คำ (19.3%) รองลงมาคือ คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 3 จำนวน 481 คำ (17.1%) และคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 2 ปรากฏน้อยที่สุดคือ 366 คำ (13%) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาคำเมืองและภาษาลื้อซึ่งพบว่ามีคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 ตามลำดับ แต่แตกต่างจากผลการวิเคราะห์ในภาษาขืนที่พบว่า คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 มีมากที่สุด รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ และแตกต่างจากผลการวิเคราะห์ในภาษาพวนพบว่า คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มีมากที่สุด รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 3 และรุ่นอายุที่ 2 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดภาษาลาว 2 รุ่นอายุดังแสดงในตารางที่ 124 และภาพที่ 90 จะเห็นได้ว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 มีมากที่สุด (12%) รองลงมาคือ คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 (8.5%) ส่วนคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 3 นั้นมีจำนวนน้อยที่สุด (3.4%) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ข้างต้น และสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในผู้พูด 2 รุ่นอายุที่พบในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวนที่ล้วนแต่แสดงให้เห็นว่า ผู้พูด 2 รุ่นอายุต่อเนื่องกัน ได้แก่ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 และผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 นั้นมีการใช้คำศัพท์ร่วมกันมากกว่าผู้พูด 2 รุ่นอายุที่ไม่ต่อเนื่องกันซึ่งในที่นี้หมายถึง ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 3 ที่มีการใช้คำศัพท์ร่วมกันน้อยที่สุด

ตารางที่ 125 ต่อไปนี้แสดงตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ที่ผู้พูดภาษาลาวใช้ใน 7 ลักษณะ (ดูตารางที่ 124) ในกรณีที่มีการใช้คำศัพท์อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก คำศัพท์หลักจะอยู่อันดับแรก และคำศัพท์อื่น ๆ อยู่ในลำดับถัดไป

ตารางที่ 125 ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ที่ผู้พูดภาษาลาวใช้ใน 7 ลักษณะ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
2. กรง	-	koŋ$^{232/23}$	koŋ^{23}	5
	khuəŋ^{434}	-	-	1
	-	khuəŋ^{34}	khuəŋ^{34}	5
	khuŋ^{434}	khuŋ^{434}	-	4
25. กระสอบ	ka-sɔ:p^{44}	ka-sɔ:p^{44}	ka-sɔ:p^{44}	7

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
	thay^{33}	thay^{33}	thay^{33}	7
	-	thuŋ^{434}	-	2
30. กลอน (~ประตู)	lay^{232}	-	-	1
	kɔːn^{232}	kɔːn$^{232/23}$	kɔːn^{23}	7
33. กลับ (~ปลา)	piːn^{35ʔ}	piːn^{35ʔ}	piːn^{35ʔ}	7
	phik^{33}	phik^{33}	-	4
	-	kap^{35}	-	2
34. กลัว	yaːn^{35ʔ}	yaːn^{35ʔ}	yaːn^{35ʔ}	7
43. กางเกง	soːŋ^{44ʔ}	soːŋ^{44ʔ}	soːŋ^{44ʔ}	7
	soŋ^{44ʔ}	-	soŋ^{44ʔ}	6
	tiəw^{33}	-	-	1
	kaːŋ^{232} keːŋ^{232}	-	-	1
62. โกหก	tuəʔ^{35}	tuəʔ^{35}	tuəʔ^{35}	7
66. ขมิ้น	khaw^{44ʔ} min^{44ʔ}	-	-	1
	khiː^{44ʔ} min^{44ʔ}	khiː^{44ʔ} min^{44ʔ}	khiː^{44ʔ} min^{44ʔ}	7
	-	kha-min^{44ʔ}	kha-min^{44ʔ}	5
67. ขยัน	duʔ^{35}	duʔ^{35}	duʔ^{35}	7
	man^{33}	-	man^{33}	6
	-	-	kha-yan^{34}	3
80. ขาด	khaːt^{44}	khaːt^{44}	khaːt^{44}	7
	-	-	put^{35}	3
81. ข่าย	daːŋ^{232}	-	-	1
	-	-	khaːy^{33}	3
	nɛːŋ^{33}	-	-	1
	-	nɛŋ^{33}	nɛŋ^{33}	5
	ta-khaːy^{33}	ta-khaːy^{33}	ta-khaːy^{33}	7
90. ขี้อาย	khiː^{44ʔ} lɨːm^{44ʔ}	-	-	1
	khiː^{44ʔ} ʔaːy^{232}	khiː^{44ʔ} ʔaːy$^{232/23}$	khiː^{44ʔ} ʔaːy^{23}	7
	-	khiː^{44ʔ} miəŋ^{44ʔ}	-	2
119. ค้างคาว	ciə^{232}	ciə$^{232/23}$	ciə^{23}	7
	khaːŋ^{35ʔ}	khaːŋ^{35ʔ}	khaːŋ^{35ʔ} khaːw^{23}	7

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
	kha:w^{232}	kha:w$^{232/23}$		
124. คูน (พืช)	khu:n^{232}	khu:n$^{232/23}$	khu:n^{23}	7
	-	lom$^{232/23}$ lɛ:ŋ^{35ʔ}	-	2
145. จอบ	cok^{35}	cok^{35}	cok^{35}	7
	-	bok^{35}	-	2
	-	-	cɔ:p^{44}	3
148. จาน	ca:n^{232}	ca:n$^{232/23}$	ca:n^{23}	7
151. จิ้งจก	ciʔ^{35} ciəm^{35ʔ}	ciʔ^{35} ciəm^{35ʔ}	ciʔ^{35} ciəm^{35ʔ}	7
	-	cak^{35} cim^{35ʔ}	cak^{35} cim^{35ʔ}	5
	-	-	cak^{35} ciəm^{35ʔ}	3
169. ชะพลู	phak^{35} ʔi:^{33} lə:t^{35}	phak^{35} ʔi:^{33} lə:t^{35}	phak^{35} ʔi:^{33} lə:t^{35}	7
	phak^{35} khɛ:^{232}	-	-	1
193. ด้าย	khaw^{232} may^{434} ɲip^{35}	-	-	1
	-	kham^{33} ma:^{34} ɲip^{35}	-	2
	fa:y^{44ʔ}	-	fa:y^{44ʔ}	6
	da:y^{35ʔ}	da:y^{35ʔ}	da:y^{35ʔ}	7
201. ตลาด	ta-la:t^{44}	ta-la:t^{44}	ta-la:t^{44}	7
	ka:t^{44}	ka:t^{44}	ka:t^{44}	7
217. ตุ๊กแก	kap^{35} kɛ:^{35ʔ}	kap^{35} kɛ:^{35ʔ}	kap^{35} kɛ:^{35ʔ}	7
	-	tok^{35} to:$^{232/23}$	tok^{35} to:^{23}	5
303. บุบ (หม้อ~)	bum^{35ʔ}	bum^{35ʔ}	bum^{35ʔ}	7
	-	bup^{35}	bup^{35}	5
	-	bu:p^{44}	-	2
	-	-	be:p^{44}	3
	-	-	ɲup^{33}	3

ตารางที่ 125 ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า มีคำศัพท์บางคำในรายการคำชุดที่ 2 ที่ผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำศัพท์หลักเพียงคำเดียว โดยไม่มีการใช้คำอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น คำที่ 62 “โกหก” มีการใช้คำว่า /tuəʔ^{35}/ (“ตัวะ”) เท่านั้น ซึ่งตรงกับข้อมูลคำศัพท์ภาษาลาวในพจนานุกรมลาว-ไทย-

อังกฤษ (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) ซึ่งมีคำว่า /túa/ รวบรวมไว้ด้วย นอกจากนี้ยังมีคำที่ 148 “จาน” ที่ผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุใช้เพียงคำว่า /caːn^{23}/ คำเดียวและตรงกับในพจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติซึ่งมีคำว่า /tɕaːn/ รวบรวมไว้ด้วยเช่นกัน

เมื่อพิจารณาคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุใดรุ่นอายุหนึ่งดังแสดงในตารางที่ 125 จะเห็นได้ว่า คำศัพท์บางคำใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และบางคำใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 2 หรือรุ่นอายุที่ 3 เท่านั้น ตัวอย่างเช่น คำที่ 30 “กลอน (~ประตู)” มีเพียงผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เท่านั้นที่ใช้คำว่า /lay^{232}/ (“ไล”) และมีคำว่า /kɔːn^{232}/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุและเป็นคำที่ตรงกับคำว่า /kɔːn/ ในพจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) ซึ่งในพจนานุกรมฉบับดังกล่าว รวมทั้งฉบับอื่น ๆ เท่าที่ผู้วิจัยสามารถสืบค้นได้ไม่ได้บรรจุคำว่า /lay^{23}/ ในความหมายว่า “กลอน (~ประตู)” แต่อย่างใด จากการสัมภาษณ์ผู้พูดภาษาลาวในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้คำว่า /lay^{232}/ ในความหมายว่า “กลอนชนิดเสียบลงบนพื้น” และใช้คำว่า /kɔːn^{232}/ ในความหมายว่า “กลอนชนิดที่ติดตั้งตรงกลางประตู, กลอนทุกชนิด” ดังนั้นจึงอาจสันนิษฐานได้ว่า คำว่า /lay^{232}/ เป็นคำศัพท์เดิมในภาษาลาวซึ่งใช้เรียกกลอนประตูแบบเดิมที่ติดตั้งไว้ส่วนล่างของประตู ส่วนคำว่า /kɔːn^{232}/ นั้นเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานซึ่งในภาษาลาวนำมาใช้เรียกกลอนทุกชนิด โดยเฉพาะกลอนชนิดใหม่ที่ใช้ติดตั้งตรงกลางของประตู เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุเดียว เช่น คำที่ 33 “กลับ (~ปลา)” ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำว่า /piːn^{35ʔ}/ (“ปี้น”) ซึ่งตรงกับคำว่า /pìːn/ ในพจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) นอกจากนี้ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ยังมีการใช้คำว่า /kap^{35}/ ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานและปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เท่านั้น ส่วนคำว่า /phik^{33}/ (“พลิก”) ซึ่งเป็นคำศัพท์อีกคำที่ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) ใช้ในความหมายว่า “กลับ (~ปลา)” แต่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เท่านั้น ในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้คำว่า /phik^{33}/ เป็นคำยืมภาษาคำเมือง เนื่องจากเป็นคำที่ไม่ปรากฏในพจนานุกรมภาษาลาวหรือในเอกสารอื่น ๆ ที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ แต่มีคำว่า /pik^{45}/ ปรากฏในพจนานุกรมภาษาล้านนาซึ่งรวบรวมโดยสถาบันภาษา ศิลปะ และวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (2550) และปรากฏในภาษาคำเมืองที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ด้วย

เมื่อพิจารณาคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาลาว 2 รุ่นอายุใช้เหมือนกันจากตารางที่ 125 จะเห็นว่า มีคำศัพท์บางคำที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 บางคำใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 และบางคำใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 3 ตัวอย่างเช่นคำที่ 2 “กรง” ซึ่งมีเพียงผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ใช้คำว่า /khuŋ^{434}/ (“ขุง”) ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นคำยืมภาษาคำเมืองคือ คำว่า /khoŋ^{23}/ (“ขง”) แต่มีเสียงสระและเสียงวรรณยุกต์ที่แปรไปตามระบบเสียงสระและระบบ

วรรณยุกต์ในภาษาลาว หลักฐานที่สนับสนุนข้อสันนิษฐานที่ว่าคำว่า /khuŋ^{434}/ เป็นคำยืมภาษาคำเมือง เนื่องจากในพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะ และวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) ได้รวบรวมทั้งคำว่า /khoŋ^{24}/ และคำว่า /khuaŋ^{24}/ ไว้ด้วย ในภาษาคำเมืองที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ไม่มีการใช้คำว่า /khoŋ^{23}/ แต่มีคำว่า /khuɔŋ^{23}/ ในขณะที่ในข้อมูลภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) มีคำว่า /khuaŋ^{434}/ ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 นอกจากนี้ยังมีคำว่า /khuaŋ^{34}/ ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นคำยืมภาษาคำเมืองคือ คำว่า /khuaŋ^{434}/ แต่มีการแปรของวรรณยุกต์จากเสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/ เป็นเสียงกลาง-ขึ้น /34/

ส่วนตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 3 ได้แก่ คำที่ 67 “ขยัน” ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้คำว่า /du?^{35}/ (“ดุ”) เป็นคำศัพท์เดิมในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) เนื่องจากเป็นคำที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ และสอดคล้องกับคำว่า /dú/ ในพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะ และวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) นอกจากนี้ในข้อมูลภาษาลาว หมู่บ้านน้ำปั้ว ยังมีคำว่า /man^{33}/ (“หมั่น”) ซึ่งปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 3 และในงานวิจัยนี้จัดให้คำว่า /man^{33}/ เป็นคำศัพท์เดิมในภาษาลาวด้วย เนื่องจากพบว่า ในพจนานุกรมภาษาล้านนาได้รวบรวมคำว่า /mān/ ไว้เช่นกัน แต่ประเด็นที่น่าสนใจคือ ผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 2 ในหมู่บ้านน้ำปั้วไม่ได้ใช้คำว่า /mān/ แต่อย่างใด นอกจากคำศัพท์ทั้ง 2 คำดังกล่าวแล้วในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) ยังมีการใช้คำว่า /kha-yan^{34}/ (“ขยัน”) ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานและปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เท่านั้นซึ่งมีการออกเสียงวรรณยุกต์ของพยางค์ที่ 2 แปรจากเสียงสูง-กลาง-ขึ้น /434/ เป็นเสียงกลาง-ขึ้น /34/ เช่นเดียวกับกรณีของคำว่า “กรง” ที่กล่าวถึงในข้างต้น (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการแปรทางศัพท์ในหัวข้อ 4.6.2)

4.6.2 รูปแบบของการใช้คำศัพท์และการแปรของคำศัพท์ในภาษาลาว

การวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในภาษาลาวที่ศึกษาในงานวิจัยนี้แยกออกเป็น 2 ตอนใหญ่ ๆ เช่นเดียวกับการศึกษาการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ได้แก่ การศึกษาวิจัยรูปแบบการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุและรูปแบบการแปรของคำศัพท์

การวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาดูว่า ผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้คำศัพท์รูปแบบใดบ้าง เช่น มีการใช้คำศัพท์เดิมเท่านั้น มีการใช้คำกลายหรือคำที่มีการแปรจากคำศัพท์เดิม มีการใช้คำยืมร่วมกับคำศัพท์เดิม มีการใช้เฉพาะคำศัพท์ใหม่ หรือมีการใช้คำอื่น ๆ หรือไม่ รวมทั้งศึกษาว่าการแปรของคำศัพท์มีรูปแบบใดบ้าง

ผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาลาวของผู้พูด 3 รุ่นอายุ พบว่า ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) มีการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ เช่นเดียวกับที่พบในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวนที่กล่าวมาในตอนต้น ได้แก่

- ใช้ “คำเดิม” เท่านั้น
- ใช้ “คำกลาย” หรือคำที่แปรมาจากคำศัพท์เดิมเท่านั้น
- ใช้ “คำยืม” เท่านั้น โดยเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาคำเมือง

- ใช้ “คำใหม่” ที่เกิดจากการประสมบางส่วนของคำศัพท์เดิมในภาษาและบางส่วนของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นอื่น ๆ
- ใช้คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวมา เช่น คำที่สร้างขึ้นในรูปแบบของวลี หรือเป็นคำที่มีความหมายอื่นและไม่เกี่ยวข้องกับคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำ
- ใช้คำแต่ละประเภทดังกล่าวมาข้างต้นร่วมกัน เช่น ใช้ทั้งคำเดิมและคำกลาย ใช้ทั้งคำเดิมและคำยืม ใช้ทั้งคำกลายและคำยืม ใช้คำเดิมและคำอื่น ๆ หรือใช้ทั้งคำเดิม คำยืม คำกลาย และคำใหม่ เป็นต้น

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับรูปแบบการใช้คำศัพท์และรูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาลาว พบว่า ภาษาลาวมีรูปแบบการใช้คำศัพท์ และมีการแปรของคำศัพท์ทั้งคำศัพท์ที่อยู่ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 แยกกล่าวได้ดังนี้

4.6.2.1 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาลาว

4.6.2.1.1 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาลาว

จากการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 จำนวน 250 คำของผู้พูดภาษาลาวที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านน้ำปั้ว ตำบลน้ำปั้ว อำเภอเวียงสา จังหวัดน่านพบว่า ผู้พูดภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ สรุปได้ 19 รูปแบบ จำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์แสดงไว้ในตารางที่ 126 และแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ แสดงไว้ในภาพที่ 91 ต่อไปนี้

ตารางที่ 126 จำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / รูปแบบการใช้คำศัพท์	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
1. คำเดิม	90	36.0	55	22.0	42	16.8	62	24.9
2. คำกลาย	4	1.6	4	1.6	9	3.6	6	2.3
3. คำยืม	14	5.6	12	4.8	21	8.4	16	6.3
4. คำเดิม, คำกลาย	22	8.8	39	15.6	25	10.0	29	11.5
5. คำเดิม, คำยืม	60	24.0	60	24.0	60	24.0	60	24.0
6. คำเดิม, คำใหม่	6	2.4	1	0.4	1	0.4	3	1.1
7. คำกลาย, คำยืม	5	2.0	12	4.8	24	9.6	14	5.5
8. คำกลาย, คำใหม่	1	0.4	1	0.4	1	0.4	1	0.4
9. คำกลาย, คำอื่น ๆ	1	0.4	0	0.0	4	1.6	2	0.7

รูปแบบการใช้คำศัพท์ \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
10. คำยืม, คำใหม่	0	0.0	3	1.2	0	0.0	1	0.4
11. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม	15	6.0	18	7.2	34	13.6	22	8.9
12. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่	4	1.6	9	3.6	2	0.8	5	2.0
13. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่	2	0.8	2	0.8	0	0.0	1	0.5
14. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	0	0.0	3	1.2	5	2.0	3	1.1
15. คำเดิม, คำอื่น ๆ	9	3.6	10	4.0	3	1.2	7	2.9
16. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่น ๆ	2	0.8	7	2.8	4	1.6	4	1.7
17. คำเดิม, คำยืม, คำอื่น ๆ	12	4.8	8	3.2	11	4.4	10	4.1
18. คำเดิม, คำใหม่, คำอื่น ๆ	2	0.8	2	0.8	0	0.0	1	0.5
19. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	1	0.4	4	1.6	4	1.6	3	1.2
รวม	250	100	250	100	250	100	250	100

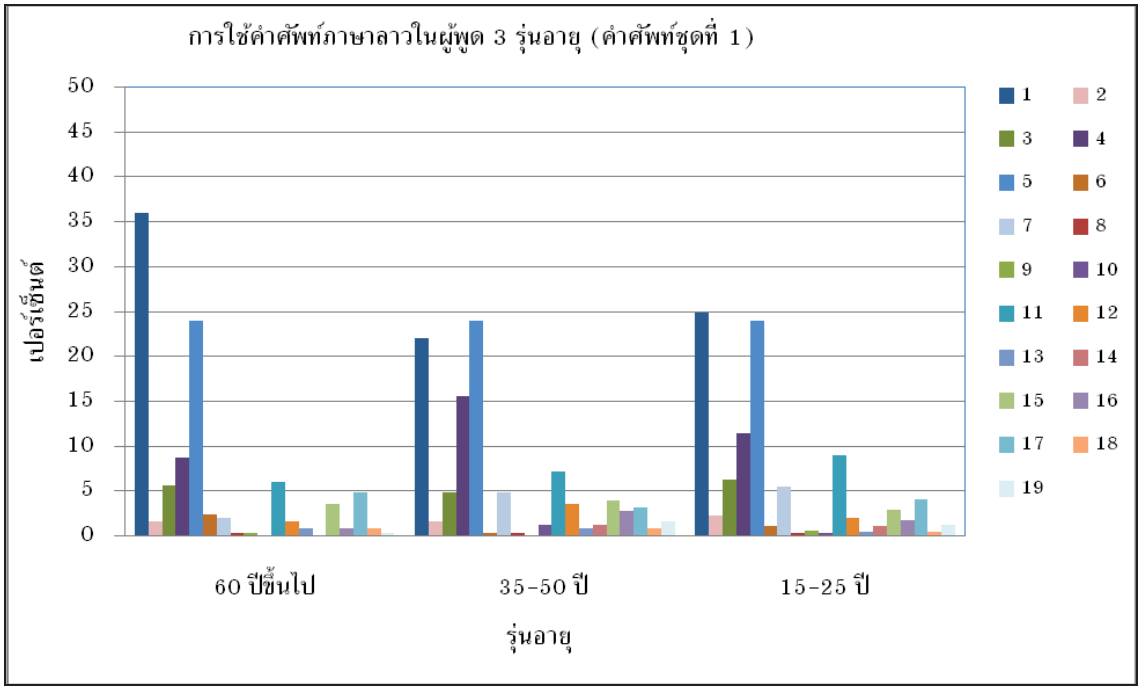

ภาพที่ 91 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ

จากการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ สามารถสรุปได้ว่า มีรูปแบบการใช้คำศัพท์ที่ปรากฏมากกว่า 10% รวม 3 รูปแบบเรียงตามลำดับที่ปรากฏมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ การใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) เป็นรูปแบบที่ปรากฏมากที่สุด นั่นคือ มีจำนวนคำศัพท์เดิมที่เฉลี่ยทั้ง 3 รุ่นอายุ 62 คำ (24.9%) รองลงมาคือการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 5 (ใช้คำเดิมและคำยืม) มีจำนวนคำศัพท์โดยเฉลี่ย 60 คำ (24%) และการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 4 (ใช้คำเดิมและคำกลาย) มีจำนวนคำศัพท์โดยเฉลี่ย 29 คำ (11.5%) ส่วนการใช้คำศัพท์รูปแบบอื่น ๆ ปรากฏโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.4%–8.9% เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ 3 รูปแบบที่ปรากฏมากกว่ารูปแบบอื่น ๆ ของผู้พูดภาษาลาวแต่ละรุ่นอายุจะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) มากที่สุด (36%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (22%) และรุ่นอายุที่ 3 (16.8%) ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวนที่พบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำศัพท์เดิมมากกว่ารุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3

ส่วนการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 5 (ใช้ทั้งคำเดิมและคำยืม) ผลการวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้พบว่าคำเดิมและคำยืมที่ปรากฏในการใช้ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีจำนวนเท่ากัน คือ 60 คำหรือคิดเป็น 24% ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวแตกต่างจากผลการวิเคราะห์การใช้คำเดิมร่วมกับคำยืมที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวนที่ล้วนแต่แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำเดิมร่วมกับคำยืมมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 1 ตามลำดับ

สำหรับการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 4 (ใช้คำเดิมและคำกลาย) พบมากที่สุดในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุ 2 (15.6%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 3 (10%) และรุ่นอายุที่ 1 (8.8%) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวแตกต่างจากผลการวิเคราะห์การใช้คำเดิมและคำกลายที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 ทั้งในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวน กล่าวคือ ในภาษาคำเมืองผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำเดิมร่วมกับคำกลายมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 1 ขณะที่ในภาษาลื้อนั้นผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้คำเดิมร่วมกับคำกลายมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 และรุ่นอายุที่ 2 ส่วนภาษาขืนและภาษาพวนนั้นมีผลการวิเคราะห์เหมือนกันคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้คำเดิมร่วมกับคำกลายมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ระหว่างภาษาลาวกับภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวน สามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า โดยเฉลี่ยแล้วการใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมที่อยู่ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาลาวปรากฏน้อยกว่าการใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมในภาษาลื้อ ภาษาคำเมือง และภาษาพวน แต่มากกว่าการใช้คำศัพท์เดิมในภาษาขืน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาลาวมีการแปรมากกว่าคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาพวน แต่น้อยกว่าการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาขืน

4.6.2.1.2 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลาว

จากการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ที่มีคำศัพท์หลักจำนวน 550 คำในภาษาลาวจากผู้พูด 3 รุ่นอายุพบว่า มีการใช้คำศัพท์สรุปได้ 20 รูปแบบแตกต่างจากผลการวิเคราะห์

รายการคำชุดที่ 1 ที่พบการใช้คำศัพท์ 19 รูปแบบ ตารางที่ 127 ต่อไปนี้แสดงจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ และแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ แสดงไว้ในภาพที่ 92

ตารางที่ 127 จำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / รูปแบบการใช้คำศัพท์	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
1. คำเดิม	102	18.5	72	13.1	57	10.4	77	14.0
2. คำกลาย	6	1.1	13	2.4	17	3.0	12	2.2
3. คำยืม	49	8.9	61	11.1	63	11.5	58	10.5
4. คำใหม่	4	0.7	2	0.4	2	0.4	3	0.5
5. คำเดิม, คำกลาย	31	5.6	41	7.5	38	6.9	36	6.6
6. คำเดิม, คำยืม	111	20.2	104	18.9	112	20.4	109	19.8
7. คำเดิม, คำใหม่	8	1.5	7	1.3	4	0.7	6	1.2
8. คำกลาย, คำยืม	21	3.8	45	8.2	68	12.4	45	8.1
9. คำกลาย, คำใหม่	3	0.5	1	0.2	2	0.4	2	0.4
10. คำกลาย, คำอื่น ๆ	4	0.7	6	1.0	6	1.0	5	1.0
11. คำยืม, คำใหม่	8	1.5	17	3.0	20	3.6	15	2.7
12. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม	41	7.5	57	10.4	55	10.0	51	9.3
13. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่	40	7.3	25	4.5	15	2.7	27	4.8
14. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่	8	1.5	6	1.0	4	0.7	6	1.1
15. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	5	0.9	8	1.5	12	2.2	8	1.5
16. คำเดิม, คำอื่น ๆ	29	5.3	22	4.0	14	2.5	22	3.9
17. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่น ๆ	12	2.2	12	2.2	7	1.3	10	1.9
18. คำเดิม, คำยืม, คำอื่น ๆ	59	10.7	39	7.1	46	8.4	48	8.7
19. คำเดิม, คำใหม่, คำอื่น ๆ	5	0.9	0	0.0	0	0.0	2	0.3
20. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	4	0.7	12	2.2	8	1.5	8	1.5
รวม	550	100	550	100	550	100	550	100

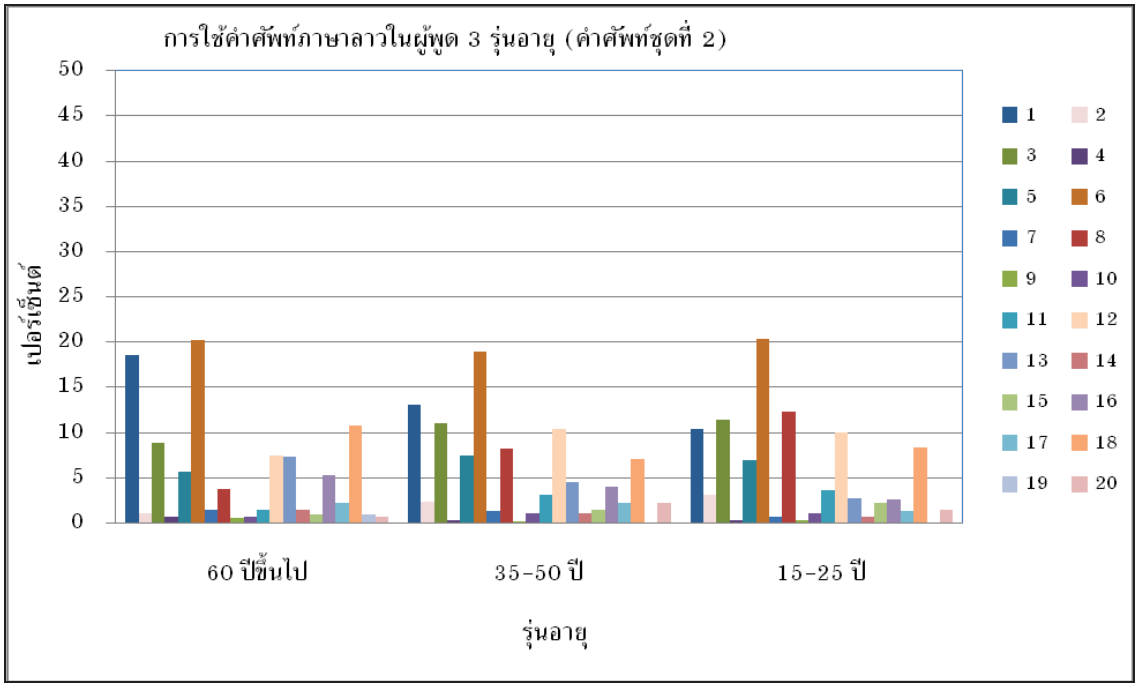

ภาพที่ 92 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ

เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุดังแสดงในตารางที่ 127 และภาพที่ 92 จะเห็นได้ว่า รูปแบบการใช้คำศัพท์ที่ปรากฏมากกว่า 10% เรียงลำดับที่ปรากฏมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ การใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 109 คำหรือคิดเป็น 19.8% รองลงมาคือการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำศัพท์เดิม) มีจำนวนเฉลี่ย 77 คำหรือ 14% และการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 3 (ใช้เฉพาะคำยืม) ปรากฏเป็นอันดับที่ 3 มีจำนวนคำเฉลี่ย 58 คำหรือคิดเป็น 10.5%

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวแตกต่างจากผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในข้างต้นในแง่ที่ว่า การใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ในรายการคำชุดที่ 2 นี้ปรากฏโดยเฉลี่ยเพียง 14% เท่านั้นซึ่งน้อยกว่าที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 เกือบ 2 เท่า นอกจากนี้ในรายการคำชุดที่ 2 ยังมีข้อมูลการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 3 (ใช้เฉพาะคำยืม) ของผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุโดยเฉลี่ย 10.5% ในขณะที่การใช้เฉพาะคำยืมที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 โดยเฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีเพียง 6.3% เท่านั้น อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 จะเห็นได้ว่า ในรายการคำชุดที่ 1 มีข้อมูลการใช้คำเดิมร่วมกับคำยืม (จัดเป็นการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 5 ในรายการชุดที่ 1) โดยเฉลี่ย 24% มากกว่าในรายการคำชุดที่ 2 ที่พบโดยเฉลี่ย 19.8% น้อยกว่าที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 เพียง 4.2% เท่านั้น ดังนั้นจึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 มีการแปรเกิดขึ้นมากกว่าการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1

ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวนที่พบว่า การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 มีการแปรมากกว่าการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในที่นี้สันนิษฐานว่า สืบเนื่องมาจากคำศัพท์ที่

อยู่ในรายการคำชุดที่ 2 เป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่ง หรือใช้ร่วมกันระหว่างภาษาไทถิ่นบางภาษา แต่แตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่จะมีการยืมคำศัพท์จากภาษาอื่น ๆ เข้ามาใช้ในแต่ละภาษา ตัวอย่างเช่น ในภาษาพวน ภาษาขืน และภาษาลาวมีการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานและคำยืมภาษาคำเมือง ในภาษาลื้อมีการใช้คำยืมภาษาคำเมือง หรือในภาษาคำเมืองมีการใช้คำยืมภาษาลื้อ เป็นต้น

เมื่อพิจารณารูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ที่มีการใช้โดยเฉลี่ยสูงที่สุดทั้ง 3 รูปแบบระหว่างผู้พูดภาษาลาวแต่ละรุ่นอายุ อาจสรุปได้ว่า รุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) มากที่สุด (20.4%) ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกับรุ่นอายุที่ 1 (20.2%) ส่วนรุ่นอายุที่ 2 นั้นใช้คำเดิมร่วมกับคำยืมน้อยที่สุด (18.9%) เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำศัพท์เดิม) ระหว่างผู้พูดแต่ละรุ่นอายุพบว่า ผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมมากที่สุด (18.5%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (13.1%) และรุ่นอายุที่ 3 (10.4%) ตามลำดับ ส่วนการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 3 (ใช้เฉพาะคำยืม) นั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (11.5%) ซึ่งใกล้เคียงกับรุ่นอายุที่ 2 (11.1%) ในขณะที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 นั้นใช้เฉพาะคำยืมน้อยที่สุด (8.9%)

นอกเหนือจากการใช้คำศัพท์ทั้ง 3 รูปแบบข้างต้นแล้ว ข้อมูลรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลาวยังแสดงให้เห็นการใช้คำศัพท์รูปแบบอื่น ๆ ด้วยซึ่งมีจำนวนและร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏอยู่ระหว่าง 0.3%–9.3% เท่านั้น

4.6.2.2 การแปรของคำศัพท์ในภาษาลาว

จากการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 จำนวน 250 คำ และคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 จำนวน 550 คำที่เก็บข้อมูลจากผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ ทำให้สรุปได้ว่า การแปรของคำศัพท์ในภาษาลาวสามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ การแปรที่เกิดจากปัจจัยภายใน และการแปรที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวนดังกล่าวมาในตอนต้น

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาลาวที่จำแนกตามปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก สรุปโดยภาพรวมได้เช่นเดียวกับที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน มีตัวอย่างรูปแบบการแปรดังนี้

- การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)
- การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)
- การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)
- การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)
- การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)

กลุ่มที่ 2 การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา) มีตัวอย่างรูปแบบการแปรดังนี้

- การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)
- การแปรของเสียงสระ (vowel variation)
- การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)
- การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)
- คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)
- คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)
- การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)
- การแปรทางความหมาย (semantic variation)

ตัวอย่างคำศัพท์ภาษาลาวในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ แสดงในตารางที่ 128 ต่อไปนี้[121]

[121] การใช้คำศัพท์ที่พบในภาษาลาวมีรูปแบบการแปรคล้ายกับที่ปรากฏในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวน กล่าวคือ มีหลายกรณีที่ผู้พูดใช้ทั้งคำศัพท์เดิมและคำที่มีการแปรเกิดขึ้น แต่ตัวอย่างที่นำมาแสดงในตารางที่ 128 เป็นตัวอย่างเฉพาะคำที่มีการแปรเท่านั้น กรณีที่มีคำศัพท์ใดปรากฏในภาษาลาวที่เคยมีผู้ศึกษาหรือรวบรวมไว้ แต่ไม่ปรากฏในข้อมูลภาษาลาวในงานวิจัยนี้ หรือมีคำศัพท์บางคำที่ผู้พูดภาษาลาวในงานวิจัยนี้ใช้แตกต่างจากคำที่ปรากฏในงานที่เคยมีผู้ศึกษาหรือรวบรวมไว้ ในตารางที่ 128 จะแสดงตัวอย่างบางคำที่นำมาจากงานที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ด้วย

ตารางที่ 128 ตัวอย่างคำศัพท์ภาษาลาวในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม[122]	คำที่มีการแปร
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	“กรอบ” /phɔːy^{33}/ (พจนานุกรมลาว-ไทย: “ผ่อย”)	/phɔy^{33}/ (ɔː → ɔ)
		“ลูกเห็บ” /maːk^{44} hep^{35}/ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: /mâːk hép/)	/mak^{35} hep^{35}/ (aː → a) ข้อสังเกต: นอกจากพยางค์แรกจะมีการแปรของเสียงสระจากสระเสียงยาวเป็นสระเสียงสั้นแล้ว ยังมีการแปรของเสียงวรรณยุกต์จากวรรณยุกต์สูงระดับ /44/ เป็นเสียงกลาง-ขึ้น /35/ ด้วย
	การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	“เพิ่ม” /tɨːm^{33}/ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: /tɯ̄ːm/, /p^{h}ɔ̄ːm/)	/təːm^{33}/ (ɨː → əː)
		“เรอ” /ʔɨəm^{35ʔ}/ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: /ʔɯ̄aːm/)	/ʔəːm^{35ʔ}/ (ɨə → əː) หมายเหตุ: การแปรของเสียงสระในกรณีนี้อาจเรียกว่า การกลายจากเสียงสระประสมเป็นสระ

[122] ในการสันนิษฐานเกี่ยวกับคำศัพท์เดิมในภาษาลาว งานวิจัยนี้ใช้วิธีเดียวกันกับการสันนิษฐานคำศัพท์เดิมในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาลาวที่กล่าวมาในตอนต้น นั่นคือ การพิจารณาคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 หรือเป็นคำที่ใช้โดยผู้พูดส่วนใหญ่ที่เป็นผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้ ในกรณีที่ตรวจสอบแล้วพบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 หรือคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดส่วนใหญ่เป็นคำที่เกิดการแปรแล้วโดยสิ้นเชิง ผู้วิจัยจะใช้วิธีเปรียบเทียบคำศัพท์ ต่าง ๆ ที่พบในงานวิจัยนี้กับคำศัพท์ที่ปรากฏในเอกสารหรือรายการคำที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ ได้แก่ วัจนานุกม พาสาลาว (มะหาสิลา วีระวงส์, 2549 ฉบับปรับปรุงใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 1 ในปีพ.ศ.2503) พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) และพจนานุกรมลาว-ไทย (Lao-Thai Dictionary) (วีระพงศ์ มีสถาน, 2543) กรณีที่ในพจนานุกรมบางฉบับใช้ตัวอักษรลาวและไม่มีข้อมูลคำศัพท์ที่ถ่ายถอดเสียงด้วยสัทอักษรสากล (IPA) ในที่นี้ ผู้วิจัยจะใช้วิธีดัดแปลงการสะกดคำศัพท์ด้วยอักษรลาวให้เป็นอักษรไทย เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบกับข้อมูลคำศัพท์ในงานวิจัยนี้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม มีกรณีที่ในงานอื่น ๆ ไม่ได้รวบรวมคำศัพท์บางคำไว้ด้วย ดังนั้นตัวอย่างคำศัพท์ที่นำมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยนี้จึงเป็นคำศัพท์เท่าที่ผู้วิจัยสามารถสืบค้นได้เท่านั้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังตั้งข้อสังเกตได้ว่า มีหลายกรณีที่มีคำศัพท์ปรากฏในรายการคำที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ แต่ไม่ปรากฏในภาษาลาวที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ และได้สันนิษฐานว่า ความแตกต่างกันดังกล่าวอาจเป็นความแตกต่างระหว่างภาษาลาวถิ่นต่าง ๆ ที่พูดต่างบริเวณกัน หรืออาจเป็นความแตกต่างที่เกิดจากการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏในงานวิจัยนี้หรือแม้แต่ที่ปรากฏในงานที่เคยมีผู้รวบรวมไว้

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม[122]	คำที่มีการแปร
			เดี่ยว (monophthongization) ได้ด้วย
	การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	“กระเดือก” /khɔː^{232} hɔːy^{434}/ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: /kʰɔ́ː hɔ̌ːy/)	/khɔː^{23} hɔːy^{34}/ (232 → 23, 434 → 34)
		“แฉะ” /cɨːn^{35ʔ}/, /sɛʔ^{35}/ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: /tɕɯ̀ːn/, /sɛ́/)	/sɛʔ^{33}/ (35 → 33)
	การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)	“ข้าวกลางวัน” /khaw^{44ʔ} swaːy^{434}/ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: /kʰâw swǎːy/ “อาหารมื้อที่สามประมาณ 14 น.”)	/ khaw^{44ʔ} saːy^{434}/ (sw- → s-)
		“ครอบ” /ŋwam^{232}/ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: /ŋwám/, /ŋúam/)	/ŋuəm^{232}/, /ŋam^{232}/ (ŋw- → ŋ-)
	การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	“ผีเสื้อ” /mɛːŋ^{232} kam^{33} bɨə^{35ʔ}/ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: /ká-bɯ̀aː/; พจนานุกรมลาว-ไทย: “กะเบื้อ”)	/mɛːŋ^{232} ka-bɨə^{35ʔ}/ (kam^{33} → ka-)
		“วันพรุ่งนี้” /mɨː^{35ʔ} ʔɨːn^{33}/ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: /mɯ̀ː ʔɯ̄ːn/)	/mɨ-ʔɨːn^{33}/ (mɨː^{35ʔ} → mɨ-)
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	“กระชาย” /ka-saːy^{232}/ (วัจนานุกม พาสาลาว: “กะซาย”)	/ka-chaːy^{232}/ (s- → ch-)
		“แทะ” /hɛːn^{44ʔ}/ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: /hɛ̂ːn/)	/ŋɛːn^{44ʔ}/ (h- → ŋ-)
	การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	“กล้วย” /kuəy^{35ʔ}/ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: /kùaːj/, /mâːk kùaːj/)	/koy^{35ʔ}/, /koːy^{35ʔ}/ (uə → o, oː)
		“ลูกสะใภ้” /luːk^{35} phaə^{35ʔ}/ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: /lùːk pʰàj/)	/luːk^{35} phay^{35ʔ}/[123] (aə → ay)

[123] ภาษาลาวที่พูดในหมู่บ้านน้ำปั้วเป็นภาษาลาวในกลุ่มลาวหลวงพระบางซึ่งมีลักษณะการออกเสียงสระที่เป็นลักษณะเด่นอยู่ประการหนึ่งคือ การออกเสียงคำที่ในภาษาไทยมาตรฐานสะกดด้วย “ใ-” เป็นเสียง [aə] ในขณะที่ภาษาลาวถิ่นอื่น ๆ เช่น ภาษาลาวกลุ่มเวียงจันทน์ และภาษาลาวใต้ออกเสียงเป็นสระ [ay] ในที่นี้จึงวิเคราะห์ให้คำว่า /luːk^{35} phaə^{35ʔ}/ เป็นคำศัพท์เดิมสำหรับคำว่า “ลูกสะใภ้” และมีการแปรของเสียงสระเป็น /luːk^{35} phay^{35ʔ}/ ซึ่งอาจเป็นอิทธิพลของทั้งภาษาไทยมาตรฐานและภาษาคำเมือง

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม[122]	คำที่มีการแปร
	การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	“หลอ” /woː^{44ʔ}/ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: /wôː/)	/woː^{35ʔ}/ (44ʔ → 35ʔ)
		“พัด2 (ลม~)” /phat^{33}/ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: /p^{h}āt /)	/phat^{35}/ (33 → 35)
	การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	“กระรอก” /hɔːk^{35}/ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: /hɔ̀ːk/, /ká-hɔ̀ːk/)	/hɔːk^{35}/ (ลาว) /ka-lɔːk^{35}/ (ไทยมาตรฐาน)
		“แคบ” /cɔm^{35ʔ}/ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: /tɕɔ̀ːm/, /hɔ́ːm/, /k^{h}ɛ̀ːp/, /k^{h}āp k^{h}ɛ̀ːp/)	/cɔm^{35ʔ}/ (ลาว) /khɛːp^{35}/ (ไทยมาตรฐาน) /kiːt^{44}/ (คำเมือง)
	คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	“กะลา” /ka-poʔ^{35}/, /poʔ^{35}/ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: /ká-pó/, /pó/)	/ka-laː$^{232/23}$/
		“กี่ (เท่าไหร่)” /cak^{35}/ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: /tɕák/)	/kiː^{33}/
	คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	“ผ่า (~ฟืน)” /phaː^{33}/ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: /p^{h}āː/)	/boʔ^{35}/
		“รื้อ” /maːŋ^{35ʔ}/, /hɨː^{35ʔ}/ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: /màːŋ/, /hɯ̀ː/)	/theː^{23}/ ข้อสังเกต: ในภาษาคำเมืองใช้คำว่า /teː^{35}/ เมื่อเป็นคำยืมในภาษาลาว ผู้พูดปรับเสียงพยัญชนะต้นและเสียงวรรณยุกต์ตามระบบเสียงในภาษาลาว
	การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	“ไม้กวาด” /ɲuː^{23} kwaːt^{44}/, /ɲuː^{232}/ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: /ɲú: kwâːt/, /fɔ́ːj kwâːt/)	/may^{35ʔ} ɲuː^{232}/, /may^{35ʔ} ɲuː^{232} kwaːt^{44}/ (ไทยมาตรฐาน: /maːy^{45ʔ}/ ในคำว่า /maːy^{45ʔ} kwaːt^{21}/ + ลาว: /ɲuː^{23}/ หรือ /ɲuː^{23} kwaːt^{44}/) ข้อสังเกต: ในคำศัพท์ใหม่มีการปรับเสียงสระและเสียงวรรณยุกต์ในพยางค์แรกจาก /maːy^{45ʔ}/ เป็น /may^{35ʔ}/ ตามระบบเสียงสระและวรรณยุกต์ในภาษาลาว

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม[122]	คำที่มีการแปร
		“ไข่แดง” /mɔːn^{232}/, /mɔːn^{232} khay^{33}/ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: /mɔ́ːn/, /mɔ́ːn kʰāj/)	/mɔːn^{232} dɛːŋ^{35}/ (ลาว: /mɔːn^{23}/ + ไทยมาตรฐาน: /dɛːŋ^{33}/ ในคำว่า /khay^{21} dɛːŋ^{33}/) ข้อสังเกต: ในคำศัพท์ใหม่มีการปรับเสียงวรรณยุกต์ในพยางค์ที่ 2 จากเสียงกลางระดับ /33/ ในภาษาไทยมาตรฐาน เป็นเสียงกลาง-ขึ้น /35/ ตามระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาลาว
	การแปรทางความหมาย (semantic variation)	“สะพาน” /khuə^{434}/ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: /kʰŭaː/, /sá-pʰáːn/)	/khuə^{434}/ (ความหมายเดิม: สะพาน ความหมายปัจจุบัน: สะพานไม้หรือสะพานขนาดเล็ก ทำด้วยไม้) หมายเหตุ: มีคำว่า /sa-phaːn^{23}/ ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และใช้ในความหมายว่า “สะพานคอนกรีต หรือสะพานขนาดใหญ่ทำด้วยคอนกรีต”
		“อาหญิง” /ʔaː^{232}/ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: /ʔaː/)	/ʔaː^{232}/ (ความหมายเดิม: อาผู้หญิง ความหมายปัจจุบัน: อาผู้หญิงหรืออาผู้ชาย) หมายเหตุ: เดิมคำว่า “อาผู้ชาย” ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) ใช้คำว่า /ʔaːw^{23}/ ปัจจุบันผู้พูดภาษาลาวในหมู่บ้านน้ำปั้วใช้ทั้งคำว่า /ʔaːw^{23}/ และ /ʔaː^{23}/ ในความหมายว่า “อาผู้ชาย”)

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลาวแยกกล่าวในหัวข้อ 4.6.2.2.1 และ 4.6.2.2.2 ต่อไปนี้

4.6.2.2.1 การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาลาว

ผลการศึกษาวิจัยการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาลาวที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุพบว่า มีรูปแบบการแปรรวม 12 รูปแบบ โดยแยกเป็นการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน 5 รูปแบบ ได้แก่ การสั้นลงของเสียงสระ การทำให้สระมีรูปอ่อนลง การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น และการละหรือการลดพยางค์ (ไม่มีการออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น) ส่วนการแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษามี 8 รูปแบบ ได้แก่ การแปรของเสียงพยัญชนะ การแปรของเสียงสระ การแปรของเสียงวรรณยุกต์ การปนกันของคำศัพท์ คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คำยืมภาษาคำเมือง การสร้างคำศัพท์ใหม่ และการแปรทางความหมายซึ่งล้วนแต่เป็นรูปแบบที่ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวนที่กล่าวมาในตอนต้น

ในการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ภาษาลาวในรายการคำชุดที่ 1 ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการแปรของคำศัพท์เช่นเดียวกับกรณีที่พบในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวน กล่าวคือ คำศัพท์ส่วนใหญ่ในภาษาลาวไม่ได้มีการแปรเพียงรูปแบบเดียว เช่น มีหลายกรณีที่คำศัพท์ 1 คำมีการแปรทั้งการสั้นลงของเสียงสระ และการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น หรือมีทั้งการแปรของเสียงพยัญชนะและการแปรของเสียงสระ เป็นต้น

ตารางที่ 129 ต่อไปนี้แสดงจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาลาวที่มีการแปรแต่ละรูปแบบ นอกจากนี้ในตารางที่ 129 ผู้วิจัยได้นำจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ที่เป็นคำศัพท์เดิมและคำอื่น ๆ มาแสดงไว้ด้วย เพื่อให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาลาวแต่ละรุ่นอายุยังใช้คำศัพท์เดิมอยู่มากน้อยต่างกันเพียงใด และมีการใช้คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำที่มีการแปรแต่ละรูปแบบหรือไม่ เพียงใด ส่วนแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ นั้นแสดงไว้ในภาพที่ 93

ตารางที่ 129 ค่าเฉลี่ยของจำนวนและร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาลาวที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ / รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	0. คำศัพท์เดิม (old words)	167	66.8	129	51.6	127	50.8	141	56.4
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	1. การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	10	4.0	11	4.4	14	5.6	12	4.7
	2. การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	0	0.0	0	0.0	2	0.8	1	0.3

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ / รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	3. การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	2	0.8	20	8.0	24	9.6	15	6.1
	4. การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	4	1.6	6	2.4	7	2.8	6	2.3
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	5. การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	26	10.4	36	14.4	30	12.0	31	12.3
	6. การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	6	2.4	9	3.6	11	4.4	9	3.5
	7. การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	8	3.2	3	1.2	5	2.0	5	2.1
	8. การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	30	12.0	19	7.6	22	8.8	24	9.5
	9. คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	40	16.0	54	21.6	72	28.8	55	22.1
	10. คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	42	16.8	36	14.4	32	12.8	37	14.7
	11. การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	17	6.8	16	6.4	11	4.4	15	5.9
	12. การแปรทางความหมาย (semantic variation)	4	1.6	7	2.8	7	2.8	6	2.4
	13. อื่น ๆ (คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะบุคคล) (individual use)	13	5.2	12	4.8	13	5.2	13	5.1

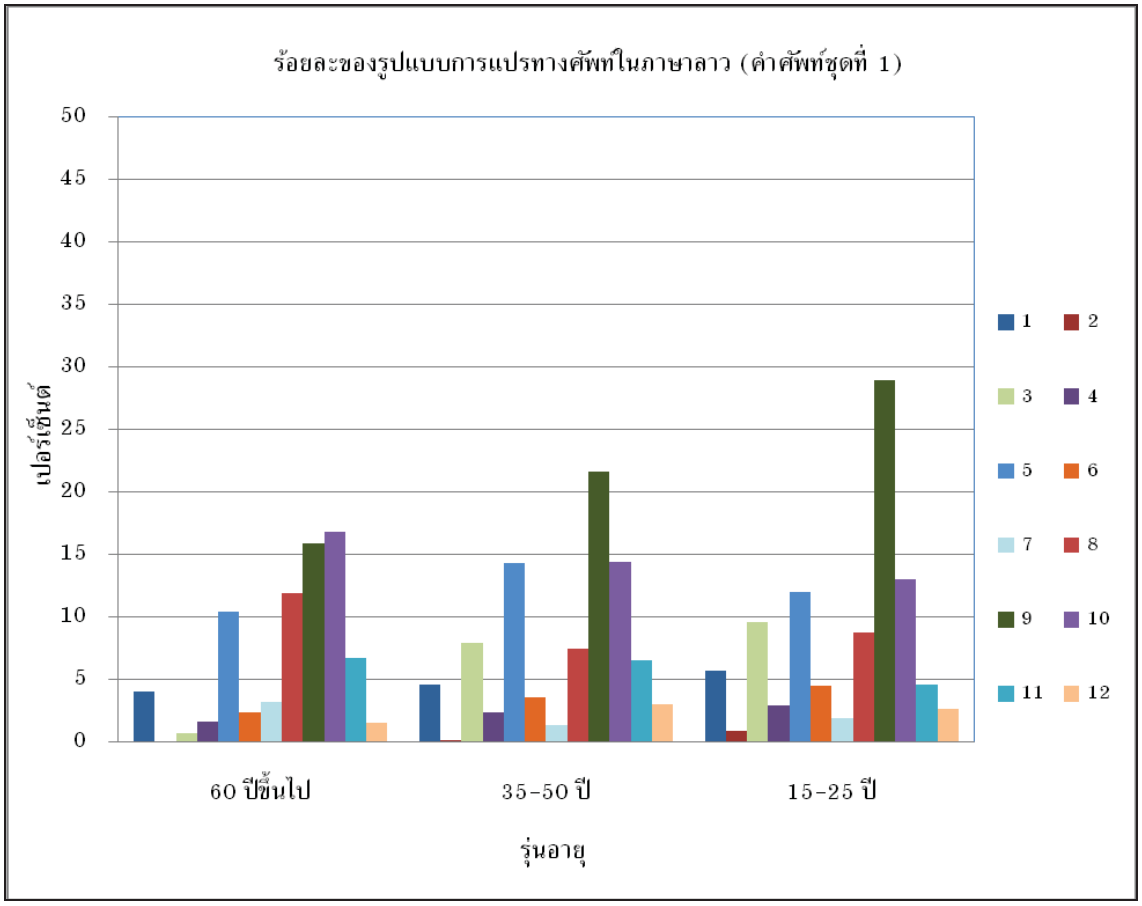

ภาพที่ 93 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาลาวที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

จากตารางที่ 129 และภาพที่ 93 จะเห็นได้ว่า ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาลาวมีการใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมหรือคำที่ไม่มีการแปรรูปแบบใด ๆ ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุโดยเฉลี่ย 141 คำหรือคิดเป็น 56.4% เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์เดิมของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุพบข้อสรุปสอดคล้องกับการใช้คำศัพท์เดิมในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวนกล่าวคือ การใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมเท่านั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 (66.8%) รองลงมาคือผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (51.6%) และรุ่นอายุที่ 3 (50.8%) ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนคำศัพท์และค่าร้อยละโดยเฉลี่ยของรูปแบบการแปรของคำศัพท์ทั้ง 12 รูปแบบที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาลาวดังแสดงในตารางที่ 129 และภาพที่ 93 จะเห็นได้ว่า มีการแปรของคำศัพท์ 3 รูปแบบที่มีร้อยละของการปรากฏตั้งแต่ 10% ขึ้นไป ได้แก่ รูปแบบที่ 9 (คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน) ปรากฏโดยเฉลี่ย 55 คำ (22.1%) ซึ่งนับว่าเป็นรูปแบบที่ปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ รูปแบบที่ 10 (คำยืมภาษาคำเมือง) ซึ่งพบในรายการคำชุดที่ 1 โดยเฉลี่ย 37 คำ (14.7%) และรูปแบบที่ 5 (การแปรของเสียงพยัญชนะ) ปรากฏโดยเฉลี่ย 31 คำ (12.3%)

ผลการวิเคราะห์รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน

และภาษาพวน กล่าวคือ เมื่อพิจารณาการแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 9 (คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน) นั้นพบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานมากที่สุด (28.8%) รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (21.6%) และรุ่นอายุที่ 1 (16.0%) ตามลำดับ ในที่นี้จะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 3 นั้นใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานมากกว่ารุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 1 ประมาณ 1 และ 2 เท่าตามลำดับ

การแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 10 (คำยืมภาษาคำเมือง) เป็นรูปแบบการแปรที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาลาวคิดเป็นค่าร้อยละโดยเฉลี่ยอยู่ในอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 9 ข้างต้น ผลการเปรียบเทียบการแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 10 ระหว่างผู้พูดแต่ละรุ่นอายุพบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำยืมภาษาคำเมืองมากที่สุด (16.8%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (14.4%) และรุ่นอายุที่ 3 ใช้การแปรรูปแบบที่ 10 โดยเฉลี่ยน้อยที่สุด (12.8%) ซึ่งใกล้เคียงกับผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ผลการวิจัยในที่นี้แสดงให้เห็นว่า การใช้คำยืมภาษาคำเมืองปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาลาวน้อยกว่าการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน แต่ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากกว่ารุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ซึ่งตรงข้ามกับการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากกว่ารุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 1 ตามลำดับ

ส่วนการแปรในอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 10 ได้แก่ การแปรรูปแบบที่ 5 (การแปรของเสียงพยัญชนะ) นั้นพบในการใช้ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 มากที่สุด (14.4%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 3 (12.0%) และรุ่นอายุที่ 1 (10.4%)

นอกเหนือจากการแปรของคำศัพท์ 3 รูปแบบข้างต้นแล้ว ยังมีการแปรรูปแบบอื่น ๆ ที่พบในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 ที่พูดโดยผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุนั้น แต่มีร้อยละโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.3%–9.5% เท่านั้น

4.6.2.2.2 การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลาว

ผลการศึกษาวิจัยการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลาวของผู้พูด 3 รุ่นอายุ พบว่า มีรูปแบบการแปรรวม 13 รูปแบบ โดยแยกเป็นการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน 5 รูปแบบ แตกต่างจากผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 คือ ในรายการคำชุดที่ 2 นี้มีการออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้นเป็นรูปแบบการแปรของคำศัพท์เพิ่มขึ้นมาอีกรูปแบบหนึ่ง ส่วนการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษานั้นมี 8 รูปแบบเช่นเดียวกับที่ปรากฏในผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1

จากการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตเช่นเดียวกับการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 นั่นคือ มีคำศัพท์จำนวนมากที่มีการแปรมากกว่า 1 รูปแบบ เช่น คำศัพท์ 1 คำ อาจมีทั้งการแปรของเสียงพยัญชนะ และการแปรของเสียงวรรณยุกต์ เป็นต้น

จำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลาวที่มีการแปรแต่ละรูปแบบแสดงไว้ในตารางที่ 130 ในที่นี้ได้แสดงจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ที่เป็นคำศัพท์เดิมและคำอื่น ๆ ไว้ด้วย ส่วนแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์รายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลาวนั้นแสดงไว้ในภาพที่ 94

ตารางที่ 130 ค่าเฉลี่ยของจำนวนและร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลาวที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ / รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	0. คำศัพท์เดิม (old words)	350	63.6	243	44.2	233	42.4	275	50.1
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	1. การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	32	5.8	30	5.5	38	6.9	33	6.1
	2. การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	5	0.9	2	0.4	2	0.4	3	0.5
	3. การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	3	0.5	80	14.5	97	17.6	60	10.9
	4. การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)	3	0.5	4	0.7	7	1.3	5	0.8
	5. การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	16	2.9	18	3.3	18	3.3	17	3.2
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	6. การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	64	11.6	112	20.4	98	17.8	91	16.6
	7. การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	18	3.3	34	6.2	33	6.0	28	5.2
	8. การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	24	4.4	8	1.5	13	2.4	15	2.7
	9. การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	132	24.0	87	15.8	89	16.2	103	18.7
	10. คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	157	28.5	172	31.3	185	33.6	171	31.2

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ / รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	11. คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	153	27.8	116	21.1	119	21.6	129	23.5
	12. การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	53	9.6	40	7.3	39	7.1	44	8.0
	13. การแปรทางความหมาย (semantic variation)	24	4.4	14	2.5	15	2.7	18	3.2
	14. อื่น ๆ (คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะบุคคล) (individual use)	88	16.0	61	11.1	50	9.1	66	12.1

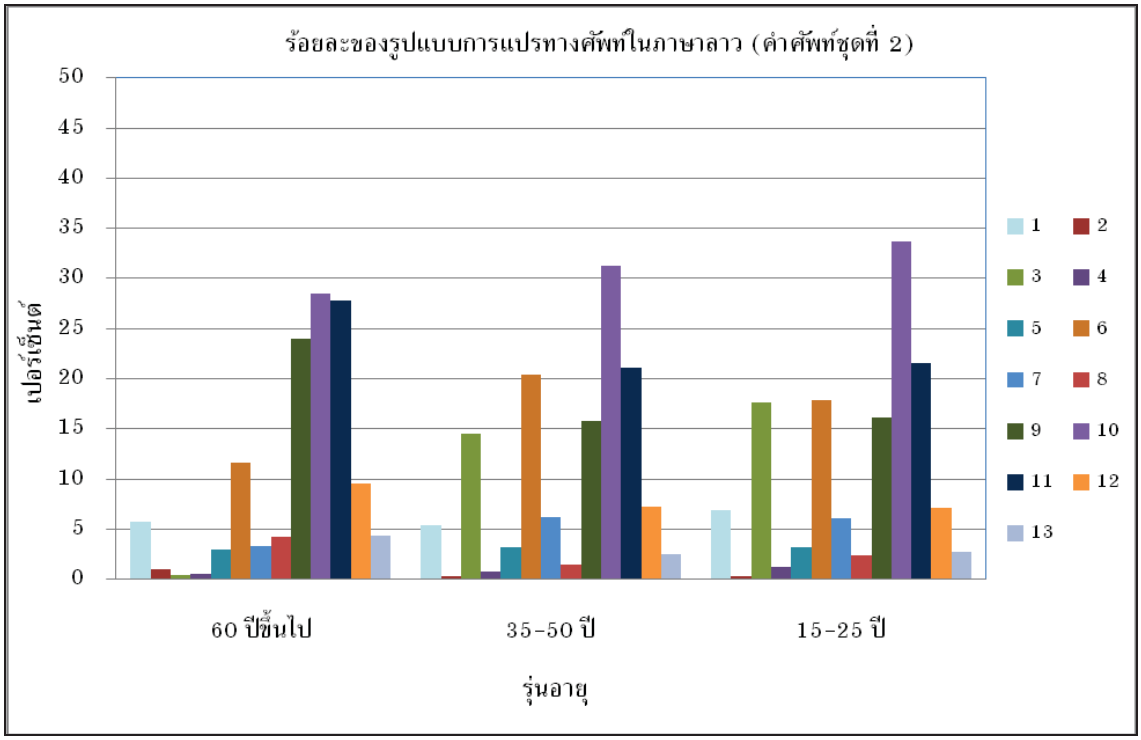

ภาพที่ 94 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลาวที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลาว แสดงให้เห็นว่าการใช้คำศัพท์เดิมหรือคำศัพท์ที่ไม่มีการแปรรูปใด ๆ มีร้อยละโดยเฉลี่ยจากการใช้คำของผู้พูดทั้ง 3

รุ่นอายุคิดเป็น 50.1% ซึ่งต่ำกว่าร้อยละโดยเฉลี่ยของการใช้คำศัพท์เดิมในรายการคำชุดที่ 1 เพียงเล็กน้อยเท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์เดิมระหว่างผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุจะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 1 มีร้อยละของการใช้คำศัพท์เดิมสูงที่สุด (63.6%) รองลงมาคือผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (44.2%) ซึ่งใกล้เคียงกับการใช้คำศัพท์เดิมของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (42.4%) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์เดิมในรายการคำชุดที่ 1 ที่ว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้คำศัพท์เดิมมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ

จากการเปรียบเทียบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ทั้ง 13 รูปแบบ (ดูตารางที่ 130) อาจสรุปได้ว่า มีการแปรของคำศัพท์ที่มีค่าเฉลี่ยร้อยละในการปรากฏตั้งแต่ 10% ขึ้นไปรวม 5 รูปแบบ เรียงตามลำดับการปรากฏมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้

การแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 10 (คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน) เป็นรูปแบบที่ปรากฏมากที่สุดในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลาว กล่าวคือ เป็นรูปแบบที่มีค่าร้อยละโดยเฉลี่ยจากการใช้ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ คิดเป็น 31.2% โดยผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 3 เป็นรุ่นอายุที่ใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานคิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยมากที่สุด (33.6%) รองลงมาคือผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (31.3%) และรุ่นอายุที่ 1 (28.5%) ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 กับที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า คำยืมภาษาไทยมาตรฐานปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 โดยเฉลี่ยจากผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุมากกว่าที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 คิดเป็น 9.1%

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลาวที่มีค่าเฉลี่ยร้อยละของการปรากฏมากรองจากการยืมคำภาษาไทยมาตรฐาน ได้แก่ รูปแบบที่ 11 (คำยืมภาษาคำเมือง) ซึ่งมีค่าร้อยละโดยเฉลี่ยจากการใช้ของผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุคือ 23.5% น้อยกว่าการปรากฏของคำยืมภาษาไทยมาตรฐานประมาณ 7.7% เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำยืมภาษาคำเมืองระหว่างผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ สรุปได้ว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้คำยืมภาษาคำเมืองมากที่สุด (27.8%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 3 (21.6%) ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกับการใช้คำยืมภาษาคำเมืองของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (21.1%) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ข้างต้นในแง่ที่ว่า ผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 1 ใช้คำยืมภาษาคำเมืองมากที่สุด แต่ที่แตกต่างกันคือ ในรายการคำชุดที่ 2 ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำยืมภาษาคำเมืองมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 แต่มากกว่าเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ในขณะที่ในรายการคำชุดที่ 1 ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ใช้คำยืมภาษาคำเมืองมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 3

การแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 9 ซึ่งในที่นี้ได้แก่ การผสมกันของคำศัพท์หรือการที่ผู้พูดภาษาลาวใช้ทั้งคำศัพท์เดิมและคำยืมร่วมกันเป็นรูปแบบการแปรที่ปรากฏเป็นอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 11 ข้างต้น กล่าวคือ การแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 9 นี้ปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลาวโดยเฉลี่ยคิดเป็น 18.7% โดยผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำศัพท์เดิมควบคู่ไปกับคำยืมมากที่สุดโดยเฉลี่ยคิดเป็น 24.0% รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 3 (16.2%) ซึ่งใกล้เคียงกับการใช้คำศัพท์เดิมและคำยืมร่วมกันของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (15.8%)

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ที่พบเป็นอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 9 ได้แก่ การแปรรูปแบบที่ 6 (การแปรของเสียงพยัญชนะ) ซึ่งพบโดยเฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุคิดเป็น 16.6% เมื่อเปรียบเทียบการแปรของเสียงพยัญชนะที่ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดภาษาลาว

ทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า ข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 มีการแปรของเสียงพยัญชนะปรากฏมากที่สุด (20.4%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 3 (17.8%) และรุ่นอายุที่ 1 (11.6%) ตามลำดับ

ส่วนรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 6 ข้างต้น ได้แก่ การแปรรูปแบบที่ 3 หรือการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น ซึ่งปรากฏโดยเฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุคิดเป็น 10.9% โดยพบในการใช้ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (17.6%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (14.5%) ส่วนรุ่นอายุที่ 1 นั้นมีออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้นน้อยที่สุดคือคิดเป็น 0.5% เท่านั้น

เมื่อพิจารณาการแปรรูปแบบอื่น ๆ ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลาวจะเห็นได้ว่า การแปรรูปแบบอื่น ๆ ปรากฏโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.5%–8.0% เท่านั้น

4.7 สรุป

การศึกษาวิจัยการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่าน ได้แก่ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง ตำบลริม อำเภอท่าวังผา) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา) ภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว ตำบลน้ำปั้ว อำเภอเวียงสา) ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป รุ่นอายุที่ 2 อายุ 35–50 ปี และรุ่นอายุที่ 3 อายุ 15–25 ปี โดยใช้รายการคำศัพท์ 2 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 รายการคำศัพท์ที่ภาษาไทถิ่นทุกภาษาใช้เหมือนกัน (จำนวน 250 คำ) และชุดที่ 2 รายการคำศัพท์ที่ภาษาไทถิ่นต่าง ๆ ใช้แตกต่างกัน หรือภาษาไทถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่งหรือบางภาษาใช้แตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ (จำนวน 550 คำ)

ผลการวิจัยพบว่า ในรายการคำชุดที่ 1 มีคำศัพท์เพียง 30.8% เท่านั้นที่ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ร่วมกัน ในขณะที่คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาลาวมีมากที่สุด (12.1%) รองลงมาคือ คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาพวน (8.9%) ภาษาลื้อ (8.2%) ภาษาขืน (6.2%) และภาษาคำเมือง (5.5%) ตามลำดับ ส่วนคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทถิ่น 2–4 ภาษามีเพียง 0.1%–1.9% เท่านั้น นอกจากนี้ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า จากคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ภาษาไทถิ่นที่มีร้อยละของคำศัพท์ที่มีการแปรมากที่สุด คือ ภาษาขืน (92.0%) รองลงมาคือ ภาษาลาว (91.2%) ภาษาพวน (86.8%) ภาษาคำเมือง (86.4%) และภาษาลื้อ (79.6%) ตามลำดับ

สำหรับผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 นั้นพบว่า จากคำศัพท์จำนวนทั้งสิ้น 550 ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 มีคำศัพท์เกินกว่า 90% ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่มีการแปรเกิดขึ้น ภาษาที่มีร้อยละของคำศัพท์ที่มีการแปรมากที่สุดคือ ภาษาพวน (97.5%) รองลงมาคือ ภาษาขืน (94.9%) ภาษาลาว (94.5%) ภาษาลื้อ (94.2%) และภาษาคำเมือง (91.6%) ตามลำดับ

จากการเปรียบเทียบสัดส่วนของร้อยละของการใช้คำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาพบว่า มีคำศัพท์เพียง 18.9% ที่ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ร่วมกัน ในขณะที่ร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาลาวและเฉพาะในภาษาพวนมีความใกล้เคียงกัน คือ 14.0% และ 13.2% ตามลำดับ ซึ่งมากกว่าร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาคำเมือง (7.6%) ภาษาลื้อ

(7.2%) และภาษาขืน (4.8%) ตามลำดับ ส่วนคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทถิ่น 2-4 ภาษานั้นมีเพียง 0.5%-3.7% เท่านั้น

เมื่อวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 พบว่า มีการแปรของคำศัพท์ปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา และการแปรของคำศัพท์ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ

การศึกษาวิจัยการแปรทางคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในงานวิจัยนี้แยกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ ได้แก่ การศึกษาการใช้คำศัพท์และการศึกษารูปแบบการใช้คำศัพท์ โดยการศึกษารูปแบบการใช้คำศัพท์แยกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การศึกษารูปแบบการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทถิ่น 3 รุ่นอายุและการศึกษารูปแบบการแปรของคำศัพท์

ผลการศึกษาวิจัยการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาพบข้อสรุปว่า การใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาแบ่งได้ 7 ลักษณะ ได้แก่ (1) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 1 (2) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 2 (3) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 3 (4) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 1 และ 2 (5) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 2 และ 3 (6) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 1 และ 3 และ (7) คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุ

การศึกษารูปแบบการใช้คำศัพท์ซึ่งแยกเป็น 2 ส่วนดังกล่าวมาแล้ว ได้แก่ การศึกษารูปแบบการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทถิ่น 3 รุ่นอายุและรูปแบบการแปรของคำศัพท์ ผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษาในผู้พูด 3 รุ่นอายุ พบว่า ผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีลักษณะร่วมกันในการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ ได้แก่

- ใช้ “คำเดิม” หรือคำศัพท์เดิมเท่านั้น
- ใช้เฉพาะ “คำกลาย” หรือคำที่แปรมาจากคำศัพท์เดิม
- ใช้ “คำยืม” เท่านั้น โดยเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาไทถิ่นภาษาอื่น
- ใช้ “คำใหม่” ที่เกิดจากการประสมบางส่วนของคำศัพท์เดิมในภาษาและบางส่วนของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นภาษาอื่น
- ใช้ “คำอื่น ๆ” ที่นอกเหนือจากคำประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวมา ตัวอย่างเช่น คำที่สร้างขึ้นจากวลี หรือคำที่มีความหมายอื่นและไม่เกี่ยวข้องกับคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำ แต่ผู้พูดภาษาไทถิ่นให้ข้อมูลคำ ๆ นั้น และยืนยันว่าใช้คำ ๆ นั้นด้วย
- ใช้คำแต่ละประเภทดังกล่าวมาข้างต้นร่วมกัน เช่น ใช้ทั้งคำเดิมและคำกลาย ใช้ทั้งคำเดิมและคำยืม ใช้ทั้งคำกลายและคำยืม ใช้คำเดิมและคำอื่น ๆ หรือใช้ทั้งคำเดิม คำยืม คำกลาย และคำใหม่ เป็นต้น

ส่วนผลการวิเคราะห์รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุที่พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษานั้น พบว่า รูปแบบการแปรของคำศัพท์จำแนกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ตามปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดการแปร ได้แก่ การแปรที่เกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยภายในหรือการแปรที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติในตัวภาษา โดยเฉพาะการออกเสียงคำให้ง่ายขึ้น

(simplification) และการแปรที่เกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยภายนอก ซึ่งในที่นี้ได้แก่ การแปรของภาษาอันเนื่องมาจากการสัมผัสภาษา

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่จำแนกตามปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก สรุปได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน ได้แก่ การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening) การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening) การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification) การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification) และการละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)

กลุ่มที่ 2 การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา) ได้แก่ การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation) การแปรของเสียงสระ (vowel variation) การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation) การผสมกันของคำศัพท์ (lexical mixture) คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword) คำยืมภาษาไทถิ่นภาษาอื่น (เช่น ภาษาลื้อ ภาษาขืน ภาษาพวน และภาษาลาวมีคำยืมจากภาษาคำเมือง หรือภาษาคำเมืองมีคำยืมจากภาษาลื้อ เป็นต้น) การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation) และการแปรทางความหมาย (semantic variation)

จากการศึกษาวิจัยการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในงานวิจัยนี้ พบข้อสรุปว่า ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีการแปรของคำศัพท์ทุกรูปแบบที่กล่าวในข้างต้น นอกจากนี้ยังพบว่า การแปรทุกรูปแบบปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุที่พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา แต่การแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาแต่ละรุ่นอายุมีความแตกต่างกัน และการแปรที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาก็มีระดับความมากน้อยแตกต่างกันด้วยซึ่งจะได้นำเสนอต่อไปในบทที่ 5

บทที่ 5

การเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์และ ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาษาไทถิ่น

การศึกษาวิจัยการแปรทางศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษาที่พูดในบริเวณต่าง ๆ ของจังหวัดน่าน ได้แก่ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง ตำบลริม อำเภอท่าวังผา) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา) ภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว ตำบลน้ำปั้ว อำเภอเวียงสา) โดยแยกวิเคราะห์ตามรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลคำศัพท์ 2 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 รายการคำศัพท์ที่ภาษาไทถิ่นทุกภาษาใช้เหมือนกัน ประกอบด้วยคำศัพท์จำนวน 250 คำ ชุดที่ 2 รายการคำศัพท์ที่ภาษาไทถิ่นต่าง ๆ ใช้แตกต่างกัน หรือภาษาไทถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่งหรือบางภาษาใช้แตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ จำนวน 550 คำ

การนำเสนอผลการวิจัยการแปรทางคำศัพท์ในบทที่ 4 แบ่งเป็น 2 ตอนใหญ่ ๆ คือ ตอนที่ 1 การแปรทางศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษานำเสนอในหัวข้อ 4.1 และตอนที่ 2 การแปรทางศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน ภาษาพวน และภาษาลาวนำเสนอในหัวข้อที่ 4.2–4.6 ตามลำดับ สำหรับเนื้อหาในบทที่ 5 นี้จะเป็นการนำผลการวิจัยที่นำเสนอในบทที่ 4 ทั้ง 2 ตอนดังกล่าวมาสรุปเพื่อให้เห็นภาพรวมของการเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาซึ่งจะนำเสนอในหัวข้อที่ 5.1 การเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุในหัวข้อ 5.2 รวมทั้งการสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาซึ่งจะนำเสนอในหัวข้อที่ 5.3 โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 การเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา

ผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาพบข้อสรุปว่า ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีคำศัพท์ที่มีการแปรเกิดขึ้นมากกว่า 70% เรียงลำดับภาษาไทถิ่นที่มีการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ภาษาขืน (92.0%) ภาษาลาว (91.2%) ภาษาพวน (86.8%) ภาษาคำเมือง (86.4%) และภาษาลื้อ (79.6%) ส่วนการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีการแปรของคำศัพท์เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ภาษาพวน (97.5%) ภาษาขืน (94.9%) ภาษาลาว (94.5%) ภาษาลื้อ (94.2%) และภาษาคำเมือง (91.6%)

หากพิจารณาในภาพรวม ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า คำศัพท์ที่อยู่ในรายการคำชุดที่ 2 มีการแปรปรากฏมากกว่าคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ทั้งนี้ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า เนื่องจากคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 เป็นคำที่ใช้เฉพาะภาษาไทถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่ง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นคำศัพท์ที่สามารถใช้แยกภาษาไทถิ่นภาษาหนึ่งหรือบางภาษาออกจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ได้ นอกจากนี้ในรายการคำชุดที่ 2 ยังมีคำศัพท์ที่ใช้ร่วมกันระหว่างภาษาไทถิ่นบางภาษา และแตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ค่อนข้างมากที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาจะยืมคำจากภาษาไทถิ่น

อื่นที่พูดอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันเข้ามาใช้ในภาษาของตน เช่น การใช้คำยืมภาษาคำเมืองในภาษาขืน ภาษาพวน และภาษาลาว หรือการใช้คำยืมภาษาลื้อในภาษาคำเมือง เป็นต้น นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีคำยืมภาษาไทยมาตรฐานปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาที่ใช้ในราชการ ใช้สอนในโรงเรียน รวมทั้งใช้ในสื่อสารมวลชน โดยเฉพาะวิทยุและโทรทัศน์ จึงมีผลให้ผู้พูดภาษาไทถิ่น โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ซึ่งมีโอกาสใช้ภาษาไทยมาตรฐานที่โรงเรียน เกิดการเรียนรู้ภาษาไทยมาตรฐานได้เร็ว และสามารถใช้ภาษาไทยมาตรฐานได้คล่อง มีการยืมคำจากภาษาไทยมาตรฐานมาใช้ปนหรือใช้แทนคำศัพท์ในภาษาพูดของตนเป็นจำนวนมาก

ภาพรวมของการแปรทางศัพท์โดยรวมคำศัพท์ทั้งในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษาแสดงในตารางที่ 131 และภาพที่ 95

ตารางที่ 131 สรุปรวมจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่มีการแปรและไม่มีการแปร

จำนวนคำศัพท์ / ภาษา	คำศัพท์ที่มีการแปร		คำศัพท์ที่ไม่มีการแปร	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
คำเมือง	720	90.0	80	10.0
ลื้อ	717	89.6	83	10.4
ขืน	752	94.0	48	6.0
พวน	753	94.1	47	5.9
ลาว	748	93.5	52	6.5

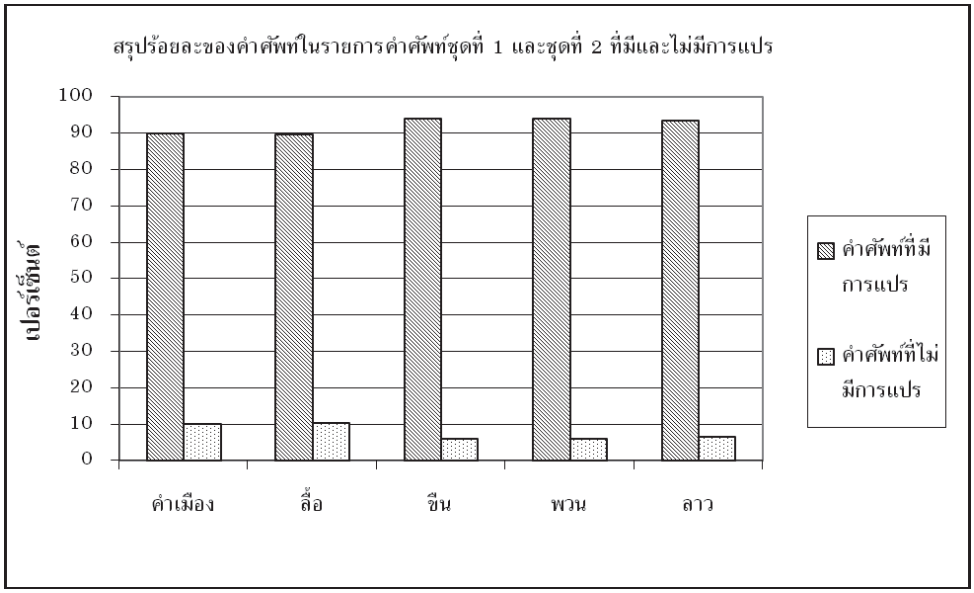

ภาพที่ 95 แผนภูมิแสดงผลสรุปรวมร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่มีการแปรและไม่มีการแปร

เมื่อเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์โดยสรุปรวมทั้งคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา สามารถสรุปภาพรวมของการแปรทางศัพท์ในภาษาไทถิ่นที่มีการแปรของคำศัพท์เรียงจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ภาษาพวน (94.1%) ภาษาขืน (94%) ภาษาลาว (93.5%) ภาษาคำเมือง (90%) และภาษาลื้อ (89.6%) อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่า ร้อยละของคำศัพท์ที่มีการแปรในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษานั้นค่อนข้างใกล้เคียงกัน

เมื่อวิเคราะห์การใช้คำศัพท์โดยรวมทั้งในรายคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ในแต่ละภาษา ทำให้เห็นภาพรวมของการใช้คำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาดังแสดงในตารางที่ 132

ตารางที่ 132 สรุปรวมจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่ใช้ในภาษาไทถิ่น

จำนวนและร้อยละ / การใช้คำศัพท์	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
คำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทถิ่นเพียง 1 ภาษา		
คำเมือง	362	7.1
ลื้อ	376	7.4
ขืน	261	5.2
พวน	619	12.2
ลาว	686	13.5
คำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทถิ่น 2 ภาษา		
คำเมือง, ลื้อ	43	0.9
คำเมือง, ขืน	77	1.5
ลื้อ, ขืน	70	1.4
ลื้อ, พวน	65	1.3
ลื้อ, ลาว	56	1.1
คำเมือง, ลาว	67	1.3
คำเมือง, พวน	76	1.5
ขืน, พวน	75	1.5
ขืน, ลาว	52	1.0
พวน, ลาว	122	2.4
คำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทถิ่น 3, 4 และ 5 ภาษา		
คำเมือง, ลื้อ, ขืน	77	1.5
คำเมือง, ลื้อ, พวน	31	0.6
คำเมือง, ลื้อ, ลาว	30	0.6

จำนวนและร้อยละ / การใช้คำศัพท์	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
คำเมือง, ขืน, พวน	56	1.1
คำเมือง, ขืน, ลาว	62	1.2
คำเมือง, พวน, ลาว	51	1.0
ลื้อ, ขืน, พวน	43	0.9
ลื้อ, ขืน, ลาว	32	0.6
ลื้อ, พวน, ลาว	24	0.5
ขืน, พวน, ลาว	50	1.0
คำเมือง, ลื้อ, ขืน, พวน	200	3.9
คำเมือง, ลื้อ, ขืน, ลาว	96	1.9
คำเมือง, ขืน, พวน, ลาว	106	2.1
ลื้อ, ขืน, พวน, ลาว	57	1.1
คำเมือง, ลื้อ, พวน, ลาว	51	1.0
ทั้ง 5 ภาษา	1,098	21.7
รวม	5,071	100

เมื่อรวมคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ที่มีจำนวนคำศัพท์หลักรวมทั้งสิ้น 800 คำ (คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 จำนวน 250 คำ + คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 จำนวน 550 คำ) กับคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักอีก 4,271 คำ (คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำที่กำหนดในรายการคำชุดที่ 1 จำนวน 935 คำ + ในรายการคำชุดที่ 2 จำนวน 3,336 คำ)[124] ทำให้มีคำศัพท์ในรายการคำทั้ง 2 ชุดรวมทั้งสิ้น 5,071 คำ (คำศัพท์หลักจำนวน 800 คำ + คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักจำนวน 4,271 คำ) และจากผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์จากทั้ง 2 รายการคำรวมกันโดยพิจารณาคำศัพท์ที่ปรากฏเฉพาะในภาษาไทถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่ง คำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่น 2 ภาษา และคำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่น 3, 4 และ 5 ภาษา พบข้อสรุปว่ามีคำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามากที่สุดคือ 1,098 คำหรือคิดเป็น 21.7%

เมื่อเปรียบเทียบคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่งจะเห็นได้ว่า มีคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาลาวปรากฏมากที่สุด คือ จำนวน 686 คำ (13.5%) รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาพวนจำนวน 619 คำ (12.2%) ภาษาลื้อจำนวน 376 คำ (7.4%) ภาษาคำเมืองจำนวน 362 คำ (7.1%) และคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาขืนมีจำนวนน้อยที่สุดคือ 261 คำ (5.2%)

[124] ดูบทที่ 4 หัวข้อ 4.1.1 และ 4.1.2

เมื่อพิจารณาคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทถิ่น 2 ภาษาพบว่า คำศัพท์ที่ปรากฏเฉพาะในภาษาพวนและภาษาลาวมีมากที่สุดคือ 122 คำ (2.4%) ส่วนคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทถิ่น 3 ภาษานั้น ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า คำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขืนมีมากที่สุดคือ 77 คำ (1.5%) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับการจัดกลุ่มภาษาไทถิ่นตะวันตกเฉียงใต้ (Southwestern Tai) ของเจมส์ อาร์. เชมเบอร์เลน (Chamberlain 1972, 1975) ที่จัดให้ภาษาคำเมือง (ในบทความของเชมเบอร์เลนใช้คำว่า “Yuan”) ภาษาลื้อ และภาษาขืนอยู่กลุ่มย่อย P และจัดให้ภาษาพวนและภาษาลาวอยู่กลุ่ม PH[125]

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทถิ่น 4 ภาษาจะเห็นได้ว่า คำศัพท์ที่ใช้ทั้งในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวนปรากฏมากที่สุดคือมีจำนวน 200 คำ (3.9%) ในที่นี้อาจสันนิษฐานได้ว่า การที่ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวนพูดอยู่ในหมู่บ้านต่าง ๆ ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน ในอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน จึงมีความเป็นไปได้มากที่จะเกิดการยืมคำศัพท์จากภาษาหนึ่งไปใช้ในอีกภาษาหนึ่ง โดยเฉพาะการยืมคำจากภาษาคำเมืองซึ่งเป็นภาษากลาง (lingua franca) ที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาใช้เมื่อติดต่อสื่อสารกับผู้ที่พูดภาษาต่างจากตน รวมทั้งการได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานผ่านทางการเรียนการสอนในโรงเรียน หน่วยงานราชการและสื่อสารมวลชนดังกล่าวในตอนต้น ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้ภาษาไทถิ่นทั้ง 4 ภาษามีคำศัพท์ที่ใช้ร่วมกันมากกว่ากับภาษาลาวซึ่งพูดในบริเวณที่ห่างออกไปคนละอำเภอ

5.2 การเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์ในภาษาไทถิ่นของผู้พูด 3 รุ่นอายุ

5.2.1 การเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา (สรุปรวมรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2)

จากผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาทำให้สรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีการใช้คำศัพท์แบ่งได้ 7 ลักษณะ ดังที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ 4 หัวข้อ 4.2–4.6 และได้นำมาสรุปไว้ในที่นี้อีกครั้ง ดังนี้

1) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1
2) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2
3) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3
4) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2
5) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3
6) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 3
7) คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ

---

[125] ดูรายละเอียดเกี่ยวกับการแบ่งกลุ่มย่อยภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ในบทที่ 2 หัวข้อที่ 2.4.2 และดูแผนภูมิแสดงการแบ่งกลุ่มย่อยภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตามแนวคิดของเชมเบอร์เลน (Chamberlain, 1972, 1975) ในภาพที่ 17 และ 18

เมื่อเปรียบเทียบการการใช้คำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาของผู้พูด 3 รุ่นอายุ โดยพิจารณาจากข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และในรายการคำชุดที่ 2 สามารถสรุปจำนวนและร้อยละโดยเฉลี่ยของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุต่าง ๆ ดังแสดงในตารางที่ 133 และภาพที่ 96 (ดูผลการวิเคราะห์การแปรทางศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่แยกตามรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ในบทที่ 4 หัวข้อ 4.2–4.6)

ตารางที่ 133 จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทถิ่น 3 รุ่นอายุ (สรุปรวมจากรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2)

รุ่นอายุ / จำนวนและร้อยละ	ลักษณะการใช้คำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุต่าง ๆ							รวม
	1 (รุ่นอายุที่ 1)	2 (รุ่นอายุที่ 2)	3 (รุ่นอายุที่ 3)	4 (รุ่นอายุที่ 1 และ 2)	5 (รุ่นอายุที่ 2 และ 3)	6 (รุ่นอายุที่ 1 และ 3)	7 (ทั้ง 3 รุ่นอายุ)	
• ภาษาคำเมือง								
จำนวนคำศัพท์	449	297	705	242	270	100	1,137	3,200
ร้อยละ	14.0	9.3	22.0	7.6	8.5	3.1	35.5	100
• ภาษาลื้อ								
จำนวนคำศัพท์	422	429	604	241	321	61	1,052	3,130
ร้อยละ	13.5	13.7	19.3	7.7	10.3	1.9	33.6	100
• ภาษาขืน								
จำนวนคำศัพท์	471	518	476	287	335	93	1,212	3,392
ร้อยละ	13.9	15.3	14.0	8.5	9.9	2.7	35.7	100
• ภาษาพวน								
จำนวนคำศัพท์	718	530	741	531	323	100	1,105	4,048
ร้อยละ	17.7	13.1	18.3	13.1	8.0	2.5	27.3	100
• ภาษาลาว								
จำนวนคำศัพท์	692	480	665	322	462	128	1,031	3,780
ร้อยละ	18.3	12.7	17.6	8.5	12.2	3.4	27.3	100

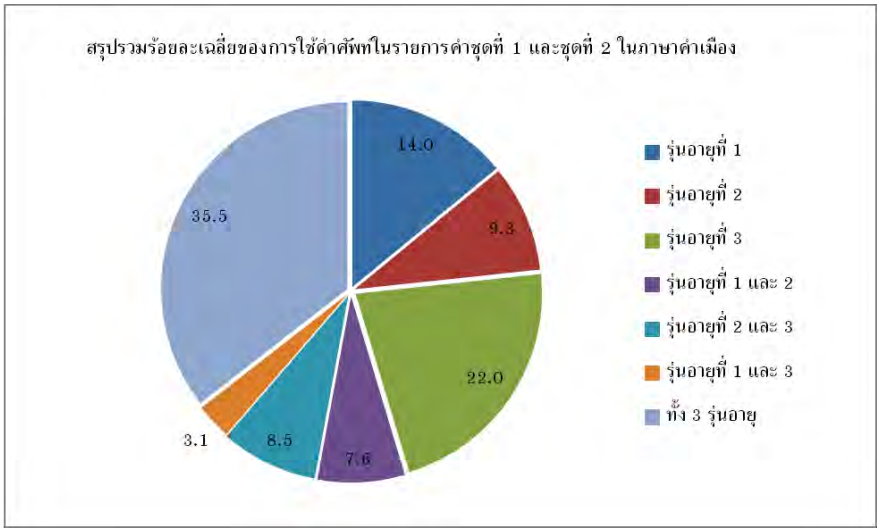
สรุปรวมร้อยละเฉลี่ยของการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ในภาษาคำเมือง
14.0
9.3
22.0
7.6
8.5
3.1
35.5
รุ่นอายุที่ 1
รุ่นอายุที่ 2
รุ่นอายุที่ 3
รุ่นอายุที่ 1 และ 2
รุ่นอายุที่ 2 และ 3
รุ่นอายุที่ 1 และ 3
ทั้ง 3 รุ่นอายุ

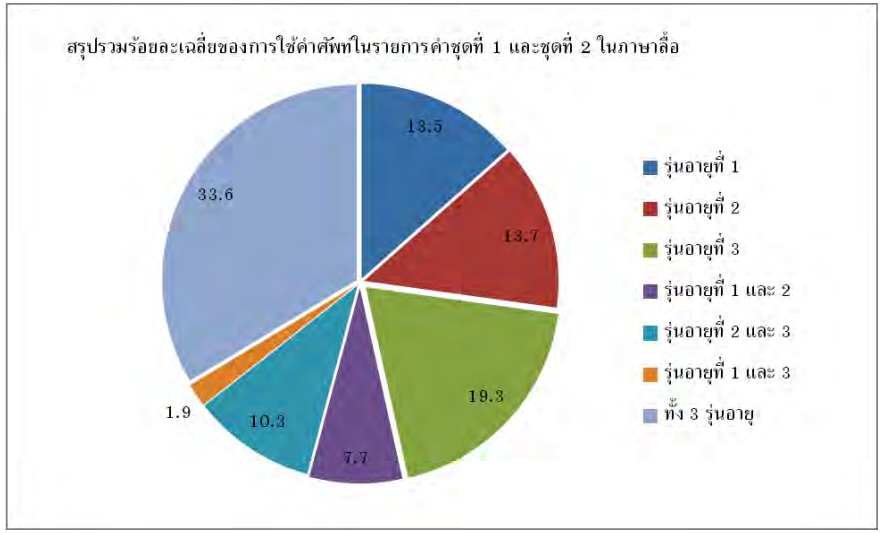
สรุปรวมร้อยละเฉลี่ยของการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ในภาษาลื้อ
13.5
13.7
19.3
7.7
10.3
1.9
33.6
รุ่นอายุที่ 1
รุ่นอายุที่ 2
รุ่นอายุที่ 3
รุ่นอายุที่ 1 และ 2
รุ่นอายุที่ 2 และ 3
รุ่นอายุที่ 1 และ 3
ทั้ง 3 รุ่นอายุ

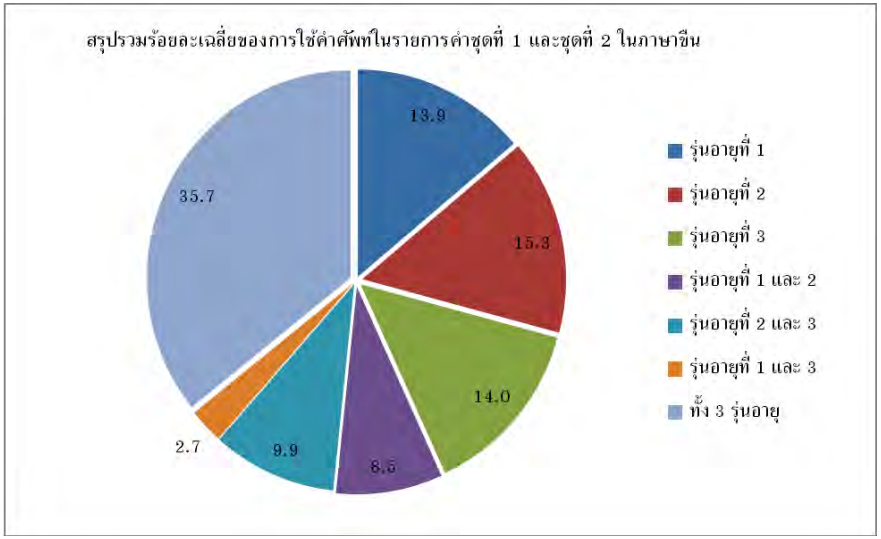
สรุปรวมร้อยละเฉลี่ยของการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ในภาษาขืน
13.9
15.3
14.0
8.6
9.9
2.7
35.7
รุ่นอายุที่ 1
รุ่นอายุที่ 2
รุ่นอายุที่ 3
รุ่นอายุที่ 1 และ 2
รุ่นอายุที่ 2 และ 3
รุ่นอายุที่ 1 และ 3
ทั้ง 3 รุ่นอายุ

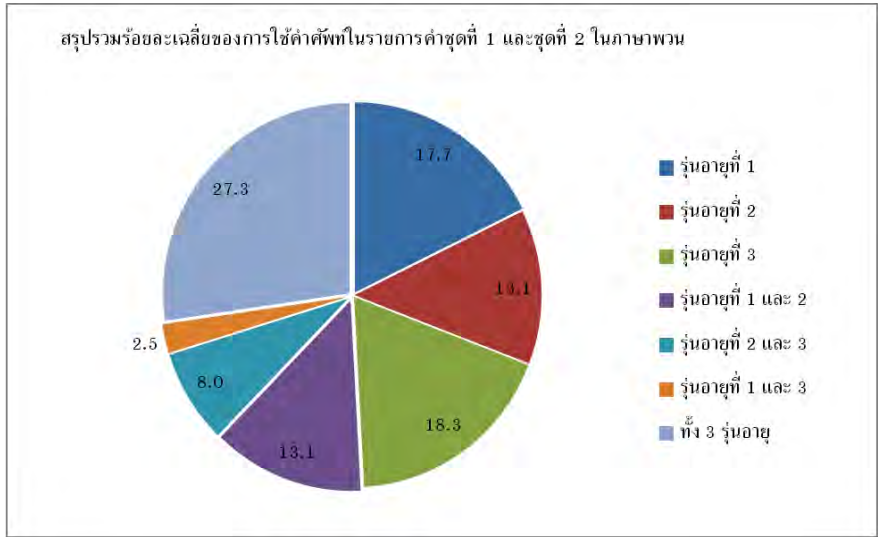
สรุปรวมร้อยละเฉลี่ยของการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ในภาษาพวน
17.7
14.1
18.3
13.1
8.0
2.5
27.3
รุ่นอายุที่ 1
รุ่นอายุที่ 2
รุ่นอายุที่ 3
รุ่นอายุที่ 1 และ 2
รุ่นอายุที่ 2 และ 3
รุ่นอายุที่ 1 และ 3
ทั้ง 3 รุ่นอายุ

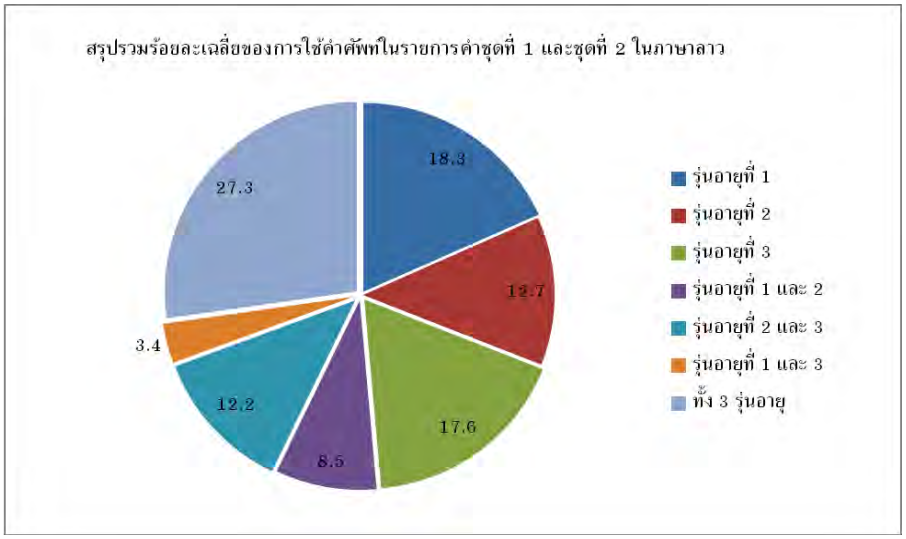

ภาพที่ 96 แผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทถิ่น 3 รุ่นอายุ (สรุปรวมจากรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2)

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนคำศัพท์ที่สรุปรวมจากรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ทั้งคำศัพท์หลักที่มีทั้งสิ้น 800 คำ (รายการคำชุดที่ 1 จำนวน 250 คำ + รายการคำชุดที่ 2 จำนวน 550 คำ) และคำศัพท์ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก เช่น คำกลายหรือคำที่เกิดจากการแปรของคำศัพท์หลัก คำยืม และคำอื่น ๆ จะเห็นได้ว่า ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีจำนวนคำศัพท์เพิ่มขึ้นจากคำศัพท์หลักเป็นจำนวน 4–5 เท่า ในที่นี้สามารถเรียงลำดับภาษาไทถิ่นที่มีจำนวนคำศัพท์เพิ่มขึ้นจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้

1) ภาษาพวน (คำศัพท์หลัก 800 คำ + คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 3,248 คำ = 4,048 คำ)
2) ภาษาลาว (คำศัพท์หลัก 800 คำ + คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 2,980 คำ = 3,780 คำ)
3) ภาษาขืน (คำศัพท์หลัก 800 คำ + คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 2,592 คำ = 3,392 คำ)
4) ภาษาคำเมือง (คำศัพท์หลัก 800 คำ + คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 2,400 คำ = 3,200 คำ)
5) ภาษาลื้อ (คำศัพท์หลัก 800 คำ + คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 2,330 คำ = 3,130 คำ)

เมื่อพิจารณาจำนวนและร้อยละโดยเฉลี่ยของคำศัพท์ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักโดยรวมทั้งคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาข้างต้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ภาษาพวนมีการแปรของคำศัพท์ปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ ภาษาลาว ภาษาขืน ภาษาคำเมือง และภาษาลื้อเป็นภาษาที่มีการแปรของคำศัพท์ปรากฏน้อยที่สุด

5.2.2 การเปรียบเทียบรูปแบบการใช้คำศัพท์และการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา (สรุปรวมรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2)

5.2.2.1 การเปรียบเทียบรูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา (สรุปรวมรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2)

จากผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา สรุปภาพรวมได้ว่า ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีรูปแบบการใช้คำศัพท์ที่เป็นลักษณะร่วมกันดังที่นำเสนอไว้ในบทที่ 4 หัวข้อ 4.2.2 และนำมากล่าวสรุปไว้อีก ดังนี้

- ใช้เฉพาะ “คำเดิม” ซึ่งในที่นี้หมายถึงคำศัพท์เดิมในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา
- ใช้เฉพาะ “คำกลาย” หรือคำที่แปรมาจากคำศัพท์เดิม เช่น คำที่มีการแปรของเสียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ หรือคำที่มีการลดหรือการละพยางค์ เป็นต้น
- ใช้เฉพาะ “คำยืม” เท่านั้น โดยเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาไทถิ่นอื่น เช่น ภาษาคำเมือง และภาษาลื้อ เป็นต้น

- ใช้เฉพาะ “คำใหม่” หรือคำที่เกิดจากการประสมบางส่วนของคำศัพท์เดิมในภาษาและบางส่วนของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ
- ใช้เฉพาะ “คำอื่น ๆ” หรือคำที่นอกเหนือจากคำประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวมา โดยอาจเป็นคำที่สร้างขึ้นจากวลี หรือเป็นคำที่มีความหมายอื่นและไม่เกี่ยวข้องกับคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำ แต่ผู้พูดภาษาไทถิ่นให้ข้อมูลคำ ๆ นั้น และยืนยันว่าใช้คำ ๆ นั้นด้วย
- ใช้คำแต่ละประเภทดังกล่าวมาข้างต้นร่วมกัน เช่น ใช้ทั้งคำเดิมและคำกลาย ใช้ทั้งคำเดิมและคำยืม ใช้ทั้งคำกลายและคำยืม ใช้คำเดิมและคำอื่น ๆ หรือใช้ทั้งคำเดิม คำยืม คำกลาย และคำใหม่ เป็นต้น

ผลการเปรียบเทียบรูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ โดยสรุปรวมข้อมูลคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 แสดงในตารางที่ 134 และภาพที่ 97 โดยในตารางที่ 134 ได้แรเงาแถวของรูปแบบการใช้คำศัพท์ที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 10% ขึ้นไปด้วย เพื่อให้เห็นชัดเจนว่า ผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีการใช้คำศัพท์รูปแบบใดบ้างที่ปรากฏมากกว่ารูปแบบอื่น ๆ โดยเน้นให้เห็นเฉพาะรูปแบบที่ปรากฏโดยเฉลี่ยตั้งแต่ 10% ขึ้นไป (ดูรูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในบทที่ 4 หัวข้อ 4.2–4.6)

ตารางที่ 134 สรุปรวมจำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / รูปแบบการใช้ศัพท์	60 ขึ้นไป		35–50 ปี		15–25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
● ภาษาคำเมือง								
1. คำเดิม	260	32.5	234	29.3	124	15.5	206	25.8
2. คำกลาย	48	6.0	39	4.9	19	2.4	35	4.4
3. คำยืม	25	3.1	34	4.3	44	5.5	34	4.3
4. คำใหม่	5	0.6	4	0.5	0	0.0	3	0.4
5. คำอื่น ๆ	2	0.3	0	0.0	0	0.0	1	0.1
6. คำเดิม, คำกลาย	58	7.3	60	7.5	68	8.5	62	7.7
7. คำเดิม, คำยืม	96	12.0	136	17.0	198	24.8	143	17.9
8. คำเดิม, คำใหม่	25	3.1	13	1.6	10	1.2	16	2.0

รูปแบบการใช้ศัพท์ / รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
9. คำกลาย, คำยืม	30	3.8	34	4.3	58	7.3	41	5.1
10. คำกลาย, คำใหม่	9	1.1	5	0.6	1	0.1	5	0.6
11. คำยืม, คำใหม่	8	1.0	14	1.8	20	2.5	14	1.8
12. คำยืม, คำอื่น ๆ	21	2.6	17	2.1	31	3.9	23	2.9
13. คำกลาย, คำอื่น ๆ	14	1.8	13	1.6	7	0.9	11	1.4
14. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม	28	3.5	28	3.5	74	9.2	43	5.4
15. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่	23	2.9	18	2.2	30	3.8	24	3.0
16. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่	8	1.0	6	0.7	3	0.4	6	0.7
17. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	2	0.3	6	0.7	10	1.2	6	0.7
18. คำเดิม, คำอื่น ๆ	60	7.5	50	6.3	22	2.7	44	5.5
19. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่น ๆ	17	2.1	14	1.8	5	0.6	12	1.5
20. คำเดิม, คำยืม, คำอื่น ๆ	44	5.5	55	6.9	68	8.5	56	7.0
21. คำเดิม, คำใหม่, คำอื่น ๆ	6	0.7	9	1.1	3	0.4	6	0.7
22. คำกลาย, คำใหม่, คำอื่น ๆ	1	0.1	1	0.1	1	0.1	1	0.1
23. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	10	1.2	10	1.3	4	0.5	8	1.0
รวม	800	100	800	100	800	100	800	100
• ภาษาลื้อ								
1. คำเดิม	245	30.6	191	23.9	151	18.9	196	24.5
2. คำกลาย	58	7.3	44	5.5	40	5.0	47	5.9
3. คำยืม	22	2.8	44	5.5	73	9.1	46	5.8
4. คำใหม่	5	0.6	3	0.4	1	0.1	3	0.4
5. คำเดิม, คำกลาย	65	8.1	69	8.6	59	7.4	64	8.0

รูปแบบการใช้ศัพท์ / รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
6. คำเดิม, คำยืม	132	16.5	197	24.6	224	28.0	184	23.0
7. คำเดิม, คำใหม่	36	4.5	17	2.1	10	1.2	21	2.6
8. คำกลาย, คำยืม	30	3.8	34	4.3	57	7.1	40	5.0
9. คำกลาย, คำใหม่	7	0.9	9	1.1	11	1.4	9	1.1
10. คำยืม, คำใหม่	3	0.4	3	0.4	2	0.3	3	0.3
11. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม	37	4.6	64	8.0	72	9.0	58	7.2
12. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่	19	2.4	32	4.0	19	2.4	23	2.9
13. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่	4	0.5	11	1.4	4	0.5	6	0.8
14. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	5	0.6	5	0.6	9	1.1	6	0.8
15. คำเดิม, คำอื่น ๆ	58	7.3	28	3.5	16	2.0	34	4.3
16. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่น ๆ	22	2.7	10	1.2	12	1.5	15	1.8
17. คำเดิม, คำยืม, คำอื่น ๆ	37	4.6	28	3.5	33	4.1	33	4.1
18. คำเดิม, คำใหม่, คำอื่น ๆ	4	0.5	0	0.0	0	0.0	1	0.2
19. คำกลาย, คำใหม่, คำอื่น ๆ	1	0.1	0	0.0	0	0.0	0	0.0
20. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	10	1.2	11	1.4	7	0.9	10	1.3
รวม	800	100	800	100	800	100	800	100
● **ภาษาขืน**								
1. คำเดิม	158	19.8	109	13.6	96	12.0	121	15.1
2. คำกลาย	44	5.5	43	5.4	28	3.5	38	4.8
3. คำยืม	35	4.4	55	6.9	83	10.4	58	7.2
4. คำใหม่	7	0.9	5	0.6	5	0.6	6	0.7
5. คำเดิม, คำกลาย	110	13.8	93	11.6	81	10.1	95	11.8

รูปแบบการใช้ศัพท์ \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
6. คำเดิม, คำยืม	128	16.0	140	17.5	179	22.4	149	18.6
7. คำเดิม, คำใหม่	15	1.9	5	0.6	5	0.6	8	1.0
8. คำกลาย, คำยืม	27	3.4	33	4.1	68	8.5	43	5.3
9. คำกลาย, คำใหม่	6	0.8	4	0.5	4	0.5	5	0.6
10. คำยืม, คำใหม่	10	1.2	17	2.1	15	1.9	14	1.8
11. คำกลาย, คำอื่น ๆ	8	1.0	11	1.4	6	0.8	8	1.0
12. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม	65	8.1	91	11.4	83	10.4	80	10.0
13. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่	25	3.1	31	3.9	27	3.3	28	3.5
14. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่	17	2.1	15	1.9	6	0.8	12	1.6
15. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	7	0.9	12	1.5	12	1.5	10	1.2
16. คำกลาย, คำยืม, คำอื่น ๆ	4	0.5	12	1.5	21	2.6	12	1.5
17. คำเดิม, คำอื่น ๆ	51	6.4	35	4.4	21	2.6	35	4.5
18. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่น ๆ	29	3.6	17	2.1	8	1.0	18	2.3
19. คำเดิม, คำยืม, คำอื่น ๆ	41	5.0	57	7.1	45	5.6	48	6.0
20. คำเดิม, คำใหม่, คำอื่น ๆ	3	0.4	3	0.4	0	0.0	2	0.3
21. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	10	1.3	12	1.5	7	0.9	10	1.2
รวม	800	100	800	100	800	100	800	100
● **ภาษาพวน**								
1. คำเดิม	125	15.6	123	15.4	96	12.0	115	14.3
2. คำกลาย	34	4.3	47	5.9	42	5.3	41	5.1
3. คำยืม	57	7.1	64	8.0	96	12.0	72	9.0
4. คำใหม่	5	0.6	4	0.5	2	0.2	4	0.5

รุ่นอายุ / รูปแบบการใช้ศัพท์	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
5. คำเดิม, คำกลาย	114	14.3	99	12.4	71	8.9	95	11.8
6. คำเดิม, คำยืม	100	12.5	110	13.8	118	14.8	109	13.7
7. คำเดิม, คำใหม่	15	1.9	13	1.6	12	1.5	13	1.6
8. คำกลาย, คำยืม	23	2.9	40	5.0	100	12.5	54	6.8
9. คำกลาย, คำใหม่	1	0.1	7	0.9	4	0.5	4	0.5
10. คำยืม, คำใหม่	3	0.4	7	0.9	10	1.2	6	0.8
11. คำกลาย, คำอื่น ๆ	9	1.1	5	0.6	10	1.3	8	1.0
12. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม	73	9.1	85	10.6	93	11.6	84	10.5
13. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่	34	4.2	27	3.4	18	2.3	26	3.3
14. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่	19	2.4	21	2.6	10	1.2	17	2.1
15. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	3	0.4	12	1.5	23	2.9	13	1.6
16. คำเดิม, คำอื่น ๆ	56	7.0	28	3.5	21	2.6	35	4.4
17. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่น ๆ	35	4.4	31	3.9	27	3.4	31	3.9
18. คำเดิม, คำยืม, คำอื่น ๆ	58	7.2	53	6.6	33	4.1	48	6.0
19. คำเดิม, คำใหม่, คำอื่น ๆ	5	0.6	2	0.2	1	0.1	3	0.3
20. คำกลาย, คำใหม่, คำอื่น ๆ	1	0.1	1	0.1	0	0.0	1	0.1
21. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	30	3.8	21	2.6	13	1.6	21	2.7
รวม	800	100	800	100	800	100	800	100
● **ภาษาลาว**								
1. คำเดิม	192	24.0	127	15.9	99	12.4	139	17.4
2. คำกลาย	10	1.2	17	2.1	26	3.3	18	2.2
3. คำยืม	63	7.9	73	9.1	84	10.5	73	9.2

รูปแบบการใช้ศัพท์ \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
4. คำใหม่	4	0.5	2	0.2	2	0.2	3	0.3
5. คำเดิม, คำกลาย	53	6.6	80	10.0	63	7.9	65	8.2
6. คำเดิม, คำยืม	171	21.4	164	20.5	172	21.5	169	21.1
7. คำเดิม, คำใหม่	14	1.8	8	1.0	5	0.6	9	1.1
8. คำกลาย, คำยืม	26	3.3	57	7.1	92	11.5	58	7.2
9. คำกลาย, คำใหม่	4	0.5	2	0.2	3	0.4	3	0.4
10. คำกลาย, คำอื่น ๆ	5	0.6	6	0.8	10	1.3	7	0.9
11. คำยืม, คำใหม่	8	1.0	20	2.5	20	2.5	16	2.0
12. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม	56	7.0	75	9.4	89	11.1	73	9.2
13. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่	44	5.5	34	4.3	17	2.1	32	4.0
14. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่	10	1.2	8	1.0	4	0.5	7	0.9
15. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	5	0.6	11	1.4	17	2.1	11	1.4
16. คำเดิม, คำอื่น ๆ	38	4.8	32	4.0	17	2.1	29	3.6
17. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่น ๆ	14	1.8	19	2.4	11	1.4	15	1.8
18. คำเดิม, คำยืม, คำอื่น ๆ	71	8.9	47	5.9	57	7.1	59	7.3
19. คำเดิม, คำใหม่, คำอื่น ๆ	7	0.9	2	0.2	0	0.0	3	0.4
20. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	5	0.6	16	2.0	12	1.5	11	1.4
รวม	800	100	800	100	800	100	800	100

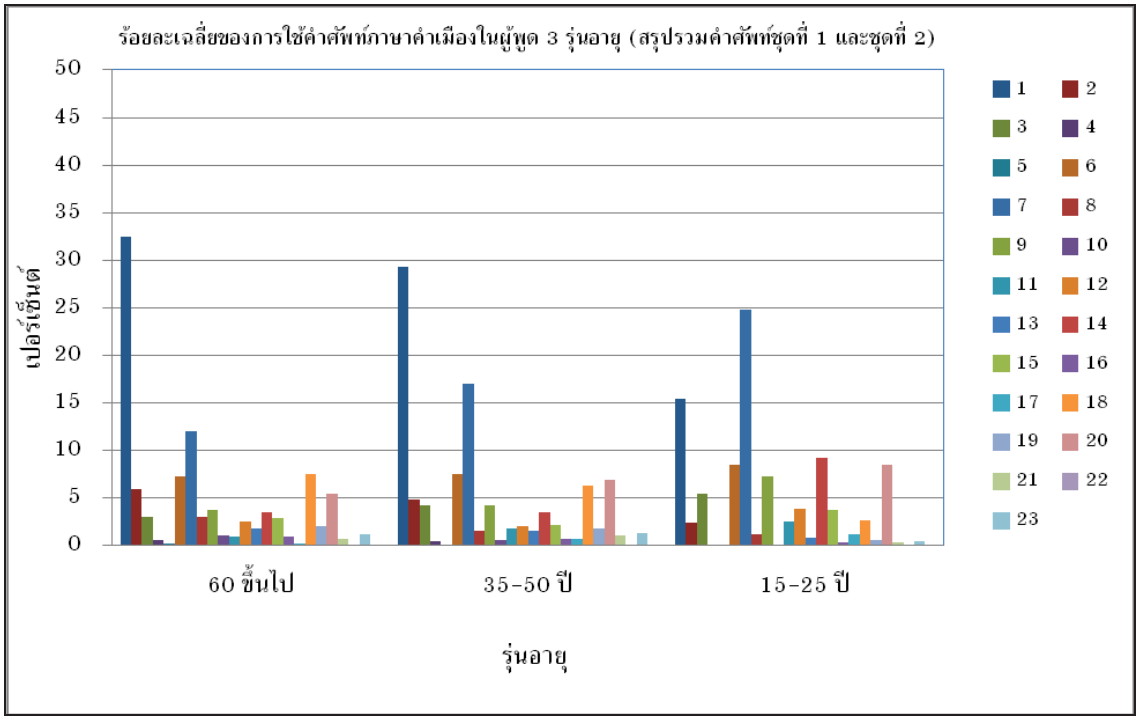
ร้อยละเฉลี่ยของการใช้คำศัพท์ภาษาคำเมืองในผู้พูด 3 รุ่นอายุ (สรุปรวมคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2)
เปอร์เซ็นต์
50
45
40
35
30
25
20
15
10
5
0
60 ขึ้นไป
35-50 ปี
15-25 ปี
รุ่นอายุ
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23

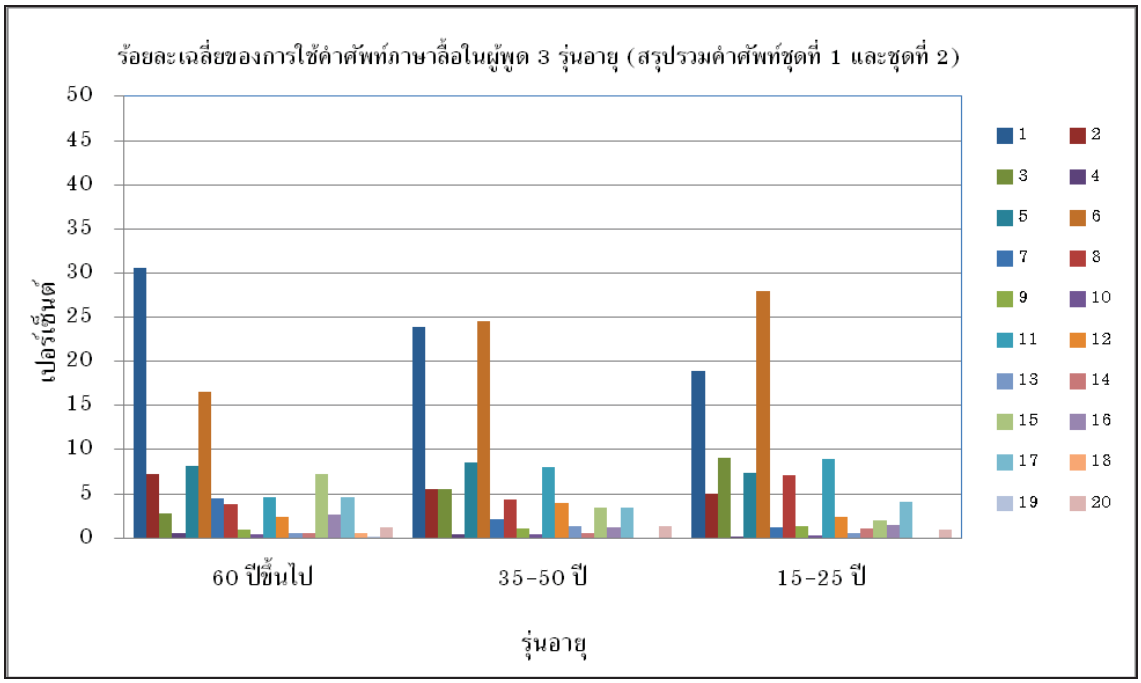
ร้อยละเฉลี่ยของการใช้คำศัพท์ภาษาลื้อในผู้พูด 3 รุ่นอายุ (สรุปรวมคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2)
เปอร์เซ็นต์
50
45
40
35
30
25
20
15
10
5
0
60 ปีขึ้นไป
35-50 ปี
15-25 ปี
รุ่นอายุ
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

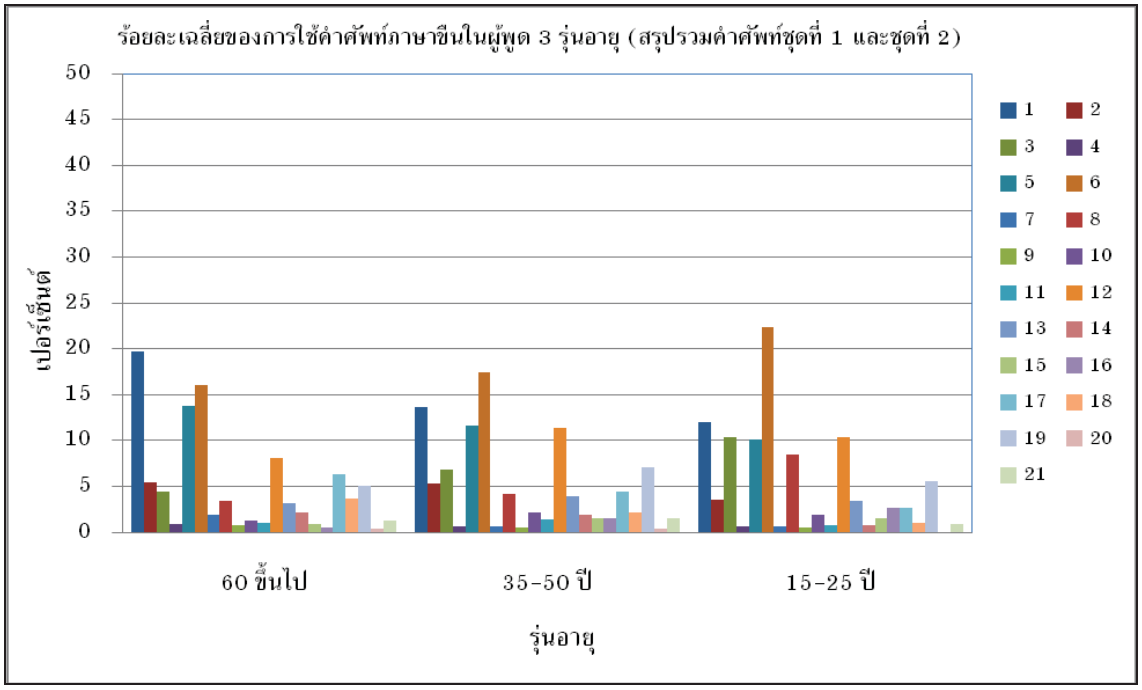
ร้อยละเฉลี่ยของการใช้คำศัพท์ภาษาขีนในผู้พูด 3 รุ่นอายุ (สรุปรวมคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2)
เปอร์เซ็นต์
50
45
40
35
30
25
20
15
10
5
0
60 ขึ้นไป
35-50 ปี
15-25 ปี
รุ่นอายุ
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21

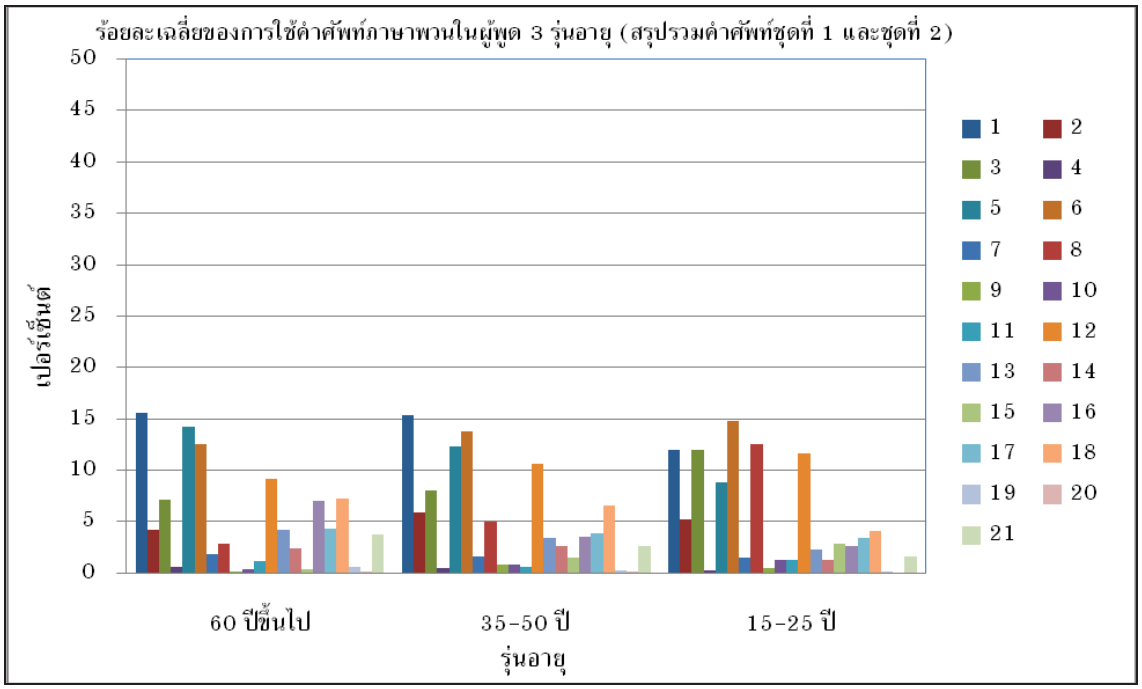
ร้อยละเฉลี่ยของการใช้คำศัพท์ภาษาพวนในผู้พูด 3 รุ่นอายุ (สรุปรวมคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2)
เปอร์เซ็นต์
50
45
40
35
30
25
20
15
10
5
0
60 ปีขึ้นไป
35-50 ปี
15-25 ปี
รุ่นอายุ
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21

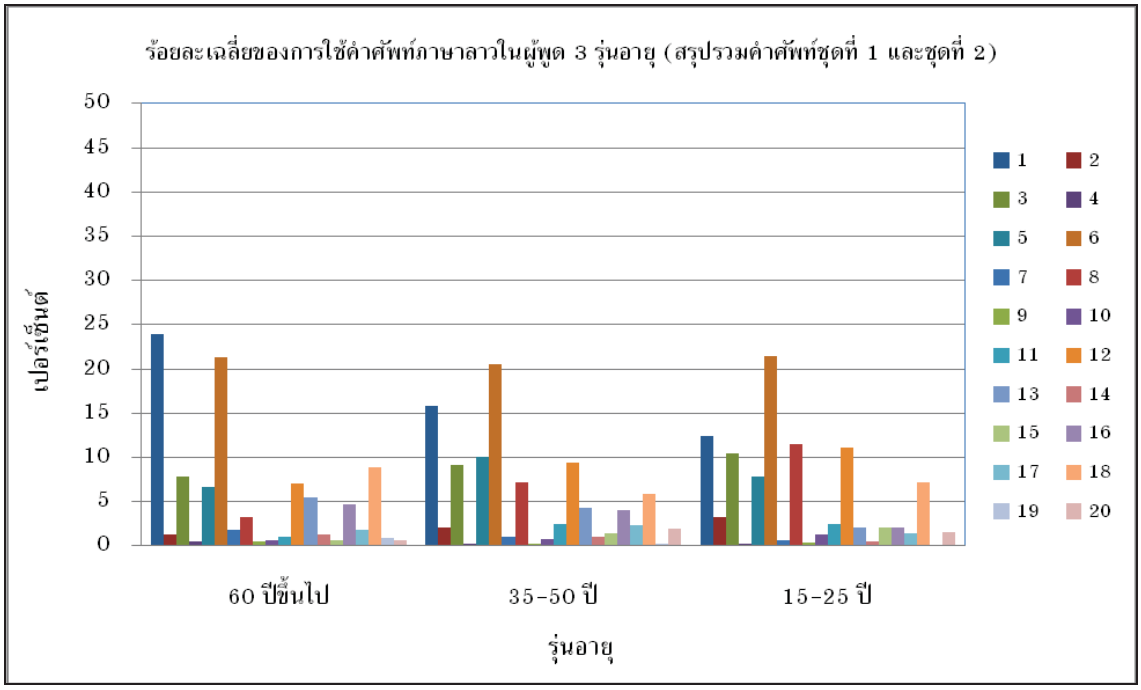

ภาพที่ 97 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละโดยเฉลี่ยของรูปแบบการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา 3 รุ่นอายุ (สรุปรวมจากรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2)

เมื่อพิจารณารูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาโดยสรุปรวมจากข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ที่เก็บข้อมูลจากผู้พูด 3 รุ่นอายุ โดยเน้นเฉพาะรูปแบบปรากฏตั้งแต่ 10% ขึ้นไปนั้น ตารางที่ 134 และภาพที่ 97 แสดงให้เห็นว่า ภาษาไทถิ่นบางภาษามีการใช้คำศัพท์บางรูปแบบปรากฏมากน้อยคล้ายคลึงกัน และแตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น สรุปได้ดังนี้

1) ภาษาที่มีการใช้เฉพาะคำเดิมปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้คำเดิมร่วมกับคำยืม ได้แก่ ภาษาคำเมืองซึ่งมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 25.8% และรูปแบบที่ 7 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 17.9% และภาษาลื้อมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 24.5% และรูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 23.0%

2) ภาษาที่มีการใช้คำเดิมร่วมกับคำยืมปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้เฉพาะคำเดิม ได้แก่ ภาษาลาวซึ่งมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 21.1% และรูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 17.4%

3) ภาษาที่มีการใช้คำเดิมและคำยืมปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้เฉพาะคำเดิม การใช้คำเดิมและคำกลาย และการใช้ทั้งคำเดิม คำกลาย และคำยืม ได้แก่ ภาษาขืนซึ่งมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 18.6% รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 15.1% รูปแบบที่ 5 (ใช้คำเดิมและคำกลาย) ปรากฏโดยเฉลี่ย 11.8% และรูปแบบที่ 12 (ใช้คำเดิม คำกลาย และคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 10.0%

4) ภาษาที่มีการใช้เฉพาะคำเดิมปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้คำเดิมและคำยืม การใช้คำเดิมและคำกลาย และการใช้ทั้งคำเดิม คำกลาย และคำยืม ได้แก่ ภาษาพวนซึ่งมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 14.3% รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 13.7% รูปแบบที่ 5 (ใช้คำเดิมและคำกลาย) ปรากฏโดยเฉลี่ย 11.8% และรูปแบบที่ 12 (ใช้คำเดิม คำกลาย และคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 10.5%

เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในภาพรวมโดยยึดตามผลการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 สรุปได้ว่า รูปแบบการใช้คำศัพท์ที่ปรากฏโดยเฉลี่ย 10% ขึ้นไปในภาษาขืนและภาษาพวนมีความหลากหลายมากกว่ารูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาลาว กล่าวคือ ในภาษาขืนและภาษาพวน มีทั้งการใช้เฉพาะคำเดิม การใช้คำเดิมและคำยืม การใช้คำเดิมและคำกลาย รวมทั้งการใช้ทั้งคำเดิม คำกลาย และคำยืม ในขณะที่ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาลาวมีเพียงการใช้เฉพาะคำเดิม และการใช้คำเดิมร่วมกับคำยืมเท่านั้น

ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า การที่ภาษาขืนและภาษาพวนได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาไทยมาตรฐาน อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ในภาษาไทถิ่นทั้ง 2 ภาษาดังกล่าวมีรูปแบบการใช้คำศัพท์ที่หลากหลาย ในขณะที่ภาษาคำเมืองเป็นภาษาของคนกลุ่มใหญ่และเป็นภาษากลางที่ใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างคนที่พูดภาษาไทถิ่นต่างกันจึงได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานในระดับหนึ่ง เช่นเดียวกับภาษาลื้อที่พูดโดยคนกลุ่มใหญ่ในหมู่บ้านหนองบัว และเป็นภาษาที่ผู้พูดมีความภูมิใจในภาษาของตน โดยสังเกตได้จากความพยายามในการรณรงค์ให้คนรุ่นใหม่ใช้ภาษาลื้อในการพูดติดต่อสื่อสารกันรวมทั้งการรณรงค์ให้คนในหมู่บ้านอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของคนลื้อไว้อย่างต่อเนื่องล้วนแต่เป็นปัจจัยเสริมให้ภาษาลื้อยังคงลักษณะทางภาษาไว้เป็นอย่างดี แม้จะได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานบ้างก็ตาม ส่วนกรณีของภาษาลาวนั้น เนื่องจากเป็นภาษาที่พูดในบริเวณที่มีผู้พูดภาษาลาวเป็นภาษาของคนกลุ่มใหญ่ จึงได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานในระดับหนึ่งเท่านั้น

5.2.2.2 การเปรียบเทียบการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา (สรุปรวมรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2)

ผลการศึกษาการแปรของคำศัพท์โดยสรุปรวมทั้งข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา ทำให้สามารถจัดรูปแบบการแปรของคำศัพท์จำแนกออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ตามปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดการแปร ได้แก่ การแปรของคำศัพท์ที่เกิดเนื่องจากปัจจัยภายใน ในที่นี้หมายถึง การแปรที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติในตัวภาษาโดยเฉพาะการออกเสียงคำให้ง่ายขึ้น และการแปรที่เกิดเนื่องจากปัจจัยภายนอก ในที่นี้หมายถึง การสัมผัสภาษา รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่จำแนกตามปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก สรุปเป็นภาพรวมไว้ในบทที่ 4 หัวข้อ 4.2–4.6 และได้นำมาสรุปไว้ในที่นี้อีก ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน มีรูปแบบการแปรดังนี้

- การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)
- การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)
- การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)
- การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)
- การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)

กลุ่มที่ 2 การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา) มีรูปแบบการแปรดังนี้

- การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)
- การแปรของเสียงสระ (vowel variation)
- การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)
- การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)
- คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)
- คำยืมภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ โดยเฉพาะภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword) และภาษาลื้อ (Lue loanword)
- การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)
- การแปรทางความหมาย (semantic variation)

ผลการเปรียบเทียบรูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาโดยสรุปรวมจากข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 แสดงในตารางที่ 135 และภาพที่ 98 ในที่นี้แสดงจำนวนและร้อยละเฉลี่ยของคำศัพท์เดิมและคำอื่น ๆ ที่ใช้เฉพาะบุคคลไว้ด้วย เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนว่าในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีการใช้คำศัพท์เดิมและคำอื่น ๆ มากน้อยต่างกันเพียงใด

ตารางที่ 135 เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละเฉลี่ยของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษาที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ (สรุปรวมจากรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2)

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ / รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	• **ภาษาคำเมือง**								
	0. คำศัพท์เดิม (old words)	501	62.6	487	60.9	450	56.3	479	59.9
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	1. การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	27	3.4	26	3.3	27	3.4	27	3.3
	2. การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	5	0.6	5	0.6	5	0.6	5	0.6
	3. การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	8	1.0	10	1.3	8	1.0	9	1.1
	4. การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)	3	0.4	4	0.5	4	0.5	4	0.5
	5. การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	66	8.3	70	8.8	68	8.5	68	8.5
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	6. การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	94	11.8	110	13.8	84	10.5	96	12.0
	7. การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	65	8.1	55	6.9	33	4.1	51	6.4
	8. การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	13	1.6	12	1.5	30	3.8	18	2.3
	9. การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	80	10.0	106	13.3	137	17.1	108	13.5

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ / รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	10. คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	149	18.6	207	25.9	327	40.9	228	28.5
	11. คำยืมภาษาลื้อ (Lue loanword)	26	3.3	21	2.6	15	1.9	21	2.6
	12. การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	70	8.8	61	7.6	51	6.4	61	7.6
	13. การแปรทางความหมาย (semantic variation)	59	7.4	68	8.5	47	5.9	58	7.3
	14. อื่น ๆ (คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะบุคคล) (individual use)	80	10.0	84	10.5	67	8.4	77	9.6
	• **ภาษาลื้อ**								
	0. คำศัพท์เดิม (old words)	567	70.9	535	66.9	479	59.9	527	65.9
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	1. การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	6	0.8	5	0.6	6	0.8	6	0.7
	2. การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	5	0.6	11	1.4	12	1.5	9	1.2
	3. การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	4	0.5	3	0.4	7	0.9	5	0.6
	4. การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)	1	0.1	2	0.3	3	0.4	2	0.3
	5. การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	62	7.8	71	8.9	69	8.6	67	8.4

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ / รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
การเปลี่ยนแปลงมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	6. การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	36	4.5	46	5.8	39	4.9	40	5.0
	7. การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	62	7.8	66	8.3	44	5.5	57	7.2
	8. การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	14	1.8	13	1.6	9	1.1	12	1.5
	9. การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	72	9.0	96	12.0	115	14.4	94	11.8
	10. คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	110	13.8	192	24.0	270	33.8	191	23.8
	11. คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	47	5.9	50	6.3	61	7.6	53	6.6
	12. การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	40	5.0	39	4.9	33	4.1	37	4.7
	13. การแปรทางความหมาย (semantic variation)	7	0.9	9	1.1	16	2.0	11	1.3
	14. อื่น ๆ (คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะบุคคล) (individual use)	82	10.3	95	11.9	72	9.0	83	10.4

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ / รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	• **ภาษาขืน**								
	0. คำศัพท์เดิม (old words)	524	65.5	479	59.9	424	53.0	476	59.4
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	1. การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	14	1.8	19	2.4	22	2.8	19	2.3
	2. การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	52	6.5	59	7.4	51	6.4	54	6.8
	3. การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	2	0.3	5	0.6	6	0.8	4	0.5
	4. การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)	1	0.1	2	0.3	3	0.4	2	0.3
	5. การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	72	9.0	71	8.9	71	8.9	71	8.9
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	6. การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	62	7.8	71	8.9	86	10.8	73	9.1
	7. การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	100	12.5	100	12.5	64	8.0	88	11.0
	8. การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	19	2.4	25	3.1	30	3.8	25	3.1
	9. การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	110	13.8	145	18.1	160	20.0	138	17.3
	10. คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	168	21.0	244	30.5	305	38.1	239	29.8

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ / รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	11. คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	64	8.0	67	8.4	63	7.9	65	8.1
	12. การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	80	10.0	74	9.3	48	6.0	67	8.4
	13. การแปรทางความหมาย (semantic variation)	23	2.9	24	3.0	33	4.1	27	3.3
	14. อื่น ๆ (คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะบุคคล) (individual use)	80	10.0	86	10.8	64	8.0	77	9.6
	• **ภาษาพวน**								
	0. คำศัพท์เดิม (old words)	507	63.4	457	57.1	339	42.4	434	54.3
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	1. การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	36	4.5	47	5.9	51	6.4	44	5.6
	2. การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	7	0.9	8	1.0	10	1.3	8	1.0
	3. การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	29	3.6	68	8.5	135	16.9	77	9.7
	4. การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)	0	0.0	1	0.1	1	0.1	1	0.1
	5. การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	79	9.9	83	10.4	72	9.0	79	9.8

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ / รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	6. การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	76	9.5	91	11.4	99	12.4	88	11.1
	7. การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	44	5.5	53	6.6	35	4.4	44	5.5
	8. การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	25	3.1	28	3.5	28	3.5	27	3.4
	9. การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	94	11.8	129	16.1	111	13.9	111	13.9
	10. คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	136	17.0	183	22.9	266	33.3	195	24.4
	11. คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	116	14.5	129	16.1	113	14.1	119	14.9
	12. การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	53	6.6	54	6.8	41	5.1	50	6.2
	13. การแปรทางความหมาย (semantic variation)	17	2.1	23	2.9	19	2.4	20	2.5
	14. อื่น ๆ (คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะบุคคล) (individual use)	74	9.3	73	9.1	56	7.0	68	8.5

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ / รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	• ภาษาลาว								
	0. คำศัพท์เดิม (old words)	517	64.6	372	46.5	360	45.0	416	52.0
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	1. การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	42	5.3	41	5.1	52	6.5	45	5.6
	2. การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	5	0.6	2	0.3	4	0.5	4	0.5
	3. การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	5	0.6	100	12.5	121	15.1	75	9.4
	4. การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)	3	0.4	4	0.5	7	0.9	5	0.6
	5. การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	20	2.5	24	3.0	25	3.1	23	2.9
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	6. การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	90	11.3	148	18.5	128	16.0	122	15.3
	7. การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	24	3.0	43	5.4	44	5.5	37	4.6
	8. การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	32	4.0	11	1.4	18	2.3	20	2.5
	9. การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	162	20.3	106	13.3	111	13.9	126	15.8
	10. คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	197	24.6	226	28.3	257	32.1	227	28.3

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ / รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	11. คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	195	24.4	152	19.0	151	18.9	166	20.8
	12. การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	70	8.8	56	7.0	50	6.3	59	7.3
	13. การแปรทางความหมาย (semantic variation)	28	3.5	21	2.6	22	2.8	24	3.0
	14. อื่น ๆ (คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะบุคคล) (individual use)	101	12.6	73	9.1	63	7.9	79	9.9

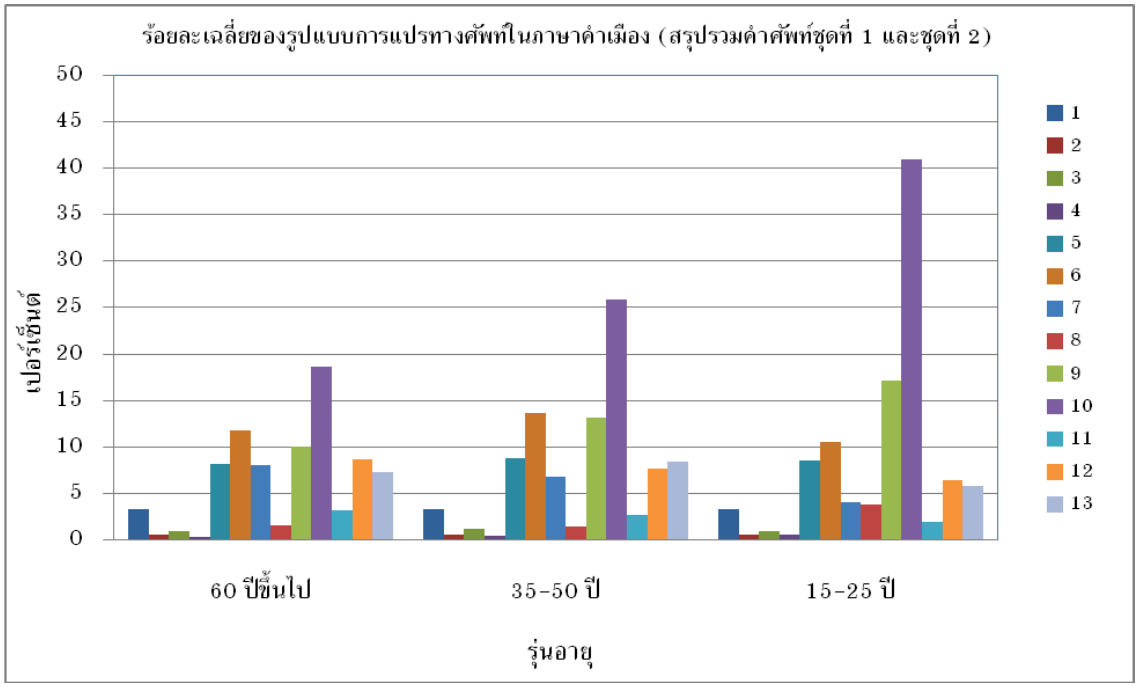

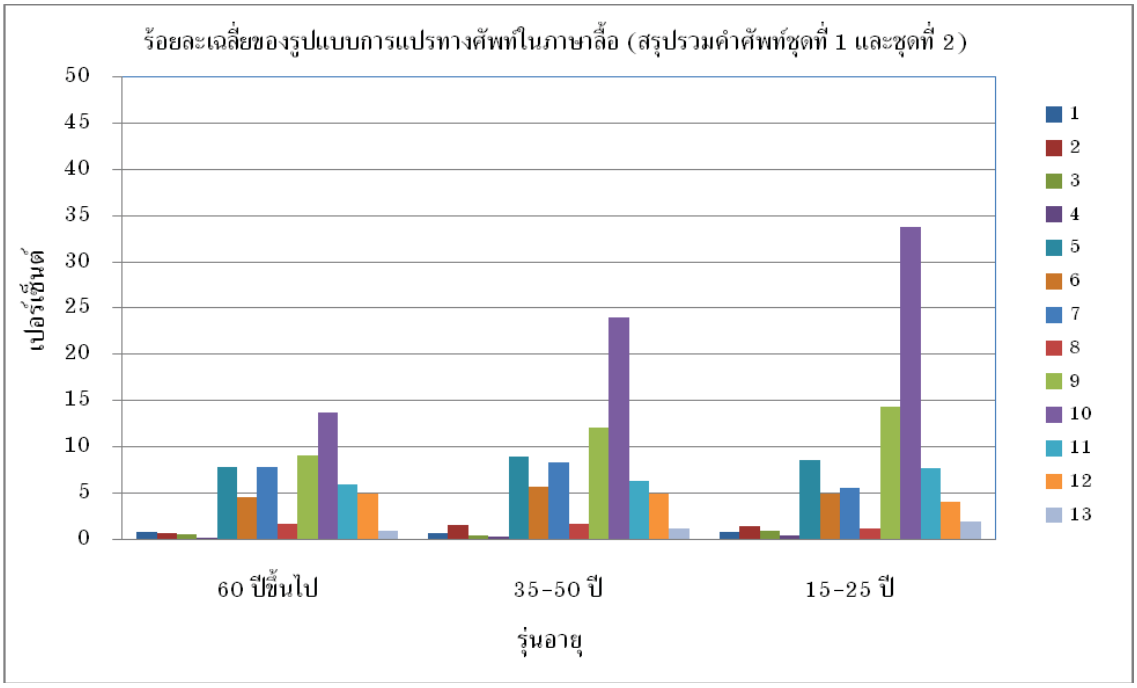
ร้อยละเฉลี่ยของรูปแบบการแปรทางศัพท์ในภาษาลื้อ (สรุปรวมคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2)
เปอร์เซ็นต์
50
45
40
35
30
25
20
15
10
5
0
60 ปีขึ้นไป
35-50 ปี
15-25 ปี
รุ่นอายุ
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13

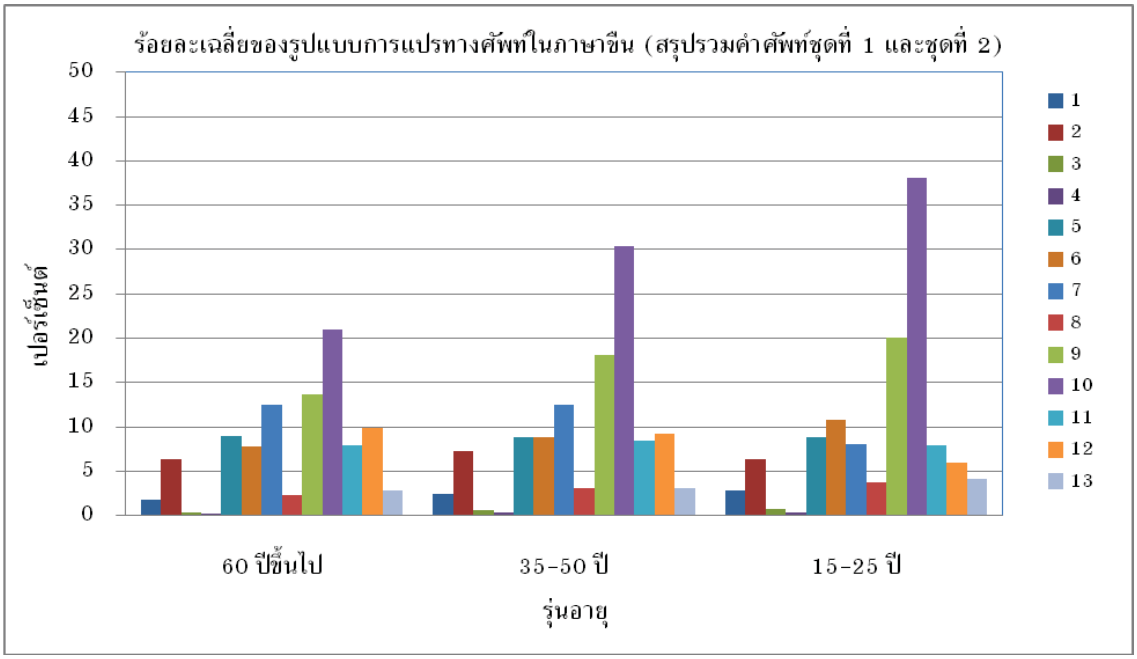
ร้อยละเฉลี่ยของรูปแบบการแปรทางศัพท์ในภาษาขืน (สรุปรวมคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2)
เปอร์เซ็นต์
50
45
40
35
30
25
20
15
10
5
0
60 ปีขึ้นไป
35-50 ปี
15-25 ปี
รุ่นอายุ
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13

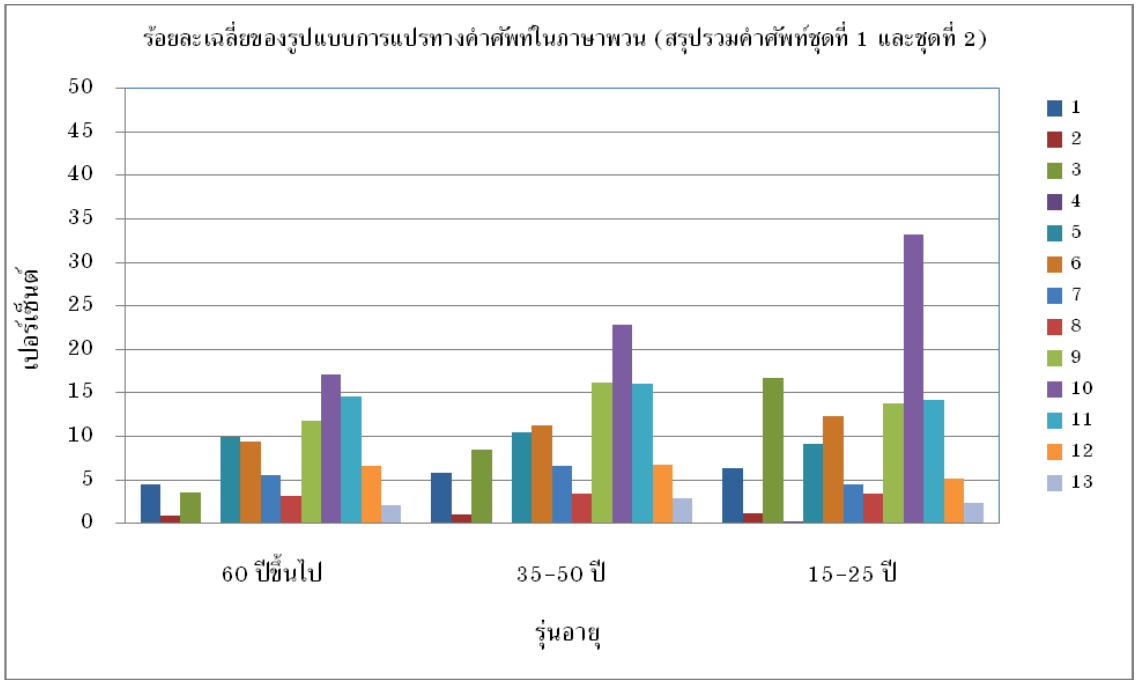

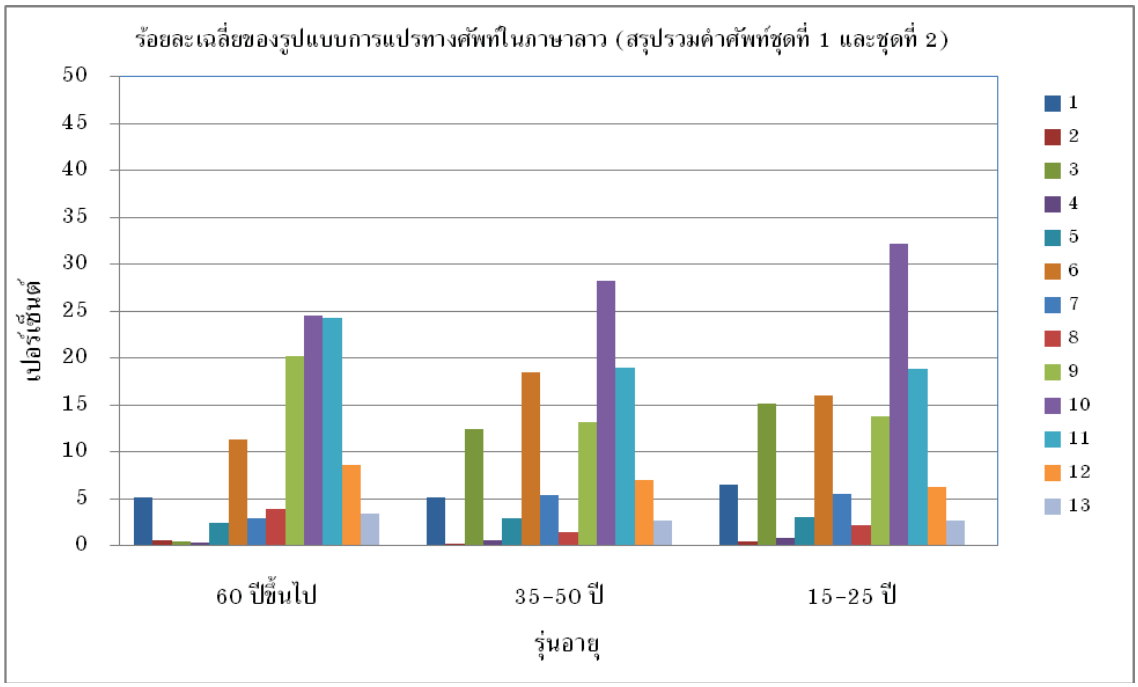

ภาพที่ 98 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละโดยเฉลี่ยของรูปแบบการแปรทางศัพท์ของผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา 3 รุ่นอายุ (สรุปรวมจากรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2)

เมื่อวิเคราะห์คำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาโดยสรุปรวมคำศัพท์จากทั้งรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 พบว่า ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีการใช้คำศัพท์เดิมมากกว่า 50% และเมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์เดิมในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาแล้ว สามารถสรุปลำดับภาษาไทถิ่นที่มีการใช้คำศัพท์เดิมโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ ภาษาลื้อมีการใช้คำศัพท์เดิมโดยเฉลี่ย 527 คำ (65.9%) รองลงมาคือ ภาษาคำเมือง 479 คำ (59.9%) ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกับภาษาขืนที่มีการใช้คำศัพท์เดิมจำนวนโดยเฉลี่ย 476 คำ (59.4%) ส่วนภาษา

ไทถิ่นที่มีการใช้คำศัพท์เดิมรองลงมาคือ ภาษาพวน 434 คำ (54.3%) และภาษาลาว 417 คำ (52.0%) ตามลำดับ

หากพิจารณาจำนวนและร้อยละโดยเฉลี่ยของการแปรของคำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ สามารถจัดลำดับรูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ปรากฏโดยเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดดังตารางที่ 136 ต่อไปนี้

ตารางที่ 136 รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษาเรียงลำดับตามจำนวนและร้อยละโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด

ภาษาไทถิ่น	**รูปแบบการแปรของคำศัพท์เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดตามการปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2**
ภาษาคำเมือง	1) รูปแบบที่ 10 (คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน) 228 คำ (28.5%) 2) รูปแบบที่ 9 (การปนกันของคำศัพท์) 108 คำ (13.5%) 3) รูปแบบที่ 6 (การแปรของเสียงพยัญชนะ) 96 คำ (12.0%) 4) รูปแบบที่ 5 (การละหรือการลดพยางค์) 68 คำ (8.5%) 5) รูปแบบที่ 12 (การสร้างคำศัพท์ใหม่) 61 คำ (7.6%) 6) รูปแบบที่ 13 (การแปรทางความหมาย) 58 คำ (7.3%) 7) รูปแบบที่ 7 (การแปรของเสียงสระ) 51 คำ (6.4%) 8) รูปแบบที่ 1 (การสั้นลงของเสียงสระ) 27 คำ (3.3%) 9) รูปแบบที่ 11 (คำยืมภาษาลื้อ) 21 คำ (2.6%) 10) รูปแบบที่ 8 (การแปรของเสียงวรรณยุกต์) 18 คำ (2.3%) 11) รูปแบบที่ 3 (การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น) 9 คำ (1.1%) 12) รูปแบบที่ 2 (การทำให้สระมีรูปอ่อนลง) 5 คำ (0.6%) 13) รูปแบบที่ 4 (การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น) 4 คำ (0.5%)
ภาษาลื้อ	1) รูปแบบที่ 10 (คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน) 191 คำ (23.8%) 2) รูปแบบที่ 9 (การปนกันของคำศัพท์) 94 คำ (11.8%) 3) รูปแบบที่ 5 (การละหรือการลดพยางค์) 67 คำ (8.4%) 4) รูปแบบที่ 7 (การแปรของเสียงสระ) 57 คำ (7.2%) 5) รูปแบบที่ 11 (คำยืมภาษาคำเมือง) 53 คำ (6.6%) 6) รูปแบบที่ 6 (การแปรของเสียงพยัญชนะ) 40 คำ (5.0%) 7) รูปแบบที่ 12 (การสร้างคำศัพท์ใหม่) 37 คำ (4.7%) 8) รูปแบบที่ 8 (การแปรของเสียงวรรณยุกต์) 12 คำ (1.5%) 9) รูปแบบที่ 13 (การแปรทางความหมาย) 11 คำ (1.3%) 10) รูปแบบที่ 2 (การทำให้สระมีรูปอ่อนลง) 9 คำ (1.2%) 11) รูปแบบที่ 1 (การสั้นลงของเสียงสระ) 6 คำ (0.7%) 12) รูปแบบที่ 3 (การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น) 5 คำ (0.6%) 13) รูปแบบที่ 4 (การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น) 2 คำ (0.3%)

ภาษาไทถิ่น	รูปแบบการแปรของคำศัพท์เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดตามการปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2
ภาษาขืน	1) รูปแบบที่ 10 (คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน) 239 คำ (29.8%) 2) รูปแบบที่ 9 (การปนกันของคำศัพท์) 138 คำ (17.3%) 3) รูปแบบที่ 7 (การแปรของเสียงสระ) 88 คำ (11.0%) 4) รูปแบบที่ 6 (การแปรของเสียงพยัญชนะ) 73 คำ (9.1%) 5) รูปแบบที่ 5 (การละหรือการลดพยางค์) 71 คำ (8.9%) 6) รูปแบบที่ 12 (การสร้างคำศัพท์ใหม่) 67 คำ (8.4%) 7) รูปแบบที่ 11 (คำยืมภาษาคำเมือง) 65 คำ (8.1%) 8) รูปแบบที่ 2 (การทำให้สระมีรูปอ่อนลง) 54 คำ (6.8%) 9) รูปแบบที่ 13 (การแปรทางความหมาย) 27 คำ (3.3%) 10) รูปแบบที่ 8 (การแปรของเสียงวรรณยุกต์) 25 คำ (3.1%) 11) รูปแบบที่ 1 (การสั้นลงของเสียงสระ) 19 คำ (2.3%) 12) รูปแบบที่ 3 (การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น) 4 คำ (0.5%) 13) รูปแบบที่ 4 (การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น) 2 คำ (0.3%)
ภาษาพวน	1) รูปแบบที่ 10 (คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน) 195 คำ (24.4%) 2) รูปแบบที่ 11 (คำยืมภาษาคำเมือง) 119 คำ (14.9%) 3) รูปแบบที่ 9 (การปนกันของคำศัพท์) 111 คำ (13.9%) 4) รูปแบบที่ 6 (การแปรของเสียงพยัญชนะ) 88 คำ (11.1%) 5) รูปแบบที่ 5 (การละหรือการลดพยางค์) 79 คำ (9.8%) 6) รูปแบบที่ 3 (การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น) 77 คำ (9.7%) 7) รูปแบบที่ 12 (การสร้างคำศัพท์ใหม่) 50 คำ (6.2%) 8) รูปแบบที่ 1 (การสั้นลงของเสียงสระ) 44 คำ (5.6%) 9) รูปแบบที่ 7 (การแปรของเสียงสระ) 44 คำ (5.5%) 10) รูปแบบที่ 8 (การแปรของเสียงวรรณยุกต์) 27 คำ (3.4%) 11) รูปแบบที่ 13 (การแปรทางความหมาย) 20 คำ (2.5%) 12) รูปแบบที่ 2 (การทำให้สระมีรูปอ่อนลง) 8 คำ (1.0%) 13) รูปแบบที่ 4 (การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น) 1 คำ (0.1%)
ภาษาลาว	1) รูปแบบที่ 10 (คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน) 227 คำ (28.3%) 2) รูปแบบที่ 11 (คำยืมภาษาคำเมือง) 166 คำ (20.8%) 3) รูปแบบที่ 9 (การปนกันของคำศัพท์) 126 คำ (15.8%) 4) รูปแบบที่ 6 (การแปรของเสียงพยัญชนะ) 122 คำ (15.3%) 5) รูปแบบที่ 3 (การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น) 75 คำ (9.4%) 6) รูปแบบที่ 12 (การสร้างคำศัพท์ใหม่) 59 คำ (7.3%) 7) รูปแบบที่ 1 (การสั้นลงของเสียงสระ) 45 คำ (5.6%)

ภาษาไทถิ่น	รูปแบบการแปรของคำศัพท์เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดตามการปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2
	8) รูปแบบที่ 7 (การแปรของเสียงสระ) 37 คำ (4.6%) 9) รูปแบบที่ 5 (การละหรือการลดพยางค์) 23 คำ (2.9%) 10) รูปแบบที่ 13 (การแปรทางความหมาย) 24 คำ (3.0%) 11) รูปแบบที่ 8 (การแปรของเสียงวรรณยุกต์) 20 คำ (2.5%) 12) รูปแบบที่ 4 (การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น) 5 คำ (0.6%) 13) รูปแบบที่ 2 (การทำให้สระมีรูปอ่อนลง) 4 คำ (0.5%)

เมื่อเปรียบเทียบรูปแบบการแปรของคำศัพท์ทั้ง 13 รูปแบบในภาษาไทถิ่น 5 ภาษาแล้วจะเห็นได้ว่า รูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏตั้งแต่ 9%-10% ขึ้นไปส่วนใหญ่เป็นการแปรที่เกิดจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษา และมีการแปรของคำศัพท์บางรูปแบบเท่านั้นที่เกิดจากปัจจัยภายในหรือการออกเสียงให้ง่ายขึ้น การแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่ปรากฏมากกว่ารูปแบบอื่น ๆ สรุปได้ดังนี้

1) ภาษาคำเมือง มีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุคิดเป็น 9%-10% ขึ้นไปรวม 3 รูปแบบเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ 10 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (28.5%) รองลงมาคือ รูปแบบที่ 9 การปนกันของคำศัพท์ (13.5%) และรูปแบบที่ 6 การแปรของเสียงพยัญชนะ (12.0%) ตามลำดับ
2) ภาษาลื้อ มีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุคิดเป็น 9%-10% ขึ้นไปรวม 2 รูปแบบเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ 10 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (23.8%) และรูปแบบที่ 9 การปนกันของคำศัพท์ (11.8%)
3) ภาษาขืน มีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุคิดเป็น 9%-10% ขึ้นไปรวม 3 รูปแบบเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ 10 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (29.8%) รองลงมาคือ รูปแบบที่ 9 การปนกันของคำศัพท์ (17.3%) รูปแบบที่ 7 การแปรของเสียงสระ (11.0%) และรูปแบบที่ 6 การแปรของเสียงพยัญชนะ (9.1%)
4) ภาษาพวน มีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุคิดเป็น 9%-10% ขึ้นไปรวม 6 รูปแบบเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ 10 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (24.4%) รองลงมาคือ รูปแบบที่ 11 คำยืมภาษาคำเมือง (14.9%) รูปแบบที่ 9 การปนกันของคำศัพท์ (13.9%) รูปแบบที่ 6 การแปรของเสียงพยัญชนะ (11.1%) รูปแบบที่ 5 การละหรือการลดพยางค์ (9.8%) และรูปแบบที่ 3 การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (9.7%)

5) ภาษาลาว มีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุคิดเป็น 9%–10% ขึ้นไปรวม 5 รูปแบบเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ 10 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (28.3%) รองลงมาคือ รูปแบบที่ 11 คำยืมภาษาคำเมือง (20.8%) รูปแบบที่ 9 การปนกันของคำศัพท์ (15.8%) รูปแบบที่ 6 การแปรของเสียงพยัญชนะ (15.3%) และรูปแบบที่ 3 การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (9.4%) ตามลำดับ

หากพิจารณาในภาพรวม จะเห็นได้ว่า รูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏเป็นจำนวนมากคิดเป็น 9%–10% ขึ้นไปและปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา ได้แก่ การใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานและการปนกันของคำศัพท์ซึ่งในที่นี้ได้แก่ การใช้คำศัพท์เดิมควบคู่ไปกับคำยืม

ส่วนรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏ 9%–10% ขึ้นไปในภาษาไทถิ่นบางภาษา ได้แก่ การแปรของเสียงพยัญชนะซึ่งปรากฏในภาษาคำเมือง ภาษาขืน ภาษาพวน และภาษาลาว (ในภาษาลื้อมีการแปรของเสียงพยัญชนะปรากฏโดยเฉลี่ยเพียง 5.0% เท่านั้น)

นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏเป็นจำนวนมากเฉพาะในภาษาพวนและภาษาลาว ได้แก่ การใช้คำยืมภาษาคำเมือง และการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น ส่วนรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏเป็นจำนวนมากในภาษาไทถิ่นเพียง 1 ภาษาเท่านั้น ได้แก่ การแปรของเสียงสระในภาษาขืน และการละหรือการลดพยางค์ในภาษาพวน

หากยึดการใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาเป็นเกณฑ์ อาจสรุปได้ว่า ภาษาที่มีการแปรของคำศัพท์เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ภาษาลาว ภาษาพวน ภาษาขืน ภาษาคำเมือง และภาษาลื้อ เนื่องจากภาษาลาวมีการใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมปรากฏน้อยที่สุด และน้อยกว่าภาษาพวน ภาษาขืน ภาษาคำเมือง และภาษาลื้อตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ที่กล่าวในตอนต้นที่ว่า ภาษาลื้อมีการใช้คำศัพท์เดิมมากที่สุด รองลงมาคือ ภาษาคำเมือง ภาษาขืน ภาษาพวน และภาษาลาว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ หากยึดตามผลการวิเคราะห์คำศัพท์โดยรวมจากรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 จำนวน 800 คำในงานวิจัยนี้ อาจกล่าวได้ว่า ภาษาที่มีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้มากที่สุด ได้แก่ ภาษาลาว รองลงมาคือ ภาษาพวน และภาษาขืน ส่วนภาษาคำเมืองและภาษาลื้อนั้นมีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์เช่นเดียวกันแต่การเปลี่ยนแปลงอาจใช้เวลานานกว่าภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ทั้ง 3 ภาษาดังกล่าว

5.3 การสันนิษฐานการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 จำนวน 250 คำ และรายการคำชุดที่ 2 จำนวน 550 คำ และพบการแปรทางศัพท์รูปแบบต่าง ๆ ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาดังที่ได้แยกนำเสนอในบทที่ 4 หัวข้อที่ 4.2–4.6 รวมทั้งได้นำเสนอผลการเปรียบเทียบการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในหัวข้อ 5.1 และ 5.2 ข้างต้น ในที่นี้จะนำเสนอข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นในอนาคต โดยยึดตามการพิจารณารูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่เป็นลักษณะร่วมกันของภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาซึ่งได้จากผลการวิเคราะห์คำศัพท์ทั้ง

ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ในงานวิจัยนี้เป็นหลักและเปรียบเทียบกับงานที่เคยมีผู้ศึกษาวิจัยหรือรวบรวมไว้

รูปแบบการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าอาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคตซึ่งสรุปตามรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา โดยแยกกล่าวตามการเปลี่ยนแปลงที่สันนิษฐานว่าอาจเกิดจากปัจจัยภายในและการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดจากปัจจัยภายนอก มีรายละเอียดดังนี้

5.3.1 การเปลี่ยนแปลงทางศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน

เมื่อเปรียบเทียบรูปแบบการแปรทางคำศัพท์ที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษา โดยเฉพาะการปรับการออกเสียงให้ง่ายขึ้นในภาษาไทถิ่น 5 ภาษาที่ศึกษางานวิจัยนี้ สามารถเรียงลำดับรูปแบบที่ปรากฏจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction) การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening) การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening) การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification) และการออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification) ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า การแปรทางศัพท์ทั้ง 5 รูปแบบดังกล่าวอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษาที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคตแยกกล่าวได้ดังนี้

5.3.1.1 การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)

การละหรือการลดพยางค์เป็นรูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากปัจจัยภายในตัวภาษา นั่นคือ การออกเสียงพยางค์ให้มีความซับซ้อนน้อยลงด้วยการละพยางค์ทั้งพยางค์ (syllable deletion) หรือการลดรูปพยางค์ (syllable reduction) ซึ่งในที่นี้หมายถึง การคงลักษณะเพียงบางส่วนของพยางค์ไว้และตัดบางส่วนของพยางค์ออกไป เช่น การละพยัญชนะท้าย การลดรูปของเสียงสระ เช่น เสียงสระ [ɨ, ɨː, a, aː] เป็นเสียงสระ [ə] หรือการคงไว้เพียงพยัญชนะต้นของพยางค์ แต่มีการออกเสียงพยัญชนะที่มีคุณสมบัติเป็นแกนของพยางค์ (syllabic consonant) เป็นต้น

หากเปรียบเทียบกับการแปรของคำศัพท์รูปแบบอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากปัจจัยภายในอาจกล่าวได้ว่า การละหรือการลดพยางค์เป็นรูปแบบการแปรที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มากที่สุด และเป็นรูปแบบการแปรที่ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยเฉพาะรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาจะมีการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ในรูปแบบของการลดหรือการละพยางค์เกิดขึ้นในอนาคต ตัวอย่างคำศัพท์ต่าง ๆ ทั้งในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่มีการละหรือการลดพยางค์แสดงไว้ในตารางที่ 137 โดยคำศัพท์ที่มีการละหรือการลดพยางค์จะแสดงด้วยตัวหนา

ในการแสดงตัวอย่างในตารางที่ 137 ผู้วิจัยได้เลือกเฉพาะคำศัพท์ที่มีรูปแบบการแปรที่เกี่ยวข้องกับการละหรือการลดพยางค์มาแสดงเท่านั้น เช่น คำว่า “กลางคืน” ในภาษาขืน ผู้พูดใช้ทั้งคำว่า /mɨə^{31} khɨːn^{35}/, /ma-khɨːn^{35}/, /məː^{31} khɨːn^{35}/, /mə-khɨːn^{35}/, /mɨː^{31} khɨːn^{35}/ และ /kaːŋ^{23} khɨːn^{35}/ ในที่นี้จะนำเฉพาะคำศัพท์ 5 คำแรกมาแสดงเป็นตัวอย่างและยกเว้นคำสุดท้ายซึ่งไม่ใช่

คำศัพท์หลักและไม่ใช่คำกลายที่เกิดจากการละหรือการลดพยางค์แต่เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน หรือคำว่า “ผีเสื้อ” ในภาษาคำเมือง ผู้พูดใช้ทั้งคำว่า /kam^{22} bɔː^{44ʔ}/ /ka-bɔː^{44ʔ}/ และ /phiː^{23} sɨɔ^{44ʔ}/ ในที่นี้จะนำเฉพาะคำศัพท์ 2 คำแรกมาแสดงเป็นตัวอย่าง ส่วนคำว่า /phiː^{23} sɨɔ^{44ʔ}/ จะไม่นำมาแสดง เนื่องจากเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานเช่นเดียวกับคำว่า /kaːŋ^{23} khɨːn^{35}/ ในภาษาขืน

นอกจากนี้ยังมีกรณีที่มีคำศัพท์บางคำในภาษาไทถิ่นบางภาษามีการละหรือการลดพยางค์ ในขณะที่คำศัพท์ดังกล่าวในภาษาไทถิ่นภาษาอื่นไม่มีการแปรหรือมีการแปรรูปแบบอื่น ในที่นี้ก็จะนำมาแสดงไว้ในตารางที่ 137 ด้วย เพื่อให้เห็นภาพการเปรียบเทียบที่ชัดเจนว่า คำศัพท์แต่ละคำในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีการละหรือการลดพยางค์หรือไม่ อย่างไร และเพื่อให้การเปรียบเทียบการแปรของคำศัพท์มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ในตารางที่ 137 ได้แสดงข้อมูลคำศัพท์จากงานที่เคยมีผู้ศึกษาวิจัยหรือรวบรวมไว้เท่าที่สามารถสืบค้นได้มาแสดงประกอบไว้ด้วย[122]

---

[122] แหล่งข้อมูลคำศัพท์ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่นำมาอ้างถึงในตารางที่ 137 มีดังนี้

ภาษาคำเมือง: คำศัพท์ภาษาคำเมืองถิ่นจังหวัดเชียงใหม่มาจาก “พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคเหนือ” (ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่และศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, 2539) และ “พจนานุกรมภาษาล้านนา” (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550)

ภาษาลื้อ: ภาษา “ลื้อ เมืองยอง” และ ภาษา “ลื้อ เชียงรุ้ง” (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ภาษา “ลื้อ สิบสองปันนา” (ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ, 2527)

ภาษาขืน: ภาษา “ขืน กลางเมือง” และ ภาษา “ขืน บ้านเวียง” (Gedney, 1964 ใน Hudak 1996) ภาษา “ขืน กลางเมือง” (Petsuk, 1978)

ภาษาพวน: ภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมือง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และที่พูดในตำบลน้ำเชี่ยว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรีในวิทยานิพนธ์ของอุทัยวรรณ ตันหยง (2526) (ในที่นี้จะเรียกว่า “พวน ลพบุรีและสิงห์บุรี”) ภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีในงานวิจัยของสุวัฒนา เลี่ยมประวัติและกันทิมา วัฒนะประเสริฐ (2539) (ในที่นี้จะเรียกว่า “พวน สุพรรณบุรี”) และข้อมูลภาษาพวนจาก “พจนานุกรมภาษาไทยพวน” (วรวิทย์ เลี้ยงถนอม, 2532) (ในที่นี้จะเรียกว่า “พจนานุกรมภาษาไทยพวน”)

ภาษาลาว: “วัจนานุกม พาสาลา” (มะหาสิลา วีระวงส์, 2549 ฉบับปรับปรุงใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 1 ในปีพ.ศ.2503) “พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ” (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) และ “พจนานุกรมลาว-ไทย” (Lao-Thai Dictionary) (วีระพงศ์ มีสถาน, 2543)

เพื่อความสั้นกระชับ ในการอ้างถึงแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ในตารางที่ 137 จะใช้เฉพาะชื่อภาษาหรือชื่อเอกสารที่กำกับไว้ด้วยเครื่องหมาย “ ” และจะไม่อ้างอิงชื่อผู้แต่ง แหล่งที่มา หรือปีที่พิมพ์ ยกเว้น กรณีที่มีภาษาไทถิ่นชื่อเดียวกัน แต่ศึกษาในงานวิจัยต่างกัน ในที่นี้จะอ้างถึงชื่อผู้แต่งของเอกสารนั้น ๆ ด้วย

ตารางที่ 137 ตัวอย่างการละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction) ในคำศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา[123]

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
1/12. กระท้อน	mak^{35} tɔːŋ^{44ʔ}, **ma-**tɔːŋ^{44ʔ}	maːk^{24} tɔːŋ^{213ʔ}, mak^{35} tɔːŋ^{213ʔ}, **ma-**tɔːŋ^{213ʔ}, **bɔː^{35}** tɔːŋ^{213ʔ}, **ba-**tɔːŋ^{213ʔ}	**ma-**tɔːŋ^{44ʔ}	**ma-**tɔːŋ^{41ʔ}	maːk^{44} tɔːŋ^{35ʔ}, mak^{35} tɔːŋ^{35ʔ}, mak^{35} tɔŋ^{35ʔ}, mak^{33} tɔːŋ^{35ʔ}
1/26. กลางคืน	**ma-**khɨːn^{35}	mɨː^{22ʔ} khɨːn^{31}, mɨː^{33} khɨːn^{31}, **məː^{33}** khɨːn^{31}	mɨə^{31} khɨːn^{35}, mɨː^{31} khɨːn^{35}, məː^{31} khɨːn^{35}, **ma-**khɨːn^{35}, **mə-**khɨːn^{35}	mɨː^{41ʔ} khɨːn^{35}, **ma-**khɨːn^{35}, **ba-**khɨːn^{35}	mɨː^{35ʔ} khɨːn$^{232/23}$, mɨː^{33} khɨːn$^{232/23}$
1/50. ขนม	khaw^{44ʔ} nom^{23}, **kha-**nom^{23}	khaw^{213ʔ} num^{35}, khaw^{213ʔ} nom^{35}, **kha-**num^{35}, **kha-**nom^{35}	khaw^{44ʔ} num^{23}, khaw^{44ʔ} nom^{23}, **kha-**num^{23}, **kha-**nom^{23}	khaw^{33ʔ} nom^{23}, khaw^{33ʔ} nom^{22}, khaʔ^{35} nom^{22}, **kha-**nom^{23}, **kha-**nom^{22}	khaw^{44ʔ} nom$^{434/34}$, **kha-**nom$^{434/34}$
1/83. ซี่โครง	duːk^{33} khiː^{44ʔ} khaːŋ^{44ʔ}, **khiː^{44ʔ} khaːŋ^{44ʔ}**	duːk^{24} khiː^{213ʔ} khaːŋ^{213ʔ}, **khiː^{213ʔ} khaːŋ^{213ʔ}**	duːk^{33} khiː^{44ʔ} khaːŋ^{44ʔ}, **duːk^{33} khaːŋ^{44ʔ}**	duːʔ^{22} khiː^{33ʔ} khaːŋ^{33ʔ}, duʔ^{22} khiː^{33ʔ} khaːŋ^{33ʔ}, **duːʔ^{22} khaːŋ^{41ʔ}**	duːk^{44} khiː^{44ʔ} khaːŋ^{44ʔ}, **khiː^{44ʔ} khaːŋ^{44ʔ}**
1/143. ผีเสื้อ	kam^{22} bəː^{44ʔ}, **ka-**bəː^{44ʔ}	kam^{35} bəː^{213ʔ}, mɛːŋ^{31} kaːp^{24} bəː^{213ʔ}, kaːp^{24} bəː^{213ʔ}, kap^{35} bəː^{213ʔ}, mɛːŋ^{31} kam^{35} bəː^{213ʔ}	kam^{22} bəː^{44ʔ}	kam^{22} bəː^{41ʔ}, kam^{35} bəː^{41ʔ}, **ka-**bəː^{41ʔ}, mɛːŋ^{35} kam^{22} bəː^{41ʔ}, mɛːŋ^{35} kam^{35} bəː^{41ʔ}, mɛːŋ^{35} **ka-**bəː^{41ʔ}, **ka-**bəː^{41ʔ}	mɛːŋ$^{232/23}$ kam$^{232/23}$ bɨə^{35ʔ}, mɛːŋ$^{232/23}$ kam^{33} bɨə^{35ʔ}, mɛːŋ$^{232/23}$ **ka-**bɨə^{35ʔ}, mɛːŋ$^{232/23}$ **ka-**bəː^{35ʔ}

[123] ตัวเลขหน้าความหมายของคำตัวแรกแสดงชุดของรายการคำ ส่วนตัวที่ 2 ซึ่งอยู่หลังเครื่องหมาย / แสดงลำดับของคำในรายการคำชุดนั้น ๆ เช่น 1/12. กระท้อน หมายถึง คำว่า “กระท้อน” อยู่ลำดับที่ 12 ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 เป็นต้น

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
2/22. กระบก	mak^{35} mɨ:n^{31}, **ma-**mɨ:n^{31}	ma:k^{24} mɨ:n^{33} , ma:k^{24} **ma-**mɨ:n^{33}, ma:k^{24} **m̩-**mɨ:n^{33}, **ma-**mɨ:n^{31}, **ma-**mɨ:n^{33}, **m̩-**mɨ:n^{31}, **m̩-**mɨ:n^{33}, **ba-**mɨ:n^{31}, **ba-**mɨ:n^{33}	mak^{35} mɨ:n^{31}, **ma-**mɨ:n^{31}, **ma-**mɨn^{31}	**ma-**mɨ:n^{31}	ma:k^{44} mɨ:n^{33}, ma:k^{44} ka:m^{35ʔ} bok^{35}, mak^{35} ka:m^{35ʔ} bok^{35}, mak^{35} kam$^{232/23}$ bok^{35}, mak^{35} kam^{33} bok^{35} , ma:k^{44} kam$^{232/23}$ boʔ^{35}, ma:k^{44} **ka-**bok^{35}, mak^{35} **ka-**bok^{35}, ma:k^{44} **ka-**poʔ^{35}
2/66. ขมิ้น	khaw^{44ʔ} mi:n^{44ʔ}, khaw^{44ʔ} min^{44ʔ}, **kha-**min^{44ʔ}	khaw^{213ʔ} mi:n^{213ʔ}, **kha-**mi:n^{213ʔ}, **kha-**min^{213ʔ}	khaw^{44ʔ} mi:n^{44ʔ}, khaw^{44ʔ} min^{44ʔ}, **kha-**min^{44ʔ}	khaw^{33ʔ} mi:n^{33ʔ}, khaw^{33ʔ} min^{33ʔ}, khi:^{33ʔ} min^{33ʔ}, **kha-**min^{33ʔ}	khaw^{44ʔ} min^{44ʔ}, khi:^{44ʔ} min^{44ʔ}, **kha-**min^{44ʔ}
2/145. จอบ	khɔ:^{23} bok^{35}, **kha-**bok^{35}, **ka-**bok^{35}, khɔ:^{23} cok^{35}, **ka-**cok^{35}	khɔ:^{35} bok^{35}, khɔ:^{35} cok^{35}	khɔ:^{23} bok^{35}, **kha-**bok^{35}, khɔ:^{23} cok^{35}, **ka-**cok^{35}	khɔ:^{23} bok^{35}, khɔ:^{22} bok^{35}, khɔ:^{23} cok^{35}, **kha-**bok^{35}, **ka-**cok^{35}	**bok^{35}**, **cok^{35}**
2/260. เท่าไร	ca-day^{35}, taw^{31} day^{35}, taw^{31} hi:^{35}	taw^{33} day^{35}, taw^{33} hi:^{31}, taw^{33} nay^{35}	taw^{31} day^{35}, taw^{31} dɛ:^{35}, taw^{31} hɨ:^{35}	thɔ:^{31} lə:^{23}, thɔ:^{31} lə:^{22}, thɔ:^{31} lə:^{35}, **tha-**lə:^{23}, **tha-**lə:^{22}, **ha-**lə:^{22}	thaw^{33} daə$^{232/23}$, hɔ:^{33} daə$^{232/23}$, thɔ:^{33} day$^{232/23}$, thɔ:^{33} daə$^{232/23}$, thaw^{33} day$^{232/23}$
2/280. น้ำตก	**nam^{41ʔ} tok^{35}**, **na:m^{41ʔ} tok^{35}**	nam^{22ʔ} tok^{35} ta:t^{24}, nam^{22ʔ}tok^{35} ta:t^{24} pha:^{35}, **nam^{22ʔ} ta:t^{24}**, **ta:t^{24}**, **nam^{22ʔ} tok^{35}**	**nam^{41ʔ} tok^{35}**	nam^{41ʔ} tok^{35}	nam^{35ʔ} tok^{35}

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
	(พจนานุกรมภาษาล้านนา: na:m^{45} tok^{24} ta:t^{21})	(ลื้อ เมืองยอง และ ลื้อ เชียงรุ้ง: nam^{31ʔ} tok$^{45/55}$ taat^{12})	(ขืน กลางเมือง: nam$^{51/51ʔ}$ tɔk$^{23/45}$ (Petsuk, 1978); tɔk^{44} taat^{12} (Gedney, 1964 ใน Hudak 1994)	(พจนานุกรมภาษาไทยพวน: น้ำโจน)	(พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: tâ:t)
2/304. บุหรี่	baw^{44ʔ} li:^{35}, bɔ:^{22} li:^{35}, **bu-**li:^{35}, **bu-**li:^{33}	baw^{213ʔ} li:^{31}, **bu-**li:^{24}, **bu-**li:^{31}	baw^{44ʔ} li:^{35}, **bu-**li:^{35}, **bu-**li:^{33}	baw^{41ʔ} li:^{35}, **bu-**li:^{35}, **bu-**li:^{22}, **ba-**li:^{35}	**bu-**li:$^{232/23}$, **bu-**li:^{33}
2/367. มะตูม	**ma-**pi:n^{35}	**ma-**pi:n^{31}, **m̩-**pi:n^{31}, **ba-**pi:n^{31}, ma:k^{24} **ba-**pi:n^{31}, ma:k^{24} **m̩-**pi:n^{31} (ลื้อ เมืองยอง และ ลื้อ เชียงรุ้ง: maak^{12} pin$^{342/21}$ xam$^{342/21}$, maak^{12} pin$^{342/21}$)	**ma-**pin^{35}, **ma-**pi:n^{35}	**ma-**pi:n^{35}, **ma-**tu:m^{35}, **ba-**tu:m^{35}	ma:k^{44} tu:m$^{232/23}$, mak^{35} tu:m$^{232/23}$
2/378. เมื่อไร	mɨə^{31} day^{35}, **ma-**day^{35}	mɨ:^{33} day^{35}	mə:^{31} day^{35}, **ma-**day^{35}, **mə-**day^{35}, mə:^{31} dɛ:^{35}, **mə-**dɛ:^{35}	mɨ:^{41ʔ} lə:^{23}, **ma-**lə:^{23}, **ma-**lə:^{22}, **ba-**lə:^{22}	mɨ:^{35ʔ} day$^{232/23}$, mɨ:^{35ʔ} daə$^{232/23}$, mɨ:^{33} daə$^{232/23}$
2/390. ไม่ต้อง	bɔ:^{22} tha:^{44ʔ}, bɔ:^{22} ta:^{44ʔ}, bɔ:^{22} tɔŋ^{44ʔ}, bɔ:^{22} tɔ:ŋ^{44ʔ}, **ma-**tɔ:ŋ^{44ʔ} (พจนานุกรมภาษาล้านนา: bɔ:^{21} tha:^{44ʔ}, bɔ:^{21} tɔŋ^{44ʔ})	bɔ:^{24} tha:^{213ʔ}, **ba-**tha:^{213ʔ}, **m̩-**tha:^{213ʔ}, **ba-**ta:^{213ʔ}, **ba-**tɔŋ^{213ʔ}, **ba-**tɔ:ŋ^{213ʔ}, **m̩-**tɔŋ^{213ʔ} (ลื้อ เมืองยอง และ ลื้อ เชียงรุ้ง: baw^{12} thaa^{11ʔ})	bɔ:^{22} tha:^{44ʔ}, bɔ:^{22} tɔŋ^{44ʔ}, bɔ:^{22} tɔ:ŋ^{44ʔ}	bɔ:^{22} tha:^{33ʔ}, **ba-**tha:^{33ʔ}, bɔ:^{22} tɔŋ^{33ʔ}, bɔ:^{22} tɔ:ŋ^{33ʔ}, bɔ:^{22} tɔ:ŋ^{41ʔ}	bɔ:^{33} tha:^{44ʔ}, bɔ:^{33} tɔŋ^{35ʔ}, bɔ:^{33} tɔ:ŋ^{35ʔ}, **ma-**tɔŋ^{35ʔ}, **ʔa-**suʔ^{33}, **ʔa-**suh^{33}, **suh^{33}**

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
2/405. รักแร้	cak^{35} **ka-**lɛː^{41ʔ}, kaw^{41ʔ} hɛː^{41ʔ}, khiː^{44ʔ} hɛː^{41ʔ}, **kɔː^{41ʔ}** hɛː^{41ʔ}, khɔː^{35} hɛː^{41ʔ} (พจนานุกรมภาษาล้านนา: ka^{33} liŋ^{44ʔ}, ka^{33} liː^{44ʔ}, kaw^{45} hɛː^{45}, khiː^{44ʔ} hɛː^{45}, hɛː^{45})	cak^{35} ka-lɛː^{22ʔ}, kaw^{22ʔ} hɛː^{22ʔ}, kaw^{22ʔ} lɛː^{22ʔ}, khiː^{213ʔ} hɛː^{22ʔ}, **kha-**hɛː^{22ʔ}, **kha-**lɛː^{22ʔ}, **ca-**hɛː^{22ʔ} (ลื้อ สิบสองปันนา: xɛ^{55} lɛ^{11}; ลื้อ เมืองยอง: kaw^{31ʔ} hɛɛ^{31ʔ}, kaw^{31ʔ} lɛɛ^{31ʔ}; ลื้อ เชียงรุ้ง: kaw^{31ʔ} hee^{31ʔ}, kiw^{12} hee^{31ʔ}, ลื้อ เมืองยองและลื้อ เชียงรุ้ง: kaw^{31ʔ} xɛɛ^{31ʔ} lɛɛ^{31ʔ})	cak^{35} ka-lɛː^{41ʔ}, kaw^{41ʔ} hɛː^{41ʔ}, **kha-**lɛː^{41ʔ} (ขืน กลางเมือง: khi^{32ʔ} lɛː$^{51/51ʔ}$ (Petsuk, 1978); khɛɛ^{33ʔ} lɛɛ^{51ʔ} (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))	cak^{35} **ka-**lɛː^{41ʔ}, **kha-**lɛː^{41ʔ} **ka-**lɛː^{41ʔ} (พวน ลพบุรีและสิงห์บุรี: cak^{45} kə^{34} lɛɛ^{45}, khaa^{34} lɛɛ^{45})	cak^{35} **ka-**lɛː^{35ʔ}, khiː^{44ʔ} hɛː^{35ʔ}
2/450. วันพรุ่งนี้	wan^{35} phuːk^{31}, wan^{35} phuːk^{31} niː^{41ʔ} (พจนานุกรมภาษาล้านนา: phuːk^{42}, wan^{33} phuːk^{42})	wan^{31} phuk^{33}, wan^{31} phuːk^{33}, wan^{31} phuk^{33} niː^{22ʔ} (ลื้อ สิบสองปันนา: mɯ^{11} phuk^{33}, van^{51} phuk^{33}; ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: van$^{342/21}$ phuk^{33})	wan^{35} phuːk^{31}, wan^{35} phuːk^{31} niː^{41ʔ} (ขืน กลางเมือง: mɔ^{21} phuk^{51} (Petsuk, 1978); mɤɤ^{51ʔ} phuuk^{51} (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))	mɨː^{41ʔ} naː^{33ʔ}, mɨː^{41ʔ} ʔɨːn^{22}, mɨː^{41ʔ} phuk^{33}, **mɨ-**phuk^{22}, **m̩-**phuk^{22}, wan^{35} phuk^{22}, wan^{35} phuːk^{31} (พวน ลพบุรีและสิงห์บุรี: wan^{34} naa^{45}; พวน สุพรรณบุรี: mɨː^{44} naː^{33} (รุ่นสูงอายุและวัยกลางคน), phuŋ^{452} niː^{44} (วัยกลางคนและรุ่นอายุน้อย))	mɨː^{35ʔ} ʔɨːn^{33}, mɨː^{35ʔ} ʔɨːn^{33} niː^{35ʔ}, **mɨ-**ʔɨːn^{33} (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: mɯ̄ː ʔɯ̄ːn)

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
2/452. วันวาน	wan^{35} waː^{35}, **ma-**waː^{35}, **mə-**waː^{35}	wan^{31} waː^{31}, mɨː^{22ʔ} waː^{31}, **m̩-**waː^{31}	wan^{35} waː^{35}	wan^{35} waː^{35}, mɨː^{41ʔ} waː^{35}, **mɨ-**waː^{35}, **ma-**waː^{35}, **ba-**waː^{35}, **ma-**waːn^{35}	mɨː^{35ʔ} lɛːŋ$^{232/23}$ wan^{23} niː^{35ʔ}, mɨː^{35ʔ} lɛːŋ$^{232/23}$ niː^{35ʔ}, mɨː^{35ʔ} waːn$^{232/23}$, mɨː^{35ʔ} wan$^{232/23}$ niː^{35ʔ}, mɨː^{35ʔ} wan^{35} niː^{35ʔ}, **mɨ-**wan$^{232/23}$ niː^{35ʔ}, **mɨ-**lɛːŋ$^{232/23}$ wan$^{232/23}$ niː^{35ʔ}
2/540. อะไร	ʔa-ɲaŋ^{23}, ʔa-ɲaŋ^{22}, **ɲaŋ^{23}**, **ɲaŋ^{22}** (พจนานุกรมภาษาล้านนา: ʔa^{31} saŋ^{24}, naj^{24}, ɲaŋ^{24}, ʔa^{31} ɲaŋ^{24}, ʔa^{31} haŋ^{24}, ʔa^{31} ɲaŋ^{24} caː^{33} daj^{33})	ʔa-yaŋ^{35}, ti-yaŋ^{35}, ʔa-yaː^{31}, **yaŋ^{35}** (yeʔ^{33}~) (yeʔ^{33} yaŋ^{35} ʔaː^{31}/ŋaː^{31} > yaː^{31}), **yaː^{31}**, **saː^{31}** (ลื้อ สิบสองปันนา: bau^{35} saŋ^{55}; ลื้อ เมืองยองและลื้อ เชียงรุ้ง: saŋ$^{45/55}$)	ʔa-yaŋ^{23}, ʔa-ɲaŋ^{23}, **yaŋ^{23}**, **ɲaŋ^{23}** (ขืน กลางเมือง: ʔi$^{23/45}$ saŋ$^{23/45}$ (Petsuk, 1978))	haʔ^{35} ɲaŋ^{22}, ha-ɲaŋ^{23}, ha-ɲaŋ^{22}, phi-ɲaŋ^{23}, **ɲaŋ^{23}**, **ɲaŋ^{22}**, (พวน ลพบุรีและสิงห์บุรี: phii^{34} lɔɔ^{34}, phiia^{34}; พจนานุกรมภาษาไทยพวน: พิเลอ, เลอ, เพอ; พวนสุพรรณบุรี: phiː^{33} lɔː^{33})	mɛːn^{33} ɲaŋ$^{434/34}$, **ma-**ɲaŋ^{34}, ʔa-ɲaŋ$^{434/34}$, **ɲaŋ$^{434/34}$** (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: ʔan daj, săŋ, jăŋ)

จากตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่มีการละหรือการลดพยางค์ที่แสดงในตารางที่ 137 สามารถสรุปภาพรวมของลักษณะการละหรือการลดพยางค์ของคำศัพท์อันอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในอนาคตได้ ดังนี้

1) **การละพยางค์ทั้งพยางค์** เช่น คำที่ 2/280. “น้ำตก” ในภาษาคำเมืองซึ่งในงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า มีคำศัพท์เดิมคือ /nam^{41ʔ} tok^{35} ta:t^{22}/ โดยมีหลักฐานสนับสนุนจากข้อมูลคำศัพท์ในพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) ที่ระบุคำศัพท์ /na:m^{45} tok^{24} ta:t^{21}/ แต่จากข้อมูลคำศัพท์ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ไม่ปรากฏคำว่า /nam^{41ʔ} tok^{35} ta:t^{22}/ และมีเพียงคำว่า /nam^{41ʔ} tok^{35}/ หรือ /na:m^{41ʔ} tok^{35}/ เท่านั้น จึงอาจเป็นได้ว่าคำว่า “น้ำตก” ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) มีการละพยางค์ที่ 3 คือ /ta:t^{33}/ เช่นเดียวกับภาษาขืน ที่ใช้เฉพาะคำว่า /nam^{41ʔ} tok^{35}/ เท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับภาษาขืนกลางเมืองที่ศึกษาในงานของราศี เพชรศุข (Petsuk, 1978) ซึ่งมีคำว่า /nam$^{51/51ʔ}$ tɔk$^{23/45}$/ ไว้ด้วย แต่แตกต่างจากภาษาขืนกลางเมืองที่เก็ดนีย์ศึกษาไว้ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994) ซึ่งมีคำว่า /tɔk^{44} taat^{12}/ ในขณะที่ข้อมูลคำศัพท์ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) แสดงให้เห็นชัดเจนว่ายังมีการใช้คำว่า /nam^{22ʔ} tok^{35} ta:t^{24}/ หรือ /nam^{22ʔ} tok^{35} ta:t^{24} pha:^{35}/ แต่ก็มีคำที่กลายจากคำศัพท์เดิม คือ /nam^{22ʔ} ta:t^{24}/ ซึ่งเกิดจากการละพยางค์ที่ 2 และมีคำว่า /ta:t^{24}/ ที่เกิดจากการละทั้งพยางค์ที่ 1 และพยางค์ที่ 2 เป็นต้น ส่วนในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) นั้นพบเพียงคำว่า /nam^{41ʔ} tok^{35}/ ซึ่งแตกต่างจากพจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนอม, 2532) ที่รวบรวมคำว่า “น้ำโจน” ในความหมายว่า “น้ำตก” แต่ในงานวิจัยนี้ไม่พบคำว่า “น้ำโจน” ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) เช่นเดียวกับกรณีของภาษาลาวที่พูดในหมู่บ้านน้ำปั้วที่ใช้เฉพาะคำว่า /nam^{35ʔ} tok^{35}/ ซึ่งแตกต่างจากในพจนานุกรมภาษาลาว-อังกฤษฯ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) ที่รวบรวมคำว่า /tâ:t/ ในความหมายว่า “น้ำตก” ไว้ด้วย แต่ในงานวิจัยนี้ไม่พบคำว่า /tâ:t/ ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) แต่อย่างใด

2) **การลดพยางค์ที่ 1 ในคำสองพยางค์หรือการลดพยางค์ที่ 2 ในคำสามพยางค์** ตัวอย่างการลดพยางค์ที่ 1 ในคำสองพยางค์ เช่น คำที่ 1/26. “กลางคืน” ในภาษาขืนซึ่งในงานวิจัยนี้ได้วิเคราะห์ให้คำว่า /mɨə^{31} khɨ:n^{35}/ เป็นคำศัพท์เดิม และมีคำกลายคือคำว่า /mɨ:^{31} khɨ:n^{35}/ และ /mə:^{31} khɨ:n^{35}/ ที่เกิดจากการแปรของเสียงสระในพยางค์แรกจากสระประสมสองเสียง /ɨə/ เป็นสระ /ɨ:/ และ /ə:/ ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีคำกลายอีก 2 คำได้แก่ **/ma-**khɨ:n^{35}/ และ **/mə-**khɨ:n^{35}/ ซึ่งเกิดจากการลดพยางค์แรกจาก /mɨə^{31}/ เป็น **/ma-**/ และ **/mə-**/ ตามลำดับ หรือตัวอย่างคำที่ 2/145 “จอบ” ในภาษาคำเมืองมีการแปรจากคำศัพท์เดิม /khɔ:^{23} bok^{35}/ เป็น /**kha-**bok^{35}/ และ /**ka-**bok^{35}/ หรือ /khɔ:^{23} cok^{35}/ เป็น /**ka-**cok^{35}/ นั่นคือมีการลดพยางค์แรกคือ /khɔ:^{23}/ เป็น **/kha-**/ หรือ /**ka-**/ เช่นเดียวกับที่ปรากฏในภาษาขืนและภาษาพวน (ดูตารางที่ 137)

ส่วนตัวอย่างของการลดพยางค์ที่ 2 ในคำสามพยางค์ เช่น คำที่ 1/143. “ผีเสื้อ” ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) ซึ่งในงานวิจัยนี้สันนิษฐานให้คำว่า /mɛ:ŋ$^{232/23}$ kam$^{232/23}$ bɨə^{35ʔ}/ เป็นคำศัพท์เดิม และมีคำกลาย ได้แก่ /mɛ:ŋ$^{232/23}$ kam^{33} bɨə^{35ʔ}/ ซึ่ง

มีการแปรของวรรณยุกต์ในพยางค์ที่ 2 ให้ง่ายขึ้นจากเสียงต่ำ-ขึ้น-ตก /232/ หรือเสียงต่ำ-ขึ้น /23/ เป็นเสียงกลางระดับ /33/ นอกจากนี้ผู้พูดภาษาลาวในหมู่บ้านน้ำปั้วยังใช้คำกลายอีก 2 คำ ได้แก่ /mɛːŋ$^{232/23}$ **ka-**bɨə^{35ʔ}/ และ /mɛːŋ$^{232/23}$ **ka-**bɔː^{35ʔ}/ ซึ่งเกิดจากการลดพยางค์ที่ 2 ในคำศัพท์เดิมจาก /kam$^{232/23}$/ เป็น /ka-/ นั่นเอง

เมื่อพิจารณาตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่มีการละหรือการลดพยางค์ สามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า พยางค์ที่ถูกละหรือถูกลดมักเป็นพยางค์ที่ผู้พูดออกเสียงไม่เน้นหนัก ตัวอย่างเช่น คำว่า /maːk^{24}/ ซึ่งเป็นคำนำหน้าชื่อผลไม้ในภาษาลื้อ เช่น คำที่ 1/12. “กระท้อน” ในภาษาลื้อมีคำศัพท์เดิมคือ /maːk^{24} tɔːŋ^{213ʔ}/ และมีคำกลายคือ /mak^{35} tɔːŋ^{213ʔ}/ ซึ่งมีการแปรของเสียงสระในพยางค์หน้าให้สั้นลงและมีการแปรของเสียงวรรณยุกต์จากเสียงต่ำ-ขึ้น /24/ เป็นเสียงกลาง-ขึ้น /35/ นอกจากนี้ยังมีคำกลายคือ /**ma-**tɔːŋ^{213ʔ}/ ซึ่งมีการละพยางค์แรกจาก /maːk^{24}/ เป็น /**ma-**/ นอกจากนี้ยังมีคำกลายที่เกิดจากการแปรของเสียงพยัญชนะต้น เสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์ในพยางค์แรก คือ คำว่า /**bɔː^{35}** tɔːŋ^{213ʔ}/ และคำว่า /**ba-**tɔːŋ^{213ʔ}/ ที่เกิดจากการลดพยางค์ /**bɔː^{35}**/ เป็น /**ba-**/ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างที่คำว่า /maːk^{24}/ ในภาษาลื้อเกิดการลดพยางค์เหลือเพียงเสียงพยัญชนะที่มีคุณสมบัติเป็นแกนพยางค์ (syllabic consonant) เช่นคำที่ 2/22 “กระบก” คำศัพท์เดิมในภาษาลื้อคือ /maːk^{24} mɨːn^{33}/ และมีคำกลายประเภทที่มีการลดพยางค์แรกเหลือเพียงพยัญชนะที่มีคุณสมบัติเป็นแกนของพยางค์คือ คำว่า /**m̩-**mɨːn^{33}/ หรือ /**m̩-**mɨːn^{31}/ เป็นต้น

ในที่นี้อาจสันนิษฐานทิศทางการเปลี่ยนแปลงของพยางค์ /maːk^{24}/ ในภาษาลื้อ ได้ดังนี้

/maːk^{24}/ → /mak^{35}/ → /ma-/ → /mə-/ → /m̩-/

5.3.1.2 การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)

การทำให้สระมีรูปอ่อนลงเป็นการแปรของคำศัพท์รูปแบบหนึ่งที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มากเป็นอันดับ 2 รองจากการละหรือการลดพยางค์ที่กล่าวถึงในตอนต้น การวิเคราะห์ให้คำศัพท์ใดมีการแปรในรูปแบบที่เรียกว่า การทำให้สระมีรูปอ่อนลงในงานวิจัยนี้ ใช้เกณฑ์เรื่องสระเสียงหนัก (strong vowels) และสระเสียงเบา (weak vowels) ที่มีผู้เสนอไว้ว่า สระเสียงหนัก (strong vowels) ได้แก่ /i, ɛ, u/ และสระเสียงเบา (weak vowels) ได้แก่ /ɪ, e, ɔ, ə/ เป็นต้น ซึ่งในการออกเสียงสระเสียงหนักจะใช้พลังมากกว่าสระเสียงเบา (Burquest, 2001)

ตารางที่ 138 ต่อไปนี้แสดงตัวอย่างคำศัพท์ที่มีแปรของเสียงสระให้มีรูปอ่อนลง โดยในที่นี้ได้เลือกเฉพาะคำศัพท์ที่มีการออกเสียงคำศัพท์ให้สระมีรูปอ่อนลงมานำเสนอเท่านั้น และตัวอย่างคำกลายที่มีการออกเสียงสระให้มีรูปอ่อนลงในที่นี้แสดงด้วยตัวหนา กรณีที่มีคำศัพท์บางคำมีคำกลายที่เกิดจากการแปรรูปแบบอื่น ๆ ด้วยจะไม่นำมาแสดงไว้ในตารางที่ 138

ตารางที่ 138 ตัวอย่างการทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening) ในคำศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
1/1. ก้น	kon^{44ʔ}	kun^{213ʔ}, **kon^{213ʔ}**	kun^{44ʔ}, **kon^{44ʔ}**	kon^{41ʔ}	kon^{35ʔ}
1/47. ขน (น.)	khon^{23}	khun^{35}, **khon^{35}**	khun^{23}, **khon^{23}**	khon^{22}, hon^{23}, hon^{22}	khon$^{434/34}$
1/49. ข้น	khun^{44ʔ}, khun^{31} , **khon^{44ʔ}** , **khon^{41ʔ}**	khun^{213ʔ}, **khon^{213ʔ}**	khun^{44ʔ}, khun^{33}, **khon^{44ʔ}**	khun^{33ʔ}, khun^{22}, **khon^{33ʔ}**, hun^{33ʔ}	khun^{44ʔ}, **khon^{44ʔ}**
1/104. เตี้ย	tɛn^{31}, **tam^{33}**	tɛn^{33}, tɛm^{24}, **tam^{24}**	**tan^{31}**, tɛm^{33}, **tam^{33}**	tɛn^{31}, tɛm^{22}, **tam^{22}**	tɛn^{33}, tɛm^{33}, **tam^{33}**
1/108. ถัด (ก.)	tha-lɛt^{35}, **tha-lət^{35}**, **tha-lot^{35}**, thɛt^{35}	tha-lɛt^{35}, **tha-lət^{35}**, thɔt^{35} thɛt^{35}	tha-lɛt^{35}, **tha-lət^{35}**, **tha-ləːt^{33}**, **tha-lat^{35}**, **that^{35}**	tha-lɛt^{35}, tha-lɛt^{35} kon^{41ʔ}, thɛt^{35}, thɛt^{35} kon^{41ʔ}, **that^{35}**	tha-lɛt^{35}, tha-lɛt^{33}, thɛt^{35}, **that^{35}**
1/229. หนวกหู	mɨn^{23} huː^{23}, mɨən^{23} huː^{23}, **mən^{23}** huː^{23}, **men^{23}** huː^{23}	min^{35} huː^{35}	min^{35} huː^{23}, mɨn^{23} huː^{23}, **men^{23}** huː^{23}	mɨn^{23} huː^{23}, **men^{23}** huː^{23}, **men^{22}** huː^{22}	mɨn^{434} huː$^{434/34}$, **men^{34}** huː^{34}, **mən^{34}** huː^{34}
2/15. กระเด็น	sa-den^{35}, ka-den^{35}	siʔ^{35} din^{35}, siʔ^{35} **den^{35}**, sa-din^{35}, sa-**den^{35}**, ka-din^{35}	sa-din^{35}, sa-**den^{35}**, ka-din^{35}, ka-**den^{35}**	sa-den^{35}, ka-den^{35}	sa-den$^{232/23}$, ka-den$^{232/23}$
2/197. ดู	phɔː^{22}, yɨəm^{44ʔ}	phɔː^{24}	phɔː^{22}, duː^{35}	bɨŋ^{22}, mɨŋ^{22}, **məŋ^{22}**	**bəŋ^{22}**
2/489. ห่ม	hom^{22}	hum^{24}, **hom^{24}**	hum^{22}, **hom^{22}**	hum^{22}, **hom^{22}**	hom^{33}

ตารางที่ 138 แสดงให้เห็นว่า การทำให้สระในคำศัพท์บางคำมีรูปอ่อนลงที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นในงานวิจัยนี้ ส่วนใหญ่เป็นการแปรจากสระ /u/ เป็นสระ /o/ หรือจากสระ /i/ เป็นสระ /e/ และปรากฏมากที่สุดในภาษาลื้อและภาษาขืน เนื่องจากทั้ง 2 ภาษามีการใช้สระ /u/ และสระ /i/ ในคำที่มี

โครงสร้างเป็นคำพยางค์เป็นมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN) ในขณะที่ภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาพวน และภาษาลาวจะใช้สระ /o/ และสระ /e/ ตามลำดับ นอกจากนี้ในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ยังมีการแปรจากสระอื่น ๆ เช่น สระ /a/ เป็นสระ /ə/ สระ /ɛ/ เป็น /a/ หรือ /ə/ และสระ /ɨ/ เป็น /e/ เป็นต้น

การออกเสียงสระให้มีรูปอ่อนลงซึ่งเป็นการแปรที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ทำให้สันนิษฐานได้ว่า ในอนาคตภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา โดยเฉพาะภาษาลื้อและภาษาขืนจะมีการเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์เกิดขึ้น โดยเฉพาะคำศัพท์ที่เป็นคำพยางค์เป็นลงท้ายด้วยพยัญชนะนาสิก (CVN) จะมีการเปลี่ยนแปลงของเสียงสระ /i/ และ /u/ เป็นเสียงสระ /e/ และ /o/ ตามลำดับเนื่องจากผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 2 ภาษาที่อยู่รุ่นอายุที่ 2 และ 3 ล้วนแต่ออกเสียงคำที่มีโครงสร้างพยางค์ดังกล่าวด้วยเสียงสระ /e/ และ /o/ และการใช้เสียงสระ /i/ และ /u/ ปรากฏค่อนข้างน้อยและปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เท่านั้น จึงมีความเป็นไปได้ค่อนข้างสูงที่ในภาษาไทถิ่นทั้งสองภาษาดังกล่าวจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์ที่มีรูปแบบการออกเสียงสระให้มีรูปอ่อนลง โดยเฉพาะการใช้เสียงสระ /e/ และ /o/ แทนเสียง /i/ และ /u/ ในคำพยางค์เป็นลงท้ายด้วยพยัญชนะนาสิก (CVN) ไปโดยปริยาย

5.3.1.3 การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)

การสั้นลงของเสียงสระเป็นรูปแบบการแปรที่เกิดขึ้นในระดับคำศัพท์ที่เป็นลักษณะร่วมกันของภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาซึ่งนำไปสู่การสันนิษฐานได้ว่า ในอนาคตภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาอาจมีการเปลี่ยนของเสียงสระจากสระเสียงยาวเป็นสระเสียงสั้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน ในที่นี้คือการออกเสียงสระให้ง่ายขึ้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สระเสียงยาวเป็นสระที่มีความซับซ้อนมากกว่าสระเสียงสั้น ดังนั้นผู้พูดจึงมีแนวโน้มที่จะออกเสียงคำศัพท์ที่มีสระเสียงยาวด้วยสระเสียงสั้น

การสั้นลงของเสียงสระที่พบในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาปรากฏทั้งในคำพยางค์เดียว และคำที่มีมากกว่า 1 พยางค์ ในกรณีที่เป็นคำสองพยางค์ ผู้พูดมักออกเสียงสระให้สั้นลงในพยางค์แรก ส่วนกรณีของคำที่มีมากกว่า 2 พยางค์พบว่า พยางค์ที่ 3 หรือพยางค์ที่ 4 มักมีเสียงสระสั้นลง

ตารางที่ 139 ต่อไปนี้แสดงตัวอย่างการสั้นลงของเสียงสระที่เป็นลักษณะร่วมกันในภาษาไทถิ่น 5 ภาษาซึ่งอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์ในอนาคต ตัวอย่างที่นำมาแสดงในที่นี้มีเฉพาะตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการสั้นลงของเสียงสระเท่านั้น กรณีที่มีคำศัพท์ใดมีการแปรรูปแบบอื่น ๆ จะไม่นำมาแสดงไว้ด้วย เช่น คำที่ 2/238. “ถึง (ไป~)” ในภาษาขืนมีการใช้ทั้งคำว่า /phɛːw^{23}/, /phɛw^{23}/, /hɔːt^{31}/ และ /thɨŋ^{23}/ ในที่นี้จะนำเฉพาะคำว่า /phɛːw^{23}/ และ /phɛw^{23}/ เท่านั้นมาแสดงเป็นตัวอย่างการสั้นลงของเสียงสระ

ตารางที่ 139 ตัวอย่างการสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening) ในคำศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
1/85. ดัง	hɛːŋ^{35}, **hɛŋ^{35}**	hɛːŋ^{31}	hɛːŋ^{35}, **hɛŋ^{35}**	hɛːŋ^{35}, **hɛŋ^{35}**	hɛːŋ$^{232/23}$
1/112. ท้ายทอย	ŋɔːn^{31}, ŋɔːn^{31ʔ}, **ŋɔn^{31}**	ŋɔːn^{33}, **ŋɔn^{33}**	ŋɔːn^{31}, **ŋɔn^{31}**	ŋɔːn^{31}, **ŋɔn^{31}**	ŋɔːn^{33}, **ŋɔn^{33}**
1/184. ริ้น	hiːn^{41ʔ}, **hin^{41ʔ}**, **lin^{41ʔ}**	hiːn^{22ʔ}, **hin^{22ʔ}**	hiːn^{41ʔ}, **hin^{41ʔ}**	hiːn^{41ʔ}, **hin^{41ʔ}**	hiːn^{35ʔ}, **hin^{35ʔ}**, **lin^{35ʔ}**
1/81. ข่าย	nɛːŋ^{31}, **nɛŋ^{31}**	nɛːŋ^{33}, **nɛŋ^{33}**	nɛːŋ^{33}, **nɛŋ^{31}**	nɛːŋ^{31}, **nɛŋ^{31}**	nɛːŋ^{33}, **nɛŋ^{33}**
2/130. แคบ	cɔːm^{44ʔ}, **cɔm^{44ʔ}**	cɔːm^{22ʔ}	cɔːm^{41ʔ}, **cɔm^{41ʔ}**	cɔːm^{41ʔ}, **cɔm^{41ʔ}**, **cɔm^{33ʔ}**	cɔm^{35ʔ}
2/238. ถึง (ไป~)	phɛːw^{23}, **phɛw^{23}**, **thɛw^{23}**	phɛːw^{24}, **phɛw^{24}**	phɛːw^{23}, **phɛw^{23}**	phɛːw^{23}, phɛːw^{22}, **phɛw^{23}**, phiəw^{23}, phiəw^{22}	hɔːt^{35}, thəŋ$^{434/34}$, thɨŋ$^{434/34}$
2/321. ปิ้ง	piːŋ^{44ʔ}, **piŋ^{44ʔ}**	piːŋ^{213ʔ}, **piŋ^{213ʔ}**	piːŋ^{44ʔ}, **piŋ^{44ʔ}**	**piŋ^{33ʔ}**	piːŋ^{35ʔ}, **piŋ^{35ʔ}**
2/430. ลื่น	mɨːn^{31}	mɨːn^{33}	mɨːn^{31}, **mɨn^{31}**	mɨːn^{31}	mɨːn^{33}, **mɨn^{33}**
2/521. เหว	heːw^{23}, **hew^{23}**, hiəw^{23}	heːw^{35}	heːw^{23}, **hew^{23}**, hiw^{23}	heːw^{23}, heːw^{22}, **hew^{23}**	heːw$^{434/34}$, **hew^{34}**
2/549. เอว	ʔɛːw^{35}	ʔɛːw^{35}, **ʔɛw^{35}** ʔeːw^{35}	ʔɛːw^{35}, **ʔɛw^{35}**, ʔeːw^{35}, **ʔew^{35}**	ʔɛːw^{35}, ʔiəw^{35}	ʔɛːw$^{232/23}$, **ʔɛw$^{232/23}$**

จากการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา ตั้งข้อสังเกตได้ว่า ผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีแนวโน้มที่จะออกเสียงสระในคำศัพท์บางคำที่มีสระเสียงยาว เช่น /iː, eː, ɛː, ɔː, ɨː/ เป็นสระเสียงนั้น /i, e, ɛ, ɔ, ɨ/ ตามลำดับ โดยการแปรจากสระเสียงยาวเป็นสระเสียงสั้นดังกล่าวปรากฏทั้งในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทถิ่นทุกรุ่นอายุ โดยเฉพาะรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 จึงทำให้สามารถสันนิษฐานได้ว่า ในอนาคต อาจมีการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่มีรูปแบบของการสั้นลงของเสียงสระปรากฏมากขึ้น

5.3.1.4 การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)

โดยทั่วไปวรรณยุกต์เลื่อนระดับ (contour tones) เช่น วรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น /24/ วรรณยุกต์เสียงสูง-ตก /41/ วรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก /232/ หรือวรรณยุกต์เสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/ เป็นวรรณยุกต์ที่มีความซับซ้อนมากกว่าวรรณยุกต์ระดับ (level tones) เช่น วรรณยุกต์เสียงต่ำระดับ /22/ วรรณยุกต์เสียงกลางระดับ /33/ หรือวรรณยุกต์เสียงสูงระดับ /44/ เป็นต้น การแปรของเสียงวรรณยุกต์จากวรรณยุกต์ที่มีความซับซ้อนเป็นวรรณยุกต์ที่ง่ายขึ้นเป็นรูปแบบการแปรที่ปรากฏในคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้เป็นอันดับรองจากการสั้นลงของเสียงสระที่กล่าวในตอนต้น

คำศัพท์ที่มีการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้นที่พบในงานวิจัยนี้ ปรากฏเพียงในภาษาพวนและภาษาลาว ดังตัวอย่างที่แสดงในตารางที่ 140 ซึ่งในที่นี้ได้เลือกเฉพาะคำศัพท์ที่มีการแปรที่เกี่ยวข้องกับการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้นเท่านั้น

ตารางที่ 140 ตัวอย่างการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification) ในคำศัพท์ในภาษาไทถิ่น

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
1/196. ลับ (~มีด)	fon^{23}	fun^{35}, fon^{35}	fun^{23}, fon^{23}, **phon^{23}**	fun^{23}, fon^{23}, **fon^{22}**	fon^{434}, **fon^{34}**
2/465. สวิง	hiŋ^{23}, sa-wiŋ^{23}	hiŋ^{35}	hiŋ^{23}	hiːŋ^{23}, **hiːŋ^{22}**	wiːŋ^{434}, **wiːŋ^{34}**, **wiŋ^{34}**, sa-wiŋ^{434}, **sa-wiŋ^{34}**
2/502. หวี (ก.)	saːŋ^{23}, wiː^{23}	saːŋ^{35}, wiː^{35}	saːŋ^{23}, wiː^{23}	saːŋ^{23}, **saːŋ^{22}**, wiː^{23}, **wiː^{22}**	saːŋ^{434}, **saːŋ^{34}**, wiː^{434}, **wiː^{34}**
2/507. หาย (ของ~)	hiə^{31ʔ}	heː^{33}, seː^{35}	heː^{31}	hiə^{31}, haːy^{23}, **haːy^{22}**	siə^{434}, **siə^{34}**
2/530. ไห	hay^{23}	hay^{35}	hay^{23}	hay^{23}, **hay^{22}**	hay^{434}, **hay^{34}**
2/514. เห็น (ก.)	han^{23}	han^{35}	han^{23}, hen^{23}	hen^{23}, hen^{22}	hen^{434}, hen^{34}
1/23. กลอง	kɔːŋ^{23}, kɔːŋ^{35}	kɔːŋ^{35}	kɔːŋ^{23}	kɔːŋ^{35}	kɔːŋ^{232}, **kɔːŋ^{23}**
1/168. ยุง	ɲuŋ^{35}	yuŋ^{31}	yuŋ^{35}, ɲuŋ^{35}	ɲuŋ^{35}	ɲuŋ^{232}, **ɲuŋ^{23}**
1/189. เรือ	hɨə^{35}	həː^{31}, ləː^{31}	həː^{35}, ləː^{35}	hiə^{35}, liə^{35}	hɨə^{232}, **hiə^{23}**, liə^{232}, **liə^{23}**

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
1/210. วัว	ŋuə^{35}, wuə^{35}	ŋoː^{31}	ŋoː^{35}, ŋuə^{35}	ŋuə^{35}, ŋoː^{35}	ŋuə^{232}, **ŋuə^{23}**, wuə^{232}, **wuə^{23}**
2/148. จาน	caːn^{23}	phɛn^{31}, caːn^{35}	caːn^{23}	bɛn^{35}, caːn^{23}, **caːn^{22}**, caːn^{35}	caːn^{232}, **caːn^{23}**
2/468. สะพาย	sa-paːy^{35}, sa-phaːy^{35}	paːy^{31}, sa-paːy^{31}	sa-paːy^{35}, sa-phaːy^{35}	phaːy^{35}, sa-phaːy^{35}	phaːy^{232}, **phaːy^{23}**, sa-phaːy^{232}, **sa-phaːy^{23}**

ตัวอย่างที่แสดงในตารางที่ 140 แสดงให้เห็นว่าวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ซึ่งเป็นวรรณยุกต์เลื่อนระดับในภาษาพวนที่พูดในหมู่บ้านฝายมูลมีการแปรเป็นเสียงวรรณยุกต์ที่มีสัทลักษณะง่ายขึ้นคือเป็นเสียงต่ำ-ตก [21] (หรือผู้บอกภาษาบางคนออกเสียงเป็นเสียงต่ำระดับ [22]) ส่วนในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) นั้นมีการแปรของเสียงวรรณยุกต์เสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/ เป็นวรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [34] และการแปรของเสียงวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก /232/ เป็นวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [23] ซึ่งจัดเป็นวรรณยุกต์ที่มีสัทลักษณะที่ซับซ้อนน้อยลงเช่นกัน เนื่องจากการแปรของเสียงวรรณยุกต์ให้มีสัทลักษณะง่ายขึ้นทั้งในภาษาพวนและภาษาลาวดังกล่าวปรากฏส่วนใหญ่ในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า ในภาษาไทถิ่นทั้งสองภาษาอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ทั้ง 2 หน่วยเสียงดังกล่าวเกิดขึ้นในอนาคต

5.3.1.5 การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)

การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้นเป็นการแปรของคำศัพท์ที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษารูปแบบที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้น้อยที่สุด เมื่อเทียบกับการแปรรูปแบบอื่น ๆ ทั้ง 4 รูปแบบที่กล่าวมาในตอนต้น การแปรจากเสียงพยัญชนะควบกล้ำในคำศัพท์บางคำเป็นเสียงพยัญชนะเดี่ยวปรากฏในภาษาไทถิ่นบางภาษาเท่านั้น ดังแสดงในตารางที่ 141 ซึ่งในที่นี้ได้นำเฉพาะคำกลายที่มีการแปรของเสียงพยัญชนะควบกล้ำมาแสดงไว้เท่านั้น

ตารางที่ 141 ตัวอย่างการออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification) ในคำศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
1/39. เกวียน	kwiən^{35}	kwe:n^{35}, kwe:n^{31}, **ke:n^{31}**	kwe:n^{35}, kwiən^{23}	kwiən^{35}, **kiən^{35}**	kwiən$^{232/23}$
1/46. ไกว	kway^{23}	kway^{35}	kway^{23}, **ko:y^{23}**	kway^{35}	kway$^{232/23}$
2/58. แกว่ง (~แขน)	swa:y^{22}, **sa:y^{33}**, kway^{23}, kwɛŋ^{22}, kwɛ:ŋ^{22}	sa:y^{24}, kway^{35}, kwɛŋ^{24}	sa:y^{22}, kway^{23}, kwɛŋ^{22}	kway^{35}, kwɛŋ^{22}	kway$^{232/23}$, kwɛŋ^{33}, kwɛ:ŋ^{33}
2/96. เขย่า	swa:y^{22}, **sa:y^{22}**	sa:y^{24}	sa:y^{22}	sa:y^{22}	ɲɔk^{35} ɲɔ:n$^{35?}$, ɲɔ:k^{35} ɲɔ:n$^{35?}$, ɲɔk^{33} ɲɔ:n$^{35?}$
2/105. ครอบ	ŋam^{35}, khɔ:p^{31}, khuəp^{31}, pok^{35}, pit^{35}	kho:p^{33}, ko:m^{33}, ko:m^{35}, pok^{35}, hap^{35}	khɔ:p^{31}, khuəp^{31}, kho:p^{31}, ko:m^{23}, pit^{35}, tɨt^{35}	khɔ:p^{31}, khuəp^{31}, pok^{35}, pit^{35}, ŋap^{35}	khɔ:p^{35}, khuəp^{35}, ŋam$^{232/23}$, ŋwam$^{232/23}$, **ŋuəm$^{232/23}$**, pok^{35}
2/381. แมงกว่าง	kwa:ŋ^{22}, kwaŋ^{22}, mɛ:ŋ^{35} kwa:ŋ^{22}, mɛ:ŋ^{35} kwaŋ^{22}	kwaŋ^{24}, mɛ:ŋ^{31} kwaŋ^{24}	kwaŋ^{22}, mɛ:ŋ^{35} kwaŋ^{22}	kwaŋ^{22}, kwa:ŋ^{22}, **kuəŋ^{22}**, mɛ:ŋ^{35} kwa:ŋ^{22}	kwa:ŋ^{33}, mɛ:ŋ$^{232/23}$ kwa:ŋ^{33}, mɛ:ŋ$^{232/23}$ kha:m$^{232/23}$
2/406. รังแก	khwi:^{35}, **khuy^{35}**	khwi:^{31}, **khuy^{31}**, **khu:y^{31}**	khwi:^{35}, **khuy^{35}**	khuy^{35}, khu:y^{35}	khi:$^{232/23}$, khuy$^{232/23}$
2/478. สาย	khwa:y^{23}, sa:y^{23} , ca:$^{41?}$	khwa:y^{35}, la:$^{213?}$, ca:$^{22?}$	khwa:y^{23}, sa:y^{23}, la:$^{44?}$, ca:$^{41?}$	khwa:y^{23}, khwa:y^{22}, sa:y^{23}, la:$^{33?}$, ca:$^{41?}$	swa:y$^{434/34}$, **sa:y$^{434/34}$**, khwa:y^{34}
2/508. หาย (~ไข้)	ha:y^{23}	ha:y^{35}	ha:y^{23}	khwɛ:n^{35}, ha:y^{23}, ha:y^{22}	swa:ŋ^{33}, **sa:ŋ^{33}**, ha:y$^{434/34}$, saw^{23}

ตารางที่ 141 แสดงให้เห็นว่า ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีคำศัพท์บางคำที่มีการแปรของเสียงพยัญชนะควบกล้ำเป็นพยัญชนะเดี่ยว เช่น การแปรของพยัญชนะต้นควบกล้ำ /kw-/ เป็นพยัญชนะเดี่ยว /k-/ ในภาษาลื้อ ภาษาพวน และภาษาขืน (เช่น คำที่ 1/39. “เกวียน” ในภาษาลื้อและภาษาพวน คำที่ 1/46 “ไกว” ในภาษาขืน และคำที่ 2/381. “แมงกว่าง” ในภาษาพวน) การแปรของพยัญชนะต้นควบกล้ำ /khw-/ เป็นพยัญชนะเดี่ยว /kh-/ ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขืน (เช่น คำที่ 2/406. “รังแก”) การแปรของพยัญชนะต้นควบกล้ำ /sw-/ เป็นพยัญชนะเดี่ยว /s-/ ในภาษาคำเมืองและภาษาลาว (เช่น คำที่ 2/58. แกว่ง (~แขน) หรือคำที่ 2/96. “เขย่า” ในภาษาคำเมือง และคำที่ 2/478. “สาย” หรือคำที่ 2/508. “หาย (~ไข้)” ในภาษาลาว) รวมทั้งการแปรของพยัญชนะต้นควบกล้ำ /ŋw-/ เป็นพยัญชนะเดี่ยว /ŋ-/ ในภาษาลาว (เช่น คำที่ 2/105. “ครอบ”)

การแปรของเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้มีคุณสมบัติง่ายขึ้นคือเป็นพยัญชนะเดี่ยวปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 จึงทำให้สันนิษฐานได้ว่า คำศัพท์ที่มีเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำจะเกิดการเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะเดี่ยวในอนาคต

5.3.2 การเปลี่ยนแปลงทางศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก

จากการเปรียบเทียบรูปแบบการแปรทางศัพท์ที่เกิดจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษาที่ปรากฏในภาษาไทถิ่น 5 ภาษาที่ศึกษางานวิจัยนี้ สามารถเรียงลำดับรูปแบบที่ปรากฏจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การยืมคำศัพท์ (lexical borrowing) ได้แก่ คำยืมภาษาไทยมาตรฐานในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา คำยืมภาษาคำเมืองในภาษาลื้อ ภาษาขืน ภาษาพวน และภาษาลาว รวมทั้งคำยืมภาษาลื้อในภาษาคำเมือง รูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏมากเป็นอันดับสองรองจากการยืมคำศัพท์ได้แก่ การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture) การแปรของเสียงสระ (vowel variation) การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation) การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation) การแปรทางความหมาย (semantic variation) และการแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation) ตามลำดับ

การแปรของคำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษาที่สามารถนำไปสู่การสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาสรุปได้ดังนี้

5.3.2.1 การยืมคำศัพท์ (lexical borrowing)

การยืมคำศัพท์เป็นการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษาที่ปรากฏมากที่สุดในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ คำยืมส่วนใหญ่ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน เนื่องจากภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาราชการและเป็นภาษาที่ใช้เป็นสื่อกลางในการเรียนการสอนในโรงเรียน ผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาทุกรุ่นอายุ โดยเฉพาะรุ่นอายุที่ 3 สามารถพูดภาษาไทยมาตรฐานได้คล่อง เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ยังอยู่ในวัยเรียน ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 นั้นมีการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาไทยมาตรฐานผ่านทางสื่อมวลชน เช่น วิทยุและโทรทัศน์ รวมทั้งจากลูกหลานที่อยู่ในวัยเรียน

นอกจากคำยืมภาษาไทยมาตรฐานแล้วยังมีคำยืมภาษาคำเมืองปรากฏเป็นส่วนมากในภาษาลื้อ ภาษาขืน ภาษาพวน และภาษาลาว เนื่องจากภาษาคำเมืองเป็นภาษาที่ 2 ของผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 4 ภาษาดังกล่าว จึงทำให้ผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาสามารถพูดภาษาคำเมืองได้คล่อง และใช้ภาษาคำเมืองเป็นภาษากลางในการติดต่อสื่อสารกับผู้ที่พูดภาษาต่างจากตน

นอกจากคำยืมภาษาไทยมาตรฐานและคำยืมภาษาคำเมืองแล้ว งานวิจัยนี้ยังพบคำยืมภาษาลื้อด้วย แต่พบปรากฏเฉพาะในภาษาคำเมืองเท่านั้น ทั้งนี้อาจเนื่องจากภาษาคำเมืองที่ศึกษาในงานวิจัยนี้พูดอยู่ในหมู่บ้านท่าค้ำสองที่อยู่ห่างจากหมู่บ้านหนองบัวที่เป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาลื้อเพียง 5 กิโลเมตร มีถนนลาดยางเชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้าน ผู้คนทั้ง 2 หมู่บ้านจึงมีการติดต่อไปมาหาสู่กันอย่างสม่ำเสมอ จึงเป็นไปได้ที่จะมีการยืมคำศัพท์จากภาษาคำเมืองไปใช้ในภาษาลื้อ และมีการยืมคำศัพท์จากภาษาลื้อไปใช้ในภาษาคำเมือง

ตัวอย่างการยืมคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาแสดงในตารางที่ 142 ต่อไปนี้

ตารางที่ 142 ตัวอย่างการยืมคำศัพท์ (lexical borrowing) ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา[124]

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
1/71. จันทรุปราคา	kop^{35} kin^{23} dɨən^{35} can^{23} tha-luʔ^{44} pa-laː^{35} khaː^{35} (ST)	kop^{35} kin^{35} dəːn^{35} can^{35} tha-luʔ^{33} pa-laː^{31} khaː^{31} (ST)	kop^{35} kin^{23} dəːn^{35}, kop^{35} kin^{23} dɨən^{35} can^{23} tha-luʔ^{44} pa-laː^{35} khaː^{35} (ST)	kop^{35} kin^{35} dɨən^{35} can^{23} tha-luʔ^{22} pa-laː^{35} khaː^{35} (ST)	kop^{35} kin$^{232/23}$ dɨən$^{232/23}$ can$^{232/23}$ tha-luʔ^{33} pa-laː$^{232/23}$ khaː$^{232/23}$ (ST)
1/88. เดือนที่หนึ่ง	dɨən^{35} kiəŋ^{23}, dɨən^{35} nɨŋ^{22} dɨən^{35} lɛːk^{31}, dɨən^{35} mak^{33} ka-laː^{35}, dɨən^{35} mok^{44} ka-laː^{35} (ST)	dəːn^{35} keːŋ^{35}, dəːn^{35} ceːŋ^{35}, dəːn^{35} nɨŋ^{33} dəːn^{35} lɛːk^{33}, dəːn^{35} mak^{33} ka-laː^{31} (ST)	dəːn^{35} keːŋ^{23}, dəːn^{35} ceːŋ^{35}, dɨən^{35} nɨŋ^{22}, dəːn^{35} nɨŋ^{22}, dəːn^{35} lɛːk^{31}, dəːn^{35} thiː^{31} nɨŋ^{22}, dɨən^{35} mok^{44} ka-laː^{35}, dəːn^{35} mok^{44} ka-laː^{35} (ST)	dɨən^{35} kiəŋ^{23}, dɨən^{35} kiəŋ^{22}, dɨən^{35} nɨŋ^{22}, dɨən^{35} lɛːk^{31}, dɨən^{35} lɛːk^{31}, dɨən^{35} mak^{35} ka-laː^{35}, dɨən^{35} mak^{35} ka-laː^{35} khom^{35}, dɨən^{35} mak^{35} ka-laː^{35},	dɨən^{23} kiəŋ$^{232/23}$, dɨən$^{232/23}$ nɨŋ^{33} dɨən$^{232/23}$ lɛːk^{35}, dɨən$^{232/23}$ thiː^{33} nɨŋ^{33}, dɨən$^{232/23}$ mak^{33} ka-laː^{23}, dɨən$^{232/23}$ mok^{33} ka-laː^{23} (ST)

[124] อักษรย่อภาษาอังกฤษในวงเล็บท้ายคำศัพท์ที่เป็นคำยืมที่แสดงในตารางที่ 142 มีความหมายดังนี้ ST = Standard Thai (ภาษาไทยมาตรฐาน) KM = Kam Mueang (ภาษาคำเมือง) L = Lue (ภาษาลื้อ)

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
				diən^{35} mak^{35} ka-laː^{35} khom^{35}, dɨən^{35} mok^{35} ka-laː^{35}, diən^{35} mok^{35} ka-laː^{35}, diən^{35} mok^{35} ka-laː^{35} khom^{35}, mok^{35} ka-laː^{35} (ST)	
1/157. โพธิ์	saˑliː^{23} phoː^{35} (ST)	saˑliː^{35} phoː^{31} (ST)	saˑliː^{23} phoː^{35} (ST)	saˑliː^{23}, saˑliː^{22} phoː^{35} (ST)	saˑliː$^{434/34}$ phoː^{23} (ST)
1/185. รื้อ	teː^{35} lɨː^{41ʔ} (ST)	teː^{31} hɨː^{22ʔ}, lɨː^{22ʔ} (ST)	teː^{35} lɨː^{41ʔ} (ST)	theː^{35} (KM) lɨː^{41ʔ}	theː$^{232/23}$ (KM) hɨː^{35ʔ}, lɨː^{35ʔ} (ST) maːŋ^{35ʔ}
1/222. สำลัก	kɛːn^{41ʔ}, saˑmak^{44}, sam^{23} lak^{44} (ST)	kɛːn^{22ʔ}, saˑmak^{33}, saˑmak^{35}	kɛːn^{41ʔ}, saˑmak^{44}, sam^{23} lak^{44} (ST)	khɛːn^{41ʔ} , kɛːn^{41ʔ}, saˑmak^{35}, sam^{23} lak^{22} (ST)	khɛːn^{35ʔ}, saˑmak^{33}, sam^{34} lak^{33} (ST)
1/226. ไส้เดือน	khiː^{44ʔ} dɨən^{35}, khiː^{44ʔ} khuː^{41ʔ}, say^{44ʔ} dɨən^{35} (ST)	dəːn^{35}, khiː^{213ʔ} dəːn^{35}, mɛːŋ^{31} khiː^{213ʔ} dəːn^{35}, say^{213ʔ} dəːn^{35} (ST)	khiː^{44ʔ} dəːn^{35}, khiː^{44ʔ} diən^{35} say^{44ʔ} dəːn^{35}, say^{44ʔ} diən^{35} (ST)	kan^{22} diən^{35}, mɛːŋ^{35} kan^{22} diən^{35}, ka-dɨən^{35}, ka-diən^{35}, ka-diən^{23}, khiː^{33ʔ} dɨən^{35}, khiː^{33ʔ} diən^{35}	ka-dɨən$^{232/23}$, khiː^{44ʔ} ka-dɨən$^{232/23}$, khiː^{44ʔ} dɨən$^{232/23}$ say^{44ʔ} dɨən^{23} (ST)

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
1/234. หย่า	ha:ŋ^{41ʔ}, lə:k^{31}, ya:^{22} (ST)	ha:ŋ^{22ʔ} lə:k^{33}, ya:^{24} (ST)	ha:ŋ^{41ʔ} ya:^{22} (ST)	ha:ŋ^{41ʔ} lə:k^{31}, ya:^{22} (ST)	ha:ŋ^{35ʔ}
2/7. กระจง	kay^{44ʔ} ka-coŋ^{35} (ST)	kay^{213ʔ} ka-coŋ^{35}, ka-coŋ^{31} (ST)	kay^{44ʔ}, kay^{41ʔ} ka-coŋ^{35} (ST)	kay^{41ʔ}, fa:n^{35}	kay^{35ʔ} ka-coŋ^{23} (ST)
2/43. กางเกง	tew^{22}, te:w^{22}	tew^{24}, te:w^{24}	tew^{22}, te:w^{22}	so:ŋ^{33ʔ}, soŋ^{33ʔ}, te:w^{22} (KM) kaŋ^{22} ke:ŋ^{22}, ka:ŋ^{22} ke:ŋ^{22} (ST)	so:ŋ^{44ʔ}, soŋ^{44ʔ}, tiəw^{33} (KM) ka:ŋ$^{232/23}$ ke:ŋ$^{232/23}$ (ST)
2/123. คุย	fu:^{31}, ʔu:^{44ʔ} khuy^{35} (ST)	fo:^{33} , fu:^{33}, ʔu:^{213ʔ}, ʔu:^{213ʔ} fu:^{33}, ʔu:^{213ʔ} khuy^{31} (ST)	ʔu:^{44ʔ} khuy^{35} (ST)	fu:^{31}, khuy^{35} (ST) ʔu:^{33ʔ} (KM)	waw^{35ʔ} ʔu:^{35ʔ} (KM)
2/169. ชะพลู	phak^{35} khɛ:^{35}	phak^{35} te:^{24}	phak^{35} khɛ:^{35}	phak^{35} khɛ:^{35} (KM) phak^{35} ʔi:^{22} lə:t^{22}	phak^{35} khɛ:^{23} (KM) phak^{35} ʔi:^{33} lə:t^{35}
2/216. สะเดา	sa-liəm^{35} sa-daw^{35} (ST)	sa-le:m^{31} sa-daw^{35} (ST)	sa-le:m^{35}, sa-liəm^{35}	sa-liəm^{35}	sa-daw$^{232/23}$ sa-liəm$^{232/23}$ (KM)
2/217. ตุ๊กแก	tok^{35} to:^{35}	tok^{35} to:^{31}	tok^{35} to:^{23}, tok^{35} to:^{35}	kap^{35} kɛ:^{41ʔ}, kɛp^{35} kɛ:^{41ʔ} tok^{35} to:^{35}, tok^{35} to:^{31}, tok^{35} to:^{41ʔ} (KM)	kap^{35} kɛ:^{35ʔ} tok^{35} to:^{23} (KM)

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
2/247. ท่องเที่ยว	ʔɛːw^{22}, ʔɛw^{22}	ʔɛːw^{24}, ʔɛw^{24}, loʔ^{33}	ʔɛːw^{22}, ʔɛw^{22}	ʔɛːw^{22}, ʔiəw^{22} (KM)	thiəw^{33}, theːw^{33}, thew^{33}, heːw^{33} ʔɛw^{33} (KM)
2/305. เบื้อ (~อาหาร)	kaːy^{31} bɨə^{22} (ST)	kaːy^{33} bəː^{24} (ST)	kaːy^{31} bəː^{22}, bɨə^{22} (ST)	kaːy^{31} biə^{22}, bɨə^{22} naːy^{22} (ST)	khaːy^{33} bɨə^{33} (ST)
2/323. ปู่	pɔː^{31} ʔuy^{41ʔ}, ʔuy^{41ʔ} puː^{22} (ST)	pɔː^{33} ʔuy^{213ʔ}, pɔː^{33} mɔːn^{24}, ʔuy^{213ʔ} pɔː^{33} puː^{24} puː^{24}, (ST)	pɔː^{31} ʔuy^{44ʔ}, ʔuy^{44ʔ}	phɔː^{31} ɲəː^{22}, phɔː^{31} loːŋ^{33ʔ}, hɔː^{31} loːŋ^{33ʔ} phɔː^{31} puː^{22} (ST)	puː^{33} phɔː^{33} ʔuy^{35ʔ}, ʔuy^{35ʔ} (KM)
2/348. พูด	paːk^{22}, ʔuː^{44ʔ}	paːk^{24}, ʔuː^{213ʔ}	waː^{31}, ʔuː^{44ʔ}	waː^{31}, paːʔ^{22}, paʔ^{22}, ʔuː^{33ʔ} (KM)	waː^{33}, paːk^{44}, waw^{35ʔ} ʔuː^{35ʔ} (KM) หมายเหตุ: ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 บางคนบอกว่า /waw^{35ʔ}/ เป็นคำในภาษาลาวอีสานและบางคนบอกว่าเป็นคำในภาษาคำเมือง
2/394. ย่า	mɛː^{31} ʔuy^{41ʔ}, ʔuy^{41ʔ} ɲaː^{31} (ST)	mɛː^{33} ʔuy^{213ʔ}, ʔuy^{213ʔ} yaː^{33} (ST)	mɛː^{31} ʔuy^{44ʔ}, ʔuy^{44ʔ}	mɛː^{31} loːŋ^{33ʔ}, mɛː^{31} ɲəː^{22} yaː^{31} (ST)	mɛː^{33} ʔuy^{35ʔ} (KM) (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: ɲāː, mɛ̄ː ɲāː)

ตารางที่ 142 แสดงให้เห็นตัวอย่างของคำยืมที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา ในที่นี้สังเกตได้ว่า ภาษาที่มีอิทธิพลต่อภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาค่อนข้างมาก ได้แก่ ภาษาไทยมาตรฐาน ดังจะเห็นได้จากการที่มีคำยืมภาษาไทยมาตรฐานใช้ควบคู่ไปกับคำศัพท์เดิมในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาค่อนข้างชัดเจน เช่น คำที่ 1/71. “จันทรุปราคา” ถึงแม้จะมีคำศัพท์เดิมปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาคือ

คำว่า “กบกินเดือน” แต่ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีการยืมคำว่า “จันทรุปราคา” จากภาษาไทยมาตรฐานมาใช้ร่วมด้วย หรือคำที่ 2/43. “กางเกง” ในภาษาพวนและภาษาลาวมีการยืมคำว่า “กางเกง” จากภาษาไทยมาตรฐานใช้ร่วมกับคำศัพท์เดิม นอกจากนี้ยังมีคำยืมภาษาคำเมืองปรากฏในภาษาไทถิ่นบางภาษา เช่น คำที่ 2/217. “ตุ๊กแก” ทั้งภาษาพวนและภาษาลาวยืมมีการใช้คำว่า “ตกโต” จากภาษาคำเมือง หรือคำที่ 2/348. “พูด” ทั้งสองภาษามีคำว่า “อู้” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาคำเมืองเช่นกัน

5.3.2.2 การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)

การปนกันของคำศัพท์ในที่นี้หมายถึง การที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีการใช้คำศัพท์เดิมในภาษาของตนควบคู่ไปกับคำยืมจากภาษาอื่น ตัวอย่างเช่น ผู้พูดภาษาคำเมือง ใช้ทั้งคำศัพท์เดิมในภาษาคำเมือง และคำยืมภาษาลื้อ รวมทั้งคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน หรือการที่ผู้พูดภาษาลื้อ ภาษาขืน ภาษาพวน และภาษาลาวใช้คำศัพท์เดิมในภาษาของตนร่วมกับคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และคำยืมภาษาคำเมือง เป็นต้น ตัวอย่างการปนกันของคำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาแสดงในตารางที่ 143 ต่อไปนี้

ตารางที่ 143 ตัวอย่างการปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture) ในคำศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา[125]

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
1/2. กรอก (น้ำ)	ha:y^{31} (KM) kɔ:k^{33} (ST)	ha:y^{24} (Lue) kɔ:k^{24} (ST)	ha:y^{33} (K) kɔ:k^{33} (ST)	ha:y^{31} (P) kɔ:k^{22} (ST)	ha:y^{33} (Lao) kɔ:k^{44} (ST)
1/3. กรอบ	phɔ:y^{22} (KM) kɔ:p^{22} (ST)	phɔy^{24}, phɔ:y^{24} (Lue) kɔ:p^{24} (ST)	phɔy^{22}, phɔ:y^{22} (K) kɔ:p^{22} (ST)	phɔ:y^{22} (P) kɔ:p^{22} (ST)	phɔy^{33}, phɔ:y^{33} (Lao) kɔ:p^{44} (ST)
1/9. กระเดือก	khɔ:^{35} hɔy^{23}, khɔ:^{35} hɔ:y^{23} (KM) ka-dɨəkˀ^{22} (ST)	khɔ:^{31} hɔ:y^{35} (Lue) ka-dəːkˀ^{24}, luːkˀ^{33} ka-dəːkˀ^{24} (ST)	khɔ:^{35} hɔy^{23}, khɔ:^{35} hɔ:y^{23} (K) ka-dɨəkˀ^{22}, ka-dəːkˀ^{22} (ST)	khɔ:^{35} hɔy^{23}, khɔ:^{35} hɔy^{22}, khɔ:^{35} hɔ:y^{23}, khɔ:^{35} hɔ:y^{22} (P) luːkˀ^{31} ka-dɨəkˀ^{22}, luʔ^{22} ka-dɨəkˀ^{22} (ST)	khɔ:^{23} hɔy^{34}, khɔ:$^{232/23}$ hɔ:y^{434}, khɔ:^{23} hɔ:y^{34} (Lao) ka-dɨəkˀ^{44}, luːkˀ^{35} ka-dɨəkˀ^{44} (ST)

[125] อักษรย่อภาษาอังกฤษในวงเล็บท้ายคำศัพท์ที่เป็นคำยืมที่แสดงในตารางที่ 143 มีความหมายดังนี้ ST = Standard Thai (ภาษาไทยมาตรฐาน) KM = Kam Mueang (ภาษาคำเมือง), K = Khün (ภาษาขืน), P = Phuan (ภาษาพวน)

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
1/11. กระต๊อบ	tuːp^{22}, haːŋ^{44ʔ} (KM) ka-tɔp^{44}, ka-thɔm^{31} (ST)	tuːp^{24}, haːŋ^{213ʔ} (Lue) ka-tɔp^{35} (ST)	tuːp^{22}, haːŋ^{44ʔ} (K) ka-tɔp^{44}, ka-thɔm^{31} (ST)	tuːp^{22}, haːŋ^{33ʔ} (P) ka-thɔm^{31} (ST)	tuːp^{44}, haːŋ^{44ʔ} (Lao) ka-tɔp^{33}, ka-thɔm^{33}, ka-thɔm^{35ʔ} (ST)
1/14. กระเทียม	hɔːm^{23}, hɔːm^{23} khaːw^{23}, hɔːm^{23} tiəm^{35}, tiəm^{35} (KM) ka-thiəm^{35} (ST)	hɔːm^{35}, hoː^{35} hɔːm^{35}, hɔːm^{35} khaːw^{35}, hɔːm^{35} teːm^{31}	hɔːm^{23}, hɔːm^{23} khaːw^{23}, hɔːm^{23} teːm^{35}, hɔːm^{23} tiəm^{35}, hɔːm^{23} məːŋ^{35} (K) ka-thiəm^{35}, hɔːm^{23} ka-theːm^{35} (ST)	hɔːm^{22}, hɔːm^{22} khaːw^{22}, hɔːm^{23} thiəm^{35}, hɔːm^{22} thiəm^{35} (P) ka-thiəm^{35} (ST)	hɔːm$^{434/34}$, huə^{34} hɔːm^{34}, hɔːm$^{434/34}$ khaːw$^{434/34}$, hɔːm$^{434/34}$ thiəm$^{232/23}$ (Lao) ka-thiəm^{23} (ST)
1/16. กระเป๋า (~เสื้อ)	thoŋ^{23}, thuŋ^{23} (KM) ka-paw^{23} (ST)	thuŋ^{35}, huŋ^{35} (Lue) ka-paw^{35} (ST)	thuŋ^{23} (K) ka-paw^{23} (ST)	thoŋ^{23}, thoŋ^{22}, thuŋ^{23}, thuŋ^{22} (P) ka-paw^{23}, ka-paw^{22} (ST)	thoŋ$^{434/34}$, thuŋ$^{434/34}$ (Lao) ka-paw^{23}, ka-paw^{34} (ST)
1/19. กระรอก	hɔːk^{31}, mɛːŋ^{35} hɔːk^{31} (KM) ka-lɔːk^{31} (ST)	hɔːk^{33}, ʔi-hɔːk^{33}, mɛːŋ^{31} hɔːk^{33} (Lue) ka-lɔːk^{33} (ST)	hɔːk^{31}, mɛːŋ^{35} hɔːk^{31} (K) ka-lɔːk^{31} (ST)	hɔːk^{31}, mɛːŋ^{35} hɔːk^{31} (P) ka-lɔːk^{31} (ST)	hɔːk^{35} (Lao) ka-lɔːk^{35} (ST)
1/39. เกวียน	lɔː^{41ʔ} (KM)	lɔː^{22ʔ} (Lue)	lɔː^{41ʔ} (K)	lɔː^{41ʔ} (P)	lɔː^{35ʔ} (Lao)

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
	kwiɔn^{35} (ST)	kweːn^{35}, kweːn^{31}, keːn^{31} (ST)	kweːn^{35}, kwiɔn^{23} (ST)	kwiɔn^{35}, kiɔn^{35} (ST)	kwiɔn$^{232/23}$ (ST)
1/40. เกาะ	cap^{35} (KM)	cap^{35} (Lue)	cap^{35} (K)	cap^{35} (P)	cap^{35} (Lao)
	kɔʔ^{35} (ST)	kɔʔ^{35} (ST)	kɔʔ^{35} (ST)	kɔʔ^{35} (ST)	kɔʔ^{35} (ST)
1/91. ตรง	sɨː^{31} (KM)	sɨː^{33} (Lue)	sɨː^{31} (K)	sɨː^{31} (P)	sɨː^{33} (Lao)
	toŋ^{35} (ST)	toŋ^{31} (ST)	toŋ^{35}, toŋ^{23} (ST)	toŋ^{35} (ST)	toŋ$^{232/23}$ (ST)
1/195. ละลาย	nay^{31} (KM)	nay^{33} (Lue)	nay^{31} (K)	nay^{31} (P)	nay^{33} (KM)
	la-laːy^{35} (ST)	la-laːy^{31} (ST)	la-laːy^{35} (ST)	la-laːy^{35} (ST)	la-laːy$^{232/23}$ (Lao)
1/237. หิ้ว	tiw^{44ʔ} (KM)	tiw^{213ʔ}, tiːw^{213ʔ} (Lue)	tiw^{44ʔ} (K)	tiw^{33ʔ} (P)	hiw^{44ʔ} (Lao)
	hiw^{44ʔ} (ST)	hiw^{213ʔ} (ST) tɨː^{31} (ST)	hiw^{44ʔ} (ST), kam^{23} hiw^{44ʔ}, kam^{23}, cap^{35}	hiw^{33ʔ} (ST)	tiw^{35ʔ}, tiːw^{35ʔ} (KM) kam$^{232/23}$ (ST)
2/344. พลิก	piːn^{44ʔ} (KM)	piːn^{213ʔ}, fɨːn^{22ʔ} (Lue)	piːn^{44ʔ}, fɨːn^{41ʔ} (K)	piːn^{33ʔ}, piːn^{41ʔ}, fɨːn^{41ʔ}, kap^{35} (P)	pin^{35ʔ}, piːn^{35ʔ} (Lao)
	pik^{44} (ST)	pik^{33}, phik^{33} (ST)	kap^{35}, pik^{44} (ST)	pik^{22}, phik^{22} (ST)	kap^{35}, phik^{33} (ST)
2/356. ฟอง (ไข่)	kɛn^{22}, keːn^{22} (KM)	kɛn^{24}, kɛːn^{24}, nəːy^{24}, noːy^{24} (Lue)	kɛn^{33}, kɛːn^{33} (K)	kɛn^{22}, kɛːn^{22} (KM)	kɛn^{33}, kɛːn^{33} (KM)
	luːk^{31}, fɔːŋ^{35}, bay^{35} (ST)	bay^{35}, fɔːŋ^{31}, ʔan^{35} (ST)	luːk^{31}, noːy^{33}, fɔːŋ^{35} (ST)	nuəy^{22}, noːy^{22} (P) fɔːŋ^{35} (ST)	nuəy^{33}, noy^{33} (Lao) luːk^{35}, fɔːŋ$^{232/23}$ (ST)

ตัวอย่างในตารางที่ 143 แสดงให้เห็นว่า การใช้ทั้งคำยืมและคำศัพท์เดิมปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา นอกจากนี้ยังเห็นได้ว่า คำยืมส่วนใหญ่มาจากภาษาไทยมาตรฐานซึ่งปรากฏในภาษาไทถิ่นทุกภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ และมีคำยืมภาษาคำเมืองปรากฏในภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ 4 ภาษา ได้แก่ ภาษาลื้อ ภาษาขืน ภาษาพวน และภาษาลาว จากการเก็บข้อมูลภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตได้ว่า การใช้คำยืมร่วมกับคำศัพท์เดิมปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ แต่ปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 นอกจากนี้ยังตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์บางกรณีที่พบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มักใช้คำศัพท์เดิมเมื่อพูดกับผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 หรือรุ่นอายุที่ 2 และใช้คำยืมเมื่อพูดกับคนรุ่นเดียวกัน และมีหลายกรณีที่ความถี่ในการใช้คำยืมมีมากกว่าคำศัพท์เดิม ดังนั้นจึงอาจสันนิษฐานได้ว่า หากผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำยืมมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งเกิดการใช้คำยืมแทนคำศัพท์เดิมไปโดยปริยาย ในอนาคตอาจเกิดการสูญของคำศัพท์ (lexical loss) เป็นจำนวนมากในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา

5.3.2.3 การเปลี่ยนแปลงของเสียงสระ (vowel change)

การแปรของเสียงสระ (lexical variation) เป็นการแปรของคำศัพท์รูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษาซึ่งอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของเสียงสระในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน ภาษาพวน และภาษาลาว ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการแปรของเสียงสระแสดงในตารางที่ 144 เนื่องจากคำศัพท์หลายคำในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีการแปรมากกว่า 1 รูปแบบ เช่น มีทั้งการแปรของเสียงพยัญชนะ เสียงสระ เสียงวรรณยุกต์ หรือมีการแปรทางความหมาย การแสดงตัวอย่างในที่นี้ ผู้วิจัยเลือกแสดงเฉพาะตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการแปรที่เกี่ยวข้องกับการแปรของเสียงสระเท่านั้น เช่น คำที่ 1/24. กลั่น (~เหล้า) ในภาษาลื้อใช้ทั้งคำศัพท์เดิมคือ /tum^{213ʔ}/ คำกลายหรือในที่นี้ได้แก่ คำที่มีการแปรของเสียงสระคือ /tom^{213ʔ}/ และมีการใช้คำว่า /kan^{24}/ ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ในที่นี้จะแสดงตัวอย่างเพียงคำว่า /tum^{213ʔ}/ และคำว่า /tom^{213ʔ}/ ซึ่งเป็นคำที่มีการแปรของเสียงสระเท่านั้น

ตารางที่ 144 ตัวอย่างการแปรของเสียงสระ (vowel variation) ในคำศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
1/15. กระบวย	na:m^{41ʔ} buəy^{35}, nam^{41ʔ} buəy^{35}, buəy^{35}, ka-buəy^{35}	nam^{22ʔ} bo:y^{35}	nam^{41ʔ} bo:y^{35}, nam^{41ʔ} b**uə**y^{35}, ka-b**uə**y^{35} (o: → uə)	nam^{41ʔ} b**o:**y^{35}, nam^{41ʔ} buəy^{35}, b**o:**y^{35}, buəy^{35} (uə → o:)	nam^{35ʔ} bo:y$^{232/23}$, nam^{35ʔ} boy$^{232/23}$, nam^{35ʔ} buəy$^{232/23}$, ka-bo:y$^{232/23}$, ka-buəy$^{232/23}$ (uə → o:)

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
1/20. กล้วย	kuəy^{44ʔ}, ko:y^{44ʔ} (uə → o:)	kuəy^{213ʔ}, ko:y^{213ʔ} (o: → uə)	kuəy^{44ʔ}, ko:y^{44ʔ} (o: → uə)	kuəy^{41ʔ}, ko:y^{41ʔ} (uə → o:)	kuəy^{35ʔ}, ko:y^{35ʔ}, koy^{35ʔ} (uə → o, o:)
1/24. กลั่น (~เหล้า)	tom^{44ʔ}	tum^{213ʔ}, tom^{213ʔ} (u → o)	tum^{44ʔ}, tom^{44ʔ} (u → o)	tom^{41ʔ}	tom^{35ʔ}
1/81. ซัง (~ข้าว)	tɔ:^{23} fɨəŋ^{35}	tɔ:^{35} fə:ŋ^{31}	tɔ:^{23} fə:ŋ^{35}, tɔ:^{23} fɨəŋ^{35} (ə: → ɨə)	tɔ:^{35} fiəŋ^{35}, tɔ:^{35} fɨəŋ^{35} (iə → ɨə)	tɔ:$^{232/23}$ fɨəŋ^{23}
1/187. รูปภาพ	hu:p^{31}, hu:p^{31} pha:p^{31}, lu:p^{31}	ho:p^{33}, hu:p^{33}, lu:p^{33} (o: → u:)	ho:p^{31}, hu:p^{31}, hu:p^{31} tha:y^{33}, hu:p^{31} pha:p^{31}, lu:p^{31}, lu:p^{31} pha:p^{31} (o: → u:)	hu:p^{31}	hu:p^{35}, hu:p^{35} tha:y^{33}, lu:p^{35}, lu:p^{35} tha:y^{33}
1/207. เลื่อย (น.)	lɨə^{31}, lɨəy^{31}, lɨəy^{31ʔ}, lə:y^{31} (ɨə → ə:)	lə:^{33}, lə:y^{33}	lə:^{31}, lə:y^{31}, lɨə^{31}, lɨəy^{31} (ə: → ɨə)	liə^{31}, lɨəy^{31}, lə:y^{31} (iə → ɨə, ə:)	lɨə^{33}, lɨəy^{33}, lɨəy^{35ʔ}, lə:y^{33}, ləy^{33} (ɨə → ə, ə:)
1/210. วัว	ŋuə^{35}, wuə^{35}	ŋo:^{31}	ŋo:^{35}, ŋuə^{35} (o: → uə)	ŋo:^{35}, ŋuə^{35} (uə →> o:)	ŋuə$^{232/23}$, wuə$^{232/23}$
2/200. เดือด	dɨət^{22}	də:t^{24}	də:t^{22}, dɨət^{22} (ə: → ɨə)	diət^{22}, dɨət^{22} (iə → ɨə)	dɨət^{44}

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
2/225. ใต้ (~โต๊ะ)	lum^{31}	lum^{33}	lum^{31}, lom^{31} (u → o)	lum^{31}, pha:k^{22} lum^{31}	taə^{35ʔ}, tay^{35ʔ}, kɔŋ^{35ʔ}, kɔ:ŋ^{35ʔ}
2/359. ฟัน (น.)	khe:w^{44ʔ}, khew^{44ʔ}, khiəw^{44ʔ} (iə → e, e:)	khe:w^{213ʔ}	khe:w^{44ʔ}, khew^{44ʔ}, khiəw^{44ʔ} (e: → e, iə)	hɛ:w^{33ʔ}, hiəw^{33ʔ} (ɛ: → iə)	khɛw^{44ʔ}, khew^{44ʔ}, khiəw^{44ʔ}, khɛ:w^{44ʔ} (ɛ → ɛ:, e, iə)
2/379. เมื่อย	mə:y^{31}, mə:y^{31ʔ}, mɨəy^{31}, mɨəy^{31ʔ}, nə:y^{22} (ɨə → ə:)	mə:y^{33}, mɔ:y^{33}, mɔy^{33}	mə:y^{31}, mɨəy^{31} (ə: → ɨə)	mə:y^{31}, mɨəy^{31}, nə:y^{22}, ʔit^{35}, ʔit^{35} nə:y^{22} (iə → ɨə, ə:)	mɨəy^{33}, mə:y^{33}, məy^{33} (ɨə → ə, ə:)

การแปรของเสียงสระที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ส่วนใหญ่ปรากฏในภาษาไทถิ่นที่ใช้เสียงสระแตกต่างจากภาษาอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น ในพยางค์ที่มีโครงสร้างแบบ CVN หรือพยางค์เป็นลงท้ายด้วยพยัญชนะเสียงนาสิก ได้แก่ /-m, -n, -ŋ/ ในภาษาคำเมือง ภาษาพวน และภาษาลาวใช้สระ /o/ ในขณะที่ภาษาลื้อและภาษาขืนใช้สระ /u/ เช่นคำที่ 1/24. “กลั่น (~เหล้า)” ในภาษาคำเมือง ภาษาพวน และภาษาลาวใช้คำว่า /tom^{44ʔ}/ /tom^{41ʔ}/ และ /tom^{35ʔ}/ ตามลำดับ ส่วนภาษาลื้อใช้คำว่า /tum^{213ʔ}/ และภาษาขืนใช้คำว่า /tum^{44ʔ}/ อย่างไรก็ตาม จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นต่าง ๆ ในงานวิจัยนี้พบว่า ทั้งภาษาลื้อและภาษาขืนมีการแปรของสระเกิดขึ้นในคำศัพท์ดังกล่าว คือ ภาษาลื้อมีการใช้คำว่า /tom^{213ʔ}/ และภาษาขืนใช้คำว่า /tom^{44ʔ}/ ร่วมกับคำศัพท์เดิม

นอกจากนี้ยังมีกรณีของการใช้สระ /uə/ ในภาษาคำเมือง ภาษาพวน และภาษาลาว ในขณะที่ภาษาลื้อและภาษาขืนใช้สระ /o:/ เช่นคำที่ 1/210 “วัว” ในภาษาคำเมือง ภาษาพวน และภาษาลาวใช้คำว่า /ŋuə^{35}/ /ŋuə^{35}/ และ /ŋuə$^{232/23}$/ ตามลำดับ ในขณะที่ภาษาลื้อใช้คำว่า /ŋo:^{31}/ ส่วนภาษาขืนใช้คำว่า /ŋo:^{35}/ จากการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในงานวิจัยนี้พบว่า ในภาษาขืนมีการแปรของเสียงสระในคำศัพท์ดังกล่าวจากเสียงสระ /o:/ เป็น /uə/ คือมีการใช้คำว่า /ŋuə^{35}/ ด้วย นอกจากนี้ยังมีการแปรของเสียงสระในคำศัพท์ดังกล่าวในภาษาพวน คือมีการใช้คำว่า /ŋo:^{35}/ นั่นคือมีการแปรจากเสียงสระ /uə/ เป็น /o:/ นั่นเอง

ในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้การแปรของเสียงสระทั้ง 2 กรณีข้างต้นเป็นการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก คือ การได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน จึงสันนิษฐานได้ว่า

การแปรของเสียงสระในลักษณะดังกล่าวอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของเสียงสระต่าง ๆ ดังแสดงในตารางที่ 144 ในภาษาไทถิ่นต่าง ๆ ได้ในอนาคต (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับการแปรของเสียงสระในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในบทที่ 5)

5.3.2.4 การเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะ (consonant change)

การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation) ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาส่วนใหญ่ปรากฏกับพยัญชนะที่ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาใช้แตกต่างกันหรือแตกต่างจากภาษาไทถิ่นบางภาษา รวมทั้งแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน ตัวอย่างการแปรของเสียงพยัญชนะในคำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา และอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะในภาษาไทถิ่นในอนาคต แสดงในตารางที่ 145 ในที่นี้มีบางกรณีที่ได้นำตัวอย่างคำในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาเท่าที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้มาแสดงไว้ด้วย เพื่อให้เห็นชัดเจนว่า เสียงพยัญชนะในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้เหมือนหรือแตกต่างจากภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานอื่น ๆ หรือไม่ อย่างไร[126]

ตารางที่ 145 ตัวอย่างการแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation) ในคำศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
1/4. กระชาย	ka-saːy^{35}, ka-**ch**aːy^{35} (s- → ch-)	ka-saːy^{31}, ka-**ch**aːy^{31} (s- → ch-)	ka-saːy^{35}, ka-**ch**aːy^{35} (s- → ch-)	ka-saːy^{35}, ka-**ch**aːy^{35} (s- → ch-)	ka-saːy$^{232/23}$, ka-**ch**aːy$^{232/23}$ (s- → ch-)
1/47. ขน (น.)	khon^{23}	khun^{35}, khon^{35}	khun^{23}, khon^{23}	hon^{23}, hon^{22}, **kh**on^{22} (h- → kh-)	khon$^{434/34}$
1/80. ช้าง	caːŋ^{41ʔ}	caːŋ^{22ʔ}	caːŋ^{41ʔ}	saːŋ^{41ʔ}, **c**aːŋ^{41ʔ}, **ch**aːŋ^{41ʔ} (s- → c-, ch-)	saːŋ^{35ʔ}, **ch**aːŋ^{35ʔ} (s- → ch-)
1/110. ถูก (ราคา~)	thuːk^{22}	thuːk^{24}	thuːk^{22}	thuːʔ^{22}, thuʔ^{22}, thɨʔ^{22}, thuːk^{22} (-ʔ → -k)	thɨːk^{44}, thuːk^{44}

[126] ดูรายการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ในเชิงอรรถที่ 122

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
1/151. พัด2 (ลม~)	pat^{44}, **ph**at^{44} (p- → ph-)	pat^{33}, **ph**at^{33} (p- → ph-)	pat^{44}, **ph**at^{44} (p- → ph-)	**p**at^{22}, phat^{22}, phat^{35} (ph- → p-)	**p**at^{33}, phat^{33}, phat^{35} (ph- → p-)
1/182. ราว	haːw^{35}, **l**aːw^{35} (h- → l-)	haːw^{31}, **l**aːw^{31} (h- → l-)	haːw^{35}, may^{41ʔ} haːw^{35}	haːw^{35}, may^{41ʔ} haːw^{35}	haːw$^{232/23}$, **l**aːw$^{232/23}$ (h- → l-)
1/191. แรด	hɛːt^{31}, **l**ɛːt^{31}, **l**ɛt^{31} (h- → l-)	hɛːt^{33}, **l**ɛːt^{33}, **l**ɛt^{33} (h- → l-)	hɛːt^{31}, **l**ɛːt^{31}, **l**ɛt^{31} (h- → l-)	hɛːt^{31}, **l**ɛːt^{31}, **l**ɛt^{31} (h- → l-)	**l**ɛːt^{35}, **l**ɛt^{35}, **l**ɛt^{33} (h- → l-)
1/227. หงอก	ŋɔːk^{22}	hɔːk^{24}, **ŋ**ɔːk^{24}, khaːw^{35} (h- → ŋ-)	ŋɔːk^{22}, khaːw^{23}	hɔːʔ^{22} , hɔʔ^{22}, hɔːk^{22}, **ŋ**ɔːk^{22}, **ŋ**ɔʔ^{22}, (h- → ŋ-)	ŋɔːk^{44}, khaːw^{34}
1/228. หงอน	hɔːn^{23}, **ŋ**ɔːn^{23}, **ŋ**ɔn^{23} (h- → ŋ-)	hɔːn^{35}, **ŋ**ɔːn^{35} (h- → ŋ-)	hɔːn^{23}, **ŋ**ɔːn^{23} (h- → ŋ-)	hɔːn^{23}, hɔːn^{22}, **ŋ**ɔːn^{23}, **ŋ**ɔːn^{22} (h- → ŋ-)	hɔːn$^{434/34}$, **ŋ**ɔːn^{34} (h- → ŋ-)
1/233. หมามุ้ย	ma-ɲɨəŋ^{23}, ma-**y**ɨəŋ^{23}, maː^{23} muy^{31}, maː^{23} muy^{31ʔ} (ɲ- → y-)	maː^{35} yəːŋ^{35}, maːk^{24} maː^{35} yəːŋ^{35}, mak^{35} maː^{35} yəːŋ^{35}, maːk^{24} maŋ^{24} yəːŋ^{35}, yaː^{213ʔ} maː^{35} yəːŋ^{35}, maːk^{24} yaː^{213ʔ} maː^{35} yəːŋ^{35}, yaː^{213ʔ} maː^{35} muy^{22ʔ},	ma-yɨəŋ^{23}, ma-yəːŋ^{23}, ma-**ɲ**ɨəŋ^{23}, ma-**ɲ**əːŋ^{23}, maː^{23} muy^{31} (y- → ɲ-)	maː^{22} niəŋ^{23}, ma-niəŋ^{22}, ma-niəŋ^{23}, maː^{22} muy^{31}, maː^{23} muy^{41ʔ}, ma-muy^{31}, ma-moːy^{33ʔ}	maːk^{44} ɲɨəŋ^{34}, mak^{35} ma-ɲɨəŋ^{434}, maːk^{44} ma-ɲɨəŋ^{34}, maːk^{44} muy^{33} ɲɨəŋ^{34}, maːk^{44} maː^{34} muy^{35ʔ}, mak^{35} muy^{35ʔ}

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
		maː^{35} muy^{33}, maː^{35} muy^{22ʔ}, maː^{35} muː^{33}			
1/240. เหงือก	ŋɨəkˣ^{22} (พจนานุกรมภาษาล้านนา: ŋɨakˣ^{21})	həːkˣ^{24}, ŋəːkˣ^{24} (h- → ŋ-) (ภาษาลื้อ เมืองยอง และลื้อเชียงรุ้ง: ŋɤɤkˣ^{12})	ŋəːkˣ^{22}, ŋɨəkˣ^{22} (ขืนกลางเมือง: ŋəkˣ^{21} (Petsuk, 1978); ŋɤkˣ^{12} (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994); ขืนบ้านเวียง: ŋɤkˣ^{12} (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))	ŋɨəkˣ^{22}, ŋiəkˣ^{22}, ŋiəʔ^{22}, hiəʔ^{22} (h- → ŋ-) (พจนานุกรมภาษาไทยพวน: เหงือะ)	ŋɨəkˣ^{44}, hɨəkˣ^{44} (h- → ŋ-) (พจนานุกรมลาว-ไทย: เหงือก, เหือก)
1/249. เอื้อม	**ɣ**ɨːˣ^{44ʔ}, **ɲ**ɨːˣ^{44ʔ}, ʔɨəmˣ^{44ʔ} (ɲ- → y-)	ɣɨːˣ^{213ʔ}, ɣɨːˣ^{22ʔ}, ɣɨːnˣ^{33}	ɣɨːˣ^{44ʔ}, **ɲ**ɨːˣ^{41ʔ}, **ɣ**ɨːnˣ^{31}, **ɲ**ɨːnˣ^{31} (y- → ɲ-)	ɣɨːˣ^{41ʔ}	ɣɨːˣ^{35ʔ}, ɲɨːˣ^{35ʔ} (ɲ- → y-)
2/216. เทียว (~ไป ~มา)	tewˣ^{35}, tiəwˣ^{35}, **th**iəwˣ^{35} (t- → th-)	teːwˣ^{31}	tewˣ^{35}, teːwˣ^{35}	thiəwˣ^{35}	thiəwˣ$^{232/23}$
2/282. น้ำพุ	naːmˣ^{41ʔ} puʔˣ^{44}, namˣ^{41ʔ} puʔˣ^{44}	namˣ^{22ʔ} puʔˣ^{33}, namˣ^{22ʔ} **ph**uʔˣ^{33}, namˣ^{22ʔ} puŋˣ^{33} (p- → ph-)	namˣ^{41ʔ} puʔˣ^{44}, namˣ^{41ʔ} **ph**uʔˣ^{44} (p- → ph-)	namˣ^{41ʔ} **p**uʔˣ^{22}, namˣ^{41ʔ} phuʔˣ^{22}, namˣ^{41ʔ} phuʔˣ^{35} (ph- → p-)	namˣ^{35ʔ} phuʔˣ^{33}, namˣ^{35ʔ} punˣ^{35ʔ}

ตัวอย่างคำศัพท์ที่แสดงในตารางที่ 145 แสดงให้เห็นการแปรของเสียงพยัญชนะที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา โดยเฉพาะเสียงพยัญชนะที่ภาษาไทถิ่นบางภาษาใช้แตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ตัวอย่างเช่น ภาษาพวนและภาษาลาวมีการแปรของพยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม [ph-] กับเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม [p-] ในคำศัพท์บางคำ เช่น คำที่ 1/151. “พัด2 (ลม~)” ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้การแปรของเสียงพยัญชนะดังกล่าวเป็นการแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองเนื่องจากทั้งผู้พูดภาษาพวนและภาษาลาวสามารถพูดภาษาคำเมืองได้คล่อง จึงเป็นไปได้ที่จะออกเสียงคำศัพท์ที่ในภาษาของตนใช้เสียงพยัญชนะต้นแตกต่างจากภาษาคำเมือง โดยนำเสียงพยัญชนะต้นจากภาษาคำเมืองมาใช้ในภาษาของตน

นอกจากนี้ยังพบการแปรในลักษณะที่คล้ายคลึงกันในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขืนซึ่งมีการแปรของพยัญชนะต้น [p-] กับ [ph-] และในที่นี้สันนิษฐานว่าเป็นการแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน เนื่องจากทั้งผู้พูดภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขืนสามารถพูดภาษาไทยมาตรฐานได้คล่อง การออกเสียงคำศัพท์ที่มีเสียงพยัญชนะต้น [p-] เช่น ในคำที่ 1/151. “พัด2 (ลม~)” และคำที่ 2/282. “น้ำพุ” จึงได้รับอิทธิพลของเสียงพยัญชนะต้น [ph-] จากภาษาไทยมาตรฐาน การแปรของเสียงพยัญชนะในลักษณะดังกล่าวปรากฏกับเสียงพยัญชนะต้น [t-] ซึ่งมีการแปรกับเสียง [th-] ซึ่งเป็นอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานเช่นเดียวกัน เช่น ในคำที่ 2/216. เทียว (~ไป ~มา) ในภาษาคำเมือง เป็นต้น

นอกจากการแปรของพยัญชนะเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลมกับพยัญชนะเสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลมแล้ว ยังมีการแปรของเสียงพยัญชนะเสียงเสียดแทรก [s-] ในภาษาพวนและภาษาลาวที่มีการแปรกับเสียงกักไม่พ่นลม [c-] ซึ่งเป็นอิทธิพลจากภาษาคำเมือง และเสียงกักพ่นลม [ch-] ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน ตัวอย่างเช่น การแปรของเสียงพยัญชนะ [s-] ในคำที่ 1/4. “กระชาย” และคำที่ 1/80. “ช้าง” เป็นต้น

ส่วนการแปรของเสียงพยัญชนะต้นอื่น ๆ ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้แก่ การแปรของเสียงพยัญชนะ [ɲ-] กับเสียงพยัญชนะ [y-] ในภาษาคำเมือง ภาษาขืน และภาษาลาว การแปรของเสียงพยัญชนะ [h-] กับ [ŋ-] ที่ปรากฏในคำศัพท์บางคำในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา การแปรของเสียงพยัญชนะ [h-] กับเสียงพยัญชนะ [l-] ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาเช่นเดียวกัน รวมทั้งการแปรของเสียงพยัญชนะท้าย [-ʔ] กับ [-k] ที่ปรากฏในภาษาพวน

เมื่อพิจารณาการแปรของเสียงพยัญชนะที่ปรากฏในคำศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา ทำให้สันนิษฐานได้ว่า ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคต อาจมีการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์โดยมีรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะต้นเข้ามาเกี่ยวข้อง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน เนื่องจากผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาโดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในกลุ่มวัยรุ่นล้วนแต่สามารถใช้ภาษาไทยมาตรฐานได้คล่อง และมีโอกาสใช้ภาษาไทยมาตรฐานในชีวิตประจำวัน จึงมีแนวโน้มที่จะปรับการออกเสียงคำศัพท์ในภาษาของตนให้ใกล้เคียงกับภาษาไทยมาตรฐานมากขึ้นด้วย

5.3.2.5 การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)

การสร้างคำศัพท์ใหม่เป็นการแปรทางคำศัพท์อีกรูปแบบหนึ่งที่นำไปสู่การสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาได้ในอนาคต ตัวอย่างคำศัพท์ใหม่ที่สันนิษฐานว่า เกิดจากการประสมระหว่างบางส่วนของคำศัพท์เดิมในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษากับบางส่วนของคำยืมภาษาไทยมาตรฐานแสดงในตารางที่ 146 ในที่นี้ได้นำคำศัพท์ที่ปรากฏในพจนานุกรมหรืองานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้เท่าที่สืบค้นได้มาแสดงไว้ด้วย[127]

ตารางที่ 146 ตัวอย่างการสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation) ในคำศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา[128]

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
1/89. ตกปลา	cɔm^{22} bet^{35}, cɔ:m^{22} bet^{35} (KM) tok^{35} pa:^{23} (ST), **cɔm^{22} pa:^{23}** **cɔm^{22} pa:^{23}** (< cɔm^{22} bet^{35} (KM) + tok^{21} pla:^{33} (ST))	cɔm^{24} bet^{35} (Lue), **tok^{35} bet^{35}** **tok^{35} bet^{35}** (< tok^{21} pla:^{33} (ST) + cɔm^{33} bet^{35} (Lue))	cɔm^{22} bet^{35}, cɔ:m^{22} bet^{35}, cɔm^{22} pa:^{23} **cɔm^{22} pa:^{23}** (< cɔm^{22} bet^{35} (K) + tok^{21} pla:^{33} (ST))	cɔm^{22} bet^{35}, cɔ:m^{22} bet^{35}	cɔm^{33} bet^{35}, cɔm^{33} pa:^{23} (KM) tok^{35} bet^{35} (Lao)
1/145. ผู้หญิง	mɛ:^{31} ɲiŋ^{35}, **mu:^{31} ɲiŋ^{35}**, **mu:^{22} ɲiŋ^{35}** **mu:^{31} ɲiŋ^{35}**, **mu:^{22} ɲiŋ^{35}** (< phu:^{42ʔ} yiŋ^{24} (ST) + mɛ:^{31} ɲiŋ^{35} (KM))	mɛ:^{33} yiŋ^{31}, **mu:^{33} yiŋ^{31}** **mu:^{33} yiŋ^{31}** (< phu:^{42ʔ} yiŋ^{24} (ST) + mɛ:^{33} yiŋ^{31} (Lue))	mɛ:^{31} yiŋ^{35}, mɛ:^{31} ɲiŋ^{35}, **mu:^{22} ɲiŋ^{35}**, pu:^{31} yiŋ^{23} **mu:^{22} ɲiŋ^{35}** (< phu:^{42ʔ} yiŋ^{24} (ST) + mɛ:^{31} yiŋ^{35} (K))	mɛ:^{31} ɲiŋ^{35}, mɛ-ɲiŋ^{35}, **mu:^{22} ɲiŋ^{35}**, ma-ɲiŋ^{35} **mu:^{22} ɲiŋ^{35}** (< phu:^{42ʔ} yiŋ^{24} (ST) + mɛ:^{31} ɲiŋ^{35} (P))	mɛ:^{33} ɲiŋ$^{232/23}$, phu:^{44ʔ} yiŋ^{34}

[127] ดูรายการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ในเชิงอรรถที่ 122

[128] อักษรย่อภาษาอังกฤษในวงเล็บท้ายคำศัพท์ที่เป็นคำยืมที่แสดงในตารางที่ 143 มีความหมายดังนี้ ST = Standard Thai (ภาษาไทยมาตรฐาน) KM = Kam Mueang (ภาษาคำเมือง), K = Khün (ภาษาขืน), P = Phuan (ภาษาพวน)

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
1/150. พัด (ก., น.)	pat^{44} (v.), phat^{44}, wi:^{35} (n., v.)	pat^{33} (v.), phat^{33} (n.), **pat^{33} wi:^{31}** (v.), wi:^{31} (n., v.) **pat^{33} wi:^{31}** (< phat^{45} (ST) + wi:^{31} (Lue))	pat^{44} (v.), **pat^{44} wi:^{35}** (v.), **pat^{44} wi:^{35}** (n.), **phat^{44} wi:^{35}** (v.), **wi:^{44} pat^{33}**, wi:^{44} (n.), wi:^{35} (n., v.) **pat^{33} wi:^{35}** (n.), **phat^{33} wi:^{35}** (v.), **wi:^{33} pat^{33}** (< phat^{45} (ST) + wi:^{35} (Lue))	pat^{22} (v.), phat^{22}, wi:^{35} (n., v.)	phat^{33}, bay$^{232/23}$ phat^{33}, wi:$^{232/23}$
1/163. ไม้กวาด	ɲu:^{35}, **may^{41ʔ} ɲu:^{35}**, **ɲu:^{35} kwa:t^{33}**, ɲu:^{35} kwa:t^{33} hɨən^{35}, may^{41ʔ} kwa:t^{22}, ma:y^{41ʔ} kwa:t^{22} **may^{41ʔ} ɲu:^{35}**, **ɲu:^{35} kwa:t^{22}** (< ma:y^{45ʔ} kwa:t^{21} (ST) + ɲu:^{35} (KM))	yu:^{31}	yu:^{35}, ɲu:^{35}, **may^{41ʔ} yu:^{35}**, **yu:^{35} kwa:t^{22}**, **ɲu:^{35} kwa:t^{22}** **may^{41ʔ} yu:^{35}**, **yu:^{35} kwa:t^{22}**, **ɲu:^{35} kwa:t^{22}** (< ma:y^{45ʔ} kwa:t^{21} (ST) + yu:^{35} (K))	ɲu:^{35}	ɲu:$^{232/23}$, **ɲu:$^{232/23}$ kwa:t^{44}**, **ɲuŋ^{23} kwa:t^{44}**, **may^{35ʔ} ɲu:^{23}**, **may^{35ʔ} ɲu:^{23} kwa:t^{44}**, may^{35ʔ} kwa:t^{44} **ɲu:$^{232/23}$ kwa:t^{44}**, **ɲuŋ^{23} kwa:t^{44}**, **may^{35ʔ} ɲu:^{23}**, **may^{35ʔ} ɲu:^{23} kwa:t^{44}** (< ma:y^{45ʔ} kwa:t^{21} (ST) + ɲu:^{23} (Lao))

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
1/165. ยอ (น.)	cam^{23}	cam^{35}	cam^{23}	cam^{35} (พวน ลพบุรี และ สิงห์บุรี: kə^{34} duŋ^{45}; พจนานุกรม ภาษาไทยพวน: กะดุ้ง; พวน สุพรรณบุรี: ka^{33} dun^{44})	cam$^{232/23}$, yɔː^{23}, **ɲɔː^{23} cam^{23}** **ɲɔː^{23} cam^{23}** (< yɔː^{33} (ST) + cam^{23} (KM)) (พจนานุกรม ลาว-ไทย: กะดุ้ง, สะดุ้ง)
1/176. รอ	thaː^{44ʔ}, lɔː^{35}, **lɔː^{35} thaː^{44ʔ}**, khɔːy^{35}, cuk^{35} lɔː^{35}, cuk^{35} thaː^{44ʔ}, dɨŋ^{44ʔ} thaː^{44ʔ} **lɔː^{35} thaː^{44ʔ}** (< lɔː^{33} (ST) + thaː^{44ʔ} (KM))	thaː^{213ʔ}, lɔː^{31}, kɔːy^{31}, kɔːŋ^{31} haː^{35}, cuk^{35} thaː^{213ʔ}	thaː^{44ʔ}, lɔː^{35}, **lɔː^{35} thaː^{44ʔ}**, cuk^{35} thaː^{44ʔ}, dɨŋ^{44ʔ} thaː^{44ʔ}, dɨŋ^{44ʔ} lɔː^{35} **lɔː^{35} thaː^{44ʔ}** (< lɔː^{33} (ST) + thaː^{44ʔ} (K))	thaː^{33ʔ}, lɔː^{35}, **lɔː^{35} thaː^{33ʔ}**, khɔːy^{35}, khɔːŋ^{35} haː^{23} **lɔː^{35} thaː^{44ʔ}** (< lɔː^{33} (ST) + thaː^{33ʔ} (P))	thaː^{44ʔ}, lɔː^{23}, khɔːy^{23}, ŋɔːŋ^{23}
1/201. ลูกชิด	mak^{35} taːw^{23}, ma-taːw^{23}, **luːk^{31} taːw^{23}**, luːk^{31} chit^{33} **luːk^{31} taːw^{23}** (< luːk^{42} chit^{45} (ST) + mak^{35} taːw^{23} (KM))	mak^{35} taːw^{35}, ma-taːw^{35}, ba-taːw^{35}, **luːk^{33} taːw^{35}** **luːk^{33} taːw^{35}** (< luːk^{42} chit^{45} (ST) + mak^{35} taːw^{35} (Lue))	mak^{35} taːw^{23}, ma-taːw^{23}, luːk^{31} chit^{33}	ma-taːw^{23}, ma-taːw^{22}, ma-taːw^{35}, **luʔ^{22} taːw^{22}** **luʔ^{22} taːw^{22}** (< luːk^{42} chit^{45} (ST) + ma-taːw^{23} (P))	maːk^{44} taːw$^{232/23}$, mak^{35} taːw$^{232/23}$, **luːk^{35} mak^{35} taːw$^{232/23}$**, **luːk^{35} taːw^{23}**, luːk^{35} chit^{33}, luːk^{35} chip^{33}, luːk^{35} sit^{33} **luːk^{35} mak^{35} taːw$^{232/23}$**,

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
	(พจนานุกรมภาษาล้านนา: ta:w^{24})	(ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: taaw$^{45/55}$ (in kɔɔ$^{45/55}$ taaw$^{45/55}$ 'wild tree similar to coconut, with an edible young shoot in the crown'))			**lu:k^{35} ta:w^{23}** (< lu:k^{42} chit^{45} (ST) + ma:k^{44} ta:w^{23} (Lao)) (พจนานุกรมลาว-ไทย: หมากตาว)
2/5. กระจก (~ตู้)	kɛ:w^{44ʔ}, ka-cok^{35}	kɛ:w^{213ʔ}, ka-cok^{35}	kɛ:w^{44ʔ}, ka-cok^{35}	kɛ:w^{41ʔ}, kɛ:w^{33ʔ}, kiəw^{41ʔ}, ka-cok^{35}	kɛ:w^{35ʔ}, ka-cok^{35}, **ka-cok^{35} kɛ:w^{35ʔ}**, **kɛ:w^{35ʔ} ka-cok^{35}** **ka-cok^{35} kɛ:w^{35ʔ}**, **kɛ:w^{35ʔ} ka-cok^{35}** (< kra-cok^{21} (ST) + kɛ:w^{35ʔ} (Lao))
2/76. ขอบ	him^{35}, khɛ:m^{35}, khɔ:p^{22}, **lim^{35} khɔ:p^{22}** **lim^{35} khɔ:p^{33}** (< him^{35} (KM) + khɔ:p^{21} (ST))	him^{31}, khɛ:m^{31}, khɔ:p^{24}	him^{35}, khɔ:p^{22}, **him^{35} khɔ:p^{22}**, le:m^{31} **him^{35} khɔ:p^{33}** (< him^{35} (K) + khɔ:p^{21} (ST))	him^{35}, hi:m^{35}, khɔ:p^{22}, **hi:m^{35} khɔ:p^{22}** **hi:m^{35} khɔ:p^{22}** (<him^{35}, hi:m^{35} (P) + khɔ:p^{21} (ST))	khɛ:m$^{232/23}$ (M), khɔ:p^{44}

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
	(พจนานุกรมภาษาล้านนา: khɛ:p^{21} (แขบ [แขบ] น. ริม ขอบ ด้านข้าง แถบ เส้นยาวเป็นทาง ก. ขริบ แต่งริมอย่างริมขอบเสื้อ), him^{33} (ริม [ฮิม] น. ริม - ชายขอบ ว. ใกล้เกือบจะ จวนจะ))	(ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: him$^{342/21}$ ('rim, edge, boundary, beside'), ลื้อ เชียงรุ้ง xɛm^{21} ('edge', e.g. xɛm^{21} hɤɤ^{21} 'edges of boat, top of sides'), ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: xɔɔp^{12} ('edge, border'), (e.g. xɔɔp^{12} phaʔ^{33} caw^{11ʔ} 'to cover, enframe a Buddha')	(ขืน กลางเมือง (Petsuk, 1978): him$^{23/45}$ ('edge, bank (of water-course)'), khɔ:p^{21})	(พจนานุกรมภาษาไทยพวน: เขาะ (น. ริม, ข้าง ริม (อีสานว่า ขอก))	(พจนานุกรมลาว-ไทย: hí:m (edge, rim แคม, ริม), k^{h}í:m (edge, rim แคม, ริม), k^{h}é:m (edge, rim แคม, ริม), k^{h}ô:p (ขอบ rim, frame = กรอบ, ขอบ), kô:p (กอบ rim, frame = กรอบ, ขอบ))
2/106. ครัว (~ไฟ)	khuə^{35}, **khuə^{35} fay^{35}**, ti:^{31} ɲaʔ^{44} kin^{23} **khuə^{35} fay^{35}** (< khruə^{33} (ST) + ho:ŋ^{35} fay^{35}, hɨən^{35} fay^{35} (KM))	həːn^{31} kho:^{31}, kho:^{31}, **kho:^{31} fay^{31}** **kho:^{31} fay^{31}** (< khruə^{33} (ST) + həːn^{31} fay^{31} (K))	ho:ŋ^{35} fay^{35}, hɔŋ^{44ʔ} fay^{35}, kho:^{35}, **khuə^{35} fay^{35}**, **kho:^{35} fay^{35}**, **kho:^{35} phay^{35}** **khuə^{35} fay^{35}**, **kho:^{35} fay^{35}**, **kho:^{35} phay^{35}** (< khruə^{33} (ST) + ho:ŋ^{35} fay^{35}, hɨən^{35} fay^{35} (K))	loŋ^{35} khuə^{35}, khuə^{35}, **khuə^{35} fay^{35}** **khuə^{35} fay^{35}** (< khruə^{33} (ST) + həːn^{31} fay^{31} (P))	hɔŋ^{44ʔ} taw$^{232/23}$ fay$^{232/23}$, hɨən$^{232/23}$ khuə$^{232/23}$, khuə^{23}, **khuə$^{232/23}$ fay$^{232/23}$**, hɔŋ^{44ʔ} kap^{35} khaw^{44ʔ}, moŋ^{44ʔ} het^{33} kin^{23} **khuə$^{232/23}$ fay$^{232/23}$** (< hɨən^{23} khuə^{23} (ST) + ho:ŋ^{35}

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
	(พจนานุกรมภาษาล้านนา: ho:ŋ^{33} faj^{33} (โรงไฟ [โฮงไฟ] น. ครัว ที่ปรุงอาหาร **เตาไฟ เรือนไฟ** ก็ว่า), ho:ŋ^{33} ha:ŋ^{44ʔ} (โรงห้าง [โฮงห้าง] น. โรงครัว - โรงเรือนซึ่งใช้เป็นที่ประกอบอาหาร))	(ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: hʏn$^{342/21}$ xoo$^{342/21}$)		(พจนานุกรมภาษาไทยพวน: คัว (น. ครอบครัว, ที่สำหรับหุงต้ม))	fay^{35}, hɨən^{35} fay^{35} (KM)) (พจนานุกรมลาว-ไทย: hɯ́a:n k^{h}úa: (เฮือน คัว kitchen เรือนครัว))
2/121. คิดถึง	ka-təŋ^{35} ha:^{23}, kɨt^{44} ha:^{23}, kɨt^{44} təŋ^{35}, kɨt^{44} təŋ^{35} ha:^{23}, khit^{44} thɨŋ^{23}, təŋ^{35} ha:^{23}, ŋɔm^{31} ha:^{23}, ŋɔm^{31ʔ} ha:^{23}, ŋɔ:m^{31} ha:^{23}, ʔa:^{35} lay^{35} ha:^{23} (พจนานุกรมภาษาล้านนา: kɨt^{45} hɔ:t^{42} (คึดรอด [กึ๊ดฮอด] ก. คิดถึง ระลึกถึง), kɨt^{45} thɔ:ŋ^{24} (คึดเถิง [กึ๊ดเถิง] ก. คิดถึง), kɨt^{45} tɔ:ŋ^{33} ha:^{24} (คึดเทิงหา	kɨt^{33} hɔ:t^{33}, kɨt^{33} ha:^{35}, kɨt^{33} thɨŋ^{35}, kɨt^{33} tɨŋ^{35}, kɨt^{33} tɨŋ^{31}, kɨt^{33} tɨŋ^{35} ha:^{35}, kɨt^{33} tɨŋ^{31} ha:^{35}, khit^{33} thɨŋ^{35}, tɨŋ^{35} ha:^{35}, ŋɔm^{33} ha:^{35}, ŋɔ:m^{33} ha:^{35}, kɔ:ŋ^{31} ha:^{35}	ka-tɨŋ^{35} ha:^{23}, kha-tɨŋ^{35} ha:^{23}, kɨt^{44} ha:^{23}, kɨt^{44} thɨŋ^{23}, kɨt^{44} təŋ^{35}, kɨt^{44} təŋ^{35} ha:^{23}, kɨt^{44} tɨŋ^{35} ha:^{23}, khit^{44} thɨŋ^{23}, **khit^{44} thɨŋ^{23} ha:^{23}**, təŋ^{35} ha:^{23}, tɨŋ^{35} ha:^{23}, ŋɔm^{31} ha:^{23}, ŋɔ:m^{31} ha:^{23}, kɔ:ŋ^{35} ha:^{23}, ʔa:^{35} lay^{35} ha:^{23} **khit^{44} thɨŋ^{23} ha:^{23}** (< khit^{45} thɨŋ^{24} (ST)	khɨt^{22} ha:^{23}, khɨt^{22} ha:^{22}, khit^{22} ha:^{22}, khɨt^{22} hu:^{41ʔ}, khɨt^{22} hu:^{41ʔ} ha:^{23}, khɨt^{22} hu:^{41ʔ} ha:^{22}, khit^{22} thɨŋ^{23}, khit^{22} thɨŋ^{22}, khɨt^{22} thɨŋ^{22}, ŋɔm^{31} ha:^{22}, ŋɔ:m^{31} ha:^{23}, ŋɔ:m^{31} ha:^{22} (พจนานุกรมภาษาไทยพวน: คึดฮอด (ก. คิดถึง, คำนึงถึง); พวนสุพรรณบุรี: khit^{44} hɔ:t^{452} (ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ), khit^{44} thɨŋ^{24} (ผู้พูดวัยกลางคนและรุ่นอายุน้อย)	khit^{33} hɔ:t^{35}, **khit^{33} hɔ:t^{35} ha:^{434}**, khɨt^{33} hɔ:t^{35}, **khɨt^{33} hɔ:t^{35} ha:^{434}**, **khɨt^{33} hɔ:t^{35} ha:^{34}** **khit^{33} hɔ:t^{35} ha:^{434}**, **khit^{33} hɔ:t^{35} ha:^{434}**, **khɨt^{33} hɔ:t^{35} ha:^{34}** (< khɨt^{33}/ khit^{33} hɔ:t^{35} (Lao) + kɨt^{44} təŋ^{35} ha:^{23} (KM)) (พจนานุกรมลาว-ไทย: k^{h}ā níŋ, k^{h}ā nɯ́ŋ, k^{h}ám nɯ́ŋ (คำนึง think of,

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
	[กี๊ดเติงหา] ก. คิดถึง ระลึกถึง **ไคร่เทิงหา** ก็ว่า), khaj^{42} tɔːŋ^{33} haː^{24} (ไคร่เทิงหา [ไก้เติงหา] ก. คิดถึง ระลึกถึง))		+ kɨt^{44} tɨŋ^{35}/təŋ^{35} haː^{23} (K)) (ขืน กลางเมือง (Petsuk, 1978): kɯt^{51} thɯŋ^{15} (‘to miss, think of’) (kɯt^{51} khuŋ^{21} ‘to call in mind, to think of’))		miss), wāŋ wɔ́ːn (คิดถึง, คะนึงถึง, อาวรณ์ miss, think of, long for))
2/193. ด้าย	faːy^{44ʔ}, faːy^{44ʔ} may^{23} ɲip^{35}, may^{23} lɔː^{41ʔ}, may^{23} ɲip^{35}, daːy^{44ʔ}	faːy^{213ʔ}, faːy^{213ʔ} may^{35} yip^{35}, may^{35} yip^{35}, daːy^{213ʔ}	faːy^{44ʔ}, may^{23} yip^{35}, may^{23} ɲip^{35}, may^{23} yip^{35} phaː^{44ʔ}, **daːy^{44ʔ} may^{23} yip^{35} phaː^{44ʔ}**, daːy^{44ʔ} **daːy^{44ʔ} may^{23} yip^{35} phaː^{44ʔ}** (< daːy^{42ʔ} (yep^{45} phaː^{42ʔ}) (ST) + may^{23} yip^{35}, may^{23} ɲip^{35} (K))	faːy^{33ʔ}, faːy^{33ʔ} may^{23} ɲip^{22}, faːy^{33ʔ} may^{23} ɲip^{35}, faːy^{33ʔ} may^{22} ɲip^{35}, faːy^{33ʔ} ɲip^{35} khuə^{35}, may^{23} ɲip^{35}, may^{23} ɲip^{22}, may^{22} ɲip^{35}, **daːy^{33ʔ} may^{22} ɲip^{35}**, daːy^{33ʔ} **daːy^{33ʔ} may^{22} ɲip^{35}** (< daːy^{42ʔ} (ST) + faːy^{33ʔ} may^{23} ɲip^{22} (P))	faːy^{44ʔ} (รุ่นอายุที่ 3 ใช้ในความหมายว่า ฝ้ายผูกข้อมือ), khaw^{23} may^{434} ɲip^{35}, kham^{33} maː^{34} ɲip^{35} (รุ่นอายุที่ 2), daːy^{35ʔ}

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
2/279. น้ำค้าง	mɔːk^{22}, mɔːk^{22} məːy^{23}, **nam^{41ʔ} məːy^{23}**, **nam^{41ʔ} mɔːk^{22}** **nam^{41ʔ} məːy^{23}**, nam^{41ʔ} khaːŋ^{41ʔ} **nam^{41ʔ} məːy^{23}**, **nam^{41ʔ} mɔːk^{22}** **nam^{41ʔ} məːy^{23}** (< naːm^{45ʔ} khaːŋ^{45ʔ} (ST) + mɔːk^{22} məːy^{23} (KM))	mɔːk^{24}, mɔːk^{24} məːy^{35}, **mɔːk^{24} məːy^{35} khaːŋ^{22ʔ}**, **nam^{22ʔ} məːy^{35}**, **nam^{22ʔ} mɔːk^{24}**, **nam^{22ʔ} mɔːk^{24} məːy^{35}**, **nam^{22ʔ} mɔːk^{24} khaːŋ^{22ʔ}** **mɔːk^{24} məːy^{35} khaːŋ^{22ʔ}**, **nam^{22ʔ} məːy^{35}**, **nam^{22ʔ} mɔːk^{24}**, **nam^{22ʔ} mɔːk^{24} məːy^{35}**, **nam^{22ʔ} mɔːk^{24} khaːŋ^{22ʔ}** (< naːm^{45ʔ} khaːŋ^{45ʔ} (ST) + mɔːk^{24} məːy^{35} (Lue))	mɔːk^{22} məːy^{23}, **nam^{41ʔ} məːy^{23}**, **nam^{41ʔ} mɔːk^{22}**, **nam^{41ʔ} mɔːk^{22} khaːŋ^{41ʔ}**, **nam^{41ʔ} mɔːk^{22} nam^{41ʔ} məːy^{23}**, **mɔːk^{22} nam^{41ʔ} khaːŋ^{41ʔ}**, nam^{41ʔ} khaːŋ^{41ʔ} **nam^{41ʔ} məːy^{23}**, **nam^{41ʔ} mɔːk^{22}**, **nam^{41ʔ} mɔːk^{22} khaːŋ^{41ʔ}**, **nam^{41ʔ} mɔːk^{22} nam^{41ʔ} məːy^{23}**, **mɔːk^{22} nam^{41ʔ} khaːŋ^{41ʔ}** (< naːm^{45ʔ} khaːŋ^{45ʔ} (ST) + mɔːk^{22} məːy^{23} (K))	mɔʔ^{22}, nam^{41ʔ} məːy^{23}, nam^{41ʔ} mɔːʔ^{22}, nam^{41ʔ} mɔʔ^{22}, nam^{41ʔ} khaːŋ^{41ʔ}	mɔːk^{44}, nam^{35ʔ} mɔːk^{44}, **nam^{35ʔ} mɔːk^{44} khaːŋ^{35ʔ}**, nam^{35ʔ} khaːŋ^{35ʔ} **nam^{35ʔ} mɔːk^{44} khaːŋ^{35ʔ}** (< nam^{35ʔ} khaːŋ^{35ʔ} (Lao) + mɔːk^{33} məːy^{23} (KM)
2/365. มะกรูด	ma-kiw^{31}, ma-kiw^{31ʔ}, ma-kuːt^{22}	mak^{35} ciw^{31}, ma-ciːw^{31}, ma-ciw^{31}, ma-ciw^{33}, m̩-ciw^{31}, mak^{35} kiw^{31},	ma-kiw^{31}, ma-kuːt^{22}	ma-kiw^{31}, ma-kiːw^{31}, ma-kuːt^{22}	maːk^{44} kuːt^{44}, mak^{35} kuːt^{44}, **maːk^{44} kuːt^{44} kiw^{33}**, **mak^{35} kuːt^{44} kiw^{33}**,

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
		ma-kiw^{31}, ba-ciw^{31}, ba-ciw^{33}, ci:w^{31}, ba-ku:t^{24}			**mak^{35} ku:t^{44} ki:w^{33}** **ma:k^{44} ku:t^{44} kiw^{33}**, **mak^{35} ku:t^{44} kiw^{33}**, **mak^{35} ku:t^{44} ki:w^{33}** (< ma:k^{44} ku:t^{44} (Lao) + ma-kiw^{31} (KM)
2/536. อยาก	khay^{31}, khay^{22}, khay^{23}, ya:k^{22}, **khay^{31} ya:k^{22}**, **khay^{22} ya:k^{22}**, **khay^{23} ya:k^{22}** **khay^{31} ya:k^{22}**, **khay^{22} ya:k^{22}**, **khay^{23} ya:k^{22}** (< khay^{31} (KM) + ya:k^{21} (ST))	khay^{33}, ya:k^{24}, **khay^{33} ya:k^{24}** **khay^{33} ya:k^{24}** (< khay^{33} (Lue) + ya:k^{21} (ST))	khay^{31}, khay^{22}, khay^{35}, ya:k^{22}, **khay^{31} ya:k^{22}**, **khay^{33} ya:k^{22}** **khay^{31} ya:k^{22}**, **khay^{22} ya:k^{22}** (< khay^{31} (K) + ya:k^{21} (ST))	ya:ʔ^{22}, yaʔ^{22}	ya:k^{44}

จากตัวอย่างที่แสดงในตารางที่ 146 แสดงให้เห็นว่า ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีวิธีการสร้างคำศัพท์ใหม่ซึ่งทำให้สันนิษฐานได้ว่า ในอนาคตอาจมีคำศัพท์ใหม่เกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามากขึ้น และในที่นี้สามารถสรุปวิธีการสร้างคำศัพท์ใหม่ได้ดังนี้

1) การสร้างคำศัพท์ด้วยการประสมพยางค์ใดพยางค์หนึ่งในคำศัพท์เดิมกับพยางค์ใดพยางค์หนึ่งในคำยืม ตัวอย่างเช่น คำที่ 1/89. “ตกปลา” ในภาษาคำเมืองและภาษาขืนมีการสร้างคำศัพท์ใหม่ขึ้นซึ่งสันนิษฐานว่า เกิดจากการนำพยางค์แรกของคำศัพท์เดิมได้แก่ คำว่า /cɔm^{22} bet^{35}/ (“จ่อมเบ็ด”) ประสมกับพยางค์ที่สองของคำยืมภาษาไทยมาตรฐานคือ คำว่า /tok^{21} pla:^{33}/

(“ตกปลา”) ได้คำศัพท์ใหม่คือ คำว่า /cɔm^{22} paː^{23}/ (“จ่อมปลา”) ซึ่งมีการปรับเสียงพยัญชนะต้นและวรรณยุกต์ในพยางค์ที่ 2 ตามระบบเสียงของภาษาคำเมืองและภาษาขืน

2) การสร้างคำศัพท์ใหม่ด้วยการนำคำศัพท์เดิมประสมกับคำยืม ตัวอย่างเช่น คำที่ 2/76. “ขอบ” ในภาษาขืนมีการนำคำศัพท์เดิมคือคำว่า /him^{35}/ (“ริม”) ประสมกับคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานคือคำว่า /khɔːp^{21}/ (“ขอบ”) เกิดคำศัพท์ใหม่คือ คำว่า /him^{35} khɔːp^{22}/ (“ริมขอบ”) ซึ่งเป็นกรณีเดียวกับที่ปรากฏในภาษาพวนที่มีการใช้คำศัพท์ใหม่คือ /hiːm^{35} khɔːp^{22}/ หรือในภาษาคำเมืองที่มีคำว่า /lim^{35} khɔːp^{22}/ ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการประสมของคำศัพท์เดิมและคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานเช่นเดียวกัน แต่มีการแปรของเสียงพยัญชนะต้นจากเสียง [h-] เป็น [l-] ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานนั่นเอง

3) การสร้างคำศัพท์ใหม่ด้วยการนำเสียงสระจากคำยืมมาใช้ในคำศัพท์เดิม ตัวอย่างเช่น คำที่ 1/145 “ผู้หญิง” ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวนมีคำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์ใหม่เกิดขึ้นได้แก่ คำว่า /muː^{31} ɲiŋ^{35}/ (“มู่ญิง”) และคำว่า /muː^{22} ɲiŋ^{35}/ (“หมู่ญิง”) ในภาษาคำเมือง คำว่า /muː^{33} yiŋ^{31}/ ในภาษาลื้อ คำว่า /muː^{22} ɲiŋ^{35}/ ในภาษาขืน และคำว่า /muː^{22} ɲiŋ^{35}/ ในภาษาพวน ในงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า คำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 4 ภาษาดังกล่าวเกิดขึ้นจากการประสมกับคำว่า /phuː^{42ʔ} yiŋ^{24}/ (“ผู้หญิง”) ในภาษาไทยมาตรฐาน แต่เป็นการประสมแบบการนำเฉพาะเสียงสระ [uː] ในพยางค์แรกคือ /phuː^{42ʔ}/ ไปใช้แทนเสียงสระ [ɛː] ในพยางค์แรกของคำว่า /mɛː^{31} ɲiŋ^{35}/ (“แม่ญิง”) ในภาษาคำเมือง คำว่า /mɛː^{33} yiŋ^{31}/ ในภาษาลื้อ คำว่า /mɛː^{31} yiŋ^{35}/ ในภาษาขืน และคำว่า /mɛː^{31} ɲiŋ^{35}/ ในภาษาพวน

4) การสร้างคำศัพท์ใหม่ด้วยการประสมคำจากคำยืมภาษาอื่น และมีการใช้คำศัพท์ใหม่แทนคำศัพท์เดิมโดยสิ้นเชิง ตัวอย่างเช่น คำที่ 1/165. “ยอ (น.)” ในภาษาลาวมีการใช้คำว่า /ɲɔː^{23} cam^{23}/ (“ญอจำ”) ซึ่งสันนิษฐานว่า เกิดจากการประสมระหว่างคำว่า /yɔː^{33}/ (“ยอ”) ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน กับคำว่า /cam^{23}/ (“จำ”) ซึ่งเป็นคำยืมจากภาษาคำเมือง และมีการปรับเสียงพยัญชนะต้นจาก [y-] เป็น [ɲ-] ตามระบบเสียงของภาษาลาว และจากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) ในงานวิจัยนี้พบว่า ผู้พูดภาษาลาวใช้คำศัพท์ที่มีความหมายว่า “ยอ (น.)” จำนวน 3 คำ ได้แก่ คำว่า /cam^{23}/ ซึ่งเป็นคำยืมจากภาษาคำเมือง คำว่า /yɔː^{23}/ ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และคำว่า /ɲɔː^{23} cam^{23}/ ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์ใหม่ที่เกิดจากการประสมคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานและภาษาคำเมือง เนื่องจากคำศัพท์ทั้ง 3 คำดังกล่าวแตกต่างจากพจนานุกรมลาว-ไทยซึ่งมีคำว่า “กะดุ้ง” (วีระพงศ์ มีสถาน, 2543: 5) และคำว่า “สะดุ้ง” (วีระพงศ์ มีสถาน, 2543: 99) ในความหมายว่า “ยอ (น.)” และสอดคล้องกับคำในภาษาไทยถิ่นอีสานหรือภาษาลาวอีสานที่ผู้วิจัยพูดเป็นภาษาแม่ซึ่งใช้คำว่า “สะดุ้ง” ในความหมายว่า “ยอ (น.)” เช่นเดียวกัน

เมื่อพิจารณาการสร้างคำศัพท์ใหม่ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังกล่าวในภาพรวม สามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า กรณีที่ทั้งคำศัพท์เดิมและคำยืมเป็นคำที่มีพยางค์เดียว ผู้พูดอาจสร้างคำศัพท์ใหม่ด้วยการนำคำศัพท์เดิมประสมกับคำยืมแล้วเกิดเป็นคำศัพท์ใหม่ และผู้พูดภาษาไทถิ่นภาษานั้น ๆ ก็ยังคงใช้คำศัพท์เดิม ตัวอย่างเช่นคำที่ 2/536. “อยาก” ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขืนมีการใช้คำ

ว่า “ใคร่อยาก” (ผู้พูดภาษาคำเมืองออกเสียงเป็น [khay$^{31/22/23}$ ya:k^{22}] ผู้พูดภาษาลื้อออกเสียงเป็น [khay^{33} ya:k^{24}] และผู้พูดภาษาขืนออกเสียงเป็น [khay$^{31/22}$ ya:k^{22}]) ซึ่งสันนิษฐานว่าเกิดจากการประสมของคำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิมคือ คำว่า “ใคร่” (ผู้พูดภาษาคำเมืองและภาษาขืนออกเสียงเป็น [khay^{31}] ส่วนผู้พูดภาษาลื้อออกเสียงเป็น [khay^{33}]) กับคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานคือคำว่า “อยาก” [ya:k^{21}] แต่ก็มีการใช้คำที่สร้างใหม่ร่วมด้วย ตัวอย่างการสร้างคำศัพท์ใหม่ที่อยู่ในกรณีเดียวกันนี้ ได้แก่ คำที่ 1/150. “พัด (ก., น.)” คำที่ 1/176. “รอ” และคำที่ 2/76. “ขอบ” ส่วนคำที่ 1/165. “ยอ (น.)” ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) มีการสร้างคำศัพท์ใหม่กรณีเดียวกันนี้ แต่ที่แตกต่างจากตัวอย่างคำศัพท์ใหม่ในภาษาไทถิ่นภาษาอื่น คือ ผู้พูดภาษาลาวใช้คำศัพท์ใหม่ร่วมกับคำยืมจากภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน และไม่ใช้คำศัพท์เดิมแล้วดังที่กล่าวมาในตอนต้น (ดูตารางที่ 146)

กรณีที่ในคำศัพท์เดิมและคำยืมเป็นคำที่มีมากกว่า 1 พยางค์ ผู้พูดมักนำพยางค์ใดพยางค์หนึ่งของคำศัพท์เดิมประสมกับพยางค์ใดพยางค์หนึ่งของคำยืม โดยพยางค์ที่ผู้พูดเลือกมาประสมกันนั้นมักเป็นพยางค์ที่เด่นหรือได้รับการเน้นหนัก เช่น คำที่ 1/201 “ลูกชิด” ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาพวน และภาษาลาวมีคำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม คือ คำว่า “หมากต๋าว” (ผู้พูดภาษาคำเมืองออกเสียงว่า [mak^{35} ta:w^{23}] หรือ [ma-ta:w^{23}] ผู้พูดภาษาลื้อออกเสียงเป็น [mak^{35} ta:w^{35}] [ma-ta:w^{35}] หรือ [ba-ta:w^{35}] ผู้พูดภาษาพวนออกเสียงเป็น [ma-ta:w$^{23/22/35}$] และผู้พูดภาษาลาวออกเสียงเป็น [ma:k^{44} ta:w$^{232/23}$] หรือ [mak^{35} ta:w$^{232/23}$]) และมีคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานคือคำว่า “ลูกชิด” [lu:k^{42} chit^{45}] ส่วนคำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์ใหม่ที่เกิดจากการประสมระหว่างพยางค์ 1 พยางค์ในคำศัพท์เดิมกับพยางค์ 1 พยางค์ในคำยืม ได้แก่ คำว่า [lu:k^{31} ta:w^{23}] ในภาษาคำเมือง คำว่า [lu:k^{33} ta:w^{35}] ในภาษาลื้อ คำว่า [lu?^{22} ta:w^{22}] ในภาษาพวน และคำว่า [lu:k^{35} ta:w^{23}] หรือ [lu:k^{35} mak^{35} ta:w$^{232/23}$] ในภาษาลาว

เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 4 ภาษาดังกล่าวออกเสียงคำว่า “หมาก” ซึ่งเป็นพยางค์แรกของคำศัพท์เดิมโดยไม่เน้นเสียง ดังจะเห็นได้จากการที่เสียงสระในพยางค์ดังกล่าวสั้นลง ([ma:k^{44}] → [mak^{35}]) หรือมีการกร่อนของพยางค์เกิดขึ้น ([ma:k^{44}] → [ma-]) ในการสร้างคำศัพท์ใหม่ ผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 4 ภาษาจึงเลือกพยางค์แรกในคำยืมคือคำว่า “ลูก” [lu:k^{31}] มาใช้แทนพยางค์แรกในคำศัพท์เดิมและเกิดเป็นคำศัพท์ใหม่ขึ้น นอกจากนี้ยังตั้งข้อสังเกตได้อีกว่า ในภาษาลาวมีการสร้างคำศัพท์ใหม่สำหรับคำว่า “ลูกชิด” ทั้งด้วยวิธีการดังกล่าว (เกิดคำศัพท์ใหม่คือ คำว่า [lu:k^{35} ta:w^{23}]) และวิธีการนำพยางค์แรกของคำยืมมาประสมกับคำศัพท์เดิมทั้งหมด แต่ผู้พูดออกเสียงพยางค์แรกของคำศัพท์เดิมที่กลายเป็นพยางค์ที่สองในคำศัพท์ใหม่ด้วยเสียงสระที่สั้นลง (เกิดคำศัพท์ใหม่คือ คำว่า [lu:k^{35} mak^{35} ta:w$^{232/23}$]) ตัวอย่างคำศัพท์ใหม่คำอื่น ๆ ที่สร้างขึ้นด้วยวิธีการนำพยางค์ที่เด่นในคำศัพท์เดิมประสมกับพยางค์ที่เด่นในคำยืม ได้แก่ คำที่ 1/89 “ตกปลา” คำที่ 2/5 “กระจก (~ตู้)” คำที่ 2/279 “น้ำค้าง” และคำที่ 2/365 “มะกรูด” เป็นต้น

การสร้างคำศัพท์ใหม่ดังกล่าวในข้างต้นนำไปสู่ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคต โดยเฉพาะการสร้างคำศัพท์ใหม่ด้วยวิธีการ

ประสมพยางค์ใดพยางค์หนึ่งในคำศัพท์เดิมกับพยางค์ใดพยางค์หนึ่งในคำยืมซึ่งในที่นี้สันนิษฐานว่าอาจเป็นรูปแบบของการสร้างคำศัพท์ใหม่ที่ปรากฏมากที่สุดในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคต

5.3.2.6 การเปลี่ยนแปลงทางความหมาย (semantic shift)

จากการวิเคราะห์คำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา ในงานวิจัยนี้พบว่า มีคำศัพท์จำนวนหนึ่งที่มีความหมายแตกต่างไปจากความหมายเดิม เช่น มีความหมายกว้างออกหรือแคบเข้า หรือมีความหมายเปลี่ยนไปในทางลบ เป็นต้น เกณฑ์ในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางความหมายในที่นี้คือ พิจารณาความหมายของคำศัพท์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา โดยเฉพาะคำที่ผู้บอกภาษาระบุว่า ในอดีตเคยใช้คำ ๆ นั้นในความหมายหนึ่ง แต่ในปัจจุบันใช้ในอีกความหมายหนึ่ง หรือกรณีที่ผู้พูดภาษาไทถิ่น โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในรุ่นอายุที่ 2 และ 3 ระบุว่า ตนใช้คำในความหมายหนึ่งซึ่งแตกต่างจากผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 การเปรียบเทียบความหมายของคำที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 ใช้แตกต่างจากผู้พูดรุ่นสูงอายุ หรือคำที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้แตกต่างจากผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 ทำให้สันนิษฐานได้ว่า คำ ๆ นั้นมีการเปลี่ยนแปลงของความหมายเกิดขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพิจารณาความหมายของคำเท่าที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ด้วย เพื่อใช้ประกอบการตัดสินว่า คำ ๆ นั้นมีการเปลี่ยนแปลงความหมายหรือไม่ อย่างไร

ตัวอย่างการแปรทางความหมาย (semantic variation) ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่นำไปสู่การสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย (semantic change) อาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาได้ในอนาคต แสดงในตารางที่ 147 ในกรณีที่มีคำใดในภาษาไทถิ่นมีการใช้ทั้งคำศัพท์เดิมและคำยืมปนกัน ในที่นี้ได้ใช้อักษรภาษาอังกฤษเป็นชื่อย่อภาษาที่สันนิษฐานว่าเป็นที่มาของคำยืมไว้ด้วย[129]

[129] อักษรย่อภาษาอังกฤษในวงเล็บท้ายคำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมมีความหมายดังนี้ ST = Standard Thai (ภาษาไทยมาตรฐาน) KM = Kam Mueang (ภาษาคำเมือง), K = Khün (ภาษาขืน), P = Phuan (ภาษาพวน)

ตารางที่ 147 ตัวอย่างการแปรทางความหมาย (semantic variation) ในคำศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
1/103. ตูด	hu:^{35} khi:^{44ʔ} (KM), tu:t^{22} (ST) **hu:^{35} khi:^{44ʔ}** (ปัจจุบันถือว่าเป็นคำไม่สุภาพ)	hu:^{31} khi:^{213ʔ}	hu:^{35} khi:^{44ʔ} (K), tu:t^{22} (ST) **hu:^{35} khi:^{44ʔ}** (ปัจจุบันถือว่าเป็นคำไม่สุภาพ)	hu:^{35} khi:^{33ʔ} (P), tu:t^{22} (ST) **hu:^{35} khi:^{33ʔ}** (ปัจจุบันถือว่าเป็นคำไม่สุภาพ)	hu:$^{232/23}$ khi:^{44ʔ} (Lao), da:k^{44} (Lao) tu:t^{44} (ST), **hu:$^{232/23}$ khi:^{44ʔ}** (ปัจจุบันถือว่าเป็นคำไม่สุภาพ)
1/147. พยาธิ	khi:^{44ʔ} tɨ:k^{22}, tɨ:k^{22}, tuə^{23} tɨ:k^{22} (KM), pha-ɲa:t^{31}, pha-ya:t^{31}, pha-ɲa:t^{31} tuə^{23} tɨ:k^{22} (ST) **khi:^{44ʔ} tɨ:k^{22}** (ปัจจุบันถือว่าเป็นคำไม่สุภาพ)	khi:^{213ʔ} tɨ:k^{24}, tɨ:k^{24}, to:^{35} tɨ:k^{24} (Lue), pha-ya:t^{33} (ST) **khi:^{213ʔ} tɨ:k^{24}** (ปัจจุบันถือว่าเป็นคำไม่สุภาพ)	khi:^{44ʔ} tɨ:k^{22}, tɨ:k^{22}, tuə^{23} tɨ:k^{22} (K), pha-ya:t^{31} (ST) **khi:^{44ʔ} tɨ:k^{22}** (ปัจจุบันถือว่าเป็นคำไม่สุภาพ)	khi:^{33ʔ} tɨ:ʔ^{22}, ka-tɨʔ^{22}, ka-tɨ:ʔ^{22}, ka-tɨ:k^{22}, kan^{22} tɨ:ʔ^{22}, khi:^{33ʔ} tɨʔ^{22}, tɨ:k^{22}, tɨ:ʔ^{22}, tɨʔ^{22}, to:^{35} thɔ:ŋ^{41ʔ} (P), pha-ɲa:t^{31}, pha-ya:t^{31} (ST) **khi:^{33ʔ} tɨ:ʔ^{22}, khi:^{33ʔ} tɨʔ^{22}** (ปัจจุบันถือว่าเป็นคำไม่สุภาพ)	khi:^{44ʔ} tɨ:k^{44}, khi:^{44ʔ} ka-tɨ:k^{44}, khi:^{44ʔ} ka-tɨ:t^{44}, tuə^{23} tɨ:k^{44}, mɛ:^{33} thɔ:ŋ^{35ʔ} (Lao), pha-ɲa:t^{35}, pha-ya:t^{35} (ST) **khi:^{44ʔ} tɨ:k^{44}, khi:^{44ʔ} ka-tɨ:k^{44}, khi:^{44ʔ} ka-tɨ:t^{44}** (ปัจจุบันถือว่าเป็นคำไม่สุภาพ)

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
1/174. ร่ม (กาง~)	cɔːŋ^{44ʔ}, cɔŋ^{44ʔ} (KM), hom^{31}, hom^{31ʔ}, lom^{31} (ST)	cɔːŋ^{213ʔ} (Lue), hum^{33}, hom^{33} (ST)	cɔːŋ^{44ʔ}, cɔŋ^{44ʔ} (K), hum^{31}, hom^{31}, lom^{31} (ST)	cɔːŋ^{41ʔ} (P), hom^{31} (ST)	cɔːŋ^{35ʔ}, cɔŋ^{35ʔ}, hom^{33}, lom^{33}
	cɔːŋ^{44ʔ}, cɔŋ^{44ʔ} (ความหมายเดิม: **ร่ม (ทุกชนิด)** ความหมายปัจจุบัน: **ร่มที่ทำด้วยกระดาษ**)	**cɔːŋ^{213ʔ}** (ความหมายเดิม: **ร่ม (ทุกชนิด)** ความหมายปัจจุบัน: **ร่มที่ทำด้วยกระดาษ**)	**cɔːŋ^{44ʔ}, cɔŋ^{44ʔ}** (ความหมายเดิม: **ร่ม (ทุกชนิด)** ความหมายปัจจุบัน: **ร่มที่ทำด้วยกระดาษ**)	**cɔːŋ^{41ʔ}** (ความหมายเดิม: **ร่ม (ทุกชนิด)** ความหมายปัจจุบัน: **ร่มที่ทำด้วยกระดาษ**)	**cɔːŋ^{35ʔ}, cɔŋ^{35ʔ}** (ความหมายเดิม: **ร่ม (ทุกชนิด)** ความหมายปัจจุบัน: **ร่มที่ทำด้วยกระดาษ**)
1/223. สิ่งของ	khuə^{35}, khɔːŋ^{23}	khoː^{31}, khɔːŋ^{35}	khoː^{35}, khuə^{35}, khɔːŋ^{23} (K), siŋ^{33} khɔːŋ^{23}, khaw^{44ʔ} khɔːŋ^{23} (ST)	khuə^{35}, khɔːŋ^{23}, khɔːŋ^{22}	khuə$^{232/23}$, khɔːŋ$^{434/34}$, siŋ^{33} khɔːŋ^{434}, khaw^{44ʔ} khɔːŋ^{434}, ɲɨəŋ^{33}
	khuə^{35} (ความหมายเดิม: **สิ่งของ(ทุกชนิด)** ความหมายปัจจุบัน: **เสื้อผ้า**)	**khoː^{31}** (ความหมายเดิม: **สิ่งของ (ทุกชนิด)** ความหมายปัจจุบัน: **เสื้อผ้า**)	**khoː^{35}, khuə^{35}** (ความหมายเดิม: **สิ่งของ (ทุกชนิด)** ความหมายปัจจุบัน: **เสื้อผ้า**)	**khuə^{35}** (ความหมายเดิม: **สิ่งของ (ทุกชนิด)** ความหมายปัจจุบัน: **เสื้อผ้า**)	**khuə$^{232/23}$** (ความหมายเดิม: **สิ่งของ (ทุกชนิด)** ความหมายปัจจุบัน: **เสื้อผ้า**)

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
1/245. อาชาย	na:^{41ʔ} (ใช้เรียกทั้งน้องพ่อและน้องแม่), ʔa:^{35} (ไม่ค่อยใช้คำนี้) **ʔa:^{35}** (ความหมายเดิม: **น้องสาวของพ่อ** ความหมายปัจจุบัน: **น้องสาวหรือน้องชายของพ่อ**) หมายเหตุ: คำว่า /na:^{41ʔ}/ มีความหมายเดิมว่า **“น้องสาวของแม่”** ความหมายปัจจุบัน คือ **“น้องของแม่หรือน้องของพ่อ”**	ʔa:w^{35}, ʔa:^{35} **ʔa:^{35}** (ความหมายเดิม: **น้องสาวของพ่อ** ความหมายปัจจุบัน: **น้องสาวหรือน้องชายของพ่อ**)	ʔa:w^{35}, ʔa:^{35}, na:^{41ʔ} **ʔa:^{35}** (ความหมายเดิม: **น้องสาวของพ่อ** ความหมายปัจจุบัน: **น้องสาวหรือน้องชายของพ่อ**) หมายเหตุ: คำว่า /na:^{41ʔ}/ มีความหมายเดิมว่า **“น้องสาวของแม่”** ความหมายปัจจุบัน คือ **“น้องของแม่หรือน้องของพ่อ”**	ʔa:w^{35}, ʔa:^{35} **ʔa:^{35}** (ความหมายเดิม: **น้องสาวของพ่อ** ความหมายปัจจุบัน: **น้องสาวหรือน้องชายของพ่อ**)	ʔa:w$^{232/23}$, ʔa:$^{232/23}$ **ʔa:$^{232/23}$** (ความหมายเดิม: **น้องสาวของพ่อ** ความหมายปัจจุบัน: **น้องสาวหรือน้องชายของพ่อ**)
2/13. กระดอง	ʔɔ:ŋ^{35}, ka-dɔ:ŋ^{35} **ʔɔ:ŋ^{35}** (ความหมายเดิม: **กระดองเต่า, กระดองปู** ความหมายปัจจุบัน: **กระดองปู**)	ʔɔ:ŋ^{35}, ka-dɔ:ŋ^{35} **ʔɔ:ŋ^{35}** (ความหมายเดิม: **กระดองเต่า, กระดองปู** ความหมายปัจจุบัน: **กระดองปู**)	ʔɔ:ŋ^{35}, ka-dɔ:ŋ^{35}, dɔ:ŋ^{35} **ʔɔ:ŋ^{35}** (ความหมายเดิม: **กระดองเต่า, กระดองปู** ความหมายปัจจุบัน: **กระดองปู**)	ʔɔ:ŋ^{35}, ka-dɔ:ŋ^{35}, dɔ:ŋ^{35} **ʔɔ:ŋ^{35}** (ความหมายเดิม: **กระดองเต่า, กระดองปู** ความหมายปัจจุบัน: **กระดองปู**)	ʔɔ:ŋ$^{232/23}$, ka-dɔ:ŋ$^{232/23}$ **ʔɔ:ŋ$^{232/23}$** (ความหมายเดิม: **กระดองเต่า, กระดองปู** ความหมายปัจจุบัน: **กระดองปู**)

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
2/188. โซ่	cɨəkˣ lekˣ, soːˣ	cəːkˣ lekˣ (โซ่ขนาดใหญ่), soːˣ (~lotˣ) (โส้ = โซ่ เช่น โซ่รถ)	cəːkˣ lekˣ, soːˣ	siəʔˣ lekˣ, soːˣ	sɨəkˣ lekˣ (โซ่ใหญ่), soːˣ
	cɨəkˣ lekˣ (ความหมายเดิม: **โซ่ (ทุกชนิด)** ความหมายปัจจุบัน: **โซ่ขนาดใหญ่**)	**cəːkˣ lekˣ** (ความหมายเดิม: **โซ่ (ทุกชนิด)** ความหมายปัจจุบัน: **โซ่ขนาดใหญ่**)	**cəːkˣ lekˣ** (ความหมายเดิม: **โซ่ (ทุกชนิด)** ความหมายปัจจุบัน: **โซ่ขนาดใหญ่**)	**siəʔˣ lekˣ** (ความหมายเดิม: **โซ่ (ทุกชนิด)** ความหมายปัจจุบัน: **โซ่ขนาดใหญ่**)	**sɨəkˣ lekˣ** (ความหมายเดิม: **โซ่ (ทุกชนิด)** ความหมายปัจจุบัน: **โซ่ขนาดใหญ่**)
2/352. เพื่อน	sewˣ (เกิดปีเดียวกัน), seːwˣ, siəwˣ, pɨənˣ (~kanˣ) (เพื่อนที่อายุเท่ากันหรือไม่เท่ากัน และสนิทกัน), pɨənˣ sewˣ (เป็นทั้งเพื่อนและเสี่ยว)	seːwˣ (เพื่อนสนิท อายุเท่ากัน), sewˣ, muːˣ	seːwˣ, sewˣ, pɨənˣ	siəwˣ, phiənˣ, phɨənˣ	siəwˣ (เพื่อนที่อายุเท่ากัน), seːwˣ, sewˣ sewˣ mɛːwˣ, muːˣ, phɨenˣ (เพื่อนเกิดคนละปี), phɨenˣ mɛːwˣ
	sewˣ, seːwˣ, siəwˣ (ความหมายเดิม: **เพื่อน** ความหมายปัจจุบัน: **เพื่อนที่เกิดปีเดียวกัน**)	**seːwˣ** (ความหมายเดิม: **เพื่อน** ความหมายปัจจุบัน: **เพื่อนที่เกิดปีเดียวกัน**)	**seːwˣ, sewˣ** (ความหมายเดิม: **เพื่อน** ความหมายปัจจุบัน: **เพื่อนที่เกิดปีเดียวกัน**)	**siəwˣ** (ความหมายเดิม: **เพื่อน** ความหมายปัจจุบัน: **เพื่อนที่เกิดปีเดียวกัน**)	**siəwˣ, seːwˣ, sewˣ, sewˣ** (ความหมายเดิม: **เพื่อน** ความหมายปัจจุบัน: **เพื่อนที่เกิดปีเดียวกัน**)

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
2/374. ม่าน	ma:n^{44ʔ}, ma:n^{31}, pha:^{44ʔ} ma:n^{31}, pha:^{44ʔ} ma:n^{31ʔ}, pha:^{44ʔ} ma:n^{44ʔ}, pha:^{44ʔ} kaŋ^{44ʔ}, pha:^{44ʔ} baŋ^{35} dɛ:t^{22}	pha:^{213ʔ} ma:n^{33}, pha:^{213ʔ} ma:n^{213ʔ}, pha:^{213ʔ} kaŋ^{213ʔ}	pha:^{44ʔ} kaŋ^{44ʔ}, pha:^{44ʔ} ma:n^{31}, pha:^{44ʔ} ma:n^{44ʔ}, pha:^{44ʔ} paŋ^{31} tu:^{23} pɔ:ŋ^{22}, pha:^{44ʔ} pɔ:ŋ^{22}	pha:^{33ʔ} kaŋ^{41ʔ}, pha:^{33ʔ} ma:n^{31}, pha:^{33ʔ} ma:n^{41ʔ}, pha:^{33ʔ} ma:n^{33ʔ}, pha:^{33ʔ} pok^{35} tu:^{35} pɔŋ^{22}	pha:^{44ʔ} kaŋ^{35ʔ}, pha:^{44ʔ} ma:n^{31}, pha:^{44ʔ} ma:n^{33}, pha:^{44ʔ} ma:n^{44ʔ}
	pha:^{44ʔ} kaŋ^{44ʔ} (ความหมายเดิม: **ผ้าม่าน** ความหมายปัจจุบัน: **ผ้าม่านขนาดใหญ่ ใช้กั้นห้องนอน**)	**pha:^{44ʔ} kaŋ^{44ʔ}** (ความหมายเดิม: **ผ้าม่าน** ความหมายปัจจุบัน: **ผ้าที่ใช้กั้นแบ่งห้องหรือกั้นที่นอนให้แยกเป็นสัดส่วน**)	**pha:^{44ʔ} kaŋ^{44ʔ}** (ความหมายเดิม: **ผ้าม่าน** ความหมายปัจจุบัน: **ผ้าม่านขนาดใหญ่ ใช้กั้นห้องนอน**)	**pha:^{33ʔ} kaŋ^{41ʔ}** (ความหมายเดิม: **ผ้าม่าน** ความหมายปัจจุบัน: **ผ้าม่านขนาดใหญ่ ใช้กั้นห้องนอน**)	pha:^{44ʔ} kaŋ^{35ʔ} (ความหมายเดิม: **ผ้าม่าน** ความหมายปัจจุบัน: **ผ้าม่านขนาดใหญ่ ใช้กั้นห้องนอน**)
2/429. ลิง	wɔ:k^{31}, liŋ^{35}	wɔ:k^{33}, liŋ^{31}	wɔ:k^{31}, liŋ^{35}	wɔ:k^{31}, liŋ^{35}	wɔ:k^{35}, ʔi:^{33} wɔ:k^{35}, liŋ$^{232/23}$
	wɔ:k^{31} (ความหมายเดิม: **ลิง (ทุกชนิด)** ความหมายปัจจุบัน: **ลิงชนิดที่ตัวเล็ก, ใช้เป็นคำสบถได้ด้วย**)	**wɔ:k^{33}** (ความหมายเดิม: **ลิง (ทุกชนิด)** ความหมายปัจจุบัน: **ลิงชนิดที่ตัวเล็ก, ใช้เป็นคำสบถได้ด้วย**)	**wɔ:k^{31}** (ความหมายเดิม: **ลิง (ทุกชนิด)** ความหมายปัจจุบัน: **ลิงชนิดที่ตัวเล็ก, ใช้เป็นคำสบถได้ด้วย**)	**wɔ:k^{31}** (ความหมายเดิม: **ลิง (ทุกชนิด)** ความหมายปัจจุบัน: **ลิงชนิดที่ตัวเล็ก, ใช้เป็นคำสบถได้ด้วย**)	**wɔ:k^{35}, ʔi:^{33} wɔ:k^{35}** (ความหมายเดิม: **ลิง (ทุกชนิด)** ความหมายปัจจุบัน: **ลิงชนิดที่ตัวเล็ก, ใช้เป็นคำสบถได้ด้วย**)

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
2/461. สมอง	ʔɔŋ^{22} ʔɔː^{35}, sa-mɔːŋ^{23}	ʔɔːk^{35} ʔɔː^{31}, ʔɔk^{35} ʔɔː^{31}, ʔɔŋ^{213ʔ} ʔɔː^{31}, sa-mɔːŋ^{35}	ʔɔːk^{22} ʔɔː^{35}, ʔɔk^{35} ʔɔː^{35}, ʔɔŋ^{22} ʔɔː^{35}, sa-mɔːŋ^{23}	ʔɔːk^{22} ʔɔː^{35}, ʔɔk^{22} ʔɔː^{35}, ʔɔŋ^{22} ʔɔː^{35}, ʔɔm^{22} ʔɔː^{35}, ʔɔp^{22} ʔɔː^{35}, ʔɔːp^{22} ʔɔː^{35}, ʔɔːp^{22} ʔɔː^{35} huə^{23}, ʔaːp^{22} ʔɔː^{35}, sa-mɔːŋ^{23}, sa-mɔːŋ^{22}	ʔɔːk^{44} ʔɔː$^{232/23}$ huə^{434} (สมองของคนและสัตว์ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 บางคนใช้เรียกสมองของสัตว์ และใช้คำว่า sa-mɔːŋ^{434} เรียกสมองของคน), ʔɔk^{35} ʔɔː$^{232/23}$ huə^{434} (สมองของสัตว์) ʔɔk^{35} ʔɔː^{23} huə^{34}, ʔɔːk^{44} ʔɔː$^{232/23}$, ʔɔk^{35} ʔɔː$^{232/23}$ (สมองของสัตว์), sa-mɔːŋ$^{434/34}$ (สมองของคน)
	ʔɔŋ^{22} ʔɔː^{35} (ความหมายเดิม: **สมอง (ทั้งของคนและสัตว์)** ความหมายปัจจุบัน: **สมองของสัตว์**)	**ʔɔːk^{35} ʔɔː^{31}, ʔɔk^{35} ʔɔː^{31}, ʔɔŋ^{213ʔ} ʔɔː^{31}** (ความหมายเดิม: **สมอง (ทั้งของคนและสัตว์)** ความหมายปัจจุบัน: **สมองของสัตว์**)	**ʔɔːk^{22} ʔɔː^{35}, ʔɔk^{35} ʔɔː^{35}, ʔɔŋ^{22} ʔɔː^{35}** (ความหมายเดิม: **สมอง (ทั้งของคนและสัตว์)** ความหมายปัจจุบัน: **สมองของสัตว์**)	**ʔɔːk^{22} ʔɔː^{35}, ʔɔk^{22} ʔɔː^{35}, ʔɔŋ^{22} ʔɔː^{35}, ʔɔm^{22} ʔɔː^{35}, ʔɔp^{22} ʔɔː^{35}, ʔɔːp^{22} ʔɔː^{35}, ʔɔːp^{22} ʔɔː^{35} huə^{23}, ʔaːp^{22} ʔɔː^{35}** (ความหมายเดิม: **สมอง (ทั้งของคน**	**ʔɔːk^{44} ʔɔː$^{232/23}$ huə^{434}, ʔɔk^{35} ʔɔː$^{232/23}$ huə^{434}, ʔɔk^{35} ʔɔː^{23} huə^{34}, ʔɔːk^{44} ʔɔː^{23}, ʔɔk^{35} ʔɔː^{23}** (ความหมายเดิม: **สมอง (ทั้งของคนและสัตว์)**

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
				และสัตว์) ความหมายปัจจุบัน: **สมองของสัตว์**)	ความหมายปัจจุบัน: **สมองของสัตว์**)
2/502. หวี (ก.)	sa:ŋ^{23} (~phom^{23}) (ใช้มือสาง), wi:^{23} (n., v.) (ใช้หวีหวี) **sa:ŋ^{23}** (ความหมายเดิม: **หวีผมด้วยมือหรือหวี** ความหมายปัจจุบัน: **หวีผมด้วยการใช้นิ้วมือสาง**) (พจนานุกรมภาษาล้านนา: sa:ŋ^{24} (สาง ก. สาง - หวีแต่งผมหรือด้ายเป็นต้นด้วยหวีหรือแปรง เช่น สางฟาง), wi:^{24} (หวี น. หวี - สิ่งที่เป็นซี่ ๆ ใช้สางผมและเส้นด้าย ล. เรียกสิ่งที่เป็นกลุ่มมีขั้วติดเรียงกันอยู่อย่างกล้วย ก. หวี - สางแต่งผมด้วยหวี))	sa:ŋ^{35} (~phum^{35}) (สาง ใช้มือหรือหวีก็ได้), wi:^{35} (~phum^{35}) (หวี ใช้หวีหวีเท่านั้น) **sa:ŋ^{23}** (ความหมายเดิม: **หวีผมด้วยมือหรือหวี** ความหมายปัจจุบัน: **หวีผมด้วยการใช้นิ้วมือสาง**) (ลื้อ สิบสองปันนา: vi^{55} ho^{55} (น.), vi^{55} (ก.); ลื้อ เมืองยองและลื้อ เชียงรุ้ง: saaŋ$^{45/55}$ (‘to raise up with a tool to sort out or loosen up’, e.g. saaŋ$^{45/55}$ phum$^{45/55}$ ‘to comb the hair with fingers’), vii$^{45/55}$ (‘a comb, to comb’,	sa:ŋ^{23} (~phum^{23}), wi:^{23} (~phum^{23}) (n., v.) **sa:ŋ^{23}** (ความหมายเดิม: **หวีผมด้วยมือหรือหวี** ความหมายปัจจุบัน: **หวีผมด้วยการใช้นิ้วมือสาง**) (ขืน กลางเมือง (Petsuk, 1978): wi^{15} (‘a comb; to comb’))	sa:ŋ^{23}, sa:ŋ^{22}, wi:^{23}, wi:^{22} **sa:ŋ^{23}** (ความหมายเดิม: **หวีผมด้วยมือหรือหวี** ความหมายปัจจุบัน: **หวีผมด้วยการใช้นิ้วมือสาง**)	sa:ŋ$^{434/34}$, wi:$^{434/34}$ **sa:ŋ$^{232/23}$** (ความหมายเดิม: **หวีผมด้วยมือหรือหวี** ความหมายปัจจุบัน: **หวีผมด้วยการใช้นิ้วมือสาง**) (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: wĭ: หวี n. comb หวี; v. comb หวี(ผม))

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
		e.g. vii$^{45/55}$ hoo$^{45/55}$ 'to comb the hair' = vii$^{45/55}$ phum$^{45/55}$)			

เมื่อพิจารณาการแปรทางความหมายที่ปรากฏในคำศัพท์บางคำในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาดังแสดงตัวอย่างในตารางที่ 147 อาจสันนิษฐานได้ว่า ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีแนวโน้มที่จะมีการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำศัพท์บางคำเกิดขึ้นในอนาคต และปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย ได้แก่ การได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่น โดยเฉพาะการใช้คำศัพท์เดิมร่วมกับคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน และการยืมคำจากภาษาไทยมาตรฐานมีผลทำให้ความหมายของคำศัพท์เดิมเปลี่ยนแปลงไป จากการวิเคราะห์การแปรทางความหมายของคำศัพท์ที่ปรากฏในข้อมูลภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ทำให้สันนิษฐานได้ว่า ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคตอาจมีการเปลี่ยนแปลงทางความหมายในคำศัพท์สรุปได้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1) ความหมายแคบเข้า (narrowing) ในที่นี้หมายถึง การที่คำศัพท์มีความหมายลดลงหรือแคบลงกว่าความหมายเดิม หรือการใช้คำศัพท์ในความหมายที่จำกัดเฉพาะในบางบริบท ตัวอย่างเช่น คำที่ 1/174 "ร่ม (กาง~)" ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้คำว่า "จ้อง" (ผู้พูดภาษาคำเมืองและภาษาขืนออกเสียงเป็น [cɔːŋ^{44ʔ}] หรือ [cɔŋ^{44ʔ}] ผู้พูดภาษาลื้อออกเสียงเป็น [cɔːŋ^{213ʔ}] ผู้พูดภาษาพวนออกเสียงเป็น [cɔːŋ^{41ʔ}] และผู้พูดภาษาลาวออกเสียงเป็น [cɔːŋ^{35ʔ}] หรือ [cɔŋ^{35ʔ}])[130] ในความหมายที่แคบลง

[130] ความหมายและการใช้คำว่า "ร่ม" กับ "จ้อง" เป็นกรณีหนึ่งที่น่าสนใจ กล่าวคือ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตได้ว่า ในพจนานุกรมและเอกสารที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ ให้ความหมายของคำว่า "ร่ม" กับ "จ้อง" ไว้ทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น ในพจนานุกรมลาว-ไทย (Lao-Thai Dictionary) (วีระพงศ์ มีสถาน, 2543) มีคำว่า "จ้อง" (น.92) ในความหมายว่า "ร่ม" และมีคำว่า "ร่ม" (น.416) ทั้งในความหมายว่า "ร่ม" ที่หมายถึง ของใช้เพื่อกางกั้นแดดฝน และในความหมายว่า "ร่ม, เงา" ส่วนพจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) มีคำว่า "จ้อง" /tɕɔ̀ːŋ/ (น.142) ในความหมายว่า "ร่มชูชีพ" (parachute) และมีคำว่า "ร่ม" /hōm/ (น. 623) ในความหมายว่า "ร่ม" (shade) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสังเกตว่า ในภาษาลาวอีสานถิ่นจังหวัดอุดรธานีที่ผู้วิจัยพูดเป็นภาษาแม่เรียก "ร่ม" ที่ใช้กางกันแดดกันฝนด้วยคำว่า /hom^{33}/ ("ร่ม") และผู้วิจัยไม่เคยใช้และไม่เคยได้ยินคำว่า "จ้อง" ในความหมายว่า "ร่ม" ที่ใช้กางกันแดดกันฝนแต่อย่างใด (ในภาษาลาวที่พูดในหมู่บ้านน้ำปั้วมีทั้งคำว่า "ร่ม" และคำว่า "จ้อง") อย่างไรก็ตามเมื่อสืบค้นคำศัพท์ในเอกสารที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ พบว่า ในสารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ (Isan-Thai-English Dictionary) ที่รวบรวมโดยปรีชา พิณทอง (2532) มีคำว่า "จ้อง" (น. 227) และมีคำอธิบายความหมายว่า "ร่มผ้า ชื่อร่มกันแดดทำด้วยผ้า เรียก *จ้อง คันจ้อง* ก็ว่า" (umbrella made of cloth) และมีคำว่า "ฮ่ม" (น.1006) ซึ่งมีคำอธิบายว่าหมายถึง "ร่ม ร่มที่ทำด้วยผ้า เรียก *ฮ่ม* ทำด้วยกระดาษ เรียก

กว่าเดิม คือ เดิมผู้พูดภาษาไทถิ่นใช้คำศัพท์ดังกล่าวในความหมายว่า “ร่ม” ซึ่งครอบคลุมร่มทุกชนิด โดยมีหลักฐานจากการใช้คำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 หรือรุ่นสูงอายุบางคนที่ยังใช้คำว่า “ร่ม” ในความหมายเดิมอยู่ ในขณะที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำว่า “จ้อง” ในความหมายว่า “ร่มที่ทำด้วยกระดาษ” เช่น ร่มกระดาษที่ผลิตด้วยมือ มีลวดลายดอกไม้ มีสีสันสดใส เป็นต้น และใช้คำว่า “ร่ม” ซึ่งเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานในความหมายว่า “ร่มที่ทำด้วยผ้าหรือผ้าร่มประเภทกันน้ำได้” เช่น ร่มสมัยใหม่ที่ผลิตจากโรงงาน เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์อื่น ๆ ที่ในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นคำศัพท์ที่มีความหมายแคบเข้า เช่น คำที่ 1/223. “สิ่งของ” คำที่ 2/13. “กระดอง” คำที่ 2/188. “โซ่” คำที่ 2/352. “เพื่อน” คำที่ 2/374. “ม่าน” คำที่ 2/429. “ลิง” คำที่ 2/461. “สมอง” และคำที่ 2/502. “หวี (ก.)”

2) ความหมายกว้างออก (widening) ในที่นี้หมายถึง คำศัพท์มีความหมายเพิ่มมากขึ้นหรือกว้างออกกว่าความหมายเดิม หรือการใช้คำศัพท์ในความหมายที่ครอบคลุมในบริบทที่กว้างขึ้น ตัวอย่างเช่น คำที่ 1/245 “อาชาย” ทั้งในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน ภาษาพวน และภาษาลาวต่างก็ใช้คำว่า /ʔaː^{35}/ ซึ่งมีความหมายเดิมว่า “อาหญิง” หรือ “น้องสาวของพ่อ” โดยมีความหมายใหม่เป็น “น้องสาวหรือน้องชายของพ่อ” นอกจากนี้ยังเป็นที่น่าสังเกตว่า ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) มีการใช้คำว่า /naː^{41ʔ}/ ซึ่งเดิมมีความหมายว่า “น้องของแม่” แต่ปัจจุบันผู้พูดภาษาคำเมืองใช้คำดังกล่าวในความหมายที่ครอบคลุมทั้ง “น้องของแม่” และ “น้องของพ่อ” และจากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุ รวมทั้งคนอื่น ๆ ในหมู่บ้านล้วนแต่ให้ข้อมูลตรงกันว่า คนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านมักจะใช้คำว่า /naː^{41ʔ}/ เรียกทั้งน้องของแม่และน้องของพ่อ ส่วนคำว่า /ʔaː^{35}/ นั้นไม่ค่อยมีคนใช้แล้ว กรณีของการใช้คำว่า /naː^{41ʔ}/ ในความหมายที่กว้างออก คือ ใช้เรียกทั้งน้องของแม่และน้องของพ่อปรากฏในภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) ด้วย แต่ในภาษาขืนยังมีการใช้คำว่า /ʔaːw^{35}/ ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นคำศัพท์เดิมที่มีความหมายว่า “อาชาย” หรือ “น้องชายของพ่อ” เช่นเดียวกับในภาษาลื้อ ภาษาพวน และภาษาลาว

3) ความหมายเลวลง (degeneration/pejoration) ในที่นี้หมายถึง คำศัพท์มีความหมายในทางบวกน้อยลง และมีความหมายกลายไปในทางลบ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ผู้พูดใช้คำศัพท์ที่เดิมมีความหมายกลาง ๆ หรือมีความหมายเชิงบวกเปลี่ยนแปลงไปมีความหมายในเชิงลบ ตัวอย่างเช่น คำที่ 2/429 “ลิง” เดิมในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้คำศัพท์เดิมคือคำว่า “วอก” (ผู้พูดภาษาคำเมือง ภาษาขืน และภาษาพวนออกเสียงเป็น [wɔːk^{31}] ผู้พูดภาษาลื้อออกเสียงเป็น [wɔːk^{33}] และผู้พูดภาษาลาวออกเสียงเป็น [wɔːk^{35}] หรือ [ʔiː^{33} wɔːk^{35}]) ทั้งในความหมายที่แคบเข้า คือ เดิมหมายถึง “ลิง (ทุกชนิด)” แต่ปัจจุบันผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาโดยเฉพาะรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำว่า “วอก” ในความหมายว่า “ลิงชนิดที่ตัวเล็ก” และใช้คำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานคือคำว่า “ลิง” ใน

ฮ่มกระดาษ คันยู ก็ว่า, เงาของต้นไม้ เรียก *ฮ่มไม้*” (shade, place out of direct sun, umbrella) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความหมายของคำว่า “ร่ม” และ “จ้อง” ที่ปรากฏในงานอื่น ๆ ดังกล่าวแตกต่างจากในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ การสันนิษฐานเกี่ยวกับคำศัพท์เดิมและความหมายเดิมของคำว่า “ร่ม” ในที่นี้ยึดตามการใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทถิ่นรุ่นอายุที่ 1 เป็นหลัก ซึ่งอาจเป็นไปได้ที่แม้แต่การใช้คำศัพท์ของผู้พูดรุ่นสูงอายุดังกล่าวก็อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงเมื่อนานมาแล้ว

ความหมายว่า “ลิงชนิดที่ตัวใหญ่” นอกจากนี้ผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษายังใช้คำว่า “วอก” ในความหมายเชิงลบ คือ ใช้เป็นคำด่าหรือคำสบถซึ่งถือเป็นคำที่ไม่สุภาพด้วย เช่น คำด่าว่า “อีวอก” “ไอ้วอก” หรือ “หน้าวอก” เป็นต้น

จากการวิเคราะห์การแปรทางความหมายของคำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา อาจสรุปได้ว่า การแปรทางความหมายรูปแบบที่ 2 ได้แก่ ความหมายแคบเข้าปรากฏมากที่สุด รองลงมา คือ ความหมายเลวลง และความหมายกว้างออก ตามลำดับ ในที่นี้จึงอาจสันนิษฐานได้ว่า ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคตอาจมีการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของความหมายแคบเข้า การนำคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานมาใช้ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อาจส่งผลกระทบต่อการใช้คำศัพท์เดิมในภาษาในความหมายที่เปลี่ยนไปด้วย

5.3.2.7 การเปลี่ยนแปลงของเสียงวรรณยุกต์ (tone change)

จากการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา งานวิจัยนี้พบการแปรของคำศัพท์รูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการแปรของเสียงวรรณยุกต์ที่ปรากฏในคำศัพท์บางคำ ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์แสดงในตารางที่ 148 ต่อไปนี้

ตารางที่ 148 ตัวอย่างการแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation) ในคำศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
1/10. กระได	khan^{44ʔ} day^{35}, khan^{35} day^{35}, ka-day^{35}, ban^{35} day^{35} (khan^{44ʔ} day^{35} → khan$^{\mathbf{35}}$ day^{35}: **44ʔ → 35**)	khan^{213ʔ} day^{35}, ban^{35} day^{35}	khɨn^{44ʔ} day^{35}, khan^{44ʔ} day^{35}, khan^{35} day^{35}, ban^{35} day^{35} (khan^{44ʔ} day^{35} → khan$^{\mathbf{35}}$ day^{35}: **44ʔ → 35**)	khan^{33ʔ} day^{35}, khan^{35} day^{35}, kha-day^{35}, ban^{35} day^{35} (khan^{33ʔ} day^{35} → khan$^{\mathbf{35}}$ day^{35}: **33ʔ → 35**)	khan^{44ʔ} day$^{232/23}$
1/45. ไก	kay^{41ʔ}, kay^{23}, kay^{35} (kay^{41ʔ} → kay$^{\mathbf{23}}$, kay$^{\mathbf{35}}$:	kay^{22ʔ}, kay^{33}, kay^{35}, kay^{31} (kay^{22ʔ} → kay$^{\mathbf{33}}$, kay$^{\mathbf{35}}$,	kay^{41ʔ}, kay^{23}, kay^{35} (kay^{41ʔ} → kay$^{\mathbf{23}}$, kay$^{\mathbf{35}}$:	kay^{41ʔ}, kay^{35} (kay^{41ʔ} → kay$^{\mathbf{35}}$:	kay^{35ʔ}, khay^{35ʔ}, kay$^{232/23}$ (kay^{35ʔ}, khay$^{\mathbf{35ʔ}}$ →

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
	41ʔ → 23, 35)	kay**31**: **22ʔ → 33, 35, 31**)	**41ʔ → 23, 35**)	**41ʔ → 35**)	kay**232/23**: **232/23 → 35ʔ**)
1/75. จุด (~ไม้ขีด)	pat^{44}, pat^{35}, ciʔ^{35}, cut^{35} (pat^{44} → pat**^{35}**: **44 → 35**)	pat^{33}, pat^{35}, ciʔ^{35}, cut^{35} (pat^{33} → pat**^{35}**: **33 → 35**)	pat^{44}, ciʔ^{35}, cut^{35}	pat^{22}, pat^{35}, ciʔ^{35}, cut^{35} (pat^{22} → pat**^{35}**: **22 → 35**)	pat^{33}, cut^{35}, cuːt^{44}, khiːt^{44} (pat^{33} → pat**^{35}**: **33 → 35**)
1/113. ทุกคน	kuː^{31} khon^{35}, kuː^{22} khon^{35}, thuk^{44} khon^{35} (kuː^{31} khon^{35} → kuː**^{22}** khon^{35}: **31 → 22**)	kuː^{33} kun^{31}, kuː^{33} khun^{31}, kuː^{33} khon^{31}, thuk^{33} khon^{31}, thuk^{33} khun^{31} (kuː^{31} kun^{35} → kuː^{33} kun^{31}, kuː**^{33}** khun^{31}, kuː**^{33}** khon^{31}:	kuː^{31} khun^{35}, kuː^{31} khon^{35}, kuː^{22} khon^{35}, thuk^{44} khon^{35} (kuː^{31} khun^{35}, kuː^{31} khon^{35} → kuː**^{22}** khon^{35}: **31 → 22**)	kuː^{31} khon^{35}, kuː^{22} khon^{35}, khuː^{22} khon^{35}, khuː^{31} khon^{35}, khuʔ^{35} khon^{35}, kuː^{31} phuː^{33ʔ} kuː^{31} khon^{35}, kuː^{31} phuː^{33ʔ} kuː^{31} khon^{35}, suː^{22} khon^{35}, su-khon^{35}, suː^{22} phuː^{33ʔ} suː^{22} khon^{35}, muː^{22} khon^{35}, thuk^{22} khon^{35}, thuk^{35} khon^{35} (kuː^{31} khon^{35}, khuː^{31} khon^{35} → kuː**^{22}** khon^{35}, khuː**^{22}**	kuː^{33} khon$^{232/23}$, khuː^{33} khon$^{232/23}$, khuː^{35ʔ} khon$^{232/23}$, suʔ^{33} khon$^{232/23}$, suː^{33} khon$^{232/23}$, suː^{35ʔ} khon$^{232/23}$, suː^{33} phuː^{44ʔ} suː^{33} khon$^{232/23}$, suː^{35ʔ} phuː^{44ʔ} suː^{35ʔ} khon$^{232/23}$, thuk^{33} khon$^{232/23}$ (kuː^{33} khon^{23}, khuː^{33} khon$^{232/23}$ → khuː**^{35ʔ}** khon$^{232/23}$:

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
		31 → 33)		khon^{35}, khu?^{35} khon^{35}: 31 → 22, 35)	33 → 35$^{?}$)
1/151. พัด2 (ลม~)	pat^{44}, phat^{44}	pat^{33}, phat^{33}	pat^{44}, pat^{35}, phat^{44} (pat^{44} → pat^{35}: 44 → 35)	pat^{22}, phat^{22}, phat^{35} (phat^{22} → phat^{35}: 22 → 35)	pat^{33}, phat^{33}, phat^{35} (phat^{33} → phat^{35}: 33 → 35)
1/180. ร้าง	ha:ŋ^{22}, ha:ŋ$^{41?}$, la:ŋ$^{41?}$, wa:ŋ^{31}, sut^{35} (ha:ŋ^{22} → ha:ŋ$^{41?}$, la:ŋ$^{41?}$: 22 → 41$^{?}$)	ha:ŋ^{24}, ha:ŋ$^{22?}$, ha:ŋ$^{22?}$, ha:ŋ^{35}, ha:ŋ^{33}, la:ŋ$^{22?}$, la:ŋ^{33}, ha:ŋ^{35}, ha:ŋ^{33}, la:ŋ$^{22?}$, la:ŋ^{33}, paw^{24} (ha:ŋ^{24} → ha:ŋ$^{22?}$, ha:ŋ^{33}, ha:ŋ^{35}, la:ŋ$^{22?}$, la:ŋ^{33}: 24 → 22$^{?}$, 33, 35)	ha:ŋ^{22}, ha:ŋ$^{41?}$, la:ŋ$^{41?}$, paw^{22} (ha:ŋ^{22} → ha:ŋ$^{41?}$, la:ŋ$^{41?}$: 22 → 41$^{?}$)	ha:ŋ^{22}, la:ŋ$^{41?}$ (ha:ŋ^{22} → la:ŋ$^{41?}$: 33 → 22)	ha:ŋ^{33}, ha:ŋ$^{35?}$, ha:ŋ$^{44?}$, la:ŋ$^{35?}$, paw^{33} (ha:ŋ^{33} → ha:ŋ$^{35?}$, ha:ŋ$^{44?}$, la:ŋ$^{35?}$: 33 → 35$^{?}$, 44$^{?}$)
1/208. เลื้อย	lɨə^{35}, lə:y^{31}, lə:y$^{41?}$, lɨəy$^{41?}$	lə:t^{24}, lə:y$^{22?}$	lə:t^{33}, lə:y$^{41?}$, lə:^{35}, lə:$^{41?}$	liə^{35}, lə:y$^{41?}$, lɨəy$^{41?}$, liəy$^{41?}$	lə:y$^{35?}$, lɨəy$^{35?}$, lɨəy^{33}

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
	(lɔːy^{31} → lɔːy$^{\mathbf{41ʔ}}$, lɨəy$^{\mathbf{41ʔ}}$: **31 → 41^{ʔ}**)				(lɔːy^{35ʔ}, lɨəy$^{\mathbf{35ʔ}}$ → lɨəy$^{\mathbf{33}}$: **35^{ʔ} → 33**)

จากการวิเคราะห์การแปรของเสียงวรรณยุกต์ที่ปรากฏในคำศัพท์บางคำดังแสดงในตารางที่ 148 ทำให้สันนิษฐานได้ว่า การแปรของเสียงวรรณยุกต์ในคำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก ซึ่งในที่นี้ได้แก่ การสัมผัสภาษา โดยเฉพาะการได้รับอิทธิพลจากคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ซึ่งแตกต่างจากการแปรของวรรณยุกต์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายในหรือการแปรที่เกิดขึ้นเองภายในตัวภาษา โดยเฉพาะการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้นหรือมีความซับซ้อนน้อยลงที่กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ 5.3.1.4

ตารางที่ 149 ต่อไปนี้แสดงการสันนิษฐานเกี่ยวกับขั้นตอนการแปรของเสียงวรรณยุกต์ในคำศัพท์บางคำในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา

ตารางที่ 149 สันนิษฐานขั้นตอนการแปรของเสียงวรรณยุกต์ในคำศัพท์บางคำในภาษาไทถิ่น

คำที่	คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	ภาษาไทถิ่นที่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์ในคำศัพท์บางคำ	คำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิมในภาษาไทถิ่น	คำยืมภาษาไทยมาตรฐานออกเสียงตามระบบเสียงในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา	คำกลาย (คำศัพท์ที่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์)
1/10. กระได	ban^{33} day^{33}	คำเมือง	khan^{44ʔ} day^{35}	ban^{35} day^{35}	khan$^{\mathbf{35}}$ day^{35}
		ขืน	khɨn^{44ʔ} day^{35}, khan^{44ʔ} day^{35}	ban^{35} day^{35}	khan$^{\mathbf{35}}$ day^{35}
		พวน	khan^{33ʔ} day^{35}	ban^{35} day^{35}	khan$^{\mathbf{35}}$ day^{35}
1/45. ไก	kay^{33}	คำเมือง	kay^{41ʔ}	kay^{23}	kay$^{\mathbf{23}}$, kay^{35}
		ลื้อ	kay^{22ʔ}	kay^{35}	kay$^{\mathbf{33}}$, kay^{35}, kay$^{\mathbf{31}}$
		ขืน	kay^{41ʔ}	kay^{23}	kay$^{\mathbf{23}}$, kay^{35}
		พวน	kay^{41ʔ}	kay^{35}	kay$^{\mathbf{35}}$
		ลาว	kay^{35ʔ}, khay^{35ʔ}	kay$^{232/23}$	kay$^{232/23}$

คำที่	คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	ภาษาไทถิ่นที่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์ในคำศัพท์บางคำ	คำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิมในภาษาไทถิ่น	คำยืมภาษาไทยมาตรฐานออกเสียงตามระบบเสียงในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา	คำกลาย (คำศัพท์ที่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์)
1/75. จุด (~ไม้ขีด)	cut^{21}	คำเมือง	pat^{44}	cut^{35}	pat$^{\mathbf{35}}$
		ลื้อ	pat^{33}	cut^{35}	pat$^{\mathbf{35}}$
		พวน	pat^{33}	cut^{35}	pat$^{\mathbf{35}}$
		ลาว	pat^{33}	cut^{35}	pat$^{\mathbf{35}}$
1/113. ทุกคน	thuk^{45} khon^{35}	คำเมือง	kuː^{31} khon^{35}	thuk^{33} khon^{35}	kuː$^{\mathbf{33}}$ khon^{35}
		ลื้อ	kuː^{31} kun^{35}	thuk^{33} khon^{31}, thuk^{33} khun^{31}	kuː$^{\mathbf{33}}$ kun^{31}, kuː$^{\mathbf{33}}$ khun^{31}, kuː$^{\mathbf{33}}$ khon^{31}
		ขืน	kuː^{31} khun^{35}, kuː^{31} khon^{35}	thuk^{33} khon^{35}	kuː$^{\mathbf{33}}$ khon^{35}
		พวน	khuː^{31} khon^{35}, kuː^{31} khon^{35}	thuk^{22} khon^{35}	kuː$^{\mathbf{22}}$ khon^{35}, khuː$^{\mathbf{22}}$ khon$^{\mathbf{35}}$, khuʔ$^{\mathbf{35}}$ khon^{35}
		ลาว	khuː^{33} khon$^{232/23}$, kuː^{33} khon$^{232/23}$	thuk^{35} khon^{23} (ST [45] → [35])	khuː$^{\mathbf{35ʔ}}$ khon$^{232/23}$
1/151. พัด2 (ลม~)	phat^{45}	ขืน	pat^{44}	pat^{35} (ST [45] → [35])	pat$^{\mathbf{35}}$
		พวน	phat^{22}	phat^{35} (ST [45] → [35])	phat$^{\mathbf{35}}$
		ลาว	phat^{33}	phat^{35} (ST [45] → [35])	phat$^{\mathbf{35}}$
1/180. ร้าง	raːŋ^{45ʔ}	คำเมือง	haːŋ^{22}	haːŋ^{41ʔ}	haːŋ$^{\mathbf{41ʔ}}$, laːŋ$^{\mathbf{41ʔ}}$
		ลื้อ	haːŋ^{24}	haːŋ^{22ʔ}	haːŋ$^{\mathbf{22ʔ}}$, haːŋ^{33}, haːŋ$^{\mathbf{35}}$,

คำที่	คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	ภาษาไทถิ่นที่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์ในคำศัพท์บางคำ	คำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิมในภาษาไทถิ่น	คำยืมภาษาไทยมาตรฐานออกเสียงตามระบบเสียงในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา	คำกลาย (คำศัพท์ที่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์)
					laːŋ^{22ʔ}, laːŋ^{33}
		ขืน	haːŋ^{22}	haːŋ^{41ʔ}	haːŋ^{41ʔ}, laːŋ^{41ʔ}
		พวน	haːŋ^{22}	haːŋ^{41ʔ}	laːŋ^{41ʔ}
		ลาว	haːŋ^{33}	haːŋ^{35ʔ}	haːŋ^{35ʔ}, haːŋ^{44ʔ}, laːŋ^{35ʔ}
1/208. เลื้อย	lɨəy^{45ʔ}	คำเมือง	ləːy^{31}	lɨəy^{41ʔ}	ləːy^{41ʔ}, lɨəy^{41ʔ}
		ลาว	ləːy^{35ʔ}	lɨəy^{35ʔ}	lɨəy^{33}

เมื่อพิจารณาในภาพรวมจะเห็นได้ว่า การแปรของเสียงวรรณยุกต์ในคำศัพท์บางคำในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามี 2 ลักษณะ ดังนี้

1) การใช้คำศัพท์เดิมแต่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์ตามคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานที่ผ่านการปรับเสียงวรรณยุกต์ตามระบบเสียงของภาษาไทถิ่นภาษานั้น ๆ แล้ว ตัวอย่างเช่น คำที่ 1/10. “กระได” ซึ่งในภาษาคำเมือง (ออกเสียงเป็น [khan^{44ʔ} day^{35}]) ภาษาขืน (ออกเสียงเป็น [khɨn^{44ʔ} day^{35}] และ [khan^{44ʔ} day^{35}]) และภาษาพวน (ออกเสียงเป็น [khan^{33ʔ} day^{35}]) มีการใช้คำศัพท์เดิมแต่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์ตามคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (ผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 3 ภาษาออกเสียงคำยืม เป็น [ban^{35} day^{35}]) ซึ่งที่ผ่านการปรับเสียงวรรณยุกต์แล้วทำให้ทั้งภาษาคำเมือง ภาษาขืน และภาษาพวนมีคำศัพท์เดิมที่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์หรือในงานวิจัยนี้เรียกว่า “คำกลาย” เหมือนกันคือ คำว่า “คันได” [khan^{35} day^{35}]

นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างการแปรของเสียงวรรณยุกต์ในคำที่ 1/75. “จุด (~ไม้ขีด)” ซึ่งผู้พูดภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาพวน และภาษาลาวออกเสียงคำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิมคือคำว่า [pat^{44}] ในภาษาคำเมือง และคำว่า [pat^{33}] ในภาษาลื้อ ภาษาพวน และภาษาลาว แต่ผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 4 ภาษามีการใช้คำศัพท์เดิมที่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์ด้วยการยืมเสียงวรรณยุกต์โดยตรงจากคำยืมภาษาไทยมาตรฐานคือคำว่า /cut^{21}/ ซึ่งเมื่อผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 4 ภาษาออกเสียงคำยืมดังกล่าวจะมีการแปรของเสียงวรรณยุกต์เป็น [cut^{35}] และเสียงวรรณยุกต์ดังกล่าวมีผลกระทบต่อการออกเสียงคำศัพท์เดิมจากคำว่า [pat^{33}] เป็นคำว่า [pat^{35}] เป็นต้น กรณีเดียวกันนี้ปรากฏในคำศัพท์อื่น ๆ ด้วย เช่น คำที่ 1/45. “ไก” คำที่ 1/113. “ทุกคน” และคำที่ 1/180. “ร้าง” เป็นต้น

2) การใช้คำศัพท์เดิมแต่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์โดยใช้เสียงวรรณยุกต์จากคำยืมภาษาไทยมาตรฐานโดยตรง ตัวอย่างเช่น คำที่ 1/151. “พัด2 (ลม~)” ในภาษาขืนใช้คำว่า [pat^{44}] ส่วนภาษาพวนและภาษาลาวใช้คำว่า [phat^{22}] และ [phat^{33}] ตามลำดับ นอกจากนี้ผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 3 ภาษายังใช้คำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าเป็น “คำกลาย” ที่เกิดจากการใช้คำศัพท์เดิมแต่มีการยืมเสียงวรรณยุกต์จากคำยืมภาษาไทยมาตรฐานมาใช้โดยตรง ดังนั้นนอกจากคำศัพท์เดิมดังกล่าวแล้ว ผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 3 ภาษายังใช้ “คำกลาย” ด้วย ได้แก่ คำว่า [pat^{35}] ในภาษาขืน และคำว่า [phat^{35}] ในภาษาพวนและภาษาลาว เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีกรณีของคำที่ 1/113 “ทุกคน” ที่ผู้พูดภาษาพวนและภาษาลาวใช้คำกลายที่มีการยืมเสียงวรรณยุกต์จากคำยืมภาษาไทยมาตรฐานโดยตรง เช่น ผู้พูดภาษาพวนมีการใช้คำศัพท์เดิมคือ คำว่า [khuː^{31} khon^{35}] ร่วมกับคำว่า [khuʔ^{35} khon^{35}] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นคำกลายที่เกิดจากการใช้คำศัพท์เดิมแต่มีการแปรของพยางค์แรกคือ นอกจากจะมีการสั้นลงของเสียงสระ ([uː] > [u]) แล้วยังมีการเพิ่มเสียงพยัญชนะท้าย [-ʔ] รวมทั้งการยืมเสียงวรรณยุกต์ [45] จากคำว่า [thuk^{45} khon^{33}] ซึ่งเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน แต่ผู้พูดภาษาพวนปรับเสียงวรรณยุกต์ให้มีระดับต่ำลงจาก [45] เป็น [35] ลักษณะการแปรของเสียงวรรณยุกต์ในคำศัพท์ดังกล่าวนี้ปรากฏในภาษาลาวด้วยเช่นกัน ดังจะเห็นได้ว่า ในภาษาลาวมีการใช้คำศัพท์ที่งานวิจัยนี้สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิมคือคำว่า [khuː^{33} khon^{23}] และยังมีการใช้คำกลายร่วมด้วย คือคำว่า [khuː^{35ʔ} khon^{23}] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เสียงวรรณยุกต์ในพยางค์แรกเป็นเสียงวรรณยุกต์ที่ยืมจากคำยืมภาษาไทยมาตรฐานโดยตรงแต่มีการปรับเสียงวรรณยุกต์ให้ต่ำลงเช่นเดียวกับกรณีที่พบในภาษาพวน แต่ผู้พูดภาษาลาวออกเสียงวรรณยุกต์เสียงกลาง–ขึ้น [35] โดยมีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้ายด้วย

การแปรของเสียงวรรณยุกต์ในคำศัพท์บางคำที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาเป็นปรากฏการณ์ที่นำไปสู่การสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคตได้ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานดังกล่าวในตอนต้น

5.4 การสูญของคำศัพท์

จากการศึกษาการแปรทางศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน ภาษาพวน และภาษาลาว สามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า มีคำศัพท์จำนวนหนึ่งที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาต่างก็ยืนยันว่า เป็นคำศัพท์ที่ไม่ค่อยใช้แล้ว และคำศัพท์บางคำเป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 (กลุ่มสูงอายุ) ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (กลุ่มวัยกลางคน) และรุ่นอายุที่ 3 (กลุ่มวัยรุ่น) แทบไม่ค่อยใช้ หรือไม่เคยใช้เลย นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์บางคำที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นรุ่นอายุที่ 3 ยืนยันว่าเคยได้ยินคนรุ่นสูงอายุใช้ แต่ไม่รู้ว่าหมายถึงอะไร และมีบางคำที่มีเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เท่านั้นที่เคยได้ยินหรือเคยใช้ แต่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ไม่เคยได้ยินเลย ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า คำศัพท์กลุ่มดังกล่าวอาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในอนาคต ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีกรณีดังกล่าวนี้แสดงในตารางที่ 150 โดยคำศัพท์ที่พิมพ์ด้วยตัวหนาเป็นคำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าอาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทถิ่นในอนาคต

นอกจากนี้ในตารางที่ 150 ยังนำคำศัพท์เท่าที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้มาแสดงไว้ด้วย เพื่อให้เห็นชัดเจนว่า ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาตามที่ปรากฏในงานอื่น ๆ มีการใช้คำศัพท์เหมือนหรือแตกต่างจากงานวิจัยนี้อย่างไร มีคำศัพท์ใดบ้างที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานอื่น ๆ แต่ไม่ปรากฏในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ข้อมูลดังกล่าวอาจเป็นหลักฐานหนึ่งที่ใช้ยืนยันให้เห็นว่าการสูญของคำศัพท์บางคำในภาษาไทถิ่นจะเกิดขึ้นหรือไม่[131]

[131] ในการระบุแหล่งข้อมูลที่เป็นที่มาของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ในตารางที่ 150 จะระบุเฉพาะชื่อเอกสารหรือชื่อภาษาและถิ่นที่พูดเท่านั้น ยกเว้นกรณีที่มีภาษาไทถิ่นชื่อเดียวกัน แต่มีผู้แต่งหรือผู้ศึกษาวิจัยต่างกัน จึงจะกำกับชื่อผู้แต่งไว้ด้วย (ดูรายการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ในเชิงอรรถที่ 122)

ตารางที่ 150 ตัวอย่างคำศัพท์ที่อาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทถิ่นในอนาคต

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
1/39. เกวียน	**lɔː^{41ʔ}**, **ʔuː^{22} lɔː^{41ʔ}**, kwiən^{35}	**lɔː^{22ʔ}**, kweːn^{35}, kweːn^{31}, keːn^{31}	**lɔː^{41ʔ}**, kweːn^{35}, kwiən^{23}	**lɔː^{41ʔ}** , kwiən^{35}, kiən^{35}	**lɔː^{35ʔ}**, kwiən^{23}
1/63. คบ (น.)	**khɛː^{31}**, **may^{41ʔ} khɛː^{31}**, khop^{44} phəːŋ^{35}, may^{41ʔ} kiəʔ^{44}	**may^{22ʔ} khɛː^{33}**, **may^{22ʔ} khɛː^{33} fay^{31}**, khop^{33} phəːŋ^{31}, khop^{33}, khop^{33} fay^{31}, may^{22ʔ} khop^{33} fay^{31}, may^{22ʔ} yɔʔ^{33} fay^{31}	**may^{41ʔ} khɛː^{31}**, khop^{44} phəːŋ^{35}, may^{41ʔ} khop^{44} phəːŋ^{35}, khop^{44} fay^{35}, may^{41ʔ} khop^{44}, may^{41ʔ} fɔːy^{23}, may^{41ʔ} yɔːy^{31}	**khwɛː^{31}**, **may^{41ʔ} khwɛː^{31}**, khop^{35} phəːŋ^{35}, may^{41ʔ} khop^{22} phəːŋ^{35}, may^{41ʔ} khop^{35} phəːŋ^{35}, may^{41ʔ} ciəʔ^{35}	**may^{35ʔ} khɛː^{33}**, **may^{35ʔ} khiː^{44ʔ} khɛʔ^{35}**, khop^{35}, may^{35ʔ} fay^{23}
1/67. งาน	kaːn^{23}, ŋaːn^{35} (พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคเหนือ: kaːn^{24} (การงาน ถ้าเป็นงานที่ต้องใช้กำลัง เรียก เวียก), ŋaːn^{24}; พจนานุกรมภาษาล้านนา: kaːn^{24} (การ [ก๋าน] น. การงาน ถ้าเป็น	kaːn^{35}, ŋaːn^{31} (ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: kaan$^{45/55}$, (veek^{33} =to work))	kaːn^{23}, ŋaːn^{35} (ขืน กลางเมือง: kaːn^{15}, wek^{21} (‘work (n.)’ (Petsuk, 1978); ขืน บ้านเวียง: kaan^{35} (e.g. het^{44} kaan^{35}, yet^{44} kaan^{35}) (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))	kaːn^{35}, ŋaːn^{35} (พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: ŋan^{34}, ŋaan^{34} (งาน (ในหมวด “พิธีกรรม”), wiaʔ^{45} (งาน (ในหมวด “เบ็ดเตล็ด”)); พวน สุพรรณบุรี: naːn^{33} (การงาน) (ผู้พูดรุ่นอายุน้อย),	kaːn$^{232/23}$, ŋaːn$^{232/23}$ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: kaːn (work, affair), ŋáːn, wìaːk; (พจนานุกรมลาว-ไทย: กาน)

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
	งานที่ต้องใช้กำลัง เรียกเวียก), ŋaːn^{33}, wiak^{42} (เวียก น. งานชนิดที่ใช้กำลังกายเป็นหลัก (ถ้างานที่ใช้ความรู้เรียกว่า การ) เรียกหัวหน้ากลุ่มคนที่ใช้แรงงานว่า พ่อเวียก), wiak^{42} kaːn^{24} (เวียกการ [เวียก กำ̀น] น. การงาน งาน กิจการ ธุรกิจ)			wiaʔ^{452} (การงาน) (ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ)); พจนานุกรมภาษาไทยพวน: เวียะ (น. การงาน, หน้าที่, กิจธุระ)	
1/88. เดือนที่หนึ่ง	**dɨən^{35} kiəŋ^{23}**, dɨən^{35} lɛːk^{31}, dɨən^{35} mak^{33} ka-laː^{35}, dɨən^{35} nɨŋ^{22}, dɨən^{35} mok^{44} ka-laː^{35}	**dəːn^{35} keːŋ^{35}**, **dəːn^{35} ceːŋ^{35}**, dəːn^{35} lɛːk^{33}, dəːn^{35} mak^{33} ka-laː^{31}, dəːn^{35} nɨŋ^{33}	**dəːn^{35} keːŋ^{23}**, **dəːn^{35} ceːŋ^{35}**, dəːn^{35} lɛːk^{31}, dɨən^{35} nɨŋ^{22}, dəːn^{35} nɨŋ^{22}, dəːn^{35} thiː^{31} nɨŋ^{22} dɨən^{35} mok^{44} ka-laː^{35}, dəːn^{35} mok^{44} ka-laː^{35}	**diən^{35} kiəŋ^{23}**, **diən^{35} kiəŋ^{22}**, dɨən^{35} lɛːk^{31}, diən^{35} lɛːk^{31}, diən^{35} nɨŋ^{22}, diən^{35} mak^{35} ka-laː^{35}, diən^{35} mak^{35} ka-laː^{35} khom^{35}, diən^{35} mak^{35} ka-laː^{35}, diən^{35} mak^{35} ka-laː^{35} khom^{35}, diən^{35} mok^{35} ka-laː^{35},	**dɨən$^{232/23}$ kiəŋ$^{232/23}$**, dɨən$^{232/23}$ lɛːk^{35}, dɨən$^{232/23}$ nɨŋ^{33}, dɨən$^{232/23}$ thiː^{33} nɨŋ^{33}, dɨən$^{232/23}$ mak^{33} ka-laː$^{232/23}$, dɨən$^{232/23}$ mok^{33} ka-laː$^{232/23}$

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
				diən^{35} mok^{35} ka-laː^{35}, diən^{35} mok^{35} ka-laː^{35} khom^{35}, mok^{35} ka-laː^{35}	
1/93. ตะกร้อ	**ma-tɔː^{44ʔ}**, ta-kɔː^{44ʔ}	**mak^{35} tɔː^{213ʔ}**, **ma-tɔː^{213ʔ}**, **ba-tɔː^{213ʔ}**, ta-kɔː^{213ʔ}	**ma-tɔː^{44ʔ}**, ta-kɔː^{44ʔ}	**ma-tɔː^{33ʔ}**, **ma-tɔː^{41ʔ}**, ma-kɔː^{33ʔ}, ta-kɔː^{33ʔ}	**mak^{35} tɔː^{35ʔ}**, **mak^{35} kɔː^{35ʔ}**, ta-kɔː^{35ʔ}
1/94. ตะกั่ว	**cɨːn^{35}**, ta-kuə^{22}	**cɨːn^{31}**, ta-koː^{24}, ta-koː^{35}	**cɨːn^{35}**, ta-koː^{22}, ta-kuə^{22}	**sɨːn^{35}**, ta-kuə^{22}	**sɨːn$^{232/23}$**, ta-kuə^{33}
1/95. ตะเข็บ	**duːk^{22}**, ta-khep^{35}, khep^{35}	**duːk^{24}**, ta-khep^{35}	**duːk^{22}**, ta-khep^{35}	**duːʔ^{22}**, duʔ^{22}, ta-khep^{35}, sa-khep^{35}, khɛːp^{22}	**duːk^{44}**, ka-duːk^{44}, ta-khep^{35}, khep^{35}
1/99. ตะพาบ	**paː^{23} faː^{23}**, ta-phaːp^{31}, ta-phaːp^{31} nam^{41ʔ}, ta-phaːp^{31} naːm^{41ʔ}	**paː^{35} faː^{35}**, ta-phaːp^{33}, ta-phaːp^{33} nam^{22ʔ}	**paː^{23} faː^{23}**, **paː^{23} phaː^{23}**, ta-phaːp^{31}, ta-phaːp^{31} nam^{41ʔ}, ta-phaːp^{31} naːm^{41ʔ}	**paː^{35} faː^{23}**, **paː^{35} faː^{22}**, **paː^{35} faː^{35}**	**paː$^{232/23}$ faː$^{434/34}$**, ta-phaːp^{35}, ta-phaːp^{35} nam^{35ʔ}, ta-phaːp^{35} naːm^{35ʔ}

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
1/128. ปลาร้า	**ha:$^{41?}$**, pa:^{23} ha:$^{41?}$	**ha:$^{22?}$**, pa:^{35} ha:$^{22?}$	**ha:$^{41?}$**, pa:^{23} ha:$^{41?}$	**pa:^{35} dɛ?^{22}**, **pa:^{35} dɛ:?^{22}**, ha:$^{41?}$, pa:^{35} ha:$^{41?}$	**ha:$^{35?}$**, pa:$^{232/23}$ ha:$^{35?}$, pa:^{23} la:$^{35?}$ (พจนานุกรมลาว-ไทย: ปาแดก)
1/135. ปิด	**hap^{35}**, ŋap^{44}, pit^{35}	**hap^{35}**, pit^{35}	**hap^{35}**, ŋap^{44}, pit^{35}	**hap^{35}**, ŋap^{22}, ŋap^{35}, pit^{35}	**hap^{35}**, ŋap^{33}, pit^{35}
1/138. เปิด	**khay^{23}**, pɔ:t^{22}	**khay^{35}**, pɔ:t^{24}	**khay^{23}**, pɔ:t^{22}	**khay^{23}**, **khay^{22}**, pɔ:t^{22}	**khay$^{434/34}$**, pɔ:t^{44}, pɨ:t^{44}
1/157. โพธิ์	**sa-li:^{23}**, pho:^{35}	**sa-li:^{35}**, pho:^{31}	**sa-li:^{23}**, pho:^{35}	**sa-li:^{23}**, **sa-li:^{22}**, pho:^{35}	**sa-li:$^{434/34}$**, pho:$^{232/23}$
1/161. มัน สำปะหลัง	**man^{35} ta:ŋ$^{44?}$**, **ta:ŋ$^{44?}$**, man^{35} sam^{23} pa-laŋ^{23}, man^{35} sap^{35} pa-laŋ^{23}	**man^{31} ta:ŋ$^{213?}$**, **ta:ŋ$^{213?}$**, man^{31} sam^{35} pa-laŋ^{35}	**man^{35} ta:ŋ$^{44?}$**, **ta:ŋ$^{44?}$**, man^{33} sap^{35} pa-laŋ^{23}	**man^{35} ton$^{33?}$**, **man^{35}** **ta:ŋ$^{41?}$**, **man^{35} da:ŋ$^{41?}$**, man^{35}, man^{35} sam^{23} pa-laŋ^{23},	**man$^{232/23}$ ta:ŋ$^{35?}$**, **ta:ŋ$^{35?}$**, man$^{232/23}$, man$^{232/23}$ sam^{434} pa-laŋ^{434},

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
	(พจนานุกรมภาษาล้านนา: man^{33} ta:ŋ^{44ʔ}, ta:ŋ^{44ʔ}, ta:ŋ^{44ʔ} kha:w^{24})			man^{35} sam^{22} pa-laŋ^{22}, man^{22} sap^{35} pa-laŋ^{22}	man^{23} sam^{34} pa-laŋ^{34} (พจนานุกรมลาว-ไทย: มันต้น)
1/162. เมฆ	**fa:^{44ʔ}**, me:k^{31}, kɔ:n^{44ʔ} me:k^{31}	**fa:^{213ʔ}**, me:k^{33}	**fa:^{44ʔ}**, **pha:^{44ʔ}**, me:k^{31}, fa:^{44ʔ} kɔ:n^{44ʔ} fon^{23}, kɔ:n^{44ʔ} fon^{23}	**fiə^{33ʔ}**, me:k^{31}, kɔ:n^{33ʔ} me:k^{31}	**fa:^{44ʔ}**, **khi:^{44ʔ} fa:^{44ʔ}**, **khi:^{44ʔ} fa:^{35ʔ}**, me:k^{35}, kɔ:n^{35ʔ} me:k^{35}
1/165. ยอ (น.)	cam^{23}	cam^{35}	cam^{23}	cam^{35} (พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: **kə^{34} duŋ^{45}**; พจนานุกรมภาษาไทยพวน: กะดุ้ง; พวนสุพรรณบุรี: **ka^{33} dun^{44}**)	cam$^{232/23}$ (พจนานุกรมลาว-ไทย: กะดุ้ง, สะดุ้ง)
1/195. ละลาย	**nay^{31}**, la-la:y^{35}	**nay^{33}**, la-la:y^{31}	**nay^{31},** la-la:y^{35}	**nay^{31}**, la-la:y^{35}	**nay^{33}**, la-la:y^{23}
1/197. ลั่นทม	**cam^{23} pa:^{23} la:w^{35}**, **cam^{23} pa:^{23}**, lan^{31} thom^{35}	**cam^{35} pa:^{35} la:w^{31}**, **cam^{35} pa:^{35}**, lan^{33} thom^{31}	**cam^{23} pa:^{23} la:w^{35}**, **cam^{23} pa:^{23}**, lan^{31} thom^{35}	**cam^{35} pa:^{35} la:w^{35}**, **cam^{35} pa:^{35}**, lan^{31} thom^{35}	**cam$^{232/23}$ pa:$^{232/23}$ la:w$^{232/23}$**, **cam$^{232/23}$ pa:$^{232/23}$**, lan^{33} thom^{23}, li:^{23} la:^{23} wa-di:^{23}

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
1/203. ลูกเต๋า	**ma-kɛːw^{22}**, luːk^{31} taw^{23}, ma-taw^{23}	**mak^{35} kɛːw^{24}**, **ma-kɛːw^{35}**, ba-kɛːw^{24}, ba-taw^{35}, ma-taw^{35}, luːk^{33} taw^{35}, luːk^{33} taw^{213ʔ}	**ma-kɛːw^{22}**, luːk^{31} ʔew^{33}, luːk^{31} taw^{23}	**ma-kɛːw^{22}**, **ma-kiəw^{22}**, ma-taw^{22}, luːk^{31} taw^{22}, luʔ^{22} taw^{22}, luʔ^{22} hay^{35} loː^{35}	**maːk^{44} kɛːw^{33}**, **mak^{35} kɛːw^{33}**, maːk^{44} taw^{34}, mak^{35} taw^{34}, luːk^{35} hay^{23} loː^{23}
1/209. แลบ (~ลิ้น)	**mɛːp^{31}**, lɛːp^{31}	**mɛːp^{33}**, lɛːp^{33}	**mɛːp^{31}**, **mɛp^{44}**, lɛːp^{31}, lɛp^{33}	**mɛːp^{31}**, lɛːp^{31}, lɛp^{31}	**mɛːp^{35}**, lɛːp^{35}, lɛp^{33}
2/14. กระดึง	**hɔːk^{31}**, ka-diŋ^{22}, ka-diŋ^{35}, ma-deŋ^{35}	**hɔːk^{33}**, ka-diŋ^{33}, ka-diŋ^{35}, ka-diŋ^{24}, ba-diŋ^{33}	**hɔːk^{31}**, **ma-hɔːk^{31}**, ka-dɨŋ^{35}, ma-diŋ^{35}, ba-diŋ^{22}, ba-diŋ^{35}	**hɔːk^{31}**, ka-diŋ^{22}, ka-liŋ^{22}, ka-dɨŋ^{35}, ma-deŋ^{23}	**hɔːk^{35}**, **mak^{35} khik^{35}**, **khik^{33}**, **khik^{35}**, ka-diŋ^{33}, ka-dɨŋ^{23}
2/28. กล้วยน้ำว้า	kuəy^{44ʔ} ʔɔŋ^{22}, koːy^{44ʔ} ʔɔŋ^{22}, kuəy^{44ʔ} nam^{41ʔ} waː^{41ʔ},	**koːy^{213ʔ} ʔɨŋ^{24} tɨŋ^{24}**, **koːy^{213ʔ} ʔɨŋ^{24} tɨːŋ^{24}**, **koːy^{213ʔ} ʔɨŋ^{24} tɨːŋ^{35}**, koːy^{213ʔ} ʔɔŋ^{24},	**koːy^{44ʔ} ma-niː^{35} ʔɔŋ^{22}**, koːy^{44ʔ} ʔɔŋ^{22}, koːy^{44ʔ} nam^{41ʔ} waː^{41ʔ}	kuəy^{33ʔ} ʔɔŋ^{22}, kuəy^{41ʔ} ʔɔŋ^{22}, koːy^{41ʔ} ʔɔŋ^{22}, kuəy^{41ʔ} nam^{41ʔ} waː^{41ʔ},	kuəy^{35ʔ} ʔɔŋ^{33}, koːy^{35ʔ} ʔɔŋ^{33}, koːy^{35ʔ} ʔɔŋ^{35ʔ}, koy^{35ʔ} ʔɔŋ^{33},

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
	ko:y^{44ʔ} nam^{41ʔ} wa:^{41ʔ} (พจนานุกรมภาษาล้านนา: ko:j^{44ʔ} taj^{44ʔ} (กล้วยไต้ [ก้วยไต้]) (กล้วยน้ำว้า ในเขตจังหวัดแพร่ เรียก กล้วยอ่อง ลำปางเรียก กล้วยบ่าลิอ่อง), ka^{33} li^{ʔ45} ʔɔŋ^{21} (กะลิอ่อง [ก๋ะลิอ่อง]) (น. กล้วยน้ำว้า ใช้เรียกในบางท้องที่ ทั่วไปเรียก กล้วยไต้ **บ่าลิอ่อง** ก็ว่า)), ba:^{21} li^{ʔ45} ʔɔŋ^{21} (บ่าลิอ่อง น. กล้วยน้ำว้า ใช้ชื่อนี้ในเขตจังหวัดแพร่เป็นต้น ทั่วไปใช้ **กล้วยไต้**))	ko:y^{213ʔ} nam^{22ʔ} wa:^{22ʔ}		ko:y^{41ʔ} nam^{41ʔ} wa:^{41ʔ}	koy^{35ʔ} nam^{35ʔ} wa:^{35ʔ}
2/30. กลอน (~ประตู)	**sɛ:^{31ʔ}**, kɔ:n^{23}, kɔ:n^{35}	kɔ:n^{35}	**sɛ:^{44ʔ}**, kɔ:n^{23}	kɔ:n^{35}, **luʔ^{22} lɔ:^{31}**, luʔ^{22} kɔ:n^{35}	**lay$^{232/23}$** (แบบเสียบลงบนพื้น), kɔ:n$^{232/23}$ (แบบล็อคตรงกลางประตู, กลอนทุกชนิด)

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
2/47. กิ้งกือ	**mɛːŋ^{35} tɨk^{22} taw^{23}**, **mɛːŋ^{35} tɨːk^{22} taw^{23}**, **tɨk^{22} taw^{23}**, **tɨːk^{22} taw^{23}**, mɛːŋ^{35} sɛːn^{23} tiːn^{23}, kiŋ^{44ʔ} kɨː^{35}	**mɛːŋ^{35} ŋaw^{35} ŋɔː^{22ʔ}**, **mɛːŋ^{35} ŋaːw^{31} ŋɔː^{213ʔ}**, mɛːŋ^{35} ca-kɨː^{35}, mɛːŋ^{31} sɛːn^{35} tiːn^{35}, sɛːn^{35} tiːn^{35}, mɛːŋ^{31} lɔːy^{22ʔ} tiːn^{35} (แมงร้อยตีน)	kiŋ^{44ʔ} kɨː^{35}, mɛːŋ^{35} sɛːn^{23} tiːn^{23}, sɛːn^{23} tiːn^{23}	**mɛːŋ^{35} kham^{35} maːʔ^{22}**, **mɛːŋ^{35} maʔ^{22}**, mɛːŋ^{35} sɛːn^{23} tiːn^{35}, mɛːŋ^{35} sɛːn^{22} tiːn^{35}, mɛːŋ^{35} tiːn^{35} sɛːn^{23}, mɛːŋ^{35} tiːn^{35} sɛːn^{22}, boŋ^{41ʔ} khɨː^{35}, mɛːŋ^{35} boŋ^{41ʔ} khɨː^{35}, mɛːŋ^{35} boŋ^{41ʔ} tiːn^{35} sɛːn^{23}	**mɛːŋ$^{232/23}$ nam^{35ʔ} maːk^{44}**, kiŋ^{35ʔ} kɨː$^{232/23}$, mɛːŋ$^{232/23}$ sɛp^{35}, mɛːŋ$^{232/23}$ sɛːn^{434} tiːn$^{232/23}$, mɛːŋ^{23} sɛːn^{34} tiːn^{23}
	(พจนานุกรมภาษาล้านนา: khiː^{44ʔ} taː^{24} lɛː^{44ʔ} (ขี้ตาแหล้ [ขี้ตำแหล้] น. กิ้งกือ **แมงแสนตีน** ก็ว่า ไส้เดือนตัวเล็ก ๆ สีแดงมักใช้เป็นเหยื่อตกปลา **ขี้เตาแหล้** ก็ว่า), khiː^{44ʔ} taw^{24} lɛː^{44ʔ} (ขี้เตาแหล้), mɛːŋ^{33} sɛːn^{24} tiːn^{24} (แมลงแสนตีน [แมงแสนตื่น] น. กิ้งกือ), tɨːk^{21} taw^{24} (ตึกเตา [ตึกเตำ]	(ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: mɛŋ$^{342/21}$ tɔy^{12} xuu^{31ʔ} (‘a centipede which curls up when struck’))		(พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: kiŋ^{45} kɯɯ^{34}, buŋ^{45} kɯɯ^{34}, baŋ^{45} kɯɯ^{34}; พจนานุกรมภาษาไทยพวน: บ๊งกือ; พวน สุพรรณบุรี: kiŋ^{44} kɨː^{33} (ผู้พูดรุ่นอายุน้อย), boŋ^{44} kɨː^{33} (ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ))	(พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: bòŋ kɯː (บ้งกือ))

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
	น. กิ้งกือ), tɨ:k^{21} ta:w^{24} (ตึกตาว [ตึกตำว] น. กิ้งกือ **ตึกเตา** ก็ว่า))				
2/64. ขนุน	mak^{35} nu:n^{23}, ma-nun^{23}, ma-nu:n^{23}, kha-nun^{23} (พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคเหนือ: nun^{24}, ba:^{21} nun^{24})	ma:k^{24} nun^{35}, mak^{35} nu:n^{35}, ba-nun^{35}, ba-nu:n^{35}, ma-nun^{35}, ma-nu:n^{35} (ลื้อ เชียงรุ้ง: maak^{12} nun^{55}, ลื้อ เมืองยอง: m̩ nun^{45})	kha-nun^{23}, mak^{35} nu:n^{23}, mak^{35} nun^{23}, ma?^{35} nun^{23}, ma-nun^{23}, ma-nu:n^{23} (ขืน กลางเมือง: maak^{12} nun^{35} (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))	ma-nun^{23}, ma-nun^{22}, ma-nu:n^{23}, ma:^{22} nu:n^{23}, kha-nun^{22} (พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: ma?^{22} mii^{45}; พวน สุพรรณบุรี: ma^{33} kha^{33} nun^{24}); พจนานุกรมภาษาไทยพวน: หม่ามี้	**ma:k^{44} mi:$^{35?}$**, **mak^{35} mi:$^{35?}$** (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: mâ:k mì: (หมากมี้))
2/65. ขมับ	**ŋi:p^{22}**, kha-map^{35}, kha-map^{22} (พจนานุกรมภาษาล้านนา: ŋi:p^{21} (หงีบ น. ขมับ))	**mi:t^{24}**, **ŋi:p^{24}**, kha-map^{35} (ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: miit^{12} ('temples of the head'))	**mi:t^{22}**, **ŋi:p^{22}**, **ni:p^{33}** (ขืน กลางเมือง: ŋip^{21} (Petsuk, 1978); ŋiip^{22} (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))	**mi:t^{22}**, kha-map^{35}	**ŋi:p^{44}** (ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3), **ni:p^{44}**, kha-map^{35} (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: k^{h}á-máp, ká-máp)

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
2/67. ขยัน	man^{22}, kha-yan^{23} (พจนานุกรมภาษาล้านนา: **duʔ^{24}** (ดุ [ดุ̂] ว. เด็ดเดี่ยว เด็ดขาด ไม่หวาดเกรงสิ่งใด ขยัน), **man^{21}** (หมั่น ก. หมั่น - ขยัน อุตสาหะ ไม่อยู่นิ่งเฉย ว. บ่อย เช่น หมั่นมาแอ่วเน่อ - มาเที่ยวบ่อย ๆ นะ))	**khak^{35}**, **duʔ^{35}**, man^{24} (ลื้อ สิบสองปันนา: xak^{55}; ลื้อ เมืองยอง: xak^{45} ('diligent'))	**duʔ^{35}**, man^{22}, kha-yan^{23} (ขืน กลางเมือง : kaj$^{51/51ʔ}$ (Petsuk, 1978))	**duʔ^{35}**, man^{22} (พวน ลพบุรีและสิงห์บุรี: man^{22}, khɔ^{34} jan^{23}; พจนานุกรมภาษาไทยพวน: ดุ (ก. หมั่น, ขยัน))	**duʔ^{35}**, man^{33}, kha-yan^{34} (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: dú (ดุ), mān (หมั่น), k^{h}á-ɲăn (ขะหยัน), p^{h}ía:n (เพียน = เพียร))
2/74. ข้อง	khɔŋ^{44ʔ}, khɔŋ^{31}, khɔ:ŋ^{44ʔ}	**mo:ŋ^{35}**, khɔŋ^{213ʔ}	khɔ:ŋ^{44ʔ}, khɔŋ^{44ʔ}	khɔ:ŋ^{33ʔ}, khɔ:ŋ^{41ʔ}, khɔŋ^{33ʔ}	khɔ:ŋ^{44ʔ}, khɔŋ^{44ʔ}
2/79. ขั้น	khan^{44ʔ}, khan^{41ʔ}, khɔ:p^{22}, lan^{22} (พจนานุกรมภาษาล้านนา: si:^{44ʔ} khan^{44ʔ} daj^{33} (สี้ขั้นได น. ขั้นบันได))	**si:^{213ʔ}**, khan^{213ʔ} (ลื้อ เมืองยอง: xan^{11ʔ} day^{342} ('steps of stairway or ladder'); ลื้อ เมืองยอง	**si:^{44ʔ}**, khan^{44ʔ} (ขืน กลางเมือง (Petsuk, 1978): si^{32ʔ} ('step (of ladder, stairs)')	**luʔ^{22}**, khan^{33ʔ}, khan^{31} (พจนานุกรมภาษาไทยพวน: ถ้าน (น. ขั้น, ชั้น, อัตรา))	**si:^{44ʔ}**, khan^{44ʔ}, khan^{41ʔ} (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: k^{h}ân (ขั้น), p^{h}â:n (ผ้าน 'level, classifier for such

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
		และลื้อ เชียงรุ้ง: bak$^{45/55}$ xɯn^{11ʔ} day$^{342/55}$, luuk^{33} xɯn^{11ʔ} day$^{342/55}$, bak$^{45/55}$ xɯn^{11ʔ} day$^{342/55}$, luuk^{33} xɯn^{11ʔ} day$^{342/55}$, หมายเหตุ: ในภาษาลื้อ เมืองยอง มีคำว่า “สี้” /sii^{11ʔ}/ เป็นลักษณนามของกระดูก ล้อรถ และฟัน ‘classifier for ‘wheel, bones, teeth’			things’ = ขั้น, ระดับ))
2/82. ข้าวเช้า	**khaw^{44ʔ} ŋa:y^{35}**, khaw^{44ʔ} caw^{41ʔ}, khaw^{44ʔ} ma-caw^{41ʔ} (พจนานุกรมภาษาล้านนา: khaw^{44ʔ} ŋa:j^{33} (ข้าวงาย [เข้างาย] น. อาหารมื้อเช้า)	**khaw^{213ʔ} ŋa:y^{31}**, khaw^{213ʔ} caw^{22ʔ}, khaw^{213ʔ} mɨ:^{22ʔ} caw^{22ʔ} (ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: xaw^{11ʔ} ŋaay$^{342/21}$)	**khaw^{44ʔ} ŋa:y^{35}**, **khaw^{44ʔ} mə-ŋa:y^{35}**, khaw^{44ʔ} caw^{41ʔ}, khaw^{44ʔ} mɨ:^{41ʔ} caw^{41ʔ}, khaw^{44ʔ} ma-caw^{41ʔ}, khaw^{44ʔ} mə-caw^{41ʔ} (ขืน กลางเมือง: khaw^{32ʔ} ŋa:j$^{23/45}$ (Petsuk, 1978); khaw^{33ʔ} ŋaay^{44}	**khaw^{33ʔ} ŋa:y^{35}**, **khaw^{33ʔ} ma-ŋa:y^{35}**, khaw^{33ʔ} ŋa:y^{35} saw^{41ʔ}, khaw^{33ʔ} saw^{41ʔ}, khaw^{33ʔ} ma-saw^{41ʔ} (พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: khaw^{44} saw^{44}, mɯɯ^{45} saw^{44},	**khaw^{44ʔ} ŋa:y$^{232/23}$**, **khaw^{44ʔ} mɨ:^{35ʔ} ŋa:y$^{232/23}$**, khaw^{44ʔ} saw^{35ʔ}, khaw^{44ʔ} sa:w^{35ʔ}, khaw^{44ʔ} mɨ:^{35ʔ} saw^{35ʔ} (รุ่นอายุที่ 2) (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: k^{h}âw sàw (the first meal, taken around 6 a.m. อาหารมื้อ

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
	หมายเหตุ: kin^{24} ŋa:j^{33} กินงาย [กิ๋นงาย] ก. กิน อาหารมื้อเช้า เวลาที่ควรกินอาหารมื้อเช้า), ŋa:j^{33} (งาย [งาย] น. เวลาเช้า อาหารเช้า)		(‘morning meal at 9 a.m.’) (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))	khaw^{44} ŋaaj^{34}; พวน สุพรรณบุรี: khaw^{43} ŋa:j^{33} (รุ่นสูงอายุ), khaw^{43} sa:w^{44} (วัยกลางคนและรุ่นอายุน้อย)); พจนานุกรมภาษาไทยพวน: เข้างาย	เช้า (ไม่หนัก)), k^{h}âw ŋá:j (second meal, taken around 10 a.m. อาหารมื้อที่สองประมาณ 10 โมงเช้า))
2/83. ข้าว กลางวัน	**khaw^{44ʔ} ma-tɔ:n^{35}**, **khaw^{44ʔ} tɔ:n^{35}**, khaw^{44ʔ} tiəŋ^{31} (พจนานุกรมภาษาล้านนา: khaw^{44ʔ} tɔ:n^{33} (ข้าวทอน [เข้าตอน] น. อาหารกลางวัน))	**khaw^{213ʔ} mi:^{22ʔ} tɔ:n^{31}**, **khaw^{213ʔ} tɔ:n^{31}**, khaw^{213ʔ} te:ŋ^{33}	**khaw^{44ʔ} mə-tɔ:n^{35}**, **khaw^{44ʔ} tɔ:n^{35}**, khaw^{44ʔ} te:ŋ^{31}, khaw^{44ʔ} mə-wan^{35}	**khaw^{41ʔ} ma-tɔ:n^{35}**, **khaw^{33ʔ} tɔ:n^{35}**, khaw^{33ʔ} tiəŋ^{31}, khaw^{41ʔ} ma-sa:y^{23}, khaw^{33ʔ} kə:ŋ^{22} mi:^{41ʔ} (พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: khaw^{44} saaj^{23}, mɯɯ^{45} pheen^{34}; พวน สุพรรณบุรี: khaw^{43} suaj^{24} (รุ่นสูงอายุและวัยกลางคน), khaw^{43} ka:ŋ^{33} wan^{33} (วัยกลางคนและรุ่นอายุน้อย)); พจนานุกรมภาษาไทยพวน: เข้าสาย	**khaw^{44ʔ} mi:^{35ʔ} swa:y^{434}**, **khaw^{44ʔ} mi:^{35ʔ} sa:y^{34}**, **khaw^{44ʔ} swa:y$^{434/34}$**, **khaw^{44ʔ} sa:y$^{434/34}$**, khaw^{44ʔ} thiəŋ^{33}, khaw^{44ʔ} hiəŋ^{33} (พจนานุกรมลาว–ไทย–อังกฤษฯ: k^{h}âw swăːy (the third meal, taken around 2 p.m. อาหารมื้อที่สามประมาณ 14 น.))

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
2/84. ข้าวโพด	khaw^{44ʔ} poːt^{31}, khaw^{44ʔ} phoːt^{31} (ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์, ข้าวโพดหวาน), **khaw^{44ʔ} saˑliː^{35}** (ข้าวโพดพื้นเมือง), khaw^{44ʔ} saː^{23} liː^{35} (พจนานุกรมภาษาล้านนา: khaw^{44ʔ} paːŋ^{44ʔ} (ข้าวป้าง [เข้าป้าง] น. ข้าวฟ่าง ข้าวโพด), khaw^{44ʔ} saː^{24} liː^{33} (ข้าวสาลี [เข้าสาลี] น. ข้าวโพด))	**khaw^{213ʔ} doːŋ^{35},** khaw^{213ʔ} poːt^{33} (ลื้อ สิบสองปันนา: xaw^{13} doŋ^{55}; ภาษาลื้อ เชียงรุ้ง: xaw^{11ʔ} doŋ^{55} (‘maize’))	khaw^{44ʔ} poːt^{31} (ขืน กลางเมือง: khaw^{33ʔ} saa^{35} lii^{44} (‘maize, corn’) (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))	khaw^{33ʔ} saˑliː^{35}, saˑliː^{35}, saː^{22} liː^{35} (พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: khaw^{44} phoot^{43}, sa^{34} lii^{34}; พวน สุพรรณบุรี: khaw^{43} phoːt^{44} (รุ่นอายุน้อย), saː^{24} liː^{33} (ทั้ง 3 รุ่นอายุ))	khaw^{44ʔ} phoːt^{35} (ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 บางคนใช้ในความหมายว่า “ข้าวโพดสัตว์ ปลูกเพื่อทำอาหารสัตว์ และใช้คำว่า **khaw^{44ʔ} saˑliː$^{232/23}$** หมายถึง ข้าวโพดข้าวเหนียวที่เป็นอาหารของคน), **khaw^{44ʔ} hoːt^{35}** (รุ่นอายุที่ 3), **khaw^{44ʔ} saˑliː$^{232/23}$** (รุ่นอายุที่ 2 บางคนใช้ในความหมายว่า “ข้าวโพดสัตว์ ปลูกเพื่อทำอาหารสัตว์” และใช้คำว่า khaw^{44ʔ} saˑliː$^{232/23}$ หมายถึง ข้าวโพดข้าวเหนียวที่เป็นอาหารของคน), saˑliː$^{232/23}$ (ข้าวโพดที่เป็นอาหารของคน) (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: săˑ líː (สาลี corn, maize ข้าวโพด))

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
2/121. คุก	**khɔ:k^{31}**, khuk^{44}, ta-la:ŋ^{35} (พจนานุกรมภาษาล้านนา: hɬan^{33} khaŋ^{24} (เรือนขัง [เฮือนขัง] น. เรือนจำ คุก), khɔ:k^{42} (ตอก [คอก]))	**khɔ:k^{33}**, **khɔ:k^{33} mɨ:t^{33}** (คำเก่า), khuk^{33}, ta-la:ŋ^{31}, koŋ^{35} (ภาษาลื้อ เชียงรุ้ง: xɔk^{33} ('jail'))	**khɔ:k^{31}**, **khɔ:k^{31} mɨ:t^{31}**, khuk^{44}, ta-la:ŋ^{35} (ขืน กลางเมือง: thɔ:ŋ^{21} ('jail, prison') (Petsuk, 1978))	**khɔʔ^{22}**, **khɔ:ʔ^{31} mɨ:t^{31}**, **khɔʔ^{22} mɨ:t^{31}**, khuk^{22}, ta-la:ŋ^{35}, liən^{35} cam^{22}, ho:ŋ^{35} khaŋ^{22}, khaŋ^{23} (n.) (tit^{35}~), loŋ^{35} khaŋ^{23}, lo:ŋ^{35} khaŋ^{23}, lo:ŋ^{35} khaŋ^{22}, lo:ŋ^{35} khɔʔ^{22}, lo:ŋ^{35} ta-la:ŋ^{35}	**khɔ:k^{35}**, **khɔ:k^{35} mɨ:t^{35}**, khuk^{33}, ta-la:ŋ$^{232/23}$, koŋ^{23}, hɬən$^{232/23}$ cam$^{232/23}$, hɔŋ^{44ʔ} khaŋ^{434}, khaŋ^{434} (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: k^{h}ūk, tá-lá:ŋ (ตะลาง prison, jail = คุก, ตะราง))
2/124. คูน (พืช)	**lom^{35} lɛ:ŋ^{41ʔ}**, khu:n^{35}	**lum^{31} lɛ:ŋ^{22ʔ}**, **lom^{31} lɛ:ŋ^{22ʔ}**, **kɔ:^{35} sa-khɛ:^{35}**, khu:n^{31}	**lom^{35} lɛ:ŋ^{41ʔ}**, khu:n^{35}	**lom^{35} lɛ:ŋ^{41ʔ}**, khu:n^{35}	**lom$^{232/23}$ lɛ:ŋ^{35ʔ}**, khu:n$^{232/23}$
2/127. เคาะ	**cok^{44}**, **tɔy^{22}**, **tɔ:y^{22}**, khɔʔ^{44}, khɔʔ^{35}, top^{35}, tup^{44}	**tɔy^{24}**, **tɔ:y^{24}**, cok^{33}, khɔʔ^{33}, ti:^{35}	**cok^{44}**, **cok^{35}**, **tɔ:y^{22}**, **tɔy^{22}**, khɔʔ^{44}, khɔʔ^{35}, bup^{35}	**cok^{22}**, **tɔy^{22}**, **tɔ:y^{22}**, khɔʔ^{22}, khɔʔ^{35}, top^{35}	khɔʔ^{33}

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
	(พจนานุกรมภาษาล้านนา: tɔj^{21} (ต่อย [ต่อย] ก. เคาะ กระทบ เคาะให้หลุดออก จากที่ ต.ย. tɔj^{21} pa^{33} tuː^{24} ต่อยประตู [ต่อย ปะตู̂] ก. เคาะประตู))	(ภาษาลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: tɔy^{12}, toy^{12} (‘to strike (e.g., a glass) gently’ (so doesn’t break))	(ขืน กลางเมือง: tɔːj^{21} (‘to knock, to ring (a bell)’ (Petsuk, 1978))		(พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: kʰɔ̄ (เคาะ knock, rap, tap = เคาะ), tɔ̄ːj (ต่อย ring (a bell), tap = ตี, เคาะ))
2/148. จาน	caːn^{23}	**phɛn^{31}**, caːn^{35}	caːn^{23}	**bɛn^{35}**, caːn^{23}, caːn^{22}, caːn^{35}	caːn$^{232/23}$
2/149. จำ	**cɨː^{22}**, cam^{23} (พจนานุกรมภาษาล้านนา: cam^{24}, cam^{24} cɨː^{21} (จำจื่อ [จำ̂จื่อ] ก. จดจำ สืบทอดโดยการบอกเล่า), cɨː^{21} (จื่อ [จื่อ] ก. จำ - กำหนดไว้ในใจ), cɨː^{21} cam^{24} (จื่อจำ [จื่อจำ̂] ก. จดจำ สืบทอดโดยการบอกเล่า **จำจื่อ** ก็ว่า))	**cɨː^{24}**, cam^{35} (ลื้อ สิบสองปันนา: tsɯ^{35} dai^{13} (จำ); ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: cam$^{45/55}$ cɯɯ^{12} (‘to remember’), cɯɯ^{12}, cam$^{45/55}$ cɯɯ^{12}, cɯɯ^{12} cam$^{45/55}$ (‘to remember’), cɯɯ^{12} cam$^{45/55}$ (‘to remember’))	**cɨː^{22}**, cam^{23} (ขืน กลางเมือง: cɯ^{21}, cɯ^{21}, cam^{15} (Petsuk, 1978))	**cɨː^{22}**, cam^{35} (พจนานุกรมภาษาไทยพวน: จื่อ (ก. จำ, จดจำ))	**cɨː^{33}**, cam$^{232/23}$, khɨt^{33} (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: tɕam (จำ remember), tɕɯ̄ː (จื่อ remember = จำ))

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
2/166. ช้อน (น.)	cɔːn^{41ʔ}	cɔːn^{22ʔ}	cɔːn^{41ʔ}	**buəŋ^{22}**, sɔːn^{41ʔ}, cɔːn^{41ʔ}, chɔːn^{41ʔ}	**buəŋ^{33}**, sɔːn^{35ʔ}, cɔːn^{35ʔ}, chɔːn^{35ʔ}
2/176. ชิงช้า	cuŋ^{31} caː^{35}, cuŋ^{41ʔ} caː^{35}, cun^{41ʔ} caː^{35}, ciŋ^{41ʔ} caː^{35}, ci̶ŋ^{41ʔ} caː^{35}, ciŋ^{35} caː^{41ʔ}, chiŋ^{35} chaː^{41ʔ}	**ʔoːn^{24} caː^{31}**, **ʔuː^{24} caː^{31}**, siŋ^{31} saː^{22ʔ}, chiŋ^{31} chaː^{22ʔ}	cun^{41ʔ} caː^{35}, cuŋ^{41ʔ} caː^{35}, cin^{41ʔ} caː^{35}, ciŋ^{41ʔ} caː^{35}, siŋ^{35} saː^{41ʔ}, chiŋ^{35} chaː^{41ʔ}	**ʔoːn^{22} lon^{22} seː^{33ʔ}**, **ʔoːn^{22} loː^{35} seː^{33ʔ}**, **ʔoːn^{22} loːn^{22} seː^{33ʔ}**, **ʔon^{22} lon^{22} seː^{33ʔ}**, **ʔoː^{35} lan^{22} seː^{33ʔ}**, **ʔoːn^{22} seː^{33ʔ}**, chiŋ^{35} chaː^{41ʔ}	**ʔon^{33} lon^{33} saː$^{232/23}$**, **ʔoːn^{33} lon^{33} saː$^{232/23}$** , **ʔoː^{33} lon^{33} saː$^{232/23}$**, **ʔoː$^{232/23}$ lon^{33} saː$^{232/23}$**, siŋ^{23} saː^{35ʔ}, siŋ^{33} saː^{35ʔ}, chiŋ^{23} chaː^{35ʔ}, chiŋ^{33} chaː^{35ʔ} (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: ʔoːn ɲóːn sáː, ʔoːn sáː)
2/214. ตาตุ่ม	**taː^{23} tiːn^{23}**, ma-taː^{23} tum^{22}, taː^{23} tum^{22} (พจนานุกรมภาษาล้านนา: taː^{24} tiːn^{24} (ตาตีน [ต๋าตี๋น] น. ตาตุ่ม))	**taː^{35} tiːn^{35}**, taː^{35} tum^{24} (ลื้อ เมืองยอง และลื้อเชียงรุ้ง: taa$^{45/55}$ tin$^{45/55}$)	**taː^{23} tiːn^{23}**, taː^{23} tum^{22} (ขืน กลางเมือง: taː^{15} tiːn^{15} (Petsuk, 1978), taa^{35} tin^{35} (Gedney,	**taː^{35} tiːn^{35}**, **pom^{35} phiəʔ^{22}**, **poːm^{35} phiəʔ^{22}**, taː^{35} tum^{22} (พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: taa^{34} tum^{22}, tum^{22} mɔɔŋ^{45},	taː$^{232/23}$ tum^{33}, taː$^{232/23}$ tum^{33} mɔŋ^{33}, taː$^{232/23}$ tup^{35} mɔŋ^{33}, taː$^{232/23}$ tup^{35} mɔŋ^{31}, taː$^{232/23}$ tuːp^{44} mɔŋ^{33}, ʔen^{23} kha-nɔːŋ^{33}

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
			1964 ใน Hudak, 1994))	taa^{34} tum^{22}, mɔɔŋ^{45}; พวน สุพรรณบุรี: taː^{33} tum^{22} (วัยกลางคนและรุ่นอายุน้อย), ta^{33} pɔːm^{22} (ทั้ง 3 รุ่นอายุ))	
2/232. ถ้วย	**ʔɔn^{44ʔ}**, thuəy^{44ʔ}, thoːy^{44ʔ} (ถ้วยที่ทำจากกะลามะพร้าว ใช้ตวง)	**waːn^{24}**, thoy^{213ʔ}, thoːy^{213ʔ}	thoːy^{44ʔ}	thuəy^{33ʔ}, thoːy^{33ʔ}	thuəy^{44ʔ}, thoy^{44ʔ}, thoːy^{44ʔ}
2/263. ไทร (พืช)	**hay^{35}**, say^{35}	**hay^{31}**, say^{31}, khay^{31}	**hay^{35}**, say^{35}	**hay^{35}**, say^{35}	**hay$^{232/23}$**, say^{23}, say$^{232/23}$ ɲɔːy^{35ʔ}, say$^{232/23}$ yɔːy^{35ʔ}, sum^{23} sɛːŋ^{34}
2/270. น้อยหน่า	nɔː^{41ʔ} nɛː^{44ʔ}, nɔː^{44ʔ} nɛː^{44}, ma-nɔː^{44ʔ} nɛː^{44ʔ}, ma-nɔː^{41ʔ} nɛː^{44ʔ}, mak^{35} nɔː^{44ʔ} nɛː^{44ʔ}, mak^{35} nɔː^{41ʔ} nɛː^{44ʔ}, nɔːy^{41ʔ} naː^{22}	**mak^{35} ket^{35} hɛːt^{33}**, **ma-ket^{35} hɛːt^{33}**, **ba-ket^{35} hɛːt^{33}**, **ba-ket^{35} hɛːt^{33}**, **ket^{35} hɛːt^{33}**, nɔː^{213ʔ} nɛː^{213ʔ}, ma-nɔː^{213ʔ} nɛː^{213ʔ},	nɔː^{44ʔ} nɛː^{44ʔ}, ma-nɔː^{44ʔ} nɛː^{44ʔ}, mak^{35} nɔː^{44ʔ} nɛː^{44ʔ}	**ma-ket^{35} hɛːt^{22}**, nɔːy^{33ʔ} nɛː^{33ʔ}, nɔː^{33ʔ} nɛː^{33ʔ}, ma-nɔːy^{41ʔ} nɛː^{33ʔ}, ma-nɔːy^{33ʔ} nɛː^{33ʔ}, ma-nɔː^{33ʔ} nɛː^{33ʔ}	nɔːy^{35ʔ} naː^{33}, maːk^{44} siəp^{44}, mak^{35} siəp^{44}

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
		m̩-nɔː$^{213?}$ neː$^{213?}$, nɔːy$^{22?}$ naː^{24}			
2/276. นาก (สัตว์)	**buən$^{44?}$**, **mɛːŋ^{35} buən$^{44?}$**, naːk^{31}	**boːn$^{213?}$**, **mɛːŋ^{31} boːn$^{213?}$**, **moːn$^{213?}$**, **mɛːŋ^{31} moːn$^{213?}$**, mɛːŋ^{31} naːk^{33}, naːk^{33}	**boːn$^{44?}$**, **mɛːŋ^{35} boːn$^{44?}$**, mɛːŋ^{35} naːk^{31}, naːk^{31}, naːk^{31} naːm$^{41?}$	**buən$^{33?}$**, **mɛːŋ^{35} buən$^{33?}$**, **mɛːŋ^{35} muən$^{33?}$**, naːk^{31}	**buən$^{35?}$**, naːk^{35}
2/280. น้ำตก	nam$^{41?}$ tok^{35}, naːm$^{41?}$ tok^{35} (พจนานุกรมภาษาล้านนา: naːm^{45} tok^{24} taːt^{21} (น้ำตกตาด [น้ำต๋ก ต๋าด] น. น้ำตก - น้ำที่ตกจากภูเขาลงมาที่หน้าผา))	**nam$^{22?}$ tok^{35} taːt^{24}**, **nam$^{22?}$tok^{35} taːt^{24} phaː^{35}**, **nam$^{22?}$ taːt^{24}**, **taːt^{24}** nam$^{22?}$ tok^{35} (ลื้อ เมืองยอง และลื้อเชียงรุ้ง: nam$^{31?}$ tok$^{45/55}$ taat^{12} ('waterfall'))	nam$^{41?}$ tok^{35} (ขืน กลางเมือง: nam$^{51/51?}$ tɔk$^{23/45}$ (Petsuk, 1978); ขืน บ้านเวียง: tɔk^{44} taat^{12} ('waterfall') (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))	nam$^{41?}$ tok^{35} (พจนานุกรมภาษาไทยพวน: น้ำโจน)	nam$^{35?}$ tok^{35} (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: tâːt (ตาด waterfall น้ำตก), nàm tók (น้ำตก waterfall))

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
2/298. บาดแผล	**hɔ:y^{35}**, phɛ:^{23} (พจนานุกรมภาษาล้านนา: ba:t^{21} (บาด น. รอยแผล ปากแผล เส้นผ่าศูนย์กลาง เรียก ปากบาด บาตร ก. ทำให้เกิดเป็นแผลหรือรอยขีดข่วนอย่างของมีคมบาด) หมายเหตุ: ในพจนานุกรมภาษาล้านนามีคำว่า hɔ:j^{33} และมีคำอธิบายว่า hɔ:j^{33} รอย [ฮอย] น. รอย - ลักษณะที่เป็นเส้นเป็นริ้วหรือลวดลายที่ปรากฏอยู่กับพื้นสิ่งใดสิ่งหนึ่ง	**hɔ:y^{31}**, **ba:t^{24}**, ba:t^{24} phɛ:^{35}, phɛ:^{35} (ลื้อ เมืองยอง: baat^{12} ('to cut, wound'); ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: baat^{12} phɛɛ$^{45/55}$, phɛɛ$^{45/55}$ ('wound') pin$^{45/55}$ baat^{12} pin$^{45/55}$ hɔy$^{342/21}$ ('to be wounded, cut'), phɛɛ$^{45/55}$ ('wound'))	**hɔ:y^{35}**, **ba:t^{33}**, phɛ:^{23} (ขืน กลางเมือง: hɔ:j$^{23/45}$, hɔ:j$^{23/45}$ cɛp$^{23/45}$ ('a wound, a cut'), wa:t^{21} ('to wound, cut'), ba:t^{21} ('to wound, cut') (Petsuk, 1978); pɛn^{35} cɛp^{44} ('to be wounded') (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))	**hɔ:y^{35}**, phɛ:^{23}, phɛ:^{22}	**hɔ:y$^{232/23}$**, **hɔ:y^{23} phɛ:^{34}**, **ba:t^{44}**, phɛ:$^{434/34}$ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: bâ:t (บาด cut, wound n.), p^{h}ɛ̌: (แผ wound, cut n. แผล, บาดแผล))
2/309. ใบ้	**ŋa:w^{31}**, bay^{44ʔ}, ʔə:^{23}	**ŋa:w^{33}**, bay^{213ʔ}	**ŋa:w^{31}**, bay^{44ʔ}, pa:k^{33} bɔ:^{33} day^{44ʔ}	**ŋa:w^{31}**, bay^{33ʔ}, ʔu:^{33ʔ} bɔ:^{22} day^{41ʔ}	**ŋa:w^{33}**, bay^{35ʔ}, baɔ^{35ʔ}, ʔə:^{434}

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
	(พจนานุกรมภาษาล้านนา: baj^{44ʔ} (ไบ้ ว. ใบ้ - พูดไม่ได้ หรือไม่สามารถพูดเป็นถ้อยคำที่คนทั่ว ๆ ไปเข้าใจได้ มากอย่างยิ่ง เช่น นักไบ้นักง่าว - มากมาย ก่ายกอง น. หมาร่า เรียก แมงไบ้), (ŋa:w^{42} ง่าว ว. โง่) ʔɔ:^{24} (เออ [เอ่อ] น. คน ใบ้ ว. ใบ้))	(ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: bay^{11ʔ} ('can't speak or hear'), (e.g. kun$^{342/21}$ bay^{11ʔ} 1. 'deafmute', 2. 'stupid' (especially in cursing)), ลื้อ เชียงรุ้ง: ŋaaw^{21} (in kun^{21} ŋaaw^{21} 'deafmute' = kun^{21} bay^{11ʔ} kun^{21} ʔaŋ^{12}))	(ขืน กลางเมือง: ŋa:w^{21} ('stupid; dumb, mute') (Petsuk, 1978); ขืน บ้านเวียง: bay^{33ʔ} (e.g. khɔn^{44} bay^{33ʔ} 'cannot speak'), ŋaaw^{22} (e.g. khɔn^{44} ŋaaw^{22} 'cannot speak') (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994)	(พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: baj^{45}; พจนานุกรมภาษาไทยพวน: ไบ๊ (น. คนใบ้; ก. บอกใบ้, แนะเลศนัยให้เป็นข้อคิด), กึ (ว. พูดไม่ได้, พูดไม่ออก, พูดติดอ่าง), ปะกึ (ก. พูดติดอ่าง, ว. ใบ้, พูดไม่ได้))	(พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: bàj (ใบ้ mute, dumb), ŋɔ̄ (เงอะ dumb, mute ใบ้), pâ:k kûː:k (ปากกึก mute, dumb ใบ้), kûː:k (กึก mute, dumb ใบ้))
2/322. ปืน	pɨ:n^{23} (พจนานุกรมภาษาล้านนา: na:t^{42}, siʔ^{24} na:t^{42} (นาด [นาด] น. ปืนอย่างปืนยาว สินาด ก็ว่า))	**na:t^{33}**, pɨ:n^{35} (ลื้อ สิบสองปันนา: na:t^{35} (ปืน); ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: naat^{33})	**na:t^{31}**, **sa-na:t^{31}**, pɨ:n^{23}	**na:t^{31}**, pɨ:n^{35}	pɨ:n^{23}
2/339. ฝรั่ง (ผลไม้)	ma-kɛw^{23}, ma-kɛ:w^{23}	ba-kɛ:w^{35}, **mak^{35} ko:y^{213ʔ} hɔ:^{213ʔ}**, **ma-ko:y^{213ʔ} hɔ:^{213ʔ}**, **ba-ko:y^{213ʔ} hɔ:^{213ʔ}**, **ko:y^{213ʔ} hɔ:^{213ʔ}**	ma-kɛw^{23}, ma-kɛ:w^{23}	ma-kɛ:w^{35}, **ma-ʔo:y^{22}**	**ma:k^{44} si:^{34} da:$^{232/23}$**, **mak^{35} khi:^{434} da:$^{232/23}$**, **mak^{35} si:^{434} da:$^{232/23}$**, **mak^{35} si:^{34} da:^{23}**, mak^{35} fa-laŋ^{33}

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
		(ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: maak^{12} koy^{11ʔ})		(พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: maʔ^{22} ʔoj^{22}; พวน สุพรรณบุรี: ma^{33} ʔoːj^{22}); พจนานุกรมภาษาไทยพวน: หม่าโอย (น. ฝรั่ง) (ไม้หม่าโอย = น. ต้นฝรั่ง)	(พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: mâːk sĭː daː (หมากสีดา guava ฝรั่ง))
2/355. ฟอง (น.)	**puək^{22}**, fɔːŋ^{35}	**poːk^{24}**, fɔːŋ^{31}	**poːk^{33}**, puək^{33}, fɔːŋ^{35}	**puəʔ^{22}**, **puəʔ^{31}**, fɔːŋ^{35}	**poː^{35ʔ}**, fɔːŋ$^{232/23}$
2/370. มะละกอ	**ma-koːy^{44ʔ} sa-paw^{35}**, **koːy^{44ʔ} sa-paw^{35}**, ma-kuəy^{44ʔ} teːt^{31}, ma-koːy^{44ʔ} teːt^{31}, kuəy^{44ʔ} teːt^{31}, ma-la-kɔː^{35}	**maːk^{24} koːy^{213ʔ} sa-paw^{31}**, **maːk^{24} koːy^{213ʔ} paw^{31}**, **koːy^{213ʔ} sa-paw^{31}**, **koːy^{213ʔ} si-paw^{31},** **ba-koːy^{213ʔ} paw^{31}**, **koːy^{213ʔ} paw^{31}**, ma-koːy^{213ʔ} teːt^{33}, ba-koːy^{213ʔ} teːt^{33}, koːy^{213ʔ} teːt^{33}	ma-koːy^{44ʔ} teːt^{31}, koːy^{44ʔ} teːt^{31}	ma-kuəy^{41ʔ} teːt^{31}, ma-koːy^{33ʔ} teːt^{31}, ma-koːy^{41ʔ} teːt^{31}, koːy^{33ʔ} teːt^{31}, koːy^{41ʔ} teːt^{31}, kha-teːt^{31}, ma-ka-teːt^{31} (พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: maʔ^{22} huŋ^{22}; พวน สุพรรณบุรี: ma^{33} huŋ^{22}, ma^{33} la^{33} kɔː^{33}; พจนานุกรมภาษาไทยพวน: หม่าหุ่ง)	maːk^{44} huŋ^{33}, mak^{35} huŋ^{33}

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
2/375. มีดโกน	**mi:t^{31} tɔʔ^{44}**, mi:t^{31} khu:t^{22}, mi:t^{31} ko:n^{35} (มีดโกนขนาดใหญ่ ใบมีดขนาด 3-4 นิ้ว ใช้โกนหัวหนวด หรือโกนปลงผมสำหรับพระภิกษุ) (mi:t^{42} khu:t^{21} (มีดขูด น. มีด โกน **มีดเทาะ** ก็ว่า), mi:t^{42} tɔʔ^{45} (มีดเทาะ [มีดเต๊าะ] น. มีดโกน))	**mi:t^{33} tɔʔ^{33}** (มีดเต๊าะ = มีดโกนจอนตรงหู หรือโกนหนวด), mi:t^{33} ko:n^{35} (มีดโกน = มีดโกนหนวด/เครา), mi:t^{33} khu:t^{24} (~ho:^{35}) (มีดขูด)	**mi:t^{33} tɔʔ^{33}** (มีดเต๊าะ = มีดโกนจอนตรงหู หรือโกนหนวด), mi:t^{31} ko:n^{23}, mi:t^{31}	**mi:t^{31} tɔʔ^{22}**, **mi:t^{31} tɔʔ^{35}**, mi:t^{31} ko:n^{23}, mi:t^{31} ko:n^{22}, mi:t^{31} khu:t^{22}, mi:t^{31} khu:t^{22} nuət^{22}, mi:t^{31} khup^{22}	mi:t^{35} ko:n$^{232/23}$
2/376. มุ้ง	**sut^{35}** (เป็นคำเก่า ใช้พูดกับคนแก่ด้วยกัน หรือคนรุ่นเดียวกัน), muŋ^{41ʔ} (เป็นคำใหม่ ใช้พูดกับเด็ก) (พจนานุกรมภาษาล้านนา: sut^{24} (สุด น. มุ้ง))	**sut^{35}**, muŋ^{22ʔ} (ลื้อ สิบสองปันนา: sut^{55}; ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: sut$^{45/55}$ ('mosquito net') หมายเหตุ: คำว่า muŋ^{31ʔ}	**sut^{35}**, muŋ^{41ʔ} (ขืน กลางเมือง: sut$^{23/45}$ (Petsuk, 1978); sut^{44} (Gedney, 1964 ใน Hudak 1994))	**sut^{35}**, muŋ^{41ʔ}	**sut^{35}**, muŋ^{35ʔ} (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: sút (สุด mosquito net), mùŋ (มุ้ง mosquito net))

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
		ในภาษาลื้อ เมืองยอง และลื้อเชียงรุ้ง หมายถึง ที่อยู่ของสัตว์ เช่น หมูหรือสุนัข (‘nest of pig, dog shelter’) (Gedney, 1964 ใน Hudak 1994))			
2/384. แมงมุม	kam^{22} poːŋ^{41ʔ}, mɛːŋ^{35} kam^{22} poːŋ^{41ʔ}, mɛːŋ^{35} mum^{35}	**kam^{35} poːŋ^{22ʔ} koːŋ^{31} kaːw^{35}**, **mɛːŋ^{31} koŋ^{22ʔ} kaːw^{35}**, **mɛːŋ^{31} koːŋ^{31} kaːw^{35}**, **mɛːŋ^{31} koːŋ^{22ʔ} kaːŋ^{35}**, **koːŋ^{22ʔ} kaːŋ^{35}**, kam^{35} poːŋ^{22ʔ}, mɛːŋ^{31} kam^{24} poŋ^{22ʔ}, mɛːŋ^{31} kam^{35} poːŋ^{22ʔ}, mɛːŋ^{31} mum^{31} (ลื้อ สิบสองปันนา: kuŋ^{13} kaːu^{55}; ลื้อ เชียงรุ้ง: kuŋ^{11ʔ} kaaw^{55})	kam^{22} poːŋ^{41ʔ}, mɛːŋ^{35} kam^{22} poːŋ^{41ʔ}, mɛːŋ^{35} mum^{35}	mɛːŋ^{35} kam^{22} poːŋ^{41ʔ}, ka-poːŋ^{41ʔ}, mɛːŋ^{35} ka-poːŋ^{41ʔ}, mɛːŋ^{35} mum^{35}	mɛːŋ$^{232/23}$ mum$^{232/23}$

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
2/401. รถเข็น	**lɔː^{41ʔ} ɲuː^{41ʔ}**, lot^{44} khen^{23}, lot^{44} ɲuː^{41ʔ}, lɔː^{41ʔ} khen^{23}	**lɔː^{22ʔ} yuː^{22ʔ}**, lot^{33} khen^{35}, lot^{33} yuː^{22ʔ}, lɔː^{22ʔ} khen^{35} (ลื้อ เมืองยอง และลื้อเชียงรุ้ง: (lɔɔ^{31ʔ} 'cart'), (yuu^{31ʔ} 'to shove, push'))	lot^{33} khen^{23}, lɔː^{41ʔ} khen^{23}	**lɔː^{41ʔ} ɲuː^{41ʔ}**, lot^{22} khen^{23}, lot^{22} khen^{22}, lot^{22} ɲuː^{41ʔ}, lɔː^{41ʔ} khen^{23}, lɔː^{41ʔ} khen^{22} (พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: lot^{45} saj^{45})	**lot^{33} lun$^{232/23}$**, **lot^{33} dun$^{232/23}$**, lot^{33} khen^{434}, lot^{33} khen^{34} (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: lɔ̀ː (ล้อ pushcart รถเข็น))
2/407. รำ (น.)	kɛːp^{22}, kɛːp^{22} ʔɔːn^{22}	**ham^{31}**, kɛːp^{24}	kɛːp^{22}, kɛːp^{22} ʔɔːn^{22}	kɛːp^{22}	**ham$^{232/23}$**, **lam^{23}**, kɛːp^{44}, kɛːp^{44} ʔɔn^{33}, kɛːp^{44} ʔɔːn^{33}
2/409. ริมฝีปาก	him^{35} paːk^{22}, khɛːm^{35} paːk^{22}, lim^{35} fiː^{23} paːk^{22}	**him^{31} sop^{35}**, him^{31} paːk^{24}, khɛːm^{31} paːk^{24} (แคมปาก), lim^{31} fiː^{35} paːk^{24}	him^{35} paːk^{22}, him^{35} fiː^{23} paːk^{22}	**him^{35} sop^{35}**, **sop^{35}**, him^{35} paːk^{22}, him^{35} paːʔ^{22}, him^{35} paʔ^{22}	**phi-sop^{35}**, **khiː^{44ʔ} sop^{35}**, **sop^{35}**, him$^{232/23}$ paːk^{44}, lim^{23} paːk^{44}, khɛːm$^{232/23}$ paːk^{44}, him$^{232/23}$ fiː^{434} paːk^{44},

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
	(พจนานุกรมภาษาล้านนา: him^{33} sop^{24} (ริมสบ [ฮิมสบ] น. ริมฝีปาก ว. ใกล้ปาก), him^{33} pa:k^{21} (ริมปาก [ฮิมปาก] น. ริมฝีปาก ใกล้ปากแม่น้ำ))	(ลื้อ สิบสองปันนา: fi^{55} sop^{55}; ลื้อ เมืองยอง และ ลื้อ เชียงรุ้ง: him$^{342/21}$ sop$^{45/55}$ (‘lips’), him$^{342/21}$ sop$^{45/55}$ him$^{342/21}$ paak^{12} (‘lips’ YH) หมายเหตุ: ในภาษาลื้อ เชียงรุ้งที่เก็ดนีย์ศึกษาไว้มีคำว่า xɛm^{21} ซึ่งเก็ดนีย์ให้ความหมายและอธิบายไว้ดังนี้ xɛm^{21} (‘edge’) e.g. xɛm^{21} hɤɤ^{21} ‘edges of boat, top of sides’ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))	(ขืน กลางเมือง: phin^{21} sɔp$^{23/45}$ (Petsuk, 1978); fii^{12} sɔp^{44} (‘lips’) (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))	(พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: sop^{45}; พวน สุพรรณบุรี: him^{33} sop^{24} (รุ่นสูงอายุ), him^{33} pak^{22} ~ him^{33} paʔ^{44} (รุ่นอายุน้อย), him^{33} paʔ^{44} (รุ่นสูงอายุและวัยกลางคน)); พจนานุกรมภาษาไทยพวน: สบ (น. ปาก, ริมฝีปาก, ศพ)	him^{23} fi:^{34} pa:k^{44}, lim^{23} fi:^{34} pa:k^{44}, lim^{23} fi:^{23} pa:k^{44} (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: hí:m sóp (ฮีมสบ lip ริมฝีปาก), hí:m pâ:k (ฮีมปาก lip ริมฝีปาก))
2/413. เรอ	ʔəʔ^{35}	ʔəːʔ^{33}, ʔəʔ^{33}, ʔəʔ^{35}, ləː^{31}	ʔəʔ^{35}	ʔəːʔ^{22}, ʔəʔ^{22}, ʔəʔ^{35}, ʔəʔ^{31}	ʔɨəm^{35ʔ}, ʔəːm^{35ʔ}, ʔəːk^{35}, ʔəʔ^{35}, ləː^{23}

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
	(พจนานุกรมภาษาล้านนา: ʔəʔ^{24} (เออะ [เอ๋อะ] ก. เรอ))	(ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: ʔɤɤ^{11ʔ} (‘to belch’))	(ขืน กลางเมือง: ʔə^{21} (Petsuk, 1978))	(พจนานุกรมภาษาไทยพวน: เอิ๊ม (ก. เรอ. คืออลมในกระเพาะดันออกมาทางช่องคอ))	(พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: ʔùaːm (เอื้อม belch, burb เรอ))
2/414. เรียก	**ʔəːn^{44ʔ}**, hɔːŋ^{41ʔ}, liək^{31} (พจนานุกรมภาษาล้านนา: hɔːŋ^{42} (ร้อง [ฮ้อง] ก. ร้อง – เปล่งเสียงดั ง โดยปริมายหมายถึง ออกเสียงดังอย่างฟ้าร้อง เรียก บอกให้ไปหา ร้องไห้ มักใช้ **ไห้** มากกว่า) หมายเหตุ: .ในพจนานุกรมภาษาล้านนา มีคำว่า hiak^{42} และมีคำอธิบายว่า hiak^{42} (เรียก [เฮียก] ก. เรียก – มักใช้ในการกระทำที่ศักดิ์สิทธิ์อย่าง **เรียกขวัน**),	hɔːŋ^{22ʔ} (ลื้อ สิบสองปันนา: hɔŋ^{11}; ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: hɔŋ^{31ʔ} (‘to call’))	hɔːŋ^{41ʔ} (ขืน กลางเมือง: hɔːŋ$^{51/51ʔ}$ (‘to call, to shout, to awaken, to cry out’) (Petsuk, 1978); ขืน บ้านเวียง: hɔŋ^{51ʔ} (‘to call’) (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))	hɔːŋ^{41ʔ} (พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: ʔəən^{45}; พวน สุพรรณบุรี: ʔəːn^{44}, ʔən^{44} (รุ่นสูงอายุ), liak^{452} (วัยกลางคนและรุ่นอายุน้อย)); พจนานุกรมภาษาไทยพวน: ฮ้อง (ก. ร้อง, ร้องเรียก, ส่งเสียงตะโกน), เอิ๊น (ก. เรียก, ตะโกนบอก)	**ʔəːn^{35ʔ}**, hɔːŋ^{35ʔ} (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: hìaːk (เฮียก call, call for เรียก))

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
	ʔɔːn^{44ʔ} (เอิ้น ก. ตะโกน ตะโกนเรียก ตะโกนบอกกล่าว), ʔɔːn^{44ʔ} hɔːŋ^{45} (เอิ้นร้อง [เอิ้นฮ้อง] ก. ตะโกนเรียก))				
2/418. โรงพยาบาล	hoːŋ^{35} baːn^{35}, hoːŋ^{35} yaː^{35}, loːŋ^{35} baːn^{35}, loːŋ^{35} pha-yaː^{35} baːn^{35} (พจนานุกรมภาษาล้านนา: hoːŋ^{33} jaː^{33} (โรงยา, โรงอยา [โฮงอยา] น. โรงพยาบาล))	**hoːŋ^{31} yaː^{35}, loːŋ^{31} yaː^{35}**, hoːŋ^{31} baːn^{35}, loːŋ^{31} baːn^{35}, hoːŋ^{31} pha-yaː^{35} baːn^{35}, loːŋ^{31} pha-yaː^{35} baːn^{35}	**hoːŋ^{35} yaː^{35}**, **loːŋ^{33} yaː^{35}, loːŋ^{35} mɔː^{23}**, hoːŋ^{35} baːn^{35}, loŋ^{35} baːn^{35}, loːŋ^{35} baːn^{35}, loːŋ^{35} pha-yaː^{35} baːn^{35} (ขืน กลางเมือง: loŋ$^{23/45}$ jaː$^{23/45}$ [l-] ~ [ɾ]) (Petsuk, 1978))	hoːŋ^{35} baːn^{35}, loːŋ^{35} yaː^{35} baːn^{35}, loːŋ^{35} baːn^{35}, loːŋ^{35} pha-yaː^{35} baːn^{35}	hoːŋ$^{232/23}$ baːn$^{232/23}$, loːŋ$^{232/23}$ baːn$^{232/23}$, loːŋ$^{232/23}$ pha-yaː$^{232/23}$ baːn$^{232/23}$ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: hóːŋ mɔ̌ː (โฮงหมอ hospital โรงพยาบาล))
2/439. เล็ง	**nɛː^{35}**, leŋ^{35}	**nɛː^{31}**, leŋ^{31}, liŋ^{31}, liŋ^{31} taː^{35} phɔː^{24}	**nɛː^{35}**, leŋ^{35}, liw^{33} taː^{23}	**nɛː^{35}**, leŋ^{35}, lɛː^{35} taː^{35}, mɨŋ^{22}	**nɛː$^{232/23}$**, **ɲɛː$^{232/23}$**, leŋ$^{232/23}$

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
2/445. โลง	**hi:p^{22}**, **hi:p^{22} sop^{35}**, **hi:t^{33}**, **hi:t^{22} sop^{35}**, lo:ŋ^{35}, lo:ŋ^{35} sop^{35} (พจนานุกรมภาษาล้านนา: lɔ:ŋ^{44ʔ} (หล้อง น. โลง หีบบรรจุศพ หีบศพ ก็ว่า), hi:p^{21} sop^{24} (หีบศพ), hi:t^{21} (หีด น. หีบ - ภาชนะไม้ใช้ใส่สิ่งของ รูปสี่เหลี่ยมผืน ผ้า โลงศพ))	**bo:m^{35}**, **hi:p^{24}**, **hi:t^{24}**, **hi:t^{24} sop^{35}**, lo:ŋ^{31} (โลง เช่น โลงทอง), lo:ŋ^{31} sop^{35}	**hi:p^{22}**, **hi:p^{22} sop^{35}**, **hi:t^{22}**, **hi:t^{22} sop^{35}**, lo:ŋ^{35}, lo:ŋ^{35} sop^{35} (ขืน กลางเมือง: kɔ:m^{21} (‘coffin’) (Petsuk, 1978))	**hi:p^{22}**, **hi:p^{22} sop^{35}**, **hi:t^{22}**, **hi:t^{22} sop^{35}**, lo:ŋ^{35}, lo:ŋ^{35} sop^{35} (พจนานุกรมภาษาไทยพวน: โมง (น. โลงที่สำหรับใส่ศพ))	**hi:p^{44}**, **hi:p^{44} sop^{35}**, **hi:t^{44}**, **hi:t^{44} sop^{35}**, lo:ŋ$^{232/23}$, lo:ŋ$^{232/23}$ sop^{35} (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: lóːŋ (โลง coffin))
2/455. วิ่ง	**lo:n^{31}**, **lon^{31ʔ}**, lɛ:n^{31}, lɛn^{31}, lɛ:n^{31ʔ}, wiŋ^{31}, wiŋ^{31ʔ}	lɛ:n^{33}, wiŋ^{33}	**lo:n^{31}**, lɛ:n^{31}, lɛn^{31}, wiŋ^{31}	**lo:n^{31}**, lɛ:n^{31}, lɛn^{31}, wiŋ^{31}	lɛn^{33}, wiŋ^{33}

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
2/463. สร้าง	pɛːŋ^{23}	pɛːŋ^{35}	pɛːŋ^{23}	**puk^{35}**, pɛːŋ^{35}, saːŋ^{33ʔ}, ʔet^{35}	**puk^{35}**, pɛːŋ$^{232/23}$, saːŋ^{44ʔ}
2/464. ส้วม	**suəm^{44ʔ} mit^{44}**, **suəm^{44ʔ} khiː^{44ʔ}**, suəm^{44ʔ}, suəm^{44ʔ} thaːy^{22}, hɔŋ^{44ʔ} suəm^{44ʔ}, hɔŋ^{44ʔ} nam^{41ʔ} (พจนานุกรมภาษาล้านนา: wit^{45}, wit^{45} khiː^{44ʔ})	**tɔm^{33} wit^{33}** (ต่อมวิด = ส้วมสมัยก่อน ขุดหลุมลึก ๆ เอาไม้วางพาดปากหลุม), soːm^{213ʔ} (ลื้อ เมืองยอง: vit^{33} (‘toilet’ (of monastery)), vit^{33} xii^{11ʔ} (‘monk’s toilet’); ลื้อ เชียงรุ้ง: xum^{55} vit^{33} (‘monk’s toilet’))	**khum^{23} khiː^{44ʔ}**, hɔŋ^{44ʔ} nam^{41ʔ}, hɔːŋ^{44ʔ} nam^{41ʔ}, suəm^{44ʔ}, soːm^{44ʔ}, soːm^{44ʔ} khiː^{44ʔ} (ขืน กลางเมือง: khum^{15} wit^{51} (Petsuk, 1978); luk^{44} khii^{33ʔ} (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))	**tum^{22} mit^{22}**, hɔŋ^{33ʔ} nam^{41ʔ}, hɔŋ^{33ʔ} naːm^{41ʔ}, hɔŋ^{33ʔ} suəm^{33ʔ}, suəm^{33ʔ}, suəm^{33ʔ} thaːy^{22}, hɔŋ^{33ʔ} thaːy^{22} (พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: than^{22} khii^{44}; พวน สุพรรณบุรี: wet^{452} (รุ่นสูงอายุและวัยกลางคน), suam^{43} (วัยกลางคนและรุ่นอายุน้อย)); พจนานุกรมภาษาไทยพวน: ถาน (น. ส้วม, ที่สำหรับถ่ายอุจจาระ), วิดขี้ (น. ส้วม, เวจ)	**wit^{44} khiː^{44ʔ}**, hɔŋ^{44ʔ} nam^{35ʔ}, hɔŋ^{44ʔ} suəm^{44ʔ}, suəm^{44ʔ}, suəm^{44ʔ} thaːy^{33} (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: wīt (วิด toilet, water closet, lavatory สุขา, ห้องส้วม), wīt t^{h}āːj (วิดถ่าย toilet, water closet, lavatory สุขา, ห้องส้วม), t^{h}ăːn (ถาน toilet in monastery ถาน, ห้องส้วมของพระ))

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
2/466. สะดือ	sa-dɨː^{35} (พจนานุกรมภาษาล้านนา: sa^{33} dɨː^{33} (สะดือ), saːj^{24} dɨː^{33} สายดือ น. สายสะดือ - เส้นที่ต่อจากสะดือทารกในครรภ์เพื่อรับอาหารจากแม่), dɨː^{33} (ดือ [ดือ] น. สะดือ ขี้ดือ ก็ว่า), sa^{33} pɨː^{33} (สะพือ [สะปือ] น. (โบ) สะดือ))	**saːy^{35} bɨː^{35}**, **saːy^{35} dɨː^{35}**, sa-dɨː^{35}, sa-bɨː^{35} (ลื้อ สิบสองปันนา: saːi^{55} bɯ^{55}; ลื้อ เชียงรุ้ง: saay^{55} bɯɯ^{55}; ลื้อ เมืองยอง: saay^{45} dɯɯ^{342})	**saːy^{35} dɨː^{35}**, sa-dɨː^{35} (ขืน กลางเมือง: saːy^{15} dɯ$^{23/45}$, saːy^{15} lɯ$^{23/45}$ (Petsuk, 1978); saay^{35} lɯɯ^{44} (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))	**saːy^{23} dɨː^{35}**, sa-dɨː^{35} (พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: saaj^{22} bɯɯ^{34}, saaj^{22} dɯɯ^{34}, sɘ^{34} dɯɯ^{34}; พวน สุพรรณบุรี: saːj^{24} bɨː^{33} (รุ่นสูงอายุ), sa^{33} dɨ^{33} (วัยกลางคน), sa^{33} dɨː^{33} (รุ่นอายุน้อย), ka^{33} dɨː^{33} (วัยกลางคนและรุ่นอายุน้อย)); พจนานุกรมภาษาไทยพวน: สายบือ (น. สายสะดือ);	**saːy^{434} bɨː$^{232/23}$**, **saːy^{34} bɨː^{23}**, **say^{44ʔ} bɨː$^{232/23}$**, say^{44ʔ} dɨː$^{232/23}$, sa-dɨː$^{232/23}$, khiː^{44ʔ} dɨː$^{232/23}$ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: săːj bɯː)
2/482. เสลด	khiː^{44ʔ} tɔː^{31}, khiː^{44ʔ} tɔː^{31ʔ}	**khiː^{213ʔ} khoʔ^{35}**, khiː^{213ʔ} tɔː^{31}, khiː^{213ʔ} tɔː^{33}	**khiː^{44ʔ} khoʔ^{35}**, **khoʔ^{35}**, khiː^{44ʔ} tɔː^{31}	khiː^{33ʔ} tɔː^{31}	**khiː^{44ʔ} khoː^{33}**, khiː^{44ʔ} tɔː^{31}, khiː^{44ʔ} thɔː^{33}, khiː^{44ʔ} hɔː^{33} (< khiː^{44ʔ}

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
					thɔː^{33}) (ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3), khiː^{44ʔ} sa-leːt^{44}, sa-leːt^{44}
2/484. หนังสือ	**pap^{44}**, naŋ^{23} sɨː^{23}, pak^{35} ka-tɨn^{35}, tam^{23} laː^{35} (พจนานุกรมภาษาล้านนา: pap^{45} (พับ [ปั๊บ] น. สมุดที่พับเป็นชั้น ๆ อย่างสมุดข่อย โดยปริยายใช้เรียกหนังสือ และสมุดด้วย), (naŋ^{24} sɨː^{24} หนังสือ น. เอกสารที่เขียนขึ้นเพื่อการสื่อสาร))	naŋ^{35} sɨː^{35}, **tam^{35} haː^{31}** (ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: naŋ$^{45/55}$ sɯɯ$^{45/55}$ (‘book, writing’ YH)	naŋ^{23} sɨː^{23} (ขืน กลางเมือง: pap^{51} (‘book’) (Petsuk, 1978))	**pap^{22}**, naŋ^{23} sɨː^{23}, naŋ^{22} sɨː^{22}, sa-mut^{35}	naŋ^{434} sɨː^{434}, naŋ^{34} sɨː^{34}
2/485. หน้าต่าง	**pa-tuː^{23} pɔːŋ^{33}**, naː^{44ʔ} taːŋ^{22}, pa-tuː^{23} bon^{35}, pa-tuː^{23} nɔːy^{44ʔ}, pa-tuː^{23} naː^{44ʔ} taːŋ^{22}	**pa-tuː^{35} pɔːŋ^{24}**, **pɔŋ^{24}**, **pɔːŋ^{24}**, **naː^{213ʔ} pɔŋ^{24}**, naː^{213ʔ} taːŋ^{24}	**pa-tuː^{23} pɔːŋ^{22}**, **paŋ^{31} tuː^{23} pɔŋ^{22}**, **paŋ^{31} tuː^{23} pɔːŋ^{22}**, **tuː^{23} pɔːŋ^{22}**, **pɔːŋ^{22}**,	**pa-tuː^{35} pɔːŋ^{22}**, **pɔŋ^{33} ʔiəm^{41ʔ}**, **pɔːŋ^{22} ʔiəm^{41ʔ}**, **naː^{33ʔ} pɔːŋ^{22}**, naː^{33ʔ} taːŋ^{22},	**pɔːŋ^{33} ʔiəm^{35ʔ}**, **pɔŋ^{33} ʔiəm^{35ʔ}**, naː^{44ʔ} taːŋ^{33}, pa-tuː$^{232/23}$ naː^{44ʔ} taːŋ^{33}

ภาษาไทถิ่น / ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขืน	พวน	ลาว
	(พจนานุกรมภาษาล้านนา: pɔŋ^{21}, naː^{44ʔ} pɔŋ^{21})	(ลื้อ สิบสองปันนา: pɔŋ^{35}; ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: pɔŋ^{12} (‘window’))	**naː^{44ʔ} pɔŋ^{22}**, naː^{44ʔ} taːŋ^{22}, pa-tuː^{23} nɔːy^{44ʔ}, pa-tuː^{23} (ขืน กลางเมือง: pa$^{23/45}$ tu^{15} pɔːŋ^{21} (Petsuk, 1978))	pa-tuː^{35} nɔːy^{41ʔ} (พวน ลพบุรีและสิงห์บุรี: naa^{43} taaŋ^{22})	(พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: pɔ̄ːŋ ɲìaːm)
2/526. แหวน	**sut^{35} mɨː^{35}**, **wɛːn^{23} mɨː^{35}**, wɛːn^{23} (พจนานุกรมภาษาล้านนา: pɔːk^{21} niw^{45} (ปลอกนิ้ว [ปอกนิ้ว] น. แหวน ปลอกมือ แหวน ก็ว่า), wɛːn^{24} (แหวน น. แหวน - เครื่องประดับสำหรับสวมนิ้ว ปลอกมือ ก็ว่า))	**wɛːn^{35} mɨː^{31}**, wɛːn^{35} (ลื้อ เชียงรุ้ง: vɛn^{55} (‘1. bracelet on wrist, full circle, often worn by men’) (cf. maaw^{21}))	**wɛːn^{23} mɨː^{35}**, wɛːn^{23} (ขืน กลางเมือง: cɔːp^{21} mɯ$^{23/45}$ (Petsuk, 1978); cɔp^{22} mɯɯ^{44} (‘finger ring’) (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))	**pɔːʔ^{22} mɨː^{35}**, **pɔʔ^{22} mɨː^{35}**, woŋ^{35} wɛːn^{22}, wɛːn^{23}, wɛːn^{22}, wɛːn^{23} mɨː^{35}	**pɔːk^{44} mɨː$^{23\,2/23}$**, wɛːn$^{434/34}$ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษฯ: wɛ̌ːn (แหวน ring))

จากตัวอย่างที่แสดงในตารางที่ 150 จะเห็นได้ว่า คำศัพท์ส่วนใหญ่ที่งานวิจัยนี้สันนิษฐานว่าอาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทถิ่นบางภาษาเป็นคำศัพท์เฉพาะที่ใช้เรียกชื่อสัตว์ พืช และสิ่งของบางประเภทที่ผู้พูดภาษาไม่ค่อยใช้แล้ว นอกจากนี้ยังตั้งข้อสังเกตได้อีกว่า มีคำศัพท์บางคำในภาษาไทถิ่นบางภาษาที่ปรากฏในพจนานุกรมหรือในงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ แต่ไม่ปรากฏในภาษาไทถิ่นภาษานั้น ๆ ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ในที่นี้สามารถจัดกลุ่มคำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าอาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทถิ่นในอนาคตตามลักษณะการปรากฏของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาได้ดังนี้

1) คำศัพท์เรียกสิ่งที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้วหรือเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏให้เห็นในชีวิตประจำวันของผู้พูดภาษาไทถิ่นในปัจจุบัน
2) คำศัพท์เรียกชื่อพืชหรือสัตว์ที่ผู้พูดไม่ค่อยเห็น ไม่เคยเห็น หรือไม่รู้จัก
3) คำศัพท์ที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว เนื่องจากมีการใช้คำยืมจากภาษาอื่นมาแทน
4) คำศัพท์ที่มีเสียงพ้องกับคำศัพท์คำอื่นที่มีความหมายในเชิงลบ หรือคำศัพท์ที่ปัจจุบันอาจฟังไม่สุภาพ รวมทั้งคำศัพท์ที่เดิมเคยมีความหมายทางลบมากกว่า 1 ความหมาย ปัจจุบันผู้พูดเลือกใช้เพียงความหมายเดียว
5) คำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าอาจสูญไปจากภาษาไทถิ่นบางภาษาแล้ว

คำศัพท์ในภาษาไทถิ่นที่มีลักษณะการปรากฏแต่ละลักษณะมีรายละเอียดต่อไปนี้

1) คำศัพท์เรียกสิ่งที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้วหรือเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏให้เห็นในชีวิตประจำวันของผู้พูดภาษาไทถิ่นในปัจจุบัน

กรณีที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นมีการใช้คำศัพท์บางคำน้อยลงหรือแทบไม่ใช้เลยมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งของบางสิ่งบางอย่างที่ไม่ปรากฏหรือแทบไม่ปรากฏให้เห็นเลยในปัจจุบัน มีตัวอย่างคำศัพท์ดังนี้

– **คำที่ 1/39. “เกวียน”** ซึ่งในที่นี้สันนิษฐานว่าคำว่า “ล้อ” เป็นคำศัพท์เดิมที่ใช้ในความหมายว่า “เกวียน” ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา โดยผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาออกเสียงคำว่า “ล้อ” ที่มีเสียงวรรณยุกต์แตกต่างกันดังนี้ ภาษาคำเมือง ภาษาขืน และภาษาพวนออกเสียงว่า [lɔː^{41ʔ}] ภาษาลื้อออกเสียงว่า [lɔː^{22ʔ}] และภาษาลาวออกเสียงว่า [lɔː^{35ʔ}] จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา งานวิจัยนี้พบว่า มีเพียงผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 หรือกลุ่มสูงอายุที่พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาบางคนเท่านั้นที่ยังรู้จักคำว่า “ล้อ” ที่ใช้ในความหมายว่า “เกวียน” นอกจากนี้ยังมีผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 บางคนที่ยืนยันว่า คำว่า “ล้อ” เป็นคำเก่าที่ใช้เรียก “เกวียน” แต่ปัจจุบันไม่ใช้คำนี้ในความหมายว่า “เกวียน” แล้ว เนื่องจากไม่มีการใช้เกวียนเป็นยานพาหนะเหมือนสมัยก่อน ความหมายของคำว่า “ล้อ” จึงกลายเป็นหมายถึง “ล้อ” ซึ่งเป็นส่วนประกอบหนึ่งของยานพาหนะ เช่น ล้อรถ เป็นต้น

ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (กลุ่มกลางคน) และรุ่นอายุที่ 3 (กลุ่มวัยรุ่น) มีเพียงบางคนเท่านั้นที่เคยได้ยินคำว่า “ล้อ” ที่ใช้ในความหมายว่า “เกวียน” และผู้พูดทั้ง 2 กลุ่มดังกล่าวต่างยืนยันว่า เคยได้ยินคนรุ่นสูงอายุเท่านั้นที่ใช้คำว่า “ล้อ” เมื่อพูดถึง “เกวียน” ที่เคยเป็นพาหนะในสมัยก่อน แต่เมื่อถูกถามถึงคำเรียก “เกวียน” ผู้พูดทั้งสองรุ่นอายุดังกล่าวจะใช้คำว่า “เกวียน” ตามภาษาไทยมาตรฐาน

และใช้คำว่า “ล้อ” ในความหมายว่า ส่วนประกอบหนึ่งของยานพาหนะ เช่น ล้อรถ เช่นเดียวกับการใช้คำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 บางคนดังกล่าวมาแล้ว

อีกตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นชัดเจนว่า เมื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้วในปัจจุบัน คำเรียกสิ่งนั้น ๆ ก็อาจค่อย ๆ สูญไปจากภาษา ได้แก่

– คำที่ 1/63. “คบ (น.)” จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ในงานวิจัยนี้พบว่า คำศัพท์เดิมที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาใช้ในความหมายว่า “คบ (น.)” ได้แก่ คำว่า “แค่/แคว่” หรือ “ไม้แค่/ไม้แคว่” และผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาออกเสียงหรือใช้คำศัพท์ดังกล่าวต่างกันเล็กน้อยดังนี้ ภาษาคำเมืองออกเสียงว่า [khɛː^{31}] หรือ [may^{41ʔ} khɛː^{31}] ภาษาลื้อ [may^{22ʔ} khɛː^{33}] หรือ [may^{22ʔ} khɛː^{33} fay^{31}] ภาษาขืน [may^{41ʔ} khɛː^{31}] ภาษาพวน [khwɛː^{31}] หรือ [may^{41ʔ} khwɛː^{31}] และภาษาลาว [may^{35ʔ} khɛː^{33}] หรือ [may^{35ʔ} khiː^{44ʔ} khɛʔ^{35}] ในงานวิจัยนี้พบว่า คำศัพท์ต่าง ๆ ที่ใช้เรียก “คบ (น.)” ดังกล่าวนี้ มีเพียงผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ส่วนใหญ่และผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 บางคนเท่านั้นที่รู้จักและเคยใช้ในสมัยก่อน เนื่องจาก “คบ (น.)” ที่ใช้ในสมัยก่อนมีลักษณะเป็นไม้ท่อนที่มีการสับปลายไม้เพื่อให้จุดไฟติด และผู้คนมักใช้เมื่อต้องเดินเข้าไปล่าสัตว์ในป่าตอนกลางคืน แต่เนื่องจากในปัจจุบันมีการใช้ไฟฉายแทน การใช้ “คบ (น.)” จึงค่อย ๆ หายไป และคำเรียก “คบ (น.)” ก็ค่อย ๆ หายไปด้วย ดังจะเห็นได้ว่า ในภาษาไทถิ่น แต่ละภาษามีการใช้คำอื่นแทนดังนี้

- ผู้พูดภาษาคำเมืองใช้คำว่า “คบเพลิง” [khop^{44} phəːŋ^{35}] และ “ไม้เกี๊ยะ” [may^{41ʔ} kiəʔ^{44}] (ผู้พูดภาษาคำเมืองที่เป็นผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้อธิบายว่า “ไม้เกี๊ยะ” ในที่นี้หมายถึง ไม้ชนิดหนึ่งที่ใช้เป็นเชื้อเพลิงสำหรับติดไฟ มีลักษณะคล้าย “คบ (น.)” ในสมัยก่อน)
- ผู้พูดภาษาลื้อใช้คำว่า “คบเพลิง” [khop^{33} phəːŋ^{31}] “คบ” [khop^{33}] “คบไฟ” [khop^{33} fay^{31}] “ไม้คบไฟ” [may^{22ʔ} khop^{33} fay^{31}] และ “ไม้เยาะไฟ” [may^{22ʔ} yɔʔ^{33} fay^{31}]
- ผู้พูดภาษาขืนใช้คำศัพท์หลายคำ ได้แก่ “คบเพลิง” [khop^{44} phəːŋ^{35}] “ไม้คบเพลิง” [may^{41ʔ} khop^{44} phəːŋ^{35}] “คบไฟ” [khop^{44} fay^{35}] “ไม้คบ” [may^{41ʔ} khop^{44}] “ไม้ฟอย” [may^{41ʔ} fɔːy^{23}] และ “ไม้ย่อย” [may^{41ʔ} yɔːy^{31}]
- ผู้พูดภาษาพวนใช้คำว่า “คบเพลิง” [khop^{35} phəːŋ^{35}] “ไม้คบเพลิง” [may^{41ʔ} khop$^{22/35}$ phəːŋ^{35}] และ “ไม้เจี๊ยะ” [may^{41ʔ} ciəʔ^{35}]
- ผู้พูดภาษาลาวใช้คำว่า “คบ” [khop^{35}] และ “ไม้ไฟ” [may^{35ʔ} fay$^{232/23}$]

เมื่อพิจารณาตัวอย่างคำศัพท์อื่น ๆ ที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษานำมาใช้แทนคำศัพท์เดิมในความหมายว่า “คบ (น.)” ในภาพรวม จะเห็นว่า ส่วนใหญ่ผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ได้แก่ คำว่า “คบ” หรือ “คบไฟ” โดยอาจมีการนำบางส่วนของคำศัพท์เดิมมาใช้ร่วมกับคำยืม เกิดเป็นคำศัพท์ใหม่ เช่น “ไม้คบ” หรือ “ไม้คบไฟ” เป็นต้น นอกจากนี้ผู้พูดอาจนำคำศัพท์ที่ใช้เรียกสิ่งที่มีลักษณะคล้ายกันมาใช้ด้วย เช่นคำว่า “คบเพลิง” “ไม้คบเพลิง” หรือเมื่อผู้พูดโดยเฉพาะรุ่นอายุที่ 3 หรือกลุ่มวัยรุ่นไม่เคยเห็น “แค่/แคว่/ไม้แค่/ไม้แคว่” ที่เคยมีผู้ใช้ในสมัยก่อน

จึงนำคำศัพท์ที่ใช้เรียกสิ่งที่ยังใช้อยู่ในชีวิตประจำวันในปัจจุบันและเข้าใจว่าเป็นสิ่งที่มีลักษณะเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันกับ “แค่/แคว่/ไม้แค่/ไม้แคว่” มาใช้แทน เช่นคำว่า “ไม้เกี๊ยะ/ไม้เจี๊ยะ” “ไม้ฟอย” หรือ “ไม้ย่อย” เป็นต้น

ตัวอย่างคำศัพท์อื่น ๆ ที่งานวิจัยนี้สันนิษฐานว่าอาจสูญไปจากภาษาไทถิ่นบางภาษาเนื่องจากเป็นคำศัพท์ที่ใช้เรียกสิ่งบางสิ่งที่กำลังสูญหายไปจากการใช้ในชีวิตประจำวันของผู้พูด หรือเป็นสิ่งที่มีลักษณะที่เปลี่ยนไป และมีบางสิ่งมาแทนที่ และผู้พูดนำคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทน มีดังนี้ (ในที่นี้จะแสดงตัวอย่างคำศัพท์โดยใช้การถ่ายถอดเสียงด้วยตัวอักษรไทย เพื่อให้เห็นคำศัพท์ที่ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ร่วมกันในภาพรวม ส่วนการออกเสียงคำศัพท์ที่แตกต่างกันในแต่ละภาษานั้นแสดงไว้ในตารางที่ 150 ข้างต้น)

– คำที่ 1/93. “ตะกร้อ” ในภาษาไทถิ่นบางภาษามีการใช้คำว่า “หมักต้อ” เช่น ภาษาลื้อและภาษาลาว หรือคำว่า “มะต้อ” ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวน นอกจากนี้ในภาษาลื้อยังมีการใช้คำว่า “บะต้อ” ด้วย คำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ส่วนใหญ่และรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคนเท่านั้น นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำว่า “ตะกร้อ” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานเข้ามาใช้แทนคำศัพท์เดิม ในที่นี้สันนิษฐานว่า ลูกตะกร้อในสมัยก่อนอาจทำขึ้นด้วยมือ ด้วยวิธีการง่าย ๆ และเด็ก ๆ ใช้เล่นในหมู่บ้าน ต่อมาเมื่อการเล่นตะกร้อได้รับความนิยมน้อยลง และมีการเล่นเฉพาะคนบางกลุ่มเท่านั้น โดยลูกตะกร้อที่ใช้เล่นมักเป็นตะกร้อที่ทำด้วยพลาสติกที่มีจำหน่ายทั่วไปในท้องตลาด การใช้คำว่า “มะต้อ” หรือ “หมักต้อ” จึงค่อย ๆ เลือนหายไปด้วย และมีการนำคำว่า “ตะกร้อ” มาใช้แทน

– คำที่ 1/94. “ตะกั่ว” ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาปรากฏการใช้คำว่า “ซืน” (ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขืนออกเสียงเป็น “จืน” ส่วนภาษาพวนและภาษาลาวออกเสียงเป็น “ซืน”) ในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ส่วนใหญ่ และผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 บางคนซึ่งใช้คำว่า “ซืน” ในความหมายว่า “ตะกั่วที่ใช้ทำลูกกระสุนปืน โดยเฉพาะปืนที่ใช้ล่าสัตว์” แต่ปัจจุบันการใช้ปืนเพื่อล่าสัตว์ลดน้อยลงหรือแทบไม่มีเลย ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ส่วนใหญ่และผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 จึงแทบไม่รู้จักหรือไม่เคยได้ยินคำว่า “ซืน” เลย และมักใช้คำว่า “ตะกั่ว” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และใช้เรียกตะกั่วประเภทที่เป็นแผ่นใช้ยาหรืออุดรอยรั่วของภาชนะหุงต้ม เช่น หม้อ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่อยู่ในรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 บางคนยืนยันว่า ยังใช้คำว่า “ซืน” ในการพูดในชีวิตประจำวัน แต่ใช้ในความหมายว่า ตะกั่วประเภทที่ผลิตจากโรงงานมีลักษณะร้อยเป็นห่วงเล็ก ๆ ใช้ถ่วงปลายแหให้จมน้ำเวลาขว้างแหหาปลา ส่วนการใช้คำว่า “ซืน” ในความหมายว่า ตะกั่วที่ใช้ทำลูกกระสุนปืนนั้นปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียงบางคนเท่านั้น

– คำที่ 1/203. “ลูกเต๋า” คำที่อาจสูญไปจากภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาคือ คำว่า “หมากแก่ว” หรือ “มะแก่ว” และมีคำว่า “ลูกเต๋า” หรือ “ลูกไฮโล” มาแทน เนื่องจากสมัยก่อนมีการใช้ “หมากแก่ว” หรือ “มะแก่ว” ในการเล่นพนันชนิดหนึ่งคล้ายกับ “การเล่นไฮโล” ในปัจจุบัน แต่ในปัจจุบัน

ไม่ค่อยมีผู้เล่นการพนันชนิดดังกล่าวแล้ว[132] ผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาโดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (กลุ่มวัยรุ่น) ส่วนใหญ่จึงไม่รู้จักและไม่เคยได้ยินคำว่า “หมากแก่ว” หรือ “มะแก่ว” และบางคนยืนยันว่าเคยได้ยินคนรุ่นสูงอายุใช้คำดังกล่าว แต่ตนเองไม่รู้ว่าหมายถึงอะไร

– คำที่ 2/14. “กระดึง” คำที่อาจสูญไปจากภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา คือ คำว่า “รอก” หรือ “มะรอก” (ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาออกเสียงเป็น “ฮอก” หรือ “มะฮอก”) และมีคำว่า “ขิก” หรือ “หมักขิก” ที่อาจสูญไปจากภาษาลาว เนื่องจากปัจจุบันการเลี้ยงวัวหรือควายในหมู่บ้านต่าง ๆ ลดน้อยลง หากยังมีหลงเหลืออยู่บ้าง ผู้ที่เลี้ยงก็มักใช้ “กระดึง” ที่ทำด้วยเหล็กหรืออะลูมิเนียมที่มีขายตามท้องตลาดมาแขวนที่คอวัวหรือควายแทน “รอก” หรือ “มะรอก” รวมทั้ง “ขิก” หรือ “หมักขิก” ที่หมายถึง กระดึงที่ทำด้วยมือ โดยใช้ไม้แกะสลักเป็นรูปทรงกระบอก กลวง และมีตุ้มไม้เล็ก ๆ แขวนไว้ด้านใน สมัยก่อนใช้แขวนคอวัวควายเพื่อให้มีเสียง จุดประสงค์หนึ่ง คือ เพื่อป้องกันวัวควายไม่ให้ถูกขโมย หรือเมื่อเจ้าของนำวัวควายไปล่ามในที่ต่าง ๆ แล้วปล่อยให้เดินหากินหญ้าเอง หลังจากนั้นจึงตามไปจูงกลับคอก การมีกระดึงแขวนที่คอวัวควายจะช่วยให้เจ้าของรู้ว่าวัวควายอยู่ที่ใด ในปัจจุบันนี้ “กระดึง” ที่ทำด้วยมือลักษณะดังกล่าวไม่ค่อยปรากฏให้เห็นแล้ว คำเรียก “กระดึง” แบบที่คนสมัยก่อนเรียกจึงค่อย ๆ เลือนหายไป ปัจจุบันจึงมีเพียงผู้พูดภาษาไทถิ่นรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 บางคนเท่านั้นที่รู้จักคำว่า “รอก” หรือ “มะรอก” และ “ขิก” หรือ “หมักขิก” ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ส่วนใหญ่ต่างยืนยันว่าไม่รู้จักคำศัพท์ดังกล่าว และใช้คำว่า “กระดึง” หรือ “กระดิ่ง” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานมาแทนคำศัพท์เดิม

– คำที่ 2/30. “กลอน (~ประตู)” จากการสัมภาษณ์ผู้พูดภาษาไทถิ่นรุ่นสูงอายุทำให้ทราบว่า กลอนประตูบ้านในสมัยก่อนมักทำด้วยมือโดยใช้ไม้ท่อนเล็ก ๆ ไสด้วยกบไสไม้ให้เรียบ มีขนาดพอเหมาะ ใช้สอดเพื่อล็อคตรงกลางของประตู ผู้พูดภาษาไทถิ่นรุ่นสูงอายุส่วนใหญ่จึงยังใช้เรียก “กลอน (~ประตู)” ด้วยคำศัพท์เดิม เช่น ในภาษาคำเมืองและภาษาขืนใช้คำว่า “แซ่” ภาษาพวนใช้คำว่า “ลูกล่อ” และภาษาลาวใช้คำว่า “ไล” ผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 1 อธิบายว่า “ไล” หมายถึงกลอนประตูชนิดที่ใช้ล็อกประตูแบบเสียบลงบนพื้น คำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวล้วนแต่เป็นคำที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 บางคนและผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ส่วนใหญ่ไม่เคยใช้และไม่เคยรู้จัก และเมื่อต้องพูดถึง “กลอน (~ประตู)” ก็จะใช้คำว่า “กลอน” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานขึ้นมาแทนคำศัพท์เดิม และใช้ในความหมายว่า “กลอน (~ประตู) แบบสมัยปัจจุบันที่ทำด้วยเหล็ก” ซึ่งมีขายอยู่ทั่วไปตามท้องตลาด นอกจากนี้ในงานวิจัยนี้ ยังตั้งข้อสังเกตได้อีกว่า ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำว่า “กลอน” เท่านั้น และไม่ปรากฏการใช้คำว่า “แซ่” หรือ “ไล” แต่อย่างใด จึงสันนิษฐานได้ว่าคำศัพท์เดิมสำหรับเรียก “กลอน (~ประตู)” ในภาษาลื้ออาจสูญไปแล้วก็ได้

– คำที่ 2/74. “ข้อง” ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีการใช้คำว่า “โหมง” ในความหมายว่า “ข้อง” ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียงบางคนเท่านั้น ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำว่า “ข้อง” และส่วนใหญ่ไม่เคยได้ยินและไม่รู้จักคำว่า “โหมง” ดังนั้นจึงอาจ

[132] ข้อมูลเกี่ยวกับการเล่นพนันชนิดหนึ่งในสมัยก่อนที่ต้องใช้ลูกเต๋าเป็นข้อมูลจากการบอกเล่าของผู้พูดภาษาไทถิ่นรุ่นสูงอายุบางคน

สันนิษฐานว่า คำว่า “โหมง” อาจสูญไปจากภาษาลื้อในอนาคตอันใกล้นี้ และอาจมีการนำคำว่า “ข้อง” ซึ่งเป็นคำภาษาไทยมาตรฐานเข้ามาใช้แทน

– คำที่ 2/121. “คุก” ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีคำว่า “คอก” หรือ “คอกมืด” ที่ใช้ในความหมายว่า “คุก” ที่ปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคนเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์อื่น ๆ ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุที่พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาใช้ในความหมายว่า “คุก” ได้แก่ ในภาษาคำเมืองและภาษาขืนมีคำว่า “คุก” และ “ตะราง” ในภาษาลื้อมีทั้งคำว่า “คุก” “ตะราง” และ “กรง” ในภาษาพวนมีคำที่ใช้เรียก “คุก” หลายคำ ได้แก่ “คุก” “ตะราง” “เรือนจำ” “ห้องขัง” “ขัง” (ภาษาพวนใช้คำว่า “ขัง” เป็นทั้งคำกริยาและคำนาม) “โรงขัง” “โรงคอก” และ “โรงตะราง” ส่วนภาษาลาวมีคำว่า “คุก” “ตะราง” “กรง” “เรือนจำ” “ห้องขัง” และ “ขัง” (ภาษาลาวใช้คำว่า “ขัง” เป็นทั้งคำกริยาและคำนามเช่นเดียวกับในภาษาพวน)

เมื่อพิจารณาในภาพรวมอาจกล่าวได้ว่า ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษายืมคำว่า “คุก” จากภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทนคำว่า “คอก” หรือ “คอกมืด” ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า คุกในสมัยก่อนมีลักษณะที่กั้นเป็นคอก และอาจเป็นคอกที่มีลักษณะปิดทึบ ไม่มีแสงสว่าง ไม่ได้กั้นเป็นห้องแยกเป็นสัดส่วนเหมือนในปัจจุบัน ต่อมาเมื่อลักษณะของคุกเปลี่ยนไป คำเรียกคุกว่า “คอก” หรือ “คอกมืด” จึงอาจค่อย ๆ สูญไปจากภาษา และมีคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทน หลักฐานที่ใช้ยืนยันได้ว่า คำว่า “คอก” หรือ “คอกมืด” เป็นคำศัพท์ที่มีมาแต่เดิมในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาได้แก่ หลักฐานจากงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ เช่น ในพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) มีทั้งคำว่า “เรือนขัง” [hɬan^{33} khaŋ^{24}] และคำว่า “คอก” [khɔ:k^{42}] ในภาษาลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้งในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) มีคำว่า “คอก” [xɔk^{33}] ที่ใช้ในความหมายว่า “คุก” (‘jail, prison’) ในภาษาขืน กลางเมือง ในงานของราศี เพชรศุข (Petsuk, 1978) มีคำว่า “ท่อง” [thɔ:ŋ^{21}] ที่ใช้ในความหมายว่า “คุก” (‘jail, prison’) ซึ่งคำดังกล่าวไม่ปรากฏในภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ส่วนภาษาพวนนั้น เท่าที่สืบค้นไม่ปรากฏว่ามีงานอื่น ๆ ที่ผ่านมารวบรวมคำศัพท์ในภาษาพวนที่มีความหมายว่า “คุก” ไว้แต่อย่างใด สำหรับกรณีของภาษาลาว ในพจนานุกรมภาษาลาว–ไทย–อังกฤษ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) ได้รวบรวมคำว่า “คุก” [k^{h}ūk] และ “ตะราง” [tá-lá:ŋ] ไว้ซึ่งในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ใช้คำทั้ง 2 คำดังกล่าวเช่นกัน

– คำที่ 2/148. “จาน” ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ปรากฏการใช้คำว่า “แพ่น” ที่หมายถึง “จาน” และปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เท่านั้น เช่นเดียวกับในภาษาพวนที่มีเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 บางคนเท่านั้นที่รู้จักและยังใช้คำว่า “แบน” ในความหมายว่า “จาน” ในขณะที่ผู้พูดทั้งรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ที่พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาดังกล่าวต่างก็ใช้คำว่า “จาน” เท่านั้น จึงอาจสันนิษฐานได้ว่า คำว่า “แพ่น” ในภาษาลื้อ และคำว่า “แบน” ในภาษาพวนที่ใช้เรียกจานแบบที่ใช้สมัยก่อนอาจสูญไปในอนาคตอันใกล้นี้

– คำที่ 2/166. “ช้อน” มีผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 บางคนที่พูดภาษาลาวและภาษาพวนยังรู้จักและใช้คำว่า “บ่วง” ในความหมายว่า “ช้อน” ในขณะที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ส่วนใหญ่เคยได้

ยินคำศัพท์ดังกล่าว และบางคนรู้ความหมาย แต่บางคนไม่เคยใช้และไม่รู้ความหมายของคำว่า “บ่วง” ในที่นี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “บ่วง” ที่ใช้เรียกช้อนแบบที่ใช้สมัยก่อนอาจสูญไปจากภาษาลาวและภาษาพวนในอนาคตอันใกล้นี้เช่นเดียวกับคำเรียก “จาน” ในข้างต้น

– คำที่ 2/176. “ชิงช้า” ในภาษาไทถิ่นบางภาษาปรากฏการใช้คำศัพท์ที่ใช้เรียก “ชิงช้า” ซึ่งหมายถึง ชิงช้าชนิดที่ทำด้วยไม้แผ่นขนาดเล็ก ผูกด้วยเชือก 2 ข้าง แขวนไว้กับกิ่งไม้ แล้วนั่งแกว่งเล่นไปมา แบบที่เด็ก ๆ นิยมเล่นในสมัยก่อน ตัวอย่างเช่น ในภาษาลื้อมีการใช้คำว่า “โอ่นช้า” หรือ “อู่ช้า” ภาษาพวน ใช้คำว่า “โอ่นหล่นเส้” และภาษาลาวใช้คำว่า “อ่นหล่นซา” หรือ “โอ่นหล่นซา” ซึ่งคำศัพท์ต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นคำที่ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคนเท่านั้น เนื่องจากเด็ก ๆ ในปัจจุบันไม่นิยมเล่น “ชิงช้า” ชนิดดังกล่าว จึงไม่ค่อยปรากฏการใช้คำศัพท์ต่าง ๆ ที่กล่าวมา และหากผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 หรือกลุ่มวัยรุ่นจะเอ่ยถึง “ชิงช้า” ก็มักใช้คำว่า “ชิงช้า” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานแทนคำศัพท์เดิม

– คำที่ 2/232. “ถ้วย” ในภาษาคำเมืองมีการใช้คำว่า “อ้อน” และภาษาลื้อมีการใช้คำว่า “วาน” ในความหมายว่า “ถ้วย” ซึ่งปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นสูงอายุเพียงบางคนเท่านั้น ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำว่า “ถ้วย” และไม่รู้จักคำศัพท์ดังกล่าวแต่อย่างใด ในที่นี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “อ้อน” และคำว่า “วาน” อาจสูญไปจากภาษาคำเมืองและภาษาลื้อในอนาคตอันใกล้นี้

– คำที่ 2/322. “ปืน” ในภาษาไทถิ่นบางภาษา เช่น ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวนปรากฏการใช้คำว่า “นาด” หรือ “สะนาด” ปรากฏในข้อมูลการใช้คำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียงบางคนซึ่งใช้คำศัพท์ทั้ง 2 คำดังกล่าวในความหมายว่า ปืนชนิดที่กระบอกยาว ใช้ล่าสัตว์ แต่เนื่องจากปัจจุบันนี้ไม่ค่อยมีผู้ใดเข้าป่าล่าสัตว์เหมือนสมัยก่อนและการใช้ปืนลักษณะดังกล่าวลดน้อยลงเรื่อย ๆ คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่จึงไม่รู้จัก และไม่เคยใช้คำว่า “นาด” หรือ “สะนาด” แต่อย่างใด

– คำที่ 2/375. “มีดโกน” ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวนมีการใช้คำว่า “มีดเตาะ” ในความหมายว่า “มีดโกน” ในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 บางคน ในขณะที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุส่วนใหญ่ใช้คำว่า “มีดโกน” เท่านั้น และมีผู้พูดรุ่นสูงอายุบางคนอธิบายได้ว่า คำว่า “มีดเตาะ” ใช้เรียกมีดโกนชนิดที่มีขนาดเล็ก สมัยก่อนใช้โกนหนวดเครา และคำว่า “มีดโกน” ใช้เรียกมีดโกนสมัยใหม่ที่มีขายทั่วไปในท้องตลาด (เช่น มีดโกนชนิดเปลี่ยนใบมีดได้ที่ปรากฏในโฆษณาทางโทรทัศน์ในปัจจุบัน)

– คำที่ 2/376. “มุ้ง” ในภาษาไทถิ่นทุกภาษามีการใช้คำว่า “สุด” ในความหมายว่า “มุ้ง” และปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคนเท่านั้น ผู้พูดรุ่นสูงอายุบางคนอธิบายว่า คำว่า “สุด” ใช้เรียกมุ้งในสมัยก่อนที่ทอด้วยฝ้าย ย้อมสีดำ ใช้กางเพื่อกันบริเวณที่นอนให้เป็นสัดส่วนและมีความเป็นส่วนตัว เนื่องจากบ้านเรือนสมัยก่อนมักไม่มีการกั้นห้องเป็นสัดส่วน สมาชิกในครอบครัวนอนรวมกันในห้องใหญ่ ๆ ห้องเดียว ดังนั้นจึงต้องมีมุ้งสีดำกั้นครอบเพื่อกันยุงหรือแมลง และเพื่อแบ่งพื้นที่นอนในห้องให้มิดชิดเป็นสัดเป็นส่วน แต่เนื่องจากลักษณะของบ้านเรือนในปัจจุบันมีการกั้นแบ่งห้องที่ชัดเจน จึงไม่มีความจำเป็นต้องใช้มุ้งสีดำดังกล่าว และมีการใช้

มุ้งสีขาวที่มีขายตามท้องตลาด ซึ่งผลิตจากโรงงานด้วยด้ายสังเคราะห์หรือไนล่อน ดังนั้นในปัจจุบันจึงมีการใช้คำว่า “มุ้ง” เป็นส่วนใหญ่ และแทบไม่ปรากฏการใช้คำว่า “สุด” เลย โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ที่ส่วนใหญ่ไม่เคยได้ยินและไม่เคยใช้คำว่า “สุด” แต่อย่างใด

– คำที่ 2/401. “รถเข็น” ในภาษาไทถิ่นบางภาษาปรากฏการใช้คำศัพท์เดิมที่ใช้ในความหมายว่า “รถเข็น” เช่น ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาพวนมีการใช้คำว่า “ล้อญู้” หรือ “ล้อยู้” (“ญู้” หรือ “ยู้” หมายถึง เข็น) ส่วนภาษาลาวใช้คำว่า “รถดุน” หรือ “รถลุน” คำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคนเท่านั้น ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 รุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ส่วนใหญ่ใช้คำว่า “รถเข็น” หรือ “ล้อเข็น” แทนคำศัพท์เดิม ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า ปัจจุบันการใช้รถเข็นเพื่อบรรทุกสิ่งของต่าง ๆ ปรากฏน้อยลงเรื่อย ๆ เนื่องจากผู้คนมีความรีบเร่งมากขึ้น สิ่งของที่ต้องบรรทุก เช่น ผลผลิตทางการเกษตรมีปริมาณหรือจำนวนมากขึ้น จึงจำเป็นต้องใช้ยานพาหนะ เช่น รถกระบะ หรือรถบรรทุกในการบรรทุกสิ่งของต่าง ๆ แทนการใช้รถเข็น จึงมีผลทำให้คำศัพท์เดิมที่ใช้เรียกรถเข็นค่อย ๆ เลือนหายตามไปด้วย นอกจากนี้งานวิจัยนี้ยังพบว่า ผู้พูดภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน ภาษาพวน และภาษาลาวต่างก็ใช้คำว่า “รถเข็น” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานแทนคำศัพท์เดิม รวมทั้งมีการสร้างคำศัพท์ขึ้นมาด้วยการนำบางส่วนของคำศัพท์เดิมประสมกับบางส่วนของคำยืม เช่น คำว่า “ล้อเข็น” ที่ปรากฏในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวน นอกจากนี้ยังสังเกตได้ว่า ในภาษาขืน ไม่มีการใช้คำว่า “ล้อญู้” หรือ “ล้อยู้” และมีเพียงการใช้คำว่า “รถเข็น” และ “ล้อเข็น” เท่านั้น

– คำที่ 2/464. “ส้วม” ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาต่างก็มีคำศัพท์ที่ใช้ในความหมายว่า “ส้วม” ที่งานวิจัยนี้สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม ดังนี้ ภาษาคำเมืองมีคำว่า “ส้วมมิด” และ “ส้วมขี้” ภาษาลื้อมีคำว่า “ต่อมวิด” ภาษาขืนมีคำว่า “ขุมขี้” ภาษาพวนมีคำว่า “ตุ่มมิด” และภาษาลาวมีคำว่า “วิดขี้” คำต่าง ๆ ดังกล่าวปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียงบางคน และจากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา มีผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ที่พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาเพียงบางคนเท่านั้นที่อธิบายและให้ความหมายของคำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวได้ ตัวอย่างเช่น คำว่า “ต่อมวิด” เป็นคำเรียก ส้วมในสมัยก่อนที่ขุดเป็นหลุมลึก ๆ ใช้ไม้พาดปากหลุม ซึ่งปัจจุบันไม่มีส้วมชนิดดังกล่าวแล้ว เมื่อลักษณะของส้วมในสมัยปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปแล้ว คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่จึงไม่รู้จักคำเรียกส้วมสมัยก่อน และมีการนำคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานมาใช้เรียกส้วมสมัยปัจจุบัน คำต่าง ๆ ที่ใช้เรียก “ส้วม” ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาแตกต่างจากคำที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ ดังนี้

- ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) นอกจากคำว่า “ส้วมมิด” และ “ส้วมขี้” แล้วยังมีการใช้คำว่า “ส้วม” “ส้วมถ่าย” “ห้องส้วม” และ “ห้องน้ำ” แตกต่างจากในพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) ซึ่งมีคำว่า “วิด” [wit^{45}] และ “วิดขี้” [wit^{45} khi:$^{44?}$] ในความหมายว่า “ส้วม”
- ในภาษาลื้อ นอกจากคำว่า “ต่อมวิด” แล้วยังมีการใช้คำว่า “ส้วม” (ผู้พูดภาษาลื้อออกเสียงว่า “โส้ม”) และเมื่อเปรียบเทียบกับงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้พบว่า มีเพียงข้อมูลคำศัพท์ในภาษาลื้อ เมืองยอง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ที่ระบุคำว่า

"วิด" [vit^{33}] ในความหมายว่า ส้วมที่อยู่ภายในวัด ('toilet (of monastery)') และคำว่า "วิดขี้" [vit^{33} xii^{11ʔ}] ในความหมายว่า ส้วมสำหรับภิกษุ ('monk's toilet') แตกต่างจากภาษาลื้อ เมืองเชียงรุ้ง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ซึ่งใช้คำว่า "ขุมวิด" [xum^{55} vit^{33}] ในความหมายว่า ส้วมสำหรับภิกษุ ('monk's toilet') ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่า คำว่า "ต่อมวิด" ที่ผู้พูดภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) รุ่นอายุที่ 1 บางคนยืนยันว่าเป็นคำที่เคยใช้เรียก "ส้วม" ในสมัยก่อน อาจจะเป็นคำศัพท์เดิมในภาษาลื้อ (หนองบัว) แต่เมื่อส้วมในสมัยใหม่มีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ผู้พูดภาษาลื้อจึงใช้คำว่า "ส้วม" แทน

- ในภาษาขืน นอกจากคำว่า "ขุมขี้" แล้วยังมีการใช้คำว่า "ส้วม" (ผู้พูดภาษาขืนออกเสียงทั้ง "ส้วม" และ "โส้ม") "ส้วมขี้" และ "ห้องน้ำ" แตกต่างจากภาษาขืน กลางเมืองในงานของราศี เพชรศุข (Petsuk, 1978) ซึ่งใช้คำว่า "ขุมวิด" [khum^{15} wit^{51}] และแตกต่างจากภาษาขืน กลางเมืองในงานเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ซึ่งใช้คำว่า "ลุกขี้" [luk^{44} khii^{33ʔ}]
- ในภาษาพวน นอกจากคำว่า "ตุ่มมิด" แล้วยังมีการใช้คำว่า "ส้วม" "ห้องส้วม" "ส้วมถ่าย" "ห้องถ่าย" และ "ห้องน้ำ" ซึ่งแตกต่างจากในภาษาพวนที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ เช่น ภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมืองและอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ภาษาพวนที่พูดในตำบลน้ำเชี่ยว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี (อุทัยวรรณ ตันหยง, 2526) ใช้คำว่า "ถั่นขี้" [than^{22} khii^{44}] ในขณะที่พจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนอม, 2532) รวบรวมคำว่า "ถาน" (หมายถึง "ส้วม, ที่สำหรับถ่ายอุจจาระ") และ "วิดขี้" (หมายถึง "ส้วม, เวจ") ส่วนภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีที่ศึกษาในงานของสุวัฒนา เลี่ยมประวัติและกันทิมา วัฒนะประเสริฐ (2539) นั้นกลุ่มผู้พูดรุ่นสูงอายุและรุ่นกลางคนใช้คำว่า "เว็ด" [wet^{452}] และกลุ่มวัยรุ่นใช้คำว่า "ส้วม" [suam^{43}]
- ภาษาลาว นอกจากคำว่า "วิดขี้" แล้ว ยังมีการใช้คำว่า "ส้วม" "ส้วมถ่าย" "ห้องส้วม" และ "ห้องน้ำ" ด้วย เมื่อศึกษางานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้พบว่า ในพจนานุกรมภาษาลาว-ไทย-อังกฤษ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) มีคำว่า "วิด" [wīt] หมายถึง "สุขา, ห้องส้วม" ('toilet, water closet') และมีคำว่า "วิดถ่าย" หมายถึง "สุขา, ห้องส้วม" ('toilet, water closet, lavatory') นอกจากนี้ยังมีคำว่า "ถาน" ซึ่งมีความหมายว่า "ห้องส้วมของพระ" ('toilet in monastery') รวบรวมไว้ด้วย

การใช้คำเรียกส้วมแบบสมัยก่อนที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาเป็นตัวอย่างคำศัพท์ตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า เมื่อบางสิ่งบางอย่างมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไป หรือสิ่งที่มีลักษณะแบบเดิมไม่ปรากฏให้เห็นแล้ว คำศัพท์ที่เคยใช้เรียกสิ่งดังกล่าวก็อาจค่อย ๆ สูญไปจากภาษา และในงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า คำเรียกส้วมแบบสมัยก่อนที่ปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 บางคนนั้นอาจจะสูญไปจากภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคตอันใกล้นี้

– คำที่ 2/484. "หนังสือ" ในภาษาคำเมืองและภาษาพวนปรากฏการใช้คำว่า "พับ" ในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 บางคนซึ่งใช้คำว่า "พับ" ในความหมายว่า "หนังสือ" ในที่นี้หมายถึง หนังสือสมัยก่อนที่ทำด้วยใบลานซึ่งปัจจุบันไม่มีผู้ใช้แล้วและกลายเป็นหนังสือโบราณที่เก็บรักษาไว้ในวัดเท่านั้น ผู้คนสมัยปัจจุบันจึงใช้คำว่า "หนังสือ" ตามภาษาไทยมาตรฐาน งานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า "พับ" อาจสูญไปจากภาษาคำเมืองและภาษาพวนในอนาคตอันใกล้นี้

– คำที่ 2/485. "หน้าต่าง" เนื่องจากบ้านเรือนสมัยก่อนมักมีหน้าต่างที่เจาะเป็นช่องเล็ก ๆ มีขนาดพอที่จะมองออกไปเห็นด้านนอกได้เท่านั้น ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาจึงมีคำศัพท์ใช้เรียกหน้าต่างที่มีลักษณะดังกล่าวดังนี้ ภาษาคำเมืองใช้คำว่า "ประตูป่อง" ภาษาลื้อใช้คำว่า "ประตูป่อง" "ป่อง" หรือ "หน้าป่อง" ภาษาขืนใช้คำว่า "ประตูป่อง" "ปังตูป่อง" "ตูป่อง" "ป่อง" หรือ "หน้าป่อง" ภาษาพวนใช้คำว่า "ประตูป่อง" "ป่องเอี้ยม" หรือ "หน้าป่อง" ส่วนภาษาลาวใช้คำว่า "ป่องเอี้ยม" คำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เป็นส่วนใหญ่ และปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคน ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้น มีเพียงบางคนที่เคยได้ยินและรู้จักคำศัพท์เหล่านี้ และคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษานำมาใช้แทนคำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวคือ คำว่า "หน้าต่าง" ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และใช้เรียกหน้าต่างที่มีลักษณะแบบหน้าต่างในบ้านเรือนสมัยปัจจุบันคือ มีขนาดใหญ่ นอกจากนี้ในงานวิจัยนี้ยังพบว่า ผู้พูดภาษาพวนและภาษาลาวรุ่นสูงอายุบางคนยืนยันว่า ตนเองยังใช้คำว่า "ป่องเอี้ยม" อยู่ แต่ใช้สำหรับเรียกช่องเล็ก ๆ ที่บางบ้านเจาะสำหรับเป็นช่องลมหรือช่องระบายอากาศบนฝาผนังบ้าน งานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำศัพท์สำหรับเรียกหน้าต่างแบบสมัยก่อนอาจสูญไปจากภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในเวลาอันใกล้นี้ หรือหากมีบางคำเช่น คำว่า "ป่องเอี้ยม" จะยังหลงเหลืออยู่ ก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงของความหมาย คือ มีความหมายแคบเข้า จากเดิมที่หมายถึง หน้าต่าง แต่ปัจจุบันมีความหมายว่า ช่องลมหรือช่องระบายอากาศเท่านั้น

2) คำศัพท์เรียกชื่อพืชหรือสัตว์ที่ผู้พูดไม่ค่อยเห็น ไม่เคยเห็น หรือไม่รู้จัก

จากการศึกษาการแปรทางศัพท์ในภาษาไทถิ่นในงานวิจัยนี้พบว่า มีคำศัพท์จำนวนหนึ่งที่เป็นชื่อเฉพาะใช้เรียกพืชหรือสัตว์ที่ผู้พูดยืนยันว่าไม่ค่อยเห็น ไม่เคยเห็น หรือไม่เคยรู้จัก จึงทำให้ไม่รู้จักคำศัพท์คำนั้น ๆ คำศัพท์ที่จัดอยู่ในกรณีนี้มีตัวอย่างต่อไปนี้

– คำที่ 1/99. "ตะพาบ" ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีการใช้คำว่า "ปาฝา" ในความหมายว่า "ตะพาบ" แต่ปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคนเท่านั้น และมีการใช้คำว่า "ตะพาบ" หรือ "ตะพาบน้ำ" ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุที่พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ส่วนใหญ่ต่างก็ยืนยันว่าไม่เคยเห็นตัวจริงของตะพาบน้ำและเคยได้ยินผู้สูงอายุใช้คำว่า "ปาฝา" แต่ไม่แน่ใจว่า เป็นสัตว์ชนิดเดียวกันกับ "ตะพาบ" หรือ "ตะพาบน้ำ" หรือไม่

– คำที่ 1/161. "มันสำปะหลัง" ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีการใช้คำว่า "มันต้าง" หรือ "ต้าง" ในความหมายว่า "มันสำปะหลัง" นอกจากนี้ในภาษาพวนยังมีการใช้ทั้งคำว่า "มันต้าง" "มันด้าง" และ "มันต้น" ด้วย คำต่าง ๆ ดังกล่าวปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุ

ที่ 2 เท่านั้น ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 บางคนยืนยันว่าไม่เคยเห็นมันสำปะหลัง และบางคนเคยเห็นแต่เรียกว่า “มันสำปะหลัง” เช่นเดียวกับในภาษาไทยมาตรฐาน และไม่เคยรู้ว่าคำว่า “มันต้าง” “มันด้าง” “ต้าง” หรือ “มันต้น” เป็นมันชนิดเดียวกันกับมันสำปะหลังหรือไม่

– คำที่ 1/197. “ลั่นทม” คำศัพท์ที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ส่วนใหญ่ที่พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาใช้เรียกดอกลั่นทม ได้แก่ คำว่า “จำปาลาว” หรือ “จำปา” ซึ่งเป็นคำที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคนและผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เกือบทั้งหมดไม่เคยใช้ และบางคนไม่เคยรู้จักว่า หมายถึงดอกไม้ชนิดใด ดังนั้นในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาจึงปรากฏการใช้คำว่า “ลั่นทม” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานขึ้นมาแทนคำว่า “จำปาลาว” หรือ “จำปา” นอกจากนี้ยังพบว่า มีการใช้คำว่า “ลีลาวดี” ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่บัญญัติขึ้นเป็นคำสุภาพใช้แทนคำว่า “ลั่นทม” ในภาษาไทยมาตรฐานและคำดังกล่าวปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 3 บางคนด้วย

– คำที่ 2/276. “นาก (สัตว์)” ในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ที่พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาปรากฏการใช้คำที่มีความหมายว่า “นาก (สัตว์)” ได้แก่ ภาษาคำเมืองและภาษาขืนใช้คำว่า “บ้วน” หรือ “แมงบ้วน” (ผู้พูดภาษาขืนออกเสียงเป็น “โบ้น” และ “แมงโบ้น”) ภาษาลื้อใช้คำว่า “บ้วน” “แมงบ้วน” “ม้วน” หรือ “แมงม้วน” (ผู้พูดภาษาลื้อออกเสียงเป็น “โบ้น” “แมงโบ้น” “โม้น” และ “แมงโม้น”) ภาษาพวนใช้คำว่า “บ้วน” “แมงบ้วน” หรือ “แมงม้วน” และภาษาลาวใช้คำว่า “บ้วน” อย่างไรก็ตาม จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ในงานวิจัยนี้พบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ส่วนใหญ่ไม่รู้จักคำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าว และใช้คำว่า “นาก” เท่านั้น นอกจากนี้ยังมีผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ที่พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษายืนยันว่า เคยได้ยินคนรุ่นสูงอายุใช้คำว่า “บ้วน” “ม้วน” “แมงบ้วน” หรือ “แมงม้วน” แต่ไม่รู้จักว่าหมายถึงสัตว์ชนิดใด และไม่แน่ใจว่าเป็นสัตว์ชนิดเดียวกันกับ “นาก” หรือไม่

3) คำศัพท์ที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว เนื่องจากมีการใช้คำยืมจากภาษาอื่นมาแทน

ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีคำศัพท์จำนวนหนึ่งที่ผู้พูดยืนยันว่า ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว และจากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ในงานวิจัยนี้ พบว่ามีเพียงผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 บางคนเท่านั้นที่รู้จักคำศัพท์ต่าง ๆ เหล่านี้ ตัวอย่างเช่น

– คำที่ 1/88. “เดือนที่หนึ่ง” ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายว่า “เดือนที่หนึ่ง” ซึ่งปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียงบางคนเท่านั้น ได้แก่ คำว่า “เดือนเกียง” ในภาษาคำเมือง ภาษาพวน และภาษาลาว คำว่า “เดือนเกียง” หรือ “เดือนเจียง” ในภาษาลื้อและภาษาขืน (ผู้พูดภาษาลื้อและภาษาขืนออกเสียงเป็น “เดินเกง” หรือ “เดินเจง”) จากเก็บข้อมูลคำศัพท์ในงานวิจัยนี้พบว่า มีผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคนที่รู้จักและเคยได้ยินคำศัพท์เหล่านี้แต่ไม่เคยใช้ในชีวิตประจำวัน ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ต่างก็ยืนยันว่าไม่เคยได้ยินคำต่าง ๆ ดังกล่าวเลย งานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “เดือนเกียง” หรือ “เดือนเจียง” อาจจะสูญไปจากภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคตอันใกล้นี้ เนื่องจากปัจจุบันผู้พูดส่วนใหญ่นิยมใช้คำว่า “เดือนแรก” “เดือนหนึ่ง” “เดือนที่หนึ่ง” “เดือนมกรา” หรือ “เดือนมกราคม” มาใช้แทนคำว่า “เดือนเกียง” หรือ “เดือนเจียง” ดังกล่าว

- 1/95. "ตะเข็บ" ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีการใช้คำว่า "ดูก" ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เป็นส่วนใหญ่และมีผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 บางคนที่ยังใช้คำว่า "ดูก" ในขณะที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ต่างก็ใช้คำว่า "ตะเข็บ" ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานขึ้นมาแทน ในบางภาษาอาจมีการตัดพยางค์เหลือเพียงคำว่า "เข็บ เช่นในภาษาคำเมืองและภาษาลาว หรือบางภาษาอาจออกเสียงแตกต่างจากคำยืมภาษาไทยมาตรฐานเล็กน้อย เช่น ภาษาพวนมีคำว่า "สะเข็บ" เป็นต้น

- 1/128. "ปลาร้า" ในภาษาพวนมีการใช้คำว่า "ปลาแดก" (ผู้พูดภาษาพวนออกเสียงเป็น [paː^{35} dɛʔ^{22}] หรือ [paː^{35} dɛːʔ^{22}]) ซึ่งเป็นคำที่ปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียงบางคนเท่านั้น นอกจากนี้งานวิจัยนี้ยังพบว่า มีผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 บางคนและผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า คำว่า "ปลาแดก" ในภาษาพวนใช้เรียกปลาร้าที่ทำขึ้นเองด้วยการนำปลาตัวขนาดเล็กมาหมักและใช้รับประทานภายในครัวเรือน ส่วนคำว่า "ร้า" หรือ "ปลาร้า" (ผู้พูดภาษาพวนออกเสียงเป็น [haː^{41ʔ}] หรือ [paː^{35} haː^{41ʔ}]) ซึ่งในงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า เป็นคำยืมภาษาคำเมืองนั้น ผู้พูดภาษาพวนใช้ในความหมายว่า "ปลาร้าชนิดที่ซื้อจากตลาด (ไม่ได้ทำเองในครัวเรือน) มักเป็นปลาร้าที่ทำด้วยปลาที่มีขนาดกลางหรือขนาดใหญ่" จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ภาษาพวนและพบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ไม่ใช้คำว่า "ปลาแดก" โดยมีบางคนให้ข้อมูลว่าเคยได้ยินและรู้จักคำดังกล่าวจากผู้สูงอายุ แต่ไม่เคยใช้พูดในชีวิตประจำวัน และใช้เพียงคำว่า "ร้า" หรือ "ปลาร้า" เท่านั้น ในที่นี้จึงสันนิษฐานได้ว่า คำว่า "ปลาแดก" อาจสูญไปจากภาษาพวนในอนาคตอันใกล้นี้

- คำที่ 1/135. "ปิด" ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีการใช้คำศัพท์ในความหมายว่า "ปิด" เช่น ปิดประตู ที่ปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เป็นส่วนใหญ่และในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคน ได้แก่ คำว่า "หับ" ซึ่งจากการเก็บข้อมูลคำศัพท์จากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ พบว่า ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุส่วนใหญ่นำคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานคือ คำว่า "ปิด" มาใช้แทนคำว่า "หับ" แม้แต่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ก็ยืนยันว่า ไม่ค่อยใช้คำว่า "หับ" เท่าใดนัก นอกจากนี้ในภาษาคำเมือง ภาษาขืน ภาษาพวน และภาษาลาวยังมีการใช้คำว่า "งับ" ในความหมายว่า "ปิด" ด้วยและมีผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยเฉพาะรุ่นอายุที่ 1 ยังใช้คำดังกล่าวอยู่ ในงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า "หับ" และ "งับ" ซึ่งเป็นคำศัพท์เดิมที่ใช้ในความหมายว่า "ปิด" ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา อาจสูญไปจากภาษาเนื่องจากผู้พูดนำคำว่า "ปิด" ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทน

- คำที่ 1/138. "เปิด" เช่นเดียวกับคำว่า "ปิด" ที่กล่าวถึงในข้างต้น ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีการใช้คำว่า "ไข" ในความหมายว่า "เปิด" เช่น ไขประตู หมายถึง เปิดประตู แต่จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์จากผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ งานวิจัยนี้พบว่า มีผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคนเท่านั้นที่ยังใช้คำว่า "ไข" ในความหมายว่า "เปิด" นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยเฉพาะรุ่นอายุที่ 3 ต่างก็ใช้คำว่า "เปิด" มาแทน และมีผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุบางคนระบุได้ชัดเจนว่า คำว่า "ไข" ใช้ในความหมายว่า เปิดกุญแจ เช่น ไขกุญแจ เท่านั้น ส่วนคำว่า "เปิด" ใช้กับคำว่า ประตู หน้าต่าง เช่น เปิดประตู เปิดหน้าต่าง เป็นต้น ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า "ไข" ที่ใช้ในความหมายว่า "เปิด" ซึ่งใช้ในบริบท เช่น เปิดประตู อาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาหรือหากยังมีการใช้อยู่ ก็อาจมีความหมายเปลี่ยนแปลงไปเหมือนความหมายของคำว่า "ไข" ในภาษาไทยมาตรฐานซึ่งใช้คำว่า "ไข" กับกุญแจนั่นเอง

– คำที่ 1/157. "โพธิ์" จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาพบว่า ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีการใช้คำว่า "สะหลี" ในความหมายว่า "โพธิ์" เช่น ต้นสะหลี หมายถึง ต้นโพธิ์ อย่างไรก็ตาม มีผู้พูดภาษาไทถิ่นเพียงบางคนเท่านั้น โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ที่รู้จักคำว่า "สะหลี" และบางคนยังใช้คำดังกล่าวในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะเมื่อพูดกับคนวัยเดียวกัน แต่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ส่วนใหญ่ไม่รู้จักและไม่เคยใช้คำดังกล่าว แต่จะใช้คำว่า "โพธิ์" ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ในที่นี้จึงสันนิษฐานได้ว่า คำว่า "สะหลี" อาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาและมีคำว่า "โพธิ์" เข้ามาแทน

– คำที่ 1/162. "เมฆ" ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีคำศัพท์ที่ใช้ในความหมายว่า "เมฆ" ซึ่งงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขืนใช้คำว่า "ฝ้า" (ผู้พูดภาษาขืนรุ่นสูงอายุบางคนออกเสียงว่า "ผ้า" ด้วย) ภาษาพวนใช้คำว่า "เฝี้ย" ภาษาลาวใช้ทั้งคำว่า "ฝ้า" "ขี้ฝ้า" และ "ขี้ฟ้า" (สันนิษฐานว่า คำว่า "ขี้ฟ้า" เป็นคำใหม่ที่เกิดจากความเข้าใจผิดของผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 บางคนซึ่งอาจเข้าใจว่า คำว่า "ฝ้า" ใน "ขี้ฝ้า" ที่คนรุ่นสูงอายุพูด อาจเป็นคำเดียวกันกับคำว่า "ฟ้า" หรืออาจหมายถึง "ฟ้า" ดังนั้นผู้พูดภาษาลาวบางคนจึงใช้คำว่า "ขี้ฟ้า" แทน "ขี้ฝ้า") อย่างไรก็ตาม จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา ในงานวิจัยนี้พบว่า มีเพียงผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ส่วนใหญ่และผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 บางคนเท่านั้นที่รู้จักคำศัพท์เดิมที่ใช้เรียก "เมฆ" และในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาก็มีการใช้คำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานมาแทนคำศัพท์เดิมมากขึ้นเรื่อย ๆ ได้แก่ การใช้คำว่า "เมฆ" หรือ "ก้อนเมฆ" (ในภาษาขืนมีการใช้คำว่า "ฝ้าก้อนฝน" และ "ก้อนฝน" ด้วย และงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า คำศัพท์ทั้ง 2 คำดังกล่าวอาจเป็นคำศัพท์ที่ผู้พูดสร้างขึ้นใหม่ในภาษาโดยใช้เรียกเมฆตามลักษณะของเมฆที่ลอยต่ำ และกำลังจะตกลงมาเป็นฝน) เมื่อผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาโดยเฉพาะรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำว่า "เมฆ" หรือ "ก้อนเมฆ" แทนคำว่า "ฝ้า" หรือ "ขี้ฝ้า" จึงอาจเป็นไปได้ว่า คำว่า "ฝ้า" หรือ "ขี้ฝ้า" อาจสูญไปจากภาษาไทถิ่นได้ในอนาคต

– คำที่ 1/195. "ละลาย" ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีการใช้คำว่า "ไน่" ในความหมายว่า "ละลาย" เช่น "น้ำแข็งไน่" หมายถึง "น้ำแข็งละลาย" อย่างไรก็ตามการใช้คำว่า "ไน่" นั้นปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เท่านั้น ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ต่างก็ใช้คำว่า "ละลาย" ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ในงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า "ไน่" อาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคต

– คำที่ 2/47. "กิ้งกือ" ในภาษาไทถิ่นบางภาษามีคำเรียก "กิ้งกือ" ที่ปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคนเท่านั้น และมีผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เพียงบางคนเท่านั้นที่รู้จักคำดังกล่าว คำเรียก "กิ้งกือ" ที่ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีหลายคำ และผู้พูดมักมีความสับสนว่าคำศัพท์ต่าง ๆ หมายถึง "กิ้งกือ" เหมือนกันทั้งหมดหรือไม่ ตัวอย่างคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาใช้ในความหมายว่า "กิ้งกือ" มีดังนี้

- ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) มีคำว่า "แมงตึกเตา" "แมงตึกเตา" "ตึกเตา" หรือ "ตึกเตา" ซึ่งปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เท่านั้น ในขณะที่ผู้พูด

รุ่นอายุที่ 2 บางคนยืนยันว่าเคยได้ยินคำต่าง ๆ ดังกล่าว แต่ไม่รู้จัก และไม่เคยใช้ ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้น ทุกคนยืนยันว่าไม่เคยได้ยินและไม่รู้จักคำดังกล่าว คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุใช้เรียก “กิ้งกือ” ได้แก่ คำว่า “แมงแสนตีน” และ “กิ้งกือ” ซึ่งในที่นี้สันนิษฐานว่า คำว่า “แมงแสนตีน” เป็นคำศัพท์เดิมอีกคำที่หมายถึง “กิ้งกือ” ในภาษาคำเมือง ส่วนคำว่า “กิ้งกือ” นั้นน่าจะเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน เมื่อศึกษางานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ พบว่า ในงานต่าง ๆ มีคำเรียก “กิ้งกือ” ทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น ในพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) ได้รวบรวมคำต่าง ๆ ที่หมายถึง “กิ้งกือ” ไว้ด้วย ได้แก่ “ขี้ตาแหล้” “ขี้เตาแหล้” “แมงแสนตีน” “ตึกเตา” และ “ตึกตาว” เป็นต้น พจนานุกรมฉบับดังกล่าวเป็นหลักฐานหนึ่งที่สามารถใช้ยืนยันได้ว่า คำว่า “แมงตึกเตา” “แมงตึกเตา” “ตึกเตา” หรือ “ตึกเตา” ที่ปรากฏในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้จัดเป็นคำศัพท์เดิม ซึ่งปัจจุบันไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว และผู้ที่อยู่ในกลุ่มวัยรุ่นส่วนใหญ่ ไม่รู้จัก จึงสันนิษฐานได้ว่า คำต่าง ๆ ที่ใช้เรียก “กิ้งกือ” ดังกล่าวอาจสูญไปจากภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) ในอนาคตอันใกล้นี้

- ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีคำว่า “แมงเงาง้อ” หรือ “แมงงาวง้อ” ที่ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคน แต่ไม่ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 3 เมื่อเปรียบเทียบกับงานที่เคยมีผู้ศึกษาไว้พบว่า มีคำศัพท์ที่ใช้เรียก “กิ้งกือ” แตกต่างกัน ดังนี้ ในภาษาลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง ในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ใช้คำว่า “แมงต่อยคู้” (‘a centipede which curls up when struck’) ซึ่งในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ไม่ปรากฏคำดังกล่าวแต่อย่างใด ในที่นี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “แมงเงาง้อ” หรือ “แมงงาวง้อ” อาจไม่ใช่คำศัพท์ที่มีมาแต่เดิมในภาษาลื้อ และอาจเป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะบุคคล เนื่องจากผู้พูดภาษาลื้อที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยนี้ส่วนใหญ่ใช้คำว่า “แมงแสนตีน” หรือ “แสนตีน” และมีบางคนใช้คำว่า “แมงร้อยตีน” และ “แมงจะกือ”
- ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) มีคำว่า “แมงคำหมาก” หรือ “แมงหมาก” (ผู้พูดภาษาพวนออกเสียงเป็น [mɛːŋ^{35} kham^{35} maːʔ^{22}] หรือ [mɛːŋ^{35} maːʔ^{22}]) ซึ่งปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคน และมีผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เพียงคนเดียวที่ยืนยันว่าเคยใช้คำศัพท์ดังกล่าวเรียก “กิ้งกือ” เนื่องจากเคยได้ยินคนรุ่นสูงอายุใช้ อย่างไรก็ตามในงานวิจัยนี้ได้ตั้งข้อสังเกตว่า ในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ไม่ปรากฏการใช้คำว่า “แมงคำหมาก” หรือ “แมงหมาก” แต่อย่างใด เมื่อเปรียบเทียบกับงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ทำให้เห็นว่า ภาษาพวนที่ศึกษาในงานต่าง ๆ มีคำเรียก “กิ้งกือ” คล้ายคลึงกันดังนี้ ภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมืองและอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ภาษาพวนที่พูดในตำบลน้ำเชี่ยว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี (อุทัยวรรณ ตันหยง, 2526) ใช้คำว่า “กิ้งกือ” [kiŋ^{45} kɯɯ^{34}] “บุ้งกือ” [buŋ^{45} kɯɯ^{34}] และ “บั้งกือ” [baŋ^{45} kɯɯ^{34}] ส่วนภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า

จังหวัดสุพรรณบุรี (สุวัฒนา เลี่ยมประวัติและกันทิมา วัฒนะประเสริฐ, 2539) นั้น ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุได้แก่ รุ่นสูงอายุ รุ่นกลางคน และวัยรุ่นต่างก็ใช้คำว่า “บ้งกือ” [boŋ^{44} kɨː^{34}] และมีเพียงผู้พูดกลุ่มวัยรุ่นเท่านั้นที่ใช้คำว่า “กิ้งกือ” [kiŋ^{44} kɨ^{33}] นอกจากนี้ยังมีข้อมูลจากพจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนอม, 2532) ที่ได้รวบรวมคำว่า “บ๎งกือ” ไว้ด้วย เมื่อเปรียบเทียบกับงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ดังกล่าว ทำให้สันนิษฐานได้ว่า คำว่า “แมงน้ำหมาก” หรือ “แมงหมาก” อาจเป็นคำศัพท์เดิมที่ใช้เฉพาะในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) แต่ปัจจุบันกำลังเกิดการสูญไปจากภาษาเนื่องจากมีผู้พูดเพียงบางคนเท่านั้นที่ยังใช้อยู่ และผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุส่วนใหญ่ใช้คำอื่น ๆ แทน เช่น คำว่า “แมงแสนตีน” ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นคำยืมภาษาคำเมือง นอกจากนี้ยังมีผู้พูดบางคนใช้คำว่า “แมงตีนแสน” ซึ่งเป็นคำใหม่ที่เกิดขึ้นในภาษาพวนที่เกิดจากการออกเสียงพยางค์ในคำยืมภาษาคำเมืองสลับที่กัน นอกเหนือจากคำยืมภาษาคำเมืองดังกล่าวแล้ว ผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) บางคนยังใช้คำว่า “แมงบ้งกือ” (ผู้พูดบางคนออกเสียงคำดังกล่าวเพี้ยนเป็น “แมงบ้งคือ”) หรือ “บ้งกือ” เช่นเดียวกับที่ปรากฏในงานอื่น ๆ ที่ผ่านมาด้วย และมีผู้พูดบางคนใช้คำว่า “แมงบ้งตีนแสน” ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นคำใหม่ที่เกิดจากการนำบางส่วนของคำว่า “แมงบ้งกือ” มาประสมกับบางส่วนของคำว่า “แมงตีนแสน” ที่เกิดจากการสลับที่ของพยางค์ในคำยืมภาษาคำเมือง คำว่า “แมงแสนตีน”[133] ในที่นี้อาจกล่าวได้ว่า คำศัพท์ที่ใช้เรียก “กิ้งกือ” ในภาษาไทถิ่นบางภาษาข้างต้น อาจเกิดการสูญไป เนื่องจากผู้พูดนำคำยืมภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทน

– คำที่ 2/124. “คูน (พืช)” คำศัพท์ที่ในงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิมที่ใช้ในความหมายว่า “คูน (พืช)” ในภาษาไทถิ่น คือ คำว่า “ลมแล้ง” แต่คำว่า “ลมแล้ง” ดังกล่าวปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เท่านั้น ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้น ส่วนใหญ่ยืนยันว่าไม่รู้จักและไม่เคยใช้คำว่า “ลมแล้ง” และหากเห็นต้นไม้หรือพืชชนิดดังกล่าว จะใช้คำว่า “ต้นคูน” หรือ “ดอกคูน” ในงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “ลมแล้ง” อาจสูญไปจากภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคต

– คำที่ 2/149. “จำ” ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีการใช้คำว่า “จื่อ” ปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคน ในขณะที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ที่พูดภาษาไทถิ่น

---

[133] โดยทั่วไป ภาษาพวนและภาษาลาวใช้คำศัพท์ร่วมกันเป็นจำนวนมาก และถึงแม้ภาษาพวนและภาษาลาวที่ศึกษาในงานวิจัยนี้จะพูดอยู่ในบริเวณที่อยู่ห่างไกลกันคนละอำเภอ แต่หลักฐานคำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) น่าจะเป็นข้อมูลที่ช่วยยืนยันได้ว่า คำว่า “แมงคำหมาก” หรือ “แมงหมาก” อาจเป็นคำศัพท์เดิมในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ดังจะเห็นได้จากการที่ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) มีการใช้คำว่า “แมงน้ำหมาก” ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ และมีผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เพียงบางคนเท่านั้นที่ไม่ใช้คำดังกล่าวเรียก “กิ้งกือ” ดังนั้นจึงอาจสันนิษฐานได้ว่า คำว่า “แมงน้ำหมาก” ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) กับคำว่า “แมงคำหมาก” หรือ “แมงหมาก” ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) อาจมีความเกี่ยวข้องกันและมีที่มาเหมือนกัน ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า คำศัพท์ดังกล่าวใช้เรียกกิ้งกือ ตามลักษณะของกิ้งกือที่มีสีแดงเหมือนสีน้ำหมากนั่นเอง

บางภาษาเช่น ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาลาวไม่ใช้คำดังกล่าวเลย และจากการเก็บข้อมูลภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาพบว่า ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมักจะใช้คำว่า “จำ” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน แม้แต่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ก็ยืนยันว่า ใช้คำว่า “จำ” มากกว่าคำว่า “จื่อ” เนื่องจากหากใช้คำว่า “จื่อ” คนรุ่นใหม่อาจไม่เข้าใจ เมื่อเปรียบเทียบกับงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ ทำให้เห็นว่า ในภาษาไทถิ่นต่าง ๆ ที่เคยมีผู้ศึกษาไว้มีการใช้ทั้งคำว่า “จื่อ” และ “จำ” และมีบางกรณีที่งานต่าง ๆ ดังกล่าวมีคำที่แตกต่างจากภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) มีการใช้ทั้งคำว่า “จื่อ” และ “จำ” ส่วนพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) นั้นมีคำว่า “จำ” และ “จำจื่อ” ซึ่งมีความหมายว่า “จดจำ สืบทอดโดยการบอกเล่า” และมีคำว่า “จื่อ” หมายถึง “จำ-กำหนดไว้ในใจ” และมีคำว่า “จื่อจำ” หมายถึง “จดจำ สืบทอด โดยการบอกเล่า” เช่นเดียวกับคำว่า “จำจื่อ” แต่ในข้อมูลภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) ไม่ปรากฏการใช้คำว่า “จื่อจำ” หรือ “จำจื่อ” แต่อย่างใด
- ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีการใช้คำว่า “จื่อ” และ “จำ” เช่นเดียวกับในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) ส่วนในภาษาลื้อ สิบสองปันนา (ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ, 2527) ใช้คำว่า “จื่อได้” [tsɯ^{35} dai^{13}] ในความหมายว่า “จำ” ภาษาลื้อเมืองยอง และภาษาลื้อ เมืองเชียงรุ้ง ในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ใช้คำว่า “จื่อ” [cɯɯ^{12}] “จำจื่อ” [cam$^{45/55}$ cɯɯ^{12}] และ “จื่อจำ” [cɯɯ^{12} cam$^{45/55}$] ในความหมายว่า “จำ” (‘to remember’) ซึ่งทั้งคำว่า “จำจื่อ” และ “จื่อจำ” ไม่ปรากฏในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) แต่อย่างใด
- ภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีการใช้คำว่า “จื่อ” และคำว่า “จำ” และในภาษาขืนที่ศึกษาในงานของราศี เพชรศุข (Petsuk, 1978) ที่ใช้คำว่า “จื่อ” [cɯ^{21}] และ “จำ” [cam^{15}] เช่นเดียวกัน
- ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) มีการใช้คำว่า “จื่อ” และคำว่า “จำ” ในขณะที่ในพจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนอม, 2532) รวบรวมเฉพาะคำว่า “จื่อ” ไว้เท่านั้น
- ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) มีการใช้คำว่า “จื่อ” และคำว่า “จำ” (นอกจากนี้ผู้พูดภาษาลาวบางคนยังใช้คำว่า “คึด” ในความหมายว่า “จำ” ด้วย) ในขณะที่ข้อมูลภาษาลาวในพจนานุกรมภาษาลาว-ไทย-อังกฤษ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) มีทั้งคำว่า “จำ” และคำว่า “จื่อ” เช่นเดียวกัน

จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์และพบว่า ผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาโดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 แทบไม่เคยใช้คำว่า “จื่อ” หรือแม้แต่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ก็มีแนวโน้มที่จะใช้คำดังกล่าวน้อยลง และแต่ละรุ่นอายุต่างก็ใช้คำว่า “จำ” มากกว่า งานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “จื่อ” อาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคตอันใกล้นี้

- คำที่ 2/263. "ไทร (พืช)" คำที่ในงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิมที่ใช้ในความหมายว่า "ไทร (พืช)" ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา คือ คำว่า "ไฮ" แต่คำศัพท์ดังกล่าวปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เท่านั้น ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 แทบทุกคนยืนยันว่าไม่รู้จักและไม่เคยใช้คำว่า "ไฮ" มีเพียงผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ที่พูดภาษาลื้อจำนวน 1 คน และที่พูดภาษาขืนจำนวน 1 คนเท่านั้นที่รู้จักคำว่า "ไฮ" เนื่องจากเคยได้ยินคนรุ่นสูงอายุใช้คำดังกล่าว ในงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า "ไฮ" อาจสูญไปจากภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคตอันใกล้นี้ และผู้พูดอาจนำคำว่า "ไทร" ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทน

- คำที่ 2/280. "น้ำตก" ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีการใช้คำศัพท์หลายคำที่มีความหมายว่า "น้ำตก" ได้แก่ คำว่า "น้ำตกตาด" "น้ำตกตาดผา" "น้ำตาด" และ "ตาด" คำต่าง ๆ เหล่านี้ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นสูงอายุเท่านั้น และมีผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เพียง 1 คนที่ใช้คำต่าง ๆ ดังกล่าว ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นไม่ใช้คำศัพท์เหล่านี้เลย และใช้คำว่า "น้ำตก" เท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบกับงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ พบว่าในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ได้รวบรวมทั้งคำว่า "น้ำตก" และ "น้ำตกตาด" ไว้ในภาษาลื้อ เมืองยอง และภาษาลื้อ เมืองเชียงรุ้ง ดังนั้นข้อมูลจากงานของเก็ดนีย์จึงเป็นหลักฐานหนึ่งที่ใช้ยืนยันได้ว่า คำว่า "น้ำตกตาด" เคยมีมาแต่เดิมในภาษาลื้อ และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ก็อาจจะเคยใช้คำว่า "น้ำตกตาด" เป็นคำศัพท์เดิม ซึ่งต่อมามีการตัดคำว่า "ตาด" ออก เหลือเพียงคำว่า "น้ำตก" ซึ่งเป็นคำที่ใช้ร่วมกับภาษาไทยมาตรฐานและผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุต่างก็ใช้คำดังกล่าว ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า คำว่า "น้ำตกตาด" อาจเกิดการสูญไปจากภาษาลื้อในอนาคตอันใกล้นี้ และเหลือเพียงคำว่า "น้ำตก" เท่านั้น

- คำที่ 2/384. "แมงมุม" ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีคำศัพท์ที่ใช้ในความหมายว่า "แมงมุม" หลายคำ ได้แก่ "กำโพ้งโค่งคาว" [kam^{35} poːŋ^{22ʔ} koːŋ^{31} kaːw^{35}] "แมงค้งคาว" [mɛːŋ^{31} koŋ^{22ʔ} kaːw^{35}] "แมงโค่งคาว" [mɛːŋ^{31} koːŋ^{31} kaːw^{35}] "แมงโค้งคาง" [mɛːŋ^{31} koːŋ^{22ʔ} kaːŋ^{35}] "โค้งคาง" [koːŋ^{22ʔ} kaːŋ^{35}] และ "คำโพ้ง" [kam^{35} poːŋ^{22ʔ}] ซึ่งคำต่าง ๆ เหล่านี้ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุละ 1 คนเท่านั้น ส่วนคนอื่น ๆ ใช้คำศัพท์อื่น ได้แก่ "แมงก่ำโพ้ง" [mɛːŋ^{31} kam^{24} poːŋ^{22ʔ}] "แมงคำโพ้ง" [mɛːŋ^{31} kam^{35} poːŋ^{22ʔ}] และ "แมงมุม" [mɛːŋ^{31} mum^{31}] เมื่อศึกษางานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้พบว่า ภาษาลื้อ สิบสองปันนา (ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ, 2527) ใช้คำว่า [kuŋ^{13} kaːu^{55}] และภาษาลื้อ เมืองเชียงรุ้ง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ใช้คำว่า [kuŋ^{11ʔ} kaaw^{55}] เช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า คำศัพท์เดิมที่มีความหมายว่า "แมงมุม" ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) อาจจะเป็นคำว่า "แมงค้งคาว" [mɛːŋ^{31} koŋ^{22ʔ} kaːw^{35}] หรือ "แมงโค่งคาว" [mɛːŋ^{31} koːŋ^{31} kaːw^{35}] และผู้พูดออกเสียงเพี้ยนไปบ้างจึงทำให้คำศัพท์ดังกล่าวมีรูปแปรค่อนข้างหลากหลาย เนื่องจากงานวิจัยนี้พบว่า ทั้งคำศัพท์เดิมและคำที่แปรจากคำศัพท์เดิมที่ปรากฏในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ล้วนแต่เป็นคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาลื้อไม่ค่อยใช้แล้ว และผู้พูดส่วนใหญ่ไม่รู้จัก จึงสันนิษฐานได้ว่า คำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวอาจสูญไปจากภาษาลื้อในอนาคตอันใกล้นี้ และผู้พูดภาษาลื้ออาจนำคำว่า "แมงก่ำโพ้ง" หรือ "แมงคำโพ้ง" ซึ่งเป็นคำยืมภาษาคำเมือง รวมทั้งคำว่า "แมงมุม" ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทนคำศัพท์เดิมในที่สุด

- คำที่ 2/414. "เรียก" ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) มีการใช้คำว่า "เอิ้น" [ʔəːn^{44ʔ}] ซึ่งปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียง 1 คนและผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เพียง 1 คน ส่วนผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุส่วนใหญ่ โดยเฉพาะรุ่นอายุที่ 3 ไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดใช้คำว่า "เอิ้น" และใช้เพียงคำว่า "ร้อง" [hɔːŋ^{41ʔ}] เท่านั้น และมีผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เพียงบางคนใช้คำว่า "เรียก" [liəkˀ^{31}] ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน เมื่อศึกษางานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้พบว่า ในพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) มีคำว่า "ร้อง" [hɔːŋ^{42}] มีความหมายว่า "ร้อง – เปล่งเสียงดัง โดยปริยายหมายถึง ออกเสียงดังอย่างฟ้าร้อง เรียก บอกให้ไปหา ร้องไห้ มักใช้ **ไห้** มากกว่า" และมีคำว่า "เอิ้น" [ʔəːn^{44ʔ}] ซึ่งมีความหมายว่า "ตะโกน ตะโกนเรียก ตะโกนบอกกล่าว" รวมทั้งคำว่า "เอิ้นร้อง" [ʔəːn^{44ʔ} hɔːŋ^{45}] ซึ่งมีความหมายว่า "ตะโกนเรียก" เมื่อเปรียบเทียบคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) กับข้อมูลจากพจนานุกรมฉบับดังกล่าว อาจสันนิษฐานได้ว่า ทั้งคำว่า "เอิ้น" และคำว่า "ร้อง" เป็นคำศัพท์เดิมในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) แต่ปัจจุบันผู้พูดใช้คำว่า "ร้อง" มากกว่า และแทบไม่ใช้คำว่า "เอิ้น" เลย จึงอาจเป็นไปได้ที่คำว่า "เอิ้น" จะสูญไปจากภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) ในอนาคตอันใกล้นี้

- คำที่ 2/418. "โรงพยาบาล" ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีคำศัพท์ที่ใช้ในความหมายว่า "โรงพยาบาล" ที่ปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียงบางคนเท่านั้น ได้แก่ คำว่า "โรงยา" (ผู้พูดภาษาลื้อออกเสียง 2 แบบ คือ [hoːŋ^{31} yaː^{35}] และ [loːŋ^{31} yaː^{35}]) ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำศัพท์อื่น ๆ ได้แก่ คำว่า "โรงบาล" (ผู้พูดออกเสียงเป็น [hoːŋ^{31} baːn^{35}] และ [loːŋ^{31} baːn^{35}]) และคำว่า "โรงพยาบาล" (ผู้พูดออกเสียงเป็น [hoːŋ^{31} pha-yaː^{35} baːn^{35}] และ [loːŋ^{31} pha-yaː^{35} baːn^{35}]) และไม่ใช้คำว่า "โรงยา" แต่อย่างใด เมื่อเปรียบเทียบกับคำศัพท์ในพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) พบว่ามีคำศัพท์ในความหมายว่า "โรงพยาบาล" คือคำว่า "โรงยา" หรือ "โรงอยา" [hoːŋ^{33} jaː^{33}] ข้อมูลจากพจนานุกรมฉบับดังกล่าวเป็นหลักฐานหนึ่งที่ใช้ยืนยันได้ว่า คำว่า "โรงยา" เป็นคำศัพท์เดิมในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) แต่เนื่องจากผู้พูดส่วนใหญ่ไม่ใช้คำดังกล่าวแล้ว งานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า "โรงยา" อาจเกิดการสูญไปจากภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) ในอนาคตอันใกล้นี้ และผู้พูดจะนำคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานคือคำว่า "โรงพยาบาล" หรือ "โรงบาล" มาใช้แทนโดยปริยาย

- คำที่ 2/466. "สะดือ" ในภาษาลื้อ ภาษาขืน ภาษาพวน และภาษาลาวมีคำศัพท์ที่ใช้ในความหมายว่า "สะดือ" ที่ปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดบางคนเท่านั้น โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 สรุปได้ดังนี้

- ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีคำว่า "สายบือ" [saːy^{35} bɨː^{35}] ซึ่งปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เท่านั้น นอกจากนี้ยังมีคำว่า "สายดือ" [saːy^{35} dɨː^{35}] ปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เพียง 1 คน ส่วนคำอื่น ๆ ที่ปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3

ได้แก่ คำว่า “สะบือ” [sa-bɨː^{35}] และ “สะดือ” [sa-dɨː^{35}] เมื่อเปรียบเทียบกับงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้พบว่า ในงานของปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ (2527) ได้รวบรวมคำศัพท์ในภาษาลื้อ สิบสองปันนาและมีคำว่า “สายบือ” [saːi^{55} bɯ^{55}] เช่นเดียวกับในภาษาลื้อ เมืองเชียงรุ้ง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ที่มีคำว่า “สายบือ” [saay^{55} bɯɯ^{55}] ในขณะที่ภาษาลื้อ เมืองยองมีคำว่า “สายดือ” [saay^{45} dɯɯ^{55}] เมื่อเปรียบเทียบกับงานที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ดังกล่าว ทำให้สันนิษฐานได้ว่า คำศัพท์เดิมในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ที่มีความหมายว่า “สะดือ” ได้แก่ คำว่า “สายบือ” และต่อมาเมื่อมีการยืมคำว่า “สะดือ” มาจากภาษาไทยมาตรฐาน ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 จึงอาจสร้างคำศัพท์ขึ้นใหม่คือ “สายดือ” ซึ่งเกิดจากการนำพยางค์แรกของคำศัพท์เดิมประสมกับพยางค์ที่ 2 ของคำยืม นอกจากนี้ยังมีการใช้คำยืมคือ คำว่า “สะดือ” โดยตรงด้วย รวมทั้งมีการใช้คำว่า “สะบือ” ซึ่งในที่นี้สันนิษฐานว่าเป็นการสร้างคำศัพท์ใหม่ด้วยการเลือกใช้พยางค์แรกของคำยืมประสมกับพยางค์ที่ 2 ของคำศัพท์เดิม จากการวิเคราะห์คำศัพท์ในภาษาลื้อ และพบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ไม่ใช้คำศัพท์เดิมคือ “สายบือ” แต่อย่างใด งานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “สายบือ” อาจสูญไปจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ในอนาคต

- ภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) ในภาษาขืนมีคำว่า “สายดือ” [saːy^{35} dɨː^{35}] ที่มีผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เพียง 1 คนเท่านั้นที่ใช้ แต่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 รุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 คนอื่น ๆ ไม่ใช้ เมื่อเปรียบเทียบกับงานที่เคยมีผู้ศึกษาไว้พบว่า ในภาษาขืนกลางเมืองในงานของราศี เพชรศุข (Petsuk, 1978) ใช้คำว่า “สายดือ” [saːy^{15} dɯ$^{23/45}$] หรือ “สายลือ” [saːy^{15} lɯ$^{23/45}$] เช่นเดียวกับในภาษาขืนกลางเมืองในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ที่ใช้คำว่า “สายลือ” [saay^{35} lɯɯ^{44}] หลักฐานจากงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้อาจใช้ยืนยันได้ว่า คำว่า “สายดือ” เป็นคำศัพท์เดิมในภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) แต่เป็นคำศัพท์เดิมที่แม้แต่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ก็ไม่ใช้แล้ว และกลับปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เพียงคนเดียว ในงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า ผู้พูดคนดังกล่าวอาจยืมคำว่า “สายดือ” มาจากภาษาลื้อหรืออาจจะเคยได้ยินคนรุ่นสูงอายุบางคนใช้พูด ส่วนคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดภาษาขืนส่วนใหญ่ได้แก่ คำว่า “สะดือ” ซึ่งในที่นี้สันนิษฐานว่า เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน เนื่องจากผู้พูดภาษาขืนส่วนใหญ่ใช้คำว่า “สะดือ” จึงอาจสันนิษฐานได้ว่า คำว่า “สายดือ” อาจสูญไปจากภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) ในอนาคตอันใกล้นี้
- ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ในข้อมูลคำศัพท์ภาษาพวนที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีการใช้คำที่มีความหมายว่า “สะดือ” ได้แก่ คำว่า “สายดือ” [saːy^{23} dɨː^{35}] และ “สะดือ” [sa-dɨː^{35}] จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า มีผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียง 2 คนเท่านั้นที่ใช้คำว่า “สายดือ” ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 คนอื่น ๆ รวมทั้งผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ต่างก็ใช้คำว่า “สะดือ” เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลคำศัพท์ในภาษาพวนจากงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ทำให้เห็นได้ว่า ภาษาพวน

ที่พูดในอำเภอเมืองและอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และภาษาพวนที่พูดในตำบลน้ำเชี่ยว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี (อุทัยวรรณ ตันหยง, 2526) ใช้คำว่า “สายบือ” [saaj^{22} bɯɯ^{34}] “สายดือ” [saaj^{22} dɯɯ^{34}] และ “สะดือ” [sə^{34} dɯɯ^{34}] ส่วนในภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (สุวัฒนา เลี่ยมประวัติและกันทิมา วัฒนะประเสริฐ, 2539) ผู้พูดรุ่นสูงอายุใช้คำว่า “สายบือ” [sa:j^{24} bɨ:^{33}] ผู้พูดวัยกลางคนและวัยรุ่นใช้คำว่า “สะดือ” [sa^{33} dɨ^{33}] และคำว่า “กะดือ” [ka^{33} dɨ^{33}] นอกจากนี้ยังมีข้อมูลจากพจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนอม, 2532) ที่ได้รวบรวมคำว่า “สายบือ” ไว้ด้วย ข้อมูลคำศัพท์ที่ใช้ในความหมายว่า “สะดือ” ที่ปรากฏในงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้จัดเป็นหลักฐานที่ใช้ยืนยันได้ว่า คำว่า “สายบือ” น่าจะเป็นคำศัพท์เดิมในภาษาพวน แต่ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) มีการสร้างคำใหม่ด้วยการนำพยางค์แรกของคำศัพท์เดิมประสมกับพยางค์ที่สองของคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ได้เป็นคำศัพท์ใหม่คือ “สายดือ” และกลายเป็นคำที่ใช้มาเป็นเวลานานจนอาจนับเป็นคำศัพท์เดิมอีกหนึ่งคำของภาษาพวนที่พูดในหมู่บ้านฝายมูล และปัจจุบันกลายเป็นคำศัพท์ที่ผู้พูดไม่ค่อยใช้แล้ว ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “สายดือ” อาจสูญไปจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ในอนาคตอันใกล้นี้

- ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ที่ใช้ในความหมายว่า “สะดือ” ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) งานวิจัยนี้พบว่า ในภาษาลาวมีการใช้คำว่า “สายบือ” [sa:y$^{434/34}$ bɨ:$^{232/23}$] ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ทั้งหมดและผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เพียง 1 คน ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ไม่ใช้คำศัพท์ดังกล่าวแต่อย่างใด และบางคนยืนยันว่าเคยได้ยินคนรุ่นสูงอายุใช้คำว่า “สายบือ” แต่ตนเองไม่ใช้ นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์อื่น ๆ ที่ผู้พูดภาษาลาวใช้ในความหมายว่า “สะดือ” ได้แก่ คำว่า “ไส้บือ” [say^{44ʔ} bɨ:$^{232/23}$] ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุเพียงบางคน คำว่า “ไส้ดือ” [say^{44ʔ} dɨ:$^{232/23}$] ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคน แต่ไม่ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 แต่อย่างใด นอกจากนี้ยังมีคำว่า “ขี้ดือ” [khi:^{44ʔ} dɨ:$^{232/23}$] และคำว่า “สะดือ” [sa-dɨ:$^{232/23}$] ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 แต่ไม่ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ในงานวิจัยนี้สันนิษฐานให้คำว่า “สายบือ” เป็นคำศัพท์เดิมในภาษาลาวโดยมีหลักฐานจากพจนานุกรมภาษาลาว-ไทย-อังกฤษ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) ซึ่งรวบรวมคำว่า “สายบือ” [săːj bɯː] ไว้ด้วย และเมื่อผลการวิจัยพบว่า การใช้คำว่า “สายบือ” ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เท่านั้น ดังนั้นจึงสันนิษฐานว่า คำว่า “สายบือ” อาจจะสูญไปจากภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) ในอนาคตอันใกล้นี้ และอาจจะมีการใช้คำว่า “สะดือ” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทนในที่สุด เนื่องจากเมื่อมองในภาพรวม คำว่า “สะดือ” เป็นคำที่ผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุใช้ และใช้มากกว่าคำศัพท์อื่น ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น

4) คำศัพท์ที่มีเสียงพ้องกับคำศัพท์คำอื่นที่มีความหมายในเชิงลบ หรือคำศัพท์ที่ปัจจุบันอาจฟังไม่สุภาพ รวมทั้งคำศัพท์ที่เดิมเคยมีความหมายทางลบมากกว่า 1 ความหมาย ปัจจุบันผู้พูดเลือกใช้เพียงความหมายเดียว

จากการวิเคราะห์คำศัพท์ในภาษาไทถิ่นในงานวิจัยนี้พบว่า มีคำจำนวนหนึ่งในภาษาไทถิ่นบางภาษาที่ผู้พูดหลีกเลี่ยงที่จะใช้เนื่องจากเห็นว่าเป็นคำที่มีเสียงเหมือนคำอื่นที่มีความหมายในทางลบ และบางคำมีเสียงที่ฟังแล้วไม่สุภาพ การที่ผู้พูดหลีกเลี่ยงที่จะใช้คำต่าง ๆ ดังกล่าว และนำคำยืมจากภาษาอื่น โดยเฉพาะภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทน อาจมีผลทำให้เกิดการสูญของคำไปจากภาษาได้ ตัวอย่างคำที่จัดอยู่ในกรณีนี้มีดังนี้

– คำที่ 2/214. "ตาตุ่ม" ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวนมีการใช้คำว่า "ตาตีน" ในความหมายว่า "ตาตุ่ม" และเป็นคำที่ผู้พูดยังใช้พูดในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในภาษาคำเมืองนั้นผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้คำว่า "ตาตีน" อยู่ แต่มีการนำคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ได้แก่ คำว่า "ตาตุ่ม" มาใช้ปะปนด้วย และอาจมีการเพิ่มพยางค์หน้าอีก 1 พยางค์เพื่อบอกลักษณะของสิ่งที่เรียกว่ามีลักษณะกลม ๆ กลายเป็นคำว่า "มะตาตุ่ม" อย่างไรก็ตาม เมื่อศึกษาข้อมูลคำศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวนแล้ว งานวิจัยนี้พบว่า คำว่า "ตาตีน" ในภาษาไทถิ่นทั้ง 4 ภาษาดังกล่าวเป็นคำที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เป็นส่วนใหญ่ ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ที่พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษานั้นแทบไม่เคยใช้คำว่า "ตาตีน" เลย ตัวอย่างเช่น มีผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 3 เพียง 1 คน และผู้พูดภาษาขืนรุ่นอายุที่ 3 เพียง 2 คนที่ให้ข้อมูลว่า ยังใช้คำว่า "ตาตีน" อยู่ แต่ใช้น้อยมาก ส่วนผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 3 นั้นไม่มีผู้ใดใช้คำว่า "ตาตีน" เลย จากข้อมูลที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 4 ภาษายืนยันตรงกันว่า คำว่า "ตาตีน" ฟังเป็นคำไม่สุภาพ จึงไม่ค่อยใช้ และมักใช้คำว่า "ตาตุ่ม" ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานแทน ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า "ตาตีน" อาจค่อย ๆ สูญไปจากภาษาไทถิ่นทั้ง 4 ภาษาในอนาคต

– คำที่ 2/309. "ใบ้" ในข้อมูลคำศัพท์ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขืนปรากฏการใช้คำว่า "ง่าว" ที่มีความหมายครอบคลุมทั้ง "โง่" และ "ใบ้" แต่จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์จากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ งานวิจัยนี้พบว่า การใช้คำว่า "ง่าว" ในความหมายว่า "ใบ้" นั้นปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคนเท่านั้น นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำว่า "ใบ้" ในความหมายว่า "ใบ้" (ซึ่งหมายถึง "พูดไม่ได้") และใช้คำว่า "ง่าว" ในความหมายว่า "โง่" เท่านั้น

สำหรับกรณีของภาษาพวนและภาษาลาวนั้นปรากฏการใช้คำว่า "ง่าว" ในความหมายว่า "โง่" และ "ใบ้" ในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียงบางคน และผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้คำว่า "ใบ้" ในความหมายว่า "ใบ้" (หรือ "พูดไม่ได้") และใช้คำว่า "ง่าว" ในความหมายว่า "โง่" ในงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า คำว่า "ง่าว" อาจเป็นคำยืมจากภาษาคำเมือง และคำว่า "ใบ้" อาจเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน เนื่องจากเมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยหรือพจนานุกรมที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ พบว่า ในภาษาพวนที่พูดในบริเวณอื่น ๆ ใช้ทั้งคำว่า "ใบ้" และใช้คำศัพท์ที่ต่างออกไป เช่น ภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมืองและอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ภาษาพวนที่พูดในตำบลน้ำเชี่ยว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี (อุทัยวรรณ ตันหยง, 2526) ใช้คำว่า "ใบ้" ในพจนานุกรมภาษาไทยพวน

(วรวิทย์ เลี้ยงถนอม, 2532) มีคำว่า “ไบ้” (น. คนใบ้; ก. บอกใบ้, แนะเลศนัยให้เป็นข้อคิด) รวบรวมไว้ด้วย นอกจากนี้ยังมีคำว่า “กึ” (ว. พูดไม่ได้, พูดไม่ออก, พูดติดอ่าง) และมีคำว่า “ปะกึ” (ก. พูดติดอ่าง, ว. ใบ้, พูดไม่ได้) ซึ่งทั้งคำว่า “กึ” และ “ปะกึ” ไม่ปรากฏในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้แต่อย่างใด เช่นเดียวกับกรณีของภาษาลาวซึ่งในพจนานุกรมภาษาลาว-ไทย-อังกฤษ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) ได้รวบรวมคำว่า [bàj] “ใบ้” (‘mute, numb’) คำว่า [ŋɔ̄] “เงอะ” (‘dumb, mute’) คำว่า [pâːk kɯ̂ːk] “ปากกึก” (‘mute, numb’) และคำว่า [kɯ̂ːk] “กึก” (‘mute, numb’) ซึ่งทั้งคำว่า “เงอะ” “ปากกึก” และ “กึก” ไม่ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้

ผู้วิจัยในฐานะที่พูดภาษาลาวอีสาน (ถิ่นจังหวัดอุดรธานี) และยังใช้คำว่า “ปากกึก” หรือ “กึก” ในความหมายว่า “ใบ้” และไม่เคยได้ยินว่าในภาษาลาวอีสานมีคำว่า “ง่าว” จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “ง่าว” ที่ปรากฏในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) นั้นน่าจะเป็นคำยืมภาษาคำเมือง และคำว่า “ใบ้” เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน เช่นเดียวกับในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ซึ่งน่าจะยืมคำว่า “ง่าว” มาจากภาษาคำเมืองเช่นเดียวกัน ส่วนคำว่า “ใบ้” อาจเป็นคำที่มีอยู่แล้วแต่เดิมในภาษาพวน หรืออาจเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานก็เป็นได้

– คำที่ 2/409. “ริมฝีปาก” ในภาษาลื้อ ภาษาพวน และภาษาลาวมีการใช้คำที่มีความหมายว่า “ริมฝีปาก” ที่งานวิจัยนี้สันนิษฐานให้เป็นคำศัพท์เดิม ได้แก่ ภาษาลื้อมีคำว่า “ริมสบ” [him^{31} sop^{35}] ในภาษาพวนมีคำว่า “ริมสบ” [him^{35} sop^{35}] หรือ “สบ” [sop^{35}] และในภาษาลาวมีคำว่า “พิสบ” [phi-sop^{35}] “ขี้สบ” [khiː^{44ʔ} sop^{35}] และ “สบ” [sop^{35}] อย่างไรก็ตาม คำต่าง ๆ ดังกล่าวปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคนเท่านั้น ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 รวมทั้งรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ส่วนใหญ่ต่างก็ใช้คำศัพท์อื่น ๆ เช่น ในภาษาลื้อใช้คำว่า “ริมปาก” [him^{31} paːk^{24}] “แคมปาก” [khɛːm^{31} paːk^{24}] และ “ริมฝีปาก” [lim^{31} fiː^{35} paːk^{24}] ในภาษาพวนใช้คำว่า “ริมปาก” [him^{35} paːk^{22}/him^{35} paːʔ^{22}/him^{35} paʔ^{22}] และในภาษาลาวใช้คำว่า “ริมปาก” [him^{23} paːk^{44}/lim^{23} paːk^{44}] “แคมปาก” [khɛːm^{23} paːk^{44}] “ริมฝีปาก” [him^{23} fiː$^{434/34}$ paːk^{44}/lim^{23} fiː$^{34/23}$ paːk^{44}] ในงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า คำว่า “ริมฝีปาก” ที่ใช้ในภาษาไทถิ่นทั้ง 3 ภาษาดังกล่าวเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนคำว่า “แคมปาก” นั้นอาจเป็นคำที่สร้างขึ้นใหม่ในภาษาด้วยการประสมคำว่า “แคม” ซึ่งแปลว่า “ขอบ, ริม” กับคำว่า “ปาก” ผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 3 ภาษาส่วนใหญ่ใช้ทั้งคำว่า “ริมฝีปาก” และ “แคมปาก” แทนคำว่า “ริมสบ” หรือ “สบ”

นอกจากนี้ยังมีผู้บอกภาษาไทถิ่นรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 บางคนให้ข้อมูลว่า เคยได้ยินคนรุ่นสูงอายุเรียกริมฝีปากว่า “สบ” ซึ่งฟังแล้วน่ากลัว เพราะทำให้นึกถึงคำว่า “ศพ” เช่น ในคำว่า “ศพคนตาย” หรือ “เผาศพ” ในงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า เนื่องจากคำว่า “สบ” ที่มีความหมายว่า “ริมฝีปาก” มีเสียงพ้องกับคำว่า “ศพ” ผู้พูดภาษาไทถิ่นบางคน โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 จึงเลือกใช้คำศัพท์อื่น ๆ แทน เช่น คำว่า “ริมฝีปาก” หรือ “แคมปาก” เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้คำที่มีเสียงพ้องกับคำที่มีความหมายในทางลบหรือความหมายที่พูดแล้วเกิดความรู้สึกกลัว

5) คำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าอาจสูญไปจากภาษาไทถิ่นบางภาษาแล้ว

นอกจากคำศัพท์ที่อาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทถิ่นทั้ง 4 กรณีดังกล่าวข้างต้นแล้ว การศึกษาการแปรทางศัพท์ในภาษาไทถิ่นในงานวิจัยนี้ยังแสดงให้เห็นอีกว่า มีคำศัพท์จำนวนหนึ่งที่สันนิษฐานได้ว่าอาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทถิ่นบางภาษาแล้ว ในที่นี้สันนิษฐานโดยเปรียบเทียบกับข้อมูลคำศัพท์ที่ปรากฏในพจนานุกรมหรืองานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ และพบว่ามีคำศัพท์บางคำที่ปรากฏในพจนานุกรมหรือในงานอื่น ๆ แต่ไม่ปรากฏในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ไม่ใช้คำเหล่านั้นแล้ว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ คำเหล่านั้นอาจเกิดการสูญไปจากภาษาแล้วก็เป็นได้ ตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่ปรากฏในเอกสารและงานอื่น ๆ ที่ผ่านมา แต่ไม่ปรากฏในงานวิจัยนี้มีดังนี้

ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง)

– คำที่ 1/67. "งาน": ในพจนานุกรมภาษาถิ่นภาคเหนือ (ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่และศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, 2539) ได้รวบรวมคำศัพท์ที่มีความหมายว่า "งานที่ต้องใช้กำลัง" ไว้ คือ คำว่า "เวียก" และมีคำว่า "การ" [kaːn^{24}] มีความหมายว่า "การงาน" สอดคล้องกับพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) ซึ่งมีคำว่า "การ" [kaːn^{24}] หมายถึง "การงาน" นอกจากนี้ยังมีคำว่า "งาน" [ŋaːn^{33}] และคำว่า "เวียก" [wiak^{42}] ซึ่งคำว่า "เวียก" มีความหมายว่า "งานชนิดที่ใช้กำลังกายเป็นหลัก" (ถ้างานที่ใช้ความรู้เรียกว่า "การ") รวมทั้งมีคำว่า "เวียกการ" [wiak^{42} kaːn^{24}] มีความหมายว่า "การงาน งาน กิจการ ธุรกิจ" อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาคำศัพท์ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) พบว่า ผู้พูดภาษาคำเมืองที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านท่าค้ำสองใช้เฉพาะคำว่า "การ" [kaːn^{23}] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นคำศัพท์เดิม และคำว่า "งาน" [ŋaːn^{35}] ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน แต่ไม่ปรากฏการใช้คำว่า "เวียก" แต่อย่างใด หากยึดข้อมูลจากพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับเป็นหลักฐาน อาจสันนิษฐานได้ว่า เดิมภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) อาจเคยมีการใช้คำว่า "เวียก" แต่ปัจจุบันคำดังกล่าวเกิดการสูญไปจากภาษาแล้ว

ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว)

– คำที่ 1/67. "งาน": ในภาษาลื้อ เมืองยอง และภาษาลื้อ เมืองเชียงรุ้งที่ศึกษาในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) มีการใช้คำว่า "การ" [kaːn$^{45/55}$] เป็นคำนาม หมายถึง "งาน" และใช้คำว่า "เวียก" [veek^{33}] เป็นคำกริยา หมายถึง "ทำงาน" ('to work') แต่ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีการใช้คำว่า "การ" [kaːn^{35}] ซึ่งในที่นี้สันนิษฐานให้เป็นคำศัพท์เดิม และคำว่า "งาน" [ŋaːn^{31}] ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน แต่ไม่ปรากฏการใช้คำว่า "เวียก" ไม่ว่าจะเป็นคำนามหรือคำกริยาก็ตาม ดังนั้นจึงอาจเป็นไปได้ที่คำว่า "เวียก" เกิดการสูญไปจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) เมื่อนานมาแล้ว เช่นเดียวกับคำว่า "เวียก" ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) ที่กล่าวในข้างต้น

ภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง)

– คำที่ 1/67. "งาน": ในภาษาขืน กลางเมืองที่ศึกษาในงานของราศี เพชรศุข (Petsuk, 1978) มีการใช้คำว่า "การ" [kaːn^{15}] และ "เวียก" [wek^{21}] เป็นคำนามหมายถึง "งาน" ('work') ส่วนภาษาขืน บ้านเวียงในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ใช้คำว่า "การ" [kaːn^{35}] เท่านั้น ในที่นี้สันนิษฐานว่า ทั้งคำว่า "การ" และคำว่า "เวียก" อาจเป็นคำศัพท์เดิมในภาษาขืน แต่ในภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีเฉพาะคำว่า "การ" [kaːn^{23}] ที่ยังปรากฏอยู่ และมีการใช้คำว่า "งาน" [ŋaːn^{35}] ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานด้วย ส่วนคำว่า "เวียก" นั้นเกิดการสูญไปแล้ว

– คำที่ 2/84. "ข้าวโพด": ในภาษาขืน กลางเมืองที่ศึกษาในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) มีคำที่ใช้ในความหมายว่า "ข้าวโพด" ('maize, corn') คือคำว่า "ข้าวสาลี" [khaw^{33ʔ} saa^{35} lii^{44}] ซึ่งเป็นคำที่ไม่พบในภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้แต่อย่างใด คำศัพท์ที่ใช้ในความหมายว่า "ข้าวโพด" ที่ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองม่วงนั้นมีเพียงคำว่า "ข้าวโพด" [khaw^{44ʔ} poːt^{31}] เท่านั้น ในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้คำศัพท์ดังกล่าวเป็นคำยืมภาษาคำเมืองซึ่งถูกนำมาใช้แทนคำศัพท์เดิมคือคำว่า "ข้าวสาลี" ที่เกิดการสูญไปจากภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) แล้วโดยสิ้นเชิง

– คำที่ 2/484. "หนังสือ": ในภาษาขืน กลางเมืองที่ศึกษาในงานของราศี เพชรศุข (Petsuk, 1978) มีคำว่า "พับ" [pap^{51}] ซึ่งหมายถึง "หนังสือ" ในขณะที่ผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองม่วงที่เป็นจุดเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้ใช้คำว่า "หนังสือ" [naŋ^{23} sɨː^{23}] ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และไม่มีการใช้คำว่า "พับ" แต่อย่างใด ในที่นี้จึงสันนิษฐานได้ว่า คำว่า "พับ" สูญไปจากภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) แล้ว

ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล)

– คำที่ 1/165. "ยอ (น.)": ภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมืองและอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และภาษาพวนที่พูดในตำบลน้ำเชี่ยว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรีในงานวิจัยของอุทัยวรรณ ตันหยง (2526) มีการใช้คำที่มีความหมายว่า "ยอ (น.)" คือคำว่า "กะดุ้ง" [kə^{34} duŋ^{45}] สอดคล้องกับข้อมูลจากพจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนอม, 2532) ซึ่งมีคำว่า "กะดุ๊ง" และคล้ายกับภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีที่ศึกษาในงานของสุวัฒนา เลี่ยมประวัติและกันทิมา วัฒนะประเสริฐ (2539) ซึ่งใช้คำว่า "กะดุ้น" [ka^{33} dun^{44}] แต่ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ไม่มีการใช้คำว่า "กะดุ้ง" "กะดุ๊ง" หรือ "กะดุ้น" เช่นเดียวกับที่ปรากฏในงานอื่น ๆ ที่ผ่านมาแต่อย่างใด ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า คำว่า "กะดุ้ง" ซึ่งออกเสียงเป็น "กะดุ๊ง" หรือ "กะดุ้น" อาจเป็นคำศัพท์เดิมในภาษาพวน แต่เกิดการสูญไปจากภาษาพวนที่พูดในหมู่บ้านฝายมูลแล้ว และผู้พูดได้นำคำว่า "จำ" [cam^{35}] ซึ่งเป็นคำยืมภาษาคำเมืองมาใช้แทน

– คำที่ 2/64. "ขนุน": ภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมืองและอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และภาษาพวนที่พูดในตำบลน้ำเชี่ยว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรีในงานวิจัยของอุทัยวรรณ ตันหยง (2526) มีคำว่า "หมะมี้" [maʔ^{22} mii^{45}] ซึ่งมีความหมายว่า "ขนุน" เช่นเดียวกับในพจนานุกรม

ภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนอม, 2532) ซึ่งมีคำว่า “หม่ามี้” แต่แตกต่างจากภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีที่ศึกษาในงานของสุวัฒนา เลี่ยมประวัติและกันทิมา วัฒนะประเสริฐ (2539) ที่ใช้คำว่า “มะขนุน” [ma^{33} kha^{33} nun^{24}] ซึ่งสันนิษฐานว่า อาจเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ไม่ปรากฏคำว่า “หมะมี้” หรือ “หม่ามี้” และพบเพียงการใช้คำว่า “มะหนุน” หรือ “มะหนูน” ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นคำยืมภาษาคำเมือง และมีการใช้คำว่า “ขนุน” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานด้วย ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “หมะมี้” หรือ “หม่ามี้” อาจเป็นคำศัพท์เดิมในภาษาพวน แต่เกิดการสูญไปจากภาษาพวนที่พูดในหมู่บ้านฝายมูลเมื่อนานมาแล้วก็เป็นได้

– คำที่ 2/214. “ตาตุ่ม” : ภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมืองและอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และภาษาพวนที่พูดในตำบลน้ำเชี่ยว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรีในงานวิจัยของอุทัยวรรณ ตันหยง (2526) มีคำศัพท์ที่มีความหมายว่า “ตาตุ่ม” จำนวน 3 คำ ได้แก่ คำว่า “ตาตุ่ม” [taa^{34} tum^{22}] “ตุ่มมอง” [tum^{22} mɔɔŋ^{45}] และ “ตาตุ่มมอง” [taa^{34} tum^{22} mɔɔŋ^{45}] ในขณะที่ภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีที่ศึกษาในงานของสุวัฒนา เลี่ยมประวัติและกันทิมา วัฒนะประเสริฐ (2539) มีการใช้คำว่า “ตาตุ่ม” [taː^{33} tum^{22}] เฉพาะในผู้พูดวัยกลางคนและวัยรุ่น และมีคำว่า “ตาป่อม” [taː^{33} pɔːm^{22}] ในการพูดของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ ในที่นี้จึงสันนิษฐานว่า คำศัพท์เดิมที่ใช้เรียก “ตาตุ่ม” ในภาษาพวน คือ คำว่า ตุ่มมอง” [tum^{22} mɔɔŋ^{45}] หรือ “ตาตุ่มมอง” [taa^{34} tum^{22} mɔɔŋ^{45}]

ส่วนภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีการใช้คำศัพท์ในความหมายว่า “ตาตุ่ม” 2 คำ ได้แก่ คำว่า “ตาตีน” [taː^{35} tiːn^{35}] ซึ่งเป็นคำยืมภาษาคำเมือง ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เท่านั้น นอกจากนี้ยังมีคำว่า “ปมเพียะ” [pom^{35} phiəʔ^{22}] หรือ “โปมเพียะ” [poːm^{35} phiəʔ^{22}] ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียงคนเดียว และมีคำว่า “ตาตุ่ม” [taː^{35} tum^{22}] ปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เท่านั้น และในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน

เมื่อพิจารณาการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายว่า “ตาตุ่ม” ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) จะเห็นได้ว่า ไม่มีคำว่า “ตาตุ่มมอง” หรือ “ตุ่มมอง” แต่อย่างใด และเป็นไปได้ว่า คำว่า “ปมเพียะ” หรือ “โปมเพียะ” อาจมีความสัมพันธ์อย่างใดอย่างหนึ่งกับคำว่า “ตาป่อม” ซึ่งปรากฏในภาษาพวนในงานที่ผ่านมา ถึงแม้ว่าในที่นี้จะยังไม่สามารถสรุปชัดเจนได้ว่า คำศัพท์เดิมที่ใช้เรียก “ตาตุ่ม” ในภาษาพวนคือคำใด แต่ประเด็นที่สันนิษฐานได้คือ แม้แต่คำว่า “ตาตุ่ม” ที่ปรากฏในภาษาพวนในงานอื่น ๆ ที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ดังกล่าวข้างต้นก็อาจเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานเช่นเดียวกัน และอีกประเด็นที่อาจสันนิษฐานได้จากการเปรียบเทียบคำศัพท์ที่มีความหมายว่า “ตาตุ่ม” ในงานวิจัยนี้กับงานวิจัยอื่น ๆ ที่ผ่านมา คือ คำศัพท์ที่เป็นคำศัพท์เดิมที่ใช้เรียก “ตาตุ่ม” ในภาษาพวนอาจเกิดการสูญไปจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) แล้วก็เป็นได้

– คำที่ 2/370. “มะละกอ”: คำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมืองและอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และภาษาพวนที่พูดในตำบลน้ำเชี่ยว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรีในงานวิจัยของอุทัยวรรณ ตันหยง (2526) ที่มีความหมายว่า “มะละกอ” คือคำว่า “มะหุ่ง”

[maʔ^{22} huŋ^{22}] เช่นเดียวกับพจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนอม, 2532) ที่รวบรวมคำว่า “หม่าหุ่ง” ไว้ด้วย ในขณะที่ภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีที่ศึกษาในงานของสุวัฒนา เลี่ยมประวัติและกันทิมา วัฒนะประเสริฐ (2539) มีการใช้ทั้งคำว่า “มะหุ่ง” [ma^{33} huŋ^{22}] และ “มะละกอ” [ma^{33} la^{33} kɔː^{33}] ซึ่งอาจเป็นไปได้ที่ว่าคำว่า “มะละกอ” เป็น คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน

เมื่อเปรียบเทียบกับภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้พบว่า ไม่มีผู้พูดภาษาพวนในหมู่บ้านฝายมูลรุ่นอายุใดที่ใช้คำว่า “มะหุ่ง” หรือ “หม่าหุ่ง” แต่มีการใช้คำว่า “ก้วยเทศ” ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นคำยืมภาษาคำเมืองและผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ออกเสียงคำยืมดังกล่าวตามโดยปรับใช้เสียงพยัญชนะและสระตามระบบเสียงของภาษาคำเมืองคือ ออกเสียงเป็น “โก้ยเต้ด” [koːy^{41ʔ} teːt^{31}] หรืออาจมีการลดรูปพยางค์แรก และมีการออกเสียงพยัญชนะต้นของพยางค์แรกแปรไปเป็นคำว่า “ขะเทศ” [kha-teːt^{31}] รวมทั้งมีการเติมพยางค์หน้าซึ่งใช้เรียกผักหรือผลไม้ประกอบกับการลดรูปพยางค์แรกเป็นคำว่า “มะกะเทศ” [ma-ka-teːt^{31}]

จากหลักฐานการใช้คำว่า “มะหุ่ง” หรือ “หม่าหุ่ง” ที่ปรากฏในพจนานุกรมภาษาไทยพวนและในงานวิจัยที่ผ่านมา ทำให้สันนิษฐานได้ว่า คำศัพท์เดิมที่มีความหมายว่า “มะละกอ” ในภาษาพวน ได้แก่ คำว่า “หมากหุ่ง” ซึ่งในภาษาพวนบางถิ่นอาจมีการลดรูปพยางค์แรกเป็น “มะหุ่ง” หรือ “หม่าหุ่ง” และคำศัพท์เดิมดังกล่าวได้เกิดการสูญไปจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) เมื่อนานมาแล้ว โดยจะเห็นได้จากการที่ผู้พูดนำคำยืมภาษาคำเมืองมาใช้แทนไปโดยปริยาย

ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว)

– คำที่ 1/161. “มันสำปะหลัง” : ในพจนานุกรมภาษาลาว-ไทย (วีระพงศ์ มีสถาน, 2543) ได้รวบรวมคำว่า “มันต้น” ซึ่งมีความหมายว่า “มันสำปะหลัง” ไว้ด้วย แต่ในภาษาลาวที่พูดในหมู่บ้านน้ำปั้วในงานวิจัยนี้ ไม่พบการใช้คำว่า “มันต้น” ในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแต่อย่างใด และเมื่อสอบถามจากผู้พูดภาษาลาวคนอื่น ๆ ก็ไม่พบการใช้คำดังกล่าว และมีเพียงการใช้คำว่า “มันต้าง” [man$^{232/23}$ taːŋ^{35ʔ}] และ “ต้าง” [taːŋ^{35ʔ}] ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นคำยืมภาษาคำเมือง นอกจากนี้ยังมีการใช้คำว่า “มันสำปะหลัง” [man$^{232/23}$ sam$^{434/34}$ pa-laŋ$^{434/34}$] ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) บางคนใช้เฉพาะคำว่า “มัน” [man$^{232/23}$] เท่านั้น ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “มันต้น” เกิดการสูญไปจากภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) แล้ว และผู้พูดภาษาลาวในปัจจุบันมีการนำคำยืมจากภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทน

– คำที่ 1/165. “ยอ (น.)” : ในพจนานุกรมภาษาลาว-ไทย (วีระพงศ์ มีสถาน, 2543) ได้รวบรวมคำที่มีความหมายว่า “ยอ (น.)” ไว้ ได้แก่ คำว่า “กะดุ้ง” และ “สะดุ้ง” สอดคล้องกับภาษาลาวอีสาน (ถิ่นจังหวัดอุดรธานี) ที่ผู้วิจัยพูดเป็นภาษาแม่ซึ่งเรียก “ยอ (น.)” ว่า “สะดุ้ง” แต่จากการศึกษาคำศัพท์ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) ในงานวิจัยนี้พบว่า ผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุใช้เฉพาะคำว่า “จำ” [cam$^{232/23}$] ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นคำยืมภาษาคำเมือง แต่ไม่ปรากฏการใช้คำว่า “กะดุ้ง” หรือ “สะดุ้ง” ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) แต่อย่างใด ดังนั้นจึงอาจเป็นไปได้ที่คำว่า

“กะดุ้ง” หรือ “สะดุ้ง” สูญไปจากภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) แล้ว โดยผู้พูดภาษาลาวนำคำว่า “จำ” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาคำเมืองมาใช้แทนโดยสิ้นเชิง

- คำที่ 2/418. “โรงพยาบาล”: ในพจนานุกรมภาษาลาว-ไทย-อังกฤษ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) ได้บรรจุคำที่มีความหมายว่า “โรงพยาบาล (น.)” ไว้ คือ คำว่า “โรงหมอ” [hó:ŋ mɔ̌:] แต่ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ไม่มีคำว่า “โรงหมอ” ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ แต่พบการใช้คำว่า “โรงบาล” [lo:ŋ$^{232/23}$ ba:n$^{232/23}$] และคำว่า “โรงพยาบาล” [lo:ŋ$^{232/23}$ pha-ya:$^{232/23}$ ba:n$^{232/23}$] ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ดังนั้นจึงอาจเป็นไปได้ที่คำว่า “โรงหมอ” สูญไปจากภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) เมื่อนานมาแล้ว

เมื่อพิจารณาลักษณะการปรากฏของคำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าอาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาทั้ง 5 ลักษณะที่นำเสนอมาข้างต้น ได้แก่ (1) คำศัพท์เรียกสิ่งที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้วหรือเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏให้เห็นในชีวิตประจำวันของผู้พูดภาษาไทถิ่นในปัจจุบัน (2) คำศัพท์เรียกชื่อพืชหรือสัตว์ที่ผู้พูดไม่ค่อยเห็น ไม่เคยเห็น หรือไม่รู้จัก (3) คำศัพท์ที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว เนื่องจากมีการใช้คำยืมจากภาษาอื่นมาแทน (4) คำศัพท์ที่มีเสียงพ้องกับคำศัพท์คำอื่นที่มีความหมายในเชิงลบหรือคำศัพท์ที่ปัจจุบันอาจฟังไม่สุภาพ รวมทั้งคำศัพท์ที่เดิมเคยมีความหมายทางลบมากกว่า 1 ความหมาย ปัจจุบันผู้พูดเลือกใช้เพียงความหมายเดียว และ (5) คำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าอาจสูญไปจากภาษาไทถิ่นบางภาษาแล้ว จะเห็นได้ว่า การปรากฏของคำศัพท์แต่ละลักษณะปรากฏเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ลักษณะที่ 1 ปรากฏมากที่สุด (20 คำ) รองลงมาคือ ลักษณะที่ 3 (17 คำ) ลักษณะที่ 5 (10 คำ) ลักษณะที่ 2 (4 คำ) และลักษณะที่ 4 (3 คำ) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาการปรากฏของคำศัพท์ในลักษณะต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่า คำศัพท์ที่มีแนวโน้มค่อนข้างสูงที่จะสูญไปจากภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้แก่ **คำศัพท์เรียกสิ่งที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้วหรือเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏให้เห็นในชีวิตประจำวันของผู้พูดภาษาไทถิ่นในปัจจุบัน** และ**คำศัพท์ที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว เนื่องจากมีการใช้คำยืมจากภาษาอื่นมาแทน**

5.5 สรุป

ในการศึกษาวิจัยการแปรทางศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่พูดในบริเวณต่าง ๆ ในจังหวัดน่าน ได้แก่ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง ตำบลริม อำเภอท่าวังผา) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา) ภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว ตำบลน้ำปั้ว อำเภอเวียงสา) ในที่นี้ได้เปรียบเทียบการแปรทางศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาดังกล่าว และได้นำเสนอผลการเปรียบเทียบในหัวข้อ 5.1 และการเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์ในภาษาไทถิ่นของผู้พูด 3 รุ่นอายุในหัวข้อ 5.2 รวมทั้งได้นำผลการเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์ดังกล่าวมาเป็นข้อมูลในการสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในอนาคตซึ่งได้นำเสนอเนื้อหาในหัวข้อที่ 5.3 และการสันนิษฐานเกี่ยวกับการสูญของคำศัพท์ในหัวข้อที่ 5.4 ในที่นี้จะสรุปเนื้อหาทั้ง 4 ตอนเพื่อให้เห็นผลการเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์ การสันนิษฐาน

การเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ รวมทั้งการสูญของคำศัพท์ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในภาพรวมดังนี้

5.5.1 การเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา

จากการเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาโดยสรุปรวมทั้งคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ทำให้เห็นภาพรวมของการแปรทางคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นที่มีการแปรของคำศัพท์เรียงจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ภาษาพวน (94.1%) ภาษาขืน (94.0%) ภาษาลาว (93.5%) ภาษาคำเมือง (90.0%) และภาษาลื้อ (89.6%) ซึ่งจะเห็นได้ว่า ร้อยละของคำศัพท์ที่มีการแปรในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษานั้นค่อนข้างใกล้เคียงกัน

เมื่อวิเคราะห์การใช้คำศัพท์โดยรวมทั้งในรายคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ที่มีจำนวนคำศัพท์หลักรวมทั้งสิ้น 800 คำ (คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 จำนวน 250 คำ + คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 จำนวน 550 คำ) กับคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักอีก 4,271 คำ ทำให้มีคำศัพท์ในรายการคำทั้ง 2 ชุดรวมทั้งสิ้น 5,071 คำ (คำศัพท์หลักจำนวน 800 คำ + คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักจำนวน 4,271 คำ) โดยพิจารณาคำศัพท์ที่ปรากฏเฉพาะในภาษาไทถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่ง คำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่น 2 ภาษา และคำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่น 3, 4 และ 5 ภาษา พบข้อสรุปว่า มีคำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามากที่สุดคือ 1,098 คำหรือคิดเป็น 21.7% เมื่อเปรียบเทียบคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่งจะเห็นได้ว่า มีคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาลาวปรากฏมากที่สุด คือ จำนวน 686 คำ (13.5%) รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาพวนจำนวน 619 คำ (12.2%) ภาษาลื้อจำนวน 376 คำ (7.4%) ภาษาคำเมืองจำนวน 362 คำ (7.1%) และคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาขืนมีจำนวนน้อยที่สุดคือ 261 คำ (5.2%) เมื่อพิจารณาคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทถิ่น 2 ภาษาพบว่า คำศัพท์ที่ปรากฏเฉพาะในภาษาพวนและภาษาลาวมีมากที่สุดคือ 122 คำ (2.4%) ส่วนคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทถิ่น 3 ภาษานั้นข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 แสดงให้เห็นว่า คำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขืนมีมากที่สุดคือ 77 คำ (1.5%) เมื่อพิจารณาคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทถิ่น 4 ภาษาพบว่า คำศัพท์ที่ใช้ทั้งในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวนปรากฏมากที่สุดคือมีจำนวน 164 คำ (3.2%) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน และภาษาพวนพูดอยู่ในหมู่บ้านต่าง ๆ ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน ในอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน จึงอาจเกิดการยืมคำศัพท์จากภาษาหนึ่งไปใช้ในอีกภาษาหนึ่ง โดยเฉพาะการยืมคำจากภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนคำศัพท์ที่สรุปรวมจากรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ทั้งคำศัพท์หลักที่มีทั้งสิ้น 800 คำ และคำศัพท์ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก เช่น คำกลายหรือคำที่เกิดจากการแปรของคำศัพท์หลัก คำยืม และคำอื่น ๆ พบว่า ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีจำนวนคำศัพท์เพิ่มขึ้นจากคำศัพท์หลักเป็นจำนวน 4–5 เท่า โดยภาษาพวนมีการแปรของคำศัพท์ปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ ภาษาลาว ภาษาขืน ภาษาคำเมือง และภาษาลื้อเป็นภาษาที่มีการแปรของคำศัพท์ปรากฏน้อยที่สุด

5.5.2 การเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์ในภาษาไทถิ่นของผู้พูด 3 รุ่นอายุ

ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ สรุปได้ว่า ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีรูปแบบการใช้คำศัพท์ที่เป็นลักษณะร่วมกันดังนี้ (1) ใช้เฉพาะ “คำเดิม” (2) ใช้เฉพาะ “คำกลาย” (3) ใช้เฉพาะ “คำยืม” (4) ใช้เฉพาะ “คำใหม่” (5) ใช้เฉพาะ “คำอื่น ๆ” หรือคำที่นอกเหนือจากคำประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวมา และ (6) ใช้คำแต่ละประเภทดังกล่าวมาข้างต้นร่วมกัน เช่น ใช้ทั้งคำเดิมและคำกลาย ใช้ทั้งคำเดิมและคำยืม ใช้ทั้งคำกลายและคำยืม ใช้คำเดิมและคำอื่น ๆ หรือใช้ทั้งคำเดิม คำยืม คำกลาย และคำใหม่ เป็นต้น

ผลการเปรียบเทียบรูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ โดยสรุปรวมข้อมูลคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 พบว่า ภาษาไทถิ่นบางภาษามีการใช้คำศัพท์บางรูปแบบปรากฏมากน้อยคล้ายคลึงกัน และแตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น สรุปได้ดังนี้

1) ภาษาที่มีการใช้เฉพาะคำเดิมปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้คำเดิมร่วมกับคำยืม ได้แก่ ภาษาคำเมืองซึ่งมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 25.8% และรูปแบบที่ 7 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 17.7% และภาษาลื้อมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 24.5% และรูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 23.0%
2) ภาษาที่มีการใช้คำเดิมร่วมกับคำยืมปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้เฉพาะคำเดิม ได้แก่ ภาษาลาวซึ่งมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 21.1% และรูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 17.4%
3) ภาษาที่มีการใช้คำเดิมและคำยืมปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้เฉพาะคำเดิม การใช้คำเดิมและคำกลาย และการใช้ทั้งคำเดิม คำกลาย และคำยืม ได้แก่ ภาษาขืนซึ่งมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 18.6% รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 15.1% รูปแบบที่ 5 (ใช้คำเดิมและคำกลาย) ปรากฏโดยเฉลี่ย 11.8% และรูปแบบที่ 12 (ใช้คำเดิม คำกลาย และคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 10.0%
4) ภาษาที่มีการใช้เฉพาะคำเดิมปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้คำเดิมและคำยืม การใช้คำเดิมและคำกลาย และการใช้ทั้งคำเดิม คำกลาย และคำยืม ได้แก่ ภาษาพวนซึ่งมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 14.3% รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 13.7% รูปแบบที่ 5 (ใช้คำเดิมและคำกลาย) ปรากฏโดยเฉลี่ย 11.8% และรูปแบบที่ 12 (ใช้คำเดิม คำกลาย และคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 10.5%

เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในภาพรวมโดยยึดตามผลการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ในงานวิจัยนี้ สรุปได้ว่า รูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาขืนและภาษาพวนมีความหลากหลายมากกว่ารูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษา

คำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาลาว กล่าวคือ ในภาษาขืนและภาษาพวน มีทั้งการใช้เฉพาะคำเดิม การใช้คำเดิมและคำยืม การใช้คำเดิมและคำกลาย รวมทั้งการใช้ทั้งคำเดิม คำกลาย และคำยืม ในขณะที่ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาลาวมีเพียงการใช้เฉพาะคำเดิม และการใช้คำเดิมร่วมกับคำยืมเท่านั้น

เมื่อวิเคราะห์คำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาโดยสรุปรวมคำศัพท์จากทั้งรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 พบว่า ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีการใช้คำศัพท์เดิมมากกว่า 50% และเมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์เดิมในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาแล้ว สามารถสรุปลำดับภาษาไทถิ่นที่มีการใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ ภาษาลื้อมีการใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมโดยเฉลี่ย 527 คำ (65.9%) รองลงมาคือ ภาษาคำเมือง 479 คำ (59.9%) ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกับภาษาขืนที่มีการใช้คำศัพท์เดิมจำนวนโดยเฉลี่ย 476 คำ (59.5%) ส่วนภาษาไทถิ่นที่มีการใช้คำศัพท์เดิมรองลงมาคือ ภาษาพวน 434 คำ (54.3%) และภาษาลาว 416 คำ (52.0%) ตามลำดับ

ผลการศึกษาวิจัยการแปรของคำศัพท์โดยสรุปรวมทั้งข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา ทำให้สามารถจำแนกรูปแบบการแปรของคำศัพท์ออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ตามปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดการแปร ได้แก่ **กลุ่มที่ 1 การแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน** ได้แก่ การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening) การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening) การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification) การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification) และการละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction) **กลุ่มที่ 2 การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)** ได้แก่ การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation) การแปรของเสียงสระ (vowel variation) การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation) การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture) คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword) คำยืมภาษาไทถิ่นภาษาอื่น การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation) และการแปรทางความหมาย (semantic variation)

เมื่อเปรียบเทียบรูปแบบการแปรของคำศัพท์ทั้ง 13 รูปแบบในภาษาไทถิ่น 5 ภาษาพบว่า รูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏตั้งแต่ 9%-10% ขึ้นไปส่วนใหญ่เป็นการแปรที่เกิดจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษา และมีการแปรของคำศัพท์บางรูปแบบเท่านั้นที่เกิดจากปัจจัยภายในหรือการออกเสียงให้ง่ายขึ้น การแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่ปรากฏมากกว่ารูปแบบอื่น ๆ สรุปได้ดังนี้

1) ภาษาคำเมือง มีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุคิดเป็น 9%-10% ขึ้นไปรวม 3 รูปแบบเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ 10 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (28.5%) รองลงมาคือ รูปแบบที่ 9 การปนกันของคำศัพท์ (13.5%) และรูปแบบที่ 6 การแปรของเสียงพยัญชนะ (12.0%)
2) ภาษาลื้อ มีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุคิดเป็น 9%-10% ขึ้นไปรวม 2 รูปแบบเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่

10 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (23.8%) และรูปแบบที่ 9 การปนกันของคำศัพท์ (11.8%)

3) ภาษาขืน มีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุคิดเป็น 9%–10% ขึ้นไปรวม 3 รูปแบบเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ 10 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (29.8%) รองลงมาคือ รูปแบบที่ 9 การปนกันของคำศัพท์ (17.3%) รูปแบบที่ 7 การแปรของเสียงสระ (11.0%) และรูปแบบที่ 6 การแปรของเสียงพยัญชนะ (9.1%)

4) ภาษาพวน มีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุคิดเป็น 9%–10% ขึ้นไปรวม 6 รูปแบบเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ 10 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (24.4%) รองลงมาคือ รูปแบบที่ 11 คำยืมภาษาคำเมือง (14.9%) รูปแบบที่ 9 การปนกันของคำศัพท์ (13.9%) รูปแบบที่ 6 การแปรของเสียงพยัญชนะ (11.0%) รูปแบบที่ 5 การละหรือการลดพยางค์ (9.8%) และรูปแบบที่ 3 การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (9.7%)

5) ภาษาลาว มีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุคิดเป็น 9%–10% ขึ้นไปรวม 5 รูปแบบเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ 10 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (28.3%) รองลงมาคือ รูปแบบที่ 11 คำยืมภาษาคำเมือง (20.8%) รูปแบบที่ 9 การปนกันของคำศัพท์ (15.8%) รูปแบบที่ 6 การแปรของเสียงพยัญชนะ (15.3%) และรูปแบบที่ 3 การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (9.4%)

หากพิจารณาในภาพรวม จะเห็นได้ว่า รูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏเป็นจำนวนมากคิดเป็น 9%–10% ขึ้นไปและปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา ได้แก่ การใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานและการปนกันของคำศัพท์ซึ่งในที่นี้ได้แก่ การใช้คำศัพท์เดิมควบคู่ไปกับคำยืม

ส่วนรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏ 9%–10% ขึ้นไปในภาษาไทถิ่นบางภาษา ได้แก่ การแปรของเสียงพยัญชนะซึ่งปรากฏในภาษาคำเมือง ภาษาขืน ภาษาพวน และภาษาลาว (ในภาษาลื้อมีการแปรของเสียงพยัญชนะปรากฏโดยเฉลี่ยเพียง 5.0% เท่านั้น)

นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏเป็นจำนวนมากเฉพาะในภาษาพวนและภาษาลาว ได้แก่ การใช้คำยืมภาษาคำเมือง และการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น ส่วนรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏเป็นจำนวนมากในภาษาไทถิ่นเพียง 1 ภาษาเท่านั้น ได้แก่ การแปรของเสียงสระในภาษาขืน และการละหรือการลดพยางค์ในภาษาพวน

จากการเปรียบเทียบการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นในภาพรวมดังกล่าวข้างต้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ภาษาที่มีการแปรของคำศัพท์เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ภาษาลาว ภาษาพวน ภาษาขืน ภาษาคำเมือง และภาษาลื้อ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ที่ว่า ภาษาลื้อมีการใช้คำศัพท์เดิมมากที่สุด รองลงมาคือ ภาษาคำเมือง ภาษาขืน ภาษาพวน และภาษาลาว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ หากยึดตามผลการวิเคราะห์คำศัพท์โดยรวมจากรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 จำนวน 800 คำในงานวิจัยนี้ อาจกล่าวได้ว่า ภาษาที่มีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้มากที่สุด ได้แก่ ภาษาลาว รองลงมาคือ ภาษาพวน และภาษาขืน ส่วนภาษา

คำเมืองและภาษาลื้อนั้นมีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์เช่นเดียวกันแต่อาจอยู่ในระดับที่น้อยกว่าภาษาไทถิ่นอื่น ๆ ทั้ง 3 ภาษาดังกล่าว

5.5.3 สันนิษฐานการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา

การสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคตในงานวิจัยนี้ยึดตามการพิจารณารูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่เป็นลักษณะร่วมกันของภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาซึ่งได้จากผลการวิเคราะห์คำศัพท์ทั้งในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ในงานวิจัยนี้เป็นหลักและเปรียบเทียบกับงานที่เคยมีผู้ศึกษาวิจัยหรือรวบรวมไว้

รูปแบบการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าอาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคตในที่นี้สรุปตามรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา มีดังนี้ **(1) การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน** ได้แก่ การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction) การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening) การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening) การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification) และการออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification) **(2) การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก** ได้แก่ การยืมคำศัพท์ (lexical borrowing) ตัวอย่างเช่น คำยืมภาษาไทยมาตรฐานในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา คำยืมภาษาคำเมืองในภาษาลื้อ ภาษาขืน ภาษาพวน และภาษาลาว รวมทั้งคำยืมภาษาลื้อในภาษาคำเมือง นอกจากนี้ยังมีการปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture) การเปลี่ยนแปลงของเสียงสระ (vowel variation) การเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะ (consonant variation) การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation) การเปลี่ยนแปลงทางความหมาย (semantic shift) และการเปลี่ยนแปลงของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation) ซึ่งล้วนแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการสัมผัสภาษาทั้งสิ้น

5.5.4 การสูญของคำศัพท์

ผลการศึกษาการแปรทางศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน ภาษาพวน และภาษาลาว พบว่า มีคำศัพท์จำนวนหนึ่งที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาต่างก็ยืนยันว่า เป็นคำศัพท์ที่ไม่ค่อยใช้แล้ว และคำศัพท์บางคำเป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 (กลุ่มสูงอายุ) ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (กลุ่มวัยกลางคน) และรุ่นอายุที่ 3 (กลุ่มวัยรุ่น) แทบไม่ค่อยใช้ หรือไม่เคยใช้เลย ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่าคำศัพท์กลุ่มดังกล่าวอาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในอนาคต

คำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าอาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามี 5 ลักษณะ ได้แก่ (1) คำศัพท์เรียกสิ่งที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้วหรือเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏให้เห็นในชีวิตประจำวันของผู้พูดภาษาไทถิ่นในปัจจุบัน (2) คำศัพท์เรียกชื่อพืชหรือสัตว์ที่ผู้พูดไม่ค่อยเห็น ไม่เคยเห็น หรือไม่รู้จัก (3) คำศัพท์ที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว เนื่องจากมีการใช้คำยืมจากภาษาอื่นมาแทน (4) คำศัพท์ที่มีเสียงพ้องกับคำศัพท์คำอื่นที่มีความหมายในเชิงลบ หรือคำศัพท์ที่ปัจจุบันอาจฟังไม่สุภาพ รวมทั้งคำศัพท์ที่เดิมเคยมีความหมายทางลบมากกว่า 1 ความหมาย ปัจจุบันผู้พูดเลือกใช้เพียงความหมายเดียว และ (5) คำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าอาจสูญไปจากภาษาไทถิ่นบางภาษา

การปรากฏของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาแต่ละลักษณะปรากฏเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ลักษณะที่ 1 ปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ ลักษณะที่ 3, 5, 2 และ 4 ตามลำดับ คำศัพท์ที่มีแนวโน้มค่อนข้างสูงที่จะสูญไปจากภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้แก่ คำศัพท์เรียกสิ่งที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้วหรือเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏให้เห็นในชีวิตประจำวันของผู้พูดภาษาไทถิ่นในปัจจุบัน และคำศัพท์ที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว เนื่องจากมีการใช้คำยืมจากภาษาอื่นมาแทน

บทที่ 6

การแปรทางเสียงในภาษาไทถิ่น

นอกจากการศึกษาวิจัยการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์แล้ว งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์อีกประการหนึ่งคือ วิเคราะห์การแปรและการเปลี่ยนแปลงเสียงที่เกิดขึ้นในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขืน ภาษาพวน และภาษาลาว รวมทั้งเปรียบเทียบการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ โดยนำปัจจัยด้านสถานการณ์การใช้ภาษามาพิจารณาประกอบด้วย

การเก็บข้อมูลทางเสียงในงานวิจัยนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยใช้รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางเสียงจำนวน 2 ชุด ได้แก่ รายการคำสำหรับทดสอบเสียงพยัญชนะและสระ (จำนวน 1,024 คำ) และรายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ (จำนวน 240 คำ) ซึ่งประกอบด้วยรายการคำ 2 ชุด คือ รายการคำที่ดัดแปลงจากรายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของวิลเลี่ยม เจ. เก็ดนีย์ (Gedney, 1972) และรายการคำชุดเทียบเสียงคล้าย (ดูรายละเอียดในบทที่ 3) รวมทั้งการเก็บข้อมูลวรรณยุกต์จากถ้อยคำต่อเนื่องเพื่อใช้ยืนยันผลการวิเคราะห์การแปรของเสียงวรรณยุกต์จากรายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ทั้ง 2 ชุดดังกล่าว

กรณีของเสียงพยัญชนะและสระ งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะเสียงพยัญชนะและสระที่ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา หรือภาษาไทถิ่นบางภาษาใช้แตกต่างกัน และเป็นเสียงพยัญชนะและสระที่มีแนวโน้มที่จะเกิดการแปรและการเปลี่ยนแปลง ในที่นี้สันนิษฐานโดยยึดตามข้อมูลทางเสียงในภาษาไทถิ่นที่ผู้วิจัยเคยศึกษาวิเคราะห์จากคำศัพท์ในศัพทานุกรม 15 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่าน (ธีระพันธ์ ล.ทองคำ และคณะ, 2550) และสังเกตเห็นว่าพยัญชนะและสระบางหน่วยเสียงในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีการแปรและมีแนวโน้มที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากภาษาไทถิ่นบางภาษามีหน่วยเสียงพยัญชนะและสระแตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ งานวิจัยนี้จึงเลือกศึกษาวิจัยการแปรและการเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะและสระดังกล่าว

เสียงพยัญชนะและสระที่ศึกษาในงานวิจัยนี้จึงสรุปได้ดังตารางที่ 151[134] โดยมีหมายเหตุระบุไว้ด้วยว่า มีเสียงพยัญชนะและสระชุดใดที่ใช้เก็บข้อมูลเฉพาะในภาษาไทถิ่นบางภาษา และมีเสียงพยัญชนะและสระชุดใดที่เก็บข้อมูลจากภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา แต่เลือกวิเคราะห์เฉพาะข้อมูลในภาษาไทถิ่นบางภาษา เนื่องจากพยัญชนะและสระบางชุดเป็นลักษณะที่ปรากฏเฉพาะในภาษาไทถิ่นบางภาษาเท่านั้น

[134] ดูจำนวนคำทดสอบเสียงพยัญชนะและสระในตารางที่ 75 ในบทที่ 3

ตารางที่ 151 เสียงพยัญชนะและสระในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้

ชุดที่		เสียงพยัญชนะและสระที่ใช้ทดสอบ	หมายเหตุ
1.		[ph-, th-, ch-, kh-] : [p-, t-, c-, k-] และ [s-] : [ch-]	เก็บข้อมูลในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด
	1.1	[ph-] : [p-]	
	1.2	[th-] : [t-]	
	1.3	[ch-] : [c-], [ch-] : [s-]	
	1.4	[kh-] : [k-]	
2.		[kh-] : [h-]	เก็บข้อมูลในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา แต่เลือกวิเคราะห์เฉพาะข้อมูลในภาษาพวน
3.		[h-] : [r-] : [l-]	เก็บข้อมูลในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด
4.		[kw-, khw-, sw-, ŋw-, ɲw-, tw-, thw-, cw-, ʔw-, lw-, yw-]	เก็บข้อมูลในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา แต่เลือกวิเคราะห์เฉพาะข้อมูลในภาษาคำเมือง
5.		[ɨə, iə, uə] : [əː, eː, oː] และ [ɨə] : [iə]	เก็บข้อมูลในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด
	5.1	[ɨə] : [əː] และ [ɨə] : [iə]	
	5.2	[iə] : [eː]	
	5.3	[uə] : [oː]	
6.		[ay] : [aə]	เก็บข้อมูลในภาษาพวนและภาษาลาว
7.		[e, o] : [i, u]	เก็บข้อมูลในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา แต่เลือกวิเคราะห์เฉพาะข้อมูลในภาษาลื้อและภาษาขืน
	7.1	[e] : [i]	
	7.2	[o] : [u]	

การวิเคราะห์การแปรของเสียงพยัญชนะและสระในงานวิจัยนี้ ใช้วิธีการเช่นเดียวกับการวิเคราะห์การแปรทางศัพท์ กล่าวคือ ใช้วิธีการเปรียบเทียบเสียงพยัญชนะและสระที่ใช้ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาว่ามีความเหมือนหรือความต่างกันอย่างไร รวมทั้งเปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่น ๆ ที่ผ่านมาเท่าที่จะสามารถสืบค้นได้เพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาว่า กรณีที่ภาษาไทถิ่นมีการใช้เสียงพยัญชนะและสระเหมือนกัน ความเหมือนดังกล่าวเป็นลักษณะที่มีมาแต่เดิม หรือเป็นความเหมือนที่

เกิดจากการยืมเสียงพยัญชนะหรือสระจากภาษาอื่นมาใช้ หากภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีการใช้เสียงพยัญชนะและสระต่างกัน หรือภาษาไทถิ่นบางภาษาใช้เสียงพยัญชนะและสระแตกต่างจากภาษาอื่น ก็จะตรวจสอบให้เห็นว่า ความต่างดังกล่าวเกิดขึ้นจากการแปรของเสียงพยัญชนะและสระหรือไม่ นอกจากนี้ยังจะใช้เกณฑ์ลักษณะทางเสียงในภาษาไทดั้งเดิมและภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่เคยมีผู้สืบสร้างไว้มาเป็นแนวทางในการเปรียบเทียบให้เห็นว่า เสียงพยัญชนะและสระในงานวิจัยนี้มีการแปรหรือเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ อย่างไร โดยในที่นี้จะยึดเสียงพยัญชนะและสระในภาษาไทดั้งเดิมโดยเน้นภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมจากการสืบสร้างของแมรี่ สารวิทย์ (Sarawit, 1973) และฟัง กวย ลี (Li, 1977) เป็นหลัก

ส่วนการวิเคราะห์เสียงวรรณยุกต์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ระบบวรรณยุกต์ด้วยการฟัง และตรวจสอบความถูกต้องของการฟังด้วยการใช้โปรแกรมวิเคราะห์คลื่นเสียง PRAAT (Version 4.4.19) เพื่อตรวจสอบผลการวิเคราะห์สัทลักษณะของวรรณยุกต์ และใช้โปรแกรม Microsoft Excel 2007 ช่วยในการแปลงผลให้เป็นกราฟเส้น และการวิเคราะห์ตีความเกี่ยวกับการแปรของเสียงวรรณยุกต์ในที่นี้มีวิธีการคือ หากผู้บอกภาษาออกเสียงคำ ๆ ใดด้วยวรรณยุกต์มากกว่า 1 เสียงและหากผู้วิจัยตรวจสอบแล้วพบว่า เป็นการออกเสียงที่สม่ำเสมอ ไม่ใช่เป็นความผิดพลาดหรือความบังเอิญ ก็จะตัดสินให้วรรณยุกต์นั้น ๆ มีการแปร (ดูรายละเอียดในบทที่ 3 หัวข้อ 3.3)

ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งที่นำมาพิจารณาในการวิเคราะห์ข้อมูลการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้แก่ การใช้คำยืมจากภาษาอื่น ๆ เข้ามาใช้ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา ในที่นี้จะนำคำยืมต่าง ๆ ดังกล่าวมาวิเคราะห์ร่วมด้วย หากเป็นคำยืมที่มีการใช้เสียงพยัญชนะ สระ หรือวรรณยุกต์ที่สันนิษฐานว่าอาจมีการแปรและการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น คำว่า “เรื่อย ๆ” ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) ใช้คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม คือ คำว่า [tik^{35} tik^{35}] หรือ [$tɛw^{31/31ʔ}$ $tɛw^{31/31ʔ}$] แต่มีผู้พูดภาษาคำเมืองในหมู่บ้านท่าค้ำสองเพียงบางคนเท่านั้นที่ใช้คำศัพท์ดังกล่าว ในขณะที่ผู้พูดคนอื่น ๆ ที่เป็นผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้ใช้คำว่า [$liəy^{31/31ʔ}$ $liəy^{31/31ʔ}$] หรือ [$lə{:}y^{31}$ $lə{:}y^{31}$] ซึ่งเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน และผู้พูดภาษาคำเมืองออกเสียงคำยืมดังกล่าวโดยมีการแปรของเสียงสระระหว่างสระ [iə] และสระ [ə:] ในงานวิจัยนี้จะนำคำยืมดังกล่าวมาวิเคราะห์ด้วย เนื่องจากเป็นตัวอย่างการใช้คำศัพท์ที่แสดงให้เห็นการแปรของเสียงสระได้ด้วย

การนำเสนอผลการวิเคราะห์การแปรของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในบทที่ 6 นี้ จะเรียงลำดับการนำเสนอให้เห็นระบบเสียงในภาพรวมของภาษาไทถิ่นภาษานั้น ๆ ก่อน แล้วจึงนำเสนอเกี่ยวกับการแปรของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ทั้งนี้เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนว่า ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีหน่วยเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์กี่หน่วยเสียงอะไรบ้าง และมีการแปรของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์หรือไม่ การแปรมีลักษณะอย่างไรบ้าง และการแปรลักษณะต่าง ๆ มีปัจจัยใดเข้ามาเกี่ยวข้อง

การนำเสนอผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการแปรทางเสียงพยัญชนะและสระในงานวิจัยนี้จะใช้วิธีการนำเสนอให้เห็นจำนวนและค่าร้อยละของการใช้เสียงพยัญชนะและสระในแต่ละภาษาที่คำนวณ

รวมจากข้อมูลของผู้พูดแต่ละรุ่นอายุ รุ่นอายุละ 5 คน รวมทั้งนำเสนอจำนวนและค่าร้อยละของการใช้เสียงพยัญชนะและสระที่มีการแปรโดยคำนวณเป็นค่าเฉลี่ยของแต่ละรุ่นอายุด้วย

ตัวอย่างการคำนวณจำนวนและร้อยละของการใช้เสียงพยัญชนะและสระ เช่น คำศัพท์ที่ใช้เก็บข้อมูลหน่วยเสียงพยัญชนะ /p-/ ในภาษาไทถิ่นในงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้น 72 คำ เมื่อใช้เก็บข้อมูลภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา อาจมีบางกรณีที่ผู้พูดไม่ได้ใช้คำตามที่กำหนดไว้ในรายการคำ แต่ใช้คำอื่นแทนซึ่งคำที่จัดเป็นคำอื่น ๆ ดังกล่าวไม่มีการใช้พยัญชนะ /p-/ และไม่สามารถนำมาวิเคราะห์การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /p-/ ได้ ดังนั้นข้อมูลการใช้พยัญชนะ /p-/ ที่ได้จากการผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุจึงมีจำนวนไม่เท่ากัน เพื่อให้เห็นภาพรวมของการใช้พยัญชนะดังกล่าว ในงานวิจัยนี้จึงใช้วิธีการคำนวณจำนวนคำศัพท์โดยรวมจากผู้พูดจำนวน 5 คนในแต่ละรุ่นอายุ แล้วคิดจำนวนคำศัพท์เป็นร้อยละ หลังจากนั้นจึงคำนวณค่าเฉลี่ยของการใช้พยัญชนะที่เป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /p-/ ทั้งหมด

ตัวอย่างเช่น ผู้พูดภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /p-/ จำนวน 2 เสียง ได้แก่ เสียงพยัญชนะ [p-] และ [ph-] และเมื่อคำนวณจำนวนคำศัพท์ที่ผู้พูดแต่ละรุ่นอายุใช้เสียงแปรแต่ละเสียงดังกล่าวในภาพรวม ได้ผลลัพธ์คือ คำศัพท์ที่ผู้พูดรวม 5 คนในแต่ละรุ่นอายุใช้เสียงพยัญชนะ [p-] มีจำนวนดังนี้ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้คำศัพท์ที่มีเสียงพยัญชนะ [p-] จำนวนรวม 253 คำ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 รวม 242 คำ และ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 รวม 222 คำ และเมื่อคำนวณเป็นร้อยละจะได้ผลลัพธ์ร้อยละของคำศัพท์ที่ผู้พูดแต่ละรุ่นอายุใช้เสียงพยัญชนะ [p-] คือ 85.5%, 76.8% และ 70.3% ตามลำดับ ส่วนการใช้เสียงแปร [ph-] นั้น ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 รวม 5 คนใช้คำศัพท์ที่มีเสียงพยัญชนะ [ph-] รวม 43 คำหรือคิดเป็น 14.5% ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 รวม 5 คนใช้คำศัพท์จำนวน 62 คำหรือคิดเป็น 19.7% และผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 รวม 5 คนใช้คำศัพท์จำนวน 81 คำหรือคิดเป็น 25.6% หลังจากนั้นจึงจะนำจำนวนคำศัพท์และร้อยละดังกล่าวไปคำนวณหาค่าเฉลี่ยของการใช้เสียงแปรแต่ละเสียง เช่นในกรณีนี้ ภาษาคำเมืองมีคำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุใช้เสียงแปร [p-] โดยเฉลี่ย 239 คำ หรือคิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ย 77.5% และใช้เสียงแปร [ph-] ในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 62 คำหรือคิดเป็น 19.9% เป็นต้น

สำหรับการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการแปรของวรรณยุกต์ ในงานวิจัยนี้จะไม่ใช้วิธีการคำนวณด้วยค่าร้อยละเหมือนการแปรของเสียงพยัญชนะและสระ แต่จะนำเสนอให้เห็นตัวอย่างการใช้วรรณยุกต์ของผู้พูดแต่ละรุ่นอายุในภาพรวมเท่านั้น เนื่องจากจำนวนคำที่ใช้สำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์มีจำนวนจำกัด และตัวอย่างบางส่วนนำมาจากรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรของเสียงพยัญชนะและสระ หากนำมารวมกันและคำนวณออกมาเป็นค่าร้อยละอาจทำให้เกิดผลที่คลาดเคลื่อนได้

เนื้อหาเกี่ยวกับระบบเสียงและการแปรทางเสียงในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีรายละเอียดดังนี้

6.1 ระบบเสียงและการแปรทางเสียงในภาษาคำเมือง

ผลการวิเคราะห์ระบบเสียง รวมทั้งการแปรของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาคำเมืองที่พูดในหมู่บ้านท่าค้ำสอง ตำบลริม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 (อายุ 60 ปีขึ้นไป) รุ่นอายุที่ 2 (อายุ 35–50 ปี) และรุ่นอายุที่ 3 (อายุ 15–25 ปี) มีรายละเอียดดังนี้

6.1.1 ระบบเสียงภาษาคำเมือง

6.1.1.1 ระบบพยัญชนะในภาษาคำเมือง

ระบบพยัญชนะของภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) ประกอบด้วยพยัญชนะเดี่ยว 20 หน่วยเสียง พยัญชนะควบกล้ำ 9 หน่วยเสียง หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวแสดงในตารางที่ 152 ต่อไปนี้

ตารางที่ 152 หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวในภาษาคำเมือง

ตำแหน่งเกิดเสียง / ลักษณะการออกเสียง	ริมฝีปาก	ริมฝีปาก–ฟันบน	ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	เส้นเสียง
เสียงกัก	/p/ /ph/ /b/		/t/ /th/ /d/	/c/	/k/ /kh/[135]	/ʔ/
เสียงนาสิก	/m/		/n/	/ɲ/	/ŋ/	
เสียงเสียดแทรก		/f/	/s/			/h/
เสียงข้างลิ้น			/l/			
เสียงเปิด		/w/		/y/		

หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ: /kw-, khw-, cw-, ʔw-, ŋw-, ɲw-, lw-, sw-, yw-/

ผลการวิเคราะห์ระบบพยัญชนะในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) พบข้อสรุปว่า พยัญชนะเดี่ยวทั้ง 20 หน่วยเสียง รวมทั้งพยัญชนะควบกล้ำทั้ง 9 หน่วยเสียงสามารถปรากฏเป็นพยัญชนะต้นได้ แต่พยัญชนะที่ปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายได้มีทั้งสิ้น 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -y/

[135] ในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) มีหน่วยเสียงพยัญชนะเพดานอ่อน เสียงกัก ไม่ก้อง–พ่นลม /kh/ ซึ่งมีลักษณะทางสัทศาสตร์เป็นเสียงเสียดแทรก [x] กล่าวคือ ในคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะเพดานอ่อน เสียงกัก ไม่ก้อง–พ่นลม /kh/ ผู้พูดภาษาคำเมืองบางคนออกเสียงเป็นเสียงใดเสียงหนึ่งอย่างชัดเจน คือ เป็นเสียงกัก [kh] หรือ [x] และมีบางคนที่ออกเสียงคำด้วยพยัญชนะทั้งสองเสียงสลับไปมาแบบแปรอิสระ (free variation)

6.1.1.2 ระบบสระในภาษาคำเมือง

ผลการวิเคราะห์ระบบสระในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) แสดงให้เห็นว่า ในภาษาคำเมืองมีสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง โดยแยกเป็นสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง และสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง นอกจากนี้ในภาษาคำเมืองยังมีสระประสมสองเสียง 3 หน่วยเสียง สระเดี่ยวในภาษาคำเมืองแสดงในตารางที่ 153

ตารางที่ 153 หน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาคำเมือง

ตำแหน่งของลิ้น / ระดับของลิ้น	หน้า	กลาง	หลัง
สูง	/i/, /iː/	/ɨ/, /ɨː/	/u/, /uː/
กลาง	/e/, /eː/	/ə/, /əː/	/o/, /oː/
ต่ำ	/ɛ/, /ɛː/	/a/, /aː/	/ɔ/, /ɔː/

หน่วยเสียงสระประสมสองเสียง: /ia, ɨa, ua/

6.1.1.3 ระบบวรรณยุกต์ในภาษาคำเมือง

ผลการวิเคราะห์ระบบวรรณยุกต์พบว่า ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) มีวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง ดังนี้

วรรณยุกต์ที่ 1	เสียงต่ำ-ขึ้น /23/	ปรากฏในช่อง A12
วรรณยุกต์ที่ 2	เสียงกลาง-ขึ้น /35/	ปรากฏในช่อง A34 และ DS123
วรรณยุกต์ที่ 3	เสียงต่ำระดับ /22/	ปรากฏในช่อง B123 และ DL123
วรรณยุกต์ที่ 4	เสียงกลาง-ตก /31/	ปรากฏในช่อง B4 และ DL4
วรรณยุกต์ที่ 5	เสียงสูงระดับ (มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย) /44ˀ/ หรือ /44/	ปรากฏในช่อง C123 (/44ˀ/) และ DS4 (/44/)
วรรณยุกต์ที่ 6	เสียงสูง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /41ˀ/	ปรากฏในช่อง C4

สัทลักษณะของวรรณยุกต์ทั้ง 6 หน่วยเสียงในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) ในรูปแบบของกราฟเส้นแสดงระดับเสียง 5 ระดับซึ่งดัดแปลงจากการวิเคราะห์วรรณยุกต์ด้วยโปรแกรมวิเคราะห์คลื่นเสียง PRAAT และแปลงผลให้เป็นกราฟเส้นด้วยโปรแกรม Microsoft Excel 2007 แสดงในภาพที่ 99 ต่อไปนี้[136]

[136] กราฟเส้นแสดงสัทลักษณะของวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่นำมาเสนอในที่นี้ เป็นสัทลักษณะของวรรณยุกต์ที่เลือกจากผู้บอกภาษาเป็นตัวแทนของผู้พูดภาษาไทถิ่นภาษาละ 1 คน

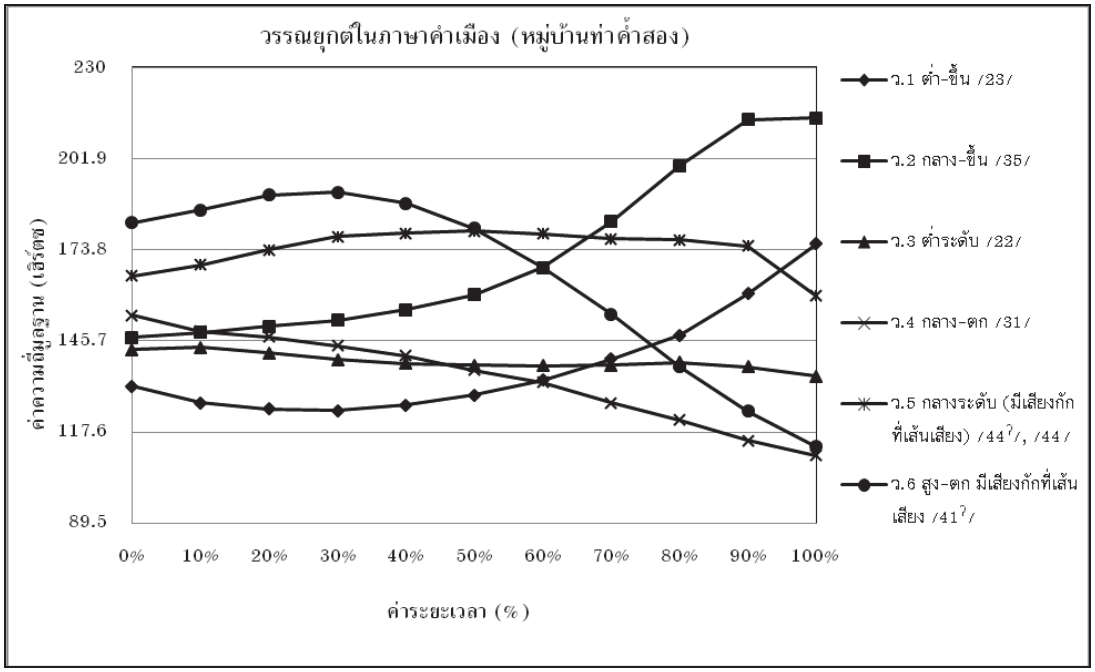

ภาพที่ 99 สัทลักษณะของวรรณยุกต์ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง)

ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ รวมทั้งสัทลักษณะของวรรณยุกต์แต่ละหน่วยเสียงแสดงในภาพที่ 100 ต่อไปนี้[137]

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว.1 /23/	ว.3 /22/	ว.5 /44ʔ/	ว.3 /22/	ว.2 /35/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)					
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)	ว.2 /35/				
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)		ว.4 /31/	ว.6 /41ʔ/	ว.4 /31/	ว.5 /44/

ภาพที่ 100 ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง)

ภาพที่ 100 ข้างต้นแสดงให้เห็นลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ทั้งแนวตั้งและแนวนอนในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) สรุปได้ดังนี้

[137] ดูรายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดเรื่อง “กล่องวรรณยุกต์” วรรณยุกต์ในภาษาไทดั้งเดิม ความสัมพันธ์ระหว่างเสียงพยัญชนะต้นและวรรณยุกต์ การบรรยายเกี่ยวกับลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์และสัทลักษณะของวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นในบทที่ 2 หัวข้อ 2.4.1.3

การแยกเสียงรวมเสียงในแนวตั้ง ได้แก่

A12-34

B123-4

C123-4

DL123-4

DS123-4

การรวมเสียงในแนวนอน ได้แก่

B123=DL123

B4=DL4

A34=DS123

C123=DS4

6.1.2 การแปรทางเสียงในภาษาคำเมือง

ผลการวิเคราะห์การแปรทางเสียงในภาษาคำเมืองที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป รุ่นอายุที่ 2 อายุ 35-50 ปี และรุ่นอายุที่ 3 อายุ 15-25 ปีที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านท่าค้ำสอง ตำบลริม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านแสดงให้เห็นว่า ภาษาคำเมืองมีการแปรของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ปรากฏบางหน่วยเสียง มีรายละเอียดดังนี้

6.1.2.1 การแปรของเสียงพยัญชนะในภาษาคำเมือง

จากการศึกษาวิจัยการใช้เสียงพยัญชนะในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) ของผู้พูด 3 รุ่นอายุ พบว่า ผู้พูดแต่ละรุ่นอายุมีการใช้พยัญชนะบางหน่วยเสียงมีเสียงแปรปรากฏมากกว่า 1 เสียง หน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็นพยัญชนะเดี่ยวในภาษาคำเมืองที่มีการแปรมีทั้งสิ้น 6 หน่วยเสียงและทุกหน่วยเสียงปรากฏเป็นพยัญชนะต้น ได้แก่ /p-, t-, c-, k-, kh-, h-/ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า มีการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำทุกหน่วยเสียงในภาษาคำเมือง ได้แก่ /kw-, khw-, cw-, ʔw-, ŋw-, ɲw-, lw-, sw-, yw-/ การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต่าง ๆ ในภาษาคำเมืองมีรายละเอียดดังหัวข้อที่ 6.1.2.1.1-6.1.2.1.7 ต่อไปนี้

6.1.2.1.1 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/

พยัญชนะริมฝีปากเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม /p-/ ในภาษาคำเมืองเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกักก้อง *b- ซึ่งเป็นเสียงพยัญชนะในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่ฟัง กวย ลี (Li, 1977) ได้สืบสร้างไว้ การใช้เสียงพยัญชนะต้น /p-/ ในภาษาคำเมืองเหมือนกับในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) แต่แตกต่างจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) และภาษาไทยมาตรฐานที่ใช้เสียงพยัญชนะต้น /ph-/ (ดูบทที่ 2 หัวข้อ 2.5)

จากการศึกษาการใช้พยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ เสียงกัก

ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม [p-] ซึ่งในที่นี้จัดให้เป็นเสียงเดิมในภาษาคำเมือง และเสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม [ph-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ผู้พูดภาษาคำเมืองยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 154

ตารางที่ 154 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ[138]

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
163. วัน**พุธ**	wan^{23} put^{44}	wan^{23} put^{44}	wan^{23} put^{44}, wan^{23} phut^{44}
250. สะ**พาย**	sa-paːy^{35}	sa-paːy^{35}	sa-paːy^{35}
252. สะ**ใภ้**	pay^{41ʔ} (luːk^{31}~)	pay^{41ʔ} (luːk^{31}~)	pay^{41ʔ} (luːk^{31}~)
390. พลู	puː^{35}	puː^{35}	puː^{35}, phuː^{35}
548. จังหวัด**แพร่**	pɛː^{31} (mɨəŋ^{35}~)	pɛː^{31} (mɨəŋ^{35}~)	pɛː^{31} (mɨəŋ^{35}~), pɛː^{31ʔ} (mɨəŋ^{35}~)
589. พ้น (หนี~)	pon^{41ʔ}	pon^{41ʔ}, pon^{44ʔ}	pon^{41ʔ}, phon^{41ʔ}
909. พวง (~ดอกไม้)	phuəŋ^{35}	phuəŋ^{35}	phuəŋ^{35}
918. พอ	pɔː^{35}	pɔː^{35}	pɔː^{35}
958. พา	paː^{35}, phaː^{35}	paː^{35}	paː^{35}
1,016. แมลง**ภู่**	mɛːŋ^{23} puː^{31}	mɛːŋ^{23} puː^{31}, mɛːŋ^{23} phuː^{31}	mɛːŋ^{23} puː^{41ʔ}, mɛːŋ^{23} phuː^{31}

เมื่อพิจารณาการใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ อาจสรุปได้ว่า การใช้เสียงแปรของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุมี 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [p-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [ph-] เท่านั้น และการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [p-] และ [ph-] จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 3 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 155 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 101

[138] ตัวเลขที่กำกับหน้าความหมายของคำแสดงลำดับของคำในรายการคำที่ใช้เก็บข้อมูลการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางเสียงพยัญชนะและสระ

ตารางที่ 155 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[p]	252	81.8	248	80.0	220	70.7	240	77.5
[ph]	43	14.0	53	17.1	76	24.5	57	18.5
[p], [ph]	13	4.2	9	2.9	15	4.8	12	4.0
รวม	308	100	310	100	311	100	310	100

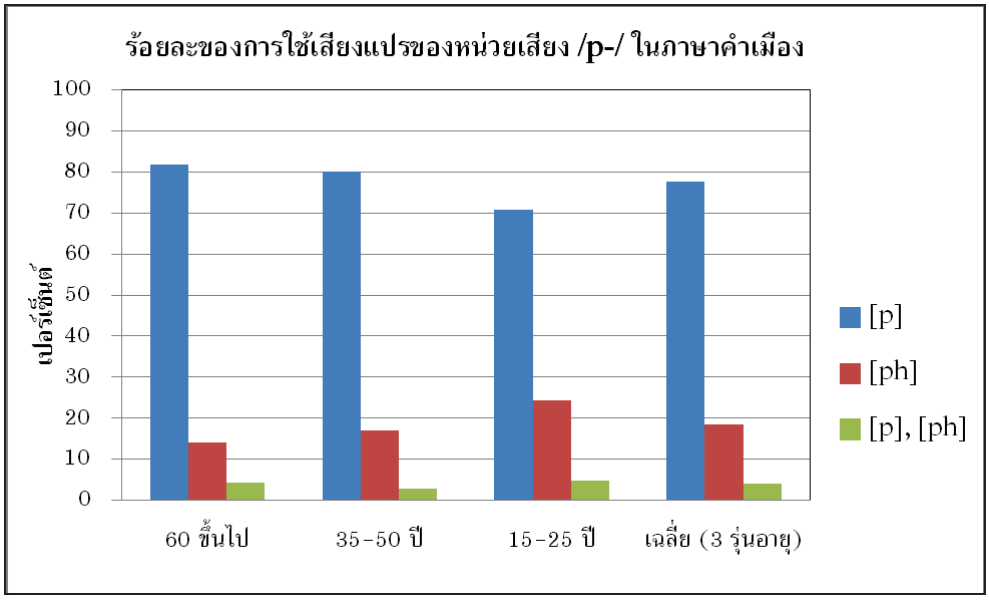

ภาพที่ 101 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

ตารางที่ 155 และภาพที่ 101 แสดงให้เห็นว่า โดยเฉลี่ยแล้ว คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /p-/ ในภาษาคำเมืองที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้น 310 คำ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า คำที่ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [p-] โดยเฉลี่ยมีมากถึง 240 คำหรือคิดเป็น 77.5% ส่วนคำที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [ph-] โดยเฉลี่ยมีเพียง 57 คำหรือคิดเป็น 18.5% ในขณะที่คำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [p-] และ [ph-] มีเพียง 12 คำหรือคิดเป็น 4.0% เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /p-/ ทั้ง 3 รูปแบบระหว่างผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ จะเห็นได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [p-] มากถึง 81.8% และ 80% ตามลำดับ ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้เสียงพยัญชนะดังกล่าวน้อยกว่าคือคิดเป็น 70.7%

ในทางกลับกัน การใช้พยัญชนะต้น [ph-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (24.5%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (17.1%) และรุ่นอายุที่ 1 (14.0%) ตามลำดับ ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [p-] และ [ph-] นั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (4.8%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 1 (4.2%) และรุ่นอายุที่ 2 (2.9%) ตามลำดับ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะ [ph-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 3 สามารถใช้ภาษาไทยมาตรฐานได้คล่อง และมีโอกาสใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากกว่ารุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 การใช้ภาษาของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 จึงได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าอีก 2 รุ่นอายุ

6.1.2.1.2 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/

นอกจากการแปรของพยัญชนะ /p-/ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) ยังมีการแปรของพยัญชนะปุ่มเหงือกเสียงกัก ไม่ก้อง–ไม่พ่นลม /t-/ ด้วย หน่วยเสียงพยัญชนะ /t-/ ในภาษาคำเมืองมีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกักก้อง *d- ซึ่งเป็นเสียงพยัญชนะในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Li, 1977) การใช้เสียงพยัญชนะต้น /t-/ ในภาษาคำเมืองเหมือนกับในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) แต่แตกต่างจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) และภาษาไทยมาตรฐานที่ใช้เสียงพยัญชนะต้น /th-/

ผลการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุแสดงให้เห็นว่าหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ เสียงกัก ไม่ก้อง–ไม่พ่นลม [t-] ซึ่งจัดเป็นเสียงเดิมในภาษาคำเมือง และเสียงกัก ไม่ก้อง–พ่นลม [th-] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานเช่นเดียวกับกรณีของเสียงแปร [ph-] ที่กล่าวถึงข้างต้น ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 156

ตารางที่ 156 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
315. ทน/โทน (= เดี่ยว)	toːn^{35} (luuk^{31}~)	toːn^{35} (luuk^{31}~)	toːn^{35} (luuk^{31}~)
332. ท้วง	tak^{44} tuəŋ^{41ʔ}, tuəŋ^{41ʔ}	tak^{44} tuəŋ^{41ʔ}, tuəŋ^{41ʔ}	tak^{44} tuəŋ^{41ʔ}, thuəŋ^{41ʔ}
497. ท่อง	tɔŋ^{31}, thɔŋ^{31}	thɔŋ^{31}	thɔŋ^{31}, thɔŋ^{31ʔ}
608. ที่	tiː^{31}	tiː^{31}	tiː^{31}, tiː^{31ʔ}

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
612. ทะเล	tha-leː^{35}	tha-leː^{35}	tha-leː^{35}
634. ทัน (= พุทรา)	ma-tan^{35}	ma-tan^{35}	ma-tan^{35}
748. ทอง	tɔːŋ^{35}, thɔːŋ^{35}	thɔːŋ^{35}	thɔːŋ^{35}
754. ทอน (~เงิน)	thɔːn^{35}	thɔːn^{35}	thɔːn^{35}
780. ทาน (= ให้)	taːn^{35} (hɨː^{44ʔ}~)	taːn^{35} (hɨː^{44ʔ}~)	taːn^{35} (hɨː^{44ʔ}~), thaːn^{35} (hɨː^{44ʔ}~)
812. เทวดา	teː^{35} wa-daː^{35}, theː^{35} wa-daː^{35}	teː^{35} wa-daː^{35}, theː^{35} wa-daː^{35}	teː^{35} wa-daː^{35}, theː^{35} wa-daː^{35}

เมื่อพิจารณาการใช้เสียงแปรของพยัญชนะ /t-/ อาจสรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุ มีการใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงแยกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [t-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [th-] เท่านั้น และการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [t-] และ [th-] จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 3 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุ แสดงในตารางที่ 157 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละลักษณะของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ แสดงในภาพที่ 102

ตารางที่ 157 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35–50 ปี		15–25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[t]	257	76.9	255	75.2	236	70.6	249	74.2
[th]	48	14.4	66	19.5	78	23.4	64	19.1
[t], [th]	29	8.7	18	5.3	20	6.0	22	6.7
รวม	334	100	339	100	334	100	335	100

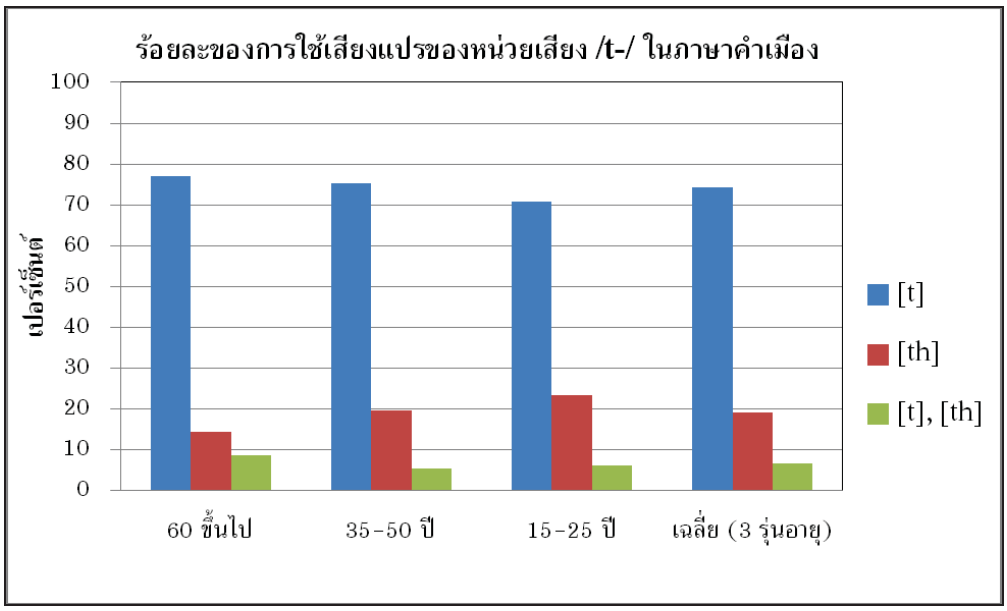

ภาพที่ 102 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

จากตารางที่ 157 และภาพที่ 102 จะเห็นได้ว่า โดยเฉลี่ยแล้ว คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /t-/ ในภาษาคำเมืองที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้น 335 คำ ผลการวิจัยพบว่า คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [t-] โดยเฉลี่ยมีมากถึง 249 คำ (74.2%) ในขณะที่คำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [th-] โดยเฉลี่ยมีเพียง 64 คำ (19.1%) ส่วนคำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [t-] และ [th-] มีจำนวน 22 คำ (6.7%) ซึ่งจัดว่าเป็นรูปแบบที่ปรากฏน้อยที่สุด

จากการเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /t-/ ทั้ง 3 รูปแบบของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ อาจกล่าวได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [t-] มากที่สุด (76.9%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (75.2%) และรุ่นอายุที่ 3 (70.6%) ตามลำดับ ส่วนการใช้พยัญชนะต้น [th-] นั้น ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (23.4%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (19.5%) และรุ่นอายุที่ 1 (14.4%) ตามลำดับ ในขณะที่การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [t-] และ [th-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุค่อนข้างน้อย คือ ต่ำกว่า 10% โดยรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้เสียงพยัญชนะ [t-] และ [th-] มากที่สุด (8.7%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 3 (6.0%) และรุ่นอายุที่ 2 (5.3%) ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นจะเห็นได้ว่า การใช้พยัญชนะ [th-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เช่นเดียวกับกรณีของการใช้พยัญชนะ [ph-] ที่นำเสนอในข้างต้น

6.1.2.1.3 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/

พยัญชนะเพดานแข็งเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม /c-/ ในภาษาคำเมืองเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเพดานแข็ง เสียงกักก้อง *ɟ-[139] ซึ่งเป็นเสียงพยัญชนะในภาษา

[139] ฟัง กวย ลี (Li, 1977) ใช้สัทอักษร *ǰ- และในที่นี้ใช้สัทอักษร *ɟ- แทน

ไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่ฟัง กวย ลี (Li, 1977) ได้สืบสร้างไว้ การใช้เสียงพยัญชนะต้น /c-/ ในภาษาคำเมืองเหมือนกับในภาษาลื้อ และภาษาขืน แต่แตกต่างจากภาษาพวนและภาษาลาวซึ่งใช้พยัญชนะต้น /s-/ และภาษาไทยมาตรฐานที่ล้วนแต่ใช้เสียงพยัญชนะต้น /ch-/

ผลการศึกษาการใช้พยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียง ได้แก่ เสียงกัก ไม่ก้อง–ไม่พ่นลม [c-] ซึ่งจัดเป็นเสียงเดิมในภาษาคำเมือง เสียงกัก ไม่ก้อง–พ่นลม [ch-] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงแปรที่ผู้พูดภาษาคำเมืองยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน และเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [s-] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงพยัญชนะที่มีมาแต่เดิมในภาษาคำเมือง แต่มีพัฒนาการแตกต่างจากเสียงพยัญชนะ [c-] คือเสียงพยัญชนะ [s-] พัฒนาการมาจากพยัญชนะต้นดั้งเดิม *ch- (Li, 1977)[140]

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 158 ต่อไปนี้

ตารางที่ 158 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
175. ช้อน (น.)	cɔːn^{41ʔ}	cɔːn^{41ʔ}	cɔːn^{41ʔ}
184. ช่วย	coːy^{31}	coːy^{31}	cuəy^{31}
246. ชา (ใบ~)	saː^{35}	chaː^{35}	chaː^{35}
344. ชับ (แนบแน่น, สนิท, พอเหมาะ, ไม่พลาด, เก่ง, ชำนาญ)	cap^{35}	cap^{35}	cap^{35}
438. <u>ชาว</u>นา	caːw^{35} naː^{35}, chaːw^{35} naː^{35}	caːw^{35} naː^{35}	caːw^{35} naː^{35}, chaːw^{35} naː^{35}
474. ชาน (นอก~)	caːn^{35}	caːn^{35}	caːn^{35}, chaːn^{35}
519. ชื้น (เปียก~)	cɨːn^{44ʔ}, sɨːn^{31}	cɨːn^{44ʔ}, cɨːn^{41ʔ}, chɨːn^{41ʔ}, sɨːn^{41ʔ}	cɨːn^{41ʔ}, chɨːn^{41ʔ}
585. ช้อน (ก.)	sɔːn^{44ʔ}	sɔːn^{44ʔ}	sɔːn^{44ʔ}
587. ชอบ	cɔːp^{31}, chɔːp^{31}, sɔːp^{31}	chɔːp^{31}, sɔːp^{31}	cɔːp^{31}, chɔːp^{31}, sɔːp^{31}
683. ไช	chay^{35}	chay^{35}	chay^{35}

[140] ฟัง กวย ลี (Li, 1977) ใช้สัทอักษร *čh- และในที่นี้ใช้สัทอักษร *ch- แทน

เมื่อพิจารณาการใช้เสียงแปรทั้ง 3 เสียงของพยัญชนะต้น /c-/ ในภาษาคำเมืองอาจสรุปได้ว่า การใช้เสียงแปรของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีมากถึง 6 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [c-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [ch-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [s-] เท่านั้น การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [c-] และ [ch-] การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [c-] และ [s-] รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [s-] และ [ch-] จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 6 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 159 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 103

ตารางที่ 159 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35–50 ปี		15–25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[c]	294	87.2	292	85.9	283	83.2	290	85.4
[ch]	1	0.3	21	6.2	39	11.5	20	6.0
[s]	35	10.4	23	6.7	13	3.8	24	7.0
[c], [ch]	1	0.3	3	0.9	5	1.5	3	0.9
[c], [s]	2	0.6	0	0.0	0	0.0	1	0.2
[s], [ch]	4	1.2	1	0.3	0	0.0	2	0.5
รวม	337	100	340	100	340	100	339	100

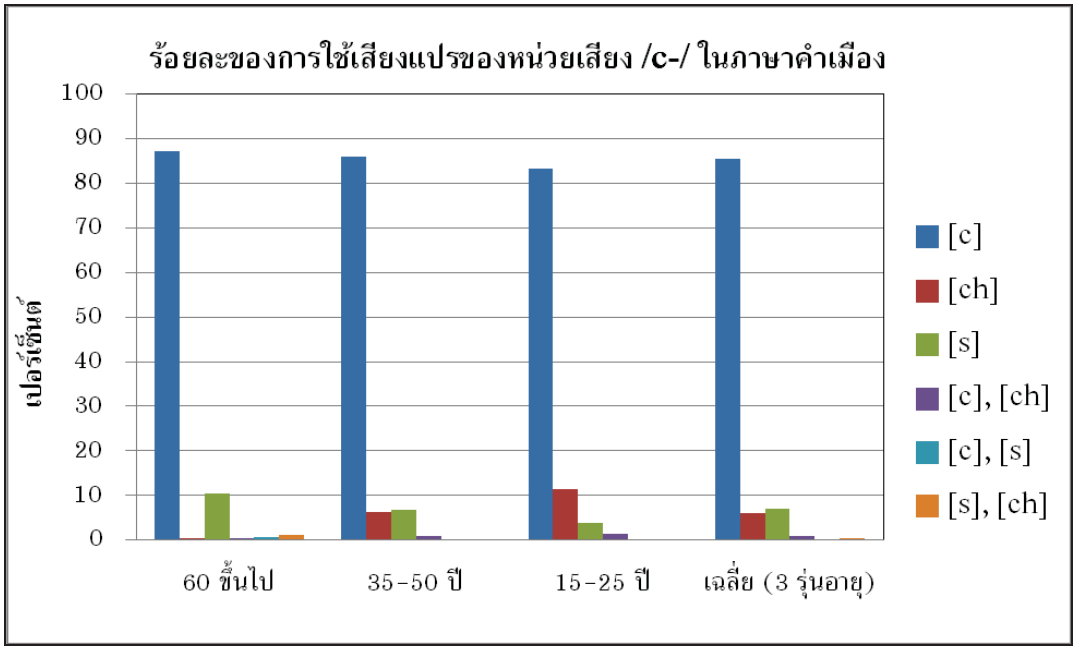

ภาพที่ 103 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

จากตารางที่ 159 และภาพที่ 103 จะเห็นได้ว่า โดยเฉลี่ยแล้ว คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /c-/ ในภาษาคำเมืองที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้น 339 คำ ผลการวิจัยพบว่า คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [c-] โดยเฉลี่ยมีมากถึง 290 คำ (85.4%) คำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [ch-] โดยเฉลี่ยมีเพียง 20 คำ (6.0%) และคำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [s-] โดยเฉลี่ยมีจำนวน 24 คำ (7.0%) ส่วนคำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [c-] และ [ch-] หรือ [c-] และ [s-] รวมทั้ง [s-] และ [ch-] มีจำนวนโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1–3 คำเท่านั้น (0.2–0.9%) ซึ่งจัดว่าเป็นรูปแบบที่ปรากฏค่อนข้างน้อย

จากการเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /c-/ ทั้ง 3 รูปแบบของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ อาจกล่าวได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [c-] มากที่สุด (87.2%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (85.9%) และรุ่นอายุที่ 3 (83.2%) ตามลำดับ ส่วนการใช้พยัญชนะต้น [ch-] นั้น ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (11.5%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (6.2%) และรุ่นอายุที่ 1 (0.3%) ตามลำดับ ในทางกลับกัน การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [s-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด (10.4%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (6.7%) และรุ่นอายุที่ 3 (3.8%) ตามลำดับ ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [c-] และ [ch-] หรือ [c-] และ [s-] รวมทั้ง [s-] และ [ch-] ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุค่อนข้างน้อย และมีบางกรณีที่ไม่ปรากฏเลย ตัวอย่างเช่น รุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ไม่มีการใช้เสียงแปร [c-] ควบคู่ไปกับ [s-] นอกจากนี้ยังพบว่า การใช้เสียงแปร [s-] ควบคู่ไปกับ [ch-] ไม่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 3 แต่อย่างใด

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นอาจสรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะ [ch-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เช่นเดียวกับกรณีของการใช้พยัญชนะ [ph-] และ [th-] ในข้างต้น อย่างไรก็ตาม กรณีการใช้พยัญชนะ [s-] นั้นกลับปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด และพบในข้อมูลผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 น้อยที่สุด นอกจากนี้ในงานวิจัยนี้ยังตั้งข้อสังเกตได้ว่า ผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 3 มีทัศนคติในทางลบกับเสียงพยัญชนะ [s-] กล่าวคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มีความคิดเห็นว่า เสียงพยัญชนะ [s-] เป็นเสียงที่มีเฉพาะคนรุ่นสูงอายุใช้เท่านั้น และเป็นเสียงสมัยเก่า ไม่ทันสมัย หากพูดแล้วจะรู้สึกอาย เหมือนคนพูดเสียง [ch-] ไม่ชัด ดังนั้นคนรุ่นใหม่หรือคนกลุ่มวัยรุ่นจึงไม่ค่อยใช้เสียงพยัญชนะ [s-] หากจะใช้ก็ใช้เมื่อพูดคุยสนทนากับคนรุ่นสูงอายุเท่านั้น

ทัศนคติในทางลบของผู้พูดภาษาคำเมือง โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ที่มีต่อเสียงพยัญชนะ [s-] และการยอมรับว่าเสียงพยัญชนะ [ch-] เป็นเสียงที่แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดออกเสียงชัด หรือเป็นเสียงที่ทันสมัย อาจเป็นตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นลักษณะที่เรียกว่า “การประณามว่าเลว” (stigma) ซึ่งอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2532: 14) ให้คำจัดความไว้ว่า หมายถึง การกล่าวว่ารูปภาษาบางรูป “เลว” หรือ “ผิด” และไม่ควรเป็นที่ยอมรับในสังคม ตัวอย่างเช่น การคนไทยบางกลุ่มไม่ออกเสียงควบกล้ำในคำว่า *ความ* และ *ปรับ* โดยออกเสียงเป็น “ฟาม” และ “ปับ” ตามลำดับ มักถูกประณามว่า “ไม่ถูกต้อง” หรือ “ไม่ดี” และไม่ควรเป็นที่ยอมรับหรือถือเป็นเยี่ยงอย่าง รูปภาษาที่*ถูกประณาม* (stigmatized) มักเป็นรูปที่ไม่มีศักดิ์ศรีในสังคม สำหรับกรณีของเสียงพยัญชนะ [s-] และ

[ch-] ในภาษาคำเมือง ดูเหมือนว่าเสียงพยัญชนะ [s-] ที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ยังใช้อยู่นั้นกำลังกลายเป็นเสียงพยัญชนะที่ผู้พูดส่วนหนึ่งโดยเฉพาะรุ่นอายุที่ 3 ไม่ยอมรับ และหากเกิดการไม่ยอมรับมากขึ้นเรื่อย ๆ และผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ออกเสียงพยัญชนะ [ch-] แทนเสียงพยัญชนะ [s-] มากขึ้นเรื่อย ๆ ก็มีความเป็นไปได้ที่ในอนาคต ผู้พูดภาษาคำเมืองอาจนำหน่วยเสียงพยัญชนะ /ch-/ มาใช้แทนหน่วยเสียงพยัญชนะ /s-/ ไปโดยปริยาย

6.1.2.1.4 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/

พยัญชนะเพดานอ่อนเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม /k-/ ในภาษาคำเมืองเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกักก้อง *g- ซึ่งเป็นเสียงพยัญชนะในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Li, 1977) การใช้เสียงพยัญชนะต้น /k-/ ในภาษาคำเมืองเหมือนกับในภาษาลื้อ และภาษาขืน แต่แตกต่างจากภาษาพวน ภาษาลาว และภาษาไทยมาตรฐานที่ล้วนแต่ใช้เสียงพยัญชนะต้น /kh-/

จากการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียง ได้แก่ เสียงกักไม่ก้อง-ไม่พ่นลม [k-] ซึ่งจัดเป็นเสียงเดิมในภาษาคำเมือง เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม [kh-] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงแปรที่ผู้พูดภาษาคำเมืองยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน และเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [x-] ซึ่งเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียง /kh-/ ในภาษาคำเมือง ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 160 ต่อไปนี้

ตารางที่ 160 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
373. คลาน	kaːn^{35}	kaːn^{35}	kaːn^{35}, xaːn^{35}
955. ไม้**คาน**	may^{41ʔ} kaːn^{35}	may^{41ʔ} kaːn^{35}	may^{41ʔ} kaːn^{35}, may^{41ʔ} khaːn^{35}
194. แค้น (= สำลัก, อึดอัด)	kɛːn^{41ʔ}	kɛːn^{41ʔ}	kɛːn^{41ʔ}
217. ค้อน (~ตอกตะปู)	khɔːn^{41ʔ}, xɔːn^{41ʔ}	xɔːn^{41ʔ}	xɔːn^{41ʔ}
229. คั้น	kan^{41ʔ}	kan^{41ʔ}	kan^{41ʔ}, khan^{41ʔ}, xan^{41ʔ}
251. ค้า	kaː^{41ʔ}	kaː^{41ʔ}, khaː^{41ʔ}	kaː^{41ʔ}, khaː^{41ʔ}
274. คับ (เสื้อ~)	kap^{44}	kap^{44}	kap^{44}

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
449. คัน (~เบ็ด)	kan^{35}	kan^{35}	kan^{35}, khan^{35}, xan^{35}
522. แค (ต้น~, ดอก~)	kɛː^{35}	kɛː^{35}	kɛː^{35}, khɛː^{35}
528. โคม (~ไฟ, ~ลอย)	koːm^{35}	koːm^{35}	koːm^{35}, khoːm^{35}, xoːm^{35}

จากการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /k-/ ที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุพบว่า การใช้เสียงแปรทั้ง 3 เสียงมีมากถึง 6 รูปแบบ เช่นเดียวกับกรณีของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /c-/ ในข้างต้น ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [k-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [kh-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [x-] เท่านั้น การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [k-] และ [kh-] การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [k-] และ [x-] รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [x-] และ [kh-]

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 6 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 161 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 104

ตารางที่ 161 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35–50 ปี		15–25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[k]	295	85.0	284	80.7	232	68.0	270	77.8
[kh]	30	8.7	23	6.5	47	13.8	33	9.7
[x]	17	4.9	31	8.8	35	10.3	28	8.0
[k], [kh]	5	1.4	10	2.8	17	5.0	11	3.1
[k], [x]	0	0.0	4	1.2	8	2.3	4	1.2
[x], [kh]	0	0.0	0	0.0	2	0.6	1	0.2
รวม	347	100	352	100	341	100	347	100

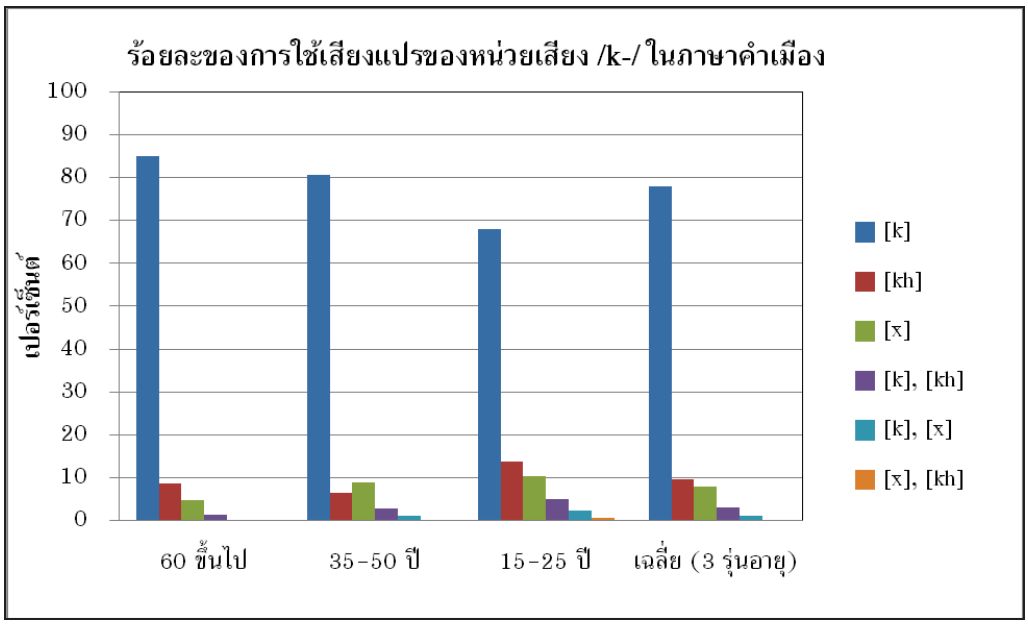

ภาพที่ 104 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

จากตารางที่ 161 และภาพที่ 104 จะเห็นได้ว่า โดยเฉลี่ยแล้ว คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /k-/ ในภาษาคำเมืองที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้น 347 คำ ผลการวิจัยพบว่า คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [k-] โดยเฉลี่ยมากที่สุดคือ 270 คำ (77.8%) คำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [kh-] โดยเฉลี่ยมีเพียง 33 คำ (9.7%) และคำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [x-] โดยเฉลี่ยมีจำนวน 28 คำ (8.0%) ส่วนคำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [k-] และ [kh-] หรือ [k-] และ [x-] รวมทั้ง [x-] และ [kh-] มีจำนวนโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1-11 คำเท่านั้น (0.2-3.1%) ซึ่งจัดว่าเป็นรูปแบบที่ปรากฏค่อนข้างน้อย

จากการเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /k-/ ทั้ง 3 รูปแบบของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุ อาจกล่าวได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [k-] มากที่สุด (85.0%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (80.7%) และรุ่นอายุที่ 3 (68.0%) ตามลำดับ ในขณะที่การใช้พยัญชนะต้น [kh-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (13.8%) แต่กลับปรากฏในการใช้ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 (8.7%) มากกว่ารุ่นอายุที่ 2 (6.5%) ส่วนการใช้เสียงพยัญชนะ [x-] นั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (10.3%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (8.8%) และรุ่นอายุที่ 3 (4.9%) ตามลำดับ ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [k-] และ [kh-] หรือ [k-] และ [x-] รวมทั้ง [x-] และ [kh-] ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุค่อนข้างน้อย และมีบางกรณีที่ไม่ปรากฏเลย ตัวอย่างเช่น รุ่นอายุที่ 1 ไม่มีการใช้เสียงแปร [k-] ควบคู่ไปกับ [x-] นอกจากนี้ยังพบว่า การใช้เสียงแปร [x-] ควบคู่ไปกับ [kh-] ไม่ปรากฏทั้งในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นอาจสรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะ [kh-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ผู้พูดภาษาคำเมืองยืมจากภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เช่นเดียวกับกรณี

ของการใช้พยัญชนะ [ph-] [th-] และ [ch-] ในข้างต้น นอกจากนี้ ยังพบกรณีที่น่าสนใจคือ การใช้เสียงแปร [x-] ที่ปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 และปรากฏน้อยที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1

6.1.2.1.5 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/

พยัญชนะเพดานอ่อนเสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม /kh-/ ในภาษาคำเมืองเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกัก ไม่ก้อง *kh- ซึ่งเป็นเสียงพยัญชนะในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Li, 1977)[141] การใช้เสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ในภาษาคำเมืองเหมือนกับภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ทั้ง 4 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐาน แต่เสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ในภาษาคำเมืองลักษณะทางสัทศาสตร์เป็นเสียงเสียดแทรก [x-] ดังที่กล่าวมาในตอนต้นเกี่ยวกับการออกเสียงพยัญชนะต้น [kh-] โดยมีการแปรอิสระกับพยัญชนะ [x-] ของผู้พูดภาษาคำเมืองบางคน

จากการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้น /kh-/ ในภาษาคำเมืองพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม [kh-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาคำเมือง และเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [x-] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงแปร การใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุ มี 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [kh-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [x-] เท่านั้น รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [kh-] และ [x-]

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 162 ต่อไปนี้

ตารางที่ 162 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
120. ขอ	xɔː^{23}	xɔː^{23}	xɔː^{23}
134. ข้อง	khɔːŋ^{44ʔ}, xɔːŋ^{44ʔ}	xɔːŋ^{44ʔ}	khɔŋ^{44ʔ}, khɔŋ^{31}, xɔːŋ^{44ʔ}
138. ขอน	xɔːn^{23}	xɔːn^{23}	xɔːn^{23}
170. ขา	khaː^{23}, xaː^{23}	xaː^{23}	xaː^{23}

[141] ฟัง กวย ลี (Li, 1977) สืบสร้างพยัญชนะในภาษาไทดั้งเดิม *x- และพยัญชนะ *kh- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมซึ่งมีพัฒนาการเป็นพยัญชนะกัก ไม่ก้อง /kh/ ในภาษาไทยมาตรฐาน (เช่น คำว่า “เขียง” “ข้าม” “ขวบ” เป็นต้น) และมีพัฒนาการเป็นพยัญชนะเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง /h/ ในภาษาไทถิ่นบางภาษา เช่น ภาษาโป้อ้ายซึ่งเป็นภาษาไทกลุ่มเหนือ (ดูพยัญชนะต้นในภาษาไทดั้งเดิมและภาษาไทถิ่นปัจจุบันในตารางที่ 10)

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
185. ขาง (= ไข่แมลงวัน)	khay^{33} kha:ŋ^{23}, xay^{33} xa:ŋ^{23}	xay^{33} xa:ŋ^{23}	xay^{33} xa:ŋ^{23}
201. ขาย	kha:y^{23}	kha:y^{23}, xa:y^{23}	kha:y^{23}, xa:y^{23}
314. เขียว	khiəw^{23}, khew^{23}	khiəw^{23}, xiəw^{23}, khew^{23}	khiəw^{23}, khew^{23}, xew^{23}, khe:w^{23}
328. แขน	xɛ:n^{23}	xɛ:n^{23}	xɛ:n^{23}
347. ไข้	khay^{44ʔ}	khay^{44ʔ}, xay^{44ʔ}	khay^{44ʔ}
695. ดอกเข็ม	dɔ:k^{22} khem^{23}	dɔ:k^{22} khem^{23}	dɔ:k^{22} khem^{23}, dɔ:k^{22} xem^{23}

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 3 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 163 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 105

ตารางที่ 163 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[kh]	117	35.6	91	27.0	98	29.6	102	30.7
[x]	211	64.1	246	73.0	228	68.9	228	68.7
[kh], [x]	1	0.3	0	0.0	5	1.5	2	0.6
รวม	329	100	337	100	331	100	332	100

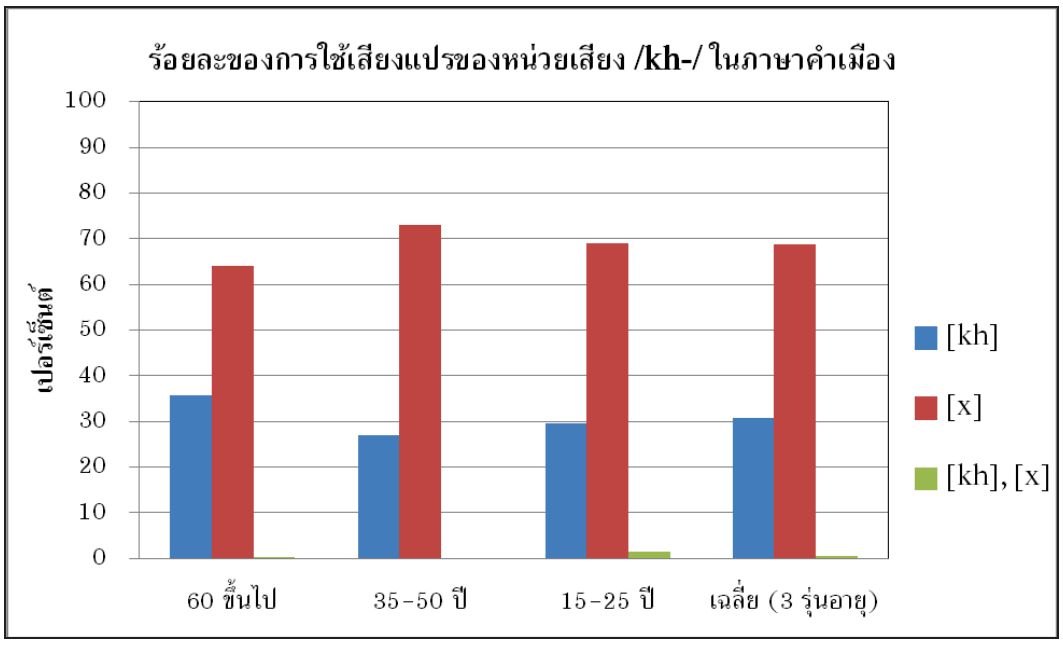

ภาพที่ 105 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

โดยเฉลี่ยแล้ว คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /kh-/ ในภาษาคำเมืองที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้น 332 คำ คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [x-] โดยเฉลี่ยมากที่สุด คือ 228 คำ (68.7%) รองลงมาคือ การใช้เสียงพยัญชนะต้น [kh-] ซึ่งพบโดยเฉลี่ย 102 คำ (30.7%) ซึ่งน้อยกว่าการใช้เสียงพยัญชนะ [x-] ประมาณ 2 เท่า ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [kh-] และ [x-] นั้นปรากฏในคำศัพท์เพียง 2 คำเท่านั้น (0.6%) ซึ่งจัดว่าเป็นรูปแบบที่ปรากฏน้อยมากเมื่อเทียบกับการใช้เสียงพยัญชนะ [kh-] และ [x-]

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /kh-/ ทั้ง 3 รูปแบบของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุ สรุปได้ว่า การใช้เสียงพยัญชนะต้น [kh-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด (35.6%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 3 (29.6%) และรุ่นอายุที่ 2 (27.0%) ตามลำดับ การใช้พยัญชนะต้น [x-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 มากที่สุด (73.0%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 3 (68.9%) และการใช้เสียงพยัญชนะ [x-] ปรากฏน้อยที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 (64.1%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [x-] และ [kh-] ปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (1.5%) และรุ่นอายุที่ 1 (0.3%) เท่านั้น แต่ไม่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 2 แต่อย่างใด

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นอาจสรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะ [kh-] ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงเดิมในภาษาคำเมืองปรากฏน้อยกว่าการใช้เสียงพยัญชนะ [x-] และผลการวิจัยยังพบว่า ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุใช้เสียงพยัญชนะ [x-] ค่อนข้างมากคือประมาณ 50%-70% ซึ่งนับว่าเป็นการแปรของเสียงพยัญชนะที่น่าสนใจในแง่ที่ว่า เดิมเสียงพยัญชนะ [kh-] และ [x-] ในภาษาคำเมืองมีการแปรแบบอิสระ แต่จากการวิเคราะห์การใช้เสียงพยัญชนะต้นดังกล่าวในงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) เลือกที่จะออกเสียงคำโดยใช้เสียงพยัญชนะต้น [x-] มากกว่า

เสียงพยัญชนะ [kh-] หากผู้พูดภาษาคำเมืองใช้เสียงพยัญชนะต้น [x-] มากขึ้นเรื่อย ๆ ก็อาจเป็นไปได้ที่ในอนาคต ภาษาคำเมืองอาจจะมีหน่วยเสียงพยัญชนะ /x-/ เข้ามาแทนหน่วยเสียงพยัญชนะ /kh-/

6.1.2.1.6 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/

พยัญชนะเส้นเสียง เสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง /h-/ ในภาษาคำเมืองเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะปุ่มเหงือก เสียงรัว ก้อง *r- ซึ่งเป็นเสียงพยัญชนะในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Li, 1977) ภาษาคำเมืองมีการใช้เสียงพยัญชนะต้น /h-/ เหมือนในภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ทั้ง 4 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ แต่แตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานซึ่งใช้เสียงพยัญชนะ /r-/

ผลการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ เสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [h-] ซึ่งในที่นี้จัดให้เป็นเสียงเดิมในภาษาคำเมือง และเสียงข้างลิ้น ก้อง [l-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน การใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุ มี 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [h-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [l-] เท่านั้น รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [h-] และ [l-] ควบคู่กันไป

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 164 ต่อไปนี้

ตารางที่ 164 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
27. รอง	hɔːŋ^{35}	hɔːŋ^{35}	hɔːŋ^{35}, lɔːŋ^{35}
40. ร่อง (~ผัก, ~น้ำ)	hɔːŋ^{31}	hɔːŋ^{31}, hɔŋ^{31}	hɔŋ^{31}, lɔŋ^{31}
91. รอบ	hɔːp^{31}, lɔːp^{31}	hɔːp^{31}, lɔːp^{31}	hɔːp^{31}, lɔːp^{31}
118. ร้อย (หนึ่ง~)	lɔːy^{41ʔ}	lɔːy^{41ʔ}	lɔːy^{41ʔ}
131. รัก	hak^{44}	hak^{44}	hak^{44}, lak^{44}
435. แรด (= สัตว์)	hɛːt^{31}, lɛːt^{31}, lɛt^{31}	lɛːt^{31}, lɛt^{31}	lɛːt^{31}, lɛt^{31}
647. อี**แร้ง**	ʔi-hɛːŋ^{41ʔ}, hɛːŋ^{41ʔ}	ʔi-hɛːŋ^{41ʔ}, hɛːŋ^{41ʔ}	ʔi-hɛːŋ^{41ʔ}, hɛːŋ^{41ʔ}, ʔi-lɛːŋ^{41ʔ}, lɛːŋ^{41ʔ}
1001. รก (ว.)	hok^{44}	hok^{44}	hok^{44}
1007. รม (~ควัน)	hom^{35}	hom^{35}	hom^{35}, lom^{35}
1022. ร้อง	hɔːŋ^{41ʔ}	hɔːŋ^{41ʔ}	hɔːŋ^{41ʔ}

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 3 รูปแบบของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 165 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 106

ตารางที่ 165 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[h]	343	82.4	325	77.4	277	66.9	315	75.6
[l]	56	13.5	72	17.1	107	25.8	78	18.8
[h], [l]	17	4.1	23	5.5	30	7.3	23	5.6
รวม	416	100	420	100	414	100	417	100

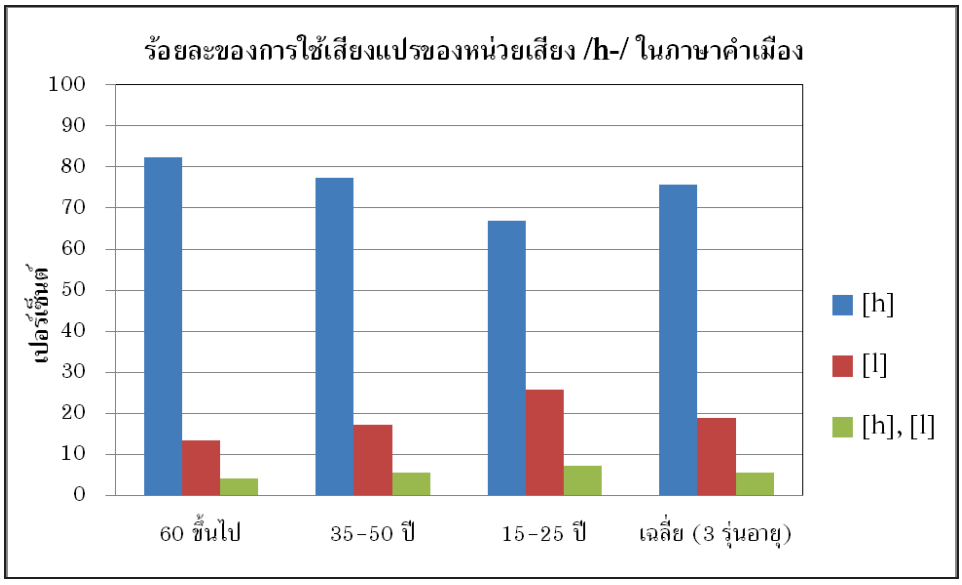

ภาพที่ 106 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /h-/ ในภาษาคำเมืองที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 417 คำ คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [h-] โดยเฉลี่ยมากที่สุดคือ 315 คำ (75.6%) รองลงมาคือ การใช้เสียงพยัญชนะต้น [l-] ซึ่งพบโดยเฉลี่ยเพียง 78 คำ (18.8%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [h-] และ [l-] นั้นปรากฏในคำศัพท์เพียง 23 คำ (5.6%) เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /h-/ ทั้ง 3 รูปแบบของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุ อาจกล่าวได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [h-] มากที่สุด (82.4%) รองลงมาคือ

รุ่นอายุที่ 2 (77.4%) และรุ่นอายุที่ 3 (66.9%) ตามลำดับ ในขณะที่การใช้พยัญชนะต้น [l-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (25.8%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (17.1%) และรุ่นอายุที่ 1 (13.5%) ตามลำดับ ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [h-] และ [l-] นั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (7.3%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (5.5%) และรุ่นอายุที่ 1 (4.1%) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้างต้นทำให้สรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะ [h-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาคำเมืองยังคงปรากฏค่อนข้างมากในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ ส่วนการใช้เสียงพยัญชนะต้น [l-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ยืมจากภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุดเนื่องจากผู้พูดกลุ่มดังกล่าวสามารถพูดภาษาไทยได้คล่องและมีโอกาสใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากกว่ารุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 นั่นเอง

6.1.2.1.7 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ

พยัญชนะต้นที่เป็นพยัญชนะควบกล้ำในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) มีทั้งสิ้น 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /kw-, khw-, cw-, ʔw-, ŋw-, ɲw-, lw-, sw-, yw-/ ผลการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้นควบกล้ำของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า พยัญชนะต้นควบกล้ำแต่ละหน่วยเสียงมีเสียงแปรจำนวนตั้งแต่ 2–6 เสียงสรุปได้ดังนี้

/kw-/ มีเสียงแปร 5 เสียงได้แก่ [kw-], [k-], [khw-], [kh-], [cw-]
/khw-/ มีเสียงแปร 4 เสียงได้แก่ [khw-], [kh-], [kw-], [f-]
/cw-/ มีเสียงแปร 6 เสียงได้แก่ [cw-], [c-], [kw-], [khw-], [sw-], [s-]
/ʔw-/ มีเสียงแปร 5 เสียงได้แก่ [ʔw-], [ʔ-], [kw-], [cw-], [w-]
/ŋw-/ มีเสียงแปร 4 เสียงได้แก่ [ŋw-], [ŋ-], [w-], [f-]
/ɲw-/ มีเสียงแปร 3 เสียงได้แก่ [ɲw-], [ɲ-], [y-]
/lw-/ มีเสียงแปร 2 เสียงได้แก่ [lw-], [l-]
/sw-/ มีเสียงแปร 4 เสียงได้แก่ [sw-], [s-], [cw-], [chw-]
/yw-/ มีเสียงแปร 3 เสียงได้แก่ [yw-], [y-], [w-]

ในงานวิจัยนี้วิเคราะห์การใช้เสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำโดยพิจารณาภาพรวมของการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้นควบกล้ำของแต่ละหน่วยเสียง และใช้สัญลักษณ์ [CC] แทนเสียงแปรที่เป็นพยัญชนะต้นควบกล้ำ และ [C] แทนเสียงแปรที่เป็นพยัญชนะเดี่ยว การใช้เสียงแปรของเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุ มี 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ [CC] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว [C] เท่านั้น รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ [CC] และพยัญชนะต้นเดี่ยว [C] ควบคู่กันไป

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในภาพรวมในตารางที่ 166 ต่อไปนี้

ตารางที่ 166 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
560. เหลวเป็นน้ำ, ไม่ข้น	kwɔŋ^{31} kwɛŋ^{31}, kɔŋ^{31} kwɛŋ^{31}, kwɛŋ^{31} kwɛŋ^{31}, cɔŋ^{31} cɛŋ^{31}	kɔŋ^{31} kwɛŋ^{31}, kɔŋ^{22} kwɛŋ^{22}, kwaŋ^{31} kweŋ^{31}, kwɛŋ^{31} kwɛŋ^{31}, cwaːŋ^{31} cweːŋ^{31}, cɔŋ^{31} cɛŋ^{31}	kɔŋ^{31} kwɛŋ^{31}
382. คลี่, แย้ม, บาน	khwiː^{31}	khwiː^{31}, khuy^{31}	khwiː^{31}, khiː^{31}
677. ใช้ของเหลวข้นป้ายไว้ เช่น เอาปูนแขวดหัว	khwɛːt^{22}	khwɛːt^{22}	khwɛːt^{22}
565. แฉลบ, เฉลียง, ไม่ตรง	cwaːy^{44ʔ}	cwaːy^{44ʔ}	caːy^{44ʔ}
414. คว่ำ	khwam^{44ʔ}, khuəm^{44ʔ}	khwam^{44ʔ}	khwam^{44ʔ}
476. หันหน้าไป	ʔwaːy^{22} naː^{44ʔ}, waːy^{41ʔ} naː^{44ʔ}	ʔwaːy^{22} naː^{44ʔ}, waːy^{41ʔ} naː^{44ʔ}	ʔwaːy^{22} naː^{44ʔ}, waːy^{41ʔ} naː^{44ʔ}
42. กัด, ขย้ำ (อาการที่สัตว์อย่างสุนัขงับสิ่งของ)	ŋwaːp^{22}	ŋwaːp^{22}	ŋwaːp^{22}, ŋwaːp^{31}, ŋaːp^{22}, ŋaːp^{31}
94. ขยุ้ม, คลุก, เกร็งนิ้วทั้งห้าจับหรือหยิบสิ่งของให้มากที่สุด	ɲwaːm^{31}	ɲwaːm^{31}	ɲwaːm^{31}, ɲwaːm^{31ʔ}, ɲuəm^{31}, ɲaːm^{31}, ɲaːm^{31ʔ}
80. ลาด, ฉาบ, ทา/เคลือบแต่ผิว ๆ	laːt^{31}	lwaːt^{31}, laːt^{31}	laːt^{31}
221. สร่าง, ดีขึ้น, ปลอดโปร่ง, หาย (จากไข้)	swaːŋ^{22}, saːŋ^{22}	swaːŋ^{22}, saːŋ^{22}	swaːŋ^{22}, saːŋ^{22}

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
284. เขย่า	swa:y^{22}	swa:y^{22}, sa:y^{22}	swa:y^{22}, sa:y^{22}
698. ดาวตก เรียก ดาว อยวาด/อยาด	ywa:t^{22}, ya:t^{22}	- (ใช้คำว่า [tok^{35}])	- (ใช้คำว่า [tok^{35}])
747. ทิ่ม, แทง, จวก, แยงด้วยไม้ยาว	swak^{35}	swak^{35}, sak^{35}	swak^{35}, suɔk^{35}, suɔk^{31}, sak^{35}

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้นควบกล้ำทั้ง 3 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 167 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 107

ตารางที่ 167 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[CC]	320	67.1	237	57.8	146	43.5	234	56.1
[C]	139	29.1	160	39.0	167	49.7	155	39.3
[CC], [C]	18	3.8	13	3.2	23	6.8	18	4.6
รวม	477	100	410	100	336	100	408	100

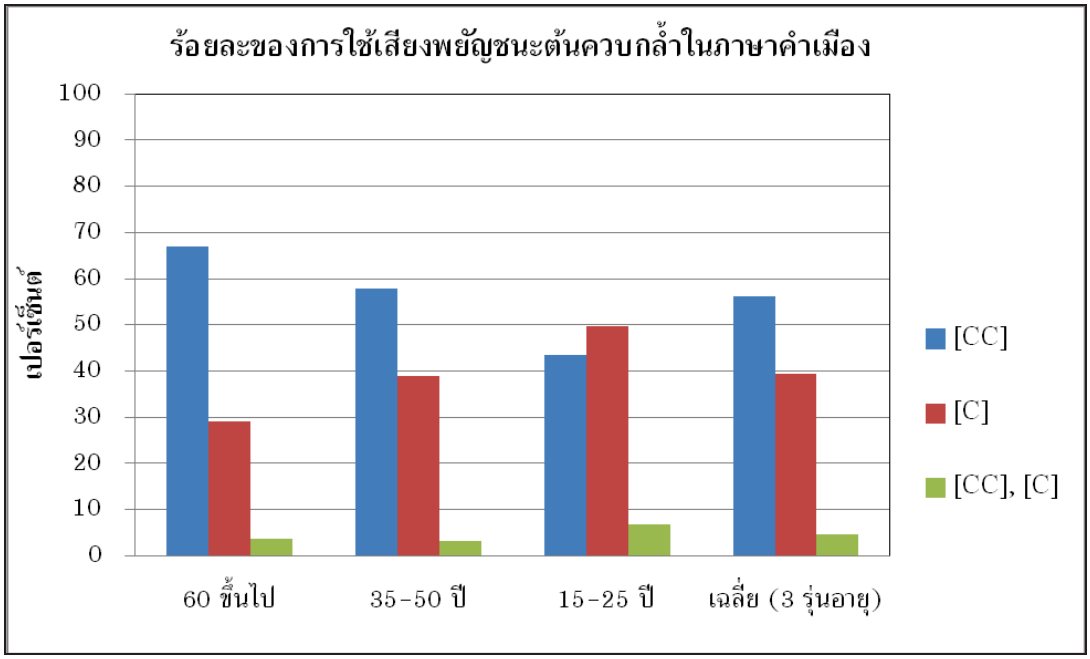

ภาพที่ 107 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้นควบกล้ำในภาษาคำเมืองที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 408 คำ คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้นควบกล้ำ [CC] โดยเฉลี่ยมากที่สุดคือ 234 คำ (56.1%) รองลงมาคือ การใช้เสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว [C] ซึ่งพบโดยเฉลี่ย 155 คำ (39.3%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะควบกล้ำ [CC] และพยัญชนะต้นเดี่ยว [C] นั้นปรากฏในคำศัพท์เพียง 18 คำ (4.6%) เท่านั้น

จากการเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้นควบกล้ำทั้ง 3 รูปแบบของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุพบว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงแปรที่เป็นพยัญชนะควบกล้ำมากที่สุด (67.1%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (57.8%) และรุ่นอายุที่ 3 (43.5%) ตามลำดับ ในทางกลับกัน การใช้เสียงแปรที่เป็นพยัญชนะเดี่ยวปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (49.7%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (39.0%) และรุ่นอายุที่ 1 (29.1%) ตามลำดับ ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะควบกล้ำและเสียงพยัญชนะเดี่ยวนั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (6.8%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 1 (3.8%) และรุ่นอายุที่ 2 (3.2%) ซึ่งแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ผลการวิเคราะห์ข้างต้นทำให้สรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะต้นควบกล้ำยังคงปรากฏค่อนข้างมากในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ ส่วนการใช้เสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด แต่ก็แตกต่างจากรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ไม่มากนัก ในที่นี้สันนิษฐานได้ว่า การออกเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำเป็นพยัญชนะเสียงเดี่ยวนั้นอาจเกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยภายในตัวภาษาเอง นั่นคือ การออกเสียงพยัญชนะให้ง่ายขึ้นหรือมีความซับซ้อนน้อยลง จากพยัญชนะเสียงควบกล้ำเป็นพยัญชนะเสียงเดี่ยว หรืออาจเป็นไปได้ที่การใช้พยัญชนะเสียงเดี่ยวบางเสียงอาจได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน ผลการวิจัยในที่นี้แสดงให้เห็นว่า การแปรของเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำในภาษาคำเมืองปรากฏค่อนข้างมาก หากเทียบกับการแปรของเสียงพยัญชนะอื่น ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น

6.1.2.2 การแปรของเสียงสระในภาษาคำเมือง

ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) มีสระเดี่ยวรวมทั้งสิ้น 18 หน่วยเสียง แยกเป็นสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง และสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, iː, e, eː, ɛ, ɛː, ɨ, ɨː, ə, əː, a, aː, ɔ, ɔː, o, oː, u, uː/ นอกจากนี้ยังมีสระประสมสองเสียงอีก 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /iə, ɨə, uə/ ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงสระในภาษาคำเมืองของผู้พูด 3 รุ่นอายุ พบว่า มีเฉพาะสระประสมสองเสียงเท่านั้นที่มีการแปรเกิดขึ้น โดยผู้พูดแต่ละรุ่นอายุมีการใช้สระประสมสองเสียงมีเสียงแปรปรากฏมากกว่า 1 เสียง การแปรของหน่วยเสียงสระประสมสองเสียงทั้ง 3 หน่วยเสียงในภาษาคำเมืองมีรายละเอียดดังหัวข้อที่ 6.1.2.2.1–6.1.2.1.3 ต่อไปนี้

6.1.2.2.1 การแปรของเสียงสระ /iə/

สระประสมสองเสียง /iə/ ในภาษาคำเมืองเป็นหน่วยเสียงสระที่มีพัฒนาการมาจากสระในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมคือ สระ *ia (Sarawit, 1973) หรือ *ie (Li, 1977) ภาษาคำเมืองมีการใช้เสียงสระ /iə/ เหมือนในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐาน ซึ่งแตกต่างจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) ที่ใช้สระ /eː/ (ดูรายละเอียดในบทที่ 2 หัวข้อ 2.5)

จากการวิเคราะห์การใช้สระ /iə/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงสระ /iə/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 4 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [iə] ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงเดิมในภาษาคำเมือง นอกจากนี้ยังมีสระประสมสองเสียงคือ [ɨə] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน รวมทั้งเสียงสระเดี่ยวเสียงสั้น [e] และเสียงสระเดี่ยวเสียงยาว [eː] ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงสระที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว)

การใช้เสียงแปรทั้ง 4 เสียงที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุ มี 9 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะสระ [iə] เท่านั้น การใช้เฉพาะสระ [ɨə] เท่านั้น การใช้เฉพาะสระ [e] เท่านั้น การใช้เฉพาะสระ [eː] เท่านั้น การใช้ทั้งเสียงสระ [e] และสระ [eː] การใช้ทั้งเสียงสระ [iə] และสระ [e] การใช้ทั้งเสียงสระ [iə] และสระ [eː] การใช้ทั้งเสียงสระ [iə] และสระ [ɨə] รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงสระ [iə] สระ [e] และสระ [eː]

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 168 ต่อไปนี้

ตารางที่ 168 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
57. เกลียว	kew^{23}, keːw^{23}	kiəw^{23}, kiəw^{35}, kew^{23}	kiəw^{23}, kiəw^{35}, kew^{23}
78. โกรธ	kiət^{31}	kiət^{31}	kiət^{31}
85. เกี่ยว (ก.)	kew^{22}, keːw^{22}	kiəw^{22}, kew^{22}	kiəw^{22}, kew^{22}

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
108. เลีย	liə^{35}	liə^{35}	liə^{35}
117. เลียงผา	ɲɨəŋ^{35}, liəŋ^{35} phaː^{23}	ɲɨəŋ^{35} phaː^{23}, ɲɨəŋ^{35}, liəŋ^{35} phaː^{23}	ɲiəŋ^{35} phaː^{23}, ɲɨəŋ^{35}, liəŋ^{35} phaː^{23}
124. เลี้ยว	liəw^{41ʔ}, lew^{41ʔ}	liəw^{41ʔ}, lew^{41ʔ}	liəw^{41ʔ}, lew^{41ʔ}
169. เวียง	wiəŋ^{35}	wiəŋ^{35}	wiəŋ^{35}
338. เสี่ยว (= เพื่อน)	sew^{22}	sew^{22}	siəw^{22}, sew^{22}
510. เหนียว	new^{23}	new^{23}	niəw^{23}, new^{23}
726. เตี่ยว (= กางเกง)	tew^{22}	tew^{22}	tiəw^{22}, tew^{22}, teːw^{22}

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ ทั้ง 9 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 169 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 108

ตารางที่ 169 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[iə]	315	72.6	329	72.9	421	91.7	355	79.1
[ɨə]	5	1.2	3	0.7	1	0.2	3	0.7
[e]	108	24.9	111	24.6	18	3.9	79	17.8
[eː]	3	0.7	1	0.2	2	0.4	2	0.4
[e], [eː]	1	0.2	0	0.0	0	0.0	0	0.1
[iə], [e]	1	0.2	5	1.1	12	2.6	6	1.3
[iə], [eː]	0	0.0	1	0.2	3	0.7	1	0.3
[iə], [ɨə]	1	0.2	1	0.2	0	0.0	1	0.2
[iə], [e], [eː]	0	0.0	0	0.0	2	0.4	1	0.1
รวม	434	100	451	100	459	100	448	100

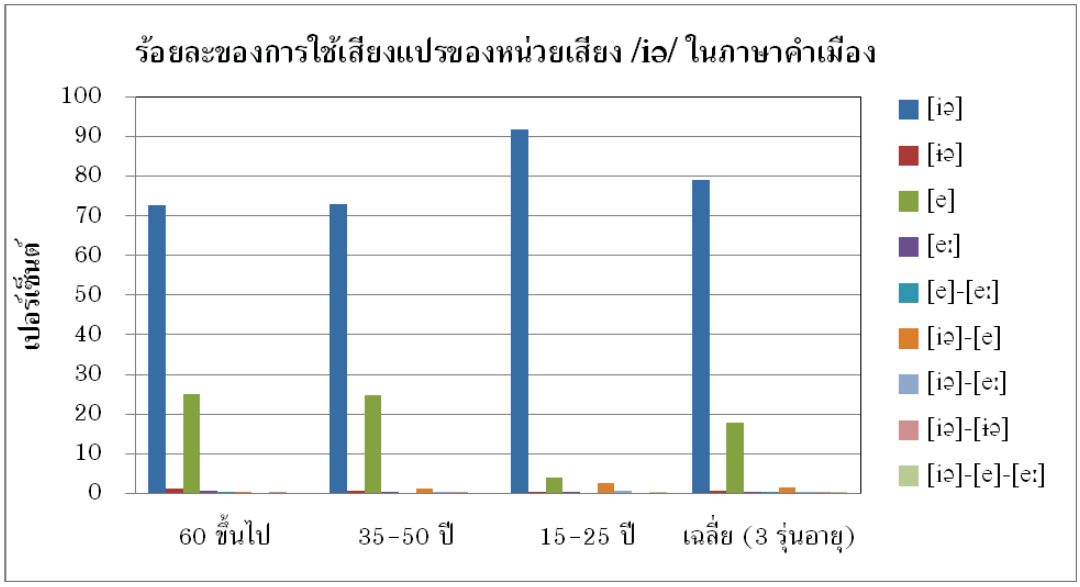

ภาพที่ 108 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ที่มีสระ /iə/ ในภาษาคำเมืองที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 448 คำ คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยเสียงสระ [iə] โดยเฉลี่ยมากที่สุดคือ 355 คำ (79.1%) รองลงมาคือ การใช้เสียงสระ [e] ซึ่งพบโดยเฉลี่ยเพียง 79 คำ (17.8%) ส่วนการใช้เสียงแปรอื่น ๆ ได้แก่ เสียงสระ [i̯ə] และ [eː] รวมทั้งการใช้เสียงแปรร่วมกัน 2-3 เสียงนั้นปรากฏเพียงส่วนน้อยเท่านั้น (ดูตารางที่ 169)

จากการเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของสระ /iə/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุ พบประเด็นที่น่าสนใจ กล่าวคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 กลับเป็นรุ่นอายุที่ใช้เสียงสระ [iə] มากที่สุด (91.7%) ซึ่งมากกว่ารุ่นอายุที่ 2 (79.2%) และรุ่นอายุที่ 1 (72.6%) ในทางกลับกัน การใช้เสียงสระ [e] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด (24.9%) ต่างจากรุ่นอายุที่ 2 (24.6%) เพียงเล็กน้อยเท่านั้น และรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้เสียงสระ [e] น้อยที่สุด (3.9%) ส่วนการใช้เสียงแปรอื่น ๆ รวมทั้งการใช้เสียงแปรบางเสียงแปรร่วมกันนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุเพียงเล็กน้อยคืออยู่ระหว่าง 0.0%-2.6% เท่านั้น

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น อาจสรุปได้ว่า การใช้เสียงสระ [e] ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 มากกว่าในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ในขณะที่การใช้เสียงสระ [iə] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงเดิมในภาษาคำเมืองกลับปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด ในที่นี้จึงสันนิษฐานว่าอาจมีความเป็นไปได้ที่การแปรของเสียงสระ [iə] ในภาษาคำเมืองได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อเมื่อนานมาแล้ว และผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ส่วนใหญ่ยังคงใช้เสียงสระ [e] ที่ยืมมาจากภาษาลื้อ ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นใช้เสียงแปรดังกล่าวน้อยกว่า และส่วนใหญ่ยังใช้เสียงสระเดิม [iə] ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 3 มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับผู้พูดภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) น้อยกว่ารุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 นั่นเอง

6.1.2.2.2 การแปรของเสียงสระ /ɨə/

สระประสมสองเสียง /ɨə/ ในภาษาคำเมืองเป็นหน่วยเสียงสระที่มีพัฒนาการมาจากสระ *ɨa (Sarawit, 1973) หรือ *ɨe (Li, 1977) ซึ่งเป็นเสียงสระในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมตามการสืบสร้างของแมรี่ สารวิทย์และฟัง กวย ลี ภาษาคำเมืองมีการใช้สระ /ɨə/ เหมือนในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) และภาษาไทยมาตรฐาน แต่แตกต่างจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ซึ่งใช้สระ /iə/ และแตกต่างจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) ที่ใช้สระ /ɔː/

ประเด็นที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ ในงานวิจัยนี้ได้เก็บข้อมูลภาษาคำเมืองเพิ่มเติมจากภาษาคำเมืองที่พูดในหมู่บ้านห้วยเม่น ตำบลไหล่น่าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน และพบว่า ภาษาคำเมืองที่พูดในหมู่บ้านห้วยเม่นใช้สระ /iə/ ซึ่งแตกต่างจากภาษาคำเมืองที่พูดในหมู่บ้านท่าค้ำสอง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ภาษาคำเมืองที่พูดต่างถิ่นกัน อาจมีการใช้สระประสมสองเสียงกรณีนี้แตกต่างกัน คือ บางถิ่นอาจใช้สระ /iə/ เช่นเดียวกับภาษาคำเมือง (หมู่บ้านห้วยเม่น) และบางถิ่นอาจใช้สระ /ɨə/ เช่นเดียวกับภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) ในงานวิจัยนี้จะเน้นนำเสนอผลการวิเคราะห์จากภาษาคำเมืองที่พูดในหมู่บ้านท่าค้ำสองเท่านั้น และจะนำข้อมูลจากภาษาคำเมืองที่พูดในหมู่บ้านห้วยเม่นมาเปรียบเทียบเป็นบางประเด็น[142]

จากการวิเคราะห์การใช้สระ /ɨə/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านท่าค้ำสองสรุปได้ว่า หน่วยเสียงสระ /ɨə/ มีเสียงแปรปรากฏ 4 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [ɨə] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงเดิมในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) นอกจากนี้ยังมีสระประสมสองเสียงคือ [iə] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) รวมทั้งสระเดี่ยวเสียงสั้น [e] และสระเดี่ยวเสียงยาว [ɔː] ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงสระที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว)

การใช้เสียงแปรทั้ง 4 เสียงที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุ มี 5 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะสระ [ɨə] เท่านั้น การใช้เฉพาะสระ [iə] เท่านั้น การใช้เฉพาะสระ [ə] เท่านั้น การใช้เฉพาะสระ [ɔː] เท่านั้น และการใช้ทั้งเสียงสระ [ɨə] และสระ [ɔː]

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ɨə/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 170 ต่อไปนี้

ตารางที่ 170 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ɨə/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
122. ข้าว**เปลือก**	khaw^{44ʔ} pɨək^{22}	khaw^{44ʔ} pɨək^{22}	khaw^{44ʔ} pɨək^{22}
133. เลือด	lɨət^{31}	lɨət^{31}	lɨət^{31}

[142] ข้อมูลทางศัพท์และเสียงของภาษาคำเมืองที่พูดในหมู่บ้านห้วยเม่น ตำบลไหล่น่าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่านซึ่งเป็นข้อมูลเพิ่มเติมในงานวิจัยนี้ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาที่เป็นผู้สูงอายุเป็นหลักจำนวน 1 คนและตรวจสอบข้อมูลกับผู้พูดคนอื่น ๆ อีกจำนวน 5 คน (ดูข้อมูลเกี่ยวกับผู้บอกภาษาในภาคผนวก ค)

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
147. เลื่อย (น., ก.)	lɨə^{31}	lɨə^{31}, lɨəy^{31}, ləːy^{31}	lɨə^{31}, lɨə^{31ʔ}, lɨəy^{31}, lɨəy^{31ʔ}, ləːy^{31ʔ}
336. เฉื่อย (~ช้า)	səy^{22} saː^{35} (หมายเหตุ: เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คำเดิมคือคำว่า caː^{41ʔ}, cay^{23} caː^{41ʔ} (naː^{44ʔ} məːy^{31}), caː^{41ʔ}, nəːy^{33} caː^{41ʔ})	chəy^{22} caː^{35}, chəy^{22} chaː^{35} (หมายเหตุ: เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คำเดิมคือคำว่า caː^{41ʔ}, cay^{23} caː^{41ʔ} (naː^{44ʔ} məːy^{31}), caː^{41ʔ}, nəːy^{33} caː^{41ʔ})	chɨəy^{22}, chɨəy^{22} chaː^{35}, chɨəy^{22} chaː^{41ʔ} (naː^{44ʔ} mɨəy^{31}) (หมายเหตุ: เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คำเดิมคือคำว่า caː^{41ʔ}, cay^{23} caː^{41ʔ} (naː^{44ʔ} məːy^{31}), caː^{41ʔ}, nəːy^{33} caː^{41ʔ})
425. เรื่อย ๆ	lɨəy^{31} lɨəy^{31}, ləːy^{31} ləːy^{31} (หมายเหตุ: เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คำเดิมคือคำว่า tik^{35} tik^{35}, tɛw$^{31/31ʔ}$ tɛw$^{31/31ʔ}$)	lɨəy^{31} lɨəy^{31}, ləːy^{31} ləːy^{31} (หมายเหตุ: เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คำเดิมคือคำว่า tik^{35} tik^{35}, tɛw$^{31/31ʔ}$ tɛw$^{31/31ʔ}$)	lɨəy^{31} lɨəy^{31}, lɨəy^{31ʔ} lɨəy^{31ʔ} (หมายเหตุ: เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คำเดิมคือคำว่า tik^{35} tik^{35}, tɛw$^{31/31ʔ}$ tɛw$^{31/31ʔ}$)
494. เหงือก	ŋɨək^{22}	ŋɨək^{22}	ŋɨək^{22}
524. เดือย (ลูก~)	mak^{35} dəːy^{35}, ma-dəːy^{35}	ma-dəːy^{35}, luuk^{31} dɨəy^{35}, luuk^{31} dəːy^{35}	ma-dɨəy^{35}, ma-dəːy^{35}, luuk^{31} dɨəy^{35}
705. เดือย (~ไก่)	dɨə^{35}	dɨə^{35}, dəːy^{35}	dɨə^{35}, dɨəy^{35}
805. เปลือย	pəːy^{23}	pəːy^{23}	pɨəy^{23}, pəːy^{23}
869. เปื่อย	pəːy^{22}	pəːy^{22}	pɨəy^{22}, pəːy^{22}

ตารางที่ 171 ต่อไปนี้แสดงจำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ɨə/ ทั้ง 5 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุ และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 109

ตารางที่ 171 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ɨə/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35–50 ปี		15–25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[ɨə]	758	88.4	753	86.9	806	95.5	772	90.3
[iə]	9	1.1	10	1.2	8	0.9	9	1.1
[ə]	2	0.2	4	0.5	0	0.0	2	0.2
[əː]	84	9.8	73	8.4	20	2.4	59	6.9
[ɨə], [əː]	4	0.5	26	3.0	10	1.2	13	1.5
รวม	857	100	866	100	844	100	856	100

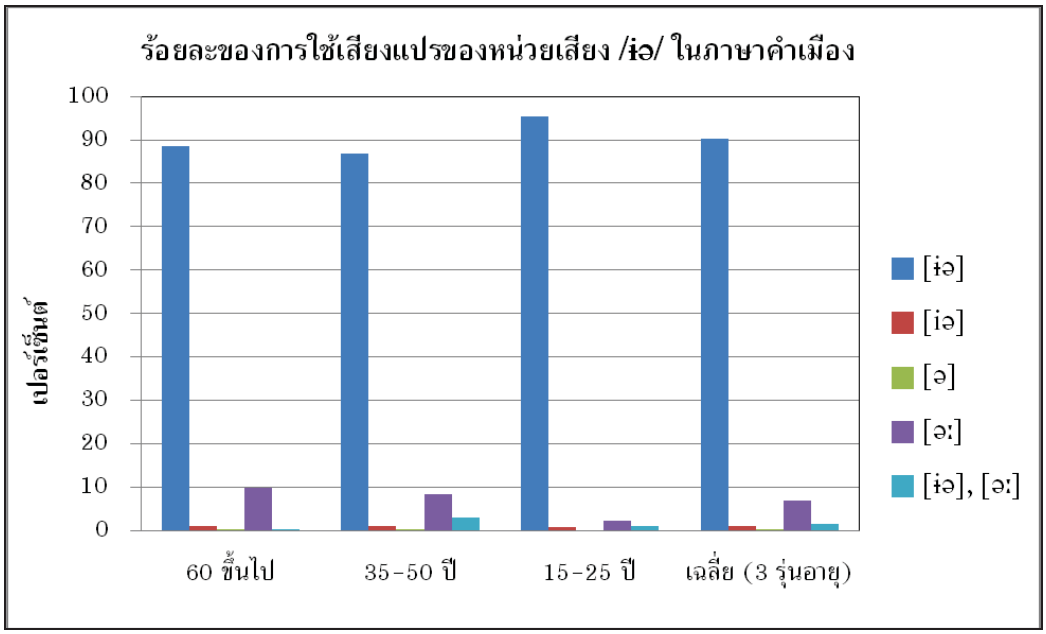

ภาพที่ 109 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ɨə/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ที่มีสระ /ɨə/ ในภาษาคำเมืองที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 856 คำ คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยเสียงสระ [ɨə] โดยเฉลี่ยมีมากที่สุดคือ 772 คำ (90.3%) รองลงมาคือ การใช้เสียงสระ [əː] ซึ่งพบโดยเฉลี่ย 59 คำ (6.9%) ส่วนการใช้เสียงแปรอื่น ๆ ได้แก่ เสียงสระ [iə] และ [ə] รวมทั้งการใช้เสียงแปร [ɨə] และ [əː] ควบคู่กันนั้นปรากฏเพียงเล็กน้อยคือมีจำนวนคำโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2–13 คำ (0.2%–6.9%) เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของสระ /ɨə/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุ พบประเด็นที่น่าสนใจเช่นเดียวกับการแปรของสระ /iə/ ที่กล่าวในข้างต้น กล่าวคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 กลับเป็นรุ่นอายุใช้เสียงสระ [ɨə] มากที่สุด (95.5%) ซึ่งมากกว่ารุ่นอายุที่ 1 (88.4%) และรุ่นอายุที่ 2 (86.9%) ในทางกลับกัน การใช้เสียงสระ [əː] กลับปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด (9.8%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (8.4%) และรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้เสียงสระ [əː] น้อยที่สุด (2.4%) ส่วนการใช้เสียงแปรอื่น ๆ รวมทั้งการใช้เสียงแปรบางเสียงแปรร่วมกันนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุเพียงเล็กน้อยคืออยู่ระหว่าง 0.0%–3.0% เท่านั้น

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นสรุปได้ว่า การใช้เสียงสระ [əː] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 มากกว่าในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ในขณะที่การใช้เสียงสระ [ɨə] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาคำเมืองกลับปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด ในที่นี้จึงสันนิษฐานว่า อาจมีความเป็นไปได้ที่การแปรของเสียงสระ [ɨə] ในภาษาคำเมืองได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อเมื่อนานมาแล้วเช่นเดียวกับกรณีของการยืมเสียงสระ [eː] หรือ [e] ดังกล่าวในข้างต้นและผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ส่วนใหญ่ยังคงใช้เสียงสระ [əː] ที่ยืมมาจากภาษาลื้อ ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นใช้เสียงแปรดังกล่าวน้อยกว่า และส่วนใหญ่ยังใช้เสียงสระเดิม [ɨə] ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 3 มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับผู้พูดภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) น้อยกว่ารุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 แม้ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 จะมีโอกาสใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากกว่า แต่ทั้งภาษาไทยมาตรฐานและภาษาคำเมืองต่างก็ใช้เสียงสระ [ɨə] เหมือนกัน ดังนั้นผู้พูดภาษาคำเมืองจึงอาจไม่มีความจำเป็นที่จะต้องยืมเสียงสระดังกล่าวมาจากภาษาไทยมาตรฐานแต่อย่างใด

6.1.2.2.3 การแปรของเสียงสระ /uə/

สระประสมสองเสียง /uə/ ในภาษาคำเมืองเป็นหน่วยเสียงสระที่มีพัฒนาการมาจากสระ *ua (Sarawit, 1973) หรือ *ue (Li, 1977) ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ภาษาคำเมืองมีการใช้สระ /uə/ เหมือนในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) และภาษาไทยมาตรฐาน แต่แตกต่างจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) ที่ใช้สระ /oː/

ผลการวิเคราะห์การใช้สระ /uə/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านท่าค้ำสองแสดงให้เห็นว่า หน่วยเสียงสระ /uə/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [uə] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงเดิมในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) นอกจากนี้ยังมีสระเสียงยาว [oː] และสระเสียงสั้น [o] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่สันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) การใช้เสียงแปรทั้ง 3 เสียงที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุ มี 5 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะสระ [uə] เท่านั้น การใช้เฉพาะสระ [oː] เท่านั้น การใช้เฉพาะสระ [o] เท่านั้น การใช้ทั้งสระ [uə] และ [oː] รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงสระ [uə] และสระ [o] ควบคู่กันไป

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uə/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 172 ต่อไปนี้

ตารางที่ 172 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uə/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
21. กระ**บวย**	nam^{41ʔ} boːy^{35}	nam^{41ʔ} buəy^{35}, nam^{41ʔ} boːy^{35}	nam^{41ʔ} buəy^{35}, ka-buəy^{35}, buəy^{35}
26. กระ**สวย**	ma-soːy^{23}	ma-suəy^{23}, ma-soːy^{23}, soːy^{23}, ka-suəy^{23}	ma-soːy^{23}, ka-suəy^{23}
33. กล้วย	koːy^{44ʔ}	kuəy^{44ʔ}, koːy^{44ʔ}	kuəy^{44ʔ}
36. กลัว	kuə^{23}	kuə^{23}	kuə^{23}
62. ลวด	luət^{31} (sen^{44ʔ}~)	luət^{31} (sen^{44ʔ}~)	luət^{31} (sen^{44ʔ}~)
421. หลวม	lom^{23}	luəm^{23}, lom^{23}	luəm^{23}, lom^{23}
472. จั่ว (หน้า~)	cuə^{22} (naː^{44ʔ}~), coː^{22} (naa^{44ʔ}~)	cuə^{22} (naː^{44ʔ}~), coː^{22} (naa^{44ʔ}~)	cuə^{22} (naː^{44ʔ}~)
593. ถ้วย	thuəy^{44ʔ}, thoːy^{44ʔ}	thuəy^{44ʔ}, thoːy^{44ʔ}	thuəy^{44ʔ}, thoːy^{44ʔ}
682. ฮวก (รวก = ลูกอ๊อด)	ʔi-huək^{31} (mɛːŋ^{35}~)	ʔi-huək^{31} (mɛːŋ^{35}~)	ʔi-huək^{31} (mɛːŋ^{35}~)
858. ป่วย	poːy^{22}, poy^{22}	puəy^{22}, poːy^{22}	puəy^{22}

ตารางที่ 173 ต่อไปนี้แสดงจำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uə/ ทั้ง 5 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุ และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 110

ตารางที่ 173 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uə/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[uə]	422	79.5	446	84.9	500	95.4	456	86.6
[oː]	77	14.5	60	11.4	15	2.9	51	9.6
[o]	9	1.7	3	0.6	2	0.4	5	0.9
[uə], [oː]	2	0.4	14	2.7	4	0.8	7	1.3
[uə], [o]	21	3.9	2	0.4	3	0.5	9	1.6
รวม	531	100	525	100	524	100	527	100

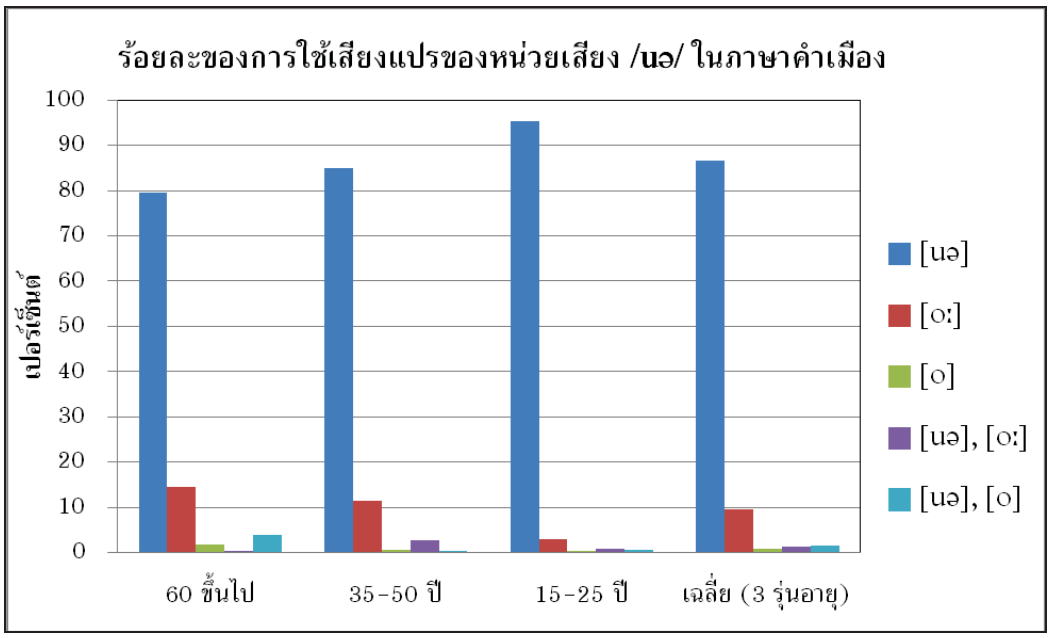

ภาพที่ 110 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /นอ/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) มีคำศัพท์ที่ใช้สระ /นอ/ จำนวนโดยเฉลี่ย 527 คำ คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยเสียงสระ [นอ] โดยเฉลี่ยมีมากที่สุดคือ 456 คำ (86.6%) รองลงมาคือ การใช้เสียงสระ [o:] ซึ่งพบโดยเฉลี่ย 51 คำ (9.6%) ส่วนการใช้เสียงแปรอื่น ๆ ได้แก่ เสียงสระ [o] รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงแปร [นอ] และ [o:] หรือการใช้ทั้งเสียงแปร [นอ] และ [o] ควบคู่กันนั้นปรากฏเพียงเล็กน้อยคือมีจำนวนคำโดยเฉลี่ยเพียง 5-9 คำ (0.9%-1.6%) เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของสระ /นอ/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุ พบประเด็นที่น่าสนใจเช่นเดียวกับการแปรของสระ /iอ/ และ /ɨอ/ ที่กล่าวในข้างต้น กล่าวคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 กลับเป็นรุ่นอายุใช้เสียงสระ [นอ] มากที่สุด (95.4%) ซึ่งมากกว่ารุ่นอายุที่ 2 (84.9%) และรุ่นอายุที่ 1 (79.5%) ในทางกลับกัน การใช้เสียงสระ [o:] กลับปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด (14.5%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (11.4%) และรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้เสียงสระ [o:] น้อยที่สุด (2.9%) ส่วนการใช้เสียงแปรอื่น ๆ รวมทั้งการใช้เสียงแปรบางเสียงแปรร่วมกันนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุเพียงเล็กน้อยคืออยู่ระหว่าง 0.4%-3.9% เท่านั้น

ผลการวิเคราะห์ข้างต้น ทำให้สรุปได้ว่า การใช้เสียงสระ [o:] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 มากกว่าในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ในขณะที่การใช้เสียงสระ [นอ] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) กลับปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด ในที่นี้อาจสันนิษฐานได้ว่า มีความเป็นไปได้ที่การแปรของเสียงสระ [นอ] ในภาษาคำเมืองได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อเมื่อนานมาแล้วเช่นเดียวกับกรณีของการยืมเสียงสระ [e] และ [e:] หรือ [ə] และ [ə:] ดังกล่าว และผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ส่วนใหญ่ยังคงใช้เสียงสระ [o:] ที่ยืมมาจากภาษาลื้อ

ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นใช้เสียงแปรดังกล่าวน้อยกว่า และส่วนใหญ่ยังใช้เสียงสระเดิม [ɯə] ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 3 มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับผู้พูดภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) น้อยกว่ารุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 นั่นเอง

6.1.2.3 การแปรของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาคำเมือง

ผลการวิเคราะห์วรรณยุกต์ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) พบว่า ในระบบวรรณยุกต์ของภาษาคำเมืองมีวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียงตามที่ได้นำเสนอไว้ในหัวข้อ 6.1.1 และได้นำมาสรุปในที่นี้ด้วย ได้แก่

วรรณยุกต์ที่ 1	เสียงต่ำ-ขึ้น /23/	ปรากฏในช่อง A12
วรรณยุกต์ที่ 2	เสียงกลาง-ขึ้น /35/	ปรากฏในช่อง A35 และ DS123
วรรณยุกต์ที่ 3	เสียงต่ำระดับ /22/	ปรากฏในช่อง B123 และ DL123
วรรณยุกต์ที่ 4	เสียงกลาง-ตก /31/	ปรากฏในช่อง B4 และ DL4
วรรณยุกต์ที่ 5	เสียงสูงระดับ (มีเสียงกักที่เส้นเสียง) /44ˀ/ หรือ /44/	ปรากฏในช่อง C123 (/44ˀ/) และ DS4 (/44/)
วรรณยุกต์ที่ 6	เสียงสูง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียง /41ˀ/	ปรากฏในช่อง C4

ดังที่กล่าวไว้แล้วในตอนต้นของบทที่ 6 การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการแปรของวรรณยุกต์ในงานวิจัยนี้จะไม่แสดงจำนวนและค่าร้อยละของคำที่มีการแปรเหมือนการแปรของเสียงพยัญชนะและสระที่นำเสนอในข้างต้น แต่จะแสดงตัวอย่างการใช้วรรณยุกต์ของผู้พูดแต่ละรุ่นอายุในภาพรวม เนื่องจากจำนวนคำที่ใช้สำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์มีจำนวนจำกัด และตัวอย่างบางส่วนนำมาจากรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรของเสียงพยัญชนะและสระ หากนำมาวิเคราะห์รวมกันอาจทำให้เกิดผลที่คลาดเคลื่อนได้

จากการศึกษาการใช้วรรณยุกต์ในภาษาคำเมืองพบว่า มีวรรณยุกต์ 2 หน่วยเสียงที่ผู้พูดภาษาคำเมืองโดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ออกเสียงโดยมีเสียงแปรด้วย ได้แก่ วรรณยุกต์ที่ 1 และวรรณยุกต์ที่ 4 โดยการแปรของวรรณยุกต์ทั้ง 2 หน่วยเสียงมีรายละเอียดและตัวอย่างดังแสดงในหัวข้อที่ 6.1.2.3.1 และ 6.1.2.3.2

สำหรับตัวอย่างคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองออกเสียงโดยมีการแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 และวรรณยุกต์ที่ 4 นั้น ในที่นี้ได้นำตัวอย่างคำศัพท์บางส่วนมาจากรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระด้วย โดยคำศัพท์บางคำอาจเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน เนื่องจากคำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวแสดงให้เห็นการแปรของวรรณยุกต์ในลักษณะเดียวกัน และประกอบกับคำศัพท์ในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ในงานวิจัยนี้ทั้ง 2 ชุด[143] มีเพียงบางคำเท่านั้นที่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์เกิดขึ้น

[143] ดูรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ทั้ง 2 ชุดในภาคผนวก ก

6.1.2.3.1 การแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/

วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) ซึ่งปรากฏในช่อง A12 มีเสียงแปร 2 เสียงได้แก่ เสียงต่ำ-ขึ้น [23] และเสียงกลาง-ขึ้น [35] การใช้วรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [35] ปรากฏเฉพาะในคำศัพท์บางคำเท่านั้น และในงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า วรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [35] ดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากอิทธิพลของภาษาไทยมาตรฐาน

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองออกเสียงโดยมีการแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 แสดงในตารางที่ 174 ต่อไปนี้

ตารางที่ 174 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
14. เตียง	tiəŋ**35**	tiəŋ**35**	tiəŋ**35**
2. กรวย	ko:y**35** (กรวยกรอกน้ำ) (หมายเหตุ: นอกจากคำว่า /ko:y35/ ซึ่งในที่นี้สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ยังใช้คำว่า /so:y23/ และ /sa-lo:y23/ ด้วย แต่ใช้ในความหมายว่า “กรวยใบตอง ใส่ดอกไม้”)	ko:y**35**, kuəy**35** (กรวยกรอกน้ำ) (หมายเหตุ: นอกจากคำว่า /ko:y35/ และ /kuəy35/ ซึ่งในที่นี้สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ยังใช้คำว่า /sa-lo:y23/ ด้วย แต่ใช้ในความหมายว่า “กรวยใบตอง ใส่ดอกไม้”)	kuəy**35** (กรวยกรอกน้ำ) (หมายเหตุ: นอกจากคำว่า /kuəy35/ ซึ่งในที่นี้สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ยังใช้คำว่า /sa-lo:y23/ ด้วย แต่ใช้ในความหมายว่า “กรวยใบตอง ใส่ดอกไม้”)
7. กรง	koŋ**35** (หมายเหตุ: เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และมีคำศัพท์เดิมคือคำว่า /khuəŋ23/)	koŋ23, koŋ**35** (หมายเหตุ: เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และมีคำศัพท์เดิมคือคำว่า /khuəŋ23/)	koŋ23, koŋ**35** (หมายเหตุ: เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และมีคำศัพท์เดิมคือคำว่า /khuəŋ23/)
29. กลวง	kuəŋ23	kuəŋ23	kuəŋ23, kuəŋ**35**
57. เกลียว	kew23, ke:w23	kew23, kiəw23, kiəw**35**	kew23, kiəw23, kiəw**35**
200. สนใจ	son23 cay23	son23 cay23	son23 cay23, son23 cay**35**
555. เจียว	cew23	cew23, cew**35**	ciəw23, ciəw**35**
711. ตรง (กง)	-	toŋ**35**	toŋ**35**

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
	(หมายเหตุ: ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้คำศัพท์เดิมคือคำว่า /sɨː^{31}/ เท่านั้น)	(หมายเหตุ: ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ใช้ทั้งคำศัพท์เดิมคือคำว่า /sɨː^{31}/ และคำว่า /toŋ^{35}/ ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน)	(หมายเหตุ: ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้ทั้งคำศัพท์เดิมคือคำว่า /sɨː^{31}/ และคำว่า /toŋ^{35}/ ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน)
713. ตวง	tuəŋ^{35}	tuəŋ^{35}	tuəŋ^{35}
723. เตือน	tɨən^{23}, tɨən^{35}	tɨən^{35}	tɨən^{35}
807. เปีย	piə^{35}	piə^{35}	piə^{35}
965. ไม้เต็ง	may^{41ʔ} teŋ^{35}	may^{41ʔ} teŋ^{35}	may^{41ʔ} teŋ^{23}, may^{41ʔ} teŋ^{35}

จากตารางที่ 174 จะเห็นได้ว่า การใช้วรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [23] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นวรรณยุกต์เดิมในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) ยังคงปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ อย่างไรก็ตาม มีคำศัพท์บางคำที่มีเสียงวรรณยุกต์เป็นเสียงต่ำ-ขึ้น [23] แต่ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุบางคนออกเสียงวรรณยุกต์ในคำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นเสียงกลาง-ขึ้น [35]

ในที่นี้ตั้งข้อสังเกตได้ว่า คำศัพท์ที่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์ดังกล่าวมักเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานซึ่งเป็นคำพยางค์เป็น มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงกัก ไม่ก้อง /p-, t-, c-, k-/ และเป็นคำที่ปรากฏในช่อง A2 ซึ่งได้แก่ คำที่ในภาษาไทยมาตรฐานสะกดด้วยพยัญชนะต้น ต ป จ ก และไม่มีเครื่องหมายวรรณยุกต์กำกับ เช่นคำว่า ตวง เปีย เจียว กรวย เป็นต้น

ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า เมื่อผู้พูดภาษาคำเมืองยืมคำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวมาจากภาษาไทยมาตรฐานได้มีการปรับการออกเสียงวรรณยุกต์เพื่อให้คล้ายคลึงกับภาษาไทยมาตรฐานซึ่งใช้เสียงวรรณยุกต์กลางระดับ /33/ อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้พูดภาษาคำเมืองออกเสียงคำยืมดังกล่าวกลับออกเสียงด้วยวรรณยุกต์กลาง-ขึ้น [35] ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า เป็นการออกเสียงที่เรียกว่า “การแก้ไขเกินเหตุ” (hypercorrection) นั่นคือ เป็นความพยายามในการออกเสียงวรรณยุกต์กลางระดับ [33] แต่เนื่องจากวรรณยุกต์เดิมในภาษาคำเมืองเป็นวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น [23] ดังนั้นเมื่อผู้พูดภาษาคำเมืองออกเสียงคำยืมภาษาไทยมาตรฐานจึงอาจยังเก็บลักษณะการเลื่อนเสียงวรรณยุกต์ไว้ตามเดิม คือออกเสียงเป็นวรรณยุกต์เสียงขึ้น (rising) แต่มีการปรับระดับเสียงให้ใกล้เคียงกับวรรณยุกต์เสียงกลางระดับในภาษาไทยมาตรฐาน ดังนั้นวรรณยุกต์ในคำยืมต่าง ๆ ดังกล่าวจึงกลายเป็นเสียงกลาง-ขึ้น [35] นั่นเอง

6.1.2.3.2 การแปรของวรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลาง-ตก /31/

วรรณยุกต์ที่ 4 ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) เป็นวรรณยุกต์เสียงกลาง-ตก /31/ ปรากฏในช่อง B4 และ DL4 ผลการวิเคราะห์การแปรของวรรณยุกต์ในงานวิจัยนี้พบว่า วรรณยุกต์ที่

4 ที่ปรากฏในช่อง B4 ซึ่งเป็นคำพยางค์เป็นมีเสียงแปร 3 เสียง ได้แก่ เสียงกลาง-ตก [31] และเสียงกลาง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย [31ʔ]

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองใช้ทั้งเสียงวรรณยุกต์ [31] และ [31ʔ] แสดงในตารางที่ 175 ต่อไปนี้

ตารางที่ 175 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของวรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลาง-ตก /31/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
50. พ่อ	pɔː^{31}	pɔː^{31}	pɔː^{31}, pɔː$^{\mathbf{31ʔ}}$
51. ว่าว	waːw^{31}	waːw^{31}	waːw^{31}, waːw$^{\mathbf{31ʔ}}$
52. เลื่อย (น., ก.)	lɨə^{31}	lɨə^{31}, lɨəy^{31}, ləːy^{31}	lɨə^{31}, lɨəy$^{\mathbf{31ʔ}}$
53. ชื่อ	cɨː^{31}	cɨː^{31}	cɨː^{31}, cɨː$^{\mathbf{31ʔ}}$
55. ง่าย	ŋaːy^{31}	ŋaːy^{31}	ŋaːy^{31}, ŋaːy$^{\mathbf{31ʔ}}$
56. นั่ง	naŋ^{31}	naŋ^{31}	naŋ^{31}, naŋ$^{\mathbf{31ʔ}}$
922. พ่อแม่	pɔː^{31} mɛː^{31}, ʔi-pɔː^{31} ʔi-mɛː^{31}	pɔː^{31} mɛː^{31}	pɔː^{31} mɛː^{31}, pɔː$^{\mathbf{31ʔ}}$ mɛː$^{\mathbf{31ʔ}}$, ʔi-pɔː$^{\mathbf{31ʔ}}$ ʔi-mɛː$^{\mathbf{31ʔ}}$, ʔim^{33} pɔː$^{\mathbf{31ʔ}}$ ʔim^{33} mɛː$^{\mathbf{31ʔ}}$
972. พี่สาว	piː^{31} ʔəːy^{44ʔ}, piː^{31} saːw^{23}	piː^{31} ʔəːy^{44ʔ}	piː^{31} ʔəːy^{44ʔ}, piː$^{\mathbf{31ʔ}}$ ʔəːy^{44ʔ}, piː$^{\mathbf{31ʔ}}$ saːw^{23}
982. พุ่ง	puŋ^{31}	puŋ^{31}	puŋ^{31}, puŋ$^{\mathbf{31ʔ}}$
842. แท่น (= ยกพื้น)	tɛn^{31}, thɛn^{31}	tɛn^{31}	tɛn^{31}, tɛn$^{\mathbf{31ʔ}}$, thɛn^{31}
660. เชื่อ	cɨə^{31}	cɨə^{31}	cɨə^{31}, cɨə$^{\mathbf{31ʔ}}$
367. คลั่ง (= บ้า, ไม่มีสติ, ละเมอ)	kaŋ^{31}	kaŋ^{31}	kaŋ^{31}, kaŋ$^{\mathbf{31ʔ}}$
453. ค่า	kaː^{31}	kaː^{31}	kaː^{31}, kaː$^{\mathbf{31ʔ}}$, khaː^{31}
167. รั่ว	huə^{31}	huə^{31}	huə^{31}, huə$^{\mathbf{31ʔ}}$
981. เยี่ยว	ɲew^{31}	ɲew^{31}, ɲeːw^{31}	ɲew^{31}, ɲew$^{\mathbf{31ʔ}}$, ɲiəw^{31}, ɲiəw$^{\mathbf{31ʔ}}$

จากตารางที่ 175 จะเห็นได้ว่า การใช้วรรณยุกต์กลาง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย [31ʔ] ซึ่งเป็นเสียงแปรของวรรณยุกต์กลาง-ตก [31] ปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมือง

รุ่นอายุที่ 3 เท่านั้น ในงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า วรรณยุกต์ที่เป็นเสียงแปรดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน กล่าวคือ คำศัพท์ต่าง ๆ ที่แสดงในตารางที่ 175 นั้น ในภาษาไทยมาตรฐานใช้เสียงวรรณยุกต์สูง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /42ˀ/ จึงอาจเป็นไปได้ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 3 ซึ่งมีโอกาสใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน และออกเสียงวรรณยุกต์กลาง-ตก [31] โดยมีเสียงกักที่เส้นเสียงเหมือนในภาษาไทยมาตรฐานกลายเป็นเสียงวรรณยุกต์กลาง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย [31ˀ]

ผลการวิเคราะห์การใช้วรรณยุกต์ที่เป็นเสียงแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 และวรรณยุกต์ที่ 4 ในภาษาคำเมืองดังกล่าวในหัวข้อที่ 6.1.2.3.1 และ 6.1.2.3.2 แสดงให้เห็นว่า วรรณยุกต์ที่เป็นเสียงแปรทั้ง 2 เสียงปรากฏเฉพาะในคำศัพท์บางคำเท่านั้น โดยเสียงวรรณยุกต์กลาง-ขึ้น [35] ปรากฏในข้อมูลผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุ ในขณะที่เสียงวรรณยุกต์กลาง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย [31ˀ] ปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เมื่อเปรียบเทียบกับการแปรของเสียงพยัญชนะและสระที่กล่าวถึงในตอนต้น อาจกล่าวได้ว่า การแปรของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) เป็นการแปรที่เกิดขึ้นน้อยกว่าการแปรของเสียงพยัญชนะและสระซึ่งเป็นการแปรที่ปรากฏในคำศัพท์เป็นจำนวนมากและปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุอย่างชัดเจน

6.2 ระบบเสียงและการแปรทางเสียงในภาษาลื้อ

ผลการวิเคราะห์ระบบเสียง รวมทั้งการแปรของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาลื้อที่พูดในหมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 (อายุ 60 ปีขึ้นไป) รุ่นอายุที่ 2 (อายุ 35-50 ปี) และรุ่นอายุที่ 3 (อายุ 15-25 ปี) มีรายละเอียดดังนี้

6.2.1 ระบบเสียงภาษาลื้อ

6.2.1.1 ระบบพยัญชนะในภาษาลื้อ

ในระบบพยัญชนะของภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ประกอบด้วยพยัญชนะเดี่ยว 19 หน่วยเสียง และพยัญชนะควบกล้ำ 2 หน่วยเสียง หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวแสดงในตารางที่ 176 ต่อไปนี้

ตารางที่ 176 หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวในภาษาลื้อ

ตำแหน่งเกิดเสียง / ลักษณะการออกเสียง	ริมฝีปาก	ริมฝีปาก-ฟันบน	ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	เส้นเสียง
เสียงกัก	/p/ /ph/ /b/		/t/ /th/ /d/	/c/	/k/ /kh/	/ʔ/
เสียงนาสิก	/m/		/n/		/ŋ/	
เสียงเสียดแทรก		/f/	/s/			/h/
เสียงข้างลิ้น			/l/			
เสียงเปิด		/w/		/y/		

หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ: /kw-, khw-/

ผลการวิเคราะห์ระบบเสียงพยัญชนะในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) พบข้อสรุปว่า พยัญชนะเดี่ยวทั้ง 19 หน่วยเสียง รวมทั้งพยัญชนะควบกล้ำทั้ง 2 หน่วยเสียงสามารถปรากฏเป็นพยัญชนะต้นได้ แต่พยัญชนะที่สามารถปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายได้มีทั้งสิ้น 9 หน่วยเสียงเช่นเดียวกับภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) ได้แก่ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -y/

จากการศึกษาระบบพยัญชนะในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตได้ว่า มีพยัญชนะบางหน่วยเสียงในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) แตกต่างจากภาษาลื้อที่ศึกษาในงานอื่น ๆ ที่ผ่านมา ตัวอย่างเช่น งานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีพยัญชนะต้นที่เป็นเสียงเพดานแข็ง 2 หน่วยเสียง คือ พยัญชนะเสียงกัก /c-/ และพยัญชนะเสียงเปิด /y-/ แตกต่างจากวิทยานิพนธ์ของนิภา อัมพรพรรดิ์ (2529) ที่ศึกษาลักษณะของภาษาไทลื้อ ที่ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านซึ่งเก็บข้อมูลภาษาลื้อที่พูดในหมู่บ้านหนองบัวเช่นเดียวกับงานวิจัยนี้ และได้นำเสนอไว้ว่า ในภาษาลื้อมีพยัญชนะเพดานแข็ง เสียงนาสิก ก้อง /ɲ-/ ด้วย แต่ในงานวิจัยนี้ไม่พบว่ามีผู้พูดภาษาลื้อที่เป็นผู้บอกภาษาคนใดออกเสียงคำโดยมีเสียงพยัญชนะต้นเป็นเสียง /ɲ-/ แต่จะมีเสียงพยัญชนะต้น /y-/ ในที่นี้สันนิษฐานได้ว่า อาจเป็นไปได้ที่เดิมภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) อาจเคยมีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ɲ-/ แต่ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางเสียงเกิดขึ้นและมีการใช้หน่วยเสียง /y-/ เข้ามาแทน

อย่างไรก็ตาม อาจมีความเป็นไปได้เช่นกันที่เสียงพยัญชนะ /ɲ-/ ที่ปรากฏในงานวิจัยของนิภา อัมพรพรรดิ์เป็นอิทธิพลจากภาษาคำเมือง เนื่องจากเมื่อเปรียบเทียบกับระบบพยัญชนะในภาษาลื้อที่ศึกษาในงานวิจัยอื่น ๆ ตั้งข้อสังเกตได้ว่า มีเพียงภาษาไทยลื้อในงานของชำนาญ รอดเหตุภัย (2517) และภาษาลื้อที่พูดในตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดลำปางในงานของนันทริยา ลำเจียกเทศ (2527) เท่านั้นที่มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ɲ-/ และมีภาษาลื้อ เมืองยองที่เก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) วิเคราะห์ให้เสียงพยัญชนะ [ɲ-] เป็นเสียงย่อยของหน่วยเสียง /ŋ-/ ประเด็นดังกล่าวนี้จึงน่ามีการศึกษาวิจัยต่อไป

นอกจากกรณีของพยัญชนะต้นเสียงนาสิกดังกล่าวแล้ว งานวิจัยนี้ยังตั้งข้อสังเกตว่า ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ไม่มีพยัญชนะต้นเพดานแข็ง เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม /ch-/ ซึ่งแตกต่างจากภาษาลื้อในงานที่ผ่านมา เช่น ภาษาไทยลื้อที่ศึกษาในงานของชำนาญ รอดเหตุภัย (2517) ภาษาลื้อ เมืองยองในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) และภาษาไทลื้อที่พูดในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยาในงานของชญานนท์ แสงศรีจันทร์ (2541) แต่เหมือนกับภาษาลื้อในบางงาน เช่น ภาษาลื้อ เชียงรุ้ง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ภาษาไทยลื้อ (มีวรรณ ลีรวัฒน์ และคณะ, 2525) ภาษาลื้อ สิบสองปันนา (ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ, 2527) ภาษาลื้อที่พูดในตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง (นันทริยา ลำเจียกเทศ, 2527) ภาษาลื้อที่พูดในหมู่บ้านสันมะแฟน ตำบลท่าก๊อ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย (พรสวรรค์ พลอยแก้ว, 2528) และภาษาไทลื้อที่พูดในหมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน นิภา อัมพรพรรดิ์ (2529)[144]

อย่างไรก็ตาม ระหว่างการเก็บข้อมูลทั้งทางศัพท์และทางเสียงในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่า ผู้พูดภาษาลื้อทั้งที่เป็นผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้และคนอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยมีโอกาส

[144] ดูการเปรียบเทียบพยัญชนะในภาษาลื้อในงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมาในตารางที่ 32

พบปะพูดคุยด้วย มักออกเสียงคำบางคำที่ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน โดยคำดังกล่าวสะกดด้วยพยัญชนะต้น ฉ เช่น คำว่า “ฉลาด” ผู้พูดภาษาลื้อบางคนออกเสียงเป็น [sa-la:t^{24}] และบางคนออกเสียงเป็น [cha-la:t^{24}] (คำเดิมในภาษาลื้อที่มีความหมายว่า “ฉลาด” คือคำว่า /lak^{35}/) หรือคำว่า “ฉาง” ผู้พูดภาษาลื้อบางคนออกเสียงเป็น [cha:ŋ^{35}] แต่ไม่มีใครออกเสียงเป็น [sa:ŋ^{35}] (คำเดิมในภาษาลื้อที่มีความหมายว่า “ฉาง” คือคำว่า /law^{22ʔ}/) นอกจากนี้ยังมีผู้พูดภาษาลื้อบางคน โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 มักออกเสียงคำบางคำโดยมีการแปรอิสระของพยัญชนะต้น [ch-] และ [s-] ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงวิเคราะห์ให้ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีหน่วยเสียงพยัญชนะ /s-/ และมีพยัญชนะต้น [ch-] เป็นเสียงย่อยที่ปรากฏแบบแปรอิสระกับเสียง [s-] โดยเฉพาะในคำที่เป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน

ข้อสังเกตเกี่ยวกับพยัญชนะในภาษาลื้อที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีหน่วยเสียงพยัญชนะเพดานอ่อน เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม /kh-/ ซึ่งผู้พูดภาษาลื้อบางคนออกเสียงคำที่มีพยัญชนะต้นดังกล่าวโดยมีการแปรอิสระระหว่างพยัญชนะเสียงกัก [kh-] กับพยัญชนะเสียงเสียดแทรก [x-] เช่นเดียวกับที่พบในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) ดังกล่าวมาแล้ว ในงานวิจัยนี้จึงวิเคราะห์ให้ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ และมีพยัญชนะต้น [x-] เป็นเสียงย่อยที่ปรากฏแบบแปรอิสระกับเสียง [kh-]

ผลการวิเคราะห์เสียงพยัญชนะ /kh-/ ดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยบางงานที่ผ่านมา เช่น ภาษาไทยลื้อที่ศึกษาในงานของชำนาญ รอดเหตุภัย (2517) ภาษาลื้อที่พูดในตำบลบ้านกลิ้วย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง (นันทริยา ลำเจียกเทศ, 2527) ภาษาไทลื้อที่พูดในหมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน นิภา อัมพรพรรดิ์ (2529) และภาษาไทลื้อที่พูดในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยาในงานของชญานนท์ แสงศรีจันทร์ (2541) ที่ล้วนแต่มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ แต่ไม่มีหน่วยเสียงพยัญชนะ /x-/ แตกต่างจากภาษาลื้อในงานวิจัยบางงาน เช่น ภาษาลื้อ เชียงรุ้ง ภาษาลื้อเมืองยอง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)[145] และภาษาลื้อ สิบสองปันนา (ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ, 2527) ที่มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /x-/ แต่ไม่มีหน่วยเสียงพยัญชนะ /kh-/ ในขณะที่งานวิจัยบางงาน เช่น มีวรรณ ลีระวัฒน์ และคณะ (2525) วิเคราะห์ให้ภาษาไทยลื้อมีทั้งหน่วยเสียงพยัญชนะ /kh-/ และ /x-/ นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของพรสวรรค์ พลอยแก้ว (2528) ซึ่งวิเคราะห์ให้ภาษาลื้อที่พูดในหมู่บ้านสันมะแฟน ตำบลท่าก๊อ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงรายไม่มีทั้งหน่วยเสียงพยัญชนะ /kh-/ และ /x-/ แต่มีหน่วยเสียงพยัญชนะ /k͡x-/ ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้ว

6.2.1.2 ระบบสระในภาษาลื้อ

ผลการวิเคราะห์ระบบสระพบว่า ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง ประกอบด้วยสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง และสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง ดังแสดงในตารางที่ 177

[145] ดูคำอธิบายเกี่ยวกับพยัญชนะ [kh-] และ [x-] ในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ในเชิงอรรถที่ 51

ตารางที่ 177 หน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาลื้อ

ตำแหน่งของลิ้น / ระดับของลิ้น	หน้า	กลาง	หลัง
สูง	/i/, /iː/	/ɨ/, /ɨː/	/u/, /uː/
กลาง	/e/, /eː/	/ə/, /əː/	/o/, /oː/
ต่ำ	/ɛ/, /ɛː/	/a/, /aː/	/ɔ/, /ɔː/

ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ไม่มีสระประสมสองเสียงเช่นเดียวกับที่ปรากฏในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) เนื่องจากภาษาลื้อมีพัฒนาการของเสียงสระจากภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมแตกต่างจากภาษาคำเมือง กล่าวคือ ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมมีเสียงสระประสมสองเสียง ได้แก่ *ia/*ie, *ɨa/*ɨe, *ua/*ue (Sarawit, 1973/Li, 1977)[146] ซึ่งมีการพัฒนามาเป็นเสียงสระประสมสองเสียง /iə, ɨə, uə/ ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) ในขณะที่สระประสมสองเสียงในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมดังกล่าวได้กลายเป็นสระเดี่ยว (monophthongization) ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ได้แก่ สระ /eː, əː, oː/ ตามลำดับ ซึ่งพัฒนาการของเสียงสระดังกล่าวปรากฏในภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) เช่นเดียวกัน[147]

นอกจากนี้ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ยังมีพัฒนาการของสระเดี่ยวบางหน่วยเสียงแตกต่างจากภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) กล่าวคือ เสียงสระ *o และ *e ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ซึ่งปรากฏในพยางค์เป็นที่มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN)[148] ในภาษาคำเมืองยังคงใช้หน่วยเสียงสระ /o/ และ /e/ ในขณะที่ในภาษาลื้อมีการเลื่อนขึ้นของสระดั้งเดิมดังกล่าวกลายเป็นหน่วยเสียงสระ /u/ และ /i/ ตามลำดับ การเลื่อนขึ้นของเสียงสระในลักษณะนี้ปรากฏในภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้เช่นเดียวกัน

[146] ในการกล่าวถึงสระประสมสองเสียงในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมตามการสืบสร้างของแมรี่ สารวิทย์ (Sarawit, 1973) และฟัง กวย ลี (Li, 1977) ในงานวิจัยนี้จะใช้วิธีแสดงเสียงสระประสมสองเสียงจากทั้งสองงานไว้ด้วยกันและวงเล็บกำกับว่าเป็นการสืบสร้างจากงานของท่านใดดังนี้ *ia/*ie, *ɨa/*ɨe, *ua/*ue (Sarawit, 1973/Li, 1977) ซึ่งหมายถึง สระประสมสองเสียง *ia, *ɨa, *ua มาจากการสืบสร้างของแมรี่ สารวิทย์ (Sarawit, 1973) หรือสระประสม *ie, *ɨe, *ue มาจากการสืบสร้างของฟัง กวย ลี (Li, 1977)

[147] ดูรายละเอียดเกี่ยวกับระบบเสียงในภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) ในหัวข้อที่ 6.3.1

[148] พยางค์ที่มีโครงสร้างแบบ CVN ในที่นี้หมายถึง พยางค์ที่ประกอบด้วยพยัญชนะต้น สระเสียงสั้น และพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก

6.2.1.3 ระบบวรรณยุกต์ในภาษาลื้อ

ผลการวิเคราะห์ระบบวรรณยุกต์ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) พบว่า ภาษาลื้อมีวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง ได้แก่

วรรณยุกต์ที่ 1	เสียงกลาง-ขึ้น /35/	ปรากฏในช่อง A123 และ DS123
วรรณยุกต์ที่ 2	เสียงกลาง-ตก /31/	ปรากฏในช่อง A4
วรรณยุกต์ที่ 3	เสียงต่ำ-ขึ้น /24/	ปรากฏในช่อง B123 และ DL123
วรรณยุกต์ที่ 4	เสียงกลางระดับ /33/	ปรากฏในช่อง B4 DL4 และ DS4
วรรณยุกต์ที่ 5	เสียงต่ำ-ตก-ขึ้น มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /213ʔ/	ปรากฏในช่อง C123
วรรณยุกต์ที่ 6	เสียงต่ำระดับ มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /22ʔ/	ปรากฏในช่อง C4

สัทลักษณะของวรรณยุกต์ทั้ง 6 หน่วยเสียงในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ในรูปแบบของกราฟเส้นแสดงระดับเสียง 5 ระดับซึ่งดัดแปลงจากการวิเคราะห์วรรณยุกต์ด้วยโปรแกรมวิเคราะห์คลื่นเสียง PRAAT และแปลงผลให้เป็นกราฟเส้นด้วยโปรแกรม Microsoft Excel 2007 แสดงในภาพที่ 111

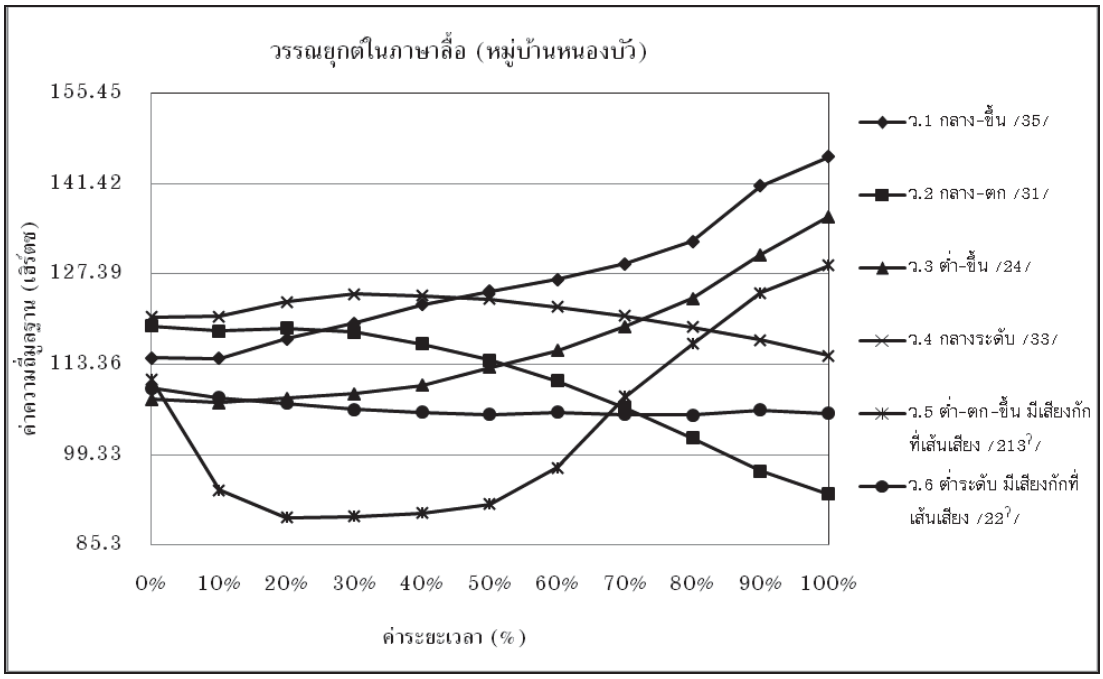

ภาพที่ 111 สัทลักษณะของวรรณยุกต์ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว)

ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ รวมทั้งสัทลักษณะของวรรณยุกต์แต่ละหน่วยเสียงแสดงในภาพที่ 112

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว.1 /35/	ว.3 /24/	ว.5 /213ʔ/	ว.3 /24/	ว.1 /35/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)					
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)					
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)	ว.2 /31/	ว.4 /33/	ว.6 /22ʔ/	ว.4 /33/	

ภาพที่ 112 ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว)

ภาพที่ 112 แสดงให้เห็นลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ทั้งแนวตั้งและแนวนอนในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) สรุปได้ดังนี้

การแยกเสียงรวมเสียงในแนวตั้ง ได้แก่

A123-4

B123-4

C123-4

DL123-4

DS123-4

การรวมเสียงในแนวนอน ได้แก่

B123=DL123

B4=DL4=DS4

A123=DS123

นอกจากนี้ในเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลวรรณยุกต์ ผู้วิจัยยังตั้งข้อสังเกตได้ว่า ในข้อมูลวรรณยุกต์จากคำพูดต่อเนื่องหรือจากคำที่มีตั้งแต่ 2 พยางค์ขึ้นไปในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีลักษณะของการเกิดวรรณยุกต์สนธิ (Tone Sandhi) กล่าวคือ วรรณยุกต์บางหน่วยเสียงมีการเปลี่ยนแปลงของระดับเสียงเมื่อปรากฏร่วมกับวรรณยุกต์หน่วยเสียงเดียวกัน หรือเมื่อปรากฏกับวรรณยุกต์หน่วยเสียงอื่น

ลักษณะการเกิดวรรณยุกต์สนธิในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) เท่าที่สังเกตได้จากข้อมูลวรรณยุกต์ในงานวิจัยนี้มี 2 ลักษณะ คือ

1. ว.1 → ว.4 / ____ว.1

การเกิดวรรณยุกต์สนธิลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อพยางค์ที่มีวรรณยุกต์ที่ 1 ซึ่งเป็นเสียงกลาง-ขึ้น /35/ ปรากฏหน้าพยางค์ที่มีวรรณยุกต์ที่ 1 เหมือนกัน วรรณยุกต์ที่ 1 จะกลายเป็นวรรณยุกต์ที่ 4 ซึ่งเป็นเสียงกลางระดับ /33/ ตัวอย่างเช่น

/hɔːm^{35} khaːw^{35}/	→	[hɔːm^{33} khaːw^{35}]	“กระเทียม”
/dəːn^{35} ceːŋ^{35}/	→	[dəːn^{33} ceːŋ^{35}]	“เดือนที่หนึ่ง”
/paː^{35} faː^{35}/	→	[paː^{33} faː^{35}]	“ตะพาบน้ำ”

2. ว.5 → ว.6 / ____ว.3, ว.5, ว.6

การเกิดวรรณยุกต์สนธิลักษณะนี้เกิดขึ้นเมื่อพยางค์ที่มีวรรณยุกต์ที่ 5 ซึ่งเป็นเสียงต่ำ-ตก-ขึ้น มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /213ˀ/ ปรากฏหน้าพยางค์ที่มีวรรณยุกต์ที่ 3 ซึ่งเป็นเสียงต่ำ-ขึ้น /24/ หรือหน้าพยางค์ที่มีวรรณยุกต์ที่ 5 เหมือนกัน หรือหน้าพยางค์ที่มีวรรณยุกต์ที่ 6 ซึ่งเป็นเสียงต่ำระดับ มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /22ˀ/ วรรณยุกต์ที่ 5 จะกลายเป็นวรรณยุกต์ที่ 6 และผู้พูดภาษาลื้อบางคนออกเสียงวรรณยุกต์ที่ 6 ดังกล่าวโดยไม่มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย ตัวอย่างเช่น

/khiː^{213ˀ} tɨːk^{24}/	→	[khiː^{22ˀ} tɨːk^{24}]	“ตืด (ตัว~)”
/koːy^{213ˀ} ʔɨŋ^{24} tɨːŋ^{24}/	→	[koːy^{22ˀ} ʔɨŋ^{24} tɨːŋ^{24}]	“กล้วยน้ำว้า”
/kɛː^{213ˀ} səː^{213ˀ}/	→	[kɛː^{22ˀ} səː^{213ˀ}]	“ถอดเสื้อ”
/koːy^{213ˀ} khaːw^{22ˀ}/	→	[koːy^{22ˀ} khaːw^{22ˀ}]	“กล้วยหอม”

ลักษณะการเกิดวรรณยุกต์สนธิในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ในข้างต้นแตกต่างจากลักษณะการเกิดวรรณยุกต์สนธิที่เคยมีผู้นำเสนอไว้ ตัวอย่างเช่น เก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996: xxii) ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ภาษาลื้อเมืองยองมีปรากฏการณ์ “วรรณยุกต์สนธิ” เกิดขึ้นกับวรรณยุกต์ที่ 2 ที่เปลี่ยนเป็นวรรณยุกต์ที่ 4 เมื่อปรากฏตามวรรณยุกต์ที่ 5 ตัวอย่างเช่น “ราคาแพง” [kaa^{33} pɛŋ^{342}] ออกเสียงเป็น [kaa^{33} pɛŋ^{33}] แตกต่างจากมีวรรณ ลีรวัฒน์ และคณะ (2525: 30) ซึ่งเรียกปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ตามบริบทที่ปรากฏว่า “Tone Assimilation” และนำเสนอไว้ว่า ในภาษาไทยลื้อมีปรากฏการณ์ดังกล่าว 2 ลักษณะ คือ วรรณยุกต์ต่ำหรือกลางระดับที่ตามหลังวรรณยุกต์สูงระดับหรือสูง-ตก-ขึ้น จะกลายเป็นวรรณยุกต์สูงระดับ ตัวอย่างเช่น /sip^{434}/ “สิบ” + /mɨː^{22}/ → [sip^{434} mɨː^{44}] และวรรณยุกต์ต่ำ-ตก-ขึ้น ในพยางค์ที่ไม่เน้นจะกลายเป็นวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ตก ตัวอย่างเช่น “หม้อ” /mɔː^{212}/ → [mɔː^{21}] และในงานของนิภา อัมพรพรรดิ์ (2529) นำเสนอไว้ว่า ภาษาไทลื้อที่พูดในหมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านมีลักษณะของวรรณยุกต์สนธิ (Tone Sandhi) 3 ลักษณะคือ 1. T6 → T3 / ____T2, T5 เช่น /khɔː6 mɯː2/ → /khɔː3 mɯː2/ “ข้อมือ” 2. T2 → T8 / T1, T5_____ เช่น /taw1 faj2/ → /taw1 faj8/ “เตาไฟ” และ 3. T1 → T5 /_____T6 เช่น /hin1 sum6/ → /hin5 sum6/ “สารส้ม”[149]

การเกิดวรรณยุกต์สนธิทั้งสองลักษณะในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ในงานวิจัยนี้มาจากการตั้งข้อสังเกตของผู้วิจัยจากข้อมูลวรรณยุกต์เท่าที่มีอยู่เท่านั้น ประเด็นดังกล่าวจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจและน่ามีการศึกษาวิจัยต่อไปเพื่อให้ได้ข้อสรุปและคำอธิบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับปรากฏการณ์ “วรรณยุกต์สนธิ” ในภาษาลื้อ

[149] ดูรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะทางเสียงในภาษาลื้อในงานอื่น ๆ ที่ผ่านมาในบทที่ 2 หัวข้อ 2.5.2.2 ข

6.2.2 การแปรทางเสียงในภาษาลื้อ

จากการวิเคราะห์การแปรทางเสียงในภาษาลื้อที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านพบว่า ภาษาลื้อมีการแปรของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์เพียงบางหน่วยเสียงเท่านั้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

6.2.2.1 การแปรของเสียงพยัญชนะในภาษาลื้อ

ผลการศึกษาวิจัยการใช้เสียงพยัญชนะในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ของผู้พูด 3 รุ่นอายุ พบว่า ผู้พูดแต่ละรุ่นอายุมีการใช้พยัญชนะบางหน่วยเสียงมีเสียงแปรปรากฏมากกว่า 1 เสียง หน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็นพยัญชนะเดี่ยวในภาษาลื้อที่มีการแปรมีทั้งสิ้น 5 หน่วยเสียงและทุกหน่วยเสียงปรากฏเป็นพยัญชนะต้น ได้แก่ /p-, t-, c-, k-, h-/ การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต่าง ๆ ในภาษาลื้อมีรายละเอียดดังหัวข้อที่ 6.2.2.1.1–6.2.2.1.5

6.2.2.1.1 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/

พยัญชนะริมฝีปากเสียงกัก ไม่ก้อง–ไม่พ่นลม /p-/ ในภาษาลื้อเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกักก้อง *b- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Li, 1977) การใช้เสียงพยัญชนะต้น /p-/ ในภาษาลื้อเหมือนกับในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) และภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) แต่แตกต่างจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) และภาษาไทยมาตรฐานที่ใช้เสียงพยัญชนะต้น /ph-/

ผลการศึกษาวิจัยการใช้พยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียงเช่นเดียวกับในภาษาคำเมือง ได้แก่ เสียงกัก ไม่ก้อง–ไม่พ่นลม [p-] ซึ่งในที่นี้จัดให้เป็นเสียงเดิมในภาษาลื้อ และเสียงกัก ไม่ก้อง–พ่นลม [ph-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 178 ต่อไปนี้

ตารางที่ 178 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
255. จังหวัดแพร่	pɛː^{33}	pɛː^{33}	pɛː^{33}
606. พก	pok^{33}, phok^{33} (เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คำศัพท์เดิมคือคำว่า /nep^{35}/)	phok^{33} (เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คำศัพท์เดิมคือคำว่า /nep^{35}/)	pok^{33}, phok^{33} (เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คำศัพท์เดิมคือคำว่า /nep^{35}/)
616. พลู	puː^{31}	puː^{31}	puː^{31}
650. พิษ	pit^{33}	pit^{33}, phit^{33}	pit^{33}, phit^{33}

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
660. พุ้น, พู้น (= โน่น, โน้น)	pun^{22ʔ}, phun^{22ʔ}	pun^{22ʔ}	pun^{22ʔ}
666. เพียง (= เท่า, เสมอ)	peːŋ^{31}	peːŋ^{31}	peːŋ^{31}
668. เพียร (~ทำ)	peːn^{31}	peːn^{31}, pheːn^{31}	peːn^{31}, pheːn^{31}
707. แมลง**ภู่**	mɛːŋ^{31} puː^{33}	mɛːŋ^{31} puː^{33}, mɛːŋ^{31} phuː^{33}	mɛːŋ^{31} puː^{33}, mɛɛŋ^{31} puː^{22ʔ}, mɛːŋ^{31} phuː^{33}
873. วัน**พุธ**	put^{33}, phut^{33}	put^{33}, phut^{33}	put^{33}, phut^{33}
903. สะ**พาย**	paː^{31}	paː^{31}, sa-paːy^{31}, sa-phaːy^{31}	paː^{31}, sa-paːy^{31}

จากการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ในภาษาลื้อ อาจสรุปได้ว่า การใช้เสียงแปรของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุมี 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [p-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [ph-] เท่านั้น และการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [p-] และ [ph-] จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 3 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 179 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 113

ตารางที่ 179 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35–50 ปี		15–25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[p]	255	86.2	243	76.9	232	75.3	243	79.4
[ph]	38	12.8	63	19.9	68	22.1	56	18.3
[p], [ph]	3	1.0	10	3.2	8	2.6	7	2.3
รวม	296	100	316	100	308	100	307	100

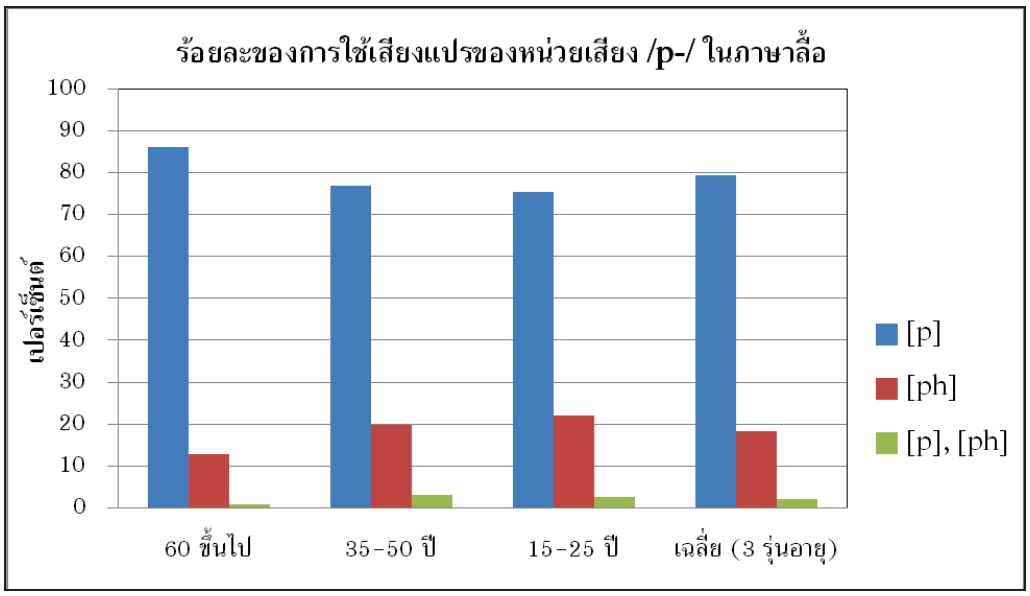

ภาพที่ 113 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

จากตารางที่ 179 และภาพที่ 113 จะเห็นได้ว่า โดยเฉลี่ยแล้ว คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /p-/ ในภาษาลื้อที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้น 307 คำ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า คำที่ผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [p-] โดยเฉลี่ยมีมากถึง 243 คำ (79.4%) ส่วนคำที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [ph-] โดยเฉลี่ยมีจำนวน 56 คำ (18.3%) ในขณะที่คำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [p-] และ [ph-] มีเพียง 7 คำ (2.3%) เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /p-/ ทั้ง 3 รูปแบบระหว่างผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ จะเห็นได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [p-] มากที่สุด (86.2%) รองลงมาคือ และรุ่นอายุที่ 2 (76.9%) และรุ่นอายุที่ 3 (75.3%) ตามลำดับ ในทางกลับกัน การใช้พยัญชนะต้น [ph-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (22.1%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (19.9%) และรุ่นอายุที่ 1 (12.8%) ตามลำดับ ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [p-] และ [ph-] นั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 มากที่สุด (3.2%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 3 (2.6%) และรุ่นอายุที่ 1 (1.0%) ตามลำดับ

ในที่นี้จึงอาจสรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะ [ph-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เช่นเดียวกับกรณีที่พบในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 3 สามารถใช้ภาษาไทยมาตรฐานได้คล่อง และมีโอกาสใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 การใช้ภาษาของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 จึงได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าอีก 2 รุ่นอายุนั่นเอง

6.2.2.1.2 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/

พยัญชนะปุ่มเหงือกเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม /t-/ ในภาษาลื้อมีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกักก้อง *d- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Li, 1977) การใช้เสียงพยัญชนะต้น /t-/ ในภาษาลื้อเหมือนกับในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) และภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) แต่

แตกต่างจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) และภาษาไทยมาตรฐานที่ใช้เสียงพยัญชนะต้น /th-/

จากการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ เสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม [t-] ซึ่งจัดเป็นเสียงเดิมในภาษาลื้อ และเสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม [th-] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานเช่นเดียวกับกรณีของเสียงแปร [ph-] ในข้างต้น ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 180 ต่อไปนี้

ตารางที่ 180 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
15. กระทืบ	tɨ:p^{33}, thɨ:p^{33}, ka-thɨ:p^{33}	tɨ:p^{33}	tɨ:p^{33}
438. ทน/โทน (= เดี่ยว)	to:n^{31}	to:n^{31}, tho:n^{31}	to:n^{31}
439. ทบ (= พับ)	top^{33}	top^{33}	top^{33}
469. ทั่ว (= ทั้งหมด)	tho: ^{33}	tho: ^{33}	tho: ^{33}
497. เท (= รื้อ, ถอน, ทำลาย)	te: ^{31}	te: ^{31}	te: ^{31}
515. แทง	tɛ:ŋ^{31}	tɛ:ŋ^{31}, thɛ:ŋ^{31}	tɛ:ŋ^{31}
517. แท่น (= ยกพื้น)	tɛn ^{33}	tɛn ^{33}	tɛn ^{33}, thɛn ^{33}
518. แทน (ตอบ~)	tɔ:p^{24} thɛ:n^{31}	tɔ:p^{24} tɛ:n^{31}, tɔ:p^{24} thɛ:n^{31}	tɔ:p^{24} tɛ:n^{31}, tɔ:p^{24} thɛ:n^{31}
519. โทย, ทวย (= ด้วย, ตาม)	to:y^{31}	to:y^{31}	to:y^{31}
520. โทษ	to:t ^{33}, tho:t ^{33}	to:t ^{33}, tho:t ^{33}	to:t ^{33}, tho:t ^{33}

ตารางที่ 180 แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงแยกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [t-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [th-] เท่านั้น และการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [t-] และ [th-] จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 3

รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 181 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 114

ตารางที่ 181 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[t]	262	82.4	261	77.4	255	79.4	259	79.7
[th]	49	15.4	61	18.1	52	16.2	54	16.6
[t], [th]	7	2.2	15	4.5	14	4.4	12	3.7
รวม	318	100	337	100	321	100	325	100

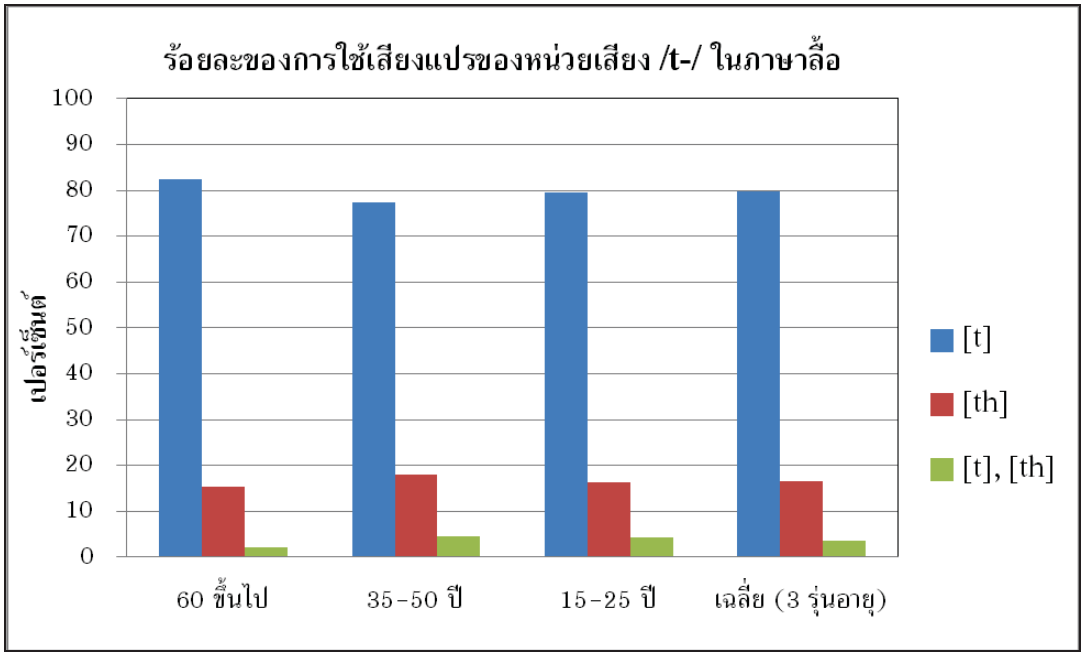

ภาพที่ 114 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

โดยเฉลี่ยแล้ว คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /t-/ ในภาษาลื้อที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้น 325 คำ คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [t-] โดยเฉลี่ยมีมากถึง 259 คำ (79.7%) ในขณะที่คำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [th-] โดยเฉลี่ยมีเพียง 54 คำ (16.6%) ส่วนคำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [t-] และ [th-] มีจำนวน 12 คำ (3.7%) ซึ่งจัดว่าเป็นรูปแบบที่ปรากฏน้อยที่สุด

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /t-/ ทั้ง 3 รูปแบบของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ อาจกล่าวได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [t-] มากที่สุด (82.4%) และรุ่นอายุที่ใช้เสียงพยัญชนะต้น [t-] เป็นอันดับรองลงมากลับเป็นรุ่นอายุที่ 3 (79.4%) แต่ก็มากกว่ารุ่นอายุที่ 2 (77.4%) เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ส่วนการใช้พยัญชนะต้น [th-] นั้น ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 มากที่สุด (18.1%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 3 (16.2%) และรุ่นอายุที่ 1 (15.4%) ตามลำดับ ในขณะที่การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [t-] และ [th-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุค่อนข้างน้อย คือ ต่ำกว่า 10% โดยรุ่นอายุที่ 2 มีการใช้เสียงพยัญชนะ [t-] และ [th-] มากที่สุด (4.5%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 3 (4.4%) และรุ่นอายุที่ 1 (2.2%) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้างต้นทำให้สรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะ [th-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 แตกต่างจากกรณีของภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) ที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เป็นรุ่นอายุที่ใช้พยัญชนะ [th-] มากที่สุด อย่างไรก็ตาม การใช้พยัญชนะเสียงแปร [th-] ระหว่างผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 3 และรุ่นอายุที่ 2 มีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /t-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ต่างก็ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานในระดับที่ใกล้เคียงกัน แต่เมื่อพิจารณาในภาพรวม จะเห็นได้ว่า การใช้พยัญชนะต้น [t-] ซึ่งเป็นพยัญชนะต้นเดิมยังปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุในระดับที่ค่อนข้างสูง จึงอาจกล่าวได้ว่า การใช้พยัญชนะต้นดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

6.2.2.1.3 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/

พยัญชนะเพดานแข็งเสียงกัก ไม่ก้อง–ไม่พ่นลม /c-/ ในภาษาลื้อเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกักก้อง *ɟ- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่ฟัง กวย ลี (Li, 1977) ได้สืบสร้างไว้ การใช้เสียงพยัญชนะต้น /c-/ ในภาษาลื้อเหมือนกับในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) และภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) แตกต่างจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) ที่ใช้เสียงพยัญชนะต้น /s-/ และภาษาไทยมาตรฐานใช้เสียงพยัญชนะต้น /ch-/

ผลการศึกษาวิจัยการใช้พยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียงเช่นเดียวกับกรณีของภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) ได้แก่ เสียงกัก ไม่ก้อง–ไม่พ่นลม [c-] ซึ่งจัดเป็นเสียงเดิมในภาษาลื้อ เสียงกัก ไม่ก้อง–พ่นลม [ch-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ผู้พูดภาษาลื้อยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน และเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [s-] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงพยัญชนะที่มีมาแต่เดิมในภาษาลื้อ แต่มีพัฒนาการแตกต่างจากเสียงพยัญชนะ [c-] คือเสียงพยัญชนะ [s-] พัฒนามาจากพยัญชนะต้นดั้งเดิม *ch- (Li, 1977)[150]

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 182 ต่อไปนี้

[150] ดูพยัญชนะต้นในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมและพยัญชนะในภาษาไทถิ่นปัจจุบันในตารางที่ 10

ตารางที่ 182 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
9. กระ**ชาย**	ka-saːy^{31}, ka-chaːy^{31}	ka-saːy^{31}, ka-chaːy^{31}	ka-chaːy^{31}
290. ช้อน (น.)	cɔːn^{22ʔ}	cɔːn^{22ʔ}	cɔːn^{22ʔ}
299. ชัน	cɛn^{31}	cɛn^{31}, can^{31}	can^{31}, chan^{31}
304. ชา (ใบ~)	saː^{31}	saː^{31}, chaː^{31}	saː^{31}, chaː^{31}
306. ช่าง (ยวน = ทำเป็น, ชำนาญ, ทำได้)	caːŋ^{33}	caːŋ^{33}	caːŋ^{33}, chaːŋ^{33}
311. ช้าง	caːŋ^{22ʔ}	caːŋ^{22ʔ}	caːŋ^{22ʔ}
317. **ชาว**นา	caːw^{31} naː^{31}, saːw^{31} naː^{31}	caːw^{31} naː^{31}	caːw^{31} naː^{31}, chaːw^{31} naː^{31}
328. ชื่น (= แจ่มใส, เบิกบาน)	cɨːn^{33}	cɨːn^{33}	cɨːn^{33}, chɨːn^{33}
354. โชค	coːk^{33}	coːk^{33}, soːk^{33}	coːk^{33}

จากตารางที่ 182 จะเห็นได้ว่า การใช้เสียงแปรทั้ง 3 เสียงของพยัญชนะต้น /c-/ ในภาษาลื้อมีมากถึง 6 รูปแบบเช่นเดียวกับกรณีของภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [c-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [ch-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [s-] เท่านั้น การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [c-] และ [ch-] การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [c-] และ [s-] รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [s-] และ [ch-]

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 6 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 183 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 115

ตารางที่ 183 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[c]	274	90.7	283	88.7	287	86.5	281	88.9
[ch]	4	1.3	11	3.5	34	10.2	16	5.1
[s]	24	8.0	19	6.0	6	1.8	16	5.1
[c], [ch]	0	0.0	2	0.6	5	1.5	2	0.6
[c], [s]	0	0.0	1	0.3	0	0.0	0	0.0
[s], [ch]	0	0.0	3	0.9	0	0.0	1	0.3
รวม	302	100	319	100	332	100	318	100

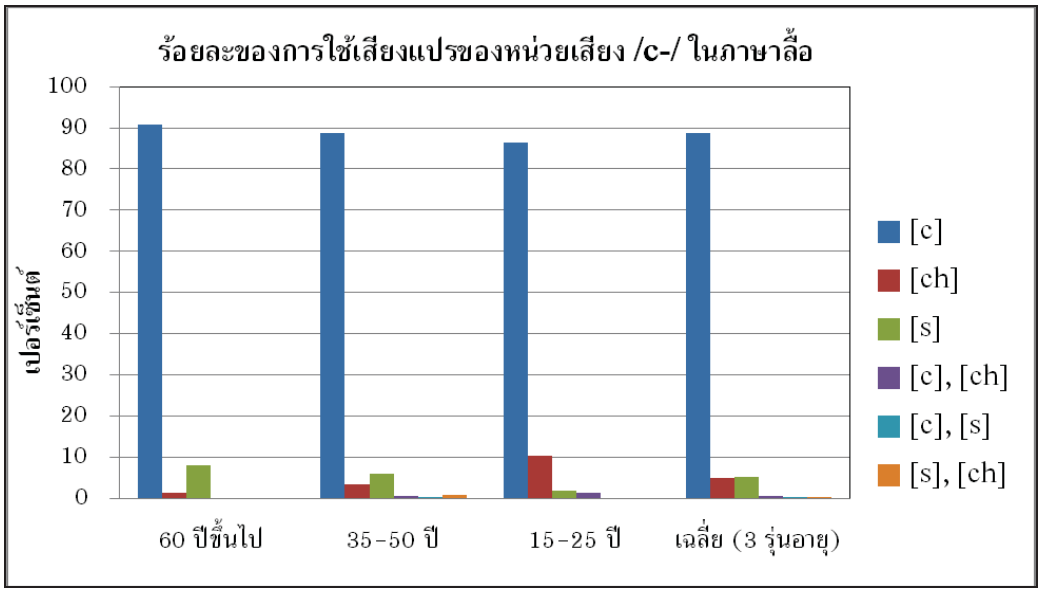

ภาพที่ 115 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

โดยเฉลี่ยแล้ว คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /c-/ ในภาษาลื้อที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้น 318 คำ คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [c-] โดยเฉลี่ยมีมากถึง 281 คำ (88.9%) คำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [ch-] โดยเฉลี่ยมีเพียง 16 คำ (5.1%) คำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [s-] โดยเฉลี่ยมีจำนวน 16 คำ (5.1%) ส่วนคำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [c-] และ [ch-] หรือ [c-] และ [s-]

รวมทั้ง [s-] และ [ch-] มีจำนวนโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0–2 คำเท่านั้น (0.1%–0.6%) ซึ่งจัดว่าเป็นรูปแบบที่ปรากฏค่อนข้างน้อย

จากการเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /c-/ ทั้ง 6 รูปแบบของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ อาจกล่าวได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [c-] มากที่สุด (90.7%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (88.7%) และรุ่นอายุที่ 3 (86.5%) ตามลำดับ ส่วนการใช้พยัญชนะต้น [ch-] นั้น ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (10.2%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (3.5%) และรุ่นอายุที่ 1 (1.3%) ตามลำดับ ในทางกลับกัน การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [s-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด (8.0%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (6.0%) และรุ่นอายุที่ 3 (1.8%) ตามลำดับ ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [c-] และ [ch-] หรือ [c-] และ [s-] รวมทั้ง [s-] และ [ch-] ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุค่อนข้างน้อย และมีบางกรณีที่ไม่ปรากฏเลย ตัวอย่างเช่น รุ่นอายุที่ 1 ไม่มีการใช้เสียงแปรควบคู่กัน นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า ผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 3 ไม่มีการใช้เสียงแปร [c-] ควบคู่ไปกับ [s-] และไม่มีการใช้เสียงแปร [s-] ควบคู่ไปกับ [ch-] แต่อย่างใด

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นอาจสรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะ [ch-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เช่นเดียวกับกรณีของการใช้พยัญชนะ [ph-] ในข้างต้น อย่างไรก็ตาม กรณีการใช้พยัญชนะ [s-] นั้นกลับปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด และพบในข้อมูลผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 น้อยที่สุดซึ่งเป็นกรณีเดียวกันกับที่ปรากฏในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง)

นอกจากนี้ ในงานวิจัยนี้ยังตั้งข้อสังเกตได้ว่า ผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 3 มีทัศนคติในทางลบกับเสียงพยัญชนะ [s-] เช่นเดียวกับในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) กล่าวคือ ผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 3 มีความคิดเห็นว่า เสียงพยัญชนะ [s-] เป็นเสียงที่มีเฉพาะคนรุ่นสูงอายุใช้เท่านั้น และเป็นเสียงที่ไม่ทันสมัย หากพูดแล้วจะรู้สึกอาย เหมือนคนพูดเสียง [ch-] ไม่ชัด ดังนั้นคนรุ่นใหม่หรือคนกลุ่มวัยรุ่นจึงไม่ค่อยใช้เสียงพยัญชนะ [s-] และมักใช้เฉพาะเมื่อพูดคุยสนทนากับคนรุ่นสูงอายุเท่านั้น

ทัศนคติในทางลบของผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 3 ที่มีต่อเสียงพยัญชนะ [s-] ดังกล่าวเป็นตัวอย่างหนึ่งของ “การประณามว่าเลว” (stigma) นั่นคือการไม่ยอมรับเสียงพยัญชนะ [s-] และมองว่าเสียงพยัญชนะ [ch-] เป็นเสียงที่ชัดเจนกว่า ดีกว่าเช่นเดียวกับกรณีผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 3 มีทัศนคติในทางลบต่อเสียงพยัญชนะ [s-] และมองว่าเสียงพยัญชนะ [ch-] ดีกว่านั่นเอง (ดูคำอธิบายในหัวข้อที่ 6.1.2.1.3)

6.2.2.1.4 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/

พยัญชนะเพดานอ่อนเสียงกัก ไม่ก้อง–ไม่พ่นลม /k-/ ในภาษาลื้อเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกักก้อง *g- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Li, 1977) การใช้เสียงพยัญชนะต้น /k-/ ในภาษาลื้อเหมือนกับในภาษาคำเมือง และภาษาขืน แต่แตกต่างจากภาษาพวน ภาษาลาว และภาษาไทยมาตรฐานที่ใช้เสียงพยัญชนะต้น /kh-/

ผลการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียง ได้แก่ เสียงกัก ไม่ก้อง–

ไม่พ่นลม [k-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาลื้อ เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม [kh-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ผู้พูดภาษาคำเมืองยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน และเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [x-] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงที่มีอยู่แล้วในภาษาลื้อแต่ปรากฏแบบแปรอิสระกับเสียงพยัญชนะ [kh-] ดังกล่าวมาแล้วในหัวข้อที่ 6.2.1.1

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 184 ต่อไปนี้

ตารางที่ 184 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
173. ค้อ (ต้น~)	mak^{35} kɔː^{22ʔ}, maʔ^{35} kɔː^{22ʔ}, ba-kɔː^{22ʔ}	maːk^{24} kɔː^{22ʔ}, ba-kɔː^{22ʔ}, ʔɨ-kɔː^{22ʔ}	ma-kɔː^{22ʔ}, ba-kɔː^{22ʔ}
175. คอน (นกเกาะ~)	kɔːn^{31}	kɔːn^{31}	kɔːn^{31}, khɔːn^{31}, xɔːn^{31}
190. คับ (เสื้อ~)	kap^{33}	kap^{33}	kap^{33}
193. ค่า	kaː^{33}	kaː^{33}, khaː^{33}	kaː^{33}, khaː^{33}
195. คา (ค้าง~)	kaː^{31}	kaː^{31}, khaː^{31}	kaː^{31}, xaː^{31}
197. ค่าง	kaːŋ^{33}	kaːŋ^{33}	kaːŋ^{33}, khaːŋ^{33}, xaːŋ^{33}
210. คีบ	kiːp^{33}, khiːp^{33}	kiːp^{33}	kiːp^{33}
214. คุ้ม (= ป้องกัน, ดูแล, รักษา)	khum^{22ʔ}	khum^{22ʔ}	khum^{22ʔ}
236. โคม (~ไฟ, ~ลอย)	koːm^{31}	koːm^{31}, khoːm^{31}	koːm^{31}, khoːm^{31}
708. ไม้**คาน**	may^{22ʔ} kaːn^{31}	may^{22ʔ} kaːn^{31}	may^{22ʔ} kaːn^{31}, may^{22ʔ} khaːn^{31}

ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /k-/ ที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงให้เห็นว่า การใช้เสียงแปรทั้ง 3 เสียงมี 4 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [k-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [kh-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [x-] เท่านั้น รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [k-] และ [kh-] ควบคู่กัน

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 4 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 185 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละลักษณะของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 116

ตารางที่ 185 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[k]	260	78.8	256	74.4	232	70.1	249	74.4
[kh]	60	18.2	77	22.4	82	24.8	73	21.8
[x]	0	0.0	0	0.0	7	2.1	2	0.7
[k], [kh]	10	3.0	11	3.2	10	3.0	10	3.1
รวม	330	100	344	100	331	100	335	100

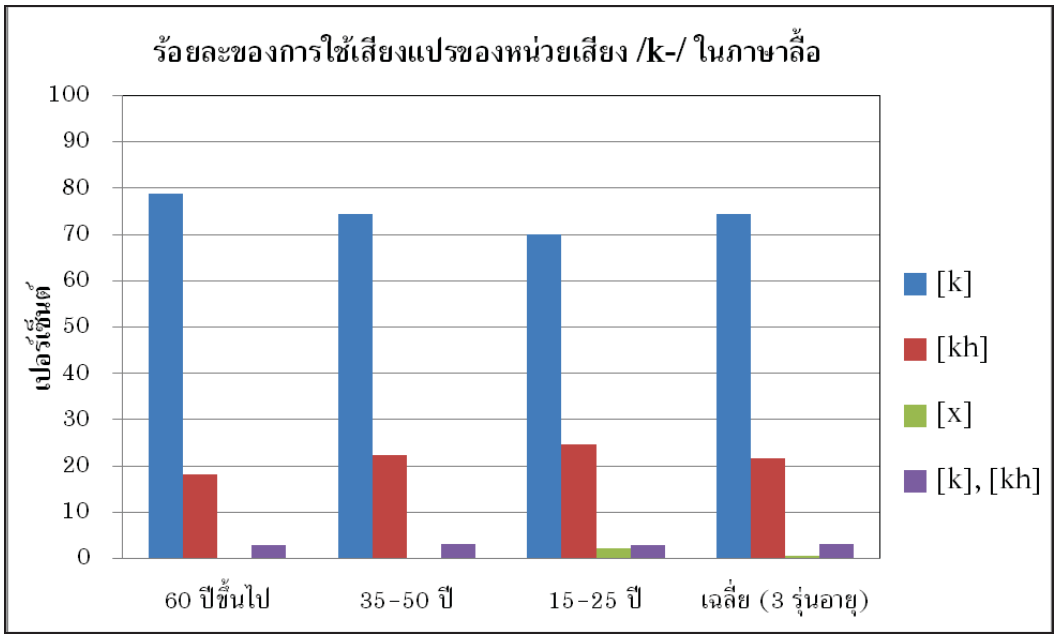

ภาพที่ 116 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

จากตารางที่ 185 และภาพที่ 116 จะเห็นได้ว่า โดยเฉลี่ยแล้ว คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /k-/ ในภาษาลื้อที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้น 335 คำ ผลการวิจัยพบว่า คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [k-] โดยเฉลี่ยมากที่สุดคือ 249 คำ (74.4%) คำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [kh-] โดยเฉลี่ยมีจำนวน 73 คำ (21.8%) และคำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [x-] โดยเฉลี่ยมีเพียง 2 คำ (0.7%) ซึ่งปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เท่านั้น ส่วนคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาลื้อออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [k-] และ [kh-] นั้นมีจำนวนโดยเฉลี่ยเพียง 10 คำเท่านั้น (3.1%) ซึ่งจัดว่าเป็นรูปแบบที่ปรากฏค่อนข้างน้อย

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /k-/ ทั้ง 3 รูปแบบของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุ อาจกล่าวได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [k-] มากที่สุด (78.8%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (74.4%) และรุ่นอายุที่ 3 (70.1%) ตามลำดับ ในขณะที่การใช้พยัญชนะต้น [kh-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (24.8%) รองลงมาคือผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (22.4%) และรุ่นอายุที่ 1 (18.2%) ตามลำดับ การใช้เสียงพยัญชนะ [x-] นั้นปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เท่านั้น (2.1%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [k-] และ [kh-] ควบคู่กันนั้นปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุค่อนข้างน้อยและมีระดับใกล้เคียงกัน คือ รุ่นอายุที่ 2 ใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงควบคู่กันมากที่สุด (3.2%) ในขณะที่รุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 3 ใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงไม่ต่างกัน (3.0%)

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นอาจสรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะ [kh-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เช่นเดียวกับกรณีของการใช้พยัญชนะ [ph-] และ [ch-] ในข้างต้น

6.2.2.1.5 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/

พยัญชนะเส้นเสียง เสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง /h-/ ในภาษาลื้อที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะปุ่มเหงือก เสียงรัว ก้อง *r- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่สืบสร้างไว้โดยฟัง กวย ลี (Li, 1977) ภาษาลื้อมีการใช้เสียงพยัญชนะต้น /h-/ เหมือนในภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ทั้ง 4 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ แต่แตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานซึ่งใช้เสียงพยัญชนะ /r-/

ผลการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ เสียงเสียดแทรกไม่ก้อง [h-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาลื้อ และเสียงข้างลิ้น ก้อง [l-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน การใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุมี 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [h-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [l-] เท่านั้น รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [h-] และ [l-] ควบคู่กัน

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 186 ต่อไปนี้

ตารางที่ 186 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
19. กระ**รอก**	(mɛːŋ^{31}) hɔːk^{33}, mɛːŋ^{31} ka-lɔːk^{33}	(mɛːŋ^{31}) hɔːk^{33}, ka-lɔːk^{33}	(mɛːŋ^{31}) hɔːk^{33}, ʔi-hɔːk^{24}, ka-lɔːk^{33}
389. เดือนแรม	dəːn^{35} hɛːm^{31}	dəːn^{35} hɛːm^{31}, dəːn^{35} lɛːm^{31}	dəːn^{35} hɛːm^{31}, dəːn^{35} lɛːm^{31}
568. ปลา**ร้า**	haː^{22ʔ}, paː^{35} haː^{22ʔ}	haː^{22ʔ}, paː^{35} haː^{22ʔ}	haː^{22ʔ}, paː^{35} haː^{22ʔ}

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
727. รก (ว.)	hok^{33}	hok^{33}	hok^{33}
762. ร้อย (ก.)	hɔ:y^{22ʔ}	hɔ:y^{22ʔ}	hɔ:y^{22ʔ}, lɔ:y^{22ʔ}
763. ร้อย (หนึ่ง~)	lɔ:y^{22ʔ}	lɔ:y^{22ʔ}	lɔ:y^{22ʔ}
771. รับ	hap^{33}, lap^{33}	hap^{33}, lap^{33}	hap^{33}, lap^{33}
783. **ร้าน**ค้า	ha:n^{22ʔ} ka:^{22ʔ}, la:n^{22ʔ} ka:^{22ʔ}	la:n^{22ʔ} ka:^{22ʔ}	la:n^{22ʔ} ka:^{22ʔ}
1011. อี**แร้ง**	(mɛ:ŋ^{31}) hɛ:ŋ^{22ʔ}	(mɛ:ŋ^{31}) hɛ:ŋ^{22ʔ}, ʔi-lɛ:ŋ^{22ʔ}	(mɛ:ŋ^{31}) lɛ:ŋ^{22ʔ}, ʔi-lɛ:ŋ^{22ʔ}
828. แรด (= สัตว์)	hɛ:t^{33}, lɛ:t^{33}	hɛ:t^{33}, lɛ:t^{33}	hɛ:t^{33}, lɛ:t^{33}

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 3 รูปแบบของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 187 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 117

ตารางที่ 187 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35–50 ปี		15–25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[h]	257	81.1	304	73.6	290	68.4	284	74.4
[l]	48	15.1	92	22.3	105	24.8	82	20.7
[h], [l]	12	3.8	17	4.1	29	6.8	19	4.9
รวม	317	100	413	100	424	100	385	100

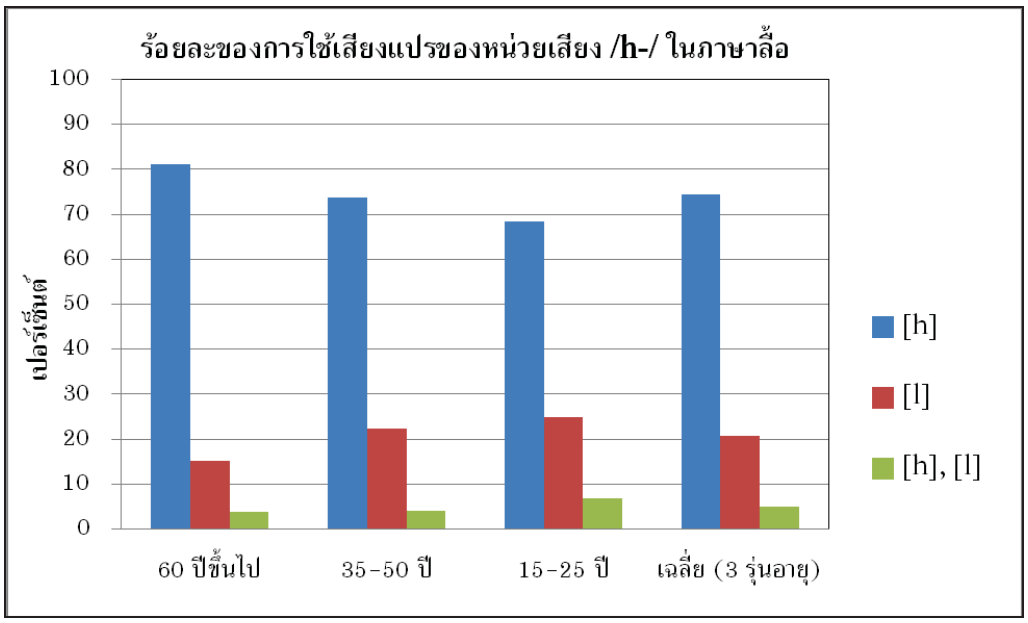

ภาพที่ 117 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /h-/ ในภาษาลื้อที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 385 คำ คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [h-] โดยเฉลี่ยมากที่สุดคือ 284 คำ (74.4%) รองลงมาคือ การใช้เสียงพยัญชนะต้น [l-] ซึ่งพบโดยเฉลี่ยเพียง 82 คำ (20.7%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [h-] และ [l-] นั้นปรากฏในคำศัพท์เพียง 19 คำ (4.9%) เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /h-/ ทั้ง 3 รูปแบบของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุ อาจสรุปได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [h-] มากที่สุด (81.1%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (73.6%) และรุ่นอายุที่ 3 (68.4%) ตามลำดับ ในขณะที่การใช้พยัญชนะต้น [l-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (24.8%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (22.3%) และรุ่นอายุที่ 1 (15.1%) ตามลำดับ ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [h-] และ [l-] นั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (6.8%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (4.1%) และรุ่นอายุที่ 1 (3.8%) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้างต้นทำให้สรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะ [h-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาลื้อยังคงปรากฏค่อนข้างมากในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ ส่วนการใช้เสียงพยัญชนะต้น [l-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ยืมจากภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้พูดกลุ่มดังกล่าวสามารถพูดภาษาไทยได้คล่องและมีโอกาสใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากกว่ารุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 นั่นเอง

6.2.2.2 การแปรของเสียงสระในภาษาลื้อ

ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีสระเดี่ยวรวมทั้งสิ้น 18 หน่วยเสียง แยกเป็นสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง และสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, iː, e, eː, ɛ, ɛː, ɨ, ɨː, ə, əː, a, aː, ɔ, ɔː, o, oː, u, uː/ ในคำศัพท์ที่ภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ได้แก่ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) ภาษาพวน (หมู่บ้าน

ฝายมูล) ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐานใช้สระประสมสองเสียง /iə, ɨə, uə/ ในภาษาลื้อจะใช้สระเดี่ยว เสียงยาว ได้แก่ /eː, əː, oː/ ตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่า ภาษาลื้อจะมีการใช้สระเดี่ยว เสียงยาว ได้แก่ /eː, əː, oː/ แตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ที่พูดในบริเวณใกล้เคียง ได้แก่ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐาน แต่ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงสระในภาษาลื้อ แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองบัวยังคงใช้หน่วยเสียงสระ /eː, əː, oː/ อย่างสม่ำเสมอ แม้ว่าหน่วยเสียงสระแต่ละหน่วยเสียงดังกล่าวจะมีเสียงแปร แต่เสียงแปรเหล่านั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุน้อยมาก

ตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /eː, əː, oː/ แสดงในตารางที่ 188 ต่อไปนี้

ตารางที่ 188 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /eː, əː, oː/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

หน่วยเสียงสระ	รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
/eː/	31. ก๋วย**เตี๋ยว**	koːy^{213ʔ} teːw^{35}, koːy^{213ʔ} tiəw^{35}	koːy^{213ʔ} teːw^{35}, koːy^{213ʔ} tiəw^{35}	koːy^{213ʔ} teːw^{35}, koːy^{213ʔ} tiəw^{35}
	48. เกี่ยว (น.)	kheːw^{31}, khiəw^{31}	kheːw^{31}, khiəw^{31}	khew^{31}, khɔː^{35} kheːw^{31}
	127. เขียน	kheːn^{35}	kheːn^{35}	kheːn^{35}
	246. เงี่ยง (~ปลาดุก)	ŋeːŋ^{33}	ŋeːŋ^{33}	ŋeːŋ^{33}
	418. เตี่ยว (= กางเกง)	teːw^{24}, tiəw^{24}	teːw^{24}	tew^{24}
	860. เลี้ยว	leːw^{22ʔ}, liəw^{22ʔ}	leːw^{22ʔ}	leːw^{22ʔ}
	924. เสี่ยว (= เพื่อน)	seːw^{24}	seːw^{24}, sew^{24}	seːw^{24}, sew^{24}
/əː/	25. กล้วยไม้ (ดอกเอื้อง)	ʔəːŋ^{213ʔ}	ʔəːŋ^{213ʔ}	ʔəːŋ^{213ʔ}
	41. เกลือ	kəː^{35}	kəː^{35}	kəː^{35}
	96. ข้าว**เปลือก**	khaːw^{213ʔ} pəːk^{35}	khaːw^{213ʔ} pəːk^{35}	khaːw^{213ʔ} pəːk^{35}
	347. เชือก	cəːk^{33}	cəːk^{33}	cəːk^{33}

หน่วยเสียงสระ	รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
	349. เชื่อม (น้ำ~)	cəːm^{33}, səːm^{33}, sɨəm^{33}	cəːm^{33}, səːm^{33}	cəːm^{33}, chəːm^{33}, səːm^{33}
	432. เถือ (~หนัง)	thəː^{35}	thəː^{35}	thəː^{35}
	926. เสือ	səː^{35}	səː^{35}	səː^{35}
/oː/	17. กระบวย	nam^{22ʔ} boːy^{35}	nam^{22ʔ} boːy^{35}	nam^{22ʔ} boːy^{35}
	24. กล้วย	koːy^{213ʔ}	koːy^{213ʔ}	koːy^{213ʔ}
	51. โกรธ (เคียด)	keːt^{33}	keːt^{33}	keːt^{33}
	63. ขวด	khoːt^{24}	khoːt^{24}	khoːt^{24}
	80. ขัว (= สะพาน)	khoː^{35}	khoː^{35}	khoː^{35}
	443. ท่วม	thoːm^{213ʔ}	thoːm^{213ʔ}	thoːm^{213ʔ}
	286. ช่วย	coːy^{33}, cuəy^{33} (สันนิษฐานว่าคำว่า /coːy^{33}/ หรือ /cuəy^{33}/ เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน เนื่องจากผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 1 ใช้คำอื่นที่มีความหมายว่า “ช่วย” ด้วย ได้แก่ คำว่า /təːm^{24}/ ซึ่งผู้พูดบางคนออกเสียงวรรณยุกต์เป็น /təːm^{35}/)	coːy^{33}, cuəy^{33}	coːy^{33}

ตารางที่ 189-191 และภาพที่ 118-120 ต่อไปนี้แสดงจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /eː/ ได้แก่ เสียงสระ [eː] [e] และ [iə] (ดูตารางที่ 189 และภาพที่ 118) การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /əː/ ได้แก่ เสียงสระ [əː] และสระ [ɨə] (ดูตารางที่ 190 และภาพที่ 119) รวมทั้งการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /oː/ ได้แก่ เสียงสระ [oː] และสระ [uə] (ดูตารางที่ 191 และภาพที่ 120)

ตารางที่ 189 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /eː/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[eː]	395	97.3	427	98.9	408	95.1	410	97.1
[e]	0	0.0	4	0.9	20	4.7	8	1.9
[iə]	5	1.2	1	0.2	1	0.2	2	0.5
[eː], [iə]	6	1.5	0	0.0	0	0	2	0.5
รวม	406	100	432	100	429	100	422	100

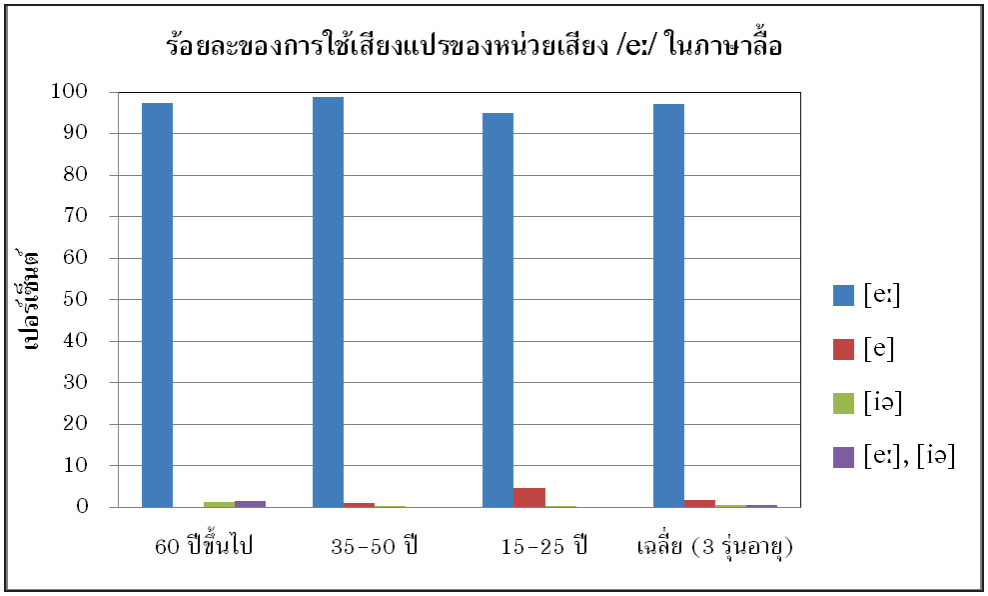

ภาพที่ 118 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /eː/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

ตารางที่ 190 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ɔː/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[ɔː]	401	98.5	434	100.0	419	100.0	418	99.5
[ɨə]	6	1.5	0	0.0	0	0.0	2	0.5
รวม	407	100	434	100	419	100	420	100

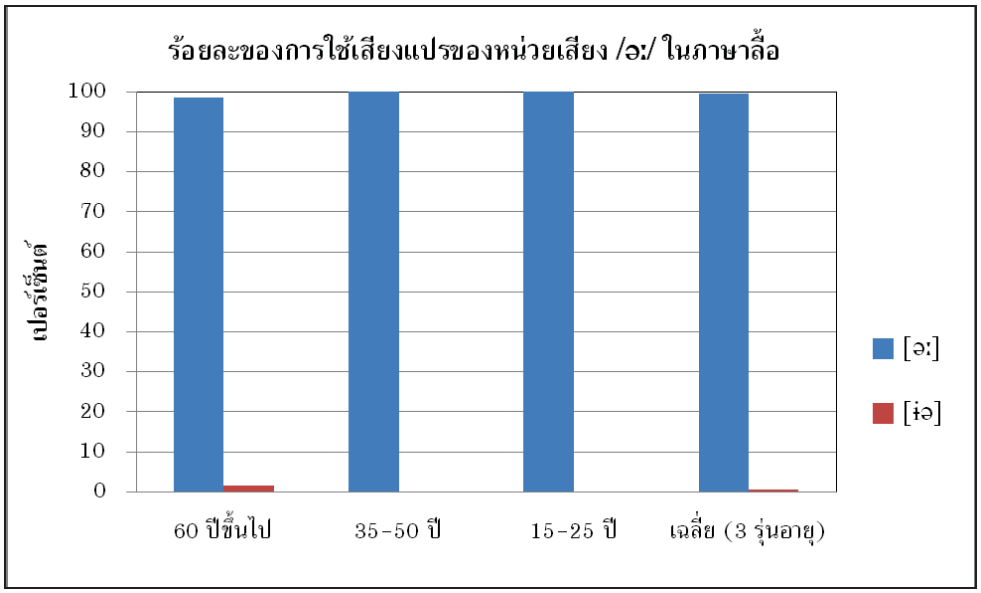

ภาพที่ 119 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ɔː/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

ตารางที่ 191 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /oː/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[oː]	486	99.8	528	99.6	537	99.8	517	99.7
[uə]	1	0.2	2	0.4	1	0.2	1	0.3
รวม	487	100	530	100	538	100	518	100

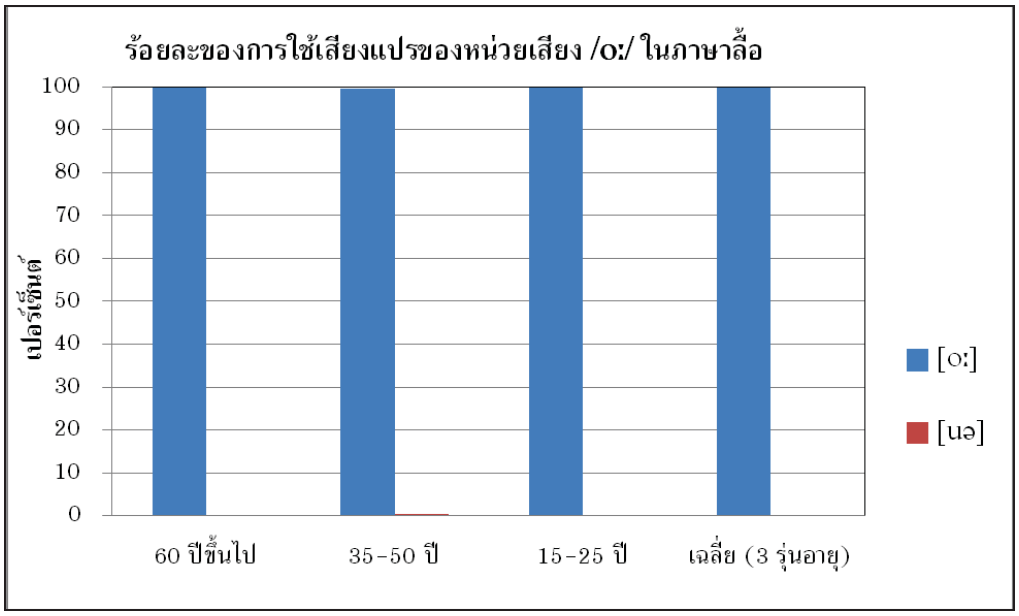

ภาพที่ 120 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /oː/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

ตารางที่ 189-191 และภาพที่ 118-120 ข้างต้นแสดงให้เห็นชัดเจนว่า แม้จะมีเสียงสระที่เป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /eː/ ได้แก่ เสียงสระ [e] [eː] และ [iə] เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /əː/ ได้แก่ เสียงสระ [əː] และสระ [ɨə] รวมทั้งเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /oː/ ได้แก่ เสียงสระ [oː] และสระ [uə] แต่การใช้เสียงสระที่เป็นเสียงเดิมในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ได้แก่ เสียงสระ [eː] [əː] และ [oː] ยังคงปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมากถึง 95%-100% ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า แม้ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) จะมีการใช้สระทั้ง 3 หน่วยเสียงดังกล่าวแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน และภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ อีก 3 ภาษาได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาพวน และภาษาลาว แต่ในภาษาลื้อมีการแปรของสระทั้ง 3 หน่วยเสียงน้อยมากหรือแทบไม่มีการแปรปรากฏเห็นเลย

นอกจากสระทั้ง 3 หน่วยเสียงที่กล่าวในข้างต้นแล้ว ในภาษาลื้อยังมีการใช้สระเดี่ยวบางหน่วยเสียงแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน รวมทั้งภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ทั้ง 3 ภาษาดังกล่าว นั่นคือ ใน

คำพยางค์เป็นที่มีสระเสียงสั้น คือ สระ “เ-ะ” และสระ “โ-ะ” ที่มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN) เช่น คำว่า “เป็น” “เหม็น” “ป่น” “ชง” ฯลฯ ในภาษาคำเมือง ภาษาพวน ภาษาลาว และภาษาไทยมาตรฐานจะใช้หน่วยเสียงสระ /e/ และ /o/ ซึ่งมีพัฒนาการมาจากสระ *e และ *o ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม แต่สระในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีพัฒนาการที่ต่างออกไป คือ มีการเลื่อนขึ้นของสระดั้งเดิมดังกล่าวกลายเป็นหน่วยเสียงสระ /i/ และ /u/ ตามลำดับซึ่งเป็นลักษณะเดียวกับที่ปรากฏในภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง)

ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงสระในภาษาลื้อของผู้พูด 3 รุ่นอายุ พบว่า มีเพียงสระเดี่ยวเสียงสั้น /i/ และ /u/ ที่ปรากฏในคำพยางค์เป็นที่มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN) เท่านั้นที่มีการแปรเกิดขึ้น โดยผู้พูดแต่ละรุ่นอายุมีการใช้สระทั้ง 2 หน่วยเสียงดังกล่าวมีเสียงแปรปรากฏมากกว่า 1 เสียง การแปรของหน่วยเสียงสระทั้ง 2 หน่วยเสียงในภาษาลื้อมีรายละเอียดดังหัวข้อที่ 6.2.2.2.1-6.2.2.2.2 ต่อไปนี้

6.2.2.2.1 การแปรของหน่วยเสียงสระ /i/

สระสูง หน้า ไม่ห่อปาก /i/ ในภาษาลื้อเป็นหน่วยเสียงสระที่มีพัฒนาการมาจากสระ *e ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมตามการสืบสร้างของแมรี่ สารวิทย์ (Sarawit, 1973) และฟัง กวย ลี (Li, 1977)[151] ภาษาลื้อมีการใช้หน่วยเสียงสระ /i/ ในคำพยางค์เป็นมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN) เช่นเดียวกับภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) แต่แตกต่างจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) และภาษาไทยมาตรฐานซึ่งใช้หน่วยเสียงสระ /e/ ดังกล่าวในข้างต้น

จากการวิเคราะห์การใช้สระ /i/ ในภาษาลื้อพบว่า หน่วยเสียงสระ /i/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [i] ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงเดิมในภาษาลื้อ นอกจากนี้ยังมีสระ [e] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่สันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน

ผลการศึกษาวิจัยแสดงให้เห็นว่า การใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุ มี 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะสระ [i] เท่านั้น การใช้เฉพาะสระ [e] เท่านั้น และการใช้ทั้งเสียงสระ [i] และสระ [e] ควบคู่กันไป

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 192 ต่อไปนี้

[151] ดูสระในภาษาไทดั้งเดิม ภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม และภาษาไทถิ่นปัจจุบันในตารางที่ 16

ตารางที่ 192 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
112. เข็ม (~เย็บผ้า)	khim^{35}, khem^{35}	khim^{35}, khem^{35}	khim^{35}, khem^{35}
113. เข้ม	khim^{213ʔ}, khem^{213ʔ}	khim^{213ʔ}, khem^{213ʔ}	khem^{213ʔ}
411. เต้น	tin^{213ʔ}	tin^{213ʔ}, ten^{213ʔ}	tin^{213ʔ}, ten^{213ʔ}
412. เต็ม	tim^{35}, tem^{35}	tim^{35}, tem^{35}	tim^{35}, tem^{35}
547. เบ่ง	biŋ^{24}	biŋ^{24}, beŋ^{24}	biŋ^{24}, beŋ^{24}
575. เป็น (ไม่~)	pin^{35}, pen^{35}	pin^{35}, pen^{35}	pin^{35}, pen^{35}
695. เม่น	min^{213ʔ}	min^{213ʔ}, men^{213ʔ}	min^{213ʔ}, men^{213ʔ}
911. เส้น	sin^{213ʔ}, sen^{213ʔ}	sin^{213ʔ}, sen^{213ʔ}	sin^{213ʔ}, sen^{213ʔ}
977. เหม็น (ก., ว.)	min^{35}	min^{35}	min^{35}
1013. เอ็น (เส้น~)	ʔin^{35}	ʔin^{35}, ʔen^{35}	ʔin^{35}, ʔen^{35}

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ทั้ง 3 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 193 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 121

ตารางที่ 193 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[i]	106	74.1	84	57.5	66	46.2	85	59.0
[e]	23	16.1	43	29.5	42	29.4	36	25.0
[i], [e]	14	9.8	19	13.0	35	24.5	23	16.0
รวม	143	100	146	100	143	100	144	100

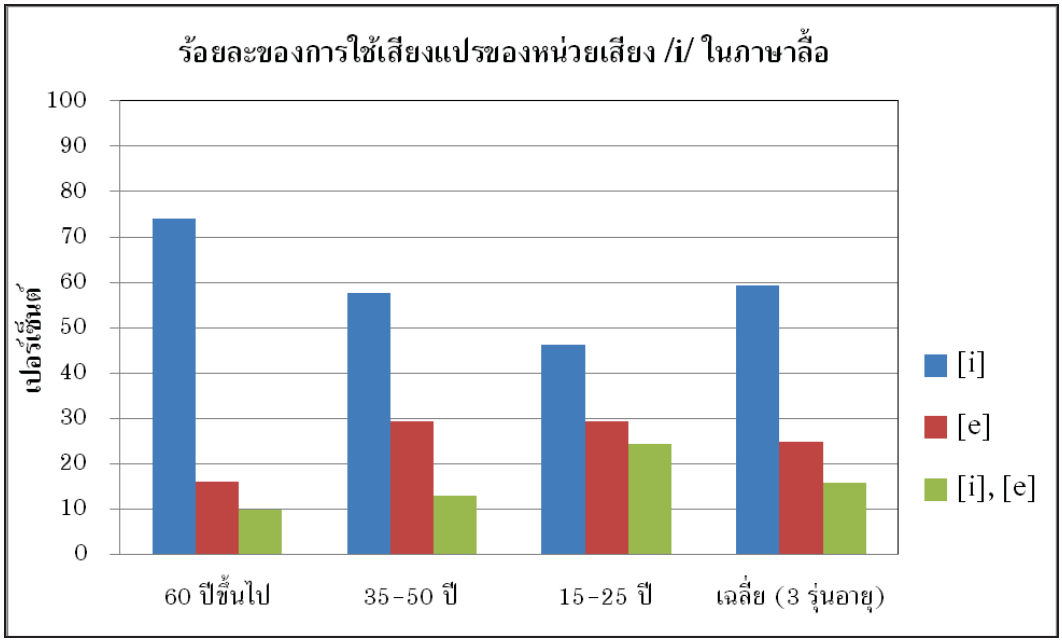

ภาพที่ 121 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ที่เป็นคำพยางค์เป็นมีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN) และมีหน่วยเสียงสระ /i/ ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 144 คำ คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยเสียงสระ [i] โดยเฉลี่ยมีมากที่สุดคือ 85 คำ (59.0%) รองลงมาคือการใช้เสียงสระ [e] ซึ่งพบโดยเฉลี่ย 36 คำ (25.0%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงสระ [i] และ [e] ควบคู่กันนั้นปรากฏเพียง 23 คำ (16.0%)

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของสระ /i/ ของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุ พบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงสระ [i] มากที่สุด (74.1%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (57.5%) และรุ่นอายุที่ 3 (46.2%) ในขณะที่การใช้เสียงสระ [e] นั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (29.5%) และรุ่นอายุที่ 3 (29.4%) ค่อนข้างใกล้เคียงกัน และปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 น้อยที่สุด (16.1%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงสระ [i] และ [e] ควบคู่กันนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (24.5%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (13.0%) และรุ่นอายุที่ 1 (9.8%) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้างต้น ทำให้สรุปได้ว่า การใช้เสียงสระ [i] ซึ่งเป็นเสียงสระเดิมในภาษาลื้อนั้นยังปรากฏค่อนข้างมากในข้อมูลทางเสียงในภาษาลื้อโดยเฉพาะข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 แต่ผลการวิเคราะห์ก็แสดงให้เห็นด้วยว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ใช้เสียงสระ [i] น้อยกว่ารุ่นอายุที่ 1 โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นใช้เสียงสระดังกล่าวน้อยกว่ารุ่นอายุที่ 1 เกือบ 2 เท่า และในทางกลับกันการใช้เสียงสระ [e] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่อาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากกว่ารุ่นอายุที่ 1 เกือบ 2 เท่า ในที่นี้จึงอาจสันนิษฐานได้ว่า การใช้หน่วยเสียงสระ /i/ ในคำศัพท์ที่มีโครงสร้างพยางค์แบบ CVN ในภาษาลื้ออาจมีการกลายเป็นหน่วยเสียงสระ /e/ ในอนาคตอันใกล้นี้

6.2.2.2.2 การแปรของหน่วยเสียงสระ /u/

สระสูง หลัง ห่อปาก /u/ ในภาษาลื้อเป็นหน่วยเสียงสระที่มีพัฒนาการมาจากสระ *o ในภาษาไทกลุ่มสาขาตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมตามการสืบสร้างของแมรี่ สารวิทย์ (Sarawit, 1973) และฟัง กวย ลี (Li, 1977) ภาษาลื้อมีการใช้หน่วยเสียงสระ /u/ ในคำพยางค์เป็นมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN) เช่นเดียวกับภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) แต่แตกต่างจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) และภาษาไทยมาตรฐานซึ่งใช้หน่วยเสียงสระ /o/ ดังกล่าวในข้างต้น

ผลการวิเคราะห์การใช้สระ /u/ ในภาษาลื้อพบว่า หน่วยเสียงสระ /u/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [u] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาลื้อ และเสียงสระ [o] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่สันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน การใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุ มี 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะสระ [u] เท่านั้น การใช้เฉพาะสระ [o] เท่านั้น และการใช้ทั้งเสียงสระ [u] และสระ [o] ควบคู่กันไป

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 194 ต่อไปนี้

ตารางที่ 194 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
2. ก้น	kun^{213ʔ}	kun^{213ʔ}, kon^{213ʔ}	kun^{213ʔ}
4. ก้ม	kum^{213ʔ}, kom^{213ʔ}	kum^{213ʔ}, kom^{213ʔ}	kum^{213ʔ}
54. ขน (ก.)	khun^{35}, khon^{35}	khun^{35}	khun^{35}, khon^{35}
56. ข้น	khun^{213ʔ}	khun^{213ʔ}, khon^{213ʔ}	khun^{213ʔ}, khon^{213ʔ}
145. คม	khum^{31}	khum^{31}, khom^{31}	khum^{31}, khom^{31}
241. งม	ŋum^{31}	ŋum^{31}, ŋom^{31}	ŋum^{31}, ŋom^{31}
254. จม	cum^{35}	cum^{35}	cum^{35}
371. ดง	duŋ^{35}, doŋ^{35}	duŋ^{35}, doŋ^{35}	duŋ^{35}, doŋ^{35}
590. ผม (~เปีย)	phum^{35}	phum^{35}	phum^{35}, phom^{35}
1003. อม	ʔum^{35}	ʔum^{35}, ʔom^{35}	ʔum^{35}, ʔom^{35}

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ทั้ง 3 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 195 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 122

ตารางที่ 195 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[u]	340	88.1	263	66.4	197	49.6	267	68.0
[o]	29	7.5	96	24.3	116	29.2	80	20.4
[u], [o]	17	4.4	37	9.3	84	21.2	46	11.6
รวม	386	100	396	100	397	100	393	100

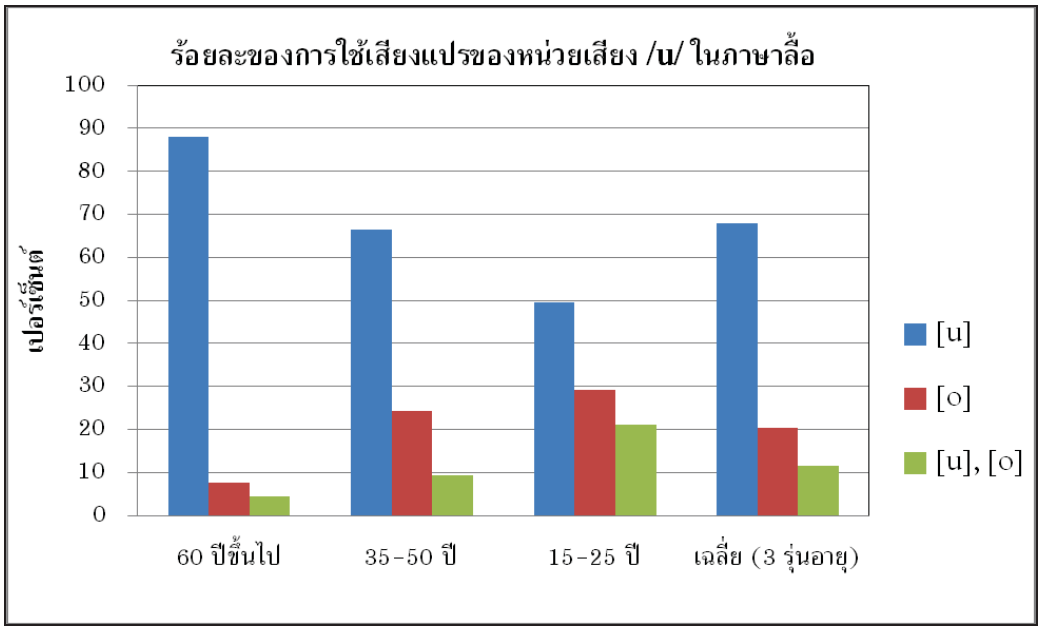

ภาพที่ 122 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ที่เป็นคำพยางค์เป็นมีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN) และมีหน่วยเสียงสระ /u/ ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 393 คำ คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยเสียงสระ [u] โดยเฉลี่ยมีมากที่สุดคือ 267 คำ (68.0%) รองลงมาคือ การใช้เสียงสระ [o] ซึ่งพบโดยเฉลี่ย 80 คำ (20.4%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงสระ [u] และ [o] ควบคู่กันนั้นปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 46 คำ (11.6%)

จากการเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของสระ /u/ ของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุ พบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงสระ [u] มากที่สุด (88.1%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (66.4%) และรุ่นอายุที่ 3 (49.6%) ในขณะที่การใช้เสียงสระ [o] นั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (29.2%)

รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (24.3%) และผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้เสียงสระ [o] น้อยที่สุด (7.5%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงสระ [u] และ [o] ควบคู่กันนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (21.2%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (9.3%) และรุ่นอายุที่ 1 (4.4%) ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น อาจสรุปได้ว่า การใช้เสียงสระ [u] ซึ่งเป็นเสียงสระเดิมในภาษาลื้อนั้นยังปรากฏค่อนข้างมากในข้อมูลทางเสียงในภาษาลื้อโดยเฉพาะข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ยังแสดงให้เห็นว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ใช้เสียงสระ [u] น้อยกว่ารุ่นอายุที่ 1 โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นใช้เสียงสระดังกล่าวน้อยกว่ารุ่นอายุที่ 1 เกือบ 2 เท่า ในทางกลับกันการใช้เสียงสระ [o] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่อาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากกว่ารุ่นอายุที่ 1 ประมาณ 3 เท่า ในที่นี้จึงอาจสันนิษฐานได้ว่า การใช้หน่วยเสียงสระ /u/ ในคำศัพท์ที่มีโครงสร้างพยางค์แบบ CVN ในภาษาลื้ออาจมีการกลายเป็นหน่วยเสียงสระ /o/ ในอนาคตอันใกล้นี้เช่นเดียวกับกรณีของหน่วยเสียงสระ /i/ ดังกล่าวมาแล้ว

6.2.2.3 การแปรของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาลื้อ

ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียงซึ่งได้นำเสนอไว้แล้วในหัวข้อ 6.2.1.3 และจะได้นำมากล่าวไว้ในที่นี้อีก ได้แก่

วรรณยุกต์ที่ 1	เสียงกลาง-ขึ้น /35/	ปรากฏในช่อง A123 และ DS123
วรรณยุกต์ที่ 2	เสียงกลาง-ตก /31/	ปรากฏในช่อง A4
วรรณยุกต์ที่ 3	เสียงต่ำ-ขึ้น /24/	ปรากฏในช่อง B123 และ DL123
วรรณยุกต์ที่ 4	เสียงกลางระดับ /33/	ปรากฏในช่อง B4 DL4 และ DS4
วรรณยุกต์ที่ 5	เสียงต่ำ-ตก-ขึ้น มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /213ʔ/	ปรากฏในช่อง C123
วรรณยุกต์ที่ 6	เสียงต่ำระดับ มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /22ʔ/	ปรากฏในช่อง C4

ผลการวิเคราะห์การแปรของวรรณยุกต์ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีเพียงวรรณยุกต์ที่ 1 (เสียงกลาง-ขึ้น /35/) ที่ปรากฏในช่อง A1 ในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เพียงบางคนเท่านั้นที่มีการแปรระหว่างวรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [35] และเสียงต่ำ-ขึ้น [24] ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานที่มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้นในคำศัพท์ที่ปรากฏในช่อง A1 ตัวอย่างเช่น คำว่า “หู” “ขา” “หัว” “สอง” “ขวา” “ผม” เป็นต้น ในคำต่าง ๆ ที่ปรากฏในช่อง A1 ดังกล่าว ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ /23/ และในภาษาไทยมาตรฐานมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ /24/

นอกจากวรรณยุกต์ที่ 1 แล้ว ในงานวิจัยนี้ยังพบว่า ในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 3 บางคนมีการใช้เสียงวรรณยุกต์ที่ 4 (เสียงกลางระดับ /33/) ในคำศัพท์บางคำที่ปรากฏในช่อง B4 ตัวอย่างเช่น คำว่า “พ่อ” “ว่าว” “เลื่อย” “ชื่อ” “นั่ง” เป็นต้น โดยมีเสียงแปรระหว่างเสียงกลาง

ระดับ [33] และเสียงกลาง-ตก [31] ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจเป็นการแปรของวรรณยุกต์ที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองซึ่งมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง-ตก /31/ ปรากฏในคำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าว

ตารางที่ 196 ต่อไปนี้แสดงการเปรียบเทียบระบบวรรณยุกต์ในภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) เพื่อแสดงให้เห็นการแปรของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาลื้อที่อาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน เนื่องจากวรรณยุกต์ในคำพยางค์ตายสระเสียงยาว (DL) และคำพยางค์ตายสระเสียงสั้น (DS) ทั้งในภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) จัดเป็นเสียงย่อยของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในคำพยางค์เป็น ในที่นี้จึงเลือกแสดงเฉพาะวรรณยุกต์ในคำพยางค์เป็น คือ คำที่ปรากฏในช่อง A B และ C เท่านั้น

ตารางที่ 196 เปรียบเทียบวรรณยุกต์ในภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว)

<table>
<tr><th></th><th>คำศัพท์</th><th>ไทยมาตรฐาน</th><th>คำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง)</th><th>ลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว)</th><th>เสียงแปรของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว)</th></tr>
<tr><td>A1</td><td>ขา</td><td rowspan="3">ต่ำ-ขึ้น /24/</td><td rowspan="2">ต่ำ-ขึ้น /23/</td><td rowspan="3">กลาง-ขึ้น /35/</td><td rowspan="3">1. กลาง-ขึ้น [35]
2. ต่ำ-ขึ้น [24]</td></tr>
<tr><td>A2</td><td>ปา</td></tr>
<tr><td>A3</td><td>บาน</td><td rowspan="2">กลาง-ขึ้น /35/</td></tr>
<tr><td>A4</td><td>คา</td><td>กลางระดับ /33/</td><td>กลาง-ตก /31/</td><td>-</td></tr>
<tr><td>B1</td><td>ข่า</td><td rowspan="3">ต่ำ-ตก /21/</td><td rowspan="3">กลางระดับ /33/</td><td rowspan="3">ต่ำ-ขึ้น /24/</td><td rowspan="3">-</td></tr>
<tr><td>B2</td><td>ป่า</td></tr>
<tr><td>B3</td><td>บ่า</td></tr>
<tr><td>B4</td><td>ค่า</td><td rowspan="4">สูง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียง /42ʔ/</td><td>กลาง-ตก /31/</td><td>กลางระดับ /33/</td><td>1. กลางระดับ [33]
2. กลาง-ตก [31]</td></tr>
<tr><td>C1</td><td>ข้าว</td><td rowspan="3">สูงระดับ (มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย) /44ʔ/ หรือ /44/</td><td rowspan="3">ต่ำ-ตก-ขึ้น มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /213ʔ/</td><td rowspan="3">-</td></tr>
<tr><td>C2</td><td>ป้า</td></tr>
<tr><td>C3</td><td>บ้า</td></tr>
<tr><td>C4</td><td>ค้า</td><td>สูง-ขึ้น มีเสียงกักที่เส้นเสียง /45ʔ/</td><td>สูง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียง /41ʔ/</td><td>ต่ำระดับ มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /22ʔ/</td><td>-</td></tr>
</table>

ตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ที่มีการแปรของวรรณยุกต์ทั้ง 2 หน่วยเสียงข้างต้นแสดงในตารางที่ 197 โดยคำศัพท์ต่าง ๆ ในที่นี้นำมาจากรายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ชุดที่ 1 (ดูภาคผนวก ก) โดยมีคำศัพท์บางคำที่ไม่ได้นำมาแสดงไว้ในที่นี้ เนื่องจากเป็นคำที่

แม้จะกำหนดไว้ในรายการคำ แต่เมื่อนำไปเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาแล้ว พบว่าคำดังกล่าวมีวรรณยุกต์ไม่สอดคล้องกับคำอื่น ๆ และไม่สอดคล้องกับการสะกดคำในภาษาไทยมาตรฐาน เช่น คำที่ 54 “คว่ำ” ที่บรรจุไว้ในช่อง B4 แต่ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ออกเสียงตามการสะกดเป็นคำว่า “ขว้ำ” (บางภาษาออกเสียงเป็น “ข้อม”) ซึ่งควรจัดไว้ในช่อง C1 เป็นต้น

นอกจากคำในรายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์แล้ว ในที่นี้ยังได้นำตัวอย่างคำศัพท์บางคำจากรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรของเสียงพยัญชนะและสระมาแสดงไว้ด้วย เพื่อให้เห็นว่าคำศัพท์บางคำมีการแปรของเสียงวรรณยุกต์อย่างชัดเจน โดยเฉพาะคำที่มีวรรณยุกต์ที่ 4 ที่อยู่ในรายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์นั้นมีเพียงคำว่า “พ่อ” เท่านั้นที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 และผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 บางคนออกเสียงโดยมีการแปรของเสียงวรรณยุกต์ ดังนั้นในที่นี้จึงได้นำตัวอย่างคำศัพท์มาจากรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลพยัญชนะและสระมาแสดงเพิ่มเติมไว้ด้วย

ตารางที่ 197 ตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ที่มีการแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงกลาง-ขึ้น /35/ และวรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลางระดับ /33/

วรรณยุกต์ที่	รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
1	1. หู	huː^{35}	huː^{35}	huː^{35}, huː$^{\mathbf{24}}$
	2. ขา	khaː^{35}	khaː^{35}	khaː^{35}, khaː$^{\mathbf{24}}$
	3. หัว	hoː^{35}	hoː^{35}	hoː^{35}, hoː$^{\mathbf{24}}$
	4. สอง	sɔːŋ^{35}	sɔːŋ^{35}	sɔːŋ^{35}, sɔːŋ$^{\mathbf{24}}$
	5. ขวา	khwaː^{35}	khwaː^{35}	khwaː^{35}, khwaː$^{\mathbf{24}}$
	6. ผม	phum^{35}	phum^{35}	phum^{35}, phum$^{\mathbf{24}}$
	7. ไฝ	fay^{35}	fay^{35}	fay^{35}, fay$^{\mathbf{24}}$
4	50. พ่อ	pɔː^{33}	pɔː^{33}	pɔː^{33}, pɔː$^{\mathbf{31}}$
	51. ว่าว	waːw^{33}	waːw^{33}	waːw^{33}
	52. เลื่อย	ləː^{33}	ləː^{33}, ləːy^{33}	ləː^{33}, ləːy^{33}
	53. ชื่อ	cɨː^{33}	cɨː^{33}	cɨː^{33}
	55. ง่าย	ŋaːy^{33}	ŋaːy^{33}	ŋaːy^{33}
	56. นั่ง	naŋ^{33}	naŋ^{33}	naŋ^{33}
	482. ที่ (น.)	tiː^{33}, thiː^{31}	tiː^{33}	tiː^{33}
	502. เท่าไร	taw$^{\mathbf{31}}$ hɨː^{31}, taw$^{\mathbf{31}}$ day^{35}, taw$^{\mathbf{31}}$ nay^{35}	taw$^{\mathbf{31}}$ hɨː^{31}, taw$^{\mathbf{31}}$ day^{35}, taw$^{\mathbf{31}}$ nay^{35}	taw$^{\mathbf{31}}$ hɨː^{31}, taw$^{\mathbf{31}}$ day^{35}, taw$^{\mathbf{31}}$ nay^{35}
	627. พ่อแม่	pɔː^{33} mɛː^{33}	pɔː^{33} mɛː^{33}, pɔŋ$^{\mathbf{31}}$ mɛŋ$^{\mathbf{31}}$	pɔː^{33} mɛː^{33}, pɔː$^{\mathbf{31}}$ mɛː$^{\mathbf{31}}$
	651. พี่	piː^{33}	piː^{33}	piː^{33}, piː^{31}

จากการวิเคราะห์การแปรของวรรณยุกต์ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) สามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า คำศัพท์ที่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 นั้นมักเป็นคำที่ใช้เรียกเครือญาติ (kinship terms) ได้แก่ คำว่า “พ่อ” “พ่อแม่” และคำว่า “พี่” เป็นต้น หรือเป็นคำที่ผู้พูดใช้บ่อย ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น คำถามเกี่ยวกับจำนวนหรือราคา ได้แก่ คำว่า “เท่าไร” เป็นต้น ส่วนคำศัพท์อื่น ๆ นั้นผู้พูดภาษาลื้อยังคงใช้เสียงวรรณยุกต์กลางระดับ [33] ซึ่งเป็นวรรณยุกต์เดิมในภาษาลื้อนั่นเอง

6.3 ระบบเสียงและการแปรทางเสียงในภาษาขืน

ผลการศึกษาวิจัยระบบเสียง รวมทั้งการแปรของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาขืนที่พูดในหมู่บ้านหนองม่วง ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 (อายุ 60 ปีขึ้นไป) รุ่นอายุที่ 2 (อายุ 35–50 ปี) และรุ่นอายุที่ 3 (อายุ 15–25 ปี) มีรายละเอียดดังนี้

6.3.1 ระบบเสียงภาษาขืน

6.3.1.1 ระบบพยัญชนะในภาษาขืน

ผลการวิเคราะห์ระบบพยัญชนะในภาษาขืนพบข้อสรุปว่า ภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีพยัญชนะเดี่ยว 19 หน่วยเสียง และพยัญชนะควบกล้ำ 2 หน่วยเสียง จากการวิเคราะห์ระบบเสียงพยัญชนะในภาษาขืน ทำให้ตั้งข้อสังเกตได้ว่า ในคำศัพท์บางคำมีการแปรอิสระ (free variation) ระหว่างเสียงพยัญชนะต้น [ph-] กับ [f-] และระหว่างเสียงพยัญชนะต้น [d-] กับ [l-] โดยการแปรอิสระของเสียงพยัญชนะดังกล่าวปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียงบางคนเท่านั้น หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวในภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) แสดงในตารางที่ 198 ต่อไปนี้

ตารางที่ 198 หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวในภาษาขืน

ตำแหน่งเกิดเสียง / ลักษณะการออกเสียง	ริมฝีปาก	ริมฝีปาก–ฟันบน	ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	เส้นเสียง
เสียงกัก	/p/ /ph/ (~ /f/) /b/		/t/ /th/ /d/ (~ /l/)	/c/	/k/ /kh/	/ʔ/
เสียงนาสิก	/m/		/n/		/ŋ/	
เสียงเสียดแทรก		/f/	/s/			/h/
เสียงข้างลิ้น			/l/			
เสียงเปิด		/w/		/y/		

หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ: /kw-, khw-/

ผลการวิเคราะห์ระบบเสียงพยัญชนะในภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) สรุปได้ว่า พยัญชนะเดี่ยวทั้ง 19 หน่วยเสียง รวมทั้งพยัญชนะควบกล้ำทั้ง 2 หน่วยเสียงสามารถปรากฏเป็นพยัญชนะต้นได้ แต่

พยัญชนะที่สามารถปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายได้มีทั้งสิ้น 9 หน่วยเสียงเช่นเดียวกับภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ได้แก่ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -y/

6.3.1.2 ระบบสระในภาษาขืน

ผลการวิเคราะห์ระบบสระในภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) แสดงให้เห็นว่า ในภาษาขืนมีสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง โดยแยกเป็นสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง และสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง ดังแสดงในตารางที่ 199

ตารางที่ 199 หน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาขืน

ตำแหน่งของลิ้น / ระดับของลิ้น	หน้า	กลาง	หลัง
สูง	/i/, /iː/	/ɨ/, /ɨː/	/u/, /uː/
กลาง	/e/, /eː/	/ə/, /əː/	/o/, /oː/
ต่ำ	/ɛ/, /ɛː/	/a/, /aː/	/ɔ/, /ɔː/

ภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีระบบเสียงสระเหมือนภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) โดยเฉพาะการที่ไม่มีสระประสมสองเสียง กล่าวคือ ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมมีเสียงสระประสมสองเสียงได้แก่ *ia/*iə, *ɨa/*ɨə, *ua/*uə (Sarawit, 1973/Li, 1977) ซึ่งมีการพัฒนามาเป็นเสียงสระประสมสองเสียง /iə, ɨə, uə/ ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐาน ในขณะที่สระประสมสองเสียงในภาษาไทดั้งเดิมดังกล่าวได้เกิดการกลายเป็นสระเดี่ยวในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) ได้แก่ หน่วยเสียงสระ /eː, əː, oː/ ตามลำดับ

นอกจากนี้ภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) ยังมีพัฒนาการของสระเดี่ยวบางหน่วยเสียงเหมือนภาษาลื้อ แต่แตกต่างจากภาษาคำเมือง ภาษาพวน ภาษาลาว และภาษาไทยมาตรฐาน กล่าวคือ ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมมีสระ *o และสระ *e มีพัฒนาการเป็นหน่วยเสียงสระ /o/ และ /e/ ซึ่งปรากฏในพยางค์เป็นที่มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN) ในภาษาคำเมือง ภาษาพวน ภาษาลาว และภาษาไทยมาตรฐาน ในขณะที่ในภาษาขืนมีการเลื่อนขึ้นของสระดั้งเดิมทั้ง 2 เสียง ดังกล่าวเป็นหน่วยเสียงสระ /u/ และ /i/ ตามลำดับ พัฒนาการของเสียงสระทั้ง 2 เสียงนี้มีลักษณะเช่นเดียวกันกับภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ดังกล่าวมาแล้ว

6.3.1.3 ระบบวรรณยุกต์ในภาษาขืน

ผลการวิเคราะห์ระบบวรรณยุกต์ในภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) พบว่า ภาษาขืนมีระบบวรรณยุกต์เหมือนภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) กล่าวคือ ระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาขืนมีวรรณยุกต์ทั้งสิ้น 6 หน่วยเสียงเหมือนภาษาคำเมือง และวรรณยุกต์แต่ละหน่วยเสียงมีสัทลักษณะ

เหมือนวรรณยุกต์ในภาษาคำเมือง นอกจากนี้ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาขืนยังเหมือนภาษาคำเมืองอีกด้วย วรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียงในภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) สรุปได้ดังนี้

วรรณยุกต์ที่ 1	เสียงต่ำ-ขึ้น /23/	ปรากฏในช่อง A12
วรรณยุกต์ที่ 2	เสียงกลาง-ขึ้น /35/	ปรากฏในช่อง A34 และ DS123
วรรณยุกต์ที่ 3	เสียงต่ำระดับ /22/	ปรากฏในช่อง B123 และ DL123
วรรณยุกต์ที่ 4	เสียงกลาง-ตก /31/	ปรากฏในช่อง B4 และ DL4
วรรณยุกต์ที่ 5	เสียงสูงระดับ (มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย) /44ˀ/ หรือ /44/	ปรากฏในช่อง C123 (/44ˀ/) และ DS4 (/44/)
วรรณยุกต์ที่ 6	เสียงสูง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /41ˀ/	ปรากฏในช่อง C4

สัทลักษณะของวรรณยุกต์ทั้ง 6 หน่วยเสียงในภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) ในรูปแบบของกราฟเส้นแสดงระดับเสียง 5 ระดับซึ่งดัดแปลงจากการวิเคราะห์วรรณยุกต์ด้วยโปรแกรมวิเคราะห์คลื่นเสียง PRAAT และแปลงผลให้เป็นกราฟเส้นด้วยโปรแกรม Microsoft Excel 2007 แสดงในภาพที่ 123 ต่อไปนี้

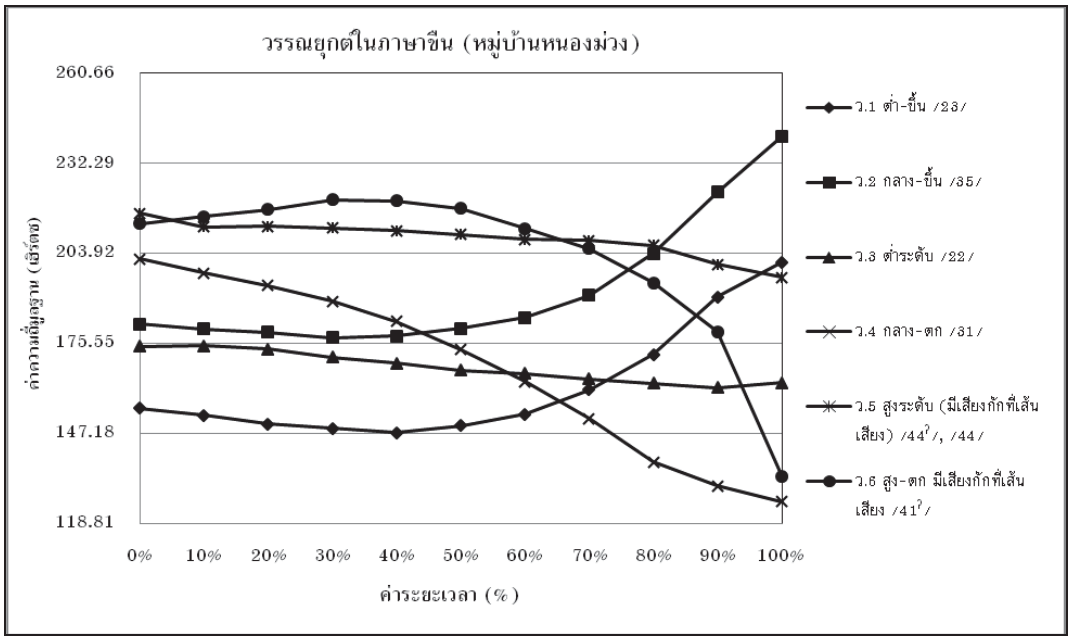

ภาพที่ 123 สัทลักษณะของวรรณยุกต์ในภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง)

ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ รวมทั้งสัทลักษณะของวรรณยุกต์แต่ละหน่วยเสียงในภาษาขืนแสดงในภาพที่ 124 ต่อไปนี้

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว.1 /23/	ว.3 /22/	ว.5 /44ʔ/	ว.3 /22/	ว.2 /35/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)					
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)	ว.2 /35/				
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)		ว.4 /31/	ว.6 /41ʔ/	ว.4 /31/	ว.5 /44/

ภาพที่ 124 ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง)

ภาพที่ 124 แสดงให้เห็นรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ทั้งแนวตั้งและแนวนอนในภาษาขืนซึ่งมีลักษณะเดียวกันกับภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) สรุปได้ดังนี้

การแยกเสียงรวมเสียงในแนวตั้ง ได้แก่

A12-34

B123-4

C123-4

DL123-4

DS123-4

การรวมเสียงในแนวนอน ได้แก่

B123=DL123

B4=DL4

A34=DS123

C123=DS4

6.3.2 การแปรทางเสียงในภาษาขืน

จากการวิเคราะห์การแปรทางเสียงในภาษาขืนที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป รุ่นอายุที่ 2 อายุ 35-50 ปี และรุ่นอายุที่ 3 อายุ 15-25 ปีที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองม่วง ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านพบว่า ภาษาขืนมีการแปรของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ปรากฏบางหน่วยเสียง มีรายละเอียดดังนี้

6.3.2.1 การแปรของเสียงพยัญชนะในภาษาขืน

ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงพยัญชนะในภาษาขืน (หมู่บ้านหนองม่วง) ของผู้พูด 3 รุ่นอายุ พบว่า ผู้พูดแต่ละรุ่นอายุมีการใช้พยัญชนะบางหน่วยเสียงมีเสียงแปรปรากฏมากกว่า 1 เสียง หน่วย

เสียงพยัญชนะที่เป็นพยัญชนะเดี่ยวในภาษาขืนที่มีการแปรมีทั้งสิ้น 5 หน่วยเสียงเช่นเดียวกับการแปรของเสียงพยัญชนะในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และทุกหน่วยเสียงปรากฏเป็นพยัญชนะต้น ได้แก่ /p-, t-, c-, k-, h-/ การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต่าง ๆ ในภาษาขืนมีรายละเอียดดังหัวข้อที่ 6.3.2.1.1–6.3.2.1.5 ต่อไปนี้

6.3.2.1.1 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/

พยัญชนะริมฝีปากเสียงกัก ไม่ก้อง–ไม่พ่นลม /p-/ ในภาษาขืนมีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกักก้อง *b- ในภาษาไทกลุ่มสาขาตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมตามการสืบสร้างของฟัง กวย ลี (Li, 1977) การใช้เสียงพยัญชนะต้น /p-/ ในภาษาขืนเหมือนกับภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) แต่แตกต่างจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) และภาษาไทยมาตรฐานที่ใช้เสียงพยัญชนะต้น /ph-/

ผลการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียงเช่นเดียวกับในภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ ได้แก่ เสียงกัก ไม่ก้อง–ไม่พ่นลม [p-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาขืน และเสียงกักไม่ก้อง–พ่นลม [ph-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาขืนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 200 ต่อไปนี้

ตารางที่ 200 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
10. วัน**พุธ**	wan^{23} put^{44}	wan^{23} put^{44}	wan^{23} put$^{44/35}$, wan^{35} phut^{35}
22. สะ**ใภ้**	pay^{41ʔ}	pay^{41ʔ}	pay^{41ʔ}
102. จังหวัด**แพร่**	pɛː^{31}	pɛː^{31}	pɛː^{31}
111. พ้น (หนี~)	pun^{41ʔ}, pon^{41ʔ}	pon^{41ʔ}, poːn^{41ʔ}, phon^{41ʔ}	pon^{41ʔ}, phon^{41ʔ}
241. พิษ	pit^{44}	pit^{44}, phit^{44}	pit^{44}, phit^{44}
245. พึ่ง, เพิ่ง (~พา)	pɨŋ^{31}	pɨŋ^{31}, phɨŋ^{31}	pɨŋ^{31}
255. เพียร (~ทำ)	peːn^{35}	peːn^{35}, pheːn^{35}	peːn^{35}, piən^{35}, pheːn^{35}
262. แพง (ราคา~)	pɛːŋ^{35}	pɛːŋ^{35}	pɛːŋ^{35}
263. แพะ	pɛʔ^{44}	pɛʔ^{44}	pɛʔ^{44}, phɛʔ^{44}
265. แมลง**ภู่**	mɛːŋ^{35} puː^{31}, mɛːŋ^{35} phuː^{31}	mɛːŋ^{35} puː$^{31/41ʔ}$	mɛːŋ^{35} puː^{31}, mɛːŋ^{35} puː$^{31/41ʔ}$

ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ในภาษาขืน แสดงให้เห็นว่า การใช้เสียงแปรของผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุมี 3 รูปแบบเช่นเดียวกับกรณีของภาษาคำเมืองและภาษาลื้อที่กล่าวมาข้างต้น ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [p-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [ph-] เท่านั้น รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [p-] และ [ph-] ควบคู่กัน

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 3 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาขืนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 201 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 125

ตารางที่ 201 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[p]	253	85.5	242	76.8	222	70.3	239	77.3
[ph]	43	14.5	62	19.7	81	25.6	62	20.1
[p], [ph]	0	0.0	11	3.5	13	4.1	8	2.6
รวม	296	100	315	100	316	100	309	100

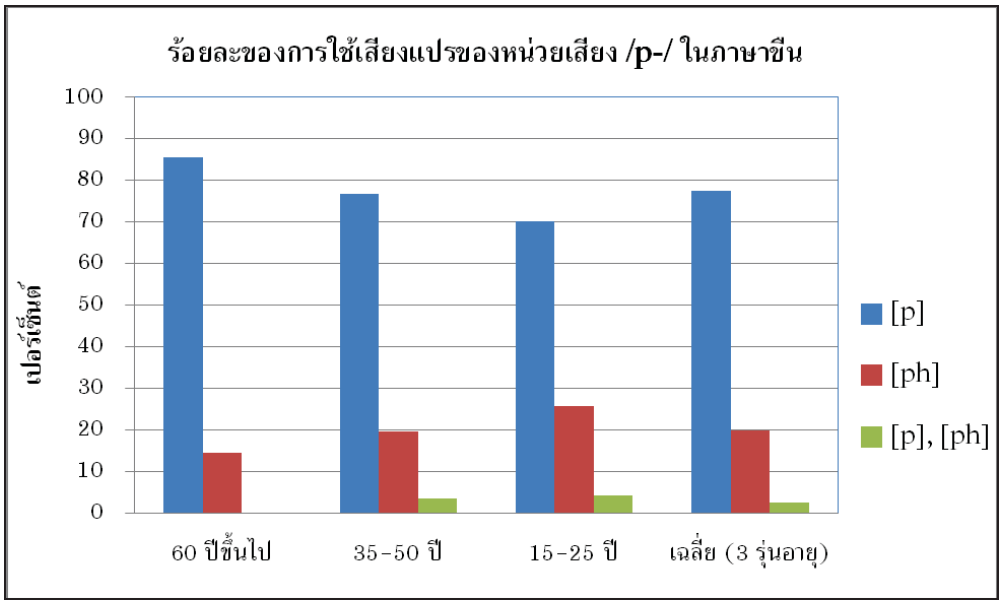

ภาพที่ 125 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุ

โดยเฉลี่ยแล้ว คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /p-/ ในภาษาขืนที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้น 309 คำ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า คำที่ผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [p-] โดย

เฉลี่ยมีมากถึง 239คำ (77.3%) ส่วนคำที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [ph-] โดยเฉลี่ยมีจำนวน 62 คำ (20.1%) ในขณะที่คำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [p-] และ [ph-] มีเพียง 8 คำ (2.6%) เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /p-/ ทั้ง 3 รูปแบบระหว่างผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุ จะเห็นได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [p-] มากที่สุด (85.5%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (76.8%) และรุ่นอายุที่ 3 (70.3%) ตามลำดับ ในขณะที่การใช้พยัญชนะต้น [ph-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (25.6%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (19.7%) และรุ่นอายุที่ 1 (14.5%) ตามลำดับ ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [p-] และ [ph-] นั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (4.1%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (3.5%) แต่ในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 1 ไม่ปรากฏการใช้เสียงพยัญชนะ [p-] และ [ph-] ควบคู่กันแต่อย่างใด

จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าวอาจสรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะ [ph-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ซึ่งสอดคล้องกับกรณีที่พบในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากผู้พูดภาษาขืนรุ่นอายุที่ 3 สามารถใช้ภาษาไทยมาตรฐานได้คล่อง และมีโอกาสใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 การใช้ภาษาของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 จึงอาจได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าอีก 2 รุ่นอายุนั่นเอง

6.3.2.1.2 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/

พยัญชนะปุ่มเหงือกเสียงกัก ไม่ก้อง–ไม่พ่นลม /t-/ ในภาษาขืนมีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกักก้อง *d- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่ฟัง กวย ลี (Li, 1977) สืบสร้างไว้ การใช้เสียงพยัญชนะต้น /t-/ ในภาษาขืนเหมือนกับในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) แต่แตกต่างจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) และภาษาไทยมาตรฐานที่ใช้เสียงพยัญชนะต้น /th-/

ผลการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียง ได้แก่ เสียงกัก ไม่ก้อง–ไม่พ่นลม [t-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาขืน เสียงกัก ไม่ก้อง–พ่นลม [th-] ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน และเสียงแปรที่เป็นพยัญชนะเสียงม้วนลิ้น ไม่ก้อง–ไม่พ่นลม [ʈ-] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่เกิดขึ้นในการออกเสียงเฉพาะบุคคลหรืออาจเป็นอิทธิพลจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่มีผู้พูดบางคนออกเสียงพยัญชนะ [t-] ที่มีลักษณะทางสัทศาสตร์เป็นเสียงม้วนลิ้น [ʈ-] (ดูระบบเสียงภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ในหัวข้อ 6.4.1)

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาขืนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 202 ต่อไปนี้

ตารางที่ 202 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
2. กระ**เทียม**	hɔːm^{23} teːm^{31}, hɔːm^{23} ka-theːm^{35}, ka-theːm^{35}	hɔːm^{23} teːm^{35}, hɔːm^{23} tiəm^{35}, hɔːm^{23} ka-theːm^{35}	hɔːm^{23} teːm^{35}, hɔːm^{23} tiəm^{35}, ka-theːm^{35}
3. กระ**ทืบ**	tɨːp^{31}, tɨːm^{31}, ʈɨːp^{31}	tɨːp^{31}, ka-thɨːp^{31}	tɨːp^{31}, ka-thɨːp^{31}
32. ทน/โทน (= เดี่ยว)	toːn^{35}, ʈoːn^{35}	toːn^{35}, ʈoːn^{35}	toːn^{35}, thoːn^{35}
87. ท่อง	thɔːŋ^{31}	thɔːŋ^{31}, thɔŋ^{31}	thɔːŋ^{31}, thɔŋ^{31}
143. ทวย/โทย (= ตาม)	toːy^{35}	toːy^{35}	toːy^{35}
144. ทอง	tɔːŋ^{35} (kham^{35}), thɔːŋ^{35} (kham^{35})	thɔːŋ^{35} (kham^{35})	thɔːŋ^{35} (kham^{35})
165. ทุกข์ (~ยาก)	tuk^{44}	tuk^{44}	tuk^{44}, thuk^{44}
179. ทา	taː^{35}, thaː^{35}	taː^{35}, thaː^{35}	taː^{35}
186. แท่น (= ยกพื้น)	tɛːn^{31}	tɛːn^{31}, tɛn^{31}	tɛn^{31}, thɛn^{31}
189. โทษ	toːt^{31}, ʈoːt^{31}	toːt^{31}, thoːt^{31}	toːt^{31}, thoːt^{31}

จากตารางที่ 202 จะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้เสียงแปรทั้ง 3 เสียงแยกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [t-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [th-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [ʈ-] เท่านั้น และการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [t-] และ [th-]

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 4 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาขืนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 203 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 126

ตารางที่ 203 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35–50 ปี		15–25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[t]	236	74.2	230	72.6	233	71.3	233	72.7
[th]	60	18.9	60	18.9	74	22.6	65	20.1
[t̚]	9	2.8	3	0.9	0	0.0	4	1.3
[t], [th]	13	4.1	24	7.6	20	6.1	19	5.9
รวม	318	100	317	100	327	100	321	100

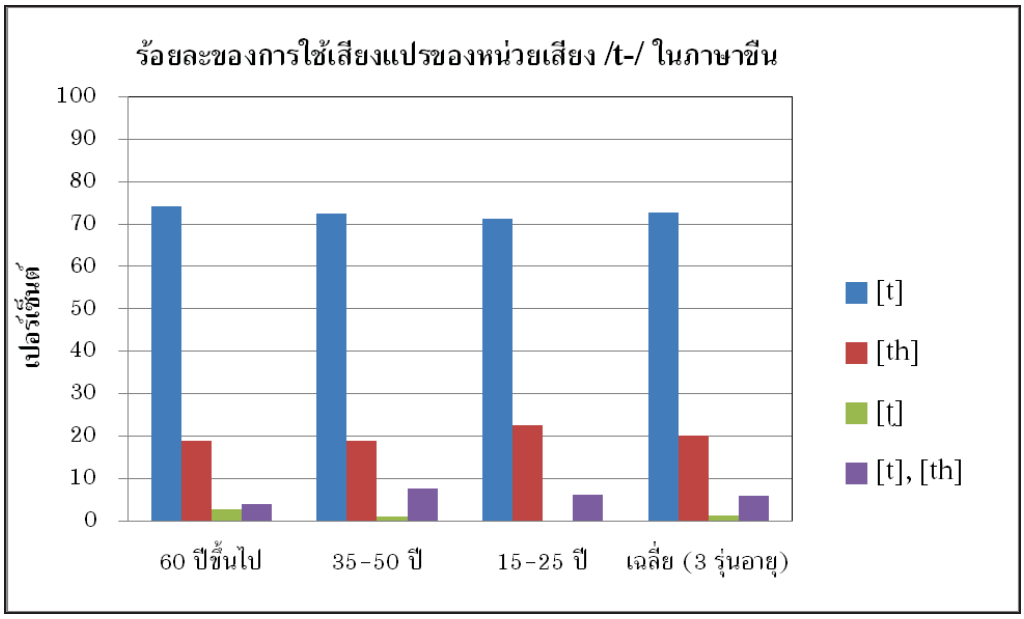

ภาพที่ 126 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุ

ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /t-/ แสดงให้เห็นว่า โดยเฉลี่ยแล้วคำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /t-/ ในภาษาขืนที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้น 321 คำ คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [t-] โดยเฉลี่ยมีมากถึง 233 คำ (72.7%) ในขณะที่คำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [th-] โดยเฉลี่ยมีจำนวน 65 คำ (20.1%) ส่วนคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [t̚-] โดยเฉลี่ยมีเพียง 4 คำ (1.3%) และคำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [t-] และ [th-] มีจำนวน 19 คำ (5.9%)

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /t-/ ทั้ง 4 รูปแบบของผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุ จะเห็นได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [t-] มากที่สุด (74.2%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (72.6%) และรุ่นอายุที่ 3 (71.3%) ซึ่งนับว่าเป็นผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุใช้เสียงพยัญชนะ [t-] ในระดับที่ใกล้เคียงกัน ในขณะที่การใช้พยัญชนะต้น [th-] นั้น ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (22.6%) และผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ใช้เสียงพยัญชนะ [th-] คิดเป็นร้อยละเท่ากัน (18.9%) ส่วนการใช้พยัญชนะต้น [ʈ-] นั้นปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 (2.8%) และรุ่นอายุที่ 2 (0.9%) เท่านั้น แต่ไม่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 แต่อย่างใด สำหรับการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [t-] และ [th-] ควบคู่กันนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุค่อนข้างน้อย คือ ต่ำกว่า 10% โดยรุ่นอายุที่ 2 มีการใช้เสียงพยัญชนะ [t-] และ [th-] มากที่สุด (7.6%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 3 (6.1%) และรุ่นอายุที่ 1 (4.1%) ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น อาจสรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้พยัญชนะ [t-] ซึ่งเป็นเสียงพยัญชนะเดิมค่อนข้างมาก เมื่อเทียบกับการใช้พยัญชนะ [th-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานนั้นนับว่า การใช้พยัญชนะ [t-] ปรากฏมากกว่าเกือบ 4 เท่า ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การใช้พยัญชนะต้นดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

6.3.2.1.3 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/

พยัญชนะเพดานแข็งเสียงกัก ไม่ก้อง–ไม่พ่นลม /c-/ ในภาษาขืนมีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกักก้อง *ɟ- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมตามการสืบสร้างของฟัง กวย ลี (Li, 1977) การใช้เสียงพยัญชนะต้น /c-/ ในภาษาขืนเหมือนกับในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) แต่แตกต่างจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) ซึ่งใช้เสียงพยัญชนะ /s-/ และภาษาไทยมาตรฐานใช้เสียงพยัญชนะต้น /ch-/

ผลการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้น /c-/ ในภาษาขืนพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียงเช่นเดียวกับกรณีของภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ได้แก่ เสียงกัก ไม่ก้อง–ไม่พ่นลม [c-] ซึ่งจัดเป็นเสียงเดิมในภาษาขืน เสียงกัก ไม่ก้อง–พ่นลม [ch-] ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน และเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [s-] ซึ่งเป็นเสียงพยัญชนะที่มีมาแต่เดิมในภาษาขืน แต่มีพัฒนาการแตกต่างจากเสียงพยัญชนะ [c-] คือเสียงพยัญชนะ [s-] พัฒนามาจากพยัญชนะต้นดั้งเดิม *ch- (Li, 1977) เช่นเดียวกับกรณีของภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว)

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาขืนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 204 ต่อไปนี้

ตารางที่ 204 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
9. ชวด (ปี~)	so:t^{31}	so:t^{31}, suət^{31}	so:t^{31}, cho:t^{31}
12. ช้อน (น.)	cɔ:n^{41ʔ}	cɔ:n^{41ʔ}	cɔ:n^{41ʔ}
19. ชา (ใบ~)	sa:^{35}	sa:^{35}, cha:^{35}	sa:^{35}, cha:^{35}
61. **ชาว**นา	caw ^{35} na:^{35}, sa:w^{35} na:^{35}	ca:w^{35} na:^{35}, sa:w^{35} na:^{35}	ca:w^{35} na:^{35}, cha:w^{35} na:^{35}
95. ชื้น (เปียก~)	sɨ:n^{41ʔ}, cɨ:n^{44ʔ}	cɨ:n^{44ʔ}, cɨ:n^{31}, chɨ:n^{41ʔ}	cɨ:n^{31}, cɨ̈n^{41ʔ}, chɨ:n^{41ʔ}
103. ชก	sok^{44}	cok^{44}, sok^{44}, chok^{44}	cok^{44}, sok^{44}, chok^{44}
114. ชา (ยวน = หยาบ, ขรุขระ, แข็ง)	ca:^{35}	ca:^{35}	ca:^{35}
237. แม่**ชี**	mɛ:^{31} ci:^{35}, mɛ:^{31} si:^{35}	mɛ:^{31} si:^{35}, mɛ:^{31} chi:^{35}	mɛ:^{31} si:^{35}, mɛ:^{31} chi:^{35}
193. ผัก**ชี**	phak^{35} ci:^{35}, phak^{35} si:^{35} (ผักชีลาว)	phak^{35} ci:^{35} (ผักชีลาว)	phak^{35} ci:^{35} (ผักชีลาว)

การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /c-/ ของผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุมีมากถึง 6 รูปแบบเช่นเดียวกรณีของภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [c-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [ch-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [s-] เท่านั้น การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [c-] และ [ch-] การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [c-] และ [s-] รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [ch-] และ [s-]

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 6 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาขืนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 205 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 127

ตารางที่ 205 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[c]	279	84.3	288	84.2	276	82.6	281	83.7
[ch]	1	0.3	10	2.9	30	9.0	14	4.1
[s]	49	14.8	38	11.1	17	5.1	35	10.3
[c], [ch]	0	0.0	3	0.9	4	1.2	2	0.7
[c], [s]	2	0.6	3	0.9	3	0.9	3	0.8
[ch], [s]	0	0.0	0	0.0	4	1.2	1	0.4
รวม	331	100	342	100	334	100	336	100

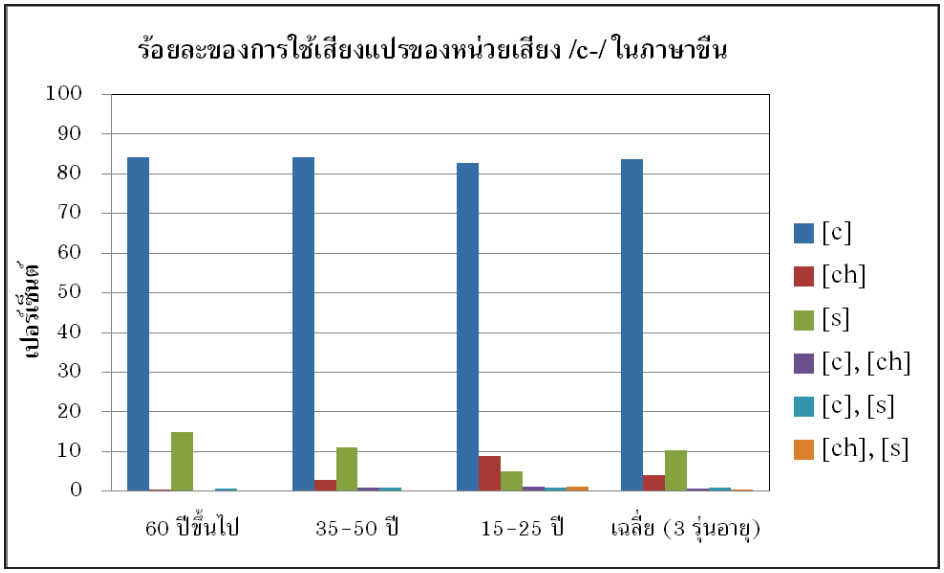

ภาพที่ 127 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /c-/ ในภาษาขืนที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 336 คำ คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [c-] โดยเฉลี่ยมีมากที่สุดคือ 281 คำ (83.7%) รองลงมาคือ คำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [s-] โดยเฉลี่ยมีจำนวน 35 คำ (10.3%) และคำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [ch-] โดยเฉลี่ยมีเพียง 14 คำ (4.1%) ส่วนคำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [c-] และ [ch-] หรือ [c-]

และ [s-] รวมทั้ง [ch-] และ [s-] มีจำนวนโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1–3 คำเท่านั้น (0.4%–0.8%) ซึ่งจัดว่าเป็นรูปแบบที่ปรากฏค่อนข้างน้อย

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /c-/ ทั้ง 6 รูปแบบของผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุ อาจกล่าวได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [c-] มากที่สุด (84.3%) ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกับรุ่นอายุที่ 2 (84.2%) และรุ่นอายุที่ 3 (82.6%) ส่วนการใช้พยัญชนะต้น [ch-] นั้น ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (9.0%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (2.9%) และรุ่นอายุที่ 1 (0.3%) ตามลำดับ ในทางกลับกัน การใช้เสียงพยัญชนะ [s-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด (14.8%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (11.1%) และรุ่นอายุที่ 3 (5.1%) ตามลำดับ ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [c-] และ [ch-] หรือ [c-] และ [s-] รวมทั้ง [ch-] และ [s-] ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุค่อนข้างน้อย และมีบางกรณีที่ไม่ปรากฏเลย ตัวอย่างเช่น รุ่นอายุที่ 1 ไม่มีการใช้เสียงพยัญชนะ [c-] และ [ch-] ควบคู่กัน หรือทั้งรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ต่างก็ไม่มีการใช้เสียงพยัญชนะ [ch-] และ [s-] ควบคู่กันแต่อย่างใด

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นอาจสรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะ [ch-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เช่นเดียวกับกรณีของการใช้พยัญชนะ [ph-] และ [th-] ในข้างต้น อย่างไรก็ตาม การใช้พยัญชนะ [s-] นั้นกลับปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด และพบในข้อมูลผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 น้อยที่สุดเช่นเดียวกับที่ปรากฏในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าค้ำสอง) และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ในงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาขืน (รวมทั้งภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ) ออกเสียงโดยใช้เสียงพยัญชนะ [s-] และคำศัพท์ที่ผู้พูดใช้เสียงพยัญชนะต้นเป็นเสียง [c–] อาจจะเป็นคำศัพท์ที่มีเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิมต่างกันคือ *ch- และ *ɟ ตามลำดับ เมื่อภาษาขืน และอาจจะรวมทั้งภาษาคำเมืองและภาษาลื้อยืมคำมาจากภาษาไทยมาตรฐาน ผู้พูดจึงเลือกที่จะออกเสียงคำยืมดังกล่าวโดยมีการแปรของเสียงพยัญชนะต้นระหว่าง [c-] [s-] และ [ch-] ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับความแตกต่างในการรับรู้เสียงพยัญชนะต้นดังกล่าวของผู้พูดแต่ละบุคคล

6.3.2.1.4 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/

พยัญชนะเพดานอ่อนเสียงกัก ไม่ก้อง–ไม่พ่นลม /k-/ ในภาษาขืนเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกักก้อง *g- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมตามการสืบสร้างของฟัง กวย ลี (Li, 1977) การใช้เสียงพยัญชนะต้น /k-/ ในภาษาขืนเหมือนกับในภาษาคำเมือง และภาษาลื้อ แต่แตกต่างจากภาษาพวน ภาษาลาว และภาษาไทยมาตรฐานที่ใช้เสียงพยัญชนะต้น /kh-/

ผลการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียง ได้แก่ เสียงกัก ไม่ก้อง–ไม่พ่นลม [k-] ซึ่งจัดเป็นเสียงเดิมในภาษาขืน เสียงกัก ไม่ก้อง–พ่นลม [kh-] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงแปรที่ยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน และเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [x-] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมือง

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาขืนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 206 ต่อไปนี้

ตารางที่ 206 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
5. คลอง (= ครรลอง, แนว, ทางเดิน, ถนน)	kɔːŋ^{35}	kɔːŋ^{35}	kɔːŋ^{35}
21. ค้า	kaː^{41ʔ}	kaː^{41ʔ}, khaː^{41ʔ}	kaː^{41ʔ}
23. ค่อม (หลัง~)	khɔm^{31}	khɔm^{31}, xɔm^{31}	kɔm^{31}, khɔm^{31}
38. คน (น.)	khun^{35}, khon^{35}	khon^{35}, xon^{35}	xon^{35}
42. คลั่ง (= บ้า, ไม่มีสติ, ละเมอ)	kaŋ^{31}	kaŋ^{31}	kaŋ^{31}
56. คอน (นกเกาะ~)	kɔːn^{35}	kɔːn^{35}	kɔːn^{35}, khɔːn^{35}
68. ค่า	kaː^{31}	kaː^{31}, khaː^{31}	kaː^{31}, khaː^{31}
91. เค็ม	kem^{35}	kem^{35}	kem^{35}
98. โคม (~ไฟ, ~ลอย)	koːm^{35}	koːm^{35}, khoːm^{35}	khoːm^{35}, xoːm^{35}
234. ไม้**คาน**	may^{41ʔ} kaːn^{35}	may^{41ʔ} kaːn^{35}	may^{41ʔ} kaːn^{35}, may^{41ʔ} khaːn^{35}

การใช้เสียงแปรทั้ง 3 เสียงของพยัญชนะต้น /k-/ ที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาขืนแต่ละรุ่นอายุ มี 4 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [k-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [kh-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [x-] เท่านั้น รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [k-] และ [kh-] ควบคู่กัน

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 4 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาขืนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 207 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 128

ตารางที่ 207 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35–50 ปี		15–25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[k]	284	82.1	272	77.9	244	71.8	267	77.4
[kh]	48	13.9	51	14.6	49	14.4	49	14.2
[x]	0	0.0	4	1.2	12	3.5	5	1.5
[k], [kh]	14	4.0	22	6.3	35	10.3	24	6.9
รวม	346	100	349	100	340	100	345	100

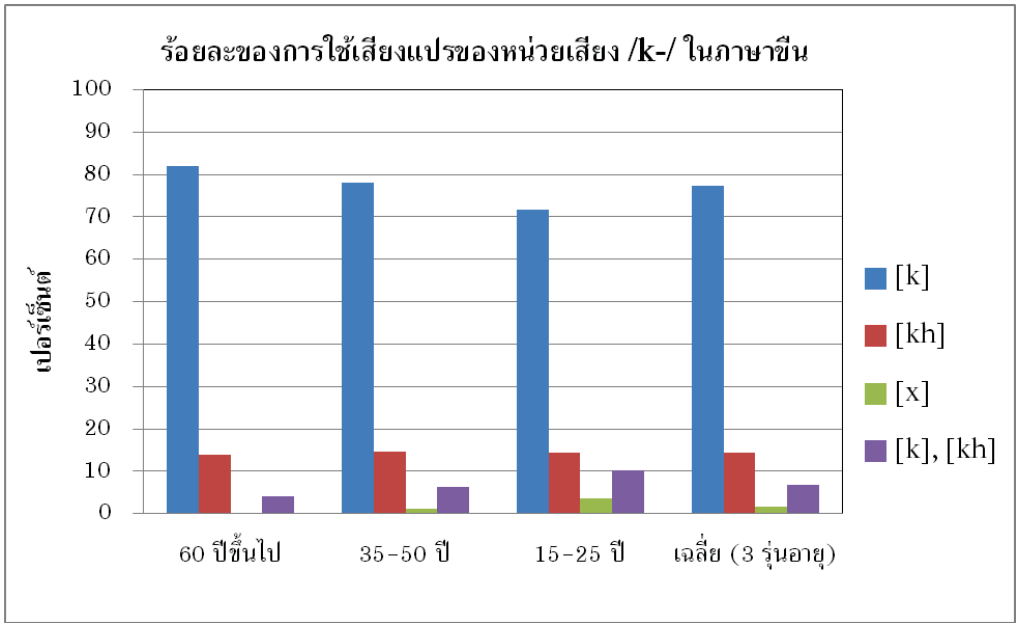

ภาพที่ 128 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /k-/ ในภาษาขืนที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 345 คำ ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /k-/ แสดงให้เห็นว่า คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [k-] โดยเฉลี่ยมากที่สุดคือ 267 คำ (77.4%) คำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [kh-] โดยเฉลี่ยมีจำนวน 49 คำ (14.2%) และคำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [x-] โดยเฉลี่ยมีเพียง 5 คำ (1.5%) ซึ่งปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 เท่านั้น ส่วนคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาขืนออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [k-] และ [kh-] นั้นมีจำนวนโดยเฉลี่ย 24 คำ (6.9%)

จากการเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /k-/ ทั้ง 4 รูปแบบของผู้พูดภาษาขืนแต่ละรุ่นอายุ อาจกล่าวได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [k-] มากที่สุด (82.1%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (77.9%) และรุ่นอายุที่ 3 (71.8%) ตามลำดับ ในขณะที่การใช้พยัญชนะต้น [kh-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 มากที่สุด (14.6%) ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกับผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (14.4%) และรุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงแปร [kh-] น้อยที่สุด (13.9%) แต่ก็แตกต่างจากรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ไม่มากนัก ส่วนการใช้เสียงพยัญชนะ [x-] นั้นปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (1.2%) และรุ่นอายุที่ 3 (3.5%) เท่านั้น สำหรับการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [k-] และ [kh-] ควบคู่กันนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (10.3%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (6.3%) และรุ่นอายุที่ 1 (4.0%) ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นอาจสรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้เสียงพยัญชนะต้น [k-] ซึ่งเป็นเสียงพยัญชนะเดิมค่อนข้างมาก และมากกว่าเสียงพยัญชนะต้น [kh-] และ [x-] ที่เป็นเสียงแปรมากหลายเท่า ดังนั้นแนวโน้มที่เสียงพยัญชนะต้น [k-] ในภาษาขืนจะเกิดการเปลี่ยนแปลงจึงมีค่อนข้างน้อย อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์ที่แสดงให้เห็นว่า การใช้พยัญชนะต้นที่เป็นเสียงแปร โดยเฉพาะการใช้เสียงพยัญชนะ [kh-] ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เช่นเดียวกับกรณีของการใช้พยัญชนะ [ph-] และ [ch-] ในข้างต้น จึงอาจสันนิษฐานได้ว่า หากผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้เสียงพยัญชนะที่เป็นเสียงแปรดังกล่าวมากขึ้น ก็อาจมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงพยัญชนะ /k-/ ในภาษาขืนในอนาคตได้

6.3.2.1.5 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/

พยัญชนะเส้นเสียง เสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง /h-/ ในภาษาขืนมีพัฒนาการมาจากพยัญชนะปุ่มเหงือก เสียงรัว ก้อง *r- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่ฟัง กวย ลี (Li, 1977) สืบสร้างไว้ ภาษาขืนมีการใช้เสียงพยัญชนะต้น /h-/ เหมือนในภาษาไทภาษาอื่น ๆ ทั้ง 4 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ แต่แตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานซึ่งใช้เสียงพยัญชนะ /r-/

ผลการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้น /h-/ ในภาษาขืนแสดงให้เห็นว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาขืนทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียงเช่นเดียวกับภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ ได้แก่ เสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [h-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาขืน และเสียงข้างลิ้น ก้อง [l-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน การใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาขืนแต่ละรุ่นอายุ มี 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [h-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [l-] เท่านั้น รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [h-] และ [l-] ควบคู่กัน

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาขืนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 208 ต่อไปนี้

ตารางที่ 208 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
334. รอง	hɔːŋ^{35}	hɔːŋ^{35}	hɔːŋ^{35}, lɔːŋ^{35}
395. รวบ (~ผม)	hoːp^{31}	hoːp^{31}, loːp^{31}, huəp^{31}, luəp^{31}	hoːp^{31}, loːp^{31}
336. ร่อง (~ผัก, ~น้ำ)	hɔːŋ^{31}	hɔːŋ^{31}	hɔːŋ^{31}, hɔŋ^{31}, lɔːŋ^{31}, lɔŋ^{31}
339. ร้อน	hɔːn^{41ʔ}	hɔːn^{41ʔ}	hɔːn^{41ʔ}
340. รอบ (น., บ.)	hɔːp^{31}, lɔːp^{31}	hɔːp^{31}, lɔːp^{31}	lɔːp^{31}
346. ร้อย (หนึ่ง~)	lɔːy^{41ʔ}	lɔːy^{41ʔ}	lɔːy^{41ʔ}
351. รับ	hap^{44}	hap^{44}	hap^{44}
360. ร้าย	haːy^{41ʔ}	haːy^{41ʔ}, laːy^{41ʔ}	haːy^{41ʔ}
367. ริม (น., บ.)	him^{35}	**him^{35}**	him^{35}, lim^{35}
391. แรด (= สัตว์)	lɛːt^{31}, lɛːp^{31}	lɛːt^{31}, lɛt^{31}, lɛːp^{31}	lɛːt^{31}, lɛt^{31}

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 3 รูปแบบของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาขืนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 209 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 129

ตารางที่ 209 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาขืน 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ / เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35–50 ปี		15–25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[h]	329	81.2	324	76.9	291	68.6	315	75.6
[l]	66	16.3	79	18.8	104	24.5	83	19.9
[h], [l]	10	2.5	18	4.3	29	6.9	19	4.5
รวม	405	100	421	100	424	100	417	100